MUSTAFA ÇINKI

RANT LORDLARI

MUSTAFA ÇINKI

RANT LORDLARI

KÜRESEL MADEN YAĞMASI

"MALTHUSYEN HAÇLI SEFERLERİ"

"BİN LADEN BAHANE, KAYNAKLAR ŞAHANE"

RANT LORDLARI

Mustafa ÇINKI

ANKARA, 2004

ISBN: 975-98790-0-X

Tüm hakları yazarına aittir. Hangi amaçla olursa olsun, kitabın tamamı, bir kısmı aynen veya değiştirilerek bir başka kitaba alınamaz, çoğaltılarak yayınlanamaz

Kapak
Selman Ali Metin
Mustafa Çınkı

Baskı Hazırlık
Selman Ali Metin

Baskı
Ümit Ofset Matbaacılık
Kazım Karabekir Cad. 41/1 İskitler / Ankara
Tel: 0312. 384 26 27 – 384 17 07

İletişim Adresi
mustafacinki@yahoo.com

Babam
Mehmet ÇINKI'nın
Aziz anısına....

5 Temmuz 2004

İÇİNDEKİLER

Önsöz XV
Giriş 1
İngilizlerin Sömürgeliğe Bakışı 4
Cecil Rodez 10
Rant Lordlarının Hayat Kaynağı
Sömürgelerden İngiliz Uluslar Topluluğuna 14
Köle Ticareti 27
Ranta Dayalı Bir İmparatorluk 28
İngiliz Şirketlerine Devredilen
Rant Kaynağı Uluslar 20
Sömürgelerde Rant Kaynağı
Madenciliğin Kısa Hikayesi 25
Sömürgecilikte İngiliz Maden Uzmanlığı 31
Bakır 31
Demir 33
Boksit ve Uranyum 35
Kurumsallaştırılan Sömürü 38
Afrika'nın Madenleri Kimin Kontrolünde 40
Afrika'da Madenlerin Denetimi 42
Afrika'da Kamulaştırma ve Paradoks
"Madencilik Sektörünün Ulusal Olarak
Yönetildiği Yanılsaması" 49
Madencilikte Yayılmacılık ve Çeşitlendirmeye
Dayalı Kontrol Stratejileri 52
"Chartered Companies": Emperyalist Yayılmanın
Ana Motor Gücü 58
Güney Afrika ve Chartered Şirketler 62

Afrika'da Acımasız Sömürgeci Madenciliğin Güncel Örnekleri.. 65
De Beers'in Sömürgesi Siere Leone 66
Madence Zengin Kongo'da Sömürü İçin Konsorsiyum
Ya Da Koalisyon "Rockefeller Tarzı Soygun-
Yağma-Talan" 72
Neden Kontrol ve Neden Sömürü 77
"İhtiyaç" 78
"Madenlerin Üretilemez Oluşu" 81
"Kâr Hırsı" 83
İhtiyaç Konusuna Derin Bir Bakış 84
Şiddetlenerek Artan Bağımlılık 92
Avrupa'da Farklı Değil 96
Madenlerde Abd Hükümet Stokları 97
Madenler ve Abd Ekonomisi Üzerindeki Etkileri,
Sömürü ve Küreselleşmenin Arka Yüzü 101
Transfer Fiyatlaması 103
Obez Bir Ekonomiyi Doyurmak(!) Ama Daha Ne Kadar? 105
ABD'ye Göre Madenler Stratejik 108
Türkiye İçin Madenler Stratejik Değil(miş)! 108
Thomas Robert Malthus'un Penceresinden "Kaos"
ve Bir "Dehşet Manzarası" 113
Papazların Sapkın Nüfus Kültü "Bugüne Yansımalar" 118
Biyolojik Savaşın Babaları: "Lord Jeffrey Amherst-
Albay Henry Bouquet 120
İngiliz Emperyalizminin Soykırım Politikasını
Malthus İktisadi Doktrin Yapmıştır 123
Irkçılık ve Soykırımın Güncel Versiyonları Mı? 128
Araplar HIV'e Karşı Dirençli 134
Türkler de mi HIV/AIDS'e Karşı Dirençli? 136
Neden Kan Örneklerimizi Topladılar,
Buna Neden ve Kim İzin Verdi? 138
Irkçılık ve Soykırımın Temel İnancı 143
HIV/AIDS Salgınının Tedavi Yükü 145
HIV/AIDS Salgınının Konumuzla İlgisi Ne? 149

Ne Kadar Maden O Kadar HIV/AIDS ve İç Savaş 151
1. Afrikanın Batısı 156
2. Afrika'nın Ortası 160
3. Afrika'nın Güneyi 164
Medeniyeti Sunanlar(!) Aslında Medeniyet Düşmanı "Sömürgeci" ve "Barbar" 170
ABD ve Müttefiklerinin Çıkarlarını Korumada Uğradığı Yenilgiler; Soğuk Savaş-Bağımsızlık ve Neo-Malthusçu Dogmalar 174
Çokuluslu Maden-İlaç-Gıda Şirketleri ve HIV/AIDS 183
Sudan "El-Şifa" İlaç Fabrikasının Bombalanması 191
Ulusların Gücü ve Madenler 193
"Türk-Alman Dosluk Anlaşması ve Alman Silah Sanayine İhraç Edilen Kromit'in Bedeli" 197
Gerçekleşen Kehanetin Matematiksel İfadesi "Fucks Formülü" 201
Madenlerin Lâneti mi, Yoksa Birilerinin İhaneti mi? 205
Yeraltı Kaynakları Üzerinde Kurulan Kontrol ve Sömürünün Ajanları 215
"Çokuluslu Madencilik Şirketleri " ve "Farklılık Yanılsaması" 215
"Hırsızlık Lisansı ya da Ruhsatı" 227
"Uluslararası Kurumlar" 231
Dünya Bankası 231
IFC Madencilik Projeleri 233
Dünya Bankası/IFC'nin Türkiye/Çayeli Projesi 236
Ülkemizde Bir Dünya Bankası/IFC Klasiği "Trona (Doğal Soda)" 238
IFC Petrol ve Doğal Gaz Projeleri 241
Dünya Bankası Aracılığıyla Adım Adım Bir Ülkenin Yeraltı Kaynağına Nasıl El Konulur? Bir Ülke Kaynakları Üzerinden Nasıl Soyulur? 244
IMF 246
Dünya Ekonomik Forumu 250

"Davos" Küresel Ülke Pazarı 252
Çokuluslu Şirketler ve Özel Askeri Şirketler 255
International Charter Incorporated Of Oregon "Icı" 262
Sandline 265
Vınnell Corparatıon (Northrop Grumman Coporation) ... 267
Military Professıonal Resources Inc. Mprı 268
Dyncorp 270
Angola'da Özel Askeri Şirketler, ... 274
"Özel Ordu" 274
Angola'da Batılı Madencilik Şirketlerinin
Her Birinin Yanında Bir Özel Bir Ordu Var 277
Çokuluslu Madencilik Şirketleri Dünyanın
Her Yerinde Özel Ordu Kullanıyor 278
Özel Orduyla İlgili Tuhaf Bir Haber 279
Rekabet Yok! İşbirliği ve Kartel Var 281
Ulaşım ve Dağıtımda İlk Kontrol, İlk ÇUŞ ve İlk Tröst 281
"Beş Büyükler" ya da "Big Five" 281
Pujo Komitesi ve Federal Ticaret Komitesi'nin
Ortaya Çıkardığı Kartel 290
Devlet Kadar Egemen Şirket 291
ITT Önderliğinde Kurulan İletişim Karteli
(ITT-AT&T-Sıemens-General Electrık) 295
Küresel Alüminyum Karteli 296
Joseph E. Stıglıtz' E Göre Küreselleşmenin
Gerçek Yüzü 296
Paul O'neil ve Küresel Alüminyum
Karteline Doğru 297
Sorun Rusya'nın Damping Yapması Değil
Alcoa'nın Kârının Yükseltilmesi ve Piyasa
Hakimiyeti; Kısaca Küresel Sömürü 298
Piyasa Ekonomisi Serbest Ticaret Mi 300
O Gelişmiş Ülkeler Dışındakilere Dayatılır 300
Küresel Alüminyum Karteli Kuruluyor
Kartel Lideri Alcoa 301

Kartele Giden Yolun Arka Plânı 303
Alüminyum Sektöründe Olağanüstü Hareketlilik ve Birleşmeler Alüminyum Kartelini İşaret Ediyor..... 304
Rusya'da Alüminyum Savaşı ve Oligarklar..... 308
Oligark..... 309
Rusya'nın Alüminyum Sektörü Rusal ve Sual 312
Siz ABD'den İzinsiz Demir ve Çelik Üretemezsiniz Üretseniz de ABD Sattırmaz..... 313
"ABD ve AB Kendini Gümrük Duvarlarıyla Kotalarlala Koruyor" 317
Kim Bu Paul O'Neill 317
Bu Ne Biçim Piyasa? 318
Monako ve Bir Sıra Dışı Ölüm Edmond Safra 321
Çokuluslu Şirketler ve Devletler 328
Şu Cayman Adalarına Bir Göz Atalım 343
Politik ve Ekonomik Nüfuz, Egemen Güç ÇUS'lar 344
Küreselleşme-Özelleştirme ve Bozulan Gelir Dağılımı
"Tüm Zamanların En Büyük Sogunu" 358
Sanayi Toplumu Haçlı Seferi: 365
Bizde George W Bush'a Hatırlatmayı Bir Görev Biliyoruz 366
Bir Analiz: "El Kaide Mi, El-Cıa – Mı6 Ortaklığı Mı?" 370
"Crusade" "Crusader"Sız Olmaz 374
Medeniyetler Çatışması mı? Haçlı Seferi mi? 378
Huntıngton'un Medeniyetler Çatışması
21. Yüzyılın 'Malthusyen' Haçlı Savaşları 385
Bir Türk Atasözü:
"Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar" 388
El Kaide Bahane Kaynaklar Şahane
"Birinci Malthusyen Haçlı Seferi: "Afganistan" 393
Union Oil Company Of California (Unocal)
Taliban İlişkisi..... 402
Afganistan ve Taliban Yönetimi Hesapta Hiç Olmadı 405

Önemli Bir Jeostratejik Konum 407
Anglo Amerikan Emperyalizminin Konuşlandırdığı
Yeni Sömürge: "Afganistan" 409
Anglo Amerikan Emperyalizminin Kaynaklara Dayalı
Osmanlı'dan Bu Yana Türkiye'yi de Hedefleyen
"Mezopotamya Sendromu" 411
"İkinci Malthusyen Haçlı Seferi - Irak" 411
Biraz Tarih 412
Osmanlı Devletinin Verdiği Demiryolu İmtiyazları
Maden Arama ve İşletme İmtiyazlarıda
İçermektedir 416
Osmanlı Coğrafyasında Ajanlar Cirit Atıyor 420
İttihat Terakki Dönemi 424
I. Körfez Teslimiyeti Ya Da Makul Şart
"Ver- Kurtul" 425
Sevr'e Doğru 428
İstanbul Antlaşması (1915) 428
Sykes-Picot Anlaşması 431
Birinci Dünya Savaşı - Mondros Mütarekesi
ve Sevr 433
Ankara Anlaşması ve Fransız Aç Gözlülüğü
"Fransızlar Maden Kaynakları İçin Anadolu'da" 444
Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşında Anadolu'da
Bir Anglo-Helen Yıkım İstasyonu
"Borax Consolidated / Rio Tinto" 446
Irak Sınırı ve Lozan 450
Neden "Hakkari"? 450
İngilizlerin Hakkari'ye Hava Saldırıları 452
İlk Çuval Olayı Yine 11 Türk Subayı 453
Irak'ı Paylaştıran Şirket 454
Irak'ta Kilometre Taşları 456
Bağdat Paktından Cento'ya
"Emperyalizmin Manivelası Paktlar" 459
Cento'lu Yıllardan Bir Manzara 461

Pakt Üyeleri Savaştırılıyor ! 462
İran-Irak Savaşı 463
Sonra Savaş 1980-1988 465
İrangate 470
Birde Uyuyan Uyutulan Kendi Kendisiyle Savaştırılan Türkiyemize Bakalım 471
"Savaş Kaldığı Yerden, Hakkari'den Başlar" 471
Körfez Savaşı 476
Körfez Savaşı ve Türkiye; "Çember Daralıyor" 480
Tesadüf Yok 484
Afganistanlılaştırılan, Iraklaştırılan, Afrikalılaştırılan Türkiye .. 489
Lozan Karartılıp Sevr Parlatılıyor 489
Demir Ağlarla Örenler 491
Cumhuriyetin Altı İşte Böyle Oyulur 513
Cumhuriyet Kazanımları Nasıl Yok Edildi 513
Türkiye Sanayi Öncesi Topluma Devşirilirken Okus Pokus Özelleştirme: "Sıfıra Sıfır Elde Var Eksi Belirsiz" 515
Okus Pokus Özelleştirme 515
Sıfıra Sıfır Elde Var Eksi Belirsiz 516
Anakonda 517
Benzer Bir Durumda Irak'ta 517
Silah Zoruyla Yapılan Özelleştirme: "Esir Petrollere Özgürlük" 517
ABD Irak'ın Yanısıra Ülkemizi De İşgal Edecekti! 520
İşgal Edilecektik! 521
Condeleza Rice; "22 Ülkenin Sınırları Değişecek" ... 526
Mondoros Antlaşması ve Abd'nin Üs Talepleri 532
Bir Tarafta Büyük Orta Doğu Projesinin Yıldızı Diğer Tarafta Kürdistan Bölge Devleti Anayasası 535
"Kürdistan Bölge Devleti" Anayasası "Giriş Bölümü" 536
Günümüz Eşkiyaları Nerede Bulunurlar? 539
Emperyalizm Kaynaklara Ulaşırken, El Koyarken, Kaynakları Korurken "Maşa" Kullanır 540

İkiz Yasalar 545
Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 547
"Yabancı Şirketler Kürdistan Yoluna Düştü 549
Yabancı Gerçek ve Tüzel Kişiler Köylerde
Arazi Alabilirler mi? 552
Kapitülasyonlarla İlgili Hatırlatmalar 553
"Lozan'da İmtiyazlar" 554
Girdikleri Ülkenin Bazı Bölgelerini Kirletmeyeceklermiş
Ülkelerin Geri Kalan Kısmı Talana Açık 556
Madenleri İngiliz ve Abd Mülkü Haline Getirecek
Yol Açık 558
Ülkemizin En Az 100.000 Km²'si İşgal Altında 563
Anatolia Minerals Devolopment Ltd. 565
Rıo Turkey / Rio Tinto 569
Riotur/Rio Tinto Türk Milletinin Varlığını İnkar
Ederek Bölücülük Yapıyor: " Türk Milleti 'Yerel
Toplummuş ! " 571
Rio Tinto M²'si Binlerce Dolar Eden "Trona"yı
M²'si 4 Dolara Almaya Çalışıyor: "Aldatılan Türk
Köylüsü ve Ulusu" 573
Müslüman Mahallesinde Salyangoz Satanlar 574
Eldorado Gold 579
Nedir Bu Eldorado Dedikleri 582
Hortlatılarak Can Verilen Sömürge Projesi 584
Türkiye'de Bunca Sömürgeci Maden Şirketi Yer
Tutmuşken Neden Madencilik Faaliyetleri İcra
Eylemiyorlar? 585
Yeni Yasal Düzenlemeler mi? "Çırağan Palace" 588
Evet Yeni Yasal Düzenlemeler 590
2001 Swiss Otel Baskını, Rehine Krizi ve Yer Altı
Kaynaklarımız 591
Yabancı Madencilik Şirketlerinin Faaliyette Bulundukları
Ülkelerde Yaptığı Madencilik Faaliyetleri Soygun
ve Talan Esasına Dayalıdır 593

Sınırlarımızı Değiştirmeye Heveslendiren
Büyük Orta Doğunun En Büyük Projesi 599
Bir Damla Bor Bir Damla Kandan Üstün mü?
Bir Damla Petrol Bir Damla Kan'dan Üstündü.
Bizse Derin Bir Uykudaydık. 601
Çevre Hukuku 602
21. Yüzyılın Enerji Kaynağı "Bor" Olacaktır 606
Bor Hem Bir Enerji Hammaddesidir 607
Hemde Enerji Kaynağı Hidrojeni En İyi
Taşıyan Madendir 607
Enerji Hammaddesi Olarak "Bor" ve Buna Dayalı
Teknolojiler 607
Hidrojen Taşıyıcısı Olarak Bor 608
Sodyum Bor Hidrür Yakıtlı Fuel Cell (Yakıt Pili) 609
Otomobil Fuarlarında Teşhir Edilen Bor Hidrür'ü
Hidrojen-Enerji Kaynağı Olarak Kullanan
Taşıt Araçları 612
Borhidrür Ağırlık ve Hacim İtibariyle
En Fazla Hidrojeni Taşır 619
Yakıt Olarak Bir Bor Rafine Ürünü Olan Bor Hidrür
Petrolden Ucuz ve Üstün Bir Enerji Kaynağıdır 620
Onlar Ciddiye Alıyor Biz Bakıyoruz 621
Yine Rockefeller Ailesi 623
Taşıt Araçlarında Yakıt Olarak Doğrudan Bor
"İçten Yanmalı Bor Motorları" 623
Saf Bor Roket Yakıtı Olarak Kullanılmaktadır 624
Bor Füzyon Santralleri 625
Bor Füzyon Reaktörü ve Çalışma Prensibi 627
Bus'h'un Senatodaki Konuşması Türk 'Bor'unu
İşaret Ediyor 629
Irak Savaşında Borhidrür Yakıt Olarak Kullanıldı mı? 631
'Bor' Un Enerji Hammaddesi Niteliğini Kazanması
Ülkemizi Bir Kez Daha Hedef Ülke Haline Getirmiştir 632

Çırağan'da "Çıra" Gibi Yakılan
Türk Ulusunun Geleceği 635
"Sözde Mülkün İadesi" 635
Hiç Kuşkusuz Türk Bor Madenleri. 636
Önemli Bir Hatırlatma ve Bugüne Yansımalar 641
Ahlâksız Teklif: "Ülkenizin Tapusunu Verin
Kolonize Edeceğiz" 641
Sonsöz 647
EK: Dünyadaki İnsanlar Adına 651

ÖNSÖZ

Küresel ekonomide yer altı kaynakları açısından mevcut durum, muhtemel gelişmeler ve buna yönelik ulusal tepkilerin değerlendirilmesi, uluslararası ekonomi politiğin doğru bir şekilde algılanmasına bağlıdır. Ekonomik yaklaşımlar tek başına servetin ve ekonomik faaliyetlerin uluslar arası dağılımı, dünya ekonomisi ile ulusal menfaatler arasındaki ilişkiler, yer altı kaynaklarının etkinliği, bu kaynakların sanayide kullanımı, ihracatı, teknoloji kullanımı gibi kritik konularda yeterli ve doğru değerlendirme imkanı sağlamamaktadır.

Genel anlayış, küresel ekonominin kurallarının uluslararası ekonomik kurallar ve anlaşmalar ile güçlü devletlerin belirlediği yönündedir. Oysa temel anlayışın uygulama da neomalthusyenci, sömürgeci, ırkçı ve soykırımcı olduğu, servetin ve ekonomik faaliyetlerin uluslararası dağılımında "Haçlı Seferi" duygularıyla senkronize olmuş askerî güç uygulamaları olduğu görülmektedir.

Günümüzde bir taraftan küreselleşme ve ulusal ekonomiler arasındaki entegrasyon söylemleri, giderek artan dozda gündemde tutulurken, diğer taraftan küreselleşme bağlamında ulusal ve uluslararası ekonomik tercih ve öncelikler arasında ciddi çelişkilerin varlığı, özellikle, kamusal karar mekanizmalarında yer alanlar tarafından, inanılmaz bir biçimde görmezden gelinmektedir.

Sanayileşmiş devletler, çokuluslu şirketler, diğer güçlü aktörler, politik ve ekonomik menfaatlerini üst seviyede korumak için ekonomik faaliyetleri etkilemede imkan, kaynak ve güçlerini en son noktasına kadar kullanmakta, hatta bu konuda oluştur-

dukları ekonomik topluluk ve bu topluluk hukuklarını dâhi hiçe sayabilmekte, hedef ülkede ele geçirilen yerli iç dinamiklerden ve onların sağladığı olanaklardan en geniş bir biçimde faydalanmaktadırlar.

Bu bağlamda; 1980'li yıllarda ilk olarak İngiltere ve sonra ABD'de özelleştirme uygulamalarıyla başlayan dünya kaynaklarını ele geçirmeyi hedefleyen neoliberal politikaların bir bütünü olarak tanımlanabilen küreselleşmenin ana hedefi **gelişmiş ülkelerin** ve bu ülkelere yerleşmiş ya da bu ülkeleri bir üs olarak kullanan çokuluslu şirketlerin rahatlıkla girip çıkabilecekleri her türlü yasal düzenlemeden, ve vergi gibi yükümlülüklerden muaf ve ayrık tek tip hale getirilmiş bir dikensiz gül bahçesi niteliğinde "serbest piyasa ekonomisi" dir. Ancak, hedeflenen "serbest piyasa ekonomisi" kullandığı yöntemler, küreselleşme komuta merkezlerinden dayatılan, empoze edilen politikalar dikkate alındığında küreselleşmenin hedefinin; "serbest piyasa ekonomisi" değil, gelişmiş sanayileşmiş ülkelerin ayakta kalmasını, mevcut güçlerini arttırarak sürdürülebilir kılmasını sağlayacak, kendi ulusal ya da topluluk sınırları dışında tutulan "küresel sömürgeler" yaratmak olduğu görülür. Bunu sağlayacaksa "küresel anarşizm" dir. Bu anlamda "küresel anarşizm" ; Adam Smith'in Liberal okulunun kutsal ilkesi "Bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler" in (laissez-Faire) **"bırak yapacağım bırak geçeceğim, bırak yıkacağım, bırak sömürgeleştireceğim"** şeklinde değiştirilmiş yeni versiyonudur. Bu yeni versiyonun eskisinden bir farkı yoktur. Bu versiyon da, küreselleşmenin hedeflediği ülkedeki üretim faktörlerinin ve ekonominin hukuki ve fiziki alt yapısının ve yönetimin tamamen çokuluslu şirketlerin egemenliğine terk edilmesini öngörmektedir. Yani ticaretin önündeki engellerin kaldırılması gibi parlak bir sözün ardında, gerçekte yapılan, yarım kalmış kolonizasyon plânlarının uygulanmasından öte bir şey değildir.

Ülkemiz bu gün böylesi bir kolonizasyon plânının tam ortasında kalmıştır. Yöneticiler ülkemizi küresel sömürge projelerinin

yıldızı yapma sevdasındadır. Ancak Kolonizatörlerin hesabında acil hale gelmiş kaynak ihtiyaçlarının giderilmesinin dışında; Türk Devleti ve Türk Ulusu'nun varlığı, refahı, geleceği yoktur. Tıpkı Afganistan'da, Irak'ta olduğu gibi. Çünkü onların refahı ve güçleri diğer ülkelerin yoksullaştırılması, kaynaklarına el konulması üzerine kuruludur.

"Kolayca hammadde elde edebileceğimiz, aynı zamanda sömürgelerin yerli halkının sağladığı ucuz köle emeğini sömürebileceğimiz yeni topraklar bulmaya mecburuz... Ayrıca, sömürgeler kendi fabrikalarımızda üretilen fazla mallardan kurtulmak içinde bir kanal oluşturacaktır."

Cecil Rodez

GİRİŞ

Üretimin ve ekonomik faaliyetlerin uluslararası bir nitelik kazanması, küreselleşme ile ilgili tanımlamalar içinde sıkça karşılaştığımız bir niteleme. Oysa, üretimin ve ekonomik faaliyetlerin uluslararası ya da kıtalar arası bir nitelik kazanması, son birkaç on yılda gerçekleşen bir olgu değil. En azından, ilk devletlerin kurulduğu çağlarda bile bazı üretim ve ekonomik faaliyetler, uluslararası bir nitelik taşıyordu. Coğrafi keşiflerin bir sonucu olarak; bazı gıda maddeleri, baharat vb üretimi ve ticareti kıtalar arası bir nitelik kazandı. Bakır, demir, altın ve gümüş gibi değerli metaller, her zaman uluslararası ticaretin vazgeçilmez bir aracı oldular. Uluslararası ticaretin vaz geçilmez bir parçası da bulundukları kıtalardan, topraklardan, ailelerinden kopartılarak, toplanan, köle haline getiren insanlardı.

15 ve 16. yüzyılda Avrupalılar, uzun süredir İspanya ve Portekiz'in elinde bulunan baharat ticaretinden pay almak için Hindistan Seylan ve Doğu Hint Adalarına yeni keşif gezileri yapmaya başlamışlardı. Bunlardan biride kaptan Drake idi. Drake'in 1577-1580 arasındaki seferinin sonucu, Afrika ve As-

ya'nın sömürgeleştirilmesinin belki de ana motor güç ve hayalini oluşturur. Drake 3 yıl süren ve maliyeti sadece 5.000 Sterlin olan bu seferin dönüşündeki yükü İspanyol hazinesine 1.250.000 sterlin kazandırmış ve bu kazançtan Kraliçe 250.000 Sterlin alarak Drake'i şövalye yapmıştır.

1600 yılının son günü Londralı bazı tüccarlar (220 maceracı), I. Elizabeth'in izniyle çokuluslu şirketlerin anası olarak sayılması gereken Doğu Hint kumpanyasını kurmuştur. Kumpanyanın amacı baharat ticaretine girerek bu ticaretten pay almak ve Uzakdoğu'daki Portekizli ve öbür Avrupalı güçlerle yarışmaktır. Denilebilir ki asıl olarak 15. ve 16. yüzyıllar üretimin ve ekonomik faaliyetlerin küreselleştiği yılların başlangıcıdır.

Sanayi devrimleri ve artan endüstriyel üretim, 18. yüzyılda üretim ve ekonomik faaliyetlerin uluslararasılaştırma sürecine farklı nitelikler kazandırmıştır.

- Sanayi devrimlerine kadar belirgin olarak ulusal ölçeklerde, ihtiyaç kadar yapılan üretim, devrimlerden sonra

ihtiyacın üzerinde yapılmaya başlanmış, bu da yeni hammadde kaynaklarına olan gereksinimi artırmıştır.

- **Sanayi devrimleri öncesi baharat ticaretinden pay almayı, tarımsal üretim yapmak için koloni kurmayı ya da altın, gümüş gibi kıymetli metal bulmayı amaçlayan uluslararası üretim ve ekonomik faaliyetler; devrimler sonrası belirgin olarak sanayileşme sürecine giren ülkelerdeki endüstriyel üretim fazlalarının pazarlama faaliyetlerine dönüşmüştür.**
- **Sanayi devrimleriyle birlikte önceleri kömürün, ardından petrolün, hız arttırıcı bir enerji kaynağı olarak taşıt araçlarında kullanılması, uluslararası ticaretin ve ticarete konu endüstriyel üretimin büyük ölçeklerde artmasını sağlayacak bir tahrik unsuru olmuştur.**
- **Sanayi devrimleri ile birlikte; sanayileşme sürecine giren, üretimlerini arttıran ülkeler, bu sürece seyirci kalan diğer ülkelerin ekonomilerini koruma yönündeki uygulamalarını bertaraf edebilmenin, ticareti tam anlamıyla serbestleştirmenin yollarını aramaya başlamışlar, bu çerçevede ülkelerin gelişmelerinin önünü kesmeye dönük ekonomik ve siyasal kuram ve politikalar belirlenmeye ve ülke ekonomileri ile yönetimlerine müdahaleye başlamışlardır.**

Saydığımız bu nitelikleri, 19 yüzyılın küreselleşme ideologlarından ya da İngiliz sömürgeciliğinin en önemli isimlerinden biri olan Cecil Rodez (Cecil Rhodes) 1890'larda şöyle özetlemekteydi; **"Kolayca hammadde elde edebileceğimiz, aynı zamanda sömürgelerin yerli halkının sağladığı ucuz köle emeğini sömürebileceğimiz yeni topraklar bulmaya mecburuz... Ayrıca, sömürgeler kendi fabrikalarımızda üretilen fazla mallardan kurtulmak içinde bir kanal oluşturacaktır."**[1]

---

[1] Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu, Wayne Ellwood sf, 14, Metiş Yayınları, 2002

"Aralarından kimilerini, kendi yaşayış koşullarından daha iyisini görsünler, dönünce de övsünler diye sık sık sömürgeyi kuran ülkeye gönderin. Sömürge gelişip güçlenince, erkeklerin yanı sıra kadınları da getirmenin zamanı gelmiştir artık; böylece yeni kuşaklar türeyecek, sömürge dışardan gelecek bir tehlikeyle parçalanmayacaktır. Böyle gelişmiş bir sömürgeyi yüzüstü bırakıp gitmek çok yazık olur, çünkü bu hem alçaklık hem de bir sürü zavallı insanın kanına girmektir."

Bacon

İngilizlerin Sömürgeliğe Bakışı Emperyalizm'in "Püf" Noktaları ya da Tek Derste Sömürgeci Olmak

Küreselleşmeye, çokuluslu şirketler dünyasına giden yolda ilk kilometre taşı olan sömürgecilik konusunda yol haritası niteliğindeki ilk yazılı metin, Bacon tarafından oluşturulmuştur. Bacon; 1561-1626 yılları arasında İngiltere'de yaşamış olan İngiliz Sarayına (kraliyet ailesine) oldukça yakın ve Türk düşmanı bir hukukçudur. Bacon'un yaşadığı yıllar İngiltere'nin yönetiminde toplumsal gelişiminde, ticarette önemli değişimlerin olduğu, sömürgeciliğin bir serüven olmaktan çıkıp temel bir iktisadi yaklaşım haline geldiği yıllardır.

Sömürgeciliğin püf noktaları ya da bir sömürge kurulurken hareket tarzının ne olacağını bakın, Bacon nasıl açıklıyor;

"Sömürge kurmak, eski ilkel kahramanlık gerektiren, serüvenli bir iştir. Dünya gençken daha çok çocuğu oluyordu. Şimdi ise yaşlandı, az çocuğu oluyor; çünkü yeni sömürgeleri eski krallıkların çocukları saymak hakkımdır sanırım. **Bence bir sömürge; el değmemiş topraklara, yerlileri sömürgecilere yer açmak için başka yörelere sürülmemiş topraklara kurulmalı.** Yoksa, yapılan iş sömürgecilik değil, başkalarını zorla bir yerden söküp atmak olur. Bir sömürge kurup geliştirmek, bir orman dikmeye benzer; ikisinden de aşağı yukarı yirmi yıl hiçbir kazanç beklememeniz, emeğinizin karşılığını ancak bu süre sonunda, alabileceğinizi bilmeniz gerekir. Bir çok sömürgenin yıkılmasında başlıca etken, hemen ilk yıllarda gösterilen açgözlü, bayağı bir kazanç tutkusu olmuştur. Evet, çabuk kazancın önemi küçümsenemez, ama bu sömürgenin zararına olmamalı ölçüyü kaçırmamalıdır. Sömürgeyi ipsiz sapsız takımıyla, hüküm giymiş adamlarla kurmak hem ayıp hem de yüz kızartıcı bir şeydir. Üstelik sömürgeyi de çığrından çıkarır; çünkü böyle adamlar hep haydut gibi yaşar, iş görmeye yanaşmaz tembel tembel dolaşır, kötülük ederler, yiyecekleri tüketir, işten çabuk usanır, ülkelerine de sömürgeyi kötüleyen haberler yollarlar. Sömürgeyi kurarken götüreceğiniz kimseler, bahçıvanlar, ırgatlar, demirciler, marangozlar, dülgerler, balıkçılar, tavukçular, birkaç da eczacı, cerrah, aşçı, fırıncı olmalıdır. Sömürge kurduğunuz yerde ilkin çevreye bakarak kestane, ceviz, ananas, zeytin, hurma, erik kiraz yaban balı gibi şeylerden nelerin kendiliğinden yetiştiğini öğrenin, sonra da bunlardan yararlanın. Bir yıl içinde çabucak yetişen yiyeceklerden, yaban havucu, havuç şalgam, soğan, turp, yer elması, mısır gibi sebzelerden hangilerinin bulunduğuna bir bakın. Buğday, arpa, yulaf çok emek ister, ama hem az emek istedikleri, hem de gerek ekmeğin gerekse etin yerini tutabildikleri için fasulye ile bezelye ekerek işe başlayabilirsiniz. Pirinç de çok bereketli, et gibi besleyicidir. En önemlisi sömürgeye ilk gelişte bolca peksimet, yulaf unu, un, mısır unu getirmek, topraktan ekmek çıkarılıncaya dek bunlarla beslenmektir. Hayvanlarla kuşlardan, domuz keçi, ho-

roz, tavuk, hindi, kaz, evcil güvercin gibi hastalığa en az tutulanlarla en hızlı üreyenleri götürün, sömürgelerde yiyecek, kuşatılmış bir kentteki gibi titizlikle herkese belli ölçüde dağıtılmalıdır. **Toprağın bahçe, tarla olarak kullanılabilecek başlıca kesimi herkesin ortak malı olmalı, birlikte ekilip biçilmeli, harmandan herkes belli ölçüde pay almalı. Bunun dışında herhangi bir kimsenin kendisi için ekip biçebileceği tarlalar olmamalı.** Sömürgenin kurulduğu yerde toprağın doğal olarak neler verebileceğini inceleyin, böylece sömürgenin kuruluş giderlerinin bir parçasını olsun, bunlardan çıkarabilirsiniz belki. Ancak bunu yaparken, Virginia'da birden herkesin tütün ekimine sarılması gibi zararlı bir aşırılığa düşmemek, sömürgenin temel işlerini aksatmamak gerekir. Ağaç hemen hemen her yeni sömürgede pek bol olduğu için, kereste de gelir kaynağı olabilir. **Bir demir filizi ile üstüne değirmenler kurarak gücünden yararlanabileceğiniz akarsular varsa, ağacın bol olduğu yerde demir çok iyi bir kazanç getirir.** İklimin elverişli olduğu yerde, denizlerden tuz elde etmeyi de deneyebilirsiniz. Bitkisel ipek üretmek de kazançlı bir yoldur. Çamlarla köknarların bol olduğu yerlerde zift ile katranda vereceğiniz emeği karşılar. İyileştirici otlarla meyan kökü de bulunabildikleri yerde yüzde yüz kazanç sağlarlar. Alkali ağacı ile düşünebilecek benzerleri de öyle. Ama yer altında çok eşinmeyin bir altın damarı bulabilmek son derece uzak bir olasılıktır, çalışanları da başka işlerden soğutabilir. Sömürgenin yönetimi bir kişinin elinde olmalı ama ona yardım edecek danışmanları da bulunmalı; bunların bir takım kısıtlamalar ile sıkıyönetim uygulayabilme yetkileri olmalı. En önemlisi, insanla böyle ıssız yörelerde yaşarken, Tanrının başardığı işlerle her an göz göze olmaktan, kendilerine bir pay çıkarmaya çalışmalı. **Sömürgenin yöneticileri, anayurtta çok fazla sayıda kişiye akıl danışmamalı, birkaç kişinin danışmanlığıyla yetinmeli, bunlar da soylu kişilerle ileri gelenler arasından seçilmeli, tüccarlardan kaçınılmalıdır, çünkü tüccarlar hemen, kestirme yoldan kendi kazançlarına bakarlar. Sömürge güçleninceye dek gümrük duvarları olma-**

malı, yalnız bununla kalınmayarak, belli bir neden ya da sakınılacak bir durum olmadıkça, sömürgelilere mallarını en kazançlı buldukları yerlere götürme özgürlüğü tanınmalı. Kumpanya üstüne kumpanya göndererek sömürgeyi tıka basa insanla doldurmayın. Gidenlerden kaç kişinin kırıldığını öğrenip ona göre yenilerini göndermek çok daha yerinde bir yol olur; böylece sömürge halkı rahat yaşar, **nüfus çokluğundan dolayı kıtlık çekmez**. Kimi sömürgelerin deniz ya da ırmak kıyısında, bataklık, sağlığa aykırı yerlerde kurulmuş olması halk sağlığı için sakıncalar doğurmuştur. Dolayısıyla, ilkin böyle bir yeri seçseniz bile sonradan taşınmak gibi güçlükleri önlemek için ırmak kıyılarından daha çok yükseklere yerleşin. Gerektiği zaman yiyeceklere katmak üzere sömürge de bolca tuz bulundurmak da halkın sağlığıyla ilgili bir sorundur. Gittiğiniz yerde vahşiler varsa onları incik boncukla avutmayın onlara hakça, arkadaşça davranın, ama gene de tetikte olmayı unutmayın. Onların gözüne düşmanlarını yenmekle kendilerine yardım etmekle girmeye çalışmayın, ama savunmalarında yardımlarına koşun. (!) **Aralarından kimilerini, kendi yaşayış koşullarından daha iyisini görsünler, dönünce de övsünler diye sık sık sömürgeyi kuran ülkeye gönderin. Sömürge gelişip güçlenince, erkeklerin yanı sıra kadınları da getirmenin zamanı gelmiştir artık; böylece yeni kuşaklar türeyecek, sömürge dışardan gelecek bir tehlikeyle parçalanmayacaktır. Böyle gelişmiş bir sömürgeyi yüzüstü bırakıp gitmek çok yazık olur, çünkü bu hem alçaklık hem de bir sürü zavallı insanın kanına girmektir."**[2]

Sömürgeciler, Bocon'un sömürgeler üstüne yazdığı denemede yazdıklarına ve burada verdiği öğütlere sıkı sıkıya bağlı kaldılar. Ancak uygulamalarda önemli sayılacak farklılıklarda vardı. Eylemli sömürgeciler, gittikleri yerlerdeki yerli halkı, incik boncukla aldattılar, hem onları hem de düşmanlarını öldürdüler.

---

[2] Bacon Denemeler Çeviren Akşit Göktürk Adam Yayıncılık,0cak 1982,sf: 127,128,129,130

Uzun yıllar yerli kabileler arasındaki düşmanlıkları körüklediler. Ektikleri düşmanlık tohumlarının savaşa dönüşerek yerli halkların birbirini yok etmelerini büyük bir keyifle izlediler. Yerin altında eşinmelerine gerek kalmamıştı; çünkü gittikleri ülkelerde elmas ve altın tarlaları vardı. Bu tarlalarda mahalli halkı, insan onuruna yakışmayan en kötü koşullarda çalıştırdılar.

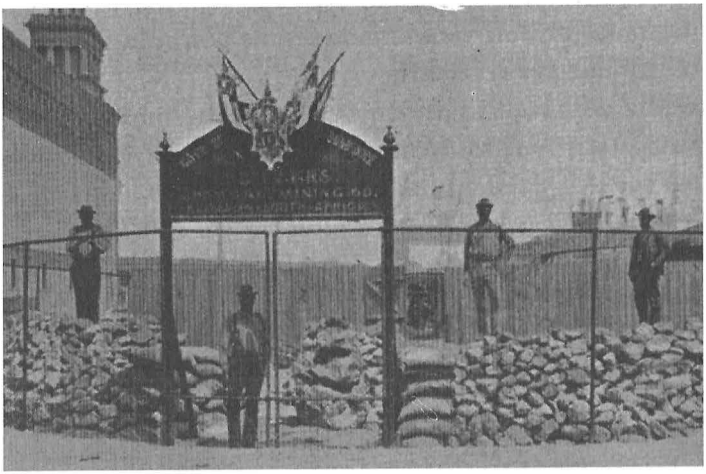
Toprakların üstünde ve altında kendilerine ait olmayan ne varsa hepsini aldılar. Elmas tarlalarında çalıştırdıkları kölelerin bir kaç karatlık elması almış olabileceği onlar için bir karabasandı. Köleleri maden çıkışlarında tepeden tırnağa boş bir nokta bırakmadan aradılar.

Kaynak: Yale Üniversitesi

Özellikle elmas madenlerinin etrafı tellerle, taşlarla çevrili birer kale görünümündeydi.

Aşağıda De Beers elmas maden şirketinin Güney Afrika Kimberley'deki elmas madeni ve bu madenin giriş kapısı görülmektedir.

Bacon'un yaşadığı yıllar 1561-1626 İngiltere'de ekonomik faaliyet tarım ve ticaret olmak üzere iki ana akım üzerinde toplanmış bulunmaktaydı. İktisadi hayatın ana faktörleri ise tüccar, lonca mensubu ve köylülerden oluşuyordu. Servet; bir şey imâl etmekle değil, ticaret, nakliyat ve tefecilikle yapılmaktaydı. Hiç kuşkusuz Bacon sanayi devrimlerinin İngiltere'nin üretim karakterini, iktisadi akım ve faktörlerini değiştirdiği 1770 ve sonrası

yıllarda yaşamış olsaydı; Fabrika işçisini, sanayi kapitalistini, ve kütle halinde üretimi tanıyıp, yüksek fırınların, kimya komplekslerinin, demir çelik fabrikalarının ihtiyaç duyduğu yer altı kaynaklarının önemini kavrayacak, sömürge üzerine yazdığı denemede **tarım kolonileri** yanında **maden ve petrol kolonilerine** de geniş bir şekilde yer verecekti.

İngiliz sömürgeciliğinden ve Bacon'un sömürgecilik üzerine çizdiği yol haritasından söz ederken Cecil Rodez'i (Cecil Rhodes) bir kez daha anmadan geçmek pek de olanaklı değil. Esasen konumuz çokuluslu şirketler ve yer altı kaynakları ve "rant lortları" olunca sık sık karşılaşacağımız bir isim olan Cecil Rodez; yer altı kaynakları sömürgeciliğinde önemli bir kilometre taşı.

CECİL RODEZ

"5 Temmuz 1853'te, Bishop's Stortford (İngiltère)'de doğan Cecil John Rhodes; 17 yaşında, başvurduğu Oxford Üniversitesi'ne verem hastalığı nedeni ile kaydolması engellenmişti. Bunun üzerine Güney Afrika'ya giden Rhodes, yeni keşfedilmiş **Kimberley elmas tarlalarının** getirdiği heyecana katıldı. Birkaç ay içerisinde, bir servet kazandı. Yeniden sağlığa kavuşmasının ardından, İngiltere'ye dönerek Oxford'a kayıt oldu. 8 yıl boyunca, Oxford'daki eğitimi ve Güney Afrika'daki işi arasında mekik dokudu. 1881'de, mezun olmadan hemen önce, Cape Kolonisi'ndeki meclise seçildi ve üye oldu. 1890'da aynı koloninin başbakanıydı.

Rhodes, ayrıca altın ve elmas tarlalarına sahip, birçok büyük şirketin kontrolünü de elinde bulundurdu.1893'de, Matabele kabilesine karşı verdiği savaşta, kabileyi ve Kral Lobengula'yı mağlup etti. Bu arada siyasî rakibi, Boers isimli Hollandalı yerlilerin lideri ve Transval Cumhuriyeti başkanı olan Paul Kruger'e karşı entrikalar çevirdi. 1895'te, Rhodes'in arkadaşı Leander Jameson,

Boer hükümetini devirmek amacıyla Transval'a saldırdı. Saldırı başarısızlıkla sonuçlandı. **Rhodes, başbakanlıktan ve İngiliz Güney Afrika Şirketi'nin yöneticiliğinden istifa edilmeye zorlandı.**

Rhodes, Matabeleland'a doğal kaynaklarını geliştirmek ve bunları Avrupa sanayisine aktarmak üzere döndü ancak, kısa bir süre sonra bölgede yaşayan kabile halkı ayaklandı ve bu ayaklanma bastırılamadı. Rhodes kabile şefleri ile konuştu, onların sıkıntılarını dinledi ve huzur sözü verdi. 1898'de Rhodes yine Cape Koloni meclisine seçildi. 1899-1902 arasında gerçekleşen Boer Savaşı başladığından itibaren tekrar eski gücünü kazanmaya başladı. Kimberley bölgesinin savunmasında yer aldı, ama sağlığı hasar gördü ve 26 Mart 1902'de Muizenberg'de öldü. Rhodes'in Güney Afrika Birliği rüyası 1910'da gerçek oldu." [3]

[3] Cecil Rhodes (1853-1902)Compton'un Online Ansiklopedisi

Afrika'da bir kabileyi diğer kabileye karşı oynatan, siyah kabileleri birbirlerini savaşta yok edene kadar çarpıştırarak yönetime el koyma becerisini gösteren, acımasızca yöneten, Kraliçenin Afrika'daki sadık uşağı, ırk ayrımının, ırkçılığın güçlü bir eylemcisi olan, İngiliz Cecil Rhodes; 1880 -1890 arasında peşinde koştuğu zenginlik ve gücü Güney Afrika'da buldu. Elmaslar ve altınlar üzerinden bir servet kazandı. İngiliz Kolonisi Ümit Burnu başbakanı olduğu gibi, ayrıca tüm Güney Afrika'nın sanal diktatörü idi. **Afrika'nın yer altı kaynakları açısından en zengin bölgelerini İngiliz (Britanya) İmparatorluğu'na bağlamıştı. "Eğer tanrı varsa, bence O, Afrika haritasının mümkün olduğu kadar çok yerini İngiliz renkleriyle boyamamı ve İngilizce konuşan ırkın birliğini etkinliğini mümkün olan her yerde yaymamı istiyordur."** diyen Rhodes'in asıl amacı; Tüm dünyanın İngiltere tarafından ya da İngiltere merkezli bir örgüt tarafından kontrol edildiği bir dünya Hükümeti kurmaktı. 1894 yılında **Kraliçe Victoria,** Cecil Rhodes'i gördüğünde; **"Sizi son gördüğümden bu yana neler yaptınız, bay Rhodes?"** sorusuna; **"Majestelerinin dominyonlarına iki ülke daha kattım, efendim"** (şimdiki Zambiya ve Zimbabve) şeklinde cevap veren Cecil Rhodes, bir gece göğe bakarak; **" Elimden gelse gezegenleri de ilhak ederdim."** diyecek kadar da aç gözlü bir barbar, Hitler'i kıskandıracak kadar bir ırkçıdır. [4]

Rhodes, servetinin büyük bir bölümünü, İngiliz sömürgelerinin hayatiyetini devam ettirmeyi, İngiliz çıkarlarını korumayı sağlayacak etki ajanları yetiştirmek üzere Oxford Universitesi'ne, burs programı kurulması için bıraktı. Bugün **"Rhodes Bursları"** olarak anılan bu burslar, neredeyse tamamı eski İngiliz sömürgesi olan belirlenmiş dış ülkelerden gelen öğrencilerin Oxford Üniversitesi'nde "eğitimsel" beyin-yıkama merkezinde-eğitim görebilmeleri için onların masraflarını karşılayan bir programdır. Bu-

---

[4] İbrahim Okur, İkinci Bin Yılın Muhasebesi, cilt 2, Sf, 392

gün bu programdan yaklaşık olarak her sene 90 burs verilmektedir. Rhodes burslarına seçilenler Almanya, ABD ve İngiliz Milletler Topluluğu'ndan öğrencilerdir. Bu öğrenciler ülkelerine döndüklerinde her nedense, önlerinde hiçbir engelle karşılaşmadan politika, ekonomi ve medya gücünü ellerinde tutan konumlarda yer tutarlar. Rhodes burslarından faydalanan dünyanın en meşhurlarından biri de iki kez ABD başkanlığına seçilen **Bill Clinton**'dur.

Aşağıdaki tabloda "Rhodes Bursları"/Oxford için Almanya, Amerika ve İngiltere'nin eski sömürgelerinden oluşan uluslar topluluğu ülkelerine ayrılan kontenjanlar görülmektedir.

ÜLKE	KONTENJAN	ÜLKE	KONTENJAN
Avustralya	9	Bangaldeş	1
Bermuda	1	Karayipler	2
Kanada	11	Almanya	4
Hong Kong	1	Hindistan	6
Jamaika	1	Kenya	2
Pekistan	2	Singapur	1
Güney Afrika	10	Uganda	1
ABD	32	Zambiya	1
Zimbabve	2		

CECİL RODEZ'İN DÜŞÜ

Victoria çağının başında İngiltere dünyanın tartışmasız en önemli sömürgeci devletiydi. İki büyük rakip imparatorluktan Fransa'nın yeniden yapılanma sürecine girmesi, İspanya'nın ise Latin Amerika'daki bağımsızlık savaşlarıyla iyice yıpranması bunda önemli bir rol oynamıştı. Akdeniz'deki Malta ve Cebelitarık dışında İngiltere'nin sömürgesi olan ülkeler Asya'da Hindistan'ın yanı sıra Seylan ve Singapur; Amerika'da Kanada ve Antiller'deki zengin sömürgeler; Afrika'da Cape ve batı kıyısındaki bazı bölgeler; Okyanusya'da Avustralya ve 1840'ta ilhâk edilen Yeni Zelanda. Hindistan'ın bu sömürge sistemi içinde ayrı bir yeri vardı. Bu nedenle 1857'deki büyük ayaklanma acımasızca bastırıldı. İngiltere Hindistan yolunun (1839'da Aden'in, özellikle de 1882'de Mısır ile Süveyş Kanalı'nın ilhâkı) yanı sıra Hindistan'ın çevresindeki ülkeleri de (yüzyılın ortasında Birmanya fethedildi) büyük bir titizlikle korudu. Sömürge toprakları yüzyılın son çeyreğinde iyice genişledi. 1871-1900 arasında imparatorluk topraklarının yüzölçümü 11 milyon km²'ye nüfusu ise 66 milyona ulaştı. Bu toprakların büyük bölümü Afrika'daydı (Nijerya, İngiliz-Mısır Sudanı, Uganda, Kenya, Rodezya, Orange ve Transvaal'deki Boer Cumhuriyetleri). Nüfusun neredeyse tamamı İngilizce konuşuyordu.

RANT LORDLARININ HAYAT KAYNAĞI SÖMÜRGELERDEN İNGİLİZ ULUSLAR TOPLULUĞUNA

İngiliz Uluslar Topluluğu'nun, bir diğer deyimle sömürge imparatorluğu'nun öyküsü, 400 yıl kadar önce Kuzey Amerika'daki ilk İngiliz yerleşimleriyle başlar. Bu olay, aynı zamanda 19. yüzyılın başlarından günümüze değin en parlak dönemini yaşayan İngiliz İmparatorluğu'nun da başlangıcıdır.

17. yüzyıl boyunca Amerika'ya İngiltere'den çok sayıda insan göç etti. Göç edenlerin kurduğu yerleşim yerleri, koloniler hızla büyüdüler. 18. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde, Amerika kıtasında, İngiltere'nin yönetiminden çıkmak isteyen İngiliz kolonileri ayaklanarak 1783'te bağımsızlık kazandılar.

17. ve 18. yüzyıllarda İngiltere, Karayip Denizi'nde Barbados (1625) ve Jamaika (1655) gibi bir çok Batı Hint Adasını da ele geçirdi. 18. yüzyıl boyunca İngiltere, Hollanda, İspanya ve Fransa ile yaptığı savaşlardan galip çıkmış, bu ülkelerin sömürgeleri de İngiltere'nin eline geçmişti. Quebec'in Fansızların elinden İngilizler tarafından alınarak Kanada'nın İngiliz egemenliğine girmesi de 18. yüzyılın ortalarında (1759) gerçekleşti.

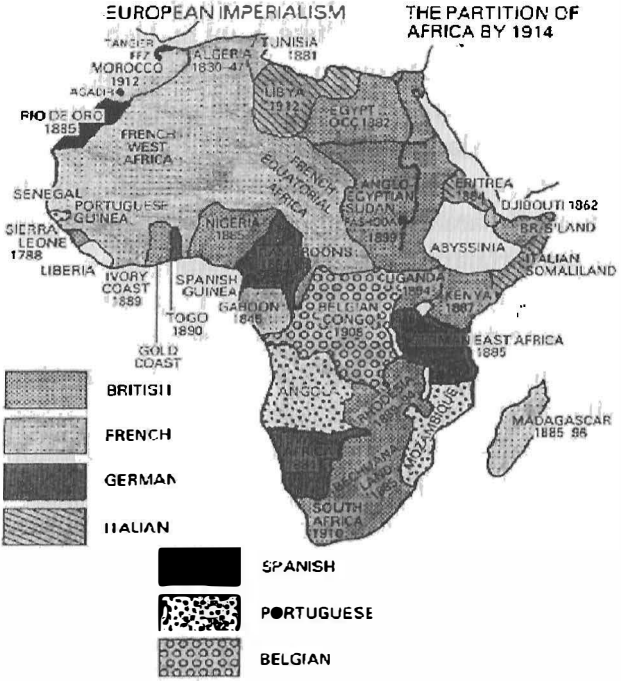
1815 yılında Fransa'nın Woterlo savaşından yenik çıkması İngiltere'yi daha da güçlü kıldı. Fransa ve müttefiki Hollanda'nın sömürgelerinin (Fransızların elinde olan bazı batı Hint Adaları, Malta, Mauritius ve Seyşel Adaları Hollanda'nın Seylan'ı (Sri Lanka) ve Afrika'da Ümit Burnu dolayındaki Kap kolonisi) İngiltere tarafından alınması sonucunu doğurdu.

Hindistan'la İngiltere arasında 1600'de başlayan ticaret ve 1662 de Bombay'da kurulan ilk koloniyi müteakip, Hindistan'ı, hızla İngiltere'nin sömürgesi olma yoluna koydu. 1818'e gelindiğinde, Hindistan'ın yarısı İngiltere'nin öbür yarısı gene İngiliz desteğindeki Hintli işbirlikçi prenslerin yönetimine girmişti.

İngilizler Avustralya ve Yeni Zelenda'yı da sömürgeleştirdiler. İngiltere son olarak Afrika'da büyük sömürgeler ele geçirdi. Avrupalılar, Afrika'nın kıyı bölgelerini yüzyıllardır biliyordu; ama Afrika Krallıklarının gücü iç kesimlere girmelerini engellemişti. 19. yüzyılın ortalarında Afrika, Avrupalı işgalcilere karşı

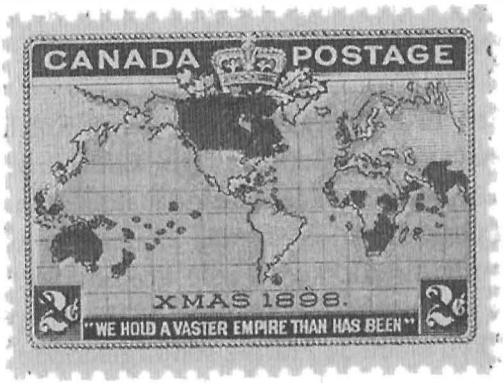
daha fazla direnemedi ve Berlin'de 1884-1885'de yapılan konferansta* Avrupa'nın güçlü devletleri kıtayı aralarında bölüştü.

* Berlin Batı Afrika Konferansı, 1884-1885

"Afrika'nın kıyılarında ve büyük nehirlerde ticaret serbestliğinin sürekliliğini sağlamak ve bu kıyılardaki yeni yerlerin işgal koşullarını belirlemek amacıyla Bismarck'ın girişimi ile 15 Kasım 1884-26 Şubat 1885 tarihleri arasında Berlin'de toplanan uluslararası konferans. O tarihe kadar sömürge işletmelerine pek rağbet etmeyen Alman başbakanı, Alman egemenliğine konan toprakları değerlendirecek imtiyazlı şirketlerin kurulmasını göz önüne alarak tavrını değiştirdi. Bismarck, öteki Avrupa devletleri arasındaki sömürge rekabetini kızıştırıyor ve Fransa'yı yeni sömürge hayâlleri ile kışkırtarak bu ülkenin Almanya'ya karşı bir öç alma siyaseti gütmesini önlemeyi umuyordu. Jules Ferry'nin ve sonra İngiltere Dışişleri Bakanlığının onayını alan Bismarck, Viyana Antlaşması'nı imzalayan devletler ile Belçika, İtalya, ABD ve Türkiye'yi konferansa çağırdı. Antlaşmanın sonuç belgesi Nijer ırmağında ulaşım özgürlüğünü ve Atlas okyanusundan Hint okyanusuna kadar uzanan Kongo havzasında ticaret serbestliğini güvence altına alıyordu. Bu, Fransa ile Portekiz'in toprak ilhakları ve 1884 İngiliz-Portekiz anlaşması ile bir süre için tehlikeye düşen liberalizmin zaferi demekti. Konferans Afrika'nın paylaştırılmasını gerçekleştirmedi ama bunu kuşkusuz hızlan-

19. yüzyılın sonunda dünyanın en uzak bölgelerini içine alan İngiliz İmparatorluğu kuruluşunu tamamlamıştı. Avustralya, Yeni Zelenda ve Güney Afrika'da İngiliz göçmenlerin yerleştiği koloniler ile Hindistan ve Afrika Krallıkları gibi sömürgeleri ele geçirmiş, birliklerine üsler ve gemilerine limanlar sağlayan Cebelitarık, Aden, Singapur gibi dünyanın dört bir yanında kale koloniler kurarak güçlü bir imparatorluk olmuştu.

İngiliz Sömürge İmparatorluğunu gösteren Kanada Posta İdaresi tarafından bastırılan posta pulu.

KÖLE TİCARETİ

Amerika kıtasına ilk yerleşenler şekerkamışı yetiştirmeye başladı. Şekerkamışı üretimi köle ticaretini körükledi. Binlerce Afrikalı yurtlarından koparıldı, köle olarak büyük çiftliklerde ça-

---

dırdı. Konferansta, **"imzacı devletlerden birinin gerçekleştireceği toprak ihlallerinin, ancak öteki imzacı devletlere bildirilmesi koşuluyla geçerlik kazanabileceği"** ilkesi kabul edildi. Bir bildirge de köle ticaretiyle ilgiliydi (dm. 9). Genel olarak, imzacı devletler, yerlileri, gezginleri ve din özgürlüğünü korumayı yükümlüyorlardı. Ancak Afrikalılara alkollü içki satışı, Almanya ile Hollanda'nın itirazı üzerine yasaklanmadı. 1885 sonunda Fransa ile Almanya arasında Togo-Kamerun sınırını belirleyen özel bir antlaşma imzalanmasıyla Berlin Antlaşması tamamlandı." (Aziz Sevi-Okan Gümüş)

lıştırılmak üzere çok kötü koşullarda Batı Hint Adaları ile Kuzey ve Güney Amerika'ya götürüldü. 15-19. yüzyıllar arasında yaşanan köle ticareti, milyonlarca (10-12 milyon) Afrikalının esir alınması ve çoğunun ölümüyle sonuçlandı.

Köle ticareti, çarpıcı bir ticaret ve pazarlama anlayışı da sunuyordu. Örneğin; 18 kilo boncuk bir hayatı rehin almak için yetiyor, bir demir külçesiyle bir kadın almak mümkün olabiliyordu. Bu 'kölelerin' büyük çoğunluğu ise şekerkamışı ve pancar tarlalarında, madenlerde çalıştırılıyordu ve genellikle 5 ile 10 yıl içinde ölüyorlardı.

Köle ticareti 15-19. yüzyıllar arasındaydı. Köleliğin kaldırılması için zamanla gelişen akım köleliğin kaldırılması için yoğun çaba harcadı. 1783-1888 yılları arasında aktif olan hareket, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde küreselleşmiş kıtalararası köle ticaretine kısmen son verdi. Ancak, kaçak köle ticareti 1862 yılına kadar sürdü. Kölelik karşıtı gruplar, köleliğin 1838'de İngiliz Batı Hint Adaları'nda, 10 yıl sonra da Fransız sömürgelerinde kaldırılmasını sağladı. Köleliğin kaldırılmasındaki bu uzun süren mücadelenin bir nedeni; toplumların ilgisiz kalışı ve 'köle' karşıtlarına yeterince destek çıkmaması oldu. Asıl nedense; bedava iş gücünün sunduğu vazgeçilemez kazançlardı.

RANTA DAYALI BİR İMPARATORLUK

Beyaz İngilizlerin yerleştiği kolonilerde kendi yönetimlerini kurma istemleri ilk olarak Kanada'da başladı. Burada, kararların İngiliz hükümetince atanmış görevliler yerine, halkın seçtiği bakanlarca verilmesini öngören bir özyönetim sistemi kabul edildi. Bakanlar, ülkenin içişlerinde kendi meclislerine karşı sorumluydular. Ama dış ilişkiler ve savunmaya ilişkin kararlar, İngiliz yönetimince alınıyordu. 1847'de bu uygulama Kanada'nın yanı sıra Avustralya kolonileri ile Yeni Zelenda'da da yaygınlaştı. 1910'da

ise Kap, Natal, Transvaal ve Oranj Bağımsız Devleti'nden oluşan Güney Afrika Birliği kuruldu.

İngiltere ve yarı bağımlı koloniler, ticaret ve savunma konularını, ilki 1887'de toplanan Koloni Konferansları'nda tartışırlardı. 1907'deki toplantıda bu kolonilere "dominyon" denmesi ve konferansın adının da "İmparatorluk Konferansı" olarak değiştirilmesi kararlaştırıldı.

Dış ilişkiler söz konusu olduğunda dominyonlar, imparatorluğun bir parçası sayılıyordu. Örneğin, 1914'te İngiltere'nin Almanya'ya savaş açma kararı, tüm dominyonlarını ve sömürgelerini de bağladı. Savaştan sonra ise bütün dominyonlar, bağımsız ülkeler olarak barış antlaşmalarını ayrıca imzaladı ve Milletler Cemiyeti'ne İngiltere ile eşit konumda üye oldular. 1931'de Westminster Tüzüğü ile İngiltere'nin dominyonlar üzerindeki son denetimi de kalktı ve bunların her biri İngiliz Uluslar Topluluğu'nun bağımsız üyeleri oldu.

İngiliz Uluslar Topluluğu üyesi ülkeler, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sırasında, özellikle de ekonomik bunalım yıllarında ekonomik işbirliğine girdiler ve kendi sınırları içinde başka ülkelerin malları yerine, öteki topluluk üyelerinin ürünlerinin satılmasına öncelik tanıdılar. İngiltere, öteki üyelerden besin ve hammadde satın almayı, karşılığında da sanayi malları satmayı sürdürdü. 1932'de Kanada'nın Ottawa kentinde bir araya gelen topluluk üyelerinin temsilcileri, aralarında uygulayacakları yeni ticaret kurallarını oluşturdular. **"İmparatorluk Ayrıcalığı"** denen bu sisteme göre; **İngiltere, topluluk üyesi ülkelerden aldığı mallara, başka ülkelerin mallarına uyguladığından daha düşük** bir **gümrük vergisi uygulayacaktı**. Öbür topluluk üyeleri de aynı ayrıcalığı İngiltere'nin sanayi ürünlerine tanıyacaktı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Hindistan'da gelişen bağımsızlık mücadelesi sonucu, İngilizler Hindistan'ı terk etmek zorunda kaldılar. Daha sonra Müslümanlar ile Budacılar arasındaki anlaşmazlık nedeniyle Hindistan ikiye ayrıldı. Böylece 1947'de Hindistan ve Pakistan olmak üzere iki bağımsız ülke kuruldu.

II. Dünya Savaşı ve ardından 1945'te kurulan Birleşmiş Milletler, bağımsızlık düşüncesinin yaygınlaşmasını destekledi. Seylan ve Birmanya 1948'de bağımsızlıklarını kazandılar. Birmanya, İngiliz Uluslar Topluluğu'na katılmadı, ama Pakistan, Hindistan ve Seylan topluluk içinde kalmayı seçtiler. 1949'da Hindistan, İngiltere Kralı VI. George yerine kendi önderlerinden birinin devlet başkanı olmasını istedi. Bu sorun, bir ülkenin topluluk içinde kalabilmesi için, İngiltere'yi İngiliz Uluslar Topluluğu'nun başı olarak kabul etmesinin yeterli sayılmasıyla çözüldü.

Hindistan'dan sonra başka ülkelerde bağımsızlıklarını kazandı. Ve bir çoğu İngiliz Uluslar Topluluğu'na katıldı. Gana (Altın Kıyısı) 1957'de bağımsız oldu. Bu tarihe kadar bütün tropik Afrika'da yalnızca Liberya ve Etiyopya bağımsız ülkelerdi. Bunu izleyen 10 yılda Afrika'daki ve dünyanın başka bölgelerindeki İngiliz sömürgeleri birer birer özgürlüklerine kavuştu. İngiltere'den kopan ülkelerden bir bölümü (örneğin Kenya ve Kıbrıs) topluluk üyesi olurken İrlanda (Eire) ve Sudan gibi bazı ülkeler de dışında kalmayı seçti.

1961'de Güney Afrika, uyguladığı ırk ayrımı politikasına üye ülkelerin karşı çıkması nedeniyle, İngiliz Uluslar Topluluğu'ndan ayrıldı. Pakistan'da 1972'de bağımsızlığını ilan eden Bangladeş'in (Doğu Pakistan) üye ülkelerce tanınması üzerine topluluktan çekildi. Bangladeş topluluk üyesi oldu.

Ancak İngiliz İmparatorluğu'nun silah ve askerî güçle sağladığı egemenlik yerini İngiliz ve daha sonra Anglo Amerikan şirketlerin egemenliğine bıraktı.

İNGİLİZ ŞİRKETLERİNE DEVREDİLEN RANT KAYNAĞI ULUSLAR

Bir anayasası yani kuralları ve tanımlanmış bir amacı olmayan ve sözde gönüllü birliğe dayalı bir örgüt olarak tanımlanan İngiliz Uluslar Topluluğu'nun üyeleri; topluluktan ayrılmakta ve

kendi siyasetini izlemekte özgür ve her birinin kendi dış politikası var.

1946 yılında adı Uluslar Topluluğu olarak değiştirilmiş olan topluluğun, üyelerinin birbirleri ile eşit konumda oldukları, İngiltere'nin sözleşmeden doğan ayrıcalıklı bir durumu ya da gücü olmadığı ileri sürülmesine rağmen; İngiltere, topluluk içinde etkili tek üyedir. Bazı topluluk üyeleri İngiltere'yi **"Ana Ülke"** olarak kabul ederler. Bütün üyeleri bağlayıcı bir politikanın bulunmamasına karşın üye ülkelerin hükümetleri pek çok konuda birbirine danışır. İngiltere'nin istek ve tavsiyeleri koşulsuz uygulanır. Örneğin; İngiltere'nin dünyanın herhangi bir yerinde ihtiyaç duyacağı askerî güç Avustralya, Kanada, Yeni Zelenda gibi ülkelerce vakit geçirilmeksizin karşılanır.

İngiltere Kraliçesi, topluluğu bir arada tutan ek resmi bağdır. Bütün üye ülkelerce bu topluluğun başkanı olarak tanınır. Aynı zamanda aralarında Avustralya, Barbados, Kanada, Fiji, Jamaika, Mauritius ve Yeni Zelanda'nın bulunduğu 18 üye ülkenin Devlet Başkanıdır. Kraliçe bu ülkelerde, ülke hükümetinin önerisiyle atanan Genel Valilerce temsil edilir. Genel Valinin, ülke bakanlarının önerilerine uygun davrandığı ve İngiliz Hükümetinden bağımsız olduğu ileri sürülse bile, bu ülkelerin İngiltere politikalarından bağımsız hareket etmedikleri tarihsel bir gerçektir. Öbür üye ülkeler İngiltere kraliçesini topluluğun başı olarak kabul eder. Ama her ülkenin kendi devlet başkanı vardır. Örneğin Lesotho, Svaziland, Brunei, Tonga gibi bazı ülkelerin kendi kralları vardır. Bazılarında ise seçimle gelen Cumhurbaşkanları bulunur. **Üye ülkelerin çoğunda İngiliz hukuku temel alınmıştır.**

Eskiden İngiltere, koloni ve sömürgelerinden temel hammaddeleri çok ucuza sağlıyordu. Şimdilerde İngiltere merkezli çokuluslu şirketler bu üstünlüğe sahip. Gana'nın kakaosu, Jamaika'nın şekeri, Uganda'nın kahvesi ve Kanada'nın buğdayı. Bu ülkelerin tamamı sözde bağımsızlıktan sonra ekonominin tek bir tarımsal ürüne ya da tek yer altı kaynağına bağımlılığını kırama-

dılar. **Başlangıçta İngiltere ve İngiliz şirketleri ilerleyen zamanlarda Anglo-Amerikan şirketler ve İngiltere, Amerika bu bağımlılığın kırılmasının önünde ciddi bir engel olarak bulundular.** İngiltere, Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye olunca dış ticaretini daha çok Avrupa'yla yapmaya başlamakla birlikte, Uluslar Topluluğu ile ranta dayalı eski ticarî ilişkileri özellikle hammadde ihtiyacı açısından daha da gelişti. Örneğin; Uluslar Topluluğuna üye ülkelerde; **petrol, gaz ve kömür gibi enerji hammadde kaynakları tamamen Royal Duch Shell, Biritish Petroleum, Hanson Trust, Enron... gibi, hububat gıda maddeleri ziraatı ve üretimi; Archer Daniels Midland, Unilever, Grand Metropolitan, Cargill, Cadbury Continental, Bunge&Bom, Louis Dreyfus, ADM-Töpfer, Andre, Quaker Oats... gibi, petrol gaz kömür gibi enerji hammaddeleri dışında kalan tüm maden kaynakları; Anglo American, Rio Tinto, Barric Gold, Newmont Mining, Brascan Noranda, N.M. Rothschid ...gibi, şeker, kakao, kahve ziraatı ve üretimi : Nestle, Tate&Lyle, Cadbury... gibi İngiltere merkezli ya da Anglo-Amerikan çokuluslu şirketlerin kontrolü altında bulunmaktadır.**

DÜN OLDUĞU GİBİ BUGÜNDE BİRER SÖMÜRGE OLAN EKONOMİLERİ TARIM VE MADENCİLİĞE DAYALI İNGİLİZULUSLAR TOPLULUĞUNA DAHİL ÜLKELER.

ÜLKELER	YÜZÖLÇÜMÜ (/KM$^{2)}$	ÜLKELER	YÜZÖLÇÜMÜ (KM$^{2)}$
1-Antiqua ve Barbuda	442	28-Nauru	21
2-Avustralya	7.682.300	29-Yeni Zelanda	267.880
3-Bangladeş	143.998	30-Nijerya	923.768
4-Barbados	430	31-Pakistan	796,100
5-Belize	22.965	32-Papua Yeni Gine	462.840
6-Botsvana	581.987	33-Samoa	2.832
7-Brunei Darussalam	5.765	34-seyşeller	453
8-Kamerun	475.440	35-Sierra Leone	71.740
9-Kanada	9.970.610	36-Singapur	618
10- G.Kıbrıs	5.896	37-Solomon Adaları	27.566
11-Dominik	750	38-Güney Afrika	1.123.226
12-Fiji Adaları	18.274	39-Sri Lanka	65.610

13-Gana	238.539	40-St Kitts&Nevis	267
14-Grenada	345	41-St Lucia	617
15-Guyana	215.000	42-St Vincent veGrenadines	389
16-Hindistan	3.287.800	43-Svaziland	17.364
17-Jamaika	10.990	44- Bahama	13.939
18-Kenya	582.646	45- Gambia	10.690
19-Kiribati	849	46-Tonqa	697
20-Lesotho	30.355	47-Trinidad ve Tobaqo	5.128
21-Malavi	118.484	48-Tuvalu	26
22-Malezya	330.434	49-Uganda	241.140
23-Maldiv Adaları	298	50-İngiltere	244.100
24-Malta	316	51-Tanzanya	945.037
25-Mauritius	2.041	52-Vanatu	12.189
26-Mozambik	801.590	53-Zambiya	752.614
27-Namibya	823.144	54-Zimbabve	390.759

BAĞIMLI BÖLGELER	YÜZÖLÇÜMÜ (/KM$^{2)}$
1-Anguilla (İngiltere)	91
2-Avustralya'nın Antartika Toprakları(Avustralya)	8.080.750
3-Bermuda (İngiltere)	53
4-Cayman Adaları (İngiltere)	264
5-Cebelitarık (İngiltere)	5,8
6-Cook Adaları (Yeni Zelenda)	236
7-Falkland Adaları (İngiltere)	12.173
8-Guernsey, Alderney,Sark (İngiltere)	78
9-İngiliz Antartika Toprakları (İngiltere)	1.683.490
10-İngiliz Hint Okyanusu Toprakları (İngiltere)	221
11-İngiliz Virgin Adaları (İngiltere)	153
12-Jersey (İngiltere)	116
13-Man adası (İngiltere)	572
14-Montserrat (İngiltere)	102
15-Niue (Yeni Zelanda)	258
16-Norfolk,Chrismas,Cocos Ad. (Avustralya)	184
17-Pitcairn Adası (İngiltere)	4,5
18-Ross Adası (Yeni Zelanda)	414.400
19-St Helena ve Ascension Adalan (İngiltere)	412
20-Tokelau Adası (Yeni Zelenda)	12,2
21-Turks ve Caicos Adaları (İngiltere)	500

Uluslar Topluluğuna üye ülkelerde, İngiliz ya da Anglo-Amerikan şirketlerin dışında maden işletmeciliği yapan bir başka

şirkete rastlamak olası değildir. Mahalli, özel ya da kamu şirketleri de bu çokuluslu şirketlere hizmet etmekten başka bir iş yapmazlar. Mahalli şirketlerin isimleri uluslararası pazarlarda Avrupa ve ABD sanayi işletmelerinde bilinmez. Aşağıda bazı Uluslar Topluluğu üyesi ülkeler ve maden kaynakları ve bunların mülkiyetini elinde bulunduran şirketler görülmektedir.

MADEN	ÇIKARILAN ÜLKE	MADENCİ ŞİRKET
Antimuan	Güney Afrika	Metorex, Emusa
Boksit	Avustralya, Gine, Jamaica	Alcan, Comalco
Kromit	Güney Afrika	Samancor, Assmang
Kömür	Hindistan	Rio Tinto, BHP Billiton
Kobalt	Zambiya	Gecamines
Bakır	Avustralya	Codelco, Rio Tinto, Grupo Mexico
Elmas	Botsvana, Avustralya	De Beers, Ashton, Alrosa
Altın	Güney Afrika, Avustralya	AngloGold, Barrick, Newmont
Demir Cevheri	Avustralya	CVRD, BHP Billiton
Kurşun	Avustralya	BHP Billiton, Rio Tinto
Manganez	Güney Afrika, Gabon	Samancor, Assmang, Comilog
Nickel	Kanada,Avustralya	WMC, Norilsk Nickel, Inco
Paladyum	Güney Afrika	Anglo Plâtinum
Plâtin	Güney Afrika	Anglo Plâtinum
Gümüş	Avustralya	BHP Billiton
Titanyum	Avustralya, Güney Afrika, Kanada	BHP Billiton, Anglo American, Westralian Sands
Uranyum	Kanada, Nijer, Avustralya	Cogema, Cameco
Vanadyum	Güney Afrika, Avustralya	Highveld Steel, Xstrata, Precious Metals Australia (PMA)
Çinko	Avustralya, Kanada	BHP Billiton, Rio Tinto
Zirkonyum	Güney Afrika, Avustralya	BHP Billiton, Anglo American, Westralian Sands

SÖMÜRGELERDE RANT KAYNAĞI MADENCİLİĞİN KISA HİKAYESİ

Antropoloji'ye göre Afrika, hem insanoğlunun hem de madencilik faaliyetinin ortaya çıktığı yerdir. Bugüne kadar keşfedilmiş en eski maden (demir) Afrika'da Svaziland bölgesinde yer almaktadır ve günümüzden 45.000 yıl öncesinde bu madenin işletildiği bilinmektedir. İsa'dan 9000 yıl önce bakır metalurjisi Mezopotamya'da geliştirilmişti ve İ.Ö. 1500 dolaylarında Anadolu'da demir üretildi. Altının para birimi olarak ya da geleneksel el sanatlarında Afrika'ya yayılmasından çok önceleri başka yerlerde de kullanıldığı bilinmektedir. Ne var ki, bakır veya altın gibi demir de Afrikalılar tarafından hatırlanamayacak kadar eski zamanlardan beri kullanılmaktaydı. Örneğin, kırmızı hematit veya siyah demir oksit Afrikalılar tarafından kozmetikte ve ölüm törenlerinde kullanılmaktaydı. Birçok yerde, özellikle **Mali**, **Gana** veya **Songhai** büyük imparatorlukları zamanında altın, geleneksel olarak maske ve diğer süs eşyalarının yapımında kullanılıyordu ve eski Mısır bakır medeniyetinin altın çağını temsil etmekteydi.

Başta İngiltere olmak üzere Avrupalılar Afrika'da kolonilerini kurmaya başladıklarında oldukça gelişmiş bir demir metalurjisi ile karşılaştılar. İngiliz demiri, Mozambik yerlilerinin demiri ile kıyaslandığında, İngiliz demirinin daha düşük kalitede olduğu hemen fark ediliyordu.

Afrika madencilik ve metalurjide uzun bir geleneğe sahip olsa da, sömürgeci madenciliğin hikâyesi ancak yirminci yüzyılın başlarında **Güney Afrika'ya** yönelik elmas aramak için yaşanan koşuşturmayla başlar.

Afrika'da, merkantilist kapitalizm, köle ticareti yoluyla insan kaynaklarının yağma edilmesi üzerine kurulmuştur. Başlangıçta yer altındaki zenginlik kayda alınmamıştır. Güney Amerika'nın Avrupalılar tarafından sömürgeleştirilmesi, başından itibaren, altın ve gümüş gibi değerli metallerin sömürülmesine bağ-

lı olarak gelişti. Ancak, Afrika'da geniş ölçekli madencilik, bankacılık ve endüstriyel monopoller, sermaye ihracatı ve dünyanın büyük Avrupalı güçleri tarafından vahşi bir şekilde işgal edilmesine dayanan sömürü, emperyalizmin erken dönemine rastlamaktadır.

İlk elmas arayışı 1870 civarında bugün bile bir yerleşimci kolonisi olan Güney Afrika'da başladı. Güney Afrika, tıpkı Kaliforniya'ya altın bulmak için üşüşülmesinde olduğu gibi çok hızlı bir şekilde bir maden arayıcısı, kaçakçı ve spekülatör kalabalığını kendine doğru çekmiştir. Fakat, bu sefer bu bağımsız maceracılar İngiliz emperyalizmi tarafından desteklenmekte ve yönlendirilmekteydi. İşte bu zamanlarda Afrika'yı ve hatta tüm dünyayı giderek artan hakimiyetleri altında tutacak olan **Rio Tinto-Zinc, De Beers ve Consolidated Gold Fields, Barnato gibi** ana sömürgeci madencilik şirketleri, **Cecil Rhodes** gibi insanlarla kuruldu. Bu **'Rant lordları'** daha sonra yatırılan sermayeye oranla çok büyük kârlar elde ettiler. İngiltere ve Avrupa'nın finans merkezlerine olan yakınlıkları sayesinde, iktidar ve prestij kazandılar.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, **De Beers elmas şirketinin ve Consolidated Gold Fields**'in sahibi olan **Cecil Rhodes**, merkez Afrika'nın sömürgeleştirilmesinde öncü bir rol oynayacak olan **İngiliz Güney Afrika Şirketi'ni (British South Africa Company -BSA)** kurdu. On Yedinci yüzyıl carter şirketleri üzerine modellenen BSA, madencilik faaliyetinde elde ettiği kârları, Transvaal'ın kuzeyinde kolonyal bir altyapı kurmaya yatırdı ve yatırımlarının değerini artırmak amacıyla İngiliz göçmenlerini yeni işgal edilen topraklar üzerinde yerleşmeleri için teşvik etti. 1920'lerin ortalarında İngiliz Hükümeti yönetimi ele alıncaya kadar, BSA **Zimbabve** ve **Zambiya**'nın (sonraları Güney ve Kuzey Rhodezya) topraklarını yönetti. **Zimbabve** ve **Zambiya** yerli kabileleri ile yaptığı anlaşmalar, yönettiği bütün topraklarda BSA şirketine sınırsız madencilik imtiyazları sağlıyordu. Bu imtiyazlar, İngiliz hükümeti tarafından itirazsız ve seve seve onaylanmıştı. Daha sonra, BSA İngiliz, Amerikan ve Güney Afrikalı his-

sedarların mülkiyetinde olan iki madencilik işletmesine, tekel hakkına sahip olduğu madenlerde arama ruhsatı verdi. Ancak 1964'de, Zambiya bağımsızlığını kazandığında, tekel hakları Zambiya hükümetine 2 milyon pound "tazminat" karşılığında devredildi. Ancak bu devir Zambiya'nın madenleri üzerinde egemenlik hakkı kazandığı anlamına asla gelmedi. Bugün Zambiya madencilik alanında daha da pekişmiş bir bir koloni görünümdedir. Bugün, 1964 yılında hükümet tarafından BSA'dan alınan tekel hakkı bir çok maden de özelleştirme yoluyla tekrar eski sahiplerine iade edildi. Diğer taraftan Anglo American plc, Commonwealth Development Corporation, Glencore International AG, First Quantum Minerals Ltd. gibi şirketler yeni maden alanları geliştirdiler. Devlet şirketi olan Zambia Consolidated Copper Mines Ltd (ZCCM) şemsiyesi altında bulunan işletmeler teknoloji ve sermaye yokluğundan bakır konsantresi satmaktan öteye gidemedi. İşlenmemiş maden ihracatına dayalı iktisadi yapı kırılamadı. Zambiya bugün ihracat gelirlerinin yaklaşık %70'ini ham maden dış satımına bağlamış, kişi başına düşen millî geliri 680 $ civarında olan dünyanın en fakir 7. ülkesi.

Sömürgeci devletin nam ve hesabına ve yine sömürgeci devletin desteği ile özel madencilik şirketleri aracılığıyla organize edilen kolonizasyonun tüm maden işletme ve arama haklarını kazanma ve mülkiyetini sağlama temeli, British Central ve Güney Afrika'yla sınırlı değildi. Bu durum Belçika Kongo'sunda da uygulanmaktaydı. 1884-1885 Berlin Konferansıyla Kongo'nun tüm toprak ve toprak altı hakları Belçika devleti tarafından alınmıştı. Katanga Madencilik Şirketi Belçika hükümeti tarafından verilen maden tekel imtiyazlarının ve buna dayalı gelirlerin sahibi olduğu gibi Kongo'nun da yönetimini elinde bulunduruyordu.

Yirminci yüzyılın başından 1930'lara kadar, Afrika'da madencilik faaliyeti Gana (altın) ve Sierra Leone (elmas) hariç olmak üzere ana olarak güneyde yoğunlaşmıştı. Fakat Afrika'daki kolonyal yayılma sadece maden arayışıyla sınırlı kalmamıştır. Köle ticaretinin bitiminden sonra, verimli toprakları zapt ederek

mülkiyetini ele geçirme, tarım ve daha genel olarak geniş nüfuz alanlarının Avrupalı güçler tarafından ele geçirilmesini de içermiştir. 20. yüzyılın başlarında bütün Afrika, Etiyopya hariç olmak üzere, kolonyal hakimiyet altında sömürge bir kıta görünümündedir.

1930'lardan önce madencilik faaliyeti, temel olarak Avrupa'nın büyük ekonomileri için düşük üretim değeri olan metallere, elmas ve altına dayanmaktaydı. Şu halde, finans sermayeye sıkıca bağlı olsa da, madencilik yatırımları Batılı ülkelerin genel üretim koşullarıyla bağlantılı değildi. Afrika'daki maden kaynaklarının sömürülmesi, on altıncı ve on yedinci yüzyıl merkantilizmi sürecinde, Güney Amerika'daki değerli metallerin sömürülmesinde olduğu gibi benzer yöntemlerle gelişti. Madencilik üretimi, uluslararası finansal sistemin ihtiyaçları doğrultusunda altın sağlayarak, çok hızlı finansal birikimin temellerini sağlamıştır. Değerli metal madenciliğinin endüstri ile hiçbir doğrudan bağı olmamakla birlikte, madencilik faaliyeti; özellikle değerli madenlerin çıkarılması çok basit teknikleri ve ekipmanı ve kısa dönemler için sermayenin sabitleştirilmesini gerektirdiğinden yarı spekülatif bir karakter taşımaktadır.

1930'lar boyunca, endüstriyel minerallerin, özellikle bakırın işletilmesiyle; **verimliliği ve yapıldığı ülkeye gelişme doğrultusundaki katkısı sıfır, hatta eksi olan** madencilik yatırımları, Afrika kıtasında, Güney Afrika dışında da gelişmeye başlamıştır. Yeni yatırımcıların gelişiyle Afrika'da bazı değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Ancak, 1920'lerin sonlarında dünya ekonomik krizinin yansımaları ve Avrupa'daki artan gerilimler sebebiyle bu değişiklikler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1950'ler ve 1960'larda etkili olmaya başladı. Bu süre boyunca **Zambiya** ve **Zaire**'de (Kongo) bakır madenciliği üretimi çok yüksek düzeylere ulaştı. Diğer minerallerin örneğin; **Liberya**'da demir cevheri **Gine**'de boksit ve **Namibya** ve **Nijer**'de uranyum gibi yer altı kaynaklarının üretimi de arttı. Artan sayıda Afrika ülkesi, ekonomilerini sanayileşmiş Avrupa'nın ihtiyacını karşılamak üzere, özel-

likle madencilik üzerine kurmaya zorlandı. Sermaye mallarının seri üretimine, dayanıklı tüketim malları ve silah üretimine, silahlanmaya dayalı büyüyen gelişmiş kapitalist ülkeler, artan miktarlarda maden ve enerji kaynaklarına ihtiyaç duyuyorlardı. 1950-1975 yılları arasında dünyada metale olan talep inanılmaz derecede yüksek miktarlara ulaşmıştı. Örneğin; bu süreç boyunca sadece Amerika Birleşik Devletleri'nin metal tüketimi, tarih öncesi zamanlardan 1940'a kadar ki bütün dünya tüketim toplamından daha fazla bir miktara karşılık geliyordu.

Talep sadece bakır, demir ve boksit-alüminyum için değil, aynı zamanda, havacılık, uzay araştırmaları, nükleer güç ve elektronik endüstrilerinin ihtiyacı olan **plâtin**, **krom** ve **titanyum**, **tantal**, **kobalt**, gibi az bulunan metaller içinde çok arttı. Doğuda ve güneyde yeni endüstrileşmekte olan ülkelerin ortaya çıkmasına rağmen, dünyada madenlere olan talep önemli ölçüde batıda ve Japonya'da yoğunlaştı.

Batı ve Japonya kendi ulusal maden kaynaklarına dayansa idi, bu bölgelerdeki yoğun endüstrileşmeye ulaşılma imkânı olamayacaktı. Bu nedenle üçüncü dünyada madencilik sömürüsü sadece yer altı kaynaklarının buralardaki çokluğu ve yüksek kalitesi yüzünden teşvik edilmiyordu; Batılı ve Japon kapitalistler için daha önemli bir faktör ucuz işgücüne dayanan, kârlılık ve mahalli mülkiyet haklarının tazminat olmaksızın istimlak edilebilmesi, yine üçüncü dünya ülkelerinde madenler üzerinde mülkiyet hakkının olması, gelişmiş ülkelerde bulunmayan koşullar idi.

Başlangıçta altın ve elmas çıkarmaya dayanan Afrika'daki madencilik, bugün nadir bulunan bakır, demir, boksit ve uranyumdan oluşan dört temel metali merkezine almaktadır. Altın ve elmas halen başlangıçtaki önemini korumaktadır. **Ancak bu dört temel maden; içerisinde bulundukları sosyal ve ekonomik sistemden bağımsız olmak üzere, bütün sanayileşmiş ülkeler için üst derecede bir öneme sahiptir.**

En eskisi olan bakır, elektrik ve elektronik endüstrilerinde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve gümüşten sonra hacim birimi başına en iyi iletici metaldir. Aynı zamanda sermaye ve tüketim mallarının üretiminde, yapım/inşa sektöründe ve araç imâlatında da ihtiyaç duyulmaktadır. Demirin modern kullanımları alet yapımı ve inşaat çalışmaları gibi geleneksel kullanımlarına yakındır. Alüminyum modern metalurjinin sembolüdür ve karakteristikleri onu hem bakır hem de demir için iyi bir ikame haline getirmektedir. Ağırlığına oranla düşük yoğunluk, yüksek iletkenlik ve yüksek dayanıklılığı, kullanımını nakliyat, komünikasyon, yapı, mühendislik ve besin endüstrileri gibi çok çeşitli sektörde tercih edilir kılmaktadır. Uranyum, askerî kullanımlarından ayrı olarak, yalnızca bir enerji kaynağı olmakla özel bir statüye sahiptir. Birkaç on yıl önce oldukça marjinal olan nükleer enerji, bugün Batılı ülkelerin elektriğinin %10 ila %60'ına karşılık gelmektedir.

Bakır, demir ve alüminyum, sanayi devrimlerinin her aşamasında olduğu gibi gelişmiş ülkelerde 1950'lerden beri yaşanan büyüme modelinin metal tabanıdırlar. Ve, metal tüketimini şiddetli bir şekilde azaltan çağcıl ekonomik krize rağmen, bu metaller gelişmiş ülkelerin ekonomik sistemlerinde halen özsel bir rol oynamaktadırlar. Üçüncü Dünya ve Sosyalist ülkelerde son 20-30 yılda yaşanan hızlı endüstriyel büyüme artan metal tüketimi için yeni ve önemli bir kaynak sağlamaktadır. Aynı zamanda en azından Batıda uranyuma olan talep, petrol fiyatlarındaki artışın sebep olduğu enerji farklılaştırma politikalarıyla dikkate değer bir şekilde artmıştır. 21. yüzyılın eşiğinde yapılan çalışmalar dikkatleri, yakın bir gelecekte uranyumun yerini daha temiz enerji kaynağı olabilecek bor tuzlarına çekmektedir.

SÖMÜRGECİLİKTE İNGİLİZ MADEN UZMANLIĞI

BAKIR

Zambiya'da madenciliğin gelişimi kolonizasyonun ilk yıllarından itibaren gündemdeydi. Çünkü BSA (British South Africa Company) şirketi 1889'da Afrika'nın güneyini değerlendirmek, demiryollarını ve telgraf ağlarını, göçü ve kolonizasyonu geliştirmek ve ticaret ve madencilik imtiyazlarını teşvik etmek için kuzeye doğru, Zambezi Nehri'ne kadar genişletmek amacıyla Cecil Rhodes tarafından kuruldu. Matabele'lerin Kralı Lobengula'dan başta altın olmak üzere ülkenin maden zenginliklerini işletme tekelini aldı. **Kraliçe Victoria, ortaklığa Bechuanaland'ın kuzeyindeki topraklara askerî birlik gönderme, işgal etme ve diplomatik faaliyette bulunma yetki ve ayrıcalıkları verdi.**

1902'de Rodezya Bakır Şirketi kuruldu ve Kafue ve Bwana Mkubwa bakır madenlerini geliştirmeye başladı. **1920'de, BSA'nın 80.000 km²'lik bir alanda geniş maden arama hakları verdiği, Rodezya Bakır ve Bakır Anonimleri Şirketi'yle** ilişkili olan diğer iki firma, Belçika Kongosu (Bugün Zaire) sınırında yerleştiler. Yine 1899 yılında kurulan bir diğer madencilik şirketi, **Tanganyika Concessions**, British South Africa sayesinde Zambiya'da ve Belçika Krallığı sayesinde Zaire'de maden arama hakları vermekteydi. 1906'da, bu şirket Belçika devleti ile işbirliği içerisinde, çok daha sonraları, Kongo'nun bağımsızlığından sonra Katanga'nın bölünmesi sürecinde müdahil olacak olan Union Minière du Haut Katanga'yı kurdu. Daha sonra Zambiya'nın madenlerini 40 yıldan fazla kontrol edecek olan iki ayrı şirket ortaya çıktı; **Rhodesian Selection Tröst**'ü ve **Rhodesian Anglo-Amerikan Anonim Şirketi**.

1923'e kadar Zambiya, şirketin doğrudan yönetimi altında tutulmuştur. Bu dönemde, çok sayıda küçük girişim maden arama ve çıkarılması için kurulmuştur. Zambiya'nın, değerli metal-

lerinin çokluğuyla ikinci bir Güney Afrika olduğunu düşünen birçok maden arayıcısı bu topraklarda umduklarını bulamamış ve hırslarını bakır işletmesiyle sınırlandırmak zorunda kalmışlardı.

1923'te, İngiliz hükümeti Amerikan ve Güney Afrikalı madencilik gruplarına Zambiya (daha sonra Kuzey Rodezya) topraklarında geniş alanlarda **Bakır** tekel imtiyazları verdi. Bakır çıkarma 1927'de Chambisi madeninde 'bakır kuşağı'nda başladı.

1930'da Zambiya'da bakır üretimi yılda ortalama 6,000 ton civarında iken, 1940 yılında 266,000 tona yükseldi. Bakır çıkarma İkinci Dünya Savaşıyla azaldı. Savaş sonrası 1950'lerde üretim yılda 280,000'den 568,000 tona yükselmişti. 1951'de Chibuluma, 1952'de Baluba, 1953'te Bancroft ve Kansanshi, ve 1955'te Nchanga gibi yeni madenler açıldı. 1960'lar boyunca madencilik sektöründeki büyüme çok daha düşük hızlarda olsa da artarak devam etti ve Zambiya'nın bakır çıktısı 1960 – 1970 arasında %30 arttı. Burada üretimin büyümesi dünyadaki çok hızlı bir şekilde artan ve daha sonra stabilize olan bakıra yönelik talebi yansıtmaktaydı. 1970'lerde, madencilik şirketleri millîleştirildiklerinde yıllık 750.000 tonla bakır çıktısı tavan noktasındaydı.

Zaire'nin (Kongo) yer altı kaynaklarının talanı bir çok açıdan Zambiya ile benzerlikler taşımaktadır. Zambiya'da olduğu gibi, Zaire'de **madencilik yüzyılın başından itibaren finans sermaye tarafından yürütülen bir sömürgeleşmenin temelini oluşturmaktaydı.** Zaire'de İlk bakır imâlathaneleri Lubumbashi'ye 1911 yılına kadar gider. 1930'lar boyunca, Belçika finans grupları bu ülkede çok yoğun bir şekilde madencilik işine girdiler. Fakat, Zambiya ile kıyaslanmayacak bir şekilde, Zaire'de bakır çıkarma işi 1960 ve 1970'lerde, 1940'lar ve 1950'ler de Zambiya'daki olduğundan daha hızlı büyüdü. 1958 ve 1974 arasında, bakır çıktısı 237,000 tondan 500,000 tona yükseldi. 1960'larda 1962'de açılan Kipushi gibi bir çok maden açıldı ve 1970'lerde açılan madenlere onlarcası daha eklendi. 1972'de Mupine ve Musoshi, 1975'te Dikuluwe, 1977'de Kisenda ve Mashamba...

Zambiya'ya müdahale etmiş şirketlerden özellikle **Amax** ve **Selection Tröst**; Namibya'da Tsumeb maden yatağını 1910 yılından bu yana kullanmaktadırlar. Ancak Namibya bakır çıktısı hiç bir zaman Zambiya ve Zaire bakır çıktısı düzeylerine erişmemiştir.

Güney Afrika'da 1970'lerin sonunda 210.000 tona erişen bakır üretimi nispeten eski olan üç maden yatağından çıkar; En büyük yatak olan Palabora, 1862'den beri kullanılan Messina ve O'Okiep. Bunun yanı sıra, bakır daha yakın geçmişte kullanıma açılan iki arazide de üretilir: Prieska ve Aggeney.

İki savaş arası dönemde Orta ve Güney Afrika'da bakır temelinde geliştirilen sömürgecilik sonucunda 1970 yılı itibariyle bu bölgeler dünya bakır ihtiyacının %20 sini karşılamaktaydılar.

AFRİKA BAKIR (BLİSTER) ÇIKTISI

NAMİBYA	54.2	%4.2
GÜNEY AFRİKA	192.3	%14.7
ZAİRE	456.8	%35.7
ZAMBİYA	562.7	%43
ZİMBABVE	31.2	%2.4
TOPLAM	1.306.2	%100

Kaynak: Metal Bulletin, UNCTAD, and Annales des Mines

Bu dönemde, diğer metal madenleri arasında sadece krom önemliydi. Zira, bu madende de Afrika dünya genelindeki üretimin %20 sini tek başına sağlamaktaydı. Afrika'da demir üretimi çok sonraları, 1950'ler ve 1960'larda gelişti.

DEMİR

Daha 1930'larda İngiliz şirketleri Sierra Leone'de Marampa maden kaynaklarında, kısa sürede yıllık ortalama iki milyon ton konsantre cevhere erişecek olan üretimi başlatmışlardı. Elde edilen cevher İngiltere ve Almanya'ya ihraç edilmekteydi. Yirmi yıl sonra Liberya'da demir çıkartma büyük bir ölçekte geliştirildi.

1951'de Bomi arazisinde Amerikan şirketleri **US Steel** ve **Republic Steel** tarafından, yılda ortalama üç milyon ton cevher çıkartılıyordu. İki yıl sonra Liberya hükümeti, geniş Nimba maden yatağının 60 yıllık kullanım imtiyazını bir başka Amerikan şirketine, **Bethlehem Steel**, ve **İsveç çelik şirketlerine** verdi. Bu imtiyaz yabancı şirketlere demir cevherini arama, çıkarma, işleme, nakletme ve pazarlama açısından da üstün imtiyazlar içeriyordu.

1960'ların başlarında Liberya'nın demir cevheri çıktısı yıllık ortalama on milyon tonu bulmuştu. Bu Liberya'yı dünyanın önde gelen demir cevheri ihracatçılarından biri konumuna getirmişti. Bu çıktının tümü ihraç edildi ve Liberya'nın demir cevherleri Batı Avrupa ve Amerika'daki çelik sanayileri tarafından kullanıldı. Liberya'daki talana, önde gelen Alman ve İtalyan çelik şirketleri de dahil oldular. 1958'de Liberya hükümeti Batı Almanya'nın **Thyssen** ve İtalya'nın **Finsider** şirketlerine, Bong maden yataklarının 70 yıllık kullanım imtiyazını verdi. Bu yataktan çıkarılan demir filizi tamamen bu iki şirketin çelik imâlathanesine ihraç edildi. Nihayet, 1960'larda Amerikan şirketleri US Steel ve Republic Steel Liberya hükümetiyle birlikte Mano River maden yatağını boşalttılar.

Bu sömürü projeleri kayda değer bir demir cevheri üretim kapasitesinin oluşmasına yol açtı ve 1974'te Liberya'nın demir cevheri ihracatı 26 milyon tona ulaşmıştı. Güney Afrika'da demir cevheri üretimi 1950'lerde ve 1960'larda keskin bir yükseliş kaydetti ve 1975'te yıllık 12 milyon ton seviyesine çıktı. Bu maden alanında uzmanlaşmadan değil, tamamen Güney Afrika'daki Anglo-Amerikan çelik sanayinin büyüyen kapasitesinden kaynaklanmaktaydı. Güney Afrika, çoğunluğu ihracata yönelik olan yıllık ortalama sekiz milyon tonluk üretimle, Afrika kıtasındaki en önde gelen çelik üreticisidir. 1960'ların sonlarından itibaren çelik ihracatı demir cevheri ihracatının yerini aldı.

Afrika'da demir cevheri sömürüsünün yoğunlaştığı bir diğer ülkede Moritanya oldu. Moritanya'da da Liberya'da olduğu gibi,

demir maden yataklarının arama ve çıkarma işlerine batılı çelik şirketleri öncülük ediyordu. 1952'de **Société Anonyme des Mines de Fer de Mauritanie** (MIFERMA) İngiliz, Fransız, İtalyan ve Alman şirketleri ile Fransız Maden ve Jeolojik Araştırma Bürosu (BRGM) arasında bir ortaklık girişimi olarak kuruldu. 1960'ların başlarında Kedia d'Idjil maden yatağının kullanımı artan miktarda cevher üretimini başlattı ve bu miktar 1974'te 12 milyon tona erişmişti.

AFRİKA DEMİR CEVHERİ ÇIKTISI 1984 (%)

ÜLKE	MİLYON TON	%
Liberya	15.0	32
Moritanya	9,5	13.5
Güney Afrika	24.4	43
Toplam	48.9	88.5*

Kaynak: Metal Bulletin, UNCTAD, and Annales des Mines

* 1984 yılı itibariyle Cezayir, Angola, Mısır, Sierre Leone, Svaziland ve Zimbabve Afrika demir çıktısının %11.5'ini gerçekleştirdiler.

BOKSİT VE URANYUM

Boksit ve uranyum üretimi özellikle boksit üretimi, temelde alüminyumun sanayiide bakır ve demirin yerini giderek artan oranda ikame etmeye başladığı 1970'lerde gelişti. 1970'lerden sonra Afrika'da sömürü boksit ve uranyum konusunda genişlemeye başladı.

1960 yılında, Afrika'nın boksit üretimi dünya genelindeki boksit üretiminin yüzde 6'sına tekabül eden yaklaşık 1.5 milyon ton iken, 1974 yılında yaklaşık 8.5 milyon ton, ya da dünya boksit üretiminin yüzde 10'una ulaşmıştı. Bu inanılmaz çıkış hacmi kriz dönemlerinde de devam ederek, 1980'de 13 milyon tona erişti. Bu rakam dünya genelinde üretimin yüzde 15'ine tekabül etmekteydi. Bu inanılmaz trentteki boksit üretiminin dünya boksit rezervlerinin %32'sine sahip olan Avustralya'da değil de Gine'de yoğunlaşmasının temel nedeni, boksit üretim maliyetlerinin nere-

deyse sıfıra yakın olması ve bu maliyetlerle boksit ihracına Gine hükümetinin izin vermesidir.

Gine'de boksit çıkarma, 1960'larda Batılı alüminyum şirketleri tarafından Fria maden yataklarında, oldukça sınırlı bir ölçekte başladı. Ancak, on yıl sonra yıllık 9 milyon tonluk kapasiteye sahip olan Boke arazisinin maden haklarının elde edilmesinin ardından, büyük ölçekli boksit çıkarma faaliyeti başladı. Fria örneğinde olduğu gibi, Boke maden yataklarının kullanımı Batılı alüminyum şirketleri ve Gine devletinin işbirliğiyle başlatılmıştı ve çıkarılan boksit öncelikle bu şirketlerin Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'daki işletme ve tesislerine gönderildi.

AFRİKA BOKSİT CEVHERİ ÇIKTISI 1983 (000 TON)

Gine	12,986	%93.7
Gana	70	%0.5
Siere Leone	785	%5.7
Diğer Ülkeler	23	%0.1
Toplam	13,864	%100

Kaynak: Metal Bulettin, UNCTAD, and Annales des Mines

Namibya, Gabon ve Nijer'deki uranyum yataklarının boşaltılması daha ziyade nükleer teknolojideki gelişime bağlı bir sömürü uzmanlaşmasıdır. Namibya'da uranyum minerali çıkarımı 1976'da Namib çölündeki Rossing maden yatağında başladı. Bundan on yıl kadar önce İngiliz madencilik grubu olan **Rio Tinto Zinc (RTZ) bu yatakta, radyoaktif minerallerin bulunmasından sonra, Kaptan Peter Louw tarafından 1928'de kurulan bir arama şirketine ait olan hakları elde etti.** Louw tarafından bulunan yatağa yakın diğer bir alanda da 1950 yılında uranyum bulundu. Bunu takiben, 1969'da **Rio Tinto,** Rossing maden yatağında, başlangıç itibariyle yıllık 2.500 ton uranyum konsantresi için bir açık maden ocağı işletme faaliyetlerine başladı. Daha projeye başlanmadan Rio Tinto ile uzun vadeli uranyum çıkarma anlaşması imzalamış olan, Güney Afrika hükümeti başta İngiltere

bankaları olmak üzere Alman bankaları ile Fransa ve Japonya devlet kurumlarının desteğini aldı.

Nijer'de, 1955'te, Fransız Atom Enerjisi Komiserliği tarafından başlatılan jeolojik araştırmalar sonucunda 1966'da, Agades'in kuzeyindeki Arlit bölgesinde uranyum bulundu. 1968'de, Nijer hükümeti, Fransız Komiserliği ve Fransız, Alman ve İtalyan şirketleri arasında, Arlit maden yataklarının kullanımı için bir ortak girişim olarak Société des Mines de l'Air (SOMAIR) şirketi kuruldu. Bunun hemen ardından başlayan uranyum çıkarma ve konsantre edilmesi işi giderek büyüyerek 1980'de 2.000 tona ulaştı. 1974 yılında tıpkı SOMAIR şirketi gibi Nijer hükümeti, Fransız Komiserliği ve Fransız, Alman ve İtalyan şirketleri arasında **Compagnie Minière d'Akouta** ve **Tassa N'taghalgui** adında iki işletme daha kuruldu. Bu şirketlerin faaliyete geçmesinden sadece iki yıl sonra bu şirketlerin üretimi de toplam 4000 ton uranyum konsantresine ulaştı.

AFRİKA URANYUM KONSANTRESİ ÇIKTISI 1983 (TON)

Gabon	1,007	%7.1
Namibya	3,713	%26.2
Nijer	3,426	%24.1
Güney Afrika	6,045	%42.6
Toplam	14,191	%100

Kaynak: Annuaire MINEMET, IMETAL group.

KURUMSALLAŞTIRILAN SÖMÜRÜ

Afrika'da, maden ya da diğer bir deyimle yer altı kaynaklarının arama ve çıkartılması, sömürge konumundaki devlet, büyük madencilik şirketleri ve Batılı ülkelerin devlet gücünü taşıyan kurumları arasında gerçekleştirilen, ortak girişimler tarafından yürütülmektedir. Çıkarılan yer altı kaynakları ve uranyum, uzun vadeli anlaşmalar vasıtasıyla; Batı Avrupa'nın, Japonya'nın, Amerika Birleşik Devletleri'nin metalurji ve kimya tesisleri ile nükleer santrallerinin gereksinimlerini kesintisiz bir biçim ve miktarda karşılamaktadır. Afrika'daki madencilik yatırımlarına Avrupa'nın büyük bankaları ve Dünya Bankası'nın katılımı, bir şekilde sağlanmıştır. Madencilik yatırımları faiz ödemeleriyle aynı zamanda batılı bankaların garantili bir gelir kaynağı haline getirilmiş, aynı zamanda sözde yatırımcı çokuluslu şirketler, transfer fiyatlaması ve offshore şirketler yoluyla, madencilik yaptıkları ülke ve topraklarda herhangi bir artı değer bırakmamışlardır. Bunun yanında çokuluslu şirketler, Batılı bankalar ve Dünya Bankasından oluşan rant şirketleri bulundukları ülkelerde batı devletlerinde kurulu yatırımları olumsuz etkileyecek ve piyasa paylaşımını beraberinde getirecek madenciliğe dayalı sanayinin gelişmesini engellemek gibi ahlâksız bir politika gütmüşler bu ülkelerin gelişimi ve bağımsızlığı önünde aşılmaz kaleler oluşturmuşlardır.

Her ne kadar Afrika'daki sömürü uzmanlaşması, maden temelli ve sömürge tarihine yakından bağlıysa da, Afrika'da siyasal bağımsızlık, maden kaynaklarına dayalı sömürge ülke konumundan kurtulma arzusu yaratmamıştır. 1960'larda ve 1970'lerde dünya kapitalizminin iktisadi sistemi, gerek nesnel süreçlerin gerekse toplumsal aktörlerin bilinçli stratejileri sonucunda, Batıda

olduğu kadar, Üçüncü Dünyanın bazı kesimlerinde belirleyici değişikliklerle karşı karşıya kalmıştır. Fakat, Afrika kıtası, dünya kapitalist ekonomisindeki pozisyonu neredeyse hiç değişmeden kalacak şekilde, bu yapısal değişikliklerin büyük ölçüde dışında tutulmuştur.

Günümüzde Asya ve Güney Amerika'da, sanayi ve hizmet sektörlerinde yaşanan büyümeye Afrika'da, Sahra'nın kuzeyinde rastlanmaz ve gelecekte de tarih bu bölgelerde yer alan ülkelerin sanayileşmesine ve bağımsızlığına tanıklık yapmayacaktır. Çünkü bu bölgelerdeki ulusal ekonomiler temelde birincil faaliyetlere, tarıma ve madenciliğe dayanmakta ve ekonomilerindeki bu nitelik Batı sanayiilerini giderek artan oranda kendilerine bağlamaktadır. Bu niteliğin değişmesi demek, Batı sanayilerinin hammaddesiz kalması anlamını taşır ki, gelişmiş Batı açısından bu müsaade edilebilir bir durum olmaktan uzaktır. Nitekim uluslararası yatırımın özelliklerindeki değişiklikle birlikte, Batılı çokuluslu şirketlerinin sermaye ihraç kanalları içinde Afrika'nın adı bile geçmez. Başlangıçta bu durum karşısında Afrika'nın çokuluslu sermaye için önemini yitirdiği söylenebilirse de, gerçekte durum Afrika'nın yer altı kaynakları ve tarım imkânları açısından öneminin daha da arttığının önemli bir kanıtını teşkil etmektedir.

Bugün Afrika kıtası Batılı işletmelerin doğrudan yatırımlarından çok küçük bir pay almaktadır. Örneğin 1970'lerde, Afrika'daki yabancı yatırımlar, dünya genelindeki yabancı yatırımların toplamının yüzde 5'ini güç bela temsil etmekteydiler ve bu yatırımların neredeyse tamamı, geleneksel plântasyon ve madencilik yatırımlarını izlemekteydi.

Afrika'ya yapılan doğrudan yatırım yok denecek kadar az olmakla birlikte ticarî krediler, banka kredileri ve devlet borçları açısından tam tersi bir tablo ortaya kaymaktadır. Afrika'da doğrudan yatırımlar azalırken; Batılı finans kurumlarına olan borçlar artarak, üçüncü dünyanın diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında, doğrudan yatırımların bütün mali akışlar içerisindeki oranı ol-

dukça küçülmüştür. OECD verilerine göre; 1974'te bu oran, sözgelimi Liberya'da yüzde 28, Zaire ve Kongo'da yüzde 11 ve Zambiya'da yüzde 0'ken, Filipinlerde yüzde 38, Güney Kore'de yüzde 50, Malezya'da yüzde 83, Endonezya'da yüzde 60, Brezilya'da yüzde 54 ve Meksika'da yüzde 70'ti.

Afrika ülkelerine yönelen yabancı yatırım geleneksel sömürü alanlarına yoğunlaşırken, bir taraftan da devlet ve kurumlar borçlandırılmak suretiyle geleneksel sömürü faaliyetlerine bağlanmış ekonomiler, içine düşürüldükleri kötü durumdan daha fazla maden çıkarmak, maden ve tarım alanlarını çokuluslu şirketlere açmak suretiyle çıkmaya zorlanmaktadır. Esasen sömürü kurumsallaştırılarak koskoca bir kıta, başta İngiltere merkezli çokuluslu şirketlerin egemenliğinde, sarsılmaz bir hammadde kaynağı olarak konuşlandırılmakta, bir taraftan Batılı şirketler maden çıkarma faaliyetlerini geliştirirlerken, diğer taraftan da geniş araziler gelecek için hazırlanmaktadır.

AFRİKA'NIN MADENLERİ KİMİN KONTROLÜNDE

Afrika'da faaliyet gösteren 28 adet çokuluslu madencilik şirketi bulunmaktadır. Bu şirketler dikkatli bir incelemeye tabi tutulduğunda karşımıza üç özellik çıkmaktadır. Bunlardan ilki, 28 şirketin içerinde iki Amerikan şirketinin (Amax ve Phelps Dodge) yer almasıdır. İkincisi 28 şirketin içerisinde yer alan 5 şirketin **(Debswana ve BCL/Botswana, BRPM ve OCP/Fas, Gecamines/ Zaire, Somınkı Kivu Province Company/ Zaire, ZCCM-Zimco/Zambiya)** Bostsvana, Fas, Zaire ve Zambiya'nın özelleştirme doğrultusunda yol alan millî şirketleri olmasıdır. Üçüncü özellik ise; kalan 20 şirketin İngiliz ya da İngiliz Uluslar Topluluğu (Uluslar Topluluğu) merkezli şirketler olmasıdır. İngiltere ve Uluslar Topluluğu merkezli şirketler Afrika'nın maden çıkarma, rafinasyon, ihracat ve dağıtım kartelini oluşturur. Bu kartelin en belirgin ve lider üyeleri İngiliz şirketleridir. %80–90 oranında

hammadde üretim, ihracat, rafinasyon ve dağıtımı da İngiliz şirketlerinin elindedir.

AFRİKA'DA FAALİYET GÖSTEREN ÇOKULUSLU ANA MADENCİLİK ŞİRKETLERİ

ŞİRKET	ÜLKE	ŞİRKET	ÜLKE
1-Amax	ABD	15- Inco	Canada
2-America Mineral Fields	Kanada	16- International Panorama	Canada ve Cayman
3-Anglo American	G. Afrika	17- Iskor	Güney Afrika
4-Anglovaal	G. Afrika	18- JCI	Güney Afrika
5-Ashanti mines	Gana	19- Lonrho (lonmin)	Ingiltere
6-Banro International	Kanada	20- Phelps Dodge	ABD
7-Barrick Gold	Kanada	21- Rio Tinto	Ingiltere
8-Broken Hill Proprietary	Avustralya	22- Rembrandt Group	Güney Afrika
9-BRPM AND OCP,	Fas	23- Royal Dutch Shell	Ingiltere-Hollanda
10-Consolidated Goldfields*	Güney Afrika	24- Somınki Kivu Pro. Company*	Zaire
11-Debswana and BCL*	Bostvana	25- Tenke Company	Kanada
12-Delta Gold	Avustralya	26- Union Miniere	Belçika
13-Gecamines*	Zaire	27- ZCCM/ZIMCO*	Zambiya
14-Gencor	G. Afrika	28- Comilog**	Fransa

* Devlet şirketi. ** Compagnie Miniere de l'Ogooue SA

Afrika kıtasının maden rantından %80-90 oranla aslan payını alan İngiliz şirketler içerisinde, bu payın %40 ila %50 sini tek başına **Oppenheimer ailesine** ait olan Güney Afrika merkezli **Anglo American** adlı şirket almaktadır. Aynı zamanda bu aileye ait olan **De Beers** adlı şirket Afrika kıtasının tüm elmas ticaretinin tekeli konumundadır. De Beers'in Afrika kıtasındaki bu tekel konumu onu dünyanın elmas ticaretini tek başına kontrol etmesi gibi bir noktaya taşımıştır. Bu şirketler; Afrika kıtasında yer alan ülkeleri ham maden satarak kalkınacaklarına inandırmışlar, bu kapsamda yürüttükleri faaliyetleri sonucunda, ekonomilerinin

sadece ham maden ihracatıyla ayakta kalmasına neden olmuşlardır. Bugün bu ülkeler ölüm ve yaşam arasındaki o ince çizgide kendilerine dayatılan ve her yıl giderek düşen fiyatlar karşısında sürekli artan ham maden ihracatıyla yokluk ve yoksulluğun yanında önlenemeyen salgın hastalıklarla, bir türlü dinmeyen iç çatışmalarla, gezinmektedirler. Esasında, **Afrika ülkelerinde yerleşen bu hammadde kartelleri ve üyeleri faaliyette bulundukları ülkelere bir kuruşluk vergi de vermemektedir.**

AFRİKA'DA MADENLERİN DENETİMİ

Afrika ülkelerinin büyük bir kısmında bağımsızlıklarını(!) kazanmalarının ardından 1960-70'li yıllarda madenler devletleştirilmiştir. Devletleştirilen yer altı kaynakları üzerinde kurulan kamu işletmeleri, 1980'den sonra tekrar özelleştirme yoluyla eski sahiplerine iade edilmektedir. Günümüzde madenlerin kamulaştırılması gibi bir durumla karşılaşılmamakla birlikte zaman zaman rastlanılan kamulaştırma dar bir kapsam içinde kalmaktadır. Genellikle madencilik alanında ulusal çıkarları ön plânda tutan yöneticiler, öncelikle düzenlenen karşı darbelerle iş başından uzaklaştırılır. Ortaya çıkan örnekler ulusal çıkarları koruma noktasında Afrika yönetimlerini, kamulaştırma operasyonlarından caydırıcı nitelik taşımaktadır. Kamulaştırmalarda ortaya çıkan sonuç; çokuluslu şirketlere ve gelişmiş devletlere yeni madencilik hakları verme doğrultusunda gelişmektedir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma; mahalli madencilik şirketlerinin elindeki maden haklarının devlet gücü kullanılarak çokuluslu madencilik şirketlerine aktarılmasıdır. Afrika'da bir çok maden arazisi, on yıllardır orada bulunan Batılı madencilik ya da çelik işletmelerinin **özel mülküdür**. Ancak, yabancı grupların tam anlamıyla yan şirketleri olan yerel madencilik işletmelerinin sermayesine devletin katılımını takiben oluşan ortak girişim, en geçerli mülkiyet biçimi haline

gelmiştir. Bu halde de kontrol Batılı şirketlerin elinde bulunmaktadır.

Liberya'daki en eski madencilik işletmesi olan Liberya Madencilik Şirketi, hala merkezi ABD'de bulunan Republic Steel ve US Steel'in mülkiyeti altındadır. Fakat diğer üç madencilik şirketi; **Liberian American Swedish Minerals Company** (LAMCO), **National Iron Ore Company** (NIOC), ve **Bong Mining**, ortak girişimlerdir. LAMCO ülkedeki en büyük madeni işletir ve Liberya hükümetiyle (sermayesinin yüzde 37'si) Amerikan şirketi Bethlehem Steel ve diğer Amerikan ve İsveçli yatırımcıların ortak mülkiyeti altındadır. Mano River madenini işleten NIOC, hükümetle (yüzde 50) Liberian Mining Company ve Amerikalı özel yatırımcıların ortak mülkiyeti altındadır. Bong Range arazisini kullanan Bong Mining devletin (yüzde 50), İtalyan çelik şirketi olan Finsider, ve Batı Alman çelik üreticilerinin mülkiyeti altındadır.

Moritanya'da Mıferma'nın kamulaştırılması sonucunda kurulan yeni şirkete Sanayi ve Madencilik Millî Toplumu (SNIM), hükümet yüzde 70, Arap finans kuruluşları ise %30 ortak olmuşlardır.

Afrika'da bakır madenciliğinde ortak girişim, bugün hakim mülkiyet biçimidir. Zaire'de, **Union Minière du Haut Katanga**'nın 1967'de kamulaştırılması, bir devlet şirketi olan **Gecamines**'in kurulmasına neden olmuştur. Ancak daha sonra kurulan şirketler ortak girişimlerdir. **Société de Developpement Industriel et Minière du Zaire** (SODIMIZA), Zaire hükümetiyle (yüzde 20) Nippon Mining'in önderliğindeki Japon şirketleri konsorsiyumu arasında kurulmuş bir örgüttür. Tenke Fungurume projesini yürütmek için kurulan **Société Minière de Tenke-Fungurume** (SMTF) devletle (yüzde 20), Amerikan petrol şirketi Amoco, İngiliz madencilik işletmesi Charter ve Japon sanayi grubunun ortak mülkiyeti altındadır. Zambiya'nın devlet madencilik holdingi olan **Zambiya Industrial Mining Corporation** (ZIMCO), Güney Afrikalı Anglo-American grubu-

nun bağıntılı olduğu Nchanga Consolidated Copper Mines'ın (NCCM) sermayesinin yüzde 60'ını ve of Roan Consolidated Mines'ın (RCM) sermayesinin yüzde 60'ını Amerikan işletmesi Amax ve özel hissedarlarla birlikte elinde bulundurmaktır. (NCCM ve RCM 1981'de birleştiler.)

Aynı mülkiyet yapısı boksit ve uranyum örneklerinde de gözlemlenebilir. Gine'de en eski boksit madeni olan Fria yüzde 49'luk bir oranla, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki alüminyum işletmeleriyle birlikte (**Noranda, PUK, Alusuisse, British Aluminium**) Gine hükümetinin mülkiyetindedir. **Guinea Bauxite Company** (CBG) de hükümet ve Batılı şirketler konsorsiyumunun ortak mülkiyeti altındadır. Yabancı işletmeler 1973'te sermayenin yüzde 49'unu Gine hükümetine satmışlar, fakat yönetim sorumluluğunu ellerinde tutmuşlardır. Nijer'de üç başat uranyum şirketinin sermayesinin üçte biri Nijer devletinin elinde iken; geri kalan kısım Fransız Atom Enerjisi Komiserliği ve Batılı şirketler arasında paylaşılmıştır.

Sömürgeci mülkiyet örüntüsü, Namibya'da ve Güney Afrika'da hâkimiyetini sürdürmektedir. Namibya'nın en büyük bakır şirketi olan **Tsumeb Corporation**, İngiliz ve Kuzey Amerika'daki madencilik gruplarının **(Amax, Newmont, Selection Tröst)** oluşturmuş oldukları bir konsorsiyumun mülkiyeti altındadır. Bu şirket ülkenin kuzeydoğusunda bulunan ve dünyadaki en yüksek kârı getiren dört madeni işletmektedir. **Geçici sözleşmeye bağlı 5.000 Afrikalı işçi** çalıştıran **Tsumeb Corporation** dünya bakır sanayiinde en yüksek kâr oranlarına sahiptir. Bu sonuçlar, yüksek cevher derecesinden (yüzde 4,5) çok, Afrika'daki emeğin ağır sömürüsünden kaynaklanmaktadır.

Büyük bir uranyum madeni olan **Rossing;** İngiliz maden grubu **Rio Tinto,** Güney Afrikalı bir devlet kurumu ve Fransız petrol işletmesi Total ile bir Alman şirketinin ortak girişimidir. Bugün Rossing maden yatağı Rio Tinto ve Snowden Mining Consultants tarafından oluşturulan ve sermayesinin %69 Rio Tintoya ait olan **Rossing Uranium Ltd** tarafından işletilmektedir.

Rossing Uranium Ltd'in ortağı olan "Snowden Mining Consultants" tam 148 adet ve çoğu Anglo American adlı şirketin Güney Afrika'da bulunan yavru şirketlerinin bir araya gelerek oluşturduğu bir ortaklıktır.*

---

* Snowden Mining Consultants'ın hissedarlan şunlardır:
1-African Explosives Limited, **2**-African Rainbow Minerals, **3**- Afrinet Manufacturers Pty, **4**- Alexkor Limited, **5**-Allied Electronics Corporation Ltd, **6**-Amplats Development Center, **7**-Amplats Management Services (Proprietary) Limited, **8**-Anglo American Plâtinum Corporation Ltd, **9**-Anglo Coal, Anglo Operations Ltd, **10**-Anglo Technical Division, **11**-AngloGold Ltd, **12**-Aquarius Plâtinum Ltd, **13**-Aquarius Plâtinum SA, **14**-Arctic Plâtinum Partnership (Finlandiya), **15**-Armcotech Construction Products, **16**-Ashanti Goldfields Co Ltd, **17**-Avgold Ltd, **18**-Bamangwato Concessions Limited (Botsvana), **19**-Barplats Investments Ltd, **20**-Beatrix Gold Mining Company Ltd, **21**- Bestobell Mine Supports (Pty) Ltd, **22**-Billiton Plc(İngiltere), **23**-Bindura Nickel Corporation Ltd (Zimbabve), **24**-BKS (Pty) Ltd, **25**-Black Mountain, **26**-Bulk Mining Explosives (Pty) Ltd, **27**-Business Management Systems (WA) Pty Ltd, **28**-Cameron Mining CC, **29**-Chibuluma Mines Plc (Zambia), **30**- Chrome International South Africa (Pty), **31**-Cluff Mining (South Africa) (Pty) Ltd, **32**-Colliery Dust Control Services (Pty) Ltd, **33**-Concor Ltd, **34**-Concrete Lining Products (Pty) Ltd, **35**-CSIR Miningtek, **36**-CSIR Transportek, **37**-De Beers Investments, **38**-Debswana Diamond Company (Pty) Limited DebTech, **39**-Delft University of Technology (Hollanda), **40**-Digby Wells and Associates, **41**-Drill Bush Engineering Cc, **42**-Duiker Mining Ltd, **43**-Durban Roodepoort Deep Ltd, **44**-Enderbrooke Investments Ltd, **45**- Endulwini Resources (Pty) Ltd, **46**-Eskom,Euro Sales Manufacture, **47**-Evander Gold Mines Ltd, **48**-Ferro Fibres, **49**-Finsch Diamond Mine, **50**-Foskor Ltd, **51**-Fosroc (Pty) Ltd, **52**-Fountain Civil Engineering (Pty) Ltd, **53**-Gemar Mining Components, **54**-Glisa Colliery,Gold Fields Limited, **55**-Grinaker Duraset, **56**-Grootegeluk Coal Mine, **57**-Groundwork Consulting (Pty) Ltd, **58**-Harmony Gold Mining Company Ltd, **59**-Impala Plâtinum Holdings Ltd, **60**-Ingwe Coal Corporation Ltd, **61**- Inher SA (Pty) Ltd, **62**-Institut fuer Bergbau (Almanya), **63**-Iscor Ltd, **64**-Jan Woller Mining Timber Bk, **65**-JSE Securities Exchange South Africa, **66**-Kalahari Goldridge Mining Company Ltd, **67**-Kimberley Mine, **68**-Kingtel Granite, **69**-Kleinkopje Colliery, oof Division, **70**-Koornfontein Colliery, **71**-Kroondal Plâtinum Mines Ltd, **72**-Lebowa Plâtinum Mines Ltd, **73**-Lonmin Plc, **74**-MAC Consulting (Pty) Ltd, **75**-Maluti Resources, **76**-Man-Dirk Mining and Engineering Supplies, **77**-Matjhabeng, **78**-Gold Mine, **79**-Meshrite (Pty) Ltd, **80**-Metorex Ltd, **81**-Micofin Resources (Pty) Ltd, **82**-Middelburg Mine Services (Pty) Ltd, **83**-Mine Mechanisation and Equipment Cc, **84**-Mine Support Products, **85**-Mondi Mining Supplies, **86**-N&M Mining Supplies, **87**-New Concept Mining, **88**-New Diamond Corporation, **89**-New Hope Mining, **90**-Nkomati Mine, **91**-Northam Plâtinum Ltd, **92**-Oldenburg Stamler (Pty) Ltd, **93**-Open House Management Solutions, **94**-Optimum Colliery, **95**-Palabora Mining Company Ltd, **96**-Potgietersrust

O'Okiep ve Palabora'nın büyük bakır madenleri, **Newmont, Amax** ve **Rio Tinto**'nun ortak mülkiyeti altındadır. **Kennecott** ve **US Steel**'in yanı sıra Kanada'daki **Falconbridge Nickel** de bakır sanayiinde yer almaktadırlar. Dahası, US Steel krom ve manganez üretimine de girmiştir.

İngiliz ve Amerikan maden grupları Güney Afrika'da, tek başlarına ya da özel veya kamusal mahalli sermayeyle ortaklık içerisinde, güçlü bir varlığa sahiptirler.

Afrika'da, madenlerin kamulaştırılması ve devletin ulusal madencilik şirketlerinin sermayelerine katılması hükümetlerin maden çıkarımı, zenginleştirilmesi, ihracatı ve fiyatlamada şirketler üzerinde bir kontrol sahibi olmasını sağlayamamıştır.

Afrika'da kamulaştırma, Batılı şirket ve gruplara dayatma şeklinde gelişmemiştir. Bunun yerine kamulaştırma görüşmelerine batılı şirketler dahil edilmiş ve kamulaştırma kararlarına cömert miktarlarda tazminat eşlik etmiştir. Örneğin; Hükümet tara-

---

Plâtinums Ltd, **97**-Power Support Specialist (Pty), **98**-Powerfill, **99**-Pretoria Portland Cement Company Ltd, **100**-Protekon Design Services, **101**-Qualitec Engineering Cc, **102**-Randfontein Estates Limited, **103**-Rocbolt Products (Pty) Ltd, **104**-Rockeng Cc, **105**-Rons Hydraulics, **106**-Rossing Uranium Ltd, **107**-Rustenburg Plâtinum Mines, **108**-Sappi Ltd, **109**-Savuka Gold Mine, **110**-Seabourne Investments (Pty) Ltd, **111**-Semane Consulting Engineers (Pty) Ltd, **112**-SGP Cc, **113**-Sishen Iron Ore Company (Pty) Ltd, **114**-South Deep Gold Mine, **115**-Spero Groupi, 116-SRK Consulting, **117**-SRMC, **118**-Standard Bank London Limited, **119**- Steeledale Mining Division, **120**-Strocam Mining Supplies (Pty) Ltd, **121**-Structured Geotechnical Processing, **122**-Success Africa Holdings Ltd, **123**-Summit Associated Industries, **124**-Super Support Bags (Pty) Ltd, **125**-Tati Nickel Mining Company (Pty) Ltd, **126**-Technikon, **127**-Thabazimbi Iron Ore Mine, **128**-Witwatersrand, **129**-The Mineral Corporation, **130**-The Oaks Diamond Mine, **131**-Timrite (Pty) Ltd, **132**-Tiomin Resources(Kanada), **133**-Tiomin Resources Inc (Kenya), **134**-Total Coal Holdings SA (Pty) Ltd, **135**-Triple O Import and Export, **136**-Tweefontein United Collieries Ltd, **137**-Umgeni Water, **138**-Union Section, **139**-Unique Engineering, **140**-University of Minnesota, **141**-Venetia Diamond Mines (Pty) Ltd, **142**-Videx Mining Products, **143**-Wagriman Cc, **144**-Welprop Mining Services (Pty) Ltd,**145**- Windsorton Diamonds, **146**-Western Deep Levels Ltd, **147**-Zimbabwe Mining & Smelting Co. (Pvt) Ltd, **148**-Snowden Mining Consultants,

fından devir alınmadan önce Moritanya'daki MIFERMA şirketi, 1965 ile 1973 yılları arasında yaklaşık sekiz milyar CFA frankı kâr etmişti ve altı milyar CFA Frankı bir dış borca sahipti.Fakat bu şirket devletleştirilirken şirket ortakları Moritanya hükümetinden 20 milyar CFA frankı değerinde tazminat aldı.

Kamulaştırma, Üçüncü Dünya hükümetlerinin madencilik şirketlerinin sermayesindeki yabancı payı kısmen almaları anlamına gelmekle birlikte, kamulaştırma; yabancı işletmelerin madencilik şirketlerinin yönetimi üzerindeki denetimlerini etkilememiştir. Dolayısıyla, Liberya'da demir madenlerini işleten ortak girişimlerin yönetimi genelde sermayeden de pay alan yabancı işletmelerin sorumluluğundadır. LAMCO, hissedarlarından biri olan bir İsveç şirketi tarafından yönetilir. BONG, yönetim sözleşmesi temelinde bir Alman işletmesinin idaresi altındadır ve NIOC bir Amerikan şirketinin idaresindedir. Bu işletmelerin hepsinde nitelikli personelin yarısı yabancı uyrukludur. İşin garip tarafı resmî hükümet belgelerine göre bu işletmelerde çalışanların toplamının sadece onda birini oluşturan bu yabancıların maaşları, verilen aylıkların toplamının yarısıdır.

Moritanya'da MIFERMA'nın kamulaştırılması, yönetimi yabancıların ellerine bırakmıştır. O dönemde Moritanyalılar yönetimde yüzde 5'le bile temsil edilmemekteydiler ve ancak on yıl sonra yüzde 25 temsil oranına ulaştılar. Yönetici konumda bulunan bir yabancı, yönetici konumda bulunan Moritanyalıdan üç kat daha fazla maaş; yabancı bir madenci, Moritanyalı bir madenciden dokuz kat daha fazla maaş almaktaydı. Dahası, Moritanyalılar işletmeler de teknik personel kadrolarından daha ziyade idari kodrolarda bulunmaktaydı.

Zaire'deki Union Minière'e'nin yan şirketlerinin kamulaştırılması sonucu ortaya çıkan Gecamines'de de ortaya çıkan durumun, aslında Moritanya'da yapılan kamulaştırma sonuçlarından farkı yoktur. Gecamines'de işe alma, üretim ve yatırım kararları, maden zenginleştirme, pazarlama, arz ve teknik değişiklikler hâlâ Union Minière'in denetimindedir. Benzer şekilde, sonraları kuru-

lan ortak girişimlerde hükümet sistematik olarak yönetimi yabancı ortaklara bırakmıştır. Burada da yönetici personelin, özellikle teknik işlevler açısından, Afrikalılaşması oldukça sınırlı bir düzeydedir.

Zambiya bakır sanayiinde durum biraz daha değişiktir. Maden sektörünün gereksinimlerine bağlı olarak yürütülen eğitim politikası ve iyi örgütlenmiş ve güçlü işçi sendikalarının varlığından dolayı yönetsel ve teknik personelin 'Zambiyalılaşması' daha gelişmiştir. 1970'de kamulaştırma gerçekleştirildiğinde, yabancı yerleşikler toplam personelin onda birini temsil ederken, on yıl sonra çalışanların sayısının artmasına rağmen sadece yirmide birini temsil etmekteydiler. 1980'lerin başlarında madencilik sanayiinde istihdam edilen bütün işçi başları, maden şeflerinin üçte ikisi ve nitelikli işçilerin dörtte üçü Zambiyalı'ydı. Bir çok mühendis yetiştirilmişti, ancak yüksek kademelerdeki teknik personel hâlâ yabancıydı. Amerikan firması, Amax, ve Güney Afrika firması, Anglo Amerikan'ın işletmeleri kısmen kamulaştırıldı; fakat yabancı şirketler önemli hissedarlar olmaya ve üretim sürecinin gerçek denetimini ellerinde tutmaya devam ediyorlar. Dolayısıyla NCCM'nin yönetim konseyinin 21 üyesinden on tanesi, stratejik teknik pozisyonlarda bulunan ve Amax ve Anglo Amerikan'ı temsil edenler yabancılardır.

Gine, Nijer ve Gabon'da da bu kamulaştırılmış madenlerin yönetimi yabancı ortaklara bırakılmıştır. Bu ülkelerin yurttaşları kamulaştırılmış madenlerde ya niteliksiz işçi ya da bürokrat olarak çalışmaktadırlar.

Afrika'da kamulaştırma hiç bir yerde Batılı işletmelerin madencilik sektörü üzerindeki denetimlerini önemli ölçüde etkilememiştir. Çıkarılacak maden miktarı ve yatırım tipi, teknik seçimler ya da istihdam ve işçilerin işten çıkarılmaları hakkındaki kararların hepsi, madencilik şirketlerini işleten yabancı işletme çalışanları tarafından alınmaktadır. Zambiya'nın artık yabancı ortaklarıyla hiç bir resmi yönetim sözleşmesi yoktur; fakat, yabancı-

lar doğrudan hükümet tarafından işe alınsalar da, bu ortaklar hâlâ stratejik teknik pozisyonların çoğunu ellerinde bulundururlar.

AFRİKA'DA KAMULAŞTIRMA ve PARADOKS "Madencilik Sektörünün Ulusal Olarak Yönetildiği Yanılsaması"

OPEC'in başarısının ardından 1970'lerde, Üçüncü Dünya ülkeleri dünya ekonomik ve siyasal sistemi içerisinde, ulusal merkezli rol üstlenmiş bir aktör olarak varlıklarını ortaya koymaya ve bunu gelişmiş dünyaya kabul ettirme çabası içine girdiler. Bu yıllarda dünyadaki ekonomik ve siyasal durum devlet yönetimlerinin, madencilik şirketlerinin mülkiyetine karışmalarını da kolaylaştırmaktaydı. Şili'de bakır madenleri ve işletmelerinin kamulaştırılması hükümetin **Kennecott**'un El Teniente madeninin sermayesinin yüzde 51'ini ele geçirdiği 1967'de başlatıldı ve 1971'de tamamlandı. Venezüella'da Amerikan çelik şirketlerinin işlettiği demir cevheri madenleri ve Jamaika ve Surinam'daki boksit arazileri de o dönemde kamulaştırıldı.

Bu yıllarda Devletin madenlerin mülkiyetine ve arazide işleme faaliyetlerine girişi, yabancı özel sermayenin ve yabancı hükümetlerin doğal kaynakların yağmalanmasını organize ettikleri sömürgeci tekele, kısa bir süre için de olsa son veriyordu.

Başlangıçta, Afrika'da kamulaştırma hükümetlerin madencilik faaliyetini denetimi altına alma, sömürüyü önleme isteğini yansıtıyordu. Bunu temin etmenin ön koşulu da; devlet mülkiyetinin, ulusun kendi maden zenginlikleri üzerindeki denetimini sağlamaktı. Ancak kamulaştırma, hükümetlerin kalkınmayı sağlama ve sömürüyü önleme konusunda bir fonksiyon sağlamadı. **Zaten batılı çokuluslu madencilik şirketleri, kamulaştırmayı sömürgelerin bağımsızlık isteklerinin sınırlı bir sonucu olarak görüyorlardı. Sonuçta işletmeler ya da maden arazileri devletleştirilse bile madenler o şirketlerin pazarlama, dağıtım kanal-**

larından geçerek sanayi tesislerine ulaşacaktı. Çünkü Afrika; madenleri ileri metalurjik, kimyasal ürünlere dönüştürecek teknolojik bir alt yapıya sahip değildi ve bu teknolojiyi de Batılı şirketler Afrika'ya asla transfer etmeyeceklerdi. Bu şartlar altında, Batılı işletmeler kısa sürede kamulaştırmaların kendilerine çok yararlı olabileceğini anladılar. Hepsinden önemlisi kamulaştırma yoluyla batılı şirketler maden çıkarma, projelendirme, makine parkı, ve sayısız sabit yatırım yükünden de kurtuluyorlardı. Üstelik kamulaştırma kaynaklar üzerindeki işletme izninin paraya, ranta dönüşerek ilave bir kâr olarak offshore hesaplara giriyordu. Madenler üzerine para verilerek Batılı işletmelere ve ülkelere transfer ediliyordu.

Teknoloji ve yer altı kaynağını sanayi ürününe dönüştürecek alt yapıdan yoksun devlet, tıpkı küçük madencinin yaptığı gibi yer altı kaynaklarının rantından faydalanacaktı. Böyle olduğu sürece de rantiyeci pozisyona geçen devlet müdahalesi, Batılı işletmelerin Afrika'daki madencilik sektöründeki etkisini ve gücünü tehdit etmezdi. Aynı zamanda, hükümetin madencilik şirketlerinin sermayesine katılımı, yabancı yatırımcılar için mali riskleri de ya azaltacak ya da yok edecekti. Çünkü hükümet bu yatırımcıların yatırımlarını katılım suretiyle garanti altına alırdı. Son olarak, teknolojik yokluk, bilgisizlik, **kontrol altına alınmış devlet yöneticilerinin mevcudiyeti** karşısında; devletin mülk edinmesi, madencilik sektörünün ulusal olarak yönetildiği yanılsamasını temin edecek ve yabancı işletmelerle kamuoyu arasına bir çeşit perde çekecekti.

Devletler bir taraftan kamulaştırma yaparken özel ulusal sermayeye dokunmuyorlardı. Bu durumda yer altı kaynaklarının talan edilmesini önlemede devlet egemenliğini nötralize eden tarihsel bir yanılgıydı. Çünkü teknolojik yokluk ulusal özel sermaye içinde geçerliydi. Bu yapısal gerilik, ulusal özel sermayeye de çıkardığı madeni tek alıcı olan yabancı şirkete satmaktan başka yol bırakmıyordu. Ulusal özel sermayenin de temel fonksiyonu, yer altı kaynaklarının rantından faydalanmaktan öte değildi.

Gerçektende, devletleştirme sonrasında ülkeler madenlerin yeni rant sağlayıcısı oldular. Bu durum, Afrika'da ülkelerin rolünü değiştirmediği gibi tersine, onlara sömürülmelerinde uzmanlık kazandırmak gibi bir sonuca ulaştı. Örneğin; Liberya ve Moritanya demir cevherinde; Zambiya ve Zaire, bakırda; Namibya, Nijer ve Gabon, uranyum cevherinde bu uzmanlığa sahip oldular.

Batılı grupların bir çok Afrika ülkesindeki madencilik faaliyeti üzerinde devam eden denetimleri, siyasal bağımsızlıktan günümüze değin sömürgeci tipi bir emek sürecinin sürmesini sağladı. **Güney Afrika'da madenlerdeki emek süreci**, emek piyasasının ırkçı bir şekilde kesimlenmesini düzenleyen **ırk ayrımcılığı (apartheid) sistemi tarafından yapılandırılır.** Güney Afrika madencilik sanayisindeki emek gücünün onda dokuzu genelde niteliksel ve yaşam düzeyinin altında maaş alan, büyük bir kısmı komşu ülkelerden geçici iş sözleşmeleri temelinde gelen, askerî alanlara benzeyen ancak, bir toplama kampı niteliğinde, duvarlarla çevrili arazilerde oldukça zor koşullar altında yaşayan Afrikalılardan oluşmaktadır. Bu sistem **Namibya**'daki **Rossing** ve **Tsumeb** arazilerinde de uygulanmıştır.

Hiç şüphesiz ki, Afrika'daki emek süreci, pek çok örnekte hâlâ, kısmen tarım faaliyetlerine ve gelirlerine bağımlı yaşayan göçmen işçilerin geçici olarak kiralanmasına dayanıyor olsa da, Güney Afrika'dakinden farklıdır. Madencilik şirketlerinin bu işçilere ödedikleri maaşlar gereksinimlerinin sadece bir kısmını karşılar ve yaşam düzeyinin altında ödeme yapmak kuraldır. Liberya'da emek gücünün onda birini oluşturan yabancı yerleşiklerin ülkedeki madencilik sektörünün toplam maaş hesabının yarısını aldıklarını belirtmiştik. Ancak, Zaire'de 1000 yabancı yerleşik **Gecamines**'ın maaş ödemeleri toplamının yarısını almaktadırlar. Toplamın diğer yarısı 37.000 Afrikalı işçi arasında bölüştürülmektedir! Bir kez daha, Zambiya bu konuda ayrı bir yerde durur. Zimco'nun 58.000 işçisine 1983'te ödenen maaşlar aylık 65 ilâ 400 pound arasında değişmekteydi. Aynı zamanda primler alırlar ve

şehirlerde düşük kiralı konutlara yerleştirilirler, yoksullara parasız su, elektrik ve tıbbî yardım sağlanırdı.

Yönetimler otoriter ya da paternalist olsun, sendikal hareketin bir geçmişe sahip olduğu ve madenlerin kendilerine ait emek örgütlenmelerinin bulunduğu Zambiya dışındaki, **Afrika ülkelerinin çoğunluğundaki madenler, işçilerin sendikal haklarını reddetmişlerdir**. Zambiya'da bazı işçilerin katılımına kapı açan İşçi Konseyleri biçimindeki temsilî yapılar hükümet tarafından, üçte iki işçi delegesi ve üçte bir işveren delegesinden oluşmak üzere, 1976 yılında kuruldular. Bu yapıların üyeleri iki yıllık bir dönem için seçilirler, 'İş Komiteleri', işveren ve sendika temsilcilerinden oluşan bir 'sanayi ve madencilik konseyi' tayin ederler. Bu konsey, diğer konuların yanı sıra, ücret anlaşmalarını ve işten çıkarmaları görüşür. Her ne kadar, işçilerin sendikalar vasıtasıyla katılımı sadece personel yönetimiyle sınırlandırılmış olsa da, endüstriyel ilişkilerin iyileşmesini sağlamış ve Zambiya madencilik sektöründe 1960'lardan 1980'lerin ortalarına kadar hiç bir önemli toplumsal çatışma yaşanmamıştır.

MADENCİLİKTE YAYILMACILIK VE ÇEŞİTLENDİRMEYE DAYALI KONTROL STRATEJİLERİ

Tek bir özel madenin üretimini kontrolleri altında bulunduran büyük işletmeler, bugün, krom ya da manganez gibi demirle ilgili tamamlayıcı olan, ya da bakır karşısında boksit gibi diğerinin yerini alabilen diğer minerallere de yatırım yapmaktadırlar. Fakat yatırım çeşitlendirmesi bazen, yatırımcının ürettiği mineralle ne ticarî ne de teknik bir bağı olan mineraller için de geçerlidir. Bu işletmeler enerji üretim sektörüne ve özellikle kömür ve uranyum sanayilerine de yatırım yapmaktadırlar.

İngiliz madenciliği de benzer bir stratejiyi izler. Orada da enerji sektörüne ve özellikle kömüre yatırım yapılmaktadır: ör-

neğin, Rio Tinto ve Consolidated Gold Fields Avustralya ve Kanada'daki kömür üretim işletmelerinin sermayesinin hisselerinin çoğunluğuna sahiptirler.

Büyük geleneksel madencilik şirketlerinin enerji sektörüne bu müdahalesi büyük petrol firmalarının madencilik faaliyetlerine gittikçe daha fazla girmeleriyle bir paralellik arz eder. Petrol şirketleri aynı zamanda kömür sektörüne de yatırım yapmaktadırlar. Dolayısıyla, bugün, Amerikan petrol işletmeleri Amerika'nın kömür kaynaklarının ve üretiminin beşte birini kontrolleri altında bulundurmaktadırlar. Conoco ve Occidental gibi işletmeler büyük miktarda üretim yapmaktadırlar; fakat diğerlerinin çoğunluğu kaynakları kullanmaktan ziyade kontrol etmeyi tercih etmektedirler. Aynı durum İngiliz petrol grupları için de geçerlidir. Shell, Kanada'da dört milyar ton kömür çıkarttığı maden imtiyazlarına ve Avustralya'da hisselere sahiptir. British Petroleum, İngiltere dışında 20 milyon tona kadar üretim gerçekleştirecek bir kömür madencilik yan şirketine sahiptir. İngiliz grupların stratejisi Kuzey Amerika'daki grupların stratejisinden iki açıdan farklıdır;

1. Ulusal temelleri çok daha dardır ve yatırım çeşitlenmeleri yabancı ülkelerde gerçekleşmektedir,
2. Kaynakların kontrolünden çok kömür üretimini geliştirmekle ilgili görünürler.

Petrol grupları, aynı zamanda, hem geleneksel madencilik firmalarıyla hem de Batılı ve Japon hükümet kuruluşlarıyla **rekabet eder göründükleri uranyum sektörüne de girmişlerdir.** Örneğin, Exxon, Mobil Oil, (bugün Exxon Mobil) British Petroleum (bugün BPAmaco) ve Shell Afrika'daki uranyum aramalarına aktif olarak katılmaktadırlar.

Fakat bunlardan daha ilginç olan; bu petrol gruplarının enerji dışı üretime yönelik minerallere yatırım yapmalarıdır. Amoco (Standard Oil of Indiana), biri Zaire'de diğeri Yeni Gine'de olmak üzere iki kömür çıkarma projesine dahil olmuştur. Shell, Brezilya'da boksit ve Peru'da bakır üreten Billiton işletme-

sini almıştır. Amerika'nın büyük kömür üreticileri olan Anaconda ve Amax sırasıyla Amerikan petrol şirketleri; Altantic Richfields ve Standard Oil of California (bugün Chevron Texaco) tarafından alınmışlardır. Madencilik şirketlerinin borsadaki değeri, genelde aktiflerinin gerçek değerlerinden daha düşüktür ki bu da bu tür işlemleri nispeten daha kolay alınır bir hale getirir. Ancak, petrol gruplarının madencilik faaliyetlerine yatırımları birleşme şeklinde gerçekleşmez.

En büyük yatırım çeşitlendirmeleri petrol ve madencilik şirketlerinin kömür ve uranyum gibi enerji üretiminde kullanılan minerallere yaptıkları yatırımlarda gerçekleşmektedir. 1970'lerde, yani enerji fiyatlarının yükseldiği bir ortamda yapılan bu tür yatırımların oldukça sağlam kâr olanakları sundukları açıktır. Kömür ve uranyum fiyatları, petrol fiyatının yanı sıra, bu dönemde önemli ölçüde arttı ve bu artış yüksek maliyetli alternatif enerji kaynaklarına yatırımı kârlı kıldı. Petrol grupları, petrol fiyatındaki artıştan büyük kazanç sağlamış olsalar da kömür ve/veya uranyuma yaptıkları yatırım, dünya petrol sanayiinde azalan rollerini tazmin etmek amacını taşımaktaydı. Madencilik şirketlerinin kömür ve uranyuma yaptıkları yatırım geleneksel madencilik şirketlerinin ya da hisselerinin olası kamulaştırılması karşısında bir sigortayı da temsil etmekteydi. Ancak bu yatırımların, petrol şirketlerinin esas faaliyetleriyle karşılaştırıldığında etkileyici bir yanı yoktu. Diğer madencilik alanlarına yapılan yatırımlar nispeten daha az önemli kalmıştır. Bu yatırımların ana işlevleri riskleri bir çok ve birbiriyle bağıntısız faaliyete yaymaktan ibarettir. Ulusal ölçekte ya da dünya ölçeğinde farklı maden sanayilerinin denetim yapısı bu çeşitlendirmeden hiç etkilenmemiştir.

Yatırımın çeşitlendirilmesi konusu aynı zamanda önemli bir coğrafî boyuta da sahiptir. Çünkü madenler tüm coğrafya üzerinde eşit dağılım göstermezler. Yeryüzünün bazı bölgeleri maden kaynakları açısından zengin bazıları ise fakirdir. Daha da önemlisi; bazı bölgelerin zengin maden kaynakları sanayileşme süreci içerisinde yok edilmiştir. Diğer taraftan madence zengin böl-

gelerde zenginlik kavramı, tüm yer altı kaynakları için söz konusu değildir. Örneğin Güney Afrika kromit kaynakları açısından zengin olmakla birlikte Boksit kaynakları açısından fakir bir ülkedir.

Batılı ve Japon sanayi işletmeleri demir cevheri ve boksit kaynaklarını özellikle Afrika'da olmak üzere yeni arazilerin geliştirilmesi vasıtasıyla çeşitlendirmeye çalışırlar. Böyle bir politika, 1950'lerde temelde Venezuela ve Şili'deki Güney Amerika demir madenlerine odaklanan Kuzey Amerika'daki çelik imâlatçıları tarafından izlenmiştir. Batı Avrupa'daki çelik şirketleri Afrika'da yatırım yapmak konusunda güçlü bir eğilime sahipken, Batı Avrupa demir ithalatının gittikçe artan bir kısmı, Brezilya ve Avustralya'dan yapılmaktadır. Batılı büyük alüminyum şirketleri Gine ve Avustralya'yı ana boksit kaynakları olarak seçtikleri ve böylelikle Karayiplerin dünya piyasasındaki önemini azalttıkları söylenebilir.

Batılı sömürgeci madencilik şirketlerinin portföylerinin çeşitlendirilmesine etkili olan önemli faktörlerden biride **maliyet avantajı**dır. Maliyet avantajı, aynı zamanda uzun dönemler sürdürülebilir ve güvenilir olmalıdır. Örneğin eş maliyetlerde Afrika'nın herhangi bir bölgesinde bulunan 10 yıl rezerv ömürlü bakır kaynakları Şili'de, Türkiye'de ya da Afganistan'da bulunan daha uzun ömürlü bakır kaynakları karşısında tercih edilebilir olmaktan uzaktır. Ancak bu durum Güney Amerika ve tüm kaynakları İngiliz şirketlerce ele geçirilmiş ve 20. yüzyılın son yıllarına kadar ırk ayrımının geçerli olduğu Güney Afrika için geçerli değildir. Güney Amerika, aynı zamanda Güney Afrika, Liberya, Gine, Zaire, Namibya, Gabon ve Nijer gibi bazı Afrika ülkeleri, başta İngiltere merkezli Batılı işletmeler ve hükümetler tarafından, yeni Batının "madencilik kuşağının", Kanada ve Avustralya gibi ülkelerin yanında, güvenilir bileşenleri olarak görülmektedirler. Bugün bu kuşak içinde ABD madencilik şirketleri de hem yasal hem de yasal olmayan biçimlerde varlık göstermektedirler.

Çokuluslu şirketler faaliyetlerini farklı madenler ve farklı ülkeler arasında paylaştırmasına karşın, yine çokuluslu şirketler tarafından sömürge ya da yarı sömürge madencilik ülkeleri genelde tek bir madenin çıkartılmasında uzmanlaştırılmışlardır. **Belirgin ve baskın politika: çıkarılan madenin çıkarıldığı ülkede işlenmemesi doğrultusunda olmuştur.**

Böylece madencilik alanında kartelleşmeye imkân sağlayan, tekelleşmeye doğru uzanan yatay ve dikey ekonomik yoğunlaşma biçimlerinin çok yoğun yaşandığı her maden çeşidi için ayrı uluslararası oligopol piyasalar yaratılmıştır. İngiltere merkezli oligopolcü çokuluslu şirketlerin kıtalararası geniş bir coğrafyaya yayılan faaliyetleri, madencilik sanayisiyle kısıtlı değildir. Yüzyılın başından beri Afrika'da faal olan büyük İngiliz madencilik grupları bu çeşitlenmiş oligopolün iyi bir örneğidirler.

Rio Tinto Zinc (RTZ şimdilerde sadece (RT) Rio Tinto) en büyük İngiliz çokuluslu şirketidir. Aktifleri madencilik ve sanayii arasında bölüştürülmüştür ve madencilik faaliyetleri geniş bir maden yelpazesini kapsar. 1970'lerde yapılan bir çalışmaya göre, kârlarının kaynakları şöyle sıralanmıştır; demir cevheri (yüzde 26); bakır (yüzde 19); boksit (yüzde 14); uranyum (yüzde 9); ve diğer mineraller (yüzde 8).

RTZ'nin Afrika'daki yatırımları temelde Güney Afrika ve Namibya'dadır ve Avustralya ve Papua Yeni Gine (yüzde 55); ABD ve Kanada (yüzde 24); ve İngiltere (yüzde 13) arasından bölüştürülen yatırımlar bu bölgelerin dışında yüzde onu dâhi bulmaz. Bu işletmenin yatırım çeşitlendirme stratejisi, İngiltere'nin Avustralya, Kanada Güney Afrika ve Namibya gibi eski sömürgeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu ülkeler aynı zamanda Uluslar Topluluğu'nun birer üyesidirler.

RTZ Avustralya'da en büyük demir madeni olan Hammersley demir madeninin sermayesinin tamamına sahiptir. RTZ Avustralya'da boksit ve alüminyum oksidi (alümina), Avustralya ve Kanada'da kömür, Avustralya ve ABD'de uranyum, Kanada ve Kuzey Denizi'nde petrol ve doğal gaz üretimine de

girdi. Fakat, bakır ve uranyum için hâlâ büyük ölçüde Güney Afrika'daki madenlere bağımlıdır. Rio Tinto, kimi kaynaklarca sermayesinin yarısından fazlası İngiliz sigorta şirketlerinin elinde olan bir holding olarak tanımlanırken bazı kaynaklarda sermayesinin yarısından fazlasının ve yönetimin İngiliz Kraliyet Ailesine (House of Windsor) ait olduğunu ifade etmektedirler.

"CHARTERED COMPANIES": EMPERYALİST YAYILMANIN ANA MOTOR GÜCÜ

Chartered companies; İngiltere'de ayrıcalıklı ve tekel sahibi kumpanyalara verilen addır. Başta İngilizler olmak üzere Hollandalılar ve Fransızlar Asya, Afrika ve Amerika kıtasında yer alan zengin bölgeleri sömürgeleştirmek için 14. yüzyıldan itibaren bu kumpanyaları kullanmışlardır. Örneğin; England's Muscovy, East India, Levant, Hudson's Bay, Holland's Dutch East India, Virginia Company, Massachusetts Bay Company, French Royal West Indian Company, Santo Domingo Company, Dutch West India Company; 14-19. yüzyıları arasında kurulan, British North Borneo (1881), Royal Niger (1886), British South Africa (1888), German East Africa (1884),kumpanyaları da 19 yüzyılda kurulan sömürgeleştirme ve ticaret şirketleridir. **Kumpanyaların sahip olduğu ayrıcalık; sömürge kurmak, sömürgeyi yönetmek, işletmek, savunmak ve bu sömürge bölgelerinde ticaret tekeli olmak konularını içermekteydi.** 19 yüzyılda Hindistan kumpanyasının kaldırılmasından sonrada İngilizler bu tür kumpanyaları kullanmayı sürdürdüler. **Zambiya gibi Nijerya'da** böyle bir şirketin **(Royal Niger Company)** türevidir.

Chartered sözcüğü Cecil Rhodes'in kurmuş olduğu 'British South Africa Chartered Company' için kullanılmaktadır. **1889'da Kraliçe Viktoria tarafından British South Africa Chartered Company'e verilen ayrıcalık,** Bechuanaland'ın kuzeyindeki topraklara; **askerî birlik gönderme, işgal etme ve diplomatik faaliyette bulunma yetkilerini de içermektedir**. 1914 yılından sonra, ortaklığın siyasal hakları önemli bir tazminat karşılığında Kuzey ve Güney Rodezya'dan sorumlu olan bir hükümete devredilmek üzere yapılan görüşmeler, 1923'te sonuçlandı. **Siyasal haklarını**

satan British South Afrika Chartered Company, tüm ekonomik hak ve menfaatleri üzerinde tutmaktaydı. 1933 yılında Rodezya'nın güneyindeki sahip olduğu ekonomik imtiyazlardan maden haklarını; Güney Rodezya hükümetine, 1949 yılında da kuzeydeki bakır işletmelerini Kuzey Rodezya hükümetine sattı. Bununla birlikte bölgedeki tüm demiryolu şebekesinin tamamını elinde tutmaya devam etti. Zambiya'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra Kuzey Rodezya'daki haklarını devretmek zorunda kaldı. 1965 yılında Chartered Conssolidated (Investments) içinde eritildi.

Charter Consolidated, Kuzey Rodezya tüm madencilik haklarının imtiyazının verilmiş olduğu sömürgeci BSA'nın (British South Africa Company) halefi sayılır. **Charter Consolidated** 1965 yılında The British South Africa Company, The Central Mining & Investment Corporation Limited, The Consolidated Mines Selection Company Limited olmak üzere üç İngiliz madencilik şirketinin birleşmesi sonucu doğmuştur. Bu şirketin aktiflerinin yüzde 41'i Afrika'da, yüzde 27'si İngiltere'de, yüzde 15'i Kuzey Amerika'da, yüzde 8'i Avrupa'da ve yüzde % 5'i Avustralya'da olduğu için; bu şirket Afrika'daki madenlerine, Rio Tinto (RTZ) dan daha fazla bağımlı kalmıştır. Şirketin Afrika'daki yatırımları Güney Afrika'da yoğunlaşmıştır.

Cecil Rhodes ve Charles Rudd tarafından 1887 yılında Güney Afrika'da altın çıkarmak için "Gold Fields of South Africa" adıyla kurulan şirket, 1887 yılında adını Gold Fields of South Africa olarak değiştirdi. Ardından 1892 yılında Consolidated Gold Fields adını aldı. 1964 yılında Londra merkezli çokuluslu bir madencilik şirketine dönüştü. "Anglo American"dan sonra dünyanın ikinci büyük altın üretici grubu oldu. **Consolidated Gold Fields**, faaliyetlerini öylesine çeşitlendirmiştir ki, Güney Afrika'da kalayda yüzde 15'lik, enerjide yüzde 9'luk, inşaat malzemelerinde yüzde 23'lük bir paya sahipken, altın madenciliğindeki varlığı dünya toplamında dörtte bire ulaşmıştır. 1989'da altın faaliyetleri Hanson plc tarafından devir alınmış, bu tarihten sonra geliştirdiği altın operasyonları 1997 yılında **Gencor ve Goldco** ile birleşerek 1988 yılında grubun yeni adı Gold Fields olarak değişmiştir.

Diğer İngiliz madencilik şirketleri Afrika madenlerine daha fazla bağımlıdırlar ve faaliyetlerini Afrika geneline yaygın bir biçimde, maden sektöründe çeşitlendirmişlerdir. Güney Afrika, Namibya, Gana ve Sierra Leone'de madencilik şirketlerinin azınlık hisselerine sahip olan **Selection Trust'ün** aynı zamanda Angola, Botswana, Cad, Congo, Djibouti, Mısır, Etyopya, Gine, Kenya, Liberya, Fas, Mozambik, Nijerya, Senegal, Somali, Sudan, Tanzanya, Tunus, Uganda, Batı Sahra, Zambiya, Rodezya'da yatırımları bulunmaktaydı.

Sir (Alfred) Chester Beatty tarafından 1913 yılında kurulan Selection Trust Ltd 1968 yılında BP tarafından alındı. Ardından BP Minerals International Ltd and BP Minerals Development Ltd şeklinde yapılandırılan şirket, 1989 yılında Rio Tinto Zinc Corparation Plc tarafından BP'den alınarak, Rio Tinto aktifleri içinde eritildi.

Gana'da altına, Güney Afrika'da bakır, kömür plâtine yatırım yapmış olan bir başka İngiltere merkezli şirkette 1909 yılında kurulan **Lonrho**'da "London and Rhodesian Mining and Land Company" 1990'lı yılların ortalarına kadar faaliyetlerini ticaret ve

maden sektöründe çeşitlendirmiştir. Bu yıllarda madencilik faaliyeti Lonrho'nun satışlarının yüzde 3.5'unu ve kârlarının yüzde 10'unu kapsamaktaydı. Lonrho 1999'da adını "Lonmin Plc" olarak değiştirdi. Faaliyet alanı ise plâtin grubu metaller (plâtin, paladyum, rodyum, rutenyum, iridiyum) ve altın olarak kaldı. Merkezi Londra olan şirket madencilik faaliyetlerini Tanzanya ve Güney Afrika'da yürütmektedir. Dünyanın üçüncü büyük birincil plâtin grubu metal üreticisidir.

Bu işletmeler genellikle birbirlerine çapraz katılım yoluyla bağlı olmuşlardır. Örneğin Charter, RTZ'nin sermayesinin yüzde 10'una, Selection Trust'ün sermayesinin yüzde 31'ine ve Güney Afrika Anglo-Amerikan grubunun sermayesinin yüzde 6'sına sahipken, sonuncusu Charter'ın sermayesinin yüzde 36'sını elinde bulundurmaktadır.

Bugün İngiliz şirketlerin birbirine çapraz bağımlılıkları daha derin operasyonlarla örneğin; Joint Venture, ortak maden projeleri, sermaye kaynağı örtülenmiş yeni bağımsız görünümlü şirketler gibi çeşitlendirilirken her maden çeşidine ait üretim miktarını ortaklaşa kontrol etmek gibi çapraz kartel operasyonları ile daha organize bir hal almıştır. Bugün dünya demir, kömür, bakır, altın, nikel, alüminyum, plâtin grubu gibi maden ve metal üretiminin %30 ila %60 ayrı ayrı beş büyük çokuluslu İngiliz ya da Anglo-Amerikan sermayeye sahip şirketlerce yapılmaktadır. Çokuluslu şirketlerin yayılmacı kontrol stratejileri sonuçları, dünya madencilik metal üretimleri toplamı üzerinde çok daha net görülür. Bütün İngiliz madencilik şirketleri doğdukları andan itibaren başta Afrika olmak üzere Uluslar Topluluğu ülkelerinin yer altı kaynaklarıyla bütünleşmişlerdir. Bu şirketlerin sermaye yapıları, sahip oldukları maden kaynakları çeşitliliği, bu kaynakların dünya coğrafyası üzerindeki dağılımı, bulundukları coğrafya üzerinde var olan hükümetler ile olan ilişkileri ve yasa yaptırım güçleri; ulusları sömürgeleştirme, bağımlı kılma noktasında dünya maden çıkarma faaliyetlerini, madene dayalı sanayileri, geri kalmış

ya da gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme süreçlerini doğrudan etkilemektedir.

ABD'deki büyük madencilik grupları da İngiliz şirketlerine benzer stratejiler uygulamışlardır. Bu durum ABD'deki büyük petrol şirketleri için de geçerlidir. Afrika'da madencilik aktiflerine sahip olan Batı şirketlerine baktığımızda, bu şirketlerin yatırımlarının genellikle tesislerini çalıştırmak için gereksinim duydukları madenlerle sınırlı olduklarını görürüz. Örneğin; çelik şirketleri için demir cevheri ve alüminyum şirketleri için boksit. Ancak, dünya genelinde madenler ve madencilik şirketleri için yapılacak bir analiz, şirketlerin ister sanayi sektörünün içinde ister dışında olsun, şirket aktiflerin; oldukça güçlü bir yayılmaya dayalı maden çeşitliliğine sahip olduğunu göstermektedir.

GÜNEY AFRİKA VE CHARTERED ŞİRKETLER

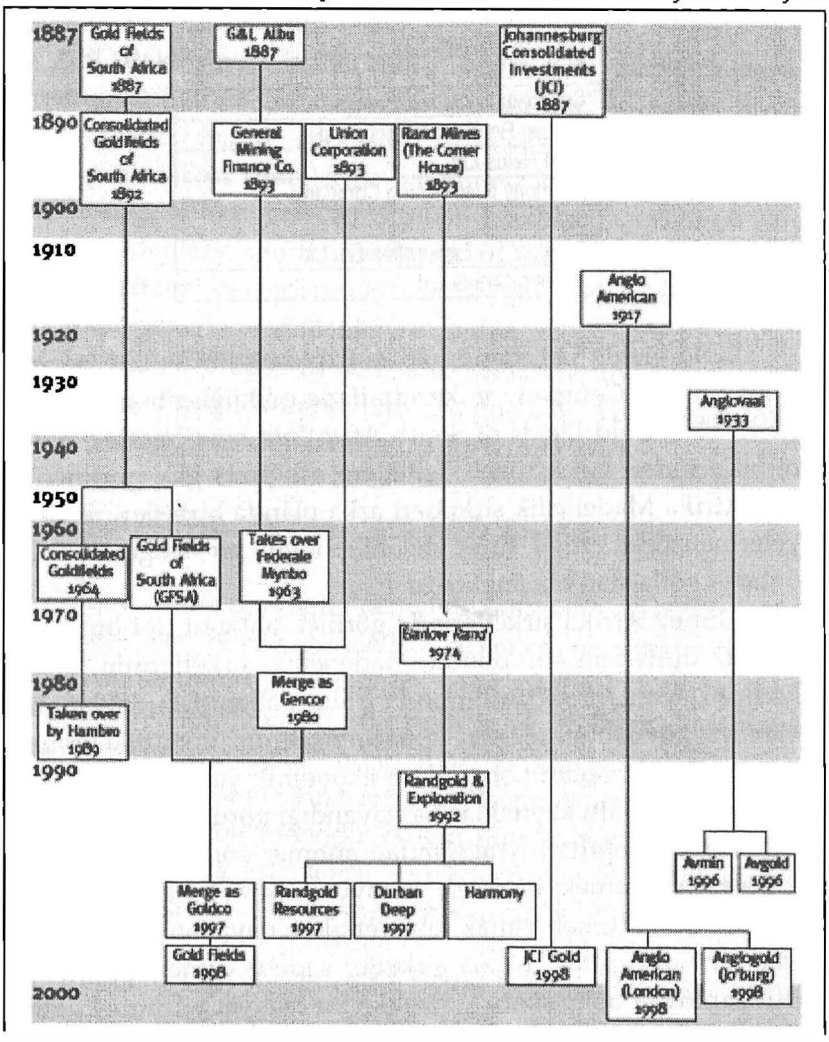
Güney Afrika'da bugün faaliyette bulunan ve aşağıda tabloda verilmiş olan büyük madencilik şirketlerinin ortak orijini, 19. yüzyılın sonlarında İngiltere'de kurulmuş ayrıcalıklı ve tekel sahibi kumpanyalar olmasıdır. Bu tipik ortak özelliğin dışında tek şirket olan "Anglo Gold" orijin itibariyle 20. yüzyılın başında 1917 yılında Londra merkezli kurulan Anglo American adlı şirketin 1998 yılındaki bir türevidir. Anglo American ve Aglovaal birbirinin içine girmiş şirketlerdir. Örneğin Aglovaal'a bağlı bir şirket olan Avmin'in %34,9'u Anglo American'a aittir. Yine tabloda görülen Randgold&Exploration Co. Ltd.'nin bir alt şirketi olan Rand Refinery Ltd; Anglo Gold Ltd'in %53'üne; Avgold Ltd'in %2'sine; Durban Roodepoort Deep Ltd'in % 10'una; Gold Fields Limited'in %33'üne; Western Areas Limited'in %2'sine sahiptir.

GÜNEY AFRİKA MADENCİLİK ŞİRKETLERİ
AngloGold Ltd
Anglovaal Mining Ltd
Avgold Ltd
Consolidated African Mines Ltd
Durban Roodepoort Deep Ltd
Gold Fields Ltd
Harmony Gold Mining Company
JCI Gold
Randgold & Exploration Co. Ltd
Western Areas Ltd

Gold Fields Ltd, Randgold & Exploration Co. Ltd Harmony Gold Mining Company yukarıda ifade edildiği gibi imtiyazlı bir şirket olan Gold Fields of South Africa'nın bir türevidir. Aslında birbirlerinden farklı tüzel kişiliklere sahipmiş gibi görünen Güney Afrika Madencilik şirketleri arka plânda birbirlerinin sermayelerine iştirak etmek suretiyle ahtapot gibi bir tek gövdeye bağlı onlarca kollardan oluşmaktadır.

Güney Afrika şirketlerinde görülen ahtapot tipi örgütlenme yapısı, dünyanın en büyük madencilik şirketlerinin sermaye kompozisyonlarına bakıldığında daha dallanıp budaklanmakta; sömürü gövdeli şirketlerin kollarının, tüm dünya ülkelerine kadar uzanarak, onların siyasal ve ekonomik yapılarına girip vantuzlarının yer altı kaynaklarına dayandığı görülmektedir.

Kökeni İngiltere krallığından alınmış; sömürge kurmak, sömürgeyi yönetmek, işletmek ve savunmak ve bu sömürge bölgelerinde ticaret tekeli olmak gibi yetkilere dayanan bu şirketler ve bunların bağlı olduğu ana şirketler sadece Güney Afrika değil, dünyanın her bölgesinde ayrıcalıklı bir faaliyet yürütmektedirler.

1887
Gold Fields of South Africa 1887
G&L Albu 1887
Johannesburg Consolidated Investments (JCI) 1887
1890
Consolidated Goldfields of South Africa 1892
General Mining Finance Co. 1893
Union Corporation 1893
Rand Mines (The Corner House) 1893
1900
1910
Anglo American 1917
1920
1930
Anglovaal 1933
1940
1950
1960
Consolidated Goldfields 1964
Gold Fields of South Africa (GFSA)
Takes over Federale Mynbo 1963
1970
Barlow Rand 1974
1980
Merge as Gencor 1980
Taken over by Hambro 1989
1990
Randgold & Exploration 1992
Avmin 1996
Avgold 1996
Merge as Goldco 1997
Randgold Resources 1997
Durban Deep 1997
Harmony
Gold Fields 1998
JCI Gold 1998
Anglo American (London) 1998
Anglogold (Jo'burg) 1998
2000

AFRİKA'DA ACIMASIZ SÖMÜRGECİ MADENCİLİĞİN GÜNCEL ÖRNEKLERİ

Afrika kıtasında yüzyılı aşan süredir başta İngiliz şirketleri tarafından yürütülen sömürgeleştirme faaliyetleri, sonucu bu ülkeler, inanılmaz derecede yoksullaştırılmış ve geri bırakılmıştır. Ancak durum o kadar kötü bir noktaya taşınmıştır ki, bugün Afrika kıtasında sömürgeciliğin kara günlerinin bile özlenir olduğu bir çok ülke bulunmaktadır. Sözde kazanılan bağımsızlıklar, bu ülkelerin tek bir ekonomik kaynağa bağımlı hale getirilmiş ekonomik yapılarını değiştirmeye yetmediği gibi eski sömürgeci güçler, bu ekonomik yapıların değişmesine de fırsat tanımamışlardır. Örneğin; bu ülkelere eski sömürgeci güçlerin ve günümüz uluslararası finans çevrelerinin dayatması; başta madenler olmak üzere geleneksel sömürü kaynaklarının işletilerek zenginleşmeleri doğrultusunda olmuştur. Ancak teknolojik imkânlardan yoksun olan bu ülkelerin ekonomik faaliyetleri madenlerin toprak altından çıkarılması ya da eski sömürgeci şirketlerin günümüz uzantılarına çıkarttırılarak yine bu şirketlerin kontrolünde inanılmaz derecede küçük fiyatlarla satılmasından öteye gidememiştir. Sonuçta; bu ülkeler yer altı kaynaklarını satarak zenginleşemedikleri gibi aksine bazıları dünyanın en fakir ülkesine dönüşmüşlerdir. Örneğin Dünya Bankası 2000 yılı gelişme raporuna göre; dış satım gelirlerinin yaklaşık %70 elmas olan Siere Leone, satın alma gücü paritesi açısından 414 Dolarlık kişi başı gelirle dünyanın en fakir ülkesi; dış satım gelirlerinin yaklaşık %90'ı bakır olan Zambiya satın alma gücü paritesi açısından, 686 Dolarlık kişi başı gelirle dünyanın en fakir yedinci ülkesi; dış satım gelirlerinin yaklaşık %93'ü petrol olan Nijer satın alma gücü paritesi açısından 727 Dolarlık kişi başı gelirle dünyanın en fakir onuncu ülkesi konumundadır.

Hepsi bir Afrika ülkesi olan bu ülkelerde; kışkırtılmış kabileler arası düşmanlıklardan kaynaklanan iç savaşlar, toplu katliamlar, yetersiz beslenmeden, açlıktan kaynaklanan ölümler sıradan

görüntüler halini almıştır. Bu ülkelerde maden satışından doğan gelirler de tamamen silah tüccarlarının kasasına girmekte, yoksul halkın üzerine ölüm olarak yağmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılması ve çokuluslu madencilik şirketlerinin barbarlıklarının, **bir dolarlarının(1$) insanlığa nasıl galebe çaldığının** ortaya konulması açısından; biri yukarıdaki anlatımlar içinde yer alan (Siere Leone) diğeri de millî gelir hesabı yapılamayan (Kongo-Zaire) iki ülkeyi ele alacağız.

İç savaşın hüküm sürdüğü Siere Leone'de ilk okul çağında kaçırılan çocuklar, kollarına veya başlarına enjekte edilen kokainle duygusuz, mekanik katiller haline getiriliyor, kız çocuklar tecavüze uğruyor. Kongo'da 120.000 hastaya sadece 1 doktor düşüyor. Ameliyatlar için gerekli narkoz, ve ilaçlar hastanelerde bulunmuyor. Hastalar sahipleri tarafından besleniyor. Doktorların maaşı ise bir öğün sıcak yemek

DE BEERS'İN SÖMÜRGESİ SİERE LEONE "Halk Elmasın Bulunduğu Günü Lanetle Anıyor"

Sınırları 18. yüzyılda İngiliz sömürgeciler tarafından çizilen Siere Leone isimli ülkeyi sanırım duymayanınız yoktur. Siere Leone'de İngiliz sömürgeci kumpanyalar tarafından temeli atılan kirli yazgı, bugüne dek kırılamadı. İngiliz Sömürgeci kumpanyalar bugün yerlerini yeni versiyonları çokuluslu madencilik şirketlerine devrettiler.

Ülkenin tarihi, 1960'da kerhen verilen "bağımsızlık"tan önce ve sonra İngiltere tarafından örgütlenen askerî - sivil darbe ve karşı darbelerle dolu Ewen Macaskill'in dediği gibi; **"Siere Leone halkı 1930 yılında topraklarında elmas bulunduğu günü lanetle anıyor."**[5]

---

[5] **The Guardian, 8 MAYIS 2000**

Tüm Afrika ülkelerinde olduğu gibi zengin madenleri ve çok yoksul bir halkı olan Sierra Leone'deki iç savaşı ateşleyen en büyük güç ise, başta De Beers olmak üzere diğer elmas şirketleri.

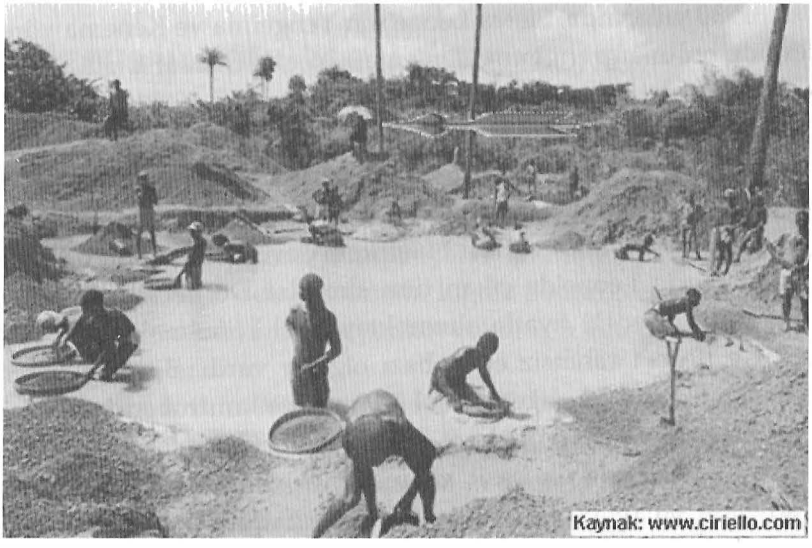
De Beers, Londra merkezli **Diamond Trading Company**'nin bir kolu, **% 45'i Central Investments DBI'e, %45'i de Oppenheimer ailesine** ait olan **Anglo American Plc**'ye, kalan %10'luk hisse de **Debswana Group**'a ait. Bu grupta **Oppenheimer** ailesinin.

De Beers dünyanın en büyük elmas tekeli. Dünya elmas üretiminin üçte ikisini doğrudan kontrol ediyor. Bu ona tüm elmas piyasasını kontrol etme hakkını vermiş. Kaç karat elmasın kaç dolara ve kime ya da kimlere satılacağına karar veren tek şirket. Diğer küçük şirketler, onun onayı ve rızasıyla elmas arama ve çıkarma faaliyeti yürütüyor ve çıkardıkları elmasları ona devretmek zorunda.

1930 yıllarında, Sierra Leone'nin Yengeima ve Kenema yörelerinde bulunan zengin maden yatakları, uzun yıllar İngilizler tarafından işletildi. Sözde bağımsızlıktan sonra, %51'i devletin, %47'si İngiliz De Beers şirketinin olan **Diminco** şirketi kuruldu. Bu şirket Sierra Leone'nin tek elmas satış hakkı tanınan şirketiydi ve sonuçta %51'i devletindi. Ülkede elmas arayan yüzlerce küçük şirketler, çıkardıkları elması bu şirkete devretmekteydiler. Doğal olarak Sierra Leone'de çıkan tüm elmaslar De Beers tarafından yine onun istediği fiyatla alınmaktaydı (el konulmaktaydı). Ancak De Beers'i rahatsız eden bazı olgular vardı. Bunlardan biri **paylaşmak ve %51**, diğeri **bedel ödemek ve kontrol edilme** hissi.

Sierra Leone'nin offshore elmas satış haklarını ele geçiren De Beers'in stratejisi çok basit ve madence zengin tüm Afrika ve dünyanın sanayileşmemiş ülkelerinde aynı. Esasen bu temel strateji çokuluslu madencilik şirketlerinin memleketlerinde hükümetleriyle birlikte geliştirilmiş; **"Dünya piyasasına, fiyatlara ve sanayii üretimine egemen olmak istiyorsan tüm kaynaklara egemen olmalısın."** İşte bu strateji gereği, Afrika'da hedef ülke ya da ülkelerdeki maden yataklarının (Sierra Leone'deki elmas ya-

takları) birbiriyle savaş halindeki yerli güçler arasında bölünmesi gerekiyor. Böyle bir ortam yok mu? Bu çokuluslu şirketler için problem değil. Hele hele bu konuda birkaç asırlık deneyimi bulunan İngiltere ya da İngiltere merkezli **De Beers için hiç problem değil. Hemen devreye İngiltere'nin sömürgeci kumpanyalar zamanında Afrika'da ektiği tohumlar sayesinde yarattığı etnik ve dini bölünmeler devreye sokulur. Bunlar kaşınır. Sonuç alınamadı mı? Sorun değil. Ortaya konan çözüm biraz karmaşıktır, ama dünya uyandığında iş tamamlanmış olur. Nasıl mı? Bir devrimci onun karşısına da bir karşı devrimci çıkarılır. Aç insanlar Faşizmi, ve Komünizmi tartışırken; biraz da dehşet gereklidir. Oda kolay, satın alınmış gerilla liderlerine biraz kol, bacak, kulak kestirilir. Katliamlar video kameraya alınır ve bütün ülkeye dağıtılır.**

Resmin ortasında görülen şemsiye altındaki şirket görevlisi elmas arayan işçilerin buldukları elması, burun deliklerine saklamalarını, yutmalarını, ya da başka bir şekilde saklayıp saklamadıklarını konrol ediyor.

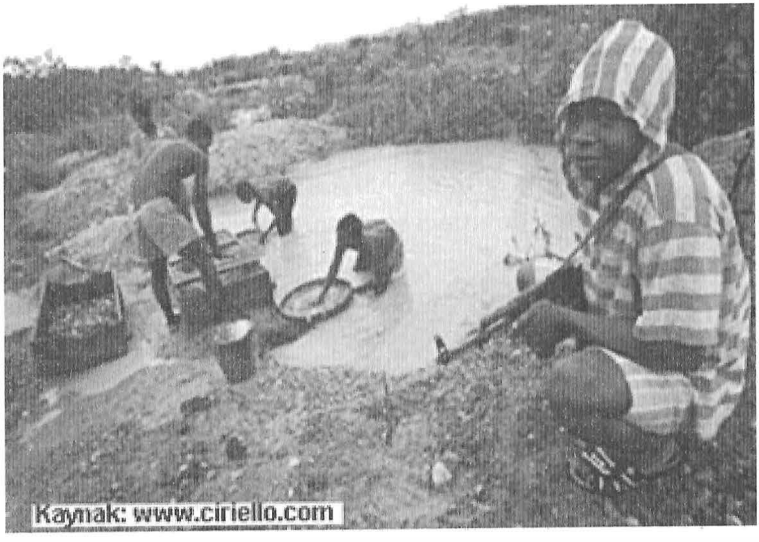

Bulunan elmas, işçi tarafından anında görevliye teslim edilir.

Artık, yaratılan korku ve vahşet dolu efsane, sayıları iki üç bini geçmeyen çocuk gerillalara dokunulmazlık kazandırmıştır. Her nedense bu gerillalar verimli elmas sahalarını kontrol eder. Batı ve İngiltere buna şiddetle karşıdır ama yine her nedense (!) devrimci ya da karşı devrimci siyah güçlerden de elmas almaktan vazgeçemez.

Bazen de mevcut durumu korumak için çokuluslu şirketlerin ellerinin altında bulundurdukları, şirketlerin problemlerini halletmek üzere kurulmuş/kurdurulmuş ordu haline gelmiş, özel askerî birliklerden (güvenlik şirketlerinden) faydalanılır. Siera Leone'de kullanılan bu özel ordu şirketi **Vinnell Corp.** Sierra Leone'de gerillalarla sözde savaşan ama asıl görevi mevcut durumu korumak olan **Vinnell Corp**'a birde başarılı, kayıpsız, zahmetsiz operasyonlar gereklidir. O da kolay zaten kontrol altında olan gerilla lideri Vinnell Corp'a 50-100 gerillasını feda eder. Pusuya düşen gerillalar kahraman olarak ölür. Şirkete bağlı

paralı askerler de eğitim imkânına kavuşmuştur. Bu arada Vinnell Corp'un havası da artmış, kukla hükümet de bu şirketin iç savaşı sonlandıracağına inandırılmıştır. Vinnell Corp bu işleri de bedavadan yapmaz. Ancak Sierra Leone'de fakirdir ve kasasında 1 dolar dâhi yoktur (bazı ülkelerde bu para 70 cent'tir). Tam bu sırada devreye **"IMF yardımı"** girer. Nasıl olsa elmas madenleri hükümetin kontrolüne girecek ve ilerde bu borç ödenecektir. Ancak Sierra Leone'de oltaya yakalanmıştır. Hemen devreye De Beers'in merkezinin yer aldığı ülke, İngiltere girer. Birleşmiş Milletler'in yıllarca görmezden geldiği iç savaş sonlandırılmalıdır. Ve öyle olur. Sierra Leone'ye Birleşmiş Milletler Müdahale eder. Gerilla lideri ile hükümet "eski iki dost" gibi el sıkışır. Bu durum elmas madenlerinin De Beers'in olduğu sonucunu değiştirmez. Bir tek farkla eskiden silaha ödenen elmas gelirleri bu sefer IMF'ye ve onun finansörlerine ödenecektir.

Bir elmas yatağında işçiler ve koruma sağlayan gerilla

İşte Sierra Leone'de De Beers için işler bu kadar kolay. Ülke parçalanırken maden yataklarının tamamının da kontrol altına alınmalı, verimli maden bölgeleri gizli servislerin kontrolündeki gerilla gruplarında olmalıdır. Gerillaların etkisi altındaki etnik gruba mensup insanlar, kontrol altındaki maden sahalarında, silahların gölgesinde çalıştırılıp, çıkan elmasları da birbirine düşman ve rakip grupların rekabeti altında, kaçak yollarla De Beers'e postalamalıdırlar.

Sierra Leone'de çocuk gerillalar

Satışta kullanım dışı kalmış demode silah ve mühimmatta vazgeçilemez bir ödeme biçimi. De Beers'e kalan ise kırılmış ciro rekorları. İşte bu yöntemle Angola'da, Liberya'da, Kongo'da, Gine'de De Beers'e ve onun gibi çokuluslu madencilik şirketlerinin egemenliğine ve sonuna kadar talana açılan maden sahalarında kan ve ölüm üstünde kazanılan dolarlar insanlığa galebe çalmakta. Kanıtı mı? De Beers,'in elmas yüzük ve gerdanlıkların arkasına **"Bu bir 'conflict diamond' değildir"** (Kan bulaşmamıştır, hijyeniktir!) şeklinde attığı imza. Çünkü kan Sierra Leone'de kaldı.

Ölen mi? O beyaz Batının hiçbir zaman değer vermediği, üstelik ilkellik derecesinde geri kalmış bir siyahi idi !

MADENCE ZENGİN KONGO'DA SÖMÜRÜ İÇİN KONSORSİYUM ya da KOALİSYON "ROCKEFELLER TARZI SOYGUN-YAĞMA-TALAN"

1884-1885'de yapılan Berlin konferansında Afrika'nın Avrupalılar arasında bölünmesi ve Kongo'nun Belçika Kralı Leopal'a kendi mülkü olarak verilmesinden sonra soykırım ve maden kaynakları açısından soygun, yer altı kaynakları açısından zengin Kongo'ya karşı bir batı politikası olmuştur. Belçika idaresi, orta Afrika ülkelerinden maksimum miktarda fildişi ve kauçuk alabilmek için kölelik, zorla çalıştırma ve işkence gibi insanlık dışı yöntemleri sistemli bir şekilde uygulamıştır.

Kongolular, sömürge diğer milletlerden daha çok eziyete maruz kaldı. İyi çalışmadıkları için kesildiler. Kocalarını kauçuk toplamaya zorlamak için kadınları kaçırıldı. Ve Kongolular spor için vuruldular. Bir çok öldürülmüş Kongolunun kesilmiş, kurutulmuş, kafaları sömürgeci Belçikalı, İngiliz, Hollandalı zenginlerin evlerinde dekorasyon amaçlı kullanıldı. 1960'a kadar süren idarede 10 milyon Kongolu öldürülmüştü.

1960 yılında sözde bağımsızlık sonrası, ülkenin ilk seçilmiş lideri Patrice Lumumba'yı CIA, Sovyet yanlısı olarak tanımlayarak ortadan kaldırılması için başkan Eisenhowar'dan onay aldı ve "**Paris'ten Joe**" kodlu operasyonla Patrice Lumumba ortadan kaldırıldıktan (1961) sonra ABD, Kongo'yu kanlı olaylar sonucu Belçika'dan aldı. Patrice Lumumba'nın yerine CIA'nın paralı askerî Albay Mobutu Sese Seko'yu koydu. Bu tarihten sonra Kral Leopold'un 37 sene sürdürdüğü yağmalama ve ölümler tekrar başlamıştı.

Başa geçtikten sonra Mobuto Afrika'nın en gaddar diktatörü oldu. ABD destekli olarak ülkeyi soydu. 1965-1991 arasında Zaire

(Mobuto, Kongo adını taktı) ABD'den 1.5 milyar dolardan çok ekonomik ve askerî yardım almıştı. Buna karşılık ABD'nin çokuluslu şirketlerine Zaire (Kongo) madenlerinden daha geniş paylar verdi.

Esas ilgi alanı stratejik ve ekonomik zengin maden kaynaklarını sömürmek olan Washington, anti komünizm bahanesiyle orada bulunmasını haklı göstermekteydi. Dokuz Afrika ülkesine komşu olan Kongo, maden kaynakları açısından Afrika'nın en zengin ülkesidir. **Dünyanın en önemli bakır kobalt ve kadmiyum** yataklarına sahip olan Kongo; başlıca jet uçakları ve diğer ileri teknoloji ürünlerde kullanılan kobaltın dünya rezervlerinin %80'i ile dünya bakır rezervlerinin %10'una sahiptir. Ayrıca telefon hücrelerinde, jet motorlarında ve fiber optikte kullanılan koltandan* başka, petrol, kalay, çinko, altın, elmas, uranyum ve manganez rezervlerine sahiptir.

Mobutu sınırsız şekilde aç gözlüydü. Ancak ondan daha aç gözlü alanlar, ülkedeki yağmayı Mobutu ile birlikte gerçekleştiren, ABD, Belçika, Fransa, İngiltere, Hollanda kısaca batının çokuluslu şirketleriydi. Mobutu, bu çokuluslu şirketlerin direktifleriyle ülkesinin yer altı kaynaklarını, ülke ekonomisini bu şirketlere teslim ederken, ABD tarafından desteklendi. Fakat ne zaman kendine ve ülkeye daha fazlasını ayırmaya başladı. İşte o zaman ABD ve çokuluslu şirketler onu devirmeye hazır olacaktı. Çünkü bu, ülkenin bağımsızlık eğilimini arttıracak istenmeyen bir durumdu. Mobutu'ya karşı hemen vaziyet alındı. Ekim 1996'da Uganda ordusuyla beraber Ruanda ordusu Zaire'yi işgal etti. Kongo'nun, ABD müttefiki komşuları; Angola Zimbabwe ve Nabibya orduları da Kabila'yı desteklemek için Kongo'ya girdi. Burundi'de Ruanda ve Ugandalılara katıldı. Böylece **ABD'nin müttefiki yedi ülkenin ordularının katılımıyla 1. Afrika (Maden) Savaşı** başladı. Bu maden savaşı Kongo'da 100 yıldan fazla süren batı

---

* Kotlan: kolombit-tantalit.

sömürgeciliğinden daha çok yıkım yarattı. 2.5 milyon insan (tutsi ve hutular) öldü. Mayıs 1997'de ülke yönetimini kaybeden Mobutu'ya kaçmaktan başka bir yol kalmamıştı. Dünyanın gözü önünde gerçekleşen katliamla, soykırımla karışık bu işgale, ABD bölgesel bir ayaklanma adını takarak geçiştirmekteydi.

Oysa, Wall Street Journal gerçeği gün ışığına çıkarıyordu; "Zaire ayaklanması adı takılan işgal Washington'un fikriydi." Washington Post'a göre; ABD birlikleri Ruanda birliklerinin 23-24 Temmuz 1998 de Kongo'ya girişine eşlik etmişlerdi.

Ruanda ve Uganda bölgede ABD'nin en sağlam müttefikidir. Ruanda lideri Paul Kagame ABD ordusunda eğitilmişti. İşgal için, yine ABD bazı Ruanda birliklerini Temmuz-Ağustos 1996 da Kuzey Carolina da eğitmişti. Bu eğitim sırasında ve işgalden hemen önce 1996 Ağustos'unda Kageme Washington'u ziyaret etmişti.

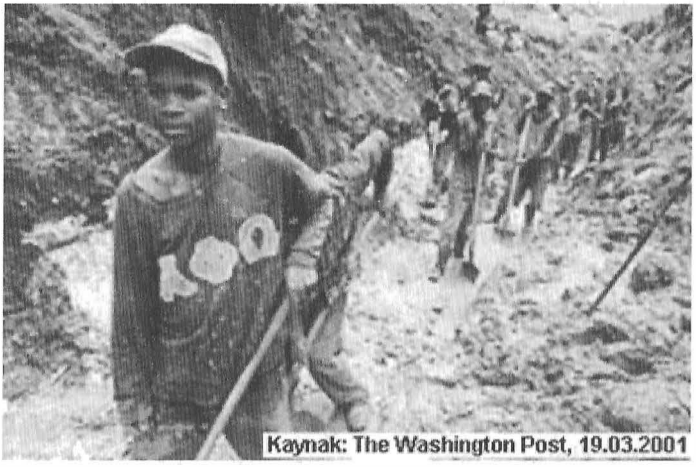
Birleşmiş Milletler Nisan 2001 raporuna göre; Ruanda, Uganda ve Burindi işgal ettikleri Kongo'nun kaynaklarını talan ederek, yasa dışı olarak maden çıkarıp batıya ihraç ediyorlar.

İşgalle birlikte Ruandalı, Ugandalı ve Burundili askerler Doğu Kongo'da; bankaları, fabrikaları, çiftlikleri, depoları gezip, maden tarım orman ürünleri ve canlı hayvan stokları ne varsa her şeyi araçlara yükleyerek ülkelerine götürdüler. Kasım 1998'de Ruanda ordusu da 1500 tonluk (yedi yılda çokuluslu şirketlerden saklanarak oluşturulmuş) koltan stokunu Ruanda'nın başkenti Kigali'ye taşıdı.

Kongo stoklarının yağmalanmasından sonra, Ruanda ve Uganda elmas, altın, koltan(kolombit- tantalit) kereste ve kahveyi Doğu Kongo'da üretip yasa dışı olarak batıya ihraç etti. Ruanda 18 ayda yalnız koltan ihracatından 250 milyon dolar kazandı. Her gün uçaklar dolusu elmas altın ve palmiye yağı Kigali ve Uganda'nın başkenti Kumpala'ya gönderildi.

1998 yılında Ruanda ve Uganda sınırları içerisinde elmas bitmesine ve hali hazırda bu ülkelerde faal bir elmas madeni olmamasına rağmen, 1999-2000 yıllarında Uganda 3 milyon dolar-

lık, Ruanda'da 2 milyon dolarlık elmas ihraç etmişti. İşgal edilen bölgelerde işgal kuvvetleri, günlüğü 1 Dolara işçi çalıştırarak kolombit, tantalit, elmas gibi kıymetli madenleri çıkararak kendi ülkelerine götürmekte ve oradan da batılı madencilik şirketleri kanalıyla ihraç etmektedirler.

Kaynak: The Washington Post, 19.03.2001

Kaynak: ABC News, 21 Haziran 2002

Diğer taraftan Birleşmiş Milletler raporları; Batı Kongo'daki yasa dışı maden çıkarma ve ticaretinin batı şirketleri, hükümetler çokuluslu enstitüler ve diplomatlarca yürütüldüğünü söylüyor.

Yine Birleşmiş Milletler raporlarına göre batılı (İngiltere, Kanada, Fransa, Belçika, Hollanda ve Almanya) 35 şirket yasal olmayan maden (kobalt, bakır, kadmium, petrol, elmas, altın, gümüş, çinko, manganez, germanyum, uranyum, radyum, boksit, demir cevheri, kömür...) ithalatı yapmaktadır. Batı Kongo boyunca çıkarılan madenler Ruanda menşei gösterilerek ihraç edilmekte, tüm transferler ise Citibank, Barslay gibi kara para ve transferi konusunda uzman bankalar tarafından yapılmaktadır.

Yasal olmayan maden ticaretinde, maden cinsi dikkate alınarak yapılan bir incelemede karşımıza İngiltere, Kanada, Fransa, Belçika, Hollanda ve Almanya kökenli çokuluslu madencilik şirketleri olan **"Barrick Gold, American Mineral Fields, Tenke Mining, Banro Resource, Consolidated Trillion, First Quantum Minerals, International Panorama Resource, Melkior Resource, Samax Gold, Starpoint Goldfields, Rio Tinto, Ashton Mining Ltd, Cogem, Transintra, Issa, Finconcorde, Cogecom, Tradement, MDW, Sogem, Soger, Cogea, Finiming, Cicle, Eagleswing, Union-Transport, Banro Resources"** adlı şirketler çıkıyor.

Oysa bu politikalar yeni değil. Batı bu tarz politikaları; Asya Afrika ve Latin Amerika'da yüzyıllardır uyguluyor. ABD'nin önderliğinde batı ülkeleri ve onun çokuluslu şirketleri, uluslararası mafya gibi çalışarak diğer ülkelerin kaynaklarını çalıyorlar. Çokuluslu enstitüler ve elçilikler de onlara bir taraftan nezaret ederken diğer taraftan istihbarat, plânlama ve benzeri lojistik destek sağlıyor.

NEDEN KONTROL ve NEDEN SÖMÜRÜ

Dora ve Bertrand Russell 1920'li yıllarda; nüfus yönünden kalabalık olma yanında **askerî gücün en önemli kaynağının gelişmiş bir endüstri ve hammadde kaynakları sahipliği olduğu,** hammadde kaynaklarına sahip olmanın ise akıl düzeyleri ile ilgili olmayan bir şans sayılması gerektiği, ancak **hammadde kaynaklarına** sahip olan bir ulus, endüstriyel enerjiden yoksunsa bu kaynakların eninde sonunda başkalarının denetimi altına gireceğini söylemektedirler. 1970'li yıllarda Barnet ve Farnsworth tarafından da benzer yaklaşımlarda bulunulmuştur.

Barnet'e göre; bir ulus devletin gücü asla tek başına silahlı kuvvetlerinden değil, aynı zamanda **ekonomik ve teknolojik kaynaklarından,** dış politikasını yürütürken gösterdiği ustalıktan, uzak görüş ve kararlılıktan, toplumsal ve politik örgütlenmesinin iyiliğinden de gelmektedir.[6]

Farnsworth ise; "Güçlü bir devlet düşünüldüğü zaman akla çoğunlukla askerî güç gelir, oysa bir devletin gücü soyut ve somut bir çok unsurun bir araya gelmesiyle oluşur. Somut unsurlar; nüfus, coğrafya, **doğal kaynaklar,** ekonomik güç ve askerî güç iken, soyut unsurlar; ulusal moral, ulusal liderlik ve siyasal sistemdir."[7] demektedir.,

Gerek Russel'lar gerekse Barnet ve Farnswort; güçlü bir devletin ya da yüksek bir askerî gücün temel dayanağını, adı ister ekonomik kaynak olsun, ister hammadde kaynağı olsun; doğal

---

[6] C Barnet, The Collapse of British Power, London, Oxford University Press, 1972, S.XI, Aktaran; Doç Dr Deniz Ülke Arıboğan, "Globalleşme Senaryosunun Aktörleri Sf, 94

[7] Davit Farnsworth, International Relations Chicago, Nelson Hall Inc, 1988, Sf 41-57, Aktaran Doç Dr Deniz Ülke Arıboğan, "Globalleşme Senaryosunun Aktörleri Sf, 95

kaynaklara ve bunun ulusal akılla bütünleşmiş teknoloji ve endüstriyel enerjiyle dönüşümüne bağlamaktadırlar.

Ayrıca Russell'lar; üreticiden tüketiciye ulaşan süreç içindeki akımın, aralarından geçmesi gereken bazı dar geçitler olduğu, en büyük ekonomik güce sahip olanların bu dar geçitleri denetimleri altında tutabilenler olduğunu, günümüz eşkıyalarının da bu gibi yerleri tuttukları, madenler konusunda en dar geçitin, sürecin başında (maden arazileri) bulunduğunu söylemektedir. İşte bu nedenledir ki sanayi devrimleriyle birlikte Batının sanayileşen devletleri güçlü bir ekonomiye güçlü bir orduya sahip olabilmek ve bu gücü sürdürebilmek için Afrika kıtasına üşüşmüşler, çok kısa süre içinde Avrupa kralları ve kraliçelerinin imtiyaz tanıdığı şirketlerce Afrika sömürgeleştirilmiş ve koskoca bir kıta birkaç yüzyıldan beri Batının gücünün temel dayanağı olan hammadde deposu olarak kullanılmıştır.

YERALTI KAYNAKLARI ÜZERİNDE KONTROL VE SÖMÜRGECİLİĞİN TEMEL DAYANAKLARI

"İHTİYAÇ"

16. yüzyılın ortalarında maden yataklarına büyük hücum Orta Avrupa'dan İngiltere'ye yayılmıştır. Orta Avrupa'dan İngiltere'ye yönelen hücumun temel nedeni; ana kıtada bütün maden yataklarının krallara ait olması ve bu hakkın sıkı bir biçimde korunmasına karşın; İngiltere'de bu hakkın yalnızca altın ve gümüşle sınırlı tutulmasıdır. Hiç kuşkusuz bunda merkantilist anlayışın büyük bir payı vardır.

Bu durum karşısında İngiltere'de toprak baronları topraklarındaki madenlerin tek sahibi olmuşlar ve bu topraklarında bulunan madenleri ya kendileri çıkarmış ya da ya da çok yüksek ücretler karşılığında kiralamışlardır. Gerek bu dönemde ve gerekse de 18. yüzyılın ikinci yarısıyla 19. yüzyılın ilk yılları arasında buluşların, enerji, tekstil, demir, çelik ve ulaştırma üretimlerini etki-

lemek yoluyla İngiltere'nin üretim karakterinde meydana getirdiği yapısal değişim (sanayi devrimi) ve bu devrimin kısa sürede kıta Avrupa'sına sıçraması sonucunda; yer altı kaynaklarına duyulan ihtiyaç inanılmaz derecede arttırmıştır. yer altı kaynaklarına olan ihtiyacı 19. yüzyıl ortalarında gelişmeye başlayan teknoloji devrimi bir kat daha arttırmıştır. 20 yüzyılın hemen başında yer altı kaynaklarına olan ihtiyaç astronomik boyutlara ulaşmıştır.

Örneğin; 1855-1859 yılları arasında 5,1 milyon ton olan **demir üretimi tam 11 kat artarak** 1910-1913 yıllarında 57,1 milyon tona; 1857 yılında 60 bin ton olan **çelik üretimi tam 893 kat artarak** 1910-1913 yıllarında 53,6 milyon tona; 1855-1859 yıllarında 86 milyon ton olan maden kömürü üretimi 1913 yılında 1 milyar 24 bin tona çıkmıştır. 21. yüzyılın hemen başında 2000 yılında bu üretim rakamları demir cevherinde 2,113 milyar tona, kömür üretimi ise 4,563 milyar tona ulaşmıştır.

1999-2001 DÜNYA KÖMÜR ÜRETİMİ (MİLYON TON)

1999	2000	2001
4.357,6	4.339,1	4.563,7

1995-2002 YILLARI ARASINDA DÜNYA HAM ÇELİK ÜRETİMİ (1000 TON)

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
752260	749949	798860	777225	788477	847595	850240	902238

Sanayileşme süreci boyunca sanayileşen ülkeler, kendi sınırları içinde kalan doğal kaynakları hiç bitmeyecekmiş gibi hovardaca kullanmışlar, bir diğer ifade ile; sanayilerinin gelecek kuşaklarının ihtiyaç duyacağı kaynakları kelimenin tam anlamıyla har vurup harman savurmuşlardır. Bu plânsız, hesapsız yürütülen madencilik, kısa yoldan para kazanma, toprak içindeki rantın biran önce paraya çevrilme hırsıyla da bütünleşince de ortama talan manzaraları hakim olmuştur.

19. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa yer altı kaynaklarının tükenebileceği endişe ve düşüncesiyle dışa açılmaya, yeni, madence zengin topraklar aramaya başlamışlardır. 20. yüzyılın ortalarına doğru Avrupa, yer altı kaynaklarının tükenme gerçeği ile karşı karşıya kalmıştır. Nitekim, Avrupa'da özellikle Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'na dahil ülkeler **1954 yılından itibaren rezerv tükenmeleri nedeniyle ard arda maden ocaklarını kapatmaya başlamışlardır. Rezerv tükenmeleri nedeniyle kapanan maden ocakları 1960'lı yıllarda en üst seviyeye ulaşmıştır. AKÇT 1954 yılından 1988 yılına kadar rezerv tükenmesi nedeniyle işsiz kalan binlerce işçinin erken emekliliğini sağlamak üzere 3 milyar ECU harcamak ve 180 bin maden işçisine yeni iş alanları açmak zorunda kalmıştır.**

1950'li yıllarla birlikte ABD, B. Almanya, İngiltere, Fransa ve Japonya ihtiyaç duyduğu demir ve demir dışı metallerin önemli bir bölümünü üçüncü dünya ülkelerinden sağlar hale gelmişlerdir. Sanayileşmiş bu ülkelerin hammadde kaynakları açısından dışa bağımlılıkları arttıkça gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmemesi içinde gösterdikleri çabalar hammadde bağımlılığına orantılı olarak artmaya başlamıştır. Aşağıdaki tabloda 1970 yılı itibariyle sanayileşmiş bu beş ülkenin maden ihtiyacının üçüncü dünya ülkelerinden karşılanma oranları görülmektedir.

1970 YILI İTİBARİYLE GELİŞMİŞ ÜLKELERİN ÜÇÜNCÜ DÜNYADAN YAPTIKLARI MADEN İTHALATININ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI (%)

		AFRİKA	LATİN AMERİKA	ASYA	TOPLAM ÜÇÜNCÜ DÜNYA
DEMİR CEVHERİ					
	JAPONYA	5	25	24	54
	ABD	4	41		45
	B: ALMANYA	25	22	1	48
	İNGİLTERE	24	17		41
	FRANSA	43	27		70
DEMİR DIŞI METALLER					
	JAPONYA	20	12	24	56
	ABD	1.5	60	6	67,5
	BATI ALMANYA	19	18	3	40
	İNGİLTERE	26	19		45
	FRANSA	26	12	3.5	41.5

Kaynak: Annales des Mines.

1970'li yılların sonuna doğru gelindiğinde gelişmiş ülkelerin sanayilerinin ihtiyaç duyduğu demir, bakır ve boksit gibi temel yer altı kaynakları açısından neredeyse tamamen dışa bağımlı bir hale geldikleri gerçeği ile karşı karşıya kalınmıştır. Japonya, ABD, B.Almanya, İngiltere ve Fransa'nın 1979 yılı itibariyle demir bakır ve boksit cevheri ihtiyacının ithalat yoluyla karşılanan kısmı aşağıdaki tablodan görülmektedir.

GELİŞMİŞ ÜLKELERİN MADEN İHTİYAÇLARININ İTHALATLA KARŞILANAN KISMI 1979 (%)

MADEN	JAPONYA	ABD	B. ALMANYA	İNGİLTERE	FRANSA
DEMİR CEVHERİ	98.6	29.7	96.9	80.7	44.4
BAKIR	95.6	33.5	99.9	100	99.9
BOKSİT	100	63.6	100	100	40

Kaynak: The Ministry of Industry and Trade of Japan.

"MADENLERİN ÜRETİLEMEZ OLUŞU"

Yeraltı kaynaklarının ortak ve temel özelliği bu kaynakların üretilemez, kendini yenileyemeyen kaynaklar oluşudur. Bu temel özellik yer altı kaynakları üzerinde kontrolün ne kadar önemli olduğu noktasında bir fikir vermektedir. 20. yüzyılın

henüz başında bay ve bayan Russell'lar bu konuya dikkat çekerek; madenler konusunda en dar geçitin sürecin başında (maden arazileri) bulunduğunu, günümüz eşkıyalarının ise bu gibi yerleri tuttuklarını söylemektedir.

Artan sanayileşme ve nüfusa bağlı olarak tüketimde görülen artış kendisini yenileyemeyen maden rezervlerini, her geçen gün biraz daha yokluk sınırına yakınlaşmaktadır. Bunun anlamı yer altı kaynaklarının her geçen gün biraz daha marjinalleşmekte olduğudur.

Olaya iktisat mantığı açısından bakıldığında marjinalleşerek fiziki tükenmişlik sınırına hızla yaklaşmakta olan yer altı kaynakları ile sonsuz ihtiyaç arasındaki dengeyi sağlamak, bir diğer ifadeyle yer altı kaynaklarını ya da yer altı kaynaklarından mamul çeşitli malları kişiler, gruplar nihayetinde uluslararasında paylaştırmak imkân dahilinde değildir.

Üstünlüğün tamamen sanayileşmiş ülkelerin elinde bulunduğu uluslararası ekonomi alanında yer altı kaynakları konusundaki paylaşım "nalıncı keseri" dayatma politikalarıyla sağlanır. Dış politika ilkelerine dönüşen bu "nalıncı keseri" politikalarının özünde; iktisat teorilerinin kırıntılarına dâhi rastlanılmaz.

Bu nedenledir ki gelişmiş Batı, gelişmekte olan ülkelerin, yer altı kaynaklarını kullanarak onların gelişmelerini sağlayacak teknolojileri verme konusunda istekli değildir. Aslında burada bir istek kavramının varlığı da söz konusu edilemez. Nitekim sanayileşmiş ülkeler 19. yüzyılın başından bu yana çok sistemli bir şekilde yürüttükleri dış politika ilkeleriyle; yer altı zenginliklerine kolayca el koyabilmek için kendi yer altı zenginliklerini kullanacak sanayiden ve teknolojiden yoksun ülkelerin kurumlarının, siyasal yapılarının içine sızarak, bu ülkeleri elde etme konusunda önemli başarılar sağlamışlardır. Bu başarı sanayileşmiş ülkelere; ele geçirilen ülkeden, neredeyse bedava elde edilen hammaddeleri işleyip eski sahiplerine satmak gibi imtiyazlı bir ticarî ilişki mekanizması da kazandırmıştır. Böyle bir ilişkinin gelişmiş ülkelere sağladığı en önemli üstünlük: elde edilen ülkede, gelişmekte olan

sanayii çökertme imkânı sağlamasıdır. Günümüzde özelleştirme uygulamaları gelişmiş ülkelere, gelişmekte olan ülkelerin sanayisini çökertme konusundaki fırsatları neredeyse altın bir tepsi içerisinde sunmaktadır. Örneğin; özelleştirme yoluyla satılan gelişmekte olan bir ülkenin metalurji işletmesini alan yabancı bir şirketin yaptığı ilk iş, metalurjik üretimi durdurarak, ya da özelleştirme öncesi durdurtarak özelleştirmenin yapıldığı ülkedeki metalurjik üretime bağlanmış maden sahalarını merkezindeki metalurji fabrikalarına bağlamak olmaktadır.

"KÂR HIRSI"

Madenlerin üretilemez karakter taşıdığını yukarıda ifade etmiştik. Madenlerin üretilemez oluşlarının yanında taşıdıkları bir diğer temel özellikte onların doğal ortamda, insan emeği olmaksızın oluşmuş olarak bulunmasıdır. Bir diğer ifade ile madenlerin var olabilmesi için herhangi bir çaba harcanmaz. Bu nedenledir ki gerek bu alanda çalışan şirketler ve gerekse insanlar enerjilerini bir çaba göstererek, üreterek servet yaratmak yerine; hazır kaynaklardan kendilerine rant sağlamak noktasında yoğunlaştırmışlardır.

İnsanoğlunun hiçbir katkısı olmaksızın doğal olarak oluşmuş bulunan madenler; teknolojik buluşların, sanayide uygulanması sonucu bir değer kazanmışlardır. Maden çıkaranın yürüttüğü faaliyet, insanoğlunun yürüttüğü ilk ekonomik faaliyet olan toplayıcılıkla ya da definecilikle eşdeğerdir ve burada temel olarak bir üretim ya da imâlattan söz etme imkânı yoktur. Sanayide imâl edilerek, üreterek sağlanan gelir madencilikte doğal olarak bulunan kaynağın yerinden çıkartılması ile sağlanır. Dolayısıyla, maden çıkartma faaliyetinde sermaye verimliliği oldukça yüksektir. Diğer taraftan maden işletmelerinde çalışanların neredeyse tamamı en olumsuz çalışma koşullarına rağmen, ömürleri boyunca asgari ücret ya da bu ücretin biraz üzerinde bir ücretle çalışmaya zorlanırlar.

İHTİYAÇ KONUSUNA DERİN BİR BAKIŞ

Mineral Information Institute (Colarado/A.B.D) her Amerikan vatandaşının ortalama her yıl 48.000 pounds* yeni maden ve metal (birincil üretim) kullandığını rapor etmektedir. Avrupa Birliği için bu yönde yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamış olmakla birlikte Almanya ve Hollanda için tüketimde hava ve suyunda dahil olduğu bir araştırmaya göre; kişi başı kaynak tüketiminin yıllık 80 ton olduğu ifade edilmektedir. Ancak, anlatımlarımızda "Mineral Information Institute" verileri dikkate alınacaktır.

Buna göre bir Amerikan vatandaşı ortalama her yıl (0,45359 kg X 48.000 pounds) **21.772,32 kg maden ve metal tüketmektedir.** Amerika Birleşik Devletlerinin nüfusu yaklaşık 300 milyon ve ortalama yaşam süresi 80 yıldır. Buna göre 300.000.000 nüfusun önümüzdeki 80 yıl boyunca tüketeceği maden ve metal;

21.772,32 kg X 300.000.000 X 80 / 1.000 = 522.535.680.000 ton olacaktır.

---

* 1 pound 0,45359 kg dır.

Bu hesaplamayı; yaklaşık 6 milyar dünya nüfusunun %14,6'sını oluşturan gelişmiş ülkeler nüfusunun tüketimi olarak, kişi başı her yıl 21.772,32 kg maden ve metal tüketimi ve ortalama yaşın 80 yıl olduğu ve önümüzdeki 80 yıl boyunca gelişmiş dünya nüfusunun artmayacağı varsayımı altında yeniden hesaplarsak; Önümüzdeki 80 yıl içinde;

6.000.000.000 X %14,6 = 876.000.000 kişi
(gelişmiş ülkeler nüfus toplamı)

876.000.000 X21.772,32 X 80 / 1.000 = 1.525.804.185.600 ton maden ve metal tüketecektir.

Henüz bu hesaplamanın içerisinde dünya nüfusunun %85,4'ünü oluşturan diğer dünya ülkeleri nüfusu toplamı olan 5.124.000.000 insanın bugün ve gelecekte ihtiyaç duyacağı yer altı kaynağı (madenler) bulunmamaktadır.

ABD, bugün doğan her vatandaşının yaşamı boyunca tüketeceği yaklaşık 2.000 ton yer altı kaynağını temin etmek zorundadır. Bu amansız ihtiyacı, sanayileşmiş bütün ülkelere ve onların vatandaşları için genişletmemiz gerektiği de doğru bir yaklaşım ve buna bağlı doğru sonuçlara ulaşmak açısından bir zorunluluk. Burada bu tüketim miktarlarının gelişmişlik derecesi attıkça yükseldiğini ifade etmeliyiz.

Burada sorulması gereken en kritik soru; **"Dünya rezervleri toplamı gelişmiş ülkelerin kısa vadedeki bu ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklük temi?"** sorusudur ki, bu soruya verilecek cevap **"Hayır"** olacaktır. Yani bilinen dünya rezervleri toplamı gelişmiş ülkelerin önümüzdeki 80 yıllık zaman diliminde ihtiyaç duyacakları maden kaynaklarını karşılayacak düzeyde değildir. Mevcuf tüketim miktarları dikkate alındığında; değil 80 yıl, önümüzdeki 25 yıllık zaman diliminde fiziken tükenecek bir düzine maden çeşidi bulunmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra aklımıza takılabilecek; başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin yer altı kaynaklarının ihtiyaçlarını

karşılama kapasitesi nedir? Bu ihtiyacı karşılamak için ne tür stratejiler takip etmektedir? İhtiyacın tedarik yöntemleri, vb. sorulara; ABD'nin tüm kaynaklarını tek tek irdeleyerek cevap vermek, yazılacak sayfa sayısı açısından pek olanaklı değil. Çünkü bu sorular ve cevapları, her maden cinsi açısından ayrı bir kitap konusu olabilecek genişlikte.

Bu konuda bir fikir vermesi için Arthur Kemp'in "Chromium: A Stratejik Material", Krom: Stratejik bir madde) adlı yapıtını hatırlatmakta fayda var. Kemp; ABD'de Kara ve Deniz Orduları Cephane Dairesinin, antimuan, manganez, civa, nikel, çinko, tungsten gibi altı madenle birlikte kromu da stratejik madenler sınıfına soktuğunu ifade etmektirdir.[8]

Yine bu konuda; Brooks Emeny tarafından yazılan "The Strategy of Raw Material: A Study of America in Peace and War" (Hammadde Stratejisi: Barışta ve Savaşta Amerika İncelemesi) adlı kitapta geniş bir tartışma açılmış.[9]

Ancak, bu ve benzeri sorulara cevap verilirken; aynı zamanda, gelişmiş ülkeler dışında kalan ülkelere bu arada ülkemize yönelen, emperyalist tehdidin temel amaçlarından birinin yer altı kaynakları olduğunu kanıtlamak, en azından buna ilişkin verileri ortaya koymak mümkün.

Biz ise başlangıç olarak daha güncel verilere dayanarak; özellikle maden varlığımız açısından karşı karşıya kaldığımız dumana bürünmüş göz gözü görmez ortamı az da olsa aydınlatmaya çalışacağız.

Bunun için atacağımız ilk adım; Emin Değer'in **"Oltadaki Balık Türkiye"** adlı kitabında geniş bir biçimde yer verdiği **Nelson A. Rockefeller tarafından ABD Başkanı Eisenhower'e 1956 yılında yazılan gizli mektuba bir göz atmak olacak;**

---

[8] Harvard Business Reviev, 1942, 199-212

[9] New York, Macmillan Co.1944, Aktaran; Edward Weisband İkinci Dünya Savaşı'nda İnönünün Dış politikası ı, çeviren M.Ali Kayabul

Bu mektup yer altı kaynakları üzerinde kontrol ve sömürgeciliğin ne denli büyük bir ihtiyaçtan kaynaklandığını ortaya koymak açısından oldukça büyük bir öneme sahip. Ayrıca mektup; yer altı kaynaklarının kontrolü ve sömürülmesi için askerî paktların ve ekonomik yardımın nasıl bir kaldıraç olarak çokuluslu şirketlerin yayılmacı amaçlarına hizmet ettiğini açıkça ortaya koyuyor. Mektubun ortaya koyduğu bir diğer gerçekte, çokuluslu şirket çıkarları ile merkez ülke çıkarlarının ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı olduğudur. Nitekim Rockefeller; paktların kurulmasında, işlevselliğinde kullanılan yol ve metodların paktlara üye ülkelerin değerli kaynaklarını yeterince sömürme imkânı vermediği bu nedenle izlenecek yol ve metodun global olduğu kadar politik, askerî, ekonomik, psikolojik tedbir ve özel metodları içerecek kapsamda olması gerektiğini söylüyor.

Rockefeller'in mektubunda yer alan görüşlerse şöyle;

"Sevgili Başkanım,

"...Bağdat Paktı'nın, kâğıt ve harita üzerinde iyi bir görünüş arz ettiği doğrudur. Zira bu pakt, Orta Doğu'nun dört ülkesini, bizim çıkarlarımıza uygun düşen tek bir pakt içinde toplamaktadır. Bu ülkeler, Komünist dünyanın güney sınır çizgisi üzerinde bulunmaktadırlar. ***Ayrıca, kıymetli stratejik hammadde rezervlerine ve kalabalık insan gücüne sahiptirler.*** *Bağdat Paktı üyesi olan Türkiye, aynı zamanda NATO yoluyla bizim savunma sistemimize bağlanmıştır. Pakistan ise, aynı zamanda SEATO üyesidir... Gerçekten de yarattığımız bu askerî paktlar, ne Güneydoğu Asya'da, ne de Orta Doğu'da arzuladığımız hedeflere ulaşmamıştır. Çünkü,* ***bu paktlar başarıya ulaşmaları için hayati önem taşıyan bazı ülkeleri içlerine almaya muvaffak olamamışlardır...*** *Ben bu paktları değil, onların kurulmasında kullanılan yol ve metotları eleştiriyorum.* ***Şu meşhur Standart Oil tröstü için iyi olan ABD için de iyidir tekerlemesini burada tekrarlamak istemiyorum. Fakat yine de gerek Bağdat Paktı'nın, gerekse SEATO ülkelerinin çok değerli kaynaklarından bizim yeterince yararlanamadığımız gerçeğini gözden uzak tutmam.*** *Ayrıca, bu paktlar, bizim için hayati önem*

taşıyan köprübaşlarının güvenliğini dâhi garanti altına alamamışlardır.

...Bu yüzden biz mevcut askerî pakt ve anlaşmaları sağlamlaştırmak yanında, yenilerini de kurmak istersek bu cins paktların çeşitli ülkelerle olan ilişkilerimizde zorunlu ve uygun biçim olduğunu kabul etmek şartıyla karşımıza çıkan yeni duruma uygun davranış göstermekle işe başlamalıyız. ***Bizim politikamız hem global, yani dünyanın bütün kara parçalarını kapsayan, hem de total olmalıdır. Yani politik, askerî, ekonomik, psikolojik tedbirleri ve özel metotları bir bütün içinde bir araya getirmelidir...***

...Bilindiği gibi, Avrupa'da ekonomik yardımla işe başladık. Marshall plânı olmasaydı, NATO'nun kurulması mümkün olamazdı. Marshall plânıyla gerçekleştirilen şey, baskının her çeşidinin kullanıldığı, koordine bir dış politika sağlamak oldu. Bu politika ise, umduğumuz ve plânladığımız gibi sağlam bir askerî paktın kurulmasına götürdü.

Asya'daki çabalarımız daha az başarılı sonuçlar verdi. Kanaatimce, bunun esas nedeni, tek şeyle açıklanabilir. Kurulmasını arzu ettiğimiz ittifaklar için gerekli ekonomik hazırlıkların önemini küçümsediğimiz bir dönemde, şiddet ve baskı anlayışı fazlasıyla göze batacak şekilde ortaya kondu. İttifakların askerî yönü çok sivriltildi.

Hayati önem taşıyan ekonomik görüşün, Dışişleri Bakanlığı'nca küçümsenmesi, SEATO ve Bağdat Paktı'nın kum üstüne inşaa edilmesine yol açtı. Bence bu kum, çimento ile pekiştirilmelidir. ***Bayrağın ticareti takibetmesi bir Amerikan geleneğidir.*** *Bu akıllı geleneğe rağmen, biz bütün enerjimizi SEATO'nun askerî yönüne harcadık... Eğer askerî paktların ve kuruluşların yolları, önceden ekonomik tedbirlerle döşenmemişse atılacak askerî adımlara itiraz edilmemesi gerekir.*

Sayın Başkanım, biliyoruz ki; ***dünyanın geniş bölgelerini kapsayan az gelişmiş ülkelerde, sermaye, techizat, idari personel ve teknik uzman eksikliği en önemli meseledir. Bütün plânlamalarımızda, bu gerçeği daima hesaba katmak zorundayız.*** *Askerî pakt ve tedbirlerin gerekliliğine inanıyorsak, bunların faturasını da ödemeye hazır olmak gerekir.*

Düşüncelerimin pratikteki en somut örneği, hatırlayacağınız gibi, bizzat meşgul olduğum İran tecrübesiydi. Ekonomik yardımı harekete geçirerek İran petrolüne el koymayı ba-

şardık ve bu ülkenin ekonomisine yerleştik. İran'da ekonomik pozisyonumuzun kuvvetlenmesi, bu ilkenin dış politikasının kontrolümüz altına girmesi ve özellikle Bağdat Paktı'na üye olmasını sağladı. Halihazırda, İran Şahı, elçimize danışmadan hükümetinde herhangi bir değişiklik yapmaya bile cesaret edememektedir.

Kısaca söylemek gerekirse: Burada ileri sürülen düşünceler beni ve arkadaşlarımı, politik programımızın aşağıdaki temel ilkelere oturtulması zorunluluğuna götürdü:

1- Biz, askerî paktlarımızı kurmaya ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmekteyiz. Çünkü, bu paktlar, herhangi bir komünist saldırısını ve ***ulusal hareketleri önlemekte faydalı olacaktır****. Bundan başka Asya'da ve Orta Doğu'daki pozisyonlarımızı her yönden sağlamlaştıracaktır.*

Şu önemli geçeği gözden uzak tutamayız: magnezyum, krom, kalay, çinko ve tabii kauçuğumuzun tamamı, bakır ve petrolümüzün önemli bir kısmı, kurşun ve alüminyumun üçte biri, denizaşırı ülkelerden gelmektedir. En önemlisi, ABD tarafından kurulmuş askerî paktlardan, herhangi birinin etki alanında bulunan Asya ve Afrika'nın az gelişmiş bölgelerinden gelmektedir. Süper stratejik maddelerin, bu arada uranyumun durumu da yukarıdakiler gibidir.

2- Bu askerî paktları sağlamlaştırmak ve genişletmek için Marshall plânı'nın Avrupa'da bize sağladığı kadar, ya da ondan daha büyük ölçüde, politik ve askerî nüfuz garantileyecek genişlikte bir ekonomik yayılma plânını Asya, Afrika ve diğer azgelişmiş bölgelerde uygulamak zorundayız. Bunun için, az gelişmiş ülkelere yaptığımız ekonomik yardımların büyük kısmı, askerî paktlarımıza hizmet etmek üzere kurulmuş olan kanallardan akmalıdır. ***Bu ise bizi, askerî paktların biçimlerinde belirli değişiklikler düşünülmelidir. Başka bir deyişle, askerî paktların ekonomik yanını mümkün olduğu kadar belirgin hale getirmeliyiz. Bizim askerî paktlarımıza çekmek istediğimiz ülkelere geniş ölçüde ve akıllıca ekonomik yardımlar yapmalıyız. Fakat bunu şimdiye kadar yaptığımızdan daha dikkatli ve elastiki bir biçimde yapmak gerekmektedir.*** *Çok özel durumlarda herhangi bir şart ile koşmamalıyız. İkinci dönemde, hem politik hem de askerî şart ve taleplerimizi kabul ettirme yolu açılmış olacaktır.*

3- Bu ilkelerden hareketle, Amerikan iktisadi yardımının yapılacağı ilkeleri üç grupla toplamayı teklif ediyorum. Ekonomik işbirliğinin çeşitli biçim ve metodları, bu her üç grupta da kullanılmalıdır.

Birinci gruba bizimle dost olan ve bize uzun süreli, sağlam askerî paktlarla bağlanmış olan antikomünist hükümetlerin iktidarda olduğu ülkeler girer. Bu ülkelerde yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askerî nitelikte olmalıdır. Oltaya yakalanmış balığın yeme ihtiyacı yoktur. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım, örneğin Türkiye'ye, bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani, bağımsızlık eğilimini artırıp, mevcut askerî paktları zayıflatabilir. Bu tip ülkelere -Türkiye gibi- doğrudan doğruya iktisadi yardım da yapılabilir, ama bu ancak bize uygun ve bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve bize düşman muhalifleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olmalıdır.

Bunlarla bağlantılı olarak özel sermaye yatırımlarını da ayarlamak gereklidir. Hükümet, özel sermaye yatırımlarını cesaretlendirmeli ve onlardan akıllıca yararlanmasını bilmelidir. Bu yatırımlar yardımıyla birçok politik amaca ulaşılabilir. Bu tip özel sermaye yatırımları, zamanla bütün gayrimeşru muhalefeti ve politikalarımıza karşı mukavemeti ortadan kaldırabilmeli veya nötralize edebilmelidir. *Ayrıca bizi desteklemekte kararsız ve sallantılı olan bütün şahsi teşebbüs ve menfaat çevrelerini etkilemelidir.* ***Aynı zamanda ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardım artırılmalı ve böylece bu işadamlarının, ilgili ülkenin ekonomisinde kilit noktalarını ele geçirmeleri, buna dayanak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır.***

İkinci grup, tarafsız bir politika güden veya o eğilimi gösteren ülkeleri kapsamaktadır. Bu durumda, devlet yardımları ve kredilerin ağırlığı bu ülkeleri kapsamaktadır. Bu durumda, devlet yardımları ve kredilerin ağırlığı bu ilkelerde bizim için gerekli ekonomik koşulların yaratılmasına kaydırılmalıdır. Bu koşullar, zamanla bizim için çalışmalı ve bu ülkelerin, bize bağlı askerî pakt ve birliklere kendiliklerinden girmeleri sağlanmalıdır. ***Bu politikanın temel hedefi, bu ülkelerde ekonomik ilişkilerimizin arttırılması sonucunda yerli ekonominin kilit noktalarını ele geçirmektir.***

Bu ülkelerdeki, özel yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmeyen hükümetlere karşı olan grup ve kişiler desteklenmelidir. Böyle-

ce bu ülkelerdeki yeni politikamızın temelini sağlam bir şekilde atabiliriz. Bu gruba giren ülkelerin en önemlisi Hindistan'dır.

Üçüncü grup, daha sömürge halinde olan ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkelere yapılan özel sermaye yatırımlarının artırılması için gerekli işlemler süratle tamamlanmalı, özel bir program dahilinde bu ülkelere daha fazla iktisadi yardım verilmelidir. ***Ayrıca bu ülkelerdeki sömürge idaresine karşı savaşan yerli işadamları desteklenmelidir.*** *Bu gruptaki ülkeler için uygulayacağımız politikanın birinci aşamasında iktisadi yardım,* ***yerli ortaklarla karma tesisler kurmak şeklinde olabilir****. Bu tip ülkeleri desteklememiz halinde, onları yumuşatıcı etkimizin tümünü kaybedebileceğimizi bilmeliyiz. Eğer bunlar yapılmazsa* ***bu ülkelerde bağımsızlık isteğinden öyle kuvvetli bir millîyetçilik doğabilir ki, bu sömürge ülke yalnız eski sömürücü ülkenin kontrolünden çıkmakla kalmaz, bizim de kontrolümüzden çıkabilir. Bu grubun en önemli ülkesi Belçika Kongosu'dur.***

Her üç ülke grubuna da yapılacak geniş iktisadi yardımlarda ABD'nin karşılık beklemeden yardım ettiği ve işbirliği yapmak isteğinde samimi olduğu intibaı yaratılmalıdır. Elimizdeki bütün propaganda olanaklarıyla durmaksızın, az gelişmiş ülkelere yapılan Amerikan yardımının karşılıksız olduğunu, ard niyet taşımadığını bütün kafalara sokmalı, bu konuda hiçbir masraftan çekinmemeliyiz... Bu ülkelere yatırım yapan kapitalistlerimiz, teknik eksperlerimiz ve diğer uzmanlarımız az gelişmiş ülkelerin millî ekonomilerinin bütün dallarına girmeli, onları bizim çıkarlarımıza göre geliştirmelidir. ***Bu ülkelerdeki politik bakımdan güvenilir yerli işadamlarının ulusal çabaları da teşvik edilmelidir.***

Bütün bu tavsiyelerin hepsi uygulandığı takdirde; ABD'nin uluslararası prestijinin bütünüyle artacağına, ayrıca gelecekte karşılaşacağımız her türlü askerî görevlerin yerine getirilmesinin kolaylaşacağına şüphe yoktur. Çünkü böylece mevcut askerî paktlar sağlamlaştırılmış ve yeni bir ruhla doldurulmuş olacaktır.

...Yeni politikanın yürütülmesinden sorumlu olan sizin ve çalışma arkadaşlarınızın, ***Asya'da ve özellikle Orta Doğu'daki pozisyonlarımızı kuvvetlendirici tedbirlerin alınması zorunluluğuna inanmış olmanız ve üzerinde durduğum ana meselelerin, öncelik tanınması gereken çeşitli yönlerini tekrar ele almaya karar vermeniz, en büyük arzumdur.*** *Geleceğin tarihçilerinin, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ikinci on yıl içinde*

izlediği pasif dış politika yüzünden, hür dünyanın karanlığa boğulduğunu yazmalarına imkân vermemeliyiz."[10]

ŞİDDETLENEREK ARTAN BAĞIMLILIK

Rockefeller'in mektubunun ana temasını oluşturan yer altı kaynaklarına olan bağımlılık ve bunların tedarik ve kontrol biçimine ilişkin sorunlar 1956 yılından sonrada artarak devam etmiştir. Aşağıda yer alan ve 1950–1982 yılları arası seçilmiş, 12 maden için ABD'nin net ithalat yüzdeleri bu yıllara ilişkin bir fikir vermektedir.

A.B.D'NİN BAĞIMLI OLDUGU SEÇİLMİŞ MADENLER 1950-1982
(TÜKETİMİN İTHALATLA KARŞILANMA YÜZDESİ)

	1950	1970	1979	1980	1981	1982
Boksit	71	80	93	94	94	96
Krom	100	100	90	91	90	85
Kobalt	92	96	94	93	92	92
Bakır	35	8	13	16	6	1
Demir cev.	5	30	25	25	22	34
Manganez	77	94	98	98	99	99
Nikel	99	91	75	76	75	76
Plâtin	91	98	89	88	84	80
Tungsten	80	40	58	53	50	46
Çinko	37	60	63	60	64	58
Kurşun	59	40	5	0	1	3

Kaynak: U S Deptiment of the Interim Bureau of Mines, *Mineral Commodity Summaries 1984*

Tablodan da açıkça görüleceği üzere; ABD ekonomisi ve onun yapısal kurumları olan sanayi tesisleri savunma, ulaşım, enerji, demir çelik, iletişim ve daha bir çok sanayiinin temel hammaddeleri açısından tamamen dışa bağımlı bir görünüm sergilemektedir. Bu dışa bağımlılık bir fiil dünyanın Jandarmalığını ya-

[10] M.Emin Değer, Oltadaki Balık Türkiye, "Türkiye Gerçeği-1" Sf,387-394, Toplumsal Dönüşüm Yayınları İstanbul-1998

pan ABD'nin ve onun ekonomisinin en zayıf tarafını oluşturmaktadır.

Peki ABD'nin yer altı kaynaklarına olan ihtiyacının şiddeti ve sayısı yukarıdaki tabloda sıralananlarla mı sabittir? Elbette hayır. Tek kutuplu hale gelen dünyamızın tek süper gücü (!) istediğini vermeyen ülkeye amborgo koyan, buna karşı direnen ülkeleri son teknoloji ürünü ölüm kusan silahlarıyla atılmış pamuğa çeviren ABD'nin, gerçek ihtiyaç listesi ise oldukça uzundur. Aşağıdaki tablo da bu uzun listenin içinden seçilmiş bazı mineral kaynaklarının 1975-2000 dönemini kapsayan net ithalat yüzdeleri görülmektedir.

SEÇİLMİŞ MADENLERDE A.B.D.'NİN İTHALAT YÜZDELERİ 1975-2000

MADEN	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Alüminyum	E	E	16	E	23	33
Antimuan	49	48	-	51	75	94
Arsenik	-	-	90	100	100	100
Barit	32	44	74	71	65	71
Boksit/Alümina	91	94	96	98	99	100
Berilyum	-	-	20	E	E	35
Bizmut	-	-	-	-	-	95
Cadmiyum	41	55	57	46	E	6
Çimento	4	6	16	10	12	20
Cesium	100	-	100	100	100	100
Krom	91	91	75	79	80	78
Cobalt	98	93	94	84	82	74
Kolumbiuum	100	100	100	100	100	100
Bakır	E	14	28	3	7	37
Galyum	-	56	-	-	-	-
Altın	52	18	46	-	E	E
Iodin	-	-	-	41	90	69
Demir Cevheri	30	25	21	21	14	19
Kurşun	11	E	13	3	17	24
Manganez	98	98	100	100	100	100
Civa	69	49	51	-	-	-
Nikel	72	73	72	72	59	58
Paladyum	-	-	-	-	-	83
Fosfat	E	E	E	E	E	1
Platin Grubu	83	88	92	88	-	-
Platin	-	-	-	-	-	89
Potash	51	65	76	68	75	70
Nadir Toprak	E	-	E	21	6	72
Rubidyum	-	-	100	100	100	100
Tuz	4	7	14	9	14	15
Skandiyum	100	-	-	-	-	100
Selenyum	66	59	-	46	38	-
Silikon	6	8	25	28	35	48
Gümüş	30	7	60	-	13	52
Sodyum Sülfat	14	8	11	11	17	E
Sülfür	E	14	3	15	21	22
Tantalyum	81	90	89	86	80	80
Talyum	69	-	100	100	100	100
Toryum	-	-	-	-	100	100
Kalay	84	79	72	71	84	86
Titanuum Met.	-	-	E	E	36	62
Tungsten	55	53	68	73	84	68
Vanadyum	38	17	-	-	-	100
Yitriyum	-	-	100	-	100	100
Çinko(rafine edilmiş)	61	60	70	51	71	71
Çinko(konsantre, diğer formlar)	--	--	--	37	35	60

(-) = Veri yok YOK E=İhracatçı

Kaynak : The Globalization of Mining," David B. Doan ve W. David Menzie, Mining Engineering magazine, published by the Society for Mining, Metallurgy & Exploration, Haziran 2001

Yukarıda yer alan ve daha da genişletilebilir ihtiyaç listesinin taşıdığı bir diğer anlamda; ambargo uygulayıcıların başını çeken ABD'nin esasen kendi ekonomisinin ambargo uygulamalarına karşı üst seviyede bir hassasiyet taşımasıdır.

Aşağıda yer alan tabloda ise seçilmiş bazı madenlerde A.B.D.'nin ihtiyacının 2001 yılı için ithalatla karşılanma yüzdeleri görülmektedir. Tablolar dikkatli bir incelemeye tabi tutulduğunda ABD'nin ihtiyacının ithalatla karşılanma yüzdeleri değişkenlik göstermekle birlikte, bu değişkenlik bazen azalış yönlü olsa bile ABD'nin maden kaynakları açısından giderek artan bir trentte dışa bağımlı hale gelmektedir. Bazı maden kaynakları açısından ihtiyacın ithalatla karşılanma oranlarında görülen düşük yüzdeli azalışların nedenleri konjonkturel olabildiği gibi, ihtiyacın karşılanmasında hammadde stoklarının devreye alınması da olabilmektedir.

2001 YILI SEÇİLMİŞ MADENLERDE A.B.D.'NİN İTHALAT YÜZDELERİ %50-%100 DIŞA BAĞIMLI OLDUĞU MADENLER

MADEN	%	MADEN	%
1- ARSENIK (trioxide)	100	19- BARİT	87
2- ASBEST	100	20- PALADYUM	87
3- BOKSİT VE ALUMINA	100	21- ANTİMUAN	86
4- COLUMBIYUM (NIOBIUM)	100	22- POTASH	80
5- FLUORSPAR	100	23- TAŞ (Boyutlandırılmış)	80
6- GRAFIT (Doğal)	100	24- TANTALYUM	80
7- MANGANEZ	100	25- KROMİT	78
8- MIKA (PLAKA)	100	26- KOBALT	78
9- KUVARSİT (Endüstriyel)	100	27- IODINE	72
10- STRONYUM	100	28- KONSANRE TİTANYUM	72
11- TALYUM	100	29- RENYUM	71
12- TORYUM	100	30- NADİR TOPRAKLAR	68
13- VANADYUM	100	31- PLATİN	66
14- YİTRİYUM	100	32- ÇİNKO	60
15- GEMSTONES	99	33- TUNGSTEN	59
16- BİZMUT	95	34- TİTANYUM	58
17- INDIYUM	95	35- NIKEL	56
18- KALAY	88	36- PEAT	50

Kaynak:Department Of The Interior,U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries 2002

2001 YILI SEÇİLMİŞ MADENLERDE A.B.D.'NİN İTHALAT YÜZDELERİ %1-%44 DIŞA BAĞIMLI OLDUĞU MADENLER

MADEN	%	MADEN	%
1- MAGNEZYUM	44	14- KURŞUN	20
2- SILVER	44	15- MICA, PARÇA (Doğal)	19
3- SİLİKON	42	16- PERLIT	18
4- BERILYUM	39	17- TUZ	17
5- MAGNEZYUM BİLEŞİKLERİ	39	18- DEMİR ve ÇELİK	15
6- ALUMINYUM	35	19- DEMİR CEVHERİ	15
7- POMZA	35	20- SULFUR	12
8- ELMAS (TOZ,PARÇA)	33	21- DEMİR VE ÇELİK CURUFU	8
9- BAKIR	31	22- BROMINE	5
10- VERMIKOLIT	27	23- CADMIYUM	3
11- JIPS	25	24- FOSFAT KAYASI	2
12- ÇİMENTO	21	25- KIRILMIŞ TAŞ	1
13- GARNET (Endüstriyel)	20	26 TALK	1

Kaynak: Department Of The Interior,U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries 2002

AVRUPA'DA FARKLI DEĞİL

Yeraltı kaynaklarına duyulan ihtiyaç ve dışa bağımlılık açısından Avrupa ülkeleri de çok kritik bir sınırda bulunmaktadır. Avrupa ülkeleri sanayiinin temel girdileri açısından tamamen dışa bağımlı hale gelmişlerdir.

AB'NİN BAZI METALLERDE DIŞA BAĞIMLILIK ORANLARI

METAL	AB ORTALAMASI
Alüminyum	60%
Demir	93%
Çinko	95%
Bakır	92%
Volfram	**100%**
Kalay	100%
Kromit	**100%**
Manganez	**100%**
Plâtin	**100%**

Kaynak: Towards Sustainable Resource Management in the European Union, Bringezu, Dr. Stefan, Wuppertal Papers No. 121, January 2002, EG-Komission in michaelis,1976

Bu tabloda yer alan veriler 1976 yılına ilişkindir. Bu tabloya Avrupa kimya ve cam endüstrisinin ihtiyaç duyduğu **trona (do-**

ğal soda), bor gibi endüstriyel minerallerde de %100 dışa bağımlı olduğunu ilave etmek yerinde olacaktır.

Avrupa bugün itibariyle neredeyse tüm maden kaynaklarında %100 dışa bağımlı bir duruma gelmiştir. Aslında; Avrupa'da çıkan savaşların temelinde demir, manganez, kömür gibi maden kaynaklarının ele geçirilmesi, kontrol edilmesi yatmaktadır.

Nitekim 9 Mart 1950 tarihli **"Shuman plânı"**; Fransa ve Almanya'nın demir çelik kaynaklarının devletler üstü bir otoritenin yönetimine devredilmesini öngörmekteydi. Bu sayede gerek uluslararası güvenlik, gerek ekonomik büyüme açısından anahtar konumunda olan demir çelik kaynaklarındaki menfaatler birleştirilecek 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yeni bir savaşın çıkması engellenecekti. 1951 yılında hayata geçen bu anlaşmayla kurulan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu bu kaynakları ortak kullanım için demir çelik kaynaklarını birleştirmiş ve üye ülkeler arasında dağıtımını organize etmiştir.

MADENLERDE ABD HÜKÜMET STOKLARI

A.B.D, devasa üretim boyutlarına ulaşan sanayilerin hammadde girdilerini oluşturan ve A.B.D topraklarında bulunmayan madenler açısından dış kaynaklara muhtaçtır. Diğer taraftan Avrupa Birliği ülkeleri de birkaç maden dışında kalan, tüm madenler açısından dışa bağımlıdır. Japonya'nın maden kaynakları ise ihtiyacı karşısında hiç mertebesindedir ve Japonya maden kaynakları açısından %100 dışa bağımlıdır. Bu nedenlerle, güvenli ve istikrarlı bir madensel hammadde gereksiniminin karşılanması açısından gelişmiş ülkeler, stratejik olarak gördükleri bazı madenler için stok politikaları uygulamaktadırlar.

A.B.D'de bir taraftan madenlere dayalı sanayi; ihtiyaç duyduğu hammaddeyi üretimin devamlılığını sağlamak için stoklarken, diğer taraftan da hükümete bağlı kurumlarda teknolojik ge-

lişmeler, güvenlik,savunma, maden cinsinin dünyada nicelik bakımından gerek bugün ve gerekse gelecekte ihtiyaç duyulacak miktardan çok az rezervlere sahip olması, yani nadiren bulunan ve ihtiyacın çok altında rezervlere sahip olması gibi nedenlerle stok tutmakta, stok tutmakla kalmayıp; aynı zamanda; ihtiyacı göz önünde bulundurarak tutulacak stok miktarını plânlamakta, plânlanan stokların yurt içi ve dışından alınmasını, sağlamaktadır. Bu kurumlardan sadece biri olan **"Defense National Stockpile Center"** güçlendirilmiş 12 ana depo ve 58 bağlı depo ile hükümet stoklarını takip etmektedir. Aşağıdaki tabloda; Defense National Stockpile Center ve U.S. Department of Energy (DOE) tarafından tutulan seçilmiş bazı madenlerin 2001 yılı 9. ay sonu itibariyle stok seviyeleri görülmektedir.

BAZI MADEN VE METALLERDE ABD HUKUMET STOKLARI

2001 YILI 3. AY SONU İTİBARİYLE

MADEN	HUKUMET STOKLARI / TON	
Antimuan		4.716
Boksit		6.563.000
Berilyum	Ham cevher (11% BeO)	281
	Berilyum-Bakır alaşımı	41
	Berilyum metal	298
Bizmut		[illegible]
Kadmiyum		600
Krom	Kromit:	
	-Kimyasal kalite	192.000
	-Metalurjik kalite	62.000
	-Refrakter kalite	202.000
	Ferrokrom:	
	-Yüksek karbonlu	560.000
	-Düşük karbonlu	237.000
	Ferrokrom-silikon	9.370
	Krom metal	7.280
Kobalt		7.890
Kolombiyum (Nibiyum) (Kolombiyum stokları yaklaşık 900 milyon dolar değerinde olup, Defense National Stockpile Center tarafından Önerilen ilave stok 10 ton kolombiyum kartıt, 254 ton kolombiyum konsantresiyle birlikte sadece kolombiyum stokları 1 milyar dolar civarında olacaktır.)	Ferrokolombiyum	[illegible]
	Kolombiyum metal ingot	9
	Kolombiyum içeren tantalyum	3
Germanyum		42,5
Grafit		550
Iodin		1.629
Kurşun		186.000
Manganez		331.000
Civa (146 tonu "U.S. Department of Energy at Oak Ridge" stoklarında)		4.581
Mika (tabaka)		3.785
Platin		4,7
Paladyum		16,7
Iridyum		0,784
Gümüş		321
Stronsiyum		5.100
Tantalyum Önerilen stok seviyesi; kapasitörkalite tantalyum metal tozu 23 ton, Tantalyum cevheri 227 ton	Tantalyum karbid	2
	Kapasitör kalite toz metal	20
	Vakum kalite metal ingot	18
	Tantalyum cevher	6
	Tantalyum oksit	9
Toryum	Toryum nitrat	3.219
Kalay		53.019
Tungsten	Cevher ve konsantre	6.410
	Ferr tungsten	342
	Tungsten metal tozu	151
Çinko		114.000
Zirkonyum ve Hafniyum (National Defense Stockpile ve U.S. Department of Energy (DOE) stoklarında)	Baddeleyit cevheri	15.726
	Zirkonyum (çeşitli formlar)	500
	Hafniyum	35
Titanyum Titanyum dioksit		11.277

Kaynak: Department Of The Interior,U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries 2002

Bu stoklara demir çelik işletmelerinin, kimya komplekslerinin, alüminyum elektrolizhanelerinin, bakır, çinko, kurşun izabe tesislerinin stok sahalarında tuttukları, yine bir devlet politikası olarak; millî park v.s. ilan edilerek madenciliğe kapatılmış rezev alanları dahil değildir.

Şimdi aklımıza **"Ülkemizde böylesi bir stoklama politikası ve uygulamaları var mı?"** sorusu gelebilir. Hemen cevap verelim.

Öncelikle bazı çevreler bu sorunun sorulmasına, sorgulanmasına inanılmaz bir biçimde karşı durmaktadırlar. Üstelik bu soru onlar için çok anlamsızdır ve soruyu soran açısından da tehlikelidir.

Diğer taraftan, ülkemiz madene dayalı sanayiinin ihtiyaç duyduğu madenlerin, ulusal rezervleri, kritik ve güvenlik seviyesi, madencilikle ilgili teknoloji ve tüketim eğilimlerini belirleyen, gerek özel sektör ve gerekse kamusal karar mekanizmalarında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

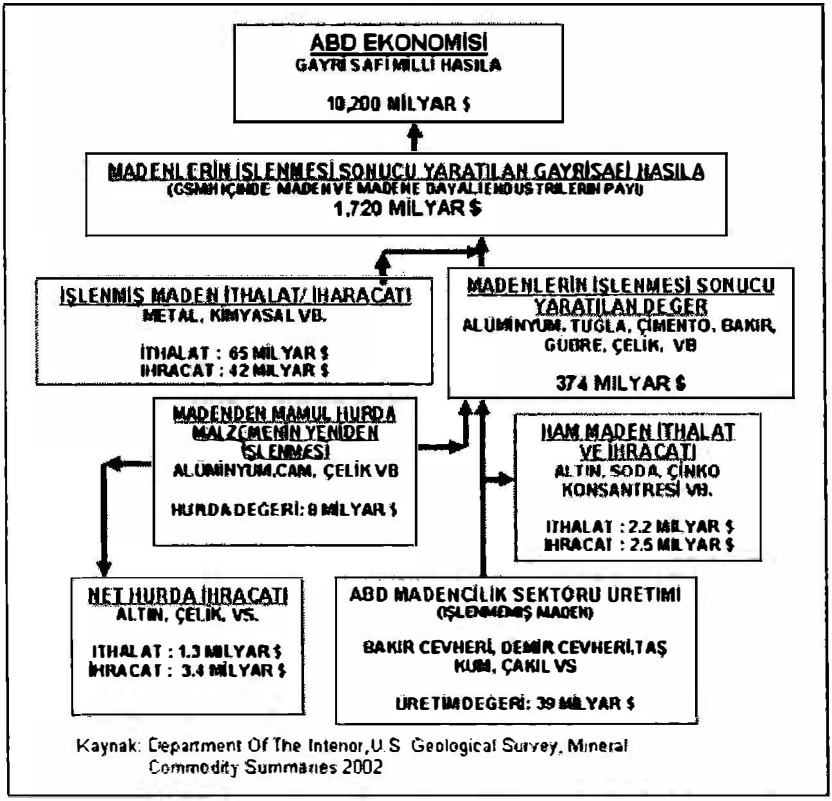
Buna ilave olarak ülkemizde; maden kaynaklarımızın ülke sanayiinin gelişimini, yeni teknoloji uygulamalarına dönük yatırımları teşvik etmek ve bunlara ilişkin hammadde akışını ve bunun sürekliliği ve güvenliğini sağlamaya dönük olarak yapılan, ya da yapılmış bir çalışmaya rastlamakta olası değildir.

İleri teknolojide kullanılan, ancak ülkemizde buna ilişkin teknolojinin yokluğu nedeniyle henüz kullanılmayan ve varlığı konusunda araştırma yapma ihtiyacı dâhi hissedilmeyen, buna mukabil rezerv olarak olarak ülkemizde bulunan, ayrıca metalik ve metalik olmayan madenlerin içeriğinde ya da yan taşlarında yer alan, üst seviyede stratejik ve kritik önem taşıyan nadir elementlerin (kobalt, stronsiyum, talyum, vanadyum, yttrium, bizmut, plâtin ve plâtin grubu elementler, tantalyum, cesiyum, niobidyum, skandium, samarium, gadolinium, lityum gibi) varlığı, bulunanların ülke içerisinde değerlendirilmesi ve buna ilişkin plânlamalar ya da stratejik rezerv stok alanlarından söz etme imkânı da bulunmamaktadır.

MADENLER VE ABD EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ, SÖMÜRÜ VE KÜRESELLEŞMENİN ARKA YÜZÜ

Ülkelerin gücünü ortaya koyan, günümüz göstergelerinden birisi de gayrisafi millî hasıla büyüklüğüdür. Genellikle ülkelerin büyüklüğü ve gücü ifade edilirken bu rakam değerlendirmelere konu edilmektedir. A.B.D.'nin 2001 yılı gayrisafi millî hasılası 10 trilyon 200 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. Bu büyüklüğün yaklaşık %17'si olan 1 trilyon 720 milyar dolarlık gayrisafi millî hasıla, maden ve madenciliğe dayalı sanayi üretimiyle sağlanmaktadır. Bu büyüklük içerisinde enerji hammaddesi olarak kullanılan ve yakıt mineraller olarak sınıflandırılan petrol, doğal gaz, kömür ve nükleer enerjide kullanılan uranyum gibi hammaddeler üzerinden yaratılan gayrisafi hasıla yoktur.

YAKIT DIŞI MADENLERİN ABD EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ROLU (2001 YILI)

Kaynak: Department Of The Intenor,U.S Geological Survey, Mineral Commodity Summaries 2002

Amerika Birleşik Devletleri madencilik ve madene dayalı sanayiinin gayrisafi mili hasıla üzerindeki etkileri gerçekte daha da büyüktür. Ancak ekonomi içerisinde faaliyet gösteren şirketlerin çokuluslu olmaları ve bu şirketlerin ithalat ve ihracatlarında bir offshore ada ülkesinde posta kutusundan başka herhangi bir varlığı olmayan yine bir offshore şirketi kullanmaları ve ithalat ve ihracat fiyatlarında transfer fiyatlamasına başvurmaları, bu büyüklüğü hesaplamanın önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir.

Örneğin yukarıdaki tabloda yer alan 2.2 milyar dolarlık ithalat ve 2.5 milyar dolarlık ihracat değerlerine sahip ham maden ti-

careti, tek başına herhangi bir anlam ifade etmekten uzaktır. 2.2 milyar dolarlık işlenmemiş maden ithalatı gerçekte transfer fiyatları nedeniyle, bu rakamın 2-3 katı, belki de daha fazlası olabilmekte, yine 2.5 milyar dolarlık ihracat içinde bu söz konusu olmaktadır. Ayrıca bu büyüklüğü madenlerin tenörü ve miktarı da ciddi biçimde etkilemektedir.

Maden kaynaklarının ABD ekonomisi içinde ne kadar büyük bir önem ve etkiye sahip olduğu, madenlere olan ihtiyacın ne kadar stratejik ve hayati bir boyut taşıdığı ortadadır.

Gelişmiş ülkeler açısından, bu önem ve etkinin; stratejik ve hayati boyutun korunması ve sürdürülmesinde kullanılan yöntemlerden ilki olan transfer fiyatlaması mekanizmasına kısaca bir bakalım.

TRANSFER FİYATLAMASI

Transfer fiyatlaması; Bir çokuluslu şirketin ana merkezi ülke ile merkez dışında kalan muhtelif ülkelerdeki şubeleri arasında ya da iki farklı ülkedeki şubeler yahut alt şirketler arasında yapılan mal alış verişlerinde uygulanan piyasadan bağımsız şirket merkezinden verilen talimatla belirlenerek uygulanan fiyattır. Bu fiyatlamada uygulanan yöntem ise; çokuluslu şirketin merkezi, diğer bir ülkedeki alt (yavru) şirketinden mal alırken düşük alım fiyatı, merkez ülkeden başka ülkedeki yavru şirkete yahut şubesine mal satarken yüksek fiyat uygulaması şeklinde tezahür etmektedir.

Ulusal bir ekonomide çokuluslu şirketler tarafından uygulanan bu fiyatlama yönteminin en önemli sonuçlarından biride ulusal ekonomi içerisinde her sektörde faaliyet gösteren ulusal şirketleri de zorunlu olarak ihracatta düşük, ithalatta yüksek fiyatlarla çalışmaya itmesidir ki, bu bağlamda transfer fiyatlaması yöntemi; maliyet-fiyat ilişkisini bozan ve sanayileşmemiş ülkelerin sanayileşmiş ülkeden **enflasyon ithal etmesini sağlayan**, ma-

denin çıkarıldığı sanayileşmemiş ülke ekonomisi üzerinde yıkıcı etkiler yapan ve yine sanayileşmemiş ülkelerden sanayileşmiş ülkelere bedelsiz kaynak transferiyle sonuçlanan, sömürge ekonomisi yaratan bir yöntemdir. Bu yöntemin madencilik sektöründe uygulanan birkaç versiyonu daha vardır.

Transfer fiyatlaması çokuluslu yabancı şirketlerin istisnasız bir biçimde tamamının uyguladığı ve bu şirketlerin sınırsız büyümelerinin altında yatan temel, hırsızlık ve vergi kaçırma mekanizmalardan biridir.

Yukarıdaki tabloda yer alan ABD'nin 2001 yılı işlenmemiş maden ithalat değeri olan 2,2 milyar dolarlık büyüklüğün transfer fiyatlamaları uygulamaları çerçevesinde değerlendirdiğimizde bu rakamın gerçekte üç-dört kat olduğu ve ele aldığımız konunun inanılmaz bir sömürü mekanizması niteliği taşıdığı gerçeği ortaya çıkar. Nitekim çokuluslu madencilik şirketlerinin merkez ülke dışında faaliyet yürüten alt şirketi çıkardığı madenleri en iyimser yaklaşımla maliyet fiyatlarına yakın fiyatlarla ihraç etmektedir. Kaldı ki gerek madencilik yapılan ülkelerde ve gerekse uluslararası piyasalarda ihracat fiyatlarını denetleyen herhangi bir mekanizmada yoktur.

OBEZ BİR EKONOMİYİ DOYURMAK(!) AMA DAHA NE KADAR?

"İkinci Bin Yılın Muhasebesi" adlı kitabının üçüncü cildinde İbrahim Okur, Washington Savcılarından Jeremy Rıfkin ve E. F. Schumacher ve **Roma Kulubü** tarafından yaptırılan bir araştırmadan çok ilginç aktarımlar yapmaktadır.

"Rifkin, hammadde kaynaklarını ve tüketimini asas alarak yaptığı değerlendirmelerinde, dünyanın öteki ülkelerinin de ABD hayat standartlarına ulaştığı takdirde ortaya çıkacak sonucu şöyle ortaya koyar. Yeryüzünde azalan değerli maden stokunun tüketilmesinin ana sorumlusu Amerika'dır. ABD İçişleri Bakanlığı'na göre, ABD ekonomisi dünya boksit üretiminin %27'sini, demir cevheri üretiminin %18'ini ve nikelin %28'ini üretir veya ithal eder. **Dünyanın geri kalan kısmının Amerikan hayat standartlarıyla eşit bir dereceye ulaşabilmesi için günümüzde yeryüzündeki bir çok yenilenemeyen maden veriminin 200 mislini tüketmesi gerekecektir.** (Bu varsayım, günümüz ve 21. yüzyılın ilk dönemi arasında dünya nüfusunun ikiye katlanmasına dayandırılmaktadır). Gelişmekte olan bir çok ülkenin ABD hayat standartlarını yakalamayı hedeflemesine rağmen, bu açıkça bir ham hayaldir.

Yine aynı şekilde Amerikalıların sadece klimalarını çalıştırmak için tükettikleri elektrikle, bir milyar 300 milyon Çinli'nin tüketmekte olduğu elektriği şöyle kıyaslar; "**Bugün Amerikalılar havalandırma için sadece üç yaz ayı boyunca bütün Çin Halk Cumhuriyeti'nin nüfusunun yıllık ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılandan daha fazla elektrik tüketmektedir**. Üstelik, Çin'de dört misli insan yaşamaktadır."

E. F. Schumacher "Küçük Güzeldir" isimli eserinde(1989) dünyada her yıl üretilen madenlerin ABD tarafından tüketilen yüzdelerini şöyle vermektedir.

Altın	%26	Gümüş	%26	Nikel	%38
Alüminyum	%42	Kalay	%24	Petrol	%33
Bakır	%35	Kobalt	%32	Plâtin	%31
Civa	%24	Kömür	%44	Tunsten	%22
Çinko	%26	Krom	%19	Manganez	%14
Demir	%28	Kurşun	%25		
Doğal gaz	%63	Molibden	%40		

Bu tablonun ne anlam ifade ettiğini daha iyi anlamak için 1973 yılında Roma Kulübü tarafından Prof. Meadows başkanlığında bir grup bilim adamına hazırlatılan rapordan, sınai büyümenin hali hazırdaki hızının artmadan süreceği ve zaman içinde bugünkünden beş misli yeni rezerv bulunabileceği varsayılsa bile yeryüzündeki madenlerin tükenme süreleri ile ilgili olarak aşağıdaki sonucun çıktığı anlaşılmaktadır.

Altın	%29	Gümüş	%42	Nikel	%96
Alüminyum	%55	Kalay	%61	Petrol	%50
Bakır	%48	Kobalt	%148	Plâtin	%85
Civa	%41	Kömür	%150	Tunsten	%72
Çinko	%50	Krom	%154	Manganez	%94
Demir	%173	Kurşun	%64		
Doğal gaz	%72	Molibden	%65		

Her iki tablo birlikte değerlendirildiğinde karşımıza çıkan gerçek yenilemeyen kaynakların (madenlerin) halen yeryüzünde yaşamakta olan %5 kadar bir azınlık tarafından (bugün %4,6 kadar) yok edilmekte olduğudur."[11]

---

[11] İbrahim Okur, İkinci Binyılın Muhasebesi III.Cilt, Sf 903,904,905, Okursoy Kitapları, İstanbul-Kasım-1999.

Bugün yukarıda saydığımız bazı maden kaynaklarının bilinen rezervlerine bakıldığında artık tükenmişlik sınırına çok daha yakınlaştığımızı görmekteyiz. Örneğin; aşağıdaki tabloda yer alan bazı maden kaynakları bilinen rezerv ve yıllık tüketim miktarları dikkate alındığında;

Maden Cinsi	Bilinen Dünya Rezervi	Yıllık Tüketim	Rezerv Ömrü
Bakır (ton,Cu)	321.000.000	9.477.043	Yaklaşık 34 yıl
Barit (ton)	170.000.000	5.581.966	Yaklaşık 30 yıl
Civa (ton,Hg)	130.000	5.845	Yaklaşık 22 yıl
Çinko (ton,Zn)	150.000.000	7.104.712	Yaklaşık 21 yıl
Gümüş (ton,Ag)	280.000	14.854	Yaklaşık 19 yıl
Kurşun (ton, Pb)	70.000.000	3.338.000	Yaklaşık 21 yıl
Altın (ton,Au)	43.000	1.918	Yaklaşık 22 yıl

(MTA raporları, Mining Magazin Anual Reports 1990-1995'de yer alan rezerv ve tüketim miktarları esas alınmıştır).

Bakırın 34 yıl, Baritin 30 yıl, Civanın 22 yıl, Çinkonun 21 yıl, Gümüşün 19 yıl, Kurşunun 21 yıl Altının 22 yıl sonra tükeneceğini söylemek mümkündür. Aslında yukarıda saydığımız maden kaynakları tüketiminin her yıl artan nüfusa bağlı olarak belli bir oranda artması bu kaynakların tükenme ömürlerinin yaptığımız hesaplama sonucu ortaya çıkan sürelerden daha kısa sürede tükenmesini de beraberinde getirecektir. **Bu gerçeğin farkında olan İngiltere ve ABD madencilik şirketleri ülkemizdeki tüm bakır, çinko, gümüş, kurşun, altın bulunan topraklarının işletme ruhsatlarını üzerlerinde toplarlarken, bu madenlerin üzerinde bulunduğu arazilerin önemli bir bölümünde taşınmaz mülkiyetlerini satın almışlardır.**

ABD'YE GÖRE MADENLER STRATEJİK

A.B.D., Kore-Vietnam savaşlarından sonra **asbest ve plâtin grubu** metalleri de stratejik madenler arasına almıştır. Yine 1975 yılında Virginia'da yapılan Stratejik ve Kritik Mineraller Konferansında; Stratejik madenler kapsamı genişletilmiş, aşağıda sayılan 17 maden Stratejik maden kapsamına alınmıştır. Bu madenlerden Asbest kullanımı insan ve çevre sağlığı açısından sakıncalı olması nedeniyle daha sonra kullanımı kontrol altına alınmıştır. Bugün sanayide asbest kullanımı yerini tamamen bor tuzlarına terk etmiştir. Diğer bir ifade ile **bor tuzları asbesti ikame etmiştir.** (Bugün kimi bilgisiz ve sorumsuz köşe yazarları bundan habersiz olup; asbestin yerini başka madenlerin ikame ettiği, yakında bor tuzları içinde böyle bir şeyin olabileceğinden bahsetmekte ya da ellerine tutuşturulan hazır makaleleri gazete köşelerinde yayınlayabilmektedir.)

1975 Virginia Konferansında belirlenen Stratejik Madenler			
Optik mika	Niobidyum	Cesiyum	Manganez
Tantalyum	Kobalt	Boksit	Platin Grubu Met
Asbest	Kromit	Kalay	Florin
Nikel	Civa	Tungsten	Antimuan
Selenyum			

Kaynak:State of Alaska, Department of Naturel Resources, Mines&Geology Bulletin, Vol.XXIX, Marc 1980, No.1

Yine bugün ABD tarafından stratejik madenler listesine çinko, bakır, gümüş, boksit, bor, titanyum, stronsiyum, vanadyum, barit gibi madenlerde eklenerek 40'ı aşkın madenin stratejik olarak değerlendirildiği bilinmektedir.

TÜRKİYE İÇİN MADENLER STRATEJİK DEĞİL(MİŞ)!

Peki ülkemizde durum ne merkezdedir? Yani ülkemizde gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bir değerlendirme ve plânlama yapılmakta mıdır? Kamusal karar mekanizmaları bu yönde bir ça-

lışma içine girmiş midir? Bu sorulara ne yazık ki çok arzu etmemize rağmen evet deme şansımız maalesef yoktur. Bu ulusal gelecek açısından affedilmez ve ciddi bir zayıflık olmakla birlikte; ülkemizde bazı vakıf ve derneklerin yaptığı çalışmalar, bırakın geleceğe ilişkin maden kaynakları plânlamasını, stoklamasını, madenlerin stratejik olmadığı fikrini dayatmakta ve bu bilimsel bir alt yapısı bulunmayan fikrin toplumda gelişmesi doğrultusunda çaba göstermektedir. Bu çalışmalarda maden satarak kalkınılacağı gibi mesnetsiz ve hiçbir iktisadi sistemin kabul etmediği bir yaklaşım inatla savunulmaktadır. Diğer taraftan bu çevreler açık açık **"su akarken küpünü doldur"** gibi israfçı ve talancı bir zihniyeti topluma dayatmaya çalışmaktadırlar. Bu çevrelerin nedense aklına akan suyun önüne bir baraj kurarak suyu biriktirip sonra daha akılcı bir biçimde kullanma, ya da boşu boşuna akan çeşmeyi musluğundan tutup kapatma gibi kendisini bir daha yenileyemeyen kaynakların israfını önleyecek düşünceler bir türlü gelmemektedir.

Örneğin; **Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı tarafından yapılan; "2000'li Yıllarda Madencilik Stratejisi" isimli çalışmada, "STRATEJİK MADEN KALDI MI?"** başlığı altında şunlar yazılıdır;

"Dünyada, artık, stratejik maden kalmamıştır. **Stratejik pozisyon kazanma** önemli olmaktadır. Stratejik madenler, bu madeni kullanan teknolojilere sahip olunması ile bir anlam kazanmaktadır. **"Stratejiktir"** anlayışı ile kaynakları işletmeden bırakmak, bu kaynakların ileride tamamen kullanılmaması sunucunu doğurabilir. Madenleri dar bir "Stratejik" kavramı içine sıkıştırmak, günümüzdeki global ekonomi konjonktüründe bir anlam ifade etmemektedir. yer altı kaynaklarımızın ekonomiye katkısını artırmak için arama, üretim, pazarlama ve kaynağı kullanacak sanayi geliştirilmesi gibi hususları içeren bir ulusal maden stratejisi belirlenmesi daha önemlidir.

Yüksek ekonomik değer sağlayacak şekilde, toplumdan kaynak götüren değil, topluma kaynak sağlayacak her tür yer altı

zenginliğinin üretilerek hizmete sunulması gerekir. Bor, trona ve benzeri durumlarda Türkiye'nin geleceğe yönelik politikaları olması zorunludur. Türkiye bu konularda entegre olmayı ve bu doğal kaynaklardan maksimum faydayı sağlamayı plânlamalıdır."[12]

Aktardığımız çalışmada doğruluğu sınanmamış, aslında doğru olmayan ve olmayacak kanılar, sanki gerçekleşecekmiş gibi dogmatik bir biçimde zihinlere şırınga edilmektedir. Bunlardan ilki *"...kaynakları işletmeden bırakmak bu kaynakların ileride tamamen kullanılmaması sunucunu doğurabilir."* Kanısıdır. Bu kanıya ilişkin olarak, insanlık ve endüstri tarihi boyunca verilebilecek bir tek örnek dâhi yoktur. Nitekim anılan çalışmada bu konuda verilen bir örnekte bulunmamaktadır. Bir diğeri; *"...Madenleri dar bir stratejik kavramı içine sıkıştırmak, günümüzdeki global ekonomi konjonktüründe bir anlam ifade etmemektedir."* kanısıdır. Bu kanı da doğru olmadığı gibi kamuoyunu ya da okuyucuyu yanıltmayı öngören bir nitelik taşımaktadır. Nitekim madenler, doğası gereği stratejiktir. Stratejiklik hangi kaynak olursa olsun onun adında, içinde, rezervinde, tükenebilirliğinde, bulunduğu coğrafyada, kullanımında mündemiç olan, yani içinde saklı olan ve ondan ayrılmaz bir niteliktir. **Ayrıca küreselleşme kaynakların stratejik olma niteliğinin bir sonucudur ve küreselleşme ancak ve ancak stratejik maden kaynaklarının, bir diğer deyimle yer altı kaynaklarının varlığı karşısında bir anlam ifade etmektedir.**

Çalışmada dikkati çeken bir hususta; maden varlığımız ve bunların ülke ekonomisini geliştirici ve zenginliğini arttırıcı yönde ülkemizin, geleceğe dönük politikaları olmadığı, madenlerimizi kullanacak sanayiinin gelişmediği kabul edilmekle birlikte; maden kaynaklarımızın dogmatik, hayalî endişeler ileri sürülerek

---

[12] 2000'Lİ YILLARDA MADENCİLİK STRATEJİSİ, Hazırlayanlar; Yener Cander, Ahmet Göktan, Doç.Dr.Kemal Güleç, Sabri Karahan, Halil İbrahim Kırşan, Latif Yiğit, **Dr. Vedat Oygür, Dr. Yusuf Ziya Özkan, Ergun Tuncer, Necati Yıldız, Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı, Nisan 2004**

en kısa yoldan çıkarılıp satılmasını teşvik eder bir anlayış ortaya konularak; ulusal ihtiyaç kamusal yarar, ulusal gelecek ile gelişmiş ülkelerin ihtiyacı, yararı, geleceği arasında gelişmiş ülkeler lehine tavır alınmıştır. Bu çok ciddi bir çelişkidir.

Bu çelişkiyi Mihajlo Mesarovic ve Eduard Pestel tarafından Roma Kulübü* için hazırlanan "Dönüm Noktasında İnsanlık" adlı (proje) rapor gelişmiş ülkeler lehine bir ölçüde ortaya koyarak aydınlatmaktadır. Rapor bir **dünya devleti, buna bağlı bir dünya bilinci** fikrini dayatırken ; **"yaklaşmakta olan kıtlık çağının ortaya çıkaracağı yaşam şekli ile uygun düşecek biçimde maddi kaynakların kullanılmasına ilişkin yeni bir etik geliştirilmelidir. Bu da, kaynakların en az kullanımına ve mamullerin uzun ömürlülüğüne dayanan yeni bir teknolojiye ihtiyaç gösterir. Birey, harcamak ve atmak yerine biriktirmek ve korumaktan gurur duymalıdır..."**[13] demektedir. Ülkemizde getirilen ve yukarıda verdiğimiz yaklaşımların, yaklaşık yüze yakın enerji, iklim, nüfus, ekoloji, bilgisayar, ekonomi, tarım, bilgi işleme, siyasal bilimler, tarım ekolojisti, sistem analisti gibi akademisyen ve uzmandan oluşan grubun Roma Kulübü'ne hazırladığı rapor karşısında ne kadar sığ ve yüzeysel olduğu ve getirilen yaklaşımın bilimsellikten uzak ve dünya gerçekleriyle ilintisiz olduğu konusunda kuşku bulunmamaktadır. Sözünü ettiğimiz Roma Kulübü tarafından hazırlatılan rapor, aynı zamanda kaynaklar üzerinde egemenlik kurma arzularının çatışma yarattığını; **"...Eğer kaynaklar sonsuz olsaydı, belki de çatışma olmayacaktı Ancak sonlu**

---

*Roma Kulübü: 1968'de Aurelio Peccei'nin girişimiyle ve onun başkanlığı altında kurulan ve bazı araştırmacılar,ekonomistler, akademisyenler ve iş adamlarını bir araya toplayan insanlığın geleceği ile ilgili sorunlarla sadece gelişmiş ülkelerin lehine uğraşan dünyanın ekonomik,çevresel ve doğal kaynakları ile ilgili raporlar sipariş eden, Neo-Malthusyenci bir küresel "think tank" merkezi, Roma Kulübü için büyüme ve nüfus artışı insanlığın sonunu hazırlayan bir gelişmedir.

[13] Mihajlo Mesarovic, Eduard Pestel, "Dönüm Noktasında İnsanlık" (Roma Kulübüne İkinci Rapor), sf,128,İşletme Fakültesi yayınları NO:215, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayınları No:110, İstanbul-1989

dünyamız üzerindeki büyüme olgusu kaynaklar için rekabeti beraberinde getirmekte, dolayısıyle büyüme, çatışmayı doğuran koşulları yaratmaktadır..." diyerek ortaya koymaktadır.

Yaptığımız açıklamalar açıkça göstermektedir ki kaynakların ve dolayısıyle madenlerin stratejik niteliği sonlu, dünyamızın inkâr edilemez bilimsel bir gerçeğidir.

Roma kulübü için hazırlanan rapordan çıkan sonuç; **kaynak zengini fakir ülkelerin ekonomilerinin büyümesinin engellenerek, kaynak fakiri zengin ülkelere kurban edilmesinin öngörülmesidir.** Küreselleşme olgusu bu sürecin net sonucudur.

Raporda dikkati çeken çok önemli bir olgu da; onca uzman ve akademisyenin nüfus, özellikle az gelişmiş kaynak zengini ülkelerdeki nüfus artışına odaklanması ve bu konuda nüfusu kontrol altında tutmanın bir zorunluluk olarak ortaya konulmasıdır.

Maden kaynaklarının stratejik olmadığını ortaya koymaya çalışan **Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı tarafından yapılan; "2000'li Yıllarda Madencilik Stratejisi"** isimli dogmatik çalışmanın gelişmiş ülkelerin içinde bulunduğu kaynak yokluğu sorununu, **ülkemiz ve kaynakların feda edilerek** çözmeye dönük bir felsefeyle hazırlandığı açıktır. Bu çalışmanın kitabımızın bundan önceki ve ilerleyen sayfalarında yer alan anlatımlar karşısında bilimsel hiçbir değerinin olmadığı açıkça anlaşılacaktır.

Dünya zenginliğinin yüzde ellisi elimizde olmasına rağmen, dünya nüfusunun sadece yüzde 6,3'ünü oluşturuyoruz. Bu durumda, önümüzdeki dönemdeki asıl görevimiz, bu eşitsizlik tablosunun devamını sağlamak olacaktır. **Bunu yapmak için duygusallıktan tamamen feragat etmeliyiz... İnsan hakları, yaşam standardı ve demokratikleşmenin genişletilmesi gibi konulara kafa yormayı bırakmalıyız.**

George Kennan,
Amerikalı strateji uzmanı, 1948

THOMAS ROBERT MALTHUS'UN PENCERESİNDEN "KAOS" VE BİR "DEHŞET MANZARASI"

"İHTİYAÇ"

Malthus; *"Çok az ülke vardır ki, orada gıda maddeleri, çoğalma eğilimi hızlı olan nüfustan daha hızlı artmış olsun... Nüfus kendi haline bırakıldığı takdirde her 25 yılda bir iki katına çıkar. Bu demektir ki nüfus geometrik dizi (1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512) şeklinde artmaktadır. Oysa bu süre zarfında gıda maddeleri sadece aritmetik dizi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) şeklinde artmaktadır. Burada nüfus artışı ve tarımsal üretim/verimlilik arasında uyuşmazlık bulunmaktadır"* demektedir.

Malthus'un nüfus artışı ve gıda maddeleri arasında temelde ihtiyaç ve bunun giderilmesine dönük teorisini yer altı kaynaklarına olan ihtiyaç ve nüfus artışına uyarladığımızda karşımıza bir dehşet manzarası çıkmaktadır.

Tarımsal üretim ya da gıda maddeleri üretimi her yıl yenilenebilen bir üretimdir. Üstelik tarımsal araziler belirli bir ölçüde arttırılabildiği gibi verim üzerinde tabiat ve teknolojinin pozitif etkileri olabilir. Hepsinden önemlisi; gıda maddeleri üretiminde

kullanılan tohumların yok olması gibi bir durum söz konusu olmayacaktır. Tarımsal üretimde kullanılan hammadde (tohum) üretilebilir ve arttırılabilir. Yine günümüz teknolojik imkânları, özellikle tarım ürünlerinin genetik yapısında oynamaya imkân vermekte. Dolayısıyla, bir taraftan belli bir birim topraktan alınan sayısal verim arttırılabilirken diğer taraftan üretimin ağırlık ve büyüklüğü de geliştirilebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında nüfus ve gıda maddeleri arasındaki uyuşmazlık belirli bir nüfus büyüklüğüne kadar giderilebilir bir uyuşmazlıktır. Nitekim; tarihsel gelişim, Malthus'un gıda maddeleri üretiminin aritmetik diziye göre arttığı savını doğrulamadığı gibi, nüfusunda geometrik dizi halinde arttığını doğrulamamıştır

Oysa maden kaynakları açısından durum tarım ürünleri üretimi kadar esnek bir yapıya sahip değildir. Nüfus ve maden kaynakları tüketimi arasındaki ilişki, yok edici bir ilişkidir. Bu nedenle Malthus'un aynı zamanda ve ondan sonra gelen sanayi toplumu iktisatçılarının görmezden (!) geldiği yer altı kaynakları ve nüfus arasındaki ilişkiyi biz görünür hale getireceğiz.

SAVIMIZ;

"Nüfus hangi dizi şeklinde artarsa artsın (nüfus artarken), maden kaynakları, oransal olarak başlangıçtaki tüketimin miktarının düzensiz katları halinde azalır" şeklinde olacaktır.

Neden artan nüfus karşısında maden kaynakları **nüfusun düzensiz katları halinde** azalmaktadır?

Her şeyden önce maden kaynakları yenilenebilir ya da üretilebilir bir karaktere sahip değildir. Bu çerçevede **dünyanın bilinen ve bilinmeyi bekleyen maden rezervleri toplamı sabittir ve bu sabit rezerv miktarları arttırılamaz.**

Bir birim nüfusun; tükettiği birim maden kaynağı, rezerv miktarından bir tüketim birimi eksilttiği gibi gelişen teknoloji ve

artan refah seviyesi tüketim birimini sürekli artış yönlü geliştirmektedir.

Olaya sabit maden rezervleri açısından bakıldığında; yani, azalma miktarı ile rezerv miktarı arasındaki oransal ilişkiye bakıldığında, azalmanın nüfus artış oranından daha fazla olduğu görülecektir. **Bu oran toplam nüfusun, rezerv kaynaklarının aynı yıl yarısını tüketme sayısına ulaştığında, ertesi yıl dünyanın tüm maden rezervleri tüketilmiş olacaktır.**

Gerçekte de, maden kaynakları tüketimindeki artış, nüfustaki artışın düzensiz katları şeklindedir. Nitekim; 1855-1859 yılları arasında 5,1 milyon ton olan **demir üretimi tam 11 kat artarak** 1910-1913 yıllarında 57,1 milyon tona; 1857 yılında 60 bin ton olan **çelik üretimi tam 893 kat artarak** 1910-1913 yıllarında 53,6 milyon tona; 1855-1859 yıllarında 86 milyon ton olan maden kömürü üretimi 1913 yılında 11,6 kat artarak 1 milyar 24 bin tona çıkmış ve 21. yüzyılın hemen başında, 2000 yılında bu üretim rakamlarının demir cevherinde 2,113 milyar tona, kömür üretiminde ise 4,563 milyar tona ulaşmıştır.

1850'li yıllarda dünya nüfusu 1 milyarın çok az üzerindedir. Bir çok kaynak 1850 yılında dünya nüfusunu 1 milyar olarak vermektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünya dünya nüfusu 1850 yılından günümüze şöyle bir seyir izlemiştir.

YILLAR	DÜNYA NÜFUSU
1850	1 Milyar
1930	2 Milyar
1960	3 Milyar
1976	4 Milyar
1987	5 Milyar
2002	6.7 Milyar

Yine Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünya nüfusu 2025 yılında 9 milyara ulaşacaktır.

Görüleceği üzere; 1850 yılından 1930 yılına kadar geçen 80 yıllık süre içinde dünya nüfusu 1 milyardan 2 milyara %100 artarken, dünya nüfusu 2 milyardan 4 milyara 1930 yılından 1976

yılına yani 46 yıllık bir süre içerisinde ulaşmış. 6 milyarlık dünya nüfusu ise 1976 - 2002 yılları arasında yani 26 yıllık bir süreçte gerçekleşmiştir. Bir önceki periyotta 2 milyarlık artış için geçen zaman 46 yıl iken bir sonraki 2 milyarlık nüfus artışı 26 yıllık bir zaman diliminde gerçekleşmiştir.

Salgın hastalık ve savaş gibi nedenlerle dünya nüfusunda belirli dönemlerde ortaya çıkan kırımın yaşanmamış olması halinde, bugünkü dünya nüfusunun çok daha büyük olacağı açıktır. Nitekim; 12. yüzyıl sonlarında ve 13. yüzyıl başlarında dünyanın birçok bölgesinde epidemi sonucu 40 milyon, 15. yüzyılda kolera sonucu 20 milyon, 19. yüzyılda açlık sonucu 25 milyon, İkinci Dünya Savaşı sonucunda 60 milyon kişi hayatını kaybetmiştir. Bu rakamların içinde henüz; 1. Dünya Savaşı, çağımızın vebası AIDS ve bölgesel çatışmalar sonucu hayatını kaybeden milyonlarca insan dahil değildir.

Tüm bu şartlar altında, 1850 yılından 2000'li yıllara **dünya nüfusu 6 kat** artarken, örneğin; **çelik üretimi 14 bin 126 kat** artmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da demir filizi manganez, kromit gibi çelik üretiminde kullanılan madenlerin tüketimi de en az çelik üretimindeki artış kadar çoğalmıştır. **Yani sabit rezervler azalmıştır.** Maden kaynaklarının içerdiği demir, mangan, krom oranları azaldıkça, bellirli bir birim üretim metal için, daha fazla maden kaynağı tüketilmektedir.

1857-2000 YILLARI ARASI ÇELİK ÜRETİMİ ARTIŞI

1857	1910-1913	2000	1857-(1910-13)	(1910-13) - 2000	1857- 2000
60.000	53.600.000	847.595.000	893 kat	15 kat	14.126,6 kat

Kömür üretimindeki artış ise yaklaşık 50 kattır. Keza üretilen kömürün kalori değeri düştükçe belli bir birim enerji üretimi, için daha fazla kömür üretmek gerekecektir.

1855-2000 YILLARI ARASI KÖMÜR ÜRETİMİ

1855-1859	1913	2000	1955-1913	1913-2000	1855-2000
86.000.000	1.000.024.000	4.339.100.000	11,6 kat	4,3 kat	50,5 kat

1900 yılında dünya nüfusu 1,6 milyar, birincil enerji tüketimi 1.000 milyon ton petrol eşdeğeri (Mtep) iken, 1997 yılında dünya nüfusu 3,8 kat artışla 6 milyara, birincil enerji tüketimi ise 8,7 kat artışla 8.639 Mtep düzeyine çıkmıştır.

2000 yılında 8.752 Mtep olan dünya enerji tüketiminin yüzde 40'ı petrolden oluşmaktadır. Yeni bulunan enerji kaynakları ve doğal gaz kullanımının yaygınlaşmasına rağmen, 2020 yılında petrolün mevcut payını koruyarak %38 seviyesinde kalması beklenmektedir. Ancak, burada unutulmaması gereken bir nokta da, 1970 yılında dünya enerji tüketiminde petrolün payı %50'lere yaklaşırken, doğal gazın payının %20'nin altında kaldığı hususudur.

2020 yılına kadar petrol tüketiminin ortalama yıllık %1,9 oranında artarak, günlük 73 milyon varilden, 113 milyon varile yükselmesi beklenmektedir. Söz konusu dönemde sanayileşmiş ülkelerin toplam enerji tüketimi içindeki payında yaklaşık 11 puanlık bir gerileme beklenirken, gelişmekte olan ülkelerin payı %19,8'den, %28,4'e yükselecektir.[14]

Üzerinde asıl durulması gereken husus; nüfus artışına bağlı olarak, şiddetlenen maden kaynaklarındaki azalma ve rezerv arasındaki oransal ilişkidir. Daha önce bu oranın toplam nüfusun rezerv kaynaklarının bir yılda yarısını tüketme sayısına ulaştığında ertesi yıl dünyanın tüm maden rezervlerinin tüketilmiş olacağını söylemiştik ki, bu gerçek; yoksul ve geri kalmış ülkelerin üzerinde hiç düşünmediği bir olgu olmakla birlikte, bu durum kaotik sonuçları itibariyle gelişmiş ülkeler için sürekli hesap edilebilir, ölçülebilir bir olgudur.

---

[14] Dış Ticaret Müsteşarlığı

PAPAZLARIN SAPKIN NÜFUS KÜLTÜ "Bugüne Yansımalar"

Malthus'un gerek ileri sürdüğü anda ve gerekse bugün geçerliliği olmayan teorisi (!) İngiltere'de büyük yankı uyandırdı. Bu teori aynı zamanda Malthus'a "Politik İktisat ve Modern Tarih Profesörü" ünvanını kazandırmıştır. 1805 yılında bu unvanı ve Malthus'un ders vereceği **Halebury Koleji'ni** ayarlayan Pitt aynı zamanda Malthus'u da koruması altına almıştır. Malthus'un profesör unvanını aldığı Halebury Koleji'nin Doğu Hindistan Kumpanyası **(East India Company)** tarafından kurulmuş olması Malthus'u ve onun nüfus teorisini anlatacaklarımız karşısında hayli ilginç kılmaktadır.

Malthus, teorisinde; hayatın eşitsizliklerle dolu olduğunu, önemli olanın nüfus miktarı ile beslenme olanakları arasındaki dengenin korunması olduğunu söylerken; Nüfus artışını kısıtlayan faktörleri **azaltıcı** ve **önleyici** faktörler olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

Azaltıcı faktörleri (olumlu faktörler); savaşlar, deprem, sel ve salgın hastalıklar gibi büyük felaketler ile fakirlik olarak sayarken, önleyici faktörleri; hiç ya da geç evlenmek olarak sıralamaktadır.

Malthus, nüfus ve beslenme olanakları arasında azaltıcı faktörlerin yetersiz olduğunu, bu nedenle önleyici tedbirlerin zorunlu olarak alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Burada Malthus'un kastettiği doğum kontrol yöntemleriyle nüfusun kontrol altına alınması değildir. Malthus'un yaşadığı yıllarda bugünkü anlamda doğum kontrol yöntemleri henüz gelişmemiştir. Nitekim Malthus önleyici faktörler arasında geç ya da hiç evlenmemeyi saymaktadır. Malthus'a göre **devlet bu doktrinin yayılmasına yardımcı olmalı ve bu suretle nüfus artışını engellemelidir. Devlet sosyal politikalar uygulamamalı, dolayısıyla yoksullara yardım etmemelidir. Çünkü devlet yoksullara yardım ederse aynı zamanda onları çocuk yapmaya özendirecektir.**

Samuelson'a göre; Malthus, nüfusun geometrik dizi şeklinde artacağını söylemiyor, kontrol edilmediği takdirde nüfusun geometrik dizi şeklinde bir artış eğilimi göstereceğini ileri sürüyor, her zaman, her memlekette nüfus artışını sınırlandıran faktörlerin mevcut olduğuna işaret ediyordu. Nitekim kitabın birinci baskısında daha ziyade ölüm oranını arttıran olumlu engeller üzerinde, **daha sonraki baskılarında ise; daha çok doğumların oranını azaltabilecek önleyici tedbirler üzerinde durmuştur.**[15]

Kim ne derse desin, özünde **Malthus'un teorisi doğumun engellenmesi ve ölüm üzerine kurulmuştur.** Kurulmakla kalmamış Darwin'in teorisine de ilham kaynağı olmuştur.

Darwin; yaptığı çalışmalar sonucunda türlerin sabit olmadığını, çok uzun süreçlerde çevre koşullarına bağlı olarak türlerin değiştiğini ileri sürüyordu. Bu evrimin mekanizmasını araştırırken 1938'de Thomas Malthus'un **"Nüfus İlkesi Üzerine Deneme"** adlı kitabı okudu. Darwin'in okuduğu kitapta yer alan; **"Yaşam, bir var olma savaşımıdır. Bu savaşta güçlü olanlar yaşamak hakkını kazanır. Tabiat yoksulları yok olmaya mahkum etmiştir. Fakirlere yardım etmek sefaleti arttırmak demektir"** gibi düşünceler, Darwin'in ileri sürdüğü evrim teorisinin temelini oluşturmuştur. Doğal seleksiyon evrimin itici gücü, ilerlemenin dayandığı mekanizmadır.

Malthus'un Hıristiyan bir din adamı olmasına karşın, nüfus artışının engellenmesine dönük bir kuram ileri sürmesi oldukça düşündürücüdür. Nitekim; savaş dışında kalan deprem ve sel gibi doğal afetlerin ortaya çıkardığı nüfus kırımı üzerinde devletin herhangi bir önlem alabilmesi mümkün değildir. Ayrıca, nüfus artışının önüne geçebilmek en iyimser koşullarda İngiltere ve İngiltere sömürgeleri için söz konusu olabilir ki, en azından İngiltere'de Malthus'un kuramında yer alan, fakirlerin hiç ya da geç ev-

---

[15] bkz;Paul A.Samuelson, İktisat, Sf,31,Çeviren,Y.Demirgil, Menteş Kitabevi, İstanbul-1966

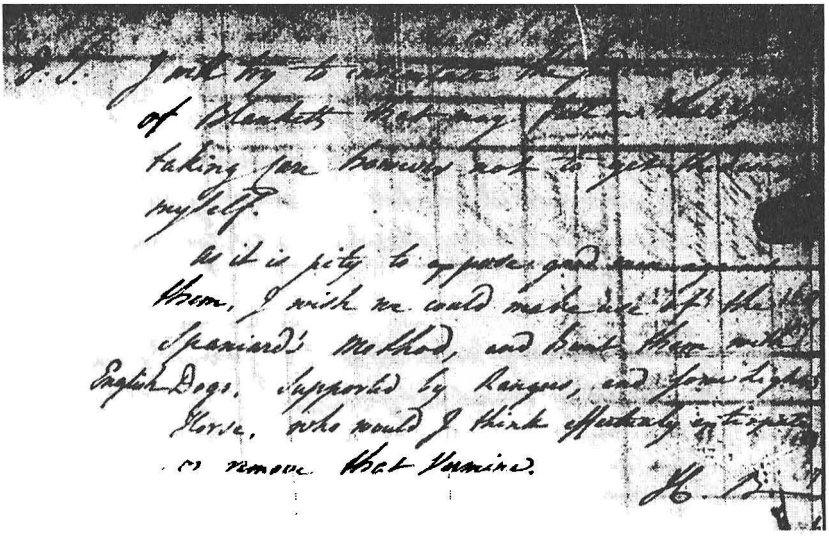
lenmelerine ilişkin bir devlet uygulaması da söz konusu olmamıştır.

Ancak burada bir noktayı dikkatlere sunmanın tarihsel bir zorunluluk olduğuna inanmaktayım. Malthus neden salgın hastalıkların nüfus azaltıcı etkisi üzerinde durmuştur? Bu nüfus azaltıcı faktörün Malthus'un teorisi içinde yer almasının nedeni ne olabilir? Malthus'un bu teoriyi ileri sürdüğü yıllarda acaba, İngiliz emperyalizmi sömürgelerinde yerli halkları yok ederek, kendisine üstünlük sağlayacak, soykırıma neden olan biyolojik harp teknikleri uygulamış mıdır?

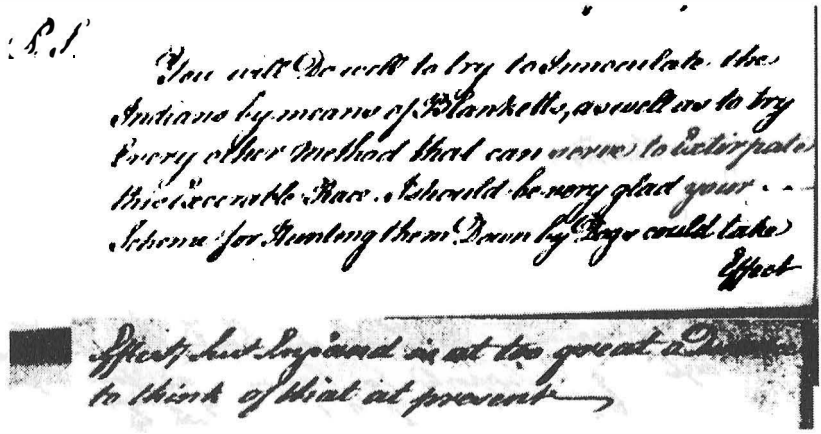
BİYOLOJİK SAVAŞIN BABALARI: "LORD JEFFREY AMHERST-ALBAY HENRY BOUQUET

Biyolojik savaş tarihine bakıldığında yaygın olarak insan ölümüne yol açan yöntemlerin ilk kez İngilizler tarafından kullanıldığı gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Özellikle Amerika kıtasında ve Hindistan'da Kızılderililere çiçek hastalığının bulaştırılması suretiyle uygulanan katliamlar ilginç bir tesadüfle Malthus'un doğumunun (1766) hemen öncesine isabet etmektedir. Malthus doğduğunda İngiliz emperyalizmi, savaşlarda İngiliz ordusu kanalıyla çiçek hastalığı bulaştırılmış battaniyeleri biyolojik savaşın ana unsuru olarak ticaretle birlikte kullanma konusunda uzmanlık kazanmıştır.

İngiltere'nin Amerika kıtasında Kızılderililere karşı yürüttüğü soykırım konusunda en somut belgeler İsviçre'den Amerika'ya göç etmiş, İngiliz Ordusu'nun hizmetine girmiş ve Albaylığa kadar yükselmiş bir Fransız olan, Henry Bouquet adındaki Albay ile Lord Jeffrey Amherst arasındaki mektuplardır. İkinci dünya savaşı sırasında İngiliz hükümeti tarafından ABD'ye gönderilerek Kongre kütüphanesinin sorumluluğuna verilen bu mektuplar; Kongre kütüphanesi (Library of Congress) tarafından İnternet üzerinden de yayınlanmaktadır.

Albay Henry Bouquet'in, Lord Jeffrey Amherst'e yazdığı yukarıda bir kopyası görülen, 13 Temmuz 1763 tarihli mektubun sonundaki not; kitlesel ölümlere yol açabilecek bir biyolojik harbin nasıl acımasızca uygulanabileceği konusunda bir fikir vermektedir. Notta Bouquet Lord Jeffrey Amherst'e; **kızılderilileri, onları hastalandırabilecek battaniyelerle aşımalayı (!) deneyeceğini, yine Kızılderilileri köpeklerle ve atlılarla avlayabilirlerse, bunun Kızılderilileri imha etmek ve uzaklaştırmak konusunda hayli etkili olacağını**, yazmaktadır.

Lord Amherst'in Albay Boguet'e verdiği 16 Temmuz 1763 tarihli cevap, İngiliz sömürgeciliğinin ne denli acımasız, ırkçı ve soykırımcı olduğunu göstermek açısından oldukça önemlidir. Mektupta; Lord Amherst, Boguet'e; **aşağılık bir ırk olan Kızılderililere; topyekün imha etmeye yarayan bütün diğer metotlar kadar iyi olan battaniye ile, mikrop bulaştırmayı denemekle çok iyi yapacağını, Kızılderilileri sürek avı ile yoketme plânından da memnun kaldığını ancak yeterli köpek olmadığı için bunun şimdilik zor olduğu** bildirmiştir.[16]

Lord Jeffrey Amherst'in cevabı; İngilizlerin topyekün imha ya da kitlesel imha konusunda battaniye ile mikrop bulaştırmanın dışında başka metotların da bulunduğu ve bu metotların hepsinin de bir şekilde denenerek birbiriyle kıyaslandığı itirafını da içermektedir. Açıktır ki, en azından 18. yüzyılda Amerika'da

---

[16]http://catalog.loc.gov/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?SC=CallNumber&SEQ=20040313180151&PI =20041&SA = Z6620.G7 +U5+1968 / http://catalog.loc.gov/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?v1=1&hd=1,1&CallBrowse= 1&SEQ=20040313180237&PID = 20041&SID=6) Call Number Z6620.G7 U5 1968 (British manuscripts project; a checklist of the microfilms prepared in England and Wales for the American Council) ayrıca http://www.nativeweb.org/pages/legal/amherst/jeff_docs.html adresinden tüm mektuplara ulaşılabilir.

battaniyelerle mikrop bulaştırmak suretiyle Kızılderililer üzerinde bir soykırım uygulanmıştır.

Battaniyelerle bulaştırılan mikrop, çiçek hastalığına neden olan **variole major** olarak isimlendirilen mikroptur. Bu mikrop çiçek hastalığına neden olan bir diğer mikrop **variola minor**'un aksine insanlara eşyalardan da bulaşabilmektedir. Eşyalar üzerine bulaştırılmış **variole major** tür çiçek mikrobu, kuru bir ortamda birkaç yıl bulaşıcı olabildiği gibi hava yoluyla da bulaşma özelliği vardır.

İngilizlerin ardından 19. yüzyılda ABD ordusu da Kızılderili nüfusunu kontrol altında tutmak için, çiçek mikrobu bulaştırılmış battaniyeleri Kızılderililere göndermiş ve Kızılderililer üzerinde çiçek mikrobunu biyolojik bir ajan olarak kullanmak suretiyle yeni soykırımlar uygulamıştır.

İNGİLİZ EMPERYALİZMİNİN SOYKIRIM POLİTİKASINI MALTHUS İKTİSADİ DOKTRİN YAPMIŞTIR

18. yüzyıl İngiltere'sinde ana kıta Avrupa'da soykırım ve insan ırkının ıslahı fikri, toplum içinde yaygın bir biçimde tartışılmaktadır. En azından İngilizler ve onların imtiyazlı şirketleri, kolonilerde görevli askerî güçler, bir taraftan Amerika'da Kızılderililerin, diğer taraftan Afrika'da kara derili zencilerin, kavrama ve öğrenme yeteneği olmayan aşağılık ırklar olduğuna inanmakta, İngilizlerin yürüttüğü soykırım politikalarının bu suretle vicdanlarda sönümlendirilmesine çalışılmaktadır. Aynı zamanda İngiliz emperyalizminin Amerika'da ve Afrika'da yarattığı kölelik düzeninin bir sonucu olan fakirlik ve ağır çalışma koşulları altında, hızla artan ölümlerin, bir şekilde izahı gereklidir.

Amerika kıtasında, kolonilerde köle olarak çalışmak istemeyen yerlilerin öldürülmesi ve soykırım politikaları sonucunda, kolonilerde çok ciddi boyutlarda işgücü açığı doğmuştur. Bu açık Afrika'dan getirilen kölelerle kapatılmış ve inanılmaz boyutta bir köle piyasası oluşmuştur. İş öyle bir noktaya gelmiştir ki bir dö-

nem Afrika ile olan ticarette, batıdan Afrika'ya mal götüren gemiler, tıka basa siyah derili kölelerle dolu olarak dönmüşlerdir. **Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Almanya, Hollanda ve Belçika köle ticaretinden bu yıllarda oldukça yüksek paralar kazanmışlardır.**

18. yüzyıl süresince yıllık toplam trafik bazen 100.000 köleye ulaşmıştır. Köle ticaretinin hüküm sürdüğü üç yüz yıllık süre de Afrika'nın Amerikan emek arzına 20 milyon kişilik bir katkı da bulunduğu hesaplanmıştır. Sömürgelerdeki soykırımlar, ırkçı kölecilik uygulamaları doğduğu andan itibaren, başta İngilizler olmak üzere sömürgeci güçler tarafından sözde bilimsel söylemlerle hep aklanına yoluna gitmiştir.

İngiliz iktisatçı Davit Hume 1748'de yazdığı **"Ulusların Karakterleri"** adlı kitabında; dört beş değişik türü olan zencilerin diğer beyaz insan türlerinden aşağı olduğu kuşkusu taşıdığını, beyazlardan başka ırklarda uygar bir ulusa rastlanmadığı gibi, bu ırklardan bilim adamı, sanatçı ve usta imâlatçıların çıkmadığı, İngiliz sömürgelerinde bulunan ve Avrupa'ya yayılmış zenci kölelerde bir yetenek olmadığı gibi, bunların aşağı tabakadan insanlar olduğunu yazmaktadır.

Bu yıllarda ünlü Fransız düşünür Montesquieu (1689-1755); **"En bilge varlık olan tanrının bir ruhu, özellikle de iyi bir ruhu kapkara bir bedene yerleştirmiş olabileceği düşüncesini hiç kimse kabul etmez."** derken özgürlüğün zencilere uygun bir elbise olmadığını vurgulamaktadır. Aynı zamanda zenciler iyi ruhlu bedenli varlıklar değildir.

Malthus'un (1766-1834) çağdaşı olan **James Mill** (1773-1836); **"İngiliz Hindistanının Tarihi"** isimli kitabında; **"Asyalıların; iki yüzlü, hain samimiyetsiz ve yalancı olduklarını ileri sürerken, Helen-Hıristiyan uygarlığının Asya'ya taşınmaması halinde Asya'nın kalkınması mümkün değildir."** derken Mill; Helen-Hıristiyan uygarlığı Asya'ya otoriter yöntemlerle taşınabileceği iddiasındadır. Bu arada James Mill'in Doğu Hindistan Kumpanyası (East India Company) yöneticisi olduğunu, İngilizlerin Hin-

distan'la ilgili politikalarının oluşmasında rol oynadığını ifade etmeliyiz.

James Mill aynı zamanda bir iktisatçıdır ve **"Ücret Fonu"** teorisinin de sahibidir. Bu teori; **"Ekonomide müteşebbisler tarafından ayrılmış olan ücret fonunu işçilerin değiştirme olanakları yoktur."** şeklindedir.

Görüldüğü gibi Malthus'un yaşadığı dönem ve öncesi iktisatçıların ve sosyologların temel uğraşı, sömürgeciliğin insanlık üzerindeki işlediği suçların aklanması yönünde olmuştur.

Nitekim Prof. George Soule; "Malthus'un dokrini, kapitalizmin gelişmesiyle fazla kazanç sağlayanların derhal işine yaradı. Kapitalizmin, işçileri daha da kötü şartlar altına ittiğini söyleyenler, yeni zenginlere şiddetle hücum ediyorlardı. Kapitalistler ise kullanabilecekleri bir doktrini ellerine geçirmiş oldular. Malthus, ima yolu ile de olsa insanların maruz kaldığı sefaletin bir tabiat kanununa boyun eğilmemesinden çıktığını söylüyordu. Bu kanuna sırt çevrildiği takdirde hiçbir sosyal yarar sağlanamazdı. Çare, yine bu talihsiz insanların kendi ellerindeydi; sefil bir hayat sürüyorlarsa suç kendilerinin di. Üst tabakalar insanlarına düşen sorumluluk, halka gerçek durumu anlatmaktı."[17] demektedir.

Samuelson; Malthus'un her gün kahvaltıda babasının "İnsan ırkı, her gün her bakımdan ıslah olmaktadır." fikrine itiraz ettiğini, nihayetinde babasına sinirlenerek 1798 yılında nüfus ilkesi üzerine deneme "Essay on the Principle of Popülation as it Affects the Future İmprovement of Society" yazdığını ifade etmektedir.[18] Buna bağlı olarak Malthus'un teorisinin ruhunda "İnsan ırkının ıslah olmadığı" şeklinde bir düşüncenin varlığını, aynı zamanda Malthus'un teorisinin arka plânında nüfus artışının önüne geç-

---

[17] *Prof George Soule Büyük İktisatçılardan Ekonominin ABC'si sf 75 çeviren Nejat Muallimoğlu Formül matbaası,İstanbul,1978)*

[18] bkz;Paul A.Samuelson, İktisat, Sf,31,Çeviren,Y.Demirgil, Menteş Kitabevi, İstanbul-1966

mek suretiyle bu kötüye gidişin önüne geçilerek insan ırkının ıslah edilebileceğinin yattığını söylemek mümkündür.

Bu nedenledirki İngiltere Başbakanı William Pitt bu teorinin İngiliz emperyalizminin Amerika, Afrika ve Asya'daki sömürge uygulamalarına bir aklama sağlayacağını sezmiştir. Sırf bu yüzden Malthus, Pitt'in koruması altında, Doğu Hindistan Kumpanyası'nın koleji **Halebury'a** "Politik İktisat ve Modern Tarih Profesörü" unvanıyla yerleştirilmiştir. Malthus'un papaz kimliği soykırım ve ırkçılık uygulamalarının aklanmasına, aynı zamanda günah çıkarma gibi dinsel bir derinlik de kazandıracaktır.

Nitekim Malthus'un teorisi ırkçılığın tarihsel gelişim sürecini hızlandıran bir sinerji yaratmasının yanında, aynı zamanda ırkçılığın üzerinde geliştiği bir teori olmuştur.

Malthus Darwin'in ilham kaynağıdır. Darwin doğadaki yaşam mücadelesi fikrini Malthustan almıştır. Bu hususu Darwin; "Ekim 1838'de, yani sistematik bir şekilde araştırmalarıma başladıktan 15 ay sonra, sırf merakımdan Malthus'un nüfusla ilgili çalışmasını okumaya başladım. Ve hayvanlarla bitkilerde sürekli gözlemlediğim hayatta kalma mücadelesini düşündüğümde, bir an farkına vardım ki, bu koşullar altında uygun varyasyonlar korunacak ve uygun olmayanlar yok edilecekti. Bunun sonucunda ise yeni türler ortaya çıkacaktı. Burada, sonradan üzerinde çalışabileceğim bir teoriyi sonunda elde etmiştim." diye açıklamaktadır.

Darwin'in çağdaşları ve ardından gelen birçok Darwinist, toplumda yaşanan bu kıyasıya rekabeti desteklemişlerdir. Örneğin bu zihniyetin en önde gelenlerinden Tille'ye göre, **fakirliği önlemeye kalkıp "yenik düşmüş sınıflar"a yardım etmek, evrimi sağlayan doğal seleksiyon yasasına set çekmek anlamına geldiği için büyük bir yanlıştır.**[19]

---

[19] Alaeddin Şenel, Irk ve Irkçılık Düşüncesi, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1993, sf. 61

Almanya'da gelişen ırkçılığa, Nazi ideolojisini ve Hitler'i ortaya çıkaranların hepsi de Mathus'un ve Darwin'in etkisinde kalan kişilerdir. Bunlardan biri olan Alman biyolog Ernst Haeckel Alman emperyalizminin ırkçılık ideolojisinin mimarlarından biridir. Yine **Alman tarihçi Heinrich von Treitschke "Ulusların ancak Darwin'in yaşam kavgasına benzer bir biçimde şiddetli bir rekabetle gelişip refahlarını artırabileceklerini" bunun içinde daimi bir savaş ortamının gerekli olduğunu söylemekteydi.**

Hitler, kitabı "Kavgam" da ırkçılıkla ilgili olarak şöyle demektedir. "Irkçılık, insan ırkının eşitliğine inanmaz. Üstün ırkın dışındaki ırklar, bu dünyayı yöneten büyük iradenin dileğine uygun olarak, en iyi ve en güçlünün zaferine yardım etmek ve onun işini kolaylaştırmakla yükümlüdür. Üstün ırk aşağıların ve güçsüzlerin kendisine boyun eğmelerini isteme hakkı taşır. Doğanın aristokratik ilkesine saygı göstermek gerekir. Yoksa melezleşme yoluyla Yahudilerin ve zencilerin kapladıkları bu dünyada güzellik ve soyluluk adına ne varsa yok olacaktır. İnsanlığın mutlu geleceğini ancak üstün ırkın zaferi kurtarabilir."

IRKÇILIK VE SOYKIRIMIN GÜNCEL VERSİYONLARI MI?

"Ateş Olmayan Yerden Duman Çıkmaz"

18. yüzyılda İngilizlerin Amerika'da Kızılderililere, Afrika'da zencilere karşı yürüttüğü ırkçılık ve biyolojik ajanlarla yarattığı çiçek hastalığı vasıtasıyla uyguladığı soykırım politikaları hakkında yadsınamaz bir çok kanıt bulunmaktadır. Bu yüzyılda, sömürgeci güçler tarafından başlatılan çiçek salgınları ve nihayetinde çiçek hastalığının kökünün kazınması 20. yüzyılın son çeyreğinde mümkün olabilmiştir. Dünyada çiçek hastalığının son görüldüğü yer Somali(1977) olmuştur.

Biyoloji alanındaki bazı gelişmelerin çok ciddi tehlikelere yol açabilecek bir potansiyel taşıdıkları açıktır. Günümüzde dünya üzerinde birçok bölgede biyolojik nitelikli silahlar bulunmaktadır. Biyolojik silahlar, İkinci Dünya Savaşında stratejik bir tehdit olarak ortaya çıktıkları zaman oldukça önemli bir savaş gücü olarak kullanılmışlardı. Örneğin, Japon ordusu bubonik veba bulaştırılmış pireleri 1942 yılında Mançurya'da Çin güçlerinin üzerine saldığında pek çok Japon askerî de hastalıktan etkilenmişti. Sonraki 15 yıl boyunca, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok ülke hızla biyolojik silah depolarını geliştirdiler. Ancak 1969 yılında ABD Başkanı Richard Nixon, diğer ülkelerin biyolojik silah geliştirme yeteneklerini az da olsa durdurabilmek amacıyla, ABD'nin bu saldırgan programı yürürlülükten kaldırabileceğini açıkladı. Bu silahların hepsini bir anda yasaklayabilecek bir anlaşmanın oluşturulması insancıl yönden oldukça çekici geldiğinden, diğer birçok ülke de **Biyolojik ve Zehirli Silahlar Anlaşma-**

sını (BWC) 1972 yılında imzaladılar. Uluslararası gerginliğin yumuşadığı bu dönemde nükleer füzeler dünyayı korku içinde tutmaya devam ederken, biyolojik silahlar askerî gündemden silinmeye başladılar.[20]

Oysa gerçekte, biyolojik silah ve bunun ajanları üzerindeki çalışmaların başta ABD olmak üzere gelişmiş bütün ülkeler de bitmediği biliniyor. Burada dikkati çeken ABD'nin bu saldırgan programı yürürlükten birden bire kaldırmayı ve biyolojik silahları yasaklayacak bir anlaşmanın oluşturulmasını önermesidir. Burada cevaplanması gereken önemli bir soru ortaya çıkmaktadır. Biyolojik silahlar nükleer silahlardan daha mı tehlikelidir? ya da biyolojik silahların yarattığı hastalık ya da ölümler nükleer silahların neden olduğu hastalık ve ölümlere kıyasla daha ağır sonuçlara mı neden olmaktadır.

Savaşlarda kullanılan biyolojik ve nükleer silahların yarattığı sonuçlara bakıldığında nükleer silahların daha ağır ve kalıcı hasarlara neden olduğu görülmektedir. Nihayetinde çiçek, antrax, botulinum zehiri, burusella veba tularemi gibi hastalıklara karşı antibiyotikler ve aşılar kullanılabiliyor. Üstelik bu hastalıkların hepsi ölümle sonuçlanmıyor. Keza kimyasal silahlar içinde benzeri bir durum söz konusu: gaz maskeleri, koruyucu elbiseler vb önlemlerle bu silahlar ve yarattığı etkilerden korunmak mümkün. Peki nükleer silahın kullanıldığı bölgede bu silahın yarattığı etkilerden korunma şansı nedir? Antibiyotik, aşı, koruyucu elbise ve benzeri önlemler bu silahın etkilerine doğrudan maruz kalmış insanları koruyabilir mi? Elbette hayır. Bir nükleer silahın etkilerinden korunamayacağının çok somut örnekleri 2. Dünya Savaşında Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerinde yaşanmıştır. Sadece 20 kilotonluk atom bombaları bir anda 300.000 kişinin yok olmasına neden olmuştur. Atılan atom bombalarının etkileri; patlamanın olduğu tarihten 20-30 yıl sonra ortaya çıkan meme,

---

[20] **Savaş Böcekleri Ekim 2001 Sf 43,Bilim ve Teknik, Derleyen Hüseyin Tan Öztürk**

akciğer gibi muhtelif kanser hastalıklarıyla da hissedildiği gibi bugünkü nesillerde bile etkilerinin olduğu bilinmektedir. Yeni nesil ve güçleri megatonlarla ifade edilen nükleer silahların etkileri biyolojik silahlarla kıyaslanamayacak şekilde yıkıcı ve yok edicidir.

O halde nükleer silahlar yerinde dururken neden kimyasal ve biyolojik silahların yasaklanması gibi bir fikir ileri sürülmüştür. 1969 yılında ABD Başkanı Richard Nixon tarafından öncülüğü yapılan bu fikrin arkasında ABD tarafından geliştirilen ve gerçektende bir taraftan öldürürken diğer taraftan da para kazandıran aynı zamanda salgının geliştirildiği ülkelerin tüm kaynaklarına el koyma imkânı sağlayan yeni ve kaynağı belirlenemeyen bir biyolojik silah ve böyle bir silahın başka ülkeler tarafından geliştirilmesinin önüne geçmek, bu alandaki ABD gücünü korumak olabilir mi?

Doğrusu 1969 yılında ABD Temsilciler Meclisi Tahsisat Alt-Komitesi'nde yapılan ve bir biyolojik araştırma için tahsisat istenen bir konuşma ve konuşmacının kimliği, düşüncelerimizde pek de haksız olmadığımızı ortaya koymaktadır. Bu arada "ateş olmayan yerden duman çıkmaz" ata sözünü hatırlamakta fayda var.

9 Haziran 1969'da ABD Temsilciler Meclisi Tahsisat Alt-Komitesi'nde konuşan Dr. D. M. McArtor gelecek 5-10 yıl içinde üretmeye başlayacakları insan bağışıklık sisteminde çöküntüye yol açacak biyolojik ajan çalışmaları için 10 milyon dolar istemektedir. Dr McArtor ABD Savunma Bakanlığı Araştırma ve Teknoloji departmanı Başkan Yardımcısıdır (Director of Research and Technology for the Department of Defense).[21] Bu çalışmaların

---

[21] www.sdearthtimes.com/et1001/et1001s20.html
home.earthlink.net/~bkonop/GermIncidents2.html
www.odssa.com/Eagle/eagle4.htm
www.counterpunch.org/germwar.html
lists.indymedia.org/pipermail/pressreleases/2001-September/000118.html
www.skyhighway.com/~chemtrails911/docs/human_experiments.html

sonuçlandığı ve uygulandığı konusunda karine teşkil eden bazı gelişmeler vardır.

Nitekim, Kanadalı yazar Kevin Apostobranco, "Iporanga! up or anger" adlı kitabında bu çalışmalarla ilgili oldukça detaylı bilgiler sunmaktadır.

1969 yılı çiçek hastalığının hemen hemen dünyada kökünün kazındığı bir yıldır. Böylesi bir dönemde, ABD Savunma Bakanlığı'nın bağışıklık sistemini çökertecek bir biyolojik ajan üzerinde çalışması ve gerçektenden de Dr MacArtur'un konuşmasını yaptığı tarihten 5-10 yıl sonra, doğrudan bağışıklık sistemini çökerterek ölümlere neden olan bazı hastalıkların (Ebola, AIDS gibi) ortaya çıkması ve bu hastalıkların dünyanın belirli yerlerinde ve özellikle eski sömürgelerde yoğunlaşması, üzerinde önemle durulması ve düşünülmesi gereken bir başlangıç noktasıdır. İlginç bir nokta da AIDS'in ortaya çıkmasının hemen öncesinde çiçek hastalığının en son görüldüğü yerin Somali (1977) olmasıdır. Gizemli bir tesadüf olsa gerek, her ne kadar AIDS'in ilk görüldüğü, tanı konulduğu yer ABD olmasına karşın bir salgın haline geldiği yer Afrika ülkeleridir.

Tüm kaynaklar AIDS'in 1981 yılında Kaliforniya'nın Los Angeles kentinde bir grup eşcinselde ve Haiti'den gelen göçmenlerde rastlandığını yazmaktadırlar. Ancak bu hastalığın ilk kez Amerika'da ortaya çıktığı anlamına gelmiyor. Hastalığın tanımlandığı yer ABD olmakla birlikte, bir salgın halinde yaygınlaştığı yer Afrika kıtası olmuştur. Hastalığın ilk önce eşcinseller üzerinde görülmesi uzun yıllar bu hastalığın bir eşcinsel hastalığı olduğu konusunda toplumlarda güçlü bir kanı oluşturmuş, tıp çevreleri de bu kanıyı başlangıçta desteklemişlerdir.

---

www.peace.ca/usabiologicalwarcolumbia.htm
www.pipeline.com/~rgibson/Germwarfare.html
www.israelect.com/reference/Willie-Martin/GovExperiments.html
www.brain-mind.com/BrainStorms.html
www.wakeupmag.co.uk/articles/biochem.htm
www.tnimc.org/newswire/display/468/index.php

Burada çarpıcı ve kuşku doğurucu ilk bulguyu biraz açmakta fayda var. 1969 yılında Dr MacArtur'un ifade ettiği; 5-10 yıl içinde üretmeye başlayacakları bağışıklık sisteminde çöküntüye yol açacak biyolojik ajan AIDS olabilir mi?

Yer yüzünde bu kadar spekülasyon yapılan bir başka hastalığa rastlamak olası değil ve yine 20 yüzyıla kadar bilinen hiçbir salgın AIDS kadar tehlikeli ve yıkıcı olmadı. Ve hiç bir hastalık türü, böyle mantar biter gibi, birden bire ortaya çıkıp milyonlarca insanı pençesine alarak, bir düzine ülkeyi ve bu ülkelerin ekonomisini çökertecek kadar etkilemedi. Mantar gibi ortaya çıkan hastalıklardan bir diğeri EBOLA. Yine SARS'da 21. yüzyılın hemen başında birden bire ortaya çıkan ve ilk kez tanımlanan bir hastalıklar. Nedense bu hastalık ve salgınlar Afrika kıtası ve Asya'da yaygın ve salgın haline dönüşebiliyor !

Uzun yıllar hastalığın nereden nasıl çıktığı konusunda tartışmalar yapıldı. İlk başta bir eşcinsel hastalığı olarak tanımlanan hastalık. bir utanç yaftası oldu. AIDS tanısı konulan hastalar toplumdan tecrit edildiler, toplumlar bu hastaları dışladı. Yaratılan bu tablo, hastaların kendilerini gizlemesine yol açtı. Böylece hastalık sinsi bir biçimde hem kaynağından hem de taşıyıcılar yoluyla beslenerek çığ gibi büyüdü. Aradan geçen zamanda hastalık kaynağı olarak neler sayılmamıştı ki. Hastalığı maymunlar taşıyordu ve maymun eti yiyen insanlar bu hastalığı kapıyor, at sinekleri şempanzelerden aldığı virüsü insanlara taşıyordu[22] vs. Ancak kesin olan bu hastalığın bir eşcinsel hastalığı olmadığıydı.

Nihayetinde, hastalığın tanımlandığı 1981 yılının üzerinden yaklaşık bir yirmi yıl sonra, o da nedense ABD bilim adamları tarafından, hastalığın kaynağının kesin olarak bulunduğu açıklanıyordu. Bilim adamlarına göre insanlık açlık nedeniyle AIDS'le tanışmıştı. Batı Afrika'da yaşayan bir şempanze türü AIDS virüsü taşıyordu, ancak bu şempanzeler hastalanmıyordu. İnsanlar, açlık

---

[22] "AIDS'i sinek taşıdı" 15 Mart 2002 millîyet Gazetesi

nedeniyle şempanzeleri yiyince "çağın vebası"yla da tanışmış oldular. Şempanzelerde bulunan virüsler insanlara bulaşmadan önce birbirine karışarak yeni bir kombinasyon meydana getirmişlerdi ve bu şempanzeler Batı Afrika'da yaşıyorlardı.

Hastalığın tanımlandığı yıl olan 1981 yılından Amerikalı bilim adamları bu tespiti yaptıkları 1999 yılına kadar AIDS'ten ölenlerin sayısı 18.8 milyon kişiye ulaşmıştı. Ölümler bilim adamlarının tespitinin aksine 14.8 milyon kişiyle Afrika'da sahranın güneyinde yoğunlaşıyordu. [23]

Bugün AIDS'in bulaşma yolları içinde şempanze eti yemek sayılmıyor. En azından tıp çevreleri AIDS'ten korunmak için şempanze eti yemeyin şeklinde bir uyarıda bulunmuyor. Kaldı ki artık Afrika kıtasında yenebilecek bir şempanze bulabilmek neredeyse imkânsız.

Bugün bilim adamları bir taraftan AIDS'in nedenlerini, bulaşma yollarını araştırırken bir taraftan da neden bazı ırklara bulaşmadığı ya da bu ırkların AIDS'e karşı neden dirençli olduğu noktasında araştırmalar yapıyorlar. Bu araştırmalar AIDS belasından insanlığı kurtarma adına yapılıyorsa çok iyi. Ancak bu araştırmaların pek de böylesi bir yüksek amaca hizmet için yapılmadığı konusunda bazı işaretlerin var olduğunu da ifade etmeliyiz.

Örneğin; 06.02.2002 tarihli Hürriyet gazetesinde "**AIDS'e meydan okuyan İngiliz köyü**" başlıklı bir haberde; köyde yaşayan insanlarda görülen bir mutasyonun bu kişileri AIDS'ten koruduğu yazılmakta.

Bir başka haberde Libya'dan; 1998' yılında altı Bulgar bir Filistinli doktorun çocuklara Hiv+ kanları bilerek verdikleri gerekçesiyle ölüm cezası ile yargılanıyorlar. Bu arada bazı çocuklarda Hiv enfeksiyonuyla Hepatit C enfeksiyonu da görülüyor. Kaddafi, doktorların CIA ajanı olduklarını savunuyor.

---

[23] "AIDS virüsünün kaynağı bulundu" 2 Şubat 1999 Hürriyet Gazetesi/Yaşam

ARAPLAR HİV'E KARŞI DİRENÇLİ

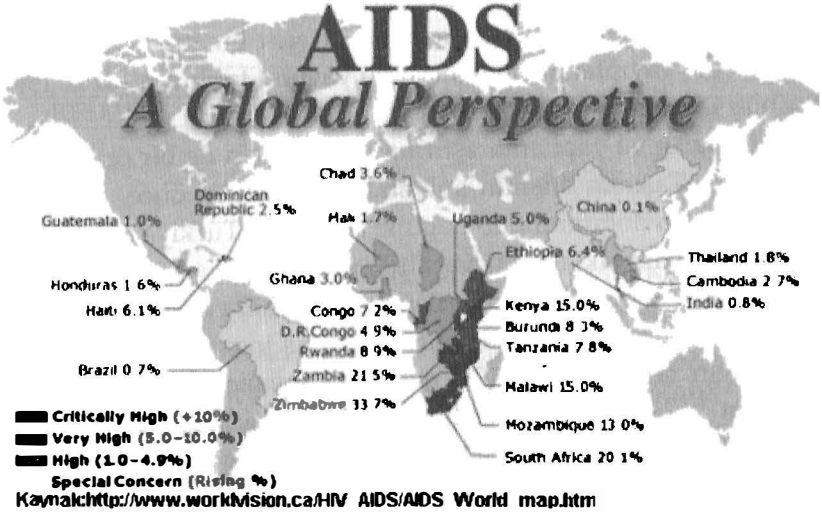
Bu haberleri ilginç kılan New Scientist'in 20 Şubat 1999 tarihli nüshasından tercüme edilerek Bilim ve Teknik dergisinin Nisan 1999 sayısına **"Arapların HIV'e Direnci Sırrını Koruyor"** başlığıyla aktarılan bir yazı, bu yazıya göre; Suudi Arabistanlı araştırmacılar henüz bilinmeyen bir mekanizmanın Arapların savunma sistemini HIV enfeksiyonuna karşı güçlendiriyor. Bu etkinin anlaşılması, vücudun AIDS'e karşı nasıl mücadele edeceğini çözmek için bir ipucu verebilir. Suudi Arabistan'da AIDS'e yakalananların sayısı, Amerika'dakinin yüzde biri kadar. Bazı beyazlarda rastlanan ve AIDS'e karşı güçlü bir direnç sağlayan bir mutasyon, Araplardaki bu düşük oranı açıklamak için kullanılabilir. Söz konusu mutasyon, savunma hücrelerinin yüzeyinde bulunan bir proteinde, CCR5'te, görülüyor. Her 100 beyazdan biri, her iki CCR5 geninde bu mutasyonu taşıyor ve sonuçta da AIDS'e karşı çok dirençli oluyor. Kıral Faysal Üniversitesi'nden araştırmacılar, ülke vatandaşı ve **HIV taşımayan 105 Arap'tan aldıkları kan örneklerinde**, CCR5 mutasyonunu aramışlar. Bunların hiçbirinde, aynı anda her iki CCR5 geni de mutasyonlu olanına rastlanılmamış, sadece bir denekte tek bir CCR5 geninde mutasyon görülmüş. Araştırmacılara göre bu durumda **bazı bilinmeyen koruyucu etkenler rol oynuyor.** İsviçreli araştırmacılar, bu sonucun yetersiz olduğunu, çok daha fazla örneğin incelenmesi gerektiğini söylüyorlar. Başka bir araştırmacıysa, homoseksüelliğin Araplar arasında Batıdakinden daha az yaygın olduğunu gösteren bir kanıt olmadığını, gözlenen bu farkın Arap kültüründen kaynaklanıyor olabileceğini belirtiyor. Öte yandan, gözlenen bu direncin biyolojik nedenlerden kaynaklanabileceği olasılığının da göz ardı edilemeyeceğini ekliyor.

Şimdi soruyu sormanın zamanı. Neden araştırmacıların aklına Arapların HIV'e karşı olan direncini sorgulamak düşmüştü. Onları bu araştırmayı yapmaya iten nedenler neydi? Amaç gerçekten bazı ırkların AIDS karşı olan dirençlerinin sınanması ve

bundan çıkarılan sonuçlarla çözülen direnç mekanizmasının insanlık yararına kullanılması olabilir miydi. Yoksa, HIV bulaşma yollarına serpilen virüs, Araplarda arzu edilen yıkımı yaratmamış, bunun üzerine Arapların HIV'e karşı dirençli oldukları görülerek, bunun nedenleri üzerinde mi duruluyordu? Yoksa HIV virüsüne karşı dirençli olan ırkları yok edecek bir başka virüs üzerinde mi çalışılmaktaydı?

Son soruyu sormakta haklı bir gerekçemiz var. Çoğumuz, AIDS'e neden olan HIV'in tek tip bir virüs olduğunu biliyoruz. Oysa 1986 yılında Batı Afrika'da HIV virüsünün ikinci bir tipinin daha olduğu keşfedilmiş. Batı Afrika'daki hastalarda tespit edilen bu virüse daha önce hiç rastlanılmamış. Bu tarihten sonra HIV virüsü HIV-1, HIV-2 olarak tasnif edilmiş.

Gerçekten AIDS haritasına bakıldığında HIV virüsü Afrika'da Arap nüfusun bulunduğu Kuzey Afrika'yı Orta Doğu'yu Arap yarımadasını pas geçerek Asya'ya, Hindistan'a, Çin'e atlamaktaydı. HIV'in atladığı ülkelerde AIDS şimdilik ciddi bir risk oluşturmuyordu.

Kaynak:http://www.worldvision.ca/HIV AIDS/AIDS World map.htm

AIDS salgınından en çok etkilenen kıta Afrika. İstatistikler bilinen AIDS vakalarının üçte ikisinin Afrika kıtasında yaşadığını gösteriyor. Afrika'da bir taraftan vaka sayısı hızla artarken buna bağlı olarak ölümlerde artıyor. Bilim adamları, 10 -15 yıl içinde, Afrika kıtasında yaşayanların yarısından fazlasının AIDS yüzünden öleceğini açıklıyor. Bir kıta yok olmak üzere, ya da birileri tarafından **Afrika kıtası siyah insanlardan steril hale getiriliyor.**

Afrika'dan sonra Güneydoğu Asya'nın bazı ülkeleri AIDS salgınından çok fazla etkilenmiş durumda Tayland, Filipinler, Singapur, Kamboçya gibi ülkelerde AIDS vakaları hızla yayılıyor. Hindistan, dünyanın en kalabalık ve en yoksul ülkelerinden biri. Hindistan da çok ciddi tehdit altında. Özellikle son 2-3 yıldan bu yana ciddi bir salgın baş göstermiş durumda. Yine salgının en hızlı geliştiği ülkelerden birisi Rusya. Bundan 10 yıl önce bin-2 bin gibi sayılarla ifade edilen AIDS vakaları, bugün 300 binler mertebesinde.

TÜRKLER DE Mİ HIV/AIDS'E KARŞI DİRENÇLİ?

Burada iki noktaya dikkatleri çekmek istiyorum; birincisi Arapların HIV'e karşı dirençlerinin kaynaklarının saptanması için kan örneklerinin toplanması sonuçların bir makaleyle New Scientist'te yayınlanması, ikincisi bu yayının tarihinin şubat 1999 tarihini taşıması.

Bu tarih ve yapılan araştırma Türkiye için de bir önem taşımaktadır. Taşınan önemin anlatımına geçmeden önce, AIDS ve bu hastalığın doğumundan bugüne Dünya ve Türkiye'deki bilançosuna bir bakmakta fayda vardır.

Dünya Sağlık örgütü verilerine göre 2002 yılı sonu itibariyle dünyada 42 milyon HIV ile enfekte olmuş insan bulunmaktadır. Hastalığın tanımlandığı 1981 yılından buyana 27.8 milyon kişi hayatını bu hastalıktan kaybetmiştir. Sadece 2002 yılı içinde 5 milyon yeni enfekte vaka saptanırken, yine aynı yıl 3.1 milyon kişi AIDS'den hayatını kaybetmiştir.

Dünyada HIV/AIDS vakaları hızla artarken, ülkemizde söz konusu hastalığın artış hızının dünyanın diğer ülkelerine oranla düşük olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim AIDS aşamasına ulaşmış ilk vaka AIDS'in tanımlanmasından 4 yıl sonra 1985 yılında tespit edilmiştir. T.C. Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2002 yılı haziran sonu itibariyle saptanan 1429 HIV/AIDS vakası vardır.

TÜRKİYE'DE HIV/AIDS VAKALARININ YILLARA GÖRE DAĞILIMI

YILLAR	AIDS	HIV(+)	TOPLAM
1985	1	1	2
1986	2	3	5
1987	7	27	34
1988	9	26	35
1989	11	20	31
1990	14	19	33
1991	17	21	38
1992	28	36	64
1993	29	45	74
1994	34	52	86
1995	34	57	91
1996	37	82	119
1997	38	105	143
1998	29	80	109
1999	28	91	119
2000	46	112	158
2001	40	144	184
2002	27	77	104
TOPLAM	431	998	1429

Kaynak: 31 Haziran 2002, T.C. Sağlık Bakanlığı

Türkiye'deki HIV/AIDS vakaları her ne kadar hastalığın tespit edildiği tarihten bu yana bir artış eğilimi göstersede, özellikle Afrika'nın Güneyinde yer alan ülkelerle kıyaslandığında çok yüksek bir risk taşımadığı gerçeği (en azından şimdilik) ortaya çıkmaktadır. Nitekim Zimbabve'de toplam yetişkin nüfusun %33,7'si Güney Afrika'da %20,1'i Zambiya'da %21,5 HIV ile enfekte olmuştur.

NEDEN KAN ÖRNEKLERİMİZİ TOPLADILAR, BUNA NEDEN VE KİM İZİN VERDİ?

Şimdi yukarıda ifade ettiğimiz araştırmaların Türkiye ucuna bakmakta fayda var. 1999 yılı yabancı kökenli araştırma kurumları ve nitelikleri konusunda bilgi toplanamayan yabancı kurum çalışanlarının (!) ülkemizde kan örneklerini çok yoğun bir biçimde toplandığı yıl oldu. Özellikle iki ilimiz Trabzon ve İstanbul kan örneklerinin toplandığı adeta pilot iller oldular. Genç bir doktorun lösemi hastalığından kurtulması için, nakli gereken uygun kemik iliği tespiti amacıyla, on binlerce kan örneği toplandı. Bunun için yürütülen kampanya sonlara doğru tüm yurt sathına yayılmıştı. Ayrıca ülkemizin Güney Doğu illerinden de kan örnekleri toplanıyordu.

Şimdi içine hiçbir yorum katmadan kan örneği toplanan iller ve bu konuda yapılan haberlere, haberlerde yer alan bilim adamlarının görüşlerine kısaca bir göz atalım;

28 Ekim 2003 tarihli Büyük Kurultay gazetesinde "Karadenizliye Genetik Saldırı" manşetiyle verilen haber, 19 Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr.Kenan Erzurumlu ile yapılan röportajı aktarıyor. Erzurumlu; Karadeniz Bölgesi'nde gizli güçler tarafından yürütülmekte olan misyonerlik ve Pontus faaliyetleri çerçevesinde, sağlık taraması adı altında bölge insanından kan örnekleri alındığını ve genetik araştırmalar yapıldığını, yaptığı araştırmada, Amerikan Gizli Servisi (CIA) ile ilişkili olduğu belirlenen **Gladstone Institutes University Of California** adlı üniversitenin 2001 yılının ilk aylarında Karadeniz yöresindeki kalp hastalığı risklerini araştırmak bahanesiyle Trabzon'da Vakfıkebir ve Beşikdüzü ilçelerinde kan örnekleri topladığını, bu araştırmanın amacı ve sonuçlarının bilinmediğini ifade ederken; aynı üniversitenin 2001 yılının ikinci yarısında aynı araştırmanın ikinci kısmı için de istekte bulunduğunu, ancak Dışişleri Bakanlığı'nın bu isteği geri çevirdiğini söylemektedir.

Röportajın ilerleyen kısmında Erzurumlu'nun verdiği bilgiler ele aldığımız konu açısından daha ilginç ve çarpıcı hale geliyor. Erzurumlu; daha önce alınan kan örneklerinin nasıl bir araştırmaya tabî tutulduğunun tartışılır olduğunu söyleyerek, bu kan örneklerinin alınması ile Türk insanının genetik yapısının araştırıldığını, kan örneklerinden çıkan sonuca göre, bölge insanının hangi hastalıklara karşı dirençli olduğunun belirlendiği, bu araştırmaların özel için mikrop üretimi için yapıldığının tespitini yapıyor. Yine Erzurumlu, bölgedeki kalp hastalıkları riskini araştırmak amacıyla yapılan araştırmanın daha çok gizli servislerin çalıştığı antropolojik ve genetik bir araştırma olduğu, bu tür araştırmanın sonuçlarının keskin bir silah olarak kullanıldığını hassas bir konu olarak dikkate sunarak, toplanan örneklerden yola çıkılarak bölge insanının genetik yapısına göre mikrop üretildiği bilgisini edindikleri açıklamasında bulunuyor.

19 Haziran 1999 Cumartesi tarihli Hürriyet Gazetesi'nde "Kanda Titan Kuşkusu" başlığı altında yer alan bilgiler ve açıklamalar daha da ilginç;

Sağlık Bakanı **Osman Durmuş**, lösemi hastası Dr. Oktar Babuna'ya uygun ilik bulunabilmesi amacıyla kan örneği toplayan gönüllü kuruluşlara ağır ithamlarda bulunarak, **"İlik olayı ikinci bir Titan Skandalı gibi"** diyerek, Dr. Oktar Babuna için 150 bin kan örneğinin toplandığını, **binlerce lösemili çocuk beklerken kan örneği sonuçlarının neden açıklamadığı** sorusunu yöneltiyordu.

Durmuş'u, makamında ziyaret eden Dr. Oktar Babuna için çalışan gönüllü grubun, görüşme sonrasında aleyhinde sözler etmiş olmalarından üzüntü duyduğunu belirten Durmuş; *"Bir kere toplanan kan örneklerinin miktarı konusunda çelişkili sözler söylüyorlar.* ***Dr. Oktar Babuna 160 bin adet toplandı diyor.*** *Beni ziyarete gelen grup ise 150 bin diyor.* ***Topladıklarının 110 binini yurtdışına göndermişler.*** *40 bininin de burada laboratuar sonucu çıkmış. Şimdi ben genetik haritası olayını bir tarafa bırakıyorum. Madem 40 bin kan örneğinin sonucu çıktı, o zaman niye bunları*

*açıklamıyorlar. Türkiye'de lösemi hastası bir tek Sayın Dr. Oktar Babuna mı? Binlerce insan, çocuk lösemi hastası ve bir umutla yaşıyorlar. Niçin bu sonuçları onların yararına kullandırma yoluna gitmiyorlar? Kapı kapı dolaşıp para arıyorlar. Bu olay bana ikinci Titan olayını hatırlatıyor. Onlar da zincirleme şekilde çalışmışlar, iyi bir saadet zinciri kurmuşlardı.'... "**Dünyanın birçok yerinde kan örneklerini hiçbir ücret talep etmeden inceleyen laboratuarlar var.** Şimdi bunlar özel bir laboratuara gönderdiklerini söylüyorlar. Bu özel laboratuarın özelliği ne? Yaptığı tahlil sonuçları ne kadar güvenilir? Ayrıca toplanan kan örnekleri nasıl barkotlanmış? Ben yurtdışında kaldığı ileri sürülen 110 bin rehin kanın sonuçlarını istiyorum. Nasıl bir tarihi eserimiz yurtdışına kaçırılınca onu getirmek için çaba gösteriyoruz, ben de kan örnekleri için çaba göstereceğim. Ayrıca sonucu alınan 40 bin kan örneğinin de arşivini istiyorum. Bunun için de sonuna kadar uğraşacağım.*" demekteydi.

Bilim adamları ve Türk Tabipleri Birliği, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği, Türk Hematoloji Derneği ile Türkiye Bilimler Akademisi de görüşleriyle Bakan Durmuş'a hak vermekteydiler.

Topluma özgü genetik bilgi hırsızlığı mı yapılıyor endişelerini dile getiren kurumlardan ilki, Türk Tabipleri Birliği idi. Türk Tabipleri Birliği, Sağlık Bakanlığı'nın 21'inci yüzyıla yakışır girişimlerde bulunmakta geç kaldığını, ancak kampanya konusundaki tutumunda haklı olduğunu açıklamaktaydı.

Tüm Öğretim Üyeleri Derneği Genel Başkan Prof. Dr. **Tahir Hatipoğlu** da, lösemi hastası Dr. Oktar Babuna için toplanan kan örneklerinin, Türkiye'de incelenmesini istiyor, Sağlık Bakanı **Durmuş**'un tepkisini haklı buluyordu. **Hatipoğlu'na göre kanlar yangından mal kaçırır gibi anında yurtdışına çıkarılmıştı ve bu davranışlar, bilim etiği yönünden yanlıştı.**

Türkiye Bilimler Akademisi; kan örneklerinin incelenmesi safhasında Türk bilim adamlarının da bulunması gerektiğine inandığını bildirerek. **"İnsan genomunun artık ticarî bir meta haline geldiği"** uyarısında bulunmak suretiyle toplumlara özgü

genetik bilgilerin, değerinin milyonlarca dolar tutan ticarî yatırımlar olduğunu vurgulamaktaydı.

Türk Hematoloji Derneği Başkanı Prof. Dr. Yücel Tangün **"Bu kan örneklerinin DNA'sını dondurarak sakladıktan sonra, ileride, her türlü testi ve genetik yapımıza ilişkin analizleri gerçekleştirebilirler"** uyarısında bulunarak Bakan Durmuş'a hak verirken Kadir Has Tıp Fakültesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Ender Altıok; **"Genetik bilgilerin ticarî amaçlı kullanılması (örneğin ilaç firmaları tarafından), işverenlerin ilerde sağlık sorunu olabilecekleri işe almaması gibi riskler var. Ari ırk ve ayrımcılık yaratma girişimleri bulunanların eline geçmesi sakıncalı."** diyordu.

İ.Ü. Genetik Araştırma Merkezi Başkanı Prof. Dr. **Asım Cenani'ye göre; Türk genleri ile ilgili bilgiler bu yolla dışarıya kaçmıştı. Bu kadar genin yurtdışına çıkması, ileride hem tıbbi, hem de politik yönden komplikasyonlara yol açabilecek. Onların istedikleri, etnik araştırmaları yapmalarına neden olabilecekti.**

M.Ü. Tıp Fakültesi, TÜBİTAK Gen Müh. Enst. Danışmanı Prof. Dr. **Beyazıt Çırakoğlu'na göre; Toplumlara ait genetik bilgiler, çok fazla örnekle yapıldığı zaman, büyük bilimsel değer taşıyordu. Bu bilgiler çok değerliydi ve herkesin kendi ülkesinde kalmalıydı.**[24]

Bilim adamları, onların mesleki örgütleri ve diğer birlik ve dernekler ortak bir fikirde buluşmuşlardı. **Kan örneklerinden çok önemli genetik bilgiler elde edilebiliyordu. Bu örneklerin yurtdışına çıkarılması etik değildi ve herkesin ülkesinde kalmalıydı. Hepsinden önemlisi bilim adamları toplanan kan örneklerinden genetik yapıya uygun mikrop üretimi yapılabileceğini ifade ediyorlardı.** Kuşkusuz bunların hepsi doğruydu. Ancak, bu görüşlerin içerisinde toplanan kan örneklerinin **Türki-**

---

[24] *19 Haziran 1999, Hürriyet Gazetesi*

ye'de HIV/AIDS hastalığının, neden salgın derecesinde yayılmadığına ilişkin bir araştırmanın konusu olabileceği endişesi yoktu. Oysa bu yıllarda AIDS'in yayılım göstermediği ülkelerde bunun nedenleri üzerinde araştırmalar yapılıyordu.

Türkiye'de toplanan kan örnekleri ağırlıklı olarak İstanbul ve Trabzon'dan sağlanmıştı. Bu iki ilimizde özellikle Sovyetler birliğinin çöküşünün hemen ardından kontrolsüz bir HIV/AIDS bulaşma noktası haline gelmişti. Nitekim yakalanan bazı Rus, Ukrayna, Gürcistan'lı hayat kadınları HIV pozitif çıkıyordu. İstanbul bu anlamda daha arabesk bir görüntü içindeydi. Polonyalılar, Bulgarlar, eşcinseller... hiç kuşkusuz HIV/AIDS riskini artırmaktaydı. **Türkiye içinde farklı bölgelerde bazı kişi ve aileler kan ürünleri kullanmaları nedeniyle HIV virüsüyle enfekte olmuşlardı(!)** Yurt dışında çalışan Türk işçilerin çokluğu da ülke genelinde riski arttıran bir unsurdu. Tüm bunlara rağmen, AIDS'in tanımının yapıldığı 1981 yılından 2002 yılına kadar geçen süre içinde 1429 gibi oldukça az sayılabilecek ve hatta dünyadaki AIDS salgını dikkate alındığında ihmal edilebilir vaka sayısı(!). Acaba Türkiye'nin de içinde bulunduğu Dünyanın bir çok bölgesiyle eş zamanlı bir şekilde başlatılan biyolojik savaş, tıpkı Araplarda olduğu gibi Türkiye'de de genetik bir dirençle mi karşılaşmıştı?

Burada biyolojik ve genetik bir savaş ya da saldırı ile karşı karşıya kalmak ifadesi; ABD Savunma Bakanlığı Araştırma ve Teknoloji Departmanı Başkan Yardımcısı Dr. D. M. MacArtor'un 9 Haziran 1969'da, ABD Temsilciler Meclisi Tahsisat Alt-Komitesi'nde, gelecek 5-10 yıl içinde üretmeye başlayacakları insan bağışıklık sisteminde çöküntüye yol açacak biyolojik ajan çalışmaları için 10 milyon dolar istemesi karşısında bir komplo teorisi olarak değerlendirilebilir mi? Bence bu bir komplo teorisi değil. Peki ya gerçek?

18 Ekim 1999 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan bir haber sorularımızı aydınlatır cinsten. Haberin başlığı **"Biyolojik silahlar en kolay Türkleri öldürür"** Haberde şöyle deniliyor; Rus ba-

sınında yer alan bir habere göre; 21. yüzyılda savaş teknolojisi en çok **biyolojik silah** alanında ilerleme gösterecek. Bilim adamları şimdi **her ırka karşı ayrı bir silah** üretmeye çalışıyor. Rus uzmanların açıklamalarına göre haberin en korkunç yanı ise Türklerle ilgili, **"biyolojik silahlar en kolay Türkleri ve Türk kökenlileri etkileyecek."** ABD insanın yapısını artık tamamen çözdü. Genetik mühendisler, insanın temel gen yapısını belirlediler. Zenciyi öldüren bir mikrobu, beyaz Avrupalı kahvaltı da kaşık kaşık yiyebilir. Dünyada seçici biyolojik silahlardan en kolay etkilenecek olanlar Türkler. Sadece Türkleri ve Türk kökenlileri öldürecek biyolojik silahı üretmenin en kolay formül olduğu ortaya çıktı. Ancak gazete bu bulgunun neye dayandığını açıklamıyor.

Gazetede yer alan haber dikkate alındığında, göz ardı edemeyeceğimiz bir gerçekte; farklı insan ırklarının yaşadığı bölgelerde son birkaç yılda kan ya da doğrudan vücut savunma sistemini etkileyerek ölüme neden olan yeni yeni hastalıkların ortaya çıkması. Asya'da Sars, Afrika'da Ebola, HIV-2, her yıl adı değişen ve ölümcül olabilen grip türleri vs. her ırk için ayrı bir biyolojik virüs, mikrop gibi biyolojik silahın (savaş ajanlarının) üretildiğini doğrular gibi.

IRKÇILIK VE SOYKIRIMIN TEMEL İNANCI

"İnancın Yöneldiği Hedef"

Daha önce Malthus'un fikirlerinin Darwin'e, ırkçılık konusunda gelişen ideolojiye de Darwin'in ilham kaynağı olduğunu ifade etmiştik. Aslında her üç yaklaşımda temelde aynı inanca sahipler; **"insanlar eşit değildir"**. Bu eşitsizliğe Malthus ekonomik güç açısından, Darwin, türlerin biyolojik dayanma gücü açısından, ırkçılığın ideologları da ırkların üstünlüğü açısından bakmaktadır. Yine her üç yaklaşımın da ulaştığı sonuç aynıdır. **Malthus'a göre fakirleri tabiat yok edecektir. Tabiatın yetersiz**

kaldığı durumda. Bu yok oluşu devlet organize etmelidir. Darwin'e göre tabiat zayıf türleri yok edecek, bu suretle yeni ve güçlü bir tür ortaya çıkacaktır. Irkçılık esaslarına göre de üstün ırk kendi dışındaki ırkları yok edecektir. Kaldı ki üstün ırkın dışındaki ırkların temel işlevi köle olarak, ya da yok olarak üstün ırkın kültürüne hizmet etmekten ibarettir.

Bugün tıpkı Alman tarihçi Heinrich von Treitschke'nin dediği gibi; Darwin'in yaşam kavgasına benzer bir biçimde uluslar daimi bir savaş ortamı altındadır. Ancak tek bir farkla; gelişimi, refahı arttıran rekabet, bu savaşta belirgin bir unsur değildir.

Yine Hitler'in ırkçılık tanımına uygun olarak dünyadaki güzellik ve soyluluğun yok olmaması için melezlerin, Yahudilerin ve zencilerin kapladıkları alanlar azaltılmaktadır. Tek farkla 20. yüzyılın ortalarından itibaren Yahudilerin kapladıkları alanlar korunmaktadır. Yahudiler 20. yüzyılın ortalarında soykırıma uğradıklarını unutmuşlar gelişmiş batının orta doğudaki kontrol stratejilerinin bir piyonu olmuşlardır.

Tüm bunları sağlayan ise başta HIV/AIDS salgınlarıdır. Ve her ne hikmetse bu salgınlar Treitschke'nin sanat yeteneklerinden ve siyasal özgürlük anlayışından yoksun olduğunu iddia ettiği sarı ırk ve dolayısıyla Asya ve yazgısı beyazlara hizmet etmek ve beyazların tiksintilerine hedef olmak olan siyah ırkların ana vatanı Afrika'da gelişmektedir. Bu arada bu salgının Güney Amerika ve Karayiplerde de geliştiğini ifade etmekte fayda var.

AFRİKA KITASI HIV/AİDS VAKALARININ NÜFUSA ORANI

ÜLKE	ORAN	ÜLKE	ORAN
Zimbabve	%33,7	Tanzanya	%7,8
Zambiya	%21,5	Kongo	%7.2
G Afrika	%20.1	Etyopya	%6.4
Kenya	%15	Uganda	%5
Malavi	%15	D Kongo Cum	%4.9
Mozambik	%13	Gana	%3
Raunda	%8.9	Cad	%3.6
Burundi	%8,3	Mali	%1.7

ORTA, GÜNEY AMERİKA VE KARAYİP HIV/AİDS VAKLARINININ NÜFUSA ORANI

ÜLKE	ORAN
Guatemala	%1
Dominik Cumhuriyeti	%2.5
Honduras	%1.6
Haiti	%6.1
Brezilya	%0.7

ASYA HIV/AİDS VAKLARINININ NÜFUSA ORANI

ÜLKE	ORAN
Çin	%0.1
Tayland	%1.8
Kamboçya	%2.7
Hindistan	%0.8

Çağın vebası olarak nitelenen AIDS'in ciddi bir tehdit oluşturduğu ülke ve bölgelerin ortak bir özelliği var. Özellikle Afrika ve Asya'da yer alan salgından etkilenen ülke ve bölgeler başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin sanayilerinin ihtiyaç duyduğu yer altı kaynakları ve ucuz iş gücünün temin edildiği bölge ve ülkeler. Bu ülkelerin hepsi yoksul. HIV/AIDS bu yoksul bölge ve ülkelerde gelişmiş ülkelere inanılmaz sömürü fırsatları sağlamaktadır. Batıdaki bir çok sektör varlıklarını bu bölgelerdeki salgına borçludurlar. HIV/AIDS salgını aynı zamanda bu bölge ve ülkelerin gelişmesini bloke ederek ve hatta gün geçtikçe geriletmekte, ülkeler içinde yaratılan gelirin gelişmiş Batıya aktarılmasını, insanların köle, ülkelerin birer sömürge olmasını sağlayarak, arazilerin, yer altı kaynaklarının, işgücünün bilabedel çokuluslu şirketlerin eline geçmesini temin etmektedir.

HIV/AIDS SALGININ TEDAVİ YÜKÜ

AIDS tedavisinin sadece aylık ilaç maliyetinin 1200-1500 ABD Doları olduğu ifade edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre bugün dünyada 42 milyon tespit edilmiş HIV/AIDS vakası bulunmaktadır. Yine Dünya Sağlık Örgütü ta-

rafından yayınlanan "Genç insanlar ve HIV/AIDS" adlı rapora göre, hergün 6.000 genç insana HIV bulaşmaktadır. Ayrıca her 5 saniyede bir kişinin HIV ile enfekte olduğu tahmin edilmektedir. Bunun anlamı 24 saat içinde dakikada 12 kişi, saatte 720, bir günde 17.280 kişinin enfekte olduğudur.

Şimdi böylesi rakamlar karşısında nasıl bir ilaç piyasası oluştuğuna ve bu piyasanın potansiyel cirosuna bir göz atalım.

42 milyon HIV/AIDS vakasının tamamının tedavi gördüğünü varsayalım. Daha önce kişi başı aylık ilaç masrafının 1200-1500 ABD Doları olduğunu ifade etmiştik. Bu çerçeve de ayda 1200 $'lık ilaç kullanan bir kişi yıllık 14.400$; 1500$'lık ilaç kullanan bir kişinin 18.000$ ilaç masrafı olacaktır.

Söz konusu hesabı 42 milyon HIV/AIDS vakası için yapalım. HIV/AIDS vakalarının aylık 1200$ lık ilaç kullandığı varsayımı altında ilaca ödenecek paranın 604 milyar Dolar (604.800.000.000 $); aylık 1500 Dolarlık ilaç kullandığı varsayımı altında, 756 milyar Dolar (756.000.000.000 $) olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalmaktayız.

Potansiyel 604-756 milyar dolarlık bir pazar ve her gün bu pazara HIV ile enfekte olan 17.280 kişinin ilaç ihtiyacı giriyor. Bunun anlamı HIV/AIDS ilaç pazarının her ay 622 -777 milyon dolar büyüdüğü. HIV'le enfekte olan insan sayısı arttıkça bu pazarda katlanarak büyüyor.

Dünya Sağlık Örgütü ve Birleşmiş Milletler AIDS ile Mücadele Programı (UNAIDS) belgelerinde; 2005 yılında dünyada HIV ile yaşayan insan sayısının 100 milyon olacağı kayıtlı. Bu ise ilaç pazarının potansiyel boyutunun minumum 1 trilyon 440 milyar dolar civarında olacağı anlamını taşıyor. **Burada bir paradoksa da işaret etmekte fayda var. Dünya Sağlık Örgütü** "Çiçek hastalığının yeryüzünden silinmesi, dünyaya aşı harcamalarında her yıl yaklaşık 1 milyar dolar tasarruf sağlamıştır." derken; HIV/AIDS sayesinde kaç milyar dolar harcama yapıldığı bu paraların kaç şirketin kasasına girdiği, bu paraların hangi offshore ülkelerde hesaplar arası takla attırılıp buharlaştırmak suretiyle

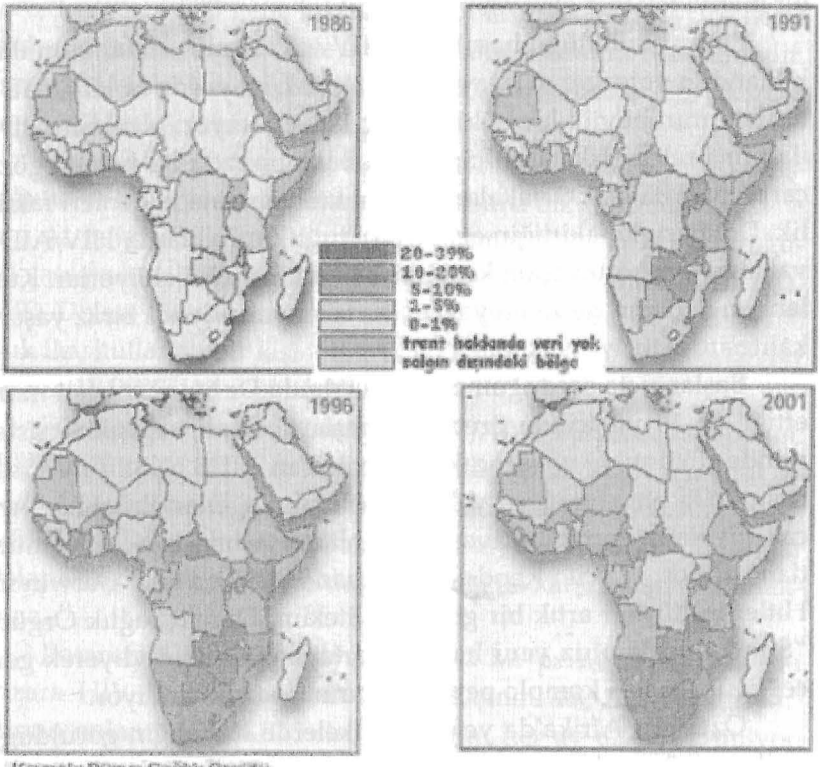
hangi karanlık krallıklara, rant lordlarına aktarıldığı konusunda bir bilgiyi telaffuz etmiyor.

Pazar büyüklüğü hesabımız HIV vakalarının tamamının ilaç kullandığı varsayımına dayanıyor. Ancak biliyoruz ki HIV/AIDS hastalarının büyük bir bölümü ilaç kullanamıyor. Nitekim AIDS ilaçları üreten şirketlerin cirolarına baktığımızda bu hemen göze çarpıyor. HİV/AIDS vakalarının ilaç kullanmama nedenleri fakirlik. Dolayısıyla fakirliğin egemen olduğu toplumlarda HIV/AIDS vakaları çok kötü yaşam koşulları altında ölümü bekliyorlar. Kullanılan ilaçların da zaten yaşam kurtarmıyor. Sadece biraz yaşam kalitesini arttırıyor o kadar.

Başlangıçta sorduğumuz; 1969 yılında Dr MacArtur'un ifade ettiği; "5-10 yıl içinde üretmeye başlayacakları bağışıklık sisteminde çöküntüye yol açacak biyolojik ajan AIDS olabilir mi?" sorusu belki bir komplocu yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Ancak biyolojik, genetik savaş kurbanlarını acımasızca dünyamızdan alıyor. Cecil Rhodes'in Papaz Malthus'un, Darwin'in, Hitler'in düşleri artık bir gerçek. Nitekim, Dünya Sağlık Örgütü **"Son 20 yılda otuz yeni hastalık ortaya çıkmıştır"** diyerek gerçeğin üstündeki komplo perdesini bir nebze olsa aralıyor.

Özellikle Afrika'da yer alan ülkelerde hastalığın görüldüğü tarihten günümüze yıllar itibariyle hastalığın artış eğilimi hakkında sağlıklı verilere ulaşmak mümkün değil. Özellikle hastalığın tanımlandığı 1981 yılından on yıl sonrasında bile, Afrika kıtasında yer alan ülkeler hakkında sağlıklı bir bilgi yok. Ancak aşağıda yer alan haritaya bakıldığında 1989 yılında nüfusun %0-1 arası HIV/AIDS olan ülkelerde hastalığın nüfusunun %1-5, %5-10 olan bölgelerden daha hızlı yayıldığı görülmektedir.

HIV ENFEKSİYONUNUN AFRİKA KITASINDAKİ YAYILIM VE YOĞUNLAŞMA TRENDİ

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü

HIV/AIDS SALGININ KONUMUZLA İLGİSİ NE?

HIV/AIDS salgınlarının ciddi bir tehdit oluşturduğu ülke ve bölgel+-erin ortak bir özelliğinin başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin sanayilerinin ihtiyaç duyduğu yer altı kaynaklarının temin edildiği bölge ve ülkeler olduğunu ifade etmiştik. Dünya bankasının bir alt kuruluşu olan Uluslararası finans şirketinin (IFC) raporlarına göre; Örneğin Güney Afrika'da kömür madenlerinde çalışan işçilerin %20'si, altın madenlerinde çalışan işçilerin %30'u HIV ile enfekte olmuş kişiler. Diğer madenlerde çalışan işçilerin %27-41'i HIV pozitif. Afrika kıtasında HIV/AIDS'in yayılım haritasına bakıldığında hızla siyah insanlardan steril hale getirilen ülkelerin birer madencilik ve tarım ülkesi olduğunu görüyoruz.

Maden kaynakları açısından fakir olan ülkelerde ise beyaz azınlığın tarım toprakları üzerinde ezici bir hakimiyeti var. Bir avuç beyaz, ülkenin en verimli topraklarının sahibi. Bu ülkelerden biri de her üç kişiden birinin HIV/AIDS olduğu Zimbabve.

Garip bir tesadüf olsa gerek; HIV/AIDS ilk görüldüğü 1981 yılında Zimbabve'de 6.000 beyaz çiftlik sahibi ekilebilir toprağın %45'ine sahipti. Beyaz adamın sahip olduğu çiftlikler; Zimbabve'nin ihracat kalemlerinin %40'ını oluşturan mısır, çiçek, kırmızı biber üretmektedir. Zimbabve'nin 700.000 bin çifçi ailesi taşlarla dolu ufalanmış, aşınmış, verimsiz yolu olamayan "müşterek topraklar" da yaşamaktaydı.

1980 yılında ilan edilen bağımsızlığın ardından yapılan antlaşmalar istimlak edilen çiftlik sahiplerine tazminat ödenmesini öngörmekteydi. On yıllık bağımsızlığın ardından hükümet 162.000 aileden sadece 71.000'ini yeni topraklara yerleştirerek 3,5

milyon hektar vermişti. Bu hareketi hızlandırmak isteyen yetkililer, 1991'de bir toprak intisap yasası çıkardılar. Yasa özellikle, yeterince kullanılmayan ve sahipleri ortada bulunmayan **(bunların arasında Lordlar Kamarası'nda temsil edilen İngiliz aristokratları da vardı)** "beyaz" toprakları, birkaç çiftliğe sahip kişileri ve müşterek topraklara bitişik arazileri hedeflemekteydi. Fakat Lancester Hause'da üstlenilen yükümlülüklere rağmen Margaret Thatcher hükümeti gibi Ronald Reagan hükümeti de, yeterince şeffaf olmayan rejimin toprakları, nitelikli zenci çiftçilere değil de siyasî dostlarına dağıttığını ileri sürerek tazminat fonlarına para aktarmayı reddettiler. Ancak ilerlemeci politikasına işlerlik kazandırmak isteyen hükümet, sermaye piyasalarından borçlanmak zorunda kaldı. 1989'da ülkenin dış borcu 2.6 milyar dolara ulaştı. Hizmet piyasasına çıkan gençlere iş imkânları sağlayacak yeni yabancı yatırımlar arzulayan ve Uluslararası Para Fonunun (IMF) onayını talep eden sermaye sahiplerinin baskısı altında kalan Zimbabve, yapısal bir ayarlama siyasetini benimsemeye mecbur oldu. **Maaşların düzeni bozuldu, kamusal girişimler özelleştirildi ve personeli işten çıkarıldı, devlet bütçesi törpülendi. Parasız sağlık ve eğitim hizmetleri kaldırıldı.** 1999'da okullara devam oranı %20 oranında düştü. (O yıllarda dört yetişkinden birinin AIDS virüsü taşıdığı ülkede) **Sağlık hizmetleri bedeli bir buçuk kat arttı;** diğer yandan sınırların açılması, Güney Afrikalıların kıyasıya rekabetine maruz kalan küçük imâlathanelerin çöküşünü hızlandırdı.[25]

Sonuç Zimbabve'de bağımsızlık öncesine dönüş olmuştu. Zimbabve'nin ekonomik kaynakları üzerinde ulusal çıkarlarını koruma doğrultusundaki faaliyetleri eski sömürgeci güç İngiltere ve onun müttefiki ABD tarafından engellenmiş ve ülke hızlı bir çöküşün içine itilmişti. Bağımsızlık ideali hızla yok edilirken, in-

---

[25] **Zimbabve'de Toprak Kavgası, Le Monde diplomatique sayı 3, 15 Mayıs-15 Haziran 2002, Colette Braeckman)**

sanlara nereden geldiği belli olmayan(!) ancak birden bire ortaya çıkan HIV/AIDS illeti hediye ediliyordu.

Şimdi Afrika'nın maden kaynakları açısından zengin, ancak birkaç imtiyazlı çokuluslu şirket tarafından iliklerine kadar sömürülen, diğer ülkelerin durumuna bakalım: **Afrika kıtasındaki HIV/AIDS hastalığının yoğun olduğu bölge ve ülkeler maden kaynakları açısından oldukça zengin ülke ve bölgeler.** Nitekim, madence zengin olan ve halen yoğun bir biçimde madencilik yapılan bölgeleri gösteren ve aşağıda yer verdiğimiz haritayla inanılmaz bir paralellik olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalmaktayız. İşte şimdi bu çakışma ve paralellikleri daha yakından incelemeye çalışacağız.

NE KADAR MADEN O KADAR HIV/AIDS ve İÇ SAVAŞ

Bugüne kadar AIDS'ten ölümlerin %90'ı Afrika'nın ortası ve güneyinde yer alan ülkelerde meydana geldi. İşte bu noktadan hareketle yıllardan beridir uzmanlar AIDS'in neden dünyanın öteki yerlerini değil de, Sahranın güneyindeki ülkeleri kasıp kavurduğunu tartışıyorlar. Ancak, bu uzmanlar henüz hastalığın nedeni üzerinde bile bir fikir birliği sağlayabilmiş değiller. Onlar tartışırlarken her gün 10 bin civarında insan ölüyor. Bunun anlamı; her gün orta büyüklükteki bir kasabanın Afrika kıtasından silindiği. Bazı bilim adamları, madem ki en çok bu bölgede ölüyorlar o halde hastalığın sebebi kötü yaşam koşullarıdır gibi trajikomik bir sonuca ulaşmışlar (!)

İstatistikler bu ülkelerde yetişkin insan gücünün %40'ının AIDS'ten öldüğünü söylüyor. Geri bırakılmış bu ülkelerde yetişkin insan gücünün böylesi yok oluşu, Afrika'yı her gün daha da kötüleşen ekonomik koşullara itiyor.

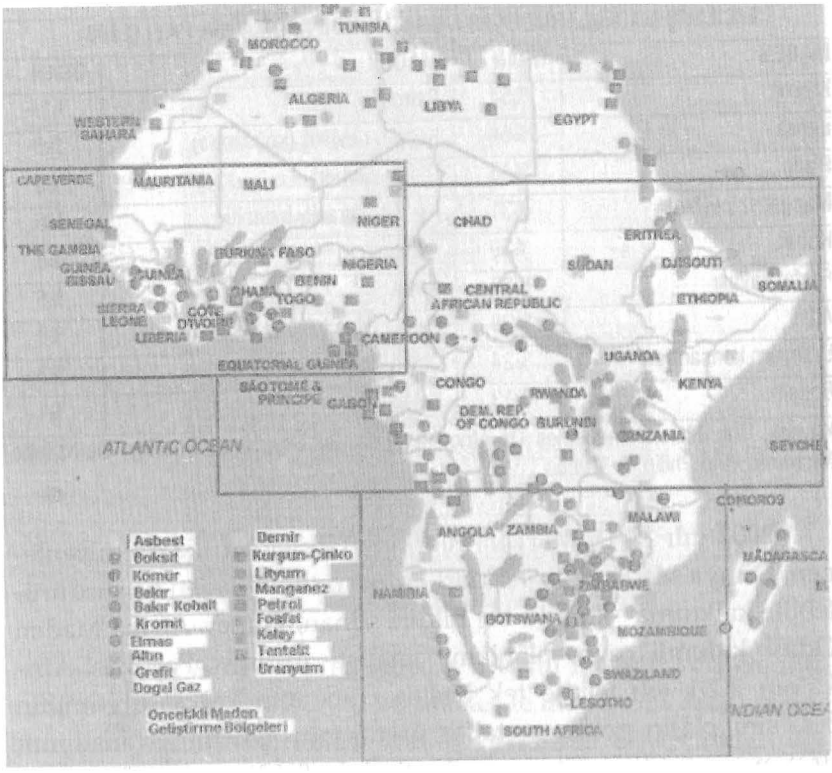
Aşağıda yer alan; Afrika kıtasındaki ülkelerin yetişkinler HIV enfekte oranlarını gösterir, Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan tablodan ve tabloda yer alan ülkelerin Afrika haritası

üzerindeki konumlarından yola çıktığımızda; yoğun olarak HIV virüsü ile enfekte olmuş ülkelerin Afrika'nın madence zengin bölgelerinde yoğunlaştığını görmekteyiz.

AFRİKA ÜLKELERİNDE YETİŞKİNLER HIV ENFEKTE ORANLARI (2001 SONU)			
Angola	5,5	Lesotho	31,0
Benin	3,6	Liberia	-
Botswana	38.8	Madagascar	0,3
Burkina Faso	6,5	Malawi	15,0
Burundi	8,3	Mali	1,7
Kamerun	11,8	Moritanya	-
Orta Afrika Cumhuriyeti	12,9	Mauritius	0,1
Cad	3,6	Mozambik	13,0
Comoros	-	Namibya	22,5
Kongo	7,2	Nijer	-
Cote d'Ivore	9,7	Nijerya	5,8
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	4,9	Raunda	8,9
Cibuti	-	Senegal	0,5
Ekvator Ginesi	3,4	Sierra Leone	7,0
Eritre	2,8	Somali	1,0
Etyopya	6,4	Güney Afrika	20,1
Gabon	-	Svaziland	33,4
Gambiya	1,6	Togo	6,0
Gana	3,0	Uganda	5,0
Gine	3,0	Tanzanya	7,8
Guinea-Bissau	2,8	Zambia	21,5
Kenya	15,0	Zimbabwe	33,7

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü

Yukarıdaki tabloda yer alan ülkelerin neredeyse tamamı Aşağıdaki haritadan da açıkça görüleceği üzere halen Afrika'da çalışılan madenler ve öncelikli olarak geliştirilecek madence zengin bölgelerde yer aldığı görülmektedir. Haritada madence zengin bölgeler Batı Afrika, Orta Afrika ve Güney Afrika olmak üzere üç bölgeye ayrılmış ve ülkelerin sahip olduğu maden kaynakları harita üzerinde gösterilmiştir.

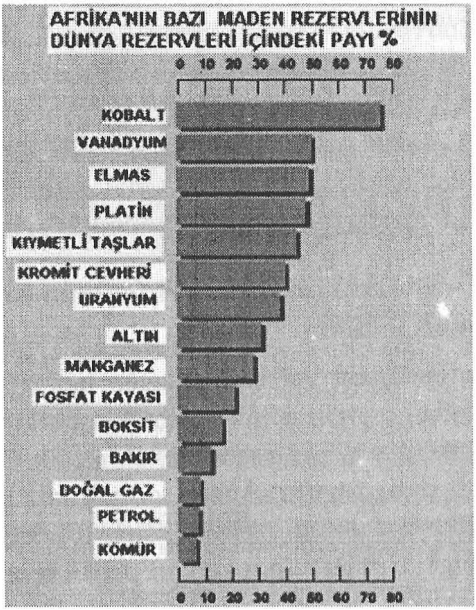

Madence zengin bu ülkeler bazı madenler açısından dünyanın en büyük rezervlerine sahiptir. Genel olarak bakıldığında başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünya maden ihtiyacının önemli bir bölümünü karşılamaktadır. Aşağıdaki tabloda 1998 yılı için bazı madenlerde Afrika'nın dünya üretimi içindeki payı verilmektedir.

SEÇİLMİŞ MADENLERDE DÜNYA ÜRETİMİNDE AFRİKA'NIN PAYI (1998)			
MADEN	**ORAN**	**MADEN**	**ORAN**
Kromit	%54	Petrol	%11
Elmas	%54	Kurşun cevheri (konsantre)	%6
Platin	%48	Demir cevheri	%5
Manganez cevheri	%31	Kömür,antrasit, bitümlü	%5
Kobalt	%29	Alüminyum	%5
Fosfat kayası	%27	Grafit	%5
Altın	%25	Bakır cevheri (konsantre)	%4
Uranyum konsantresi	%24	Cinko cevheri (konsantre)	%3
Boksit	%13	Kalay	%1

Kaynak: The Mineral Industries Of Africa—1998 By George J. Coakley, Bernadette Michalski, And Philip M. Mobbs

2002 yılı 13-15 Mart tarihlerinde Güney Afrika'da düzenlenen, Dünya Maden Bakanlıkları Forumunda "Maden ve sürdürülebilir kalkınma" konulu bir bildiri sunan, Güney Afrika Maden Odası kıdemli çevre plânlama analisti Andrew Parsons; Afrika'nın 2001 yılı içinde tek başına dünyanın kobalt üretiminin %42'sini plâtin grubu metaller üretiminin %49'unu, vanadyum üretiminin %61'ini Titanyum üretiminin %20'sini gerçekleştirdiğini ayrıca **Dünya kromit rezervlerinin %89'unun, manganez rezervlerinin %80'inin, plâtin grubu metal rezervlerinin de %65'inin** Afrika'nın güneyinde bulunduğunu ifade etmektedir. Aşağıda Afrika'nın bazı maden rezervlerinin dünya rezervlerindeki payı grafik olarak görülmektedir.

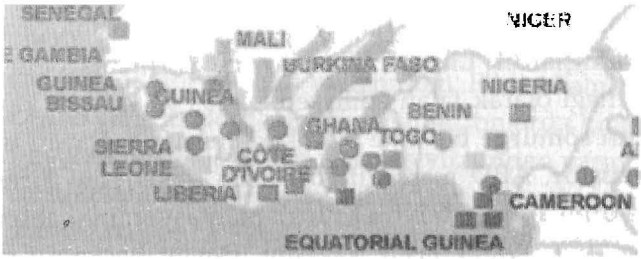

Gerçekte Afrika'da madencilik üretimi ile ilgili verilere ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Çünkü bu ülkelerde madencilik faaliyetinde bulunan çokuluslu şirketler üretim ve ihracat büyüklükleri açısından hiç bir denetime tabi olmaksızın çalışmaktadırlar. Madencilik tabiatı itibariyle kayıt dışı çalışmaya en uygun sektörlerden biridir. Örneğin; yukarıdaki tabloda yer alan kromit cevheri ya da konsantresi için atıfta bulunduğumuz kaynak, değerlendirmeyi ağırlık birimi (ton) üzerinden üzerinden yapmıştır. 1998 yılında dünya kromit üretimi 13,503 milyon ton olarak gerçekleşmiş, bu üretimin 7,246 milyon tonunu başta Güney Afrika olmak üzere Zimbabve, Madagaskar ve Sudan üretmiştir. Ağırlık açısından bakılarak dünya üretimi ve Afrika üretimi bir biri ile kıyaslandığında, Afrika'nın kromit üretiminin dünya üretiminin %54'ü olduğu görülür. Ancak, bu rakam gerçek bir rakam değildir. Esasen, bu tür değerlendirmeler tenör dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu bağlamda; Afrika kromit üretiminin tenörü (kromoksit içeriği) ortalama %45 diğer üretimin ortalama tenörü %40 ise, bu du-

rumda; Afrika'nın dünya kromit üretimi içindeki payı daha yüksek olacaktır. Bu durum diğer maden çeşitleri içinde geçerlidir. Diğer taraftan çokuluslu madencilik şirketleri petrol şirketlerinin aksine sahip oldukları rezervleri saklamak gibi bir yola tevessül etmektedirler. Bu açıklamalar ışığında yukarıdaki tabloda yer alan rakamların gerçekte daha yüksek olduğunu belirtmek gerekir.

1. AFRİKANIN BATISI (HIV-2 Virüsünün ilk tanımlandığı bölge)

Afrika'nın batısında yer alan ülkeler, her ne kadar maden çeşitliliği açısından zengin ülkeler olmakla beraber, kıtanın bu bölgesinde; gerek rezerv ve gerekse işletmecilik Orta ve Güney Afrika'ya oranla daha zayıftır. Ancak son yıllarda Batı Afrika'nın yeraltı zenginlikleri üzerine özellikle Gine Körfezi petrolleri de eklenmiştir. Bölgede Nijerya'nın zengin petrol rezervlerine sahip olduğu bilinmektedir. Nitekim ABD'de Bush, Başkan seçildikten sonra Dick Cheney tarafından hazırlanan Enerji Raporunda; Batı Afrika'nın ABD'nin petrol ve gaz ihtiyacına yönelik bir kaynak olduğu saptaması yapılarak, Batı Afrika'dan yapılan petrol ithalatının 2005 yılında ABD'nin toplam ithalatı içinde %20'ye, 2015'te ise %25'e çıkarılarak Orta Doğu petrollerine olan bağımlılığın azaltılması öngörülmüştür. Halihazırda, ABD petrol ihtiyacının %15'ini Afrika'dan karşılamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Nijerya'dan yaklaşık 900 bin varil/gün petrol ithal etmektedir. VANCO enerji şirketinin başkanı olan Gene Van Dyke'e göre; önümüzdeki beş yıl içinde Batı Afrika dünyanın en büyük petrol üreticisi Suudi Arabistan'dan daha çok petrol üretiyor olacak.

ÜLKE	YETİŞKİNLER HIV ENFEKTE ORANI (%)	MADEN KAYNAKLARI
Gine	...	boksit, demir, elmas, altın, uranyum
Sierra Leone	7	elmas, titanyum, boksit, demir, altın, kromit
Liberya	...	demir, elmas, altın,
Cote d'Ivoire	9,7	petrol,doğal gaz,elmas,manganez,demir,kobalt,boksit,bakır
Gana	3	altın, elmas, boksit, manganez,
Togo	6	fosfat, mermer
Benin	3,6	petrol , mermer
Burkina Faso	6,5	manganez, mermer; altın, antimuan, bakır, nikel, boksit, kurşun, fosfat, çinko, gümüş
Mali	1,7	altın,fosfat,kaolin,tuz,uranyum,boksit,demir,bakır,manganez, kalay
Nijer	...	uranyum, kömür, demir,kalay, fosfat,altın, petrol
Nijerya	5,8	doğal gaz,petrol,kalay, kolumbit, demir,kömür, kurşun,çinko,

Batı Afrika'da yer alan ülkelerin bir diğer ortak karakteri çok fakir olmaları ve yıllardır bitmeyen iç savaşların ortalarında bulunmalarıdır. Örneğin; 1991 yılında bir "elmas" ülkesi olan Sierra Leone'nin elmas havzasında çıkan çatışmalar 200 bin sivilin ölümüne neden olmuştur. Sierra Leone aynı zamanda dünyanın en zengin rutil (titan dioksit) yataklarına sahiptir. Yıllık titan dioksit ihracatı 100 bin ton civarındadır. Liberya ve Gine arasında sık sık çatışmalar olmaktadır. 1997 yılında Liberya güçleri, Gine'nin üçte birini ele geçirmiş daha sonra Gine'nin yanında yer alan Ameri-

kan askerî gücü karşısında; Liberya güçleri sınırlarına çekilmek zorunda kalmışlardır. Liberya tarihi boyunca ormanları güçlü bir kereste kaynağı olarak talan edilirken, elmas ve kauçuk kaynakları da onun sömürge bir ülke olarak kalmasını sağlayan unsurlardan olmuştur. ABD merkezli çokuluslu şirket olan **Firestone** Liberya'da dünyanın en büyük kauçuk plântasyonuna sahiptir.

Fildişi Kıyısı vatandaşlık yasasını, Devlet Başkanı Laurent Gbagbo, kabilesinin dışında kalan tüm insanları dışlayacak biçimde değiştirince; Burkine kaynaklı göçmenlerin ayaklanmasıyla iç savaş başlamış, bu savaşa Burkine Faso güçleri de karışmıştır.

Gine Bissau'daki Sovyet deniz üssü karşısında, CIA'in Afrika'daki önemli bir ofisi ve soğuk savaş öncesi bir dinleme merkezi olarak konuşlandırılan Liberya ve Liberya'lı **Charles Taylor** ve **Samuele Does** Batı Afrika'daki birçok çatışmaya ve iç savaşlara damgalarını vurmuş iki portre ve ülke; Liberya başkanlık muhafız alayından Samuele Does 1980 yılında Başkan Willam Tolbert'i öldürdükten sonra ülke yönetimini ele geçirmiş, aynı zamanda Liberyalı politikacıların önemli bir bölümünü de ortadan kaldırmıştı. Bu darbeci Liberyalı asker, ABD tarafından da desteklenmekteydi. Nitekim ABD yönetimi Samuele Does yönetimi altındaki Liberya'ya kredi musluklarını da açmıştı. Taylor **Bentley Koleji'nden** mezun olduktan sonra **Liberya-Amerika Derneğinde** çalışmış bir Afrikalı, Doe'nin işi bittikten sonra ABD Doe'yi Taylor'a devirtmiştir

Sierra Leone'de elmas savaşlarında 200 bin sivilin ölümünden sorumlu olan Taylor, aynı zamanda Gine'deki isyanı destekleyen kişidir. Taylor Fildişi Kıyısında bir taraftan Burkine gömenlerinin ayaklanmasını ve Bunkine Faso güçlerini desteklerken diğer taraftan da Başkan Laurent Gbagbo kabilesinin yanında ikili oynayarak iç savaşı körüklemiş. Angola iç savaşında UNITA'nın finansınanına yardımcı olan elmas kaçakçılığında da bir fiil bulunmuştur.

Aslında Batı Afrika'da kimin eli kimin topraklarının altında belli değil. Bölüp parçalayıp yutacak güçler Taylor'u bölgede bir iç savaş provokatörü olarak kullanırken, Fildişi Sahili, Gine ve Sierra Leone gibi ülkelerde boş durmamış, onlarda Liberya'daki isyancı güçleri desteklemişler, iç savaş yüzünden yarım milyon Liberyalı ülkelerini terk ederek mülteci, göçmen durumuna düşerken; büyük kurtarıcı(!) ABD, bölgedeki işlevini tamamlayan ajanı Taylor'un ülke yönetiminden uzaklaştırılmasını sağlayarak hayatını kurtarmış.

Fildişi Sahili ve Gine eski Fransız sömürgeleri ve bu ülkelerde Fransızca konuşuluyor. Bu ülkelerde Fransa'nın azımsanmayacak bir etkisi var. Hatta Fransa, Fildişi Sahili'nde asker bulunduruyor. Ancak Emperyalizm Batı Afrika'da kendi içinde bir egemenlik yarışına girmiş, bu yarışta yine bölge insanı Emperyalizmin kendi içindeki üstünlük çatışmalarına kurban ediliyor. yer altı kaynaklarından başka bir geliri olmayan bu ülkeler; tarafları sürekli değişen bir iç savaş cehenneminin ortasında yaşamaya mahkum ediliyor. İç savaş asla maden satışının önüne geçerek engellememiş, maden satışından kazanılan paralar ise silah şirketlerinin kasalarına pompalanmasına neden olmuş. İç savaşlar, kabileler arası anlaşmazlıklar silah ve maden şirketlerinin hayat kaynağı. İşin garip tarafı bu kaos ortamının tam ortasında Dünya Bankası ve onun alt kuruluşu olan IFC, Batı Afrika'nın madenlerinin Batıya aktarılmasında iç savaşları tahrik eder bir fonksiyon üstlenerek aktif bir biçimde rol almış. IFC sözde bu ülkeleri kandırma adına İngiltere, Fransa ve Amerika merkezli çokuluslu madencilik şirketleri ile ortak maden projeleri geliştirerek, bu ülkelerin tüm yer altı kaynaklarına el koymuş. IFC kredileri sayesinde kandırılan ülkelerden **Burkina Faso'nun** altın kaynakları 1999 yılında Fransa'nın olmuş, **Gana**'nın tüm altın kaynakları Avustralya-İngiltere merkezli şirketlerin mülkiyetine terk edilmiş. **Ayrıca Gana'da Madencilere 10 yıl vergi muafiyeti sağlanmasının yanı sıra çevre ve sair düzenlemelerde bu şirketler için geçerli değil.** Gana'nın batısındaki toprakların üçte ikisi im-

tiyazlı maden işletmelerine hibe edilmiş, bir zamanlar yerleşim yeri olan bu topraklar şimdi maden işletmelerinin açtığı devasa boyutta çukurlar ve atık barajlarıyla dolu. Bu topraklardaki çifçiler maden şirketleri tarafından topraklarını bırakarak göç etmeye zorlanmış

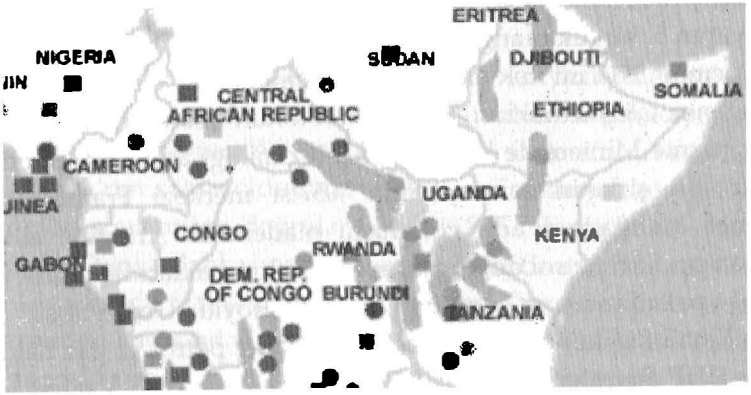
Yine **Mali**'nin Altın kaynaklarının tamamı 1995-1999 yılları arası Anglo American adlı İngiltere merkezli çokuluslu şirketin eline teslim edilmiş, **Sierra Leone**'nin tüm rutil (titanyum) kaynakları bir İngiliz şirketin olmuş. **Cote D'ıvoire**'nin bilinen ve bulunan tüm petrol yatakları, 1992-1998 arasında Amerikalı petrol ve gaz şirketlerinin portföylerine aktarılmış. **Gine'nin tüm boksit kaynakları Rio Tinto'nun kontrolüne terk edilmiş.** Gine'nin boksit maden üretimi dünya boksit üretiminin yaklaşık %15'ine tekabül ediyor.

2. AFRİKA'NIN ORTASI

Afrika'nın orta kesimi, Kıtanın madence zengin bir bölgesidir. Nitekim, bu bölgede çıkan savaşların ana temasını yer altı kaynakları ve kullanımı oluşturmaktadır. Bu ifade Birleşmiş Milletlerin yasa dışı maden işletmeciliği ile ilgili olarak yayımladığı raporlarda yer alan rutin bir değerlendirmedir. Yasa dışı maden işletmeciliği ya da maden kaçakçılığı dendiği zaman, akla ilk gelen ülke de Demokratik Kongo Cumhuriyetidir. Nitekim Birleşmiş Milletlerin yasa dışı maden işletmeciliği ile ilgili her yıl yayınlanan onlarca raporunda, düzenlenen panellerde, Kongo (Zaire), yasa dışı (illegal) ranta konu doğal kaynakları talan edilen bir ülke olarak tanımlanmaktadır. Gerçekten de Demokratik Kongo, Afrika'nın ortasında bir maden vahası gibidir.

Bir eski Belçika sömürgesi olan Demokratik Kongo'da ekonomik yönetim, İngiliz ve Fransız sömürgecilerin elinde kaldı. Devlet aygıtı esasen **Belçika Genel Şirketi**'nin bir yan şirketi olan **Yukarı Katanga Maden Birliği** adlı şirketin neredeyse elindeydi. Bu şirket devlet içinde bir devlet konumunda hükümetlerin poli-

tikasını etkileme gücüne sahipti. Bu devasa topraklardaki doğal zenginlikler büyük çokuluslu şirketlerin giderek artan bir oranda ilgisini çekiyor ve zengin madenlerin Kongo çıkarları aleyhine işletilmesi güçlü toplumsal muhalefet hareketlerine yol açıyordu.

1960 yılında çıkan çatışmaların ardından, Belçika Kongo'ya biçimsel bağımsızlığını verdi. Biçimsel bağımsızlığın verilmesini takip eden aylarda (Temmuz 1960) Kongo'nun ve orta Afrika'nın madence en zengin bölgesi olan **Katanga,** Madenciler Birliği (Belçika şirketi) tarafından Kongo'dan koparılmıştır. Yine madence zengin bir bölge olan **Güney Kasai'**de de Katanga gibi Kongo'dan koparılma girişimi tezgahlanmıştır. Daha önceki bölümlerde sözünü ettiğimiz Partice Lumumba'nın bir "Pro Sovyet" olarak tanımlanarak hayatının asit kazanında noktalanmasına neden olan da, Lumumba'nın ülkesinin (Kongo) böylesi bir parçalanmaya maruz kalmasına karşı çıkışı olmuştur. Lumumba'nın yerine getirilen Mobutu, 30 yılı aşkın bir süre Batılı çokuluslu şirketlere ülkenin maden kaynaklarını talan ettirmesine rağmen, Batılı çokuluslu şirketler, onun işlevini tamamlandığına karar vermişler ve ülke kaynaklarının bir kaos ortamında sınırsız bir şekilde faydalanmasını sağlayacak bir çatışmayı tezgahlamışlardır. Ekim 1996'da Uganda ordusuyla beraber Ruanda ordusu Zaire'yi işgal etmiş, bu işgale ABD'nin kıtadaki müttefikleri Angola, Zim-

babwe ve Nabibya orduları da destek vermiş, Burundi'de Ruanda ve Ugandalılara katılmıştır.

Orta Afrika'nın en batısında yer alan 1.300.000 nüfuslu, 267.000 km²'lik yüzölçümüne sahip Gabon'un, yer altı kaynakları birkaç şirket tarafından kontrol edilmektedir. Bu küçük ülke dünyanın 5. büyük manganez üreticisidir ve dünyanın manganez ihtiyacının %11'ini tek başına karşılamaktadır. Gabon'un tüm manganez işletme hakları (250 milyon tonun üzerinde bir rezerv) Compagnie Miniere de l'Ogooue SA (Comilog) adlı şirketin elindedir. Bu şirketin sermayesinin %57'si merkezi Fransa olan **Eramet Manganese** adlı çokuluslu madencilik şirketine aittir. Gabon'un tüm petrol,doğalgaz, enerji üretim hakları ile petrol rafineri pazarlama ve dağıtım hakları Royal Dutch/Shell ve TotalFinaElf'in kontrolündedir. Bazı offshore petrol ve gaz hakları ise **BHP Petroleum Ltd** ve ABD/Houston merkezli **Vaalco** adlı şirketlere aittir. **Uranyum yatakları %68,4'ü Fransa merkezli Cogema'ya ait olan Comagnie des Mines d'Uranium de Franceville ve %57'si Fransa merkezli Eramet'in ve %8'i Cogema'ya it olan Compagnie Miniere de l'Ogooue SA'ya** aittir. Gabon'un ihracat gelirlerinin neredeyse tamamı manganez, altın, uranyum ve petrol'den oluşmaktadır. Sadece ihracat gelirlerinin %80'i petrole dayanmaktadır.

Demokratik Kongo'nun batısında yer alan Kongo Cumhuriyeti Gabon'la birlikte eski Fransız sömürgesidir. Biçimsel bağımsızlığını kazandığı 1960 yılına kadar, Fransız Kongo'su olarak anılan ülkenin; İhracat gelirlerinin üçte ikisi (%60'ın üzerinde) petrol, doğal gaz, kurşun, çinko, kalay ve bakır madenlerine dayanır. Demokratik Kongo'nun offshore petrol hakları Shell tarafından alınmıştır.

Yine Kamerun'un Gine körfezindeki tüm ofshore petrol hakları Shell'e aittir. Bu hakların Shell'e geçmesinde Dünya Bankası/IFC kredileri kullanılmıştır. Pecten International Co. (Pecten) ve TotalFinaElf petrol üretiminin %80'ini elinde bulundurur. Kamerun'un boksit kaynakları ve bu kaynakların üzerine kurulu

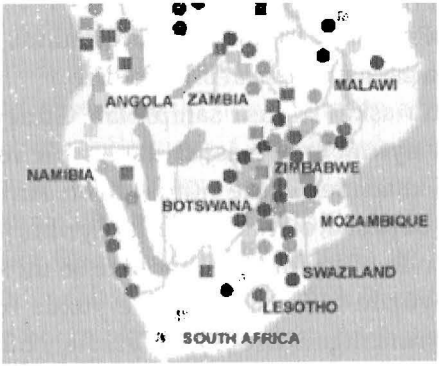
alüminyum fabrikası Compagnie Camérounaise de l'Aluminium (Alucam) ise Fransız Pechiney'in %58 sahip olduğu bir alt şirketidir. Şirketin %42 payı Kamerun devletine aittir. Çad/Kamerun arasında Exxon, Chevron, Petronas ortaklığındaki petrol boru hattı projesi, 2000 yılında Dünya Bankası/IFC kredisiyle finanse edilmiştir.

Tanzanya, 1990'lardan sonra, altın arayıcılığının ve altın madenciliğinin ana merkezlerinden biri oldu. Bir çok kaynak Afrika kıtasında Güney Afrika'dan sonra en fazla altın rezervlerine Tanzanya'nın sahip olduğunu söylüyor. Tanzanya'daki gelişmelerde bu söylentileri doğrular yönde. 1998 yılında Tanzanya hükümeti, Dünya Bankasının danışmanlığı ve finansal desteği ile altın konusunda faaliyet gösteren şirketleri Tanzanya'ya çekmek için maden yasasında bir dizi değişiklik yaptı. **Yeni yasa Tanzanya topraklarında yer alan tüm madenlerin çokuluslu madencilik şirketlerine başta mülkiyet olmak üzere bir çok haklar sağlıyordu.** Çok gecikmeden Güney Afrika, Kanada, Avustralya üzerinden İngiliz ve Amerikan sermayeli şirketler (Güney Afrika merkezli; **African Gem Resources Limited, Ashanti Goldfields Ltd., Anglo American**. Kanada merkezli; **Barrick Gold Corp, Conquest Resources Limited.**, Avusturalya merkezli; **Maiden Gold NL, Ormonde Mining PLC, Pangea Goldfields Inc.Resolute Limited, Spinifex Gold Ltd, Sub-Sahara Resources**) Tanzanya'yı doldurmuşlar, verimli tarım alanları altın şirketleri tarafından satın alınmış, **bu alanlardaki köyler zaman zaman altın şirketlerinin güvenlik elemanlarınca zor kullanılarak boşaltılmış,** köylüler bağımlı oldukları topraklara bir daha sokulmamışlardır. Aşağıda Afrika'nın orta kesiminde yer alan ülkeler bu ülkelerin sahip oldukları maden kaynakları ile yetişkinler HIV enfekte oranları görülmektedir.

ÜLKE	YETİŞKİNLER HIV ENFEKTE ORANI	MADEN KAYNAKLARI
Orta Afrika Cum.	12,9	elmas, uranyum, altın, petrol
Kamerun	11,8	petrol, boksit, demir cev
Kongo	7,2	petrol,potash, kuuşun, çinko, uranyum, bakır, fosfat,doğal gaz
D. Kongo Cum. (Zaire)	4,9	kobalt, bakır, cadmiyum, petrol, değerli taşlar, elmas, altın, gümüş, çinko, manganez, kalay, germanyum, uranyum, radyum, boksit, demir cev,kömür
Raunda	8,9	altın,kalay,volfram (tungsten)
Burindi	8,3	nikel, uranyum, kömür, kobalt, bakır, platin, vanadyum,
Uganda	5	bakır, kobalt,su, tuz,
Tanzanya	veri yok	su,kalay,fosfat,demir, kömür, elmas, değerli taşlar,altın, doğal gaz, nikel
Kenya	15	altın, soda, barit
Etyopya	6,4	altın, platin grubu metaller,bakır, potash, doğal gaz
Somali	1	Uranyum,demir,kalay, boksit,bakır,tuz
Jibuti	...	Jeotermal
Eritre	2,8	altın, potash, çinko, bakır, tuzlar, muhtemel petrol ve doğal gaz yatakları
Sudan	...	Petrol
Gabon	...	petrol, manganez, uranyum, altın, demir

3. AFRİKA'NIN GÜNEYİ

Afrika'nın güneyi kıtanın madence en zengin bölgesidir. Madence en zengin olan bu bölge aynı zamanda HIV virüsünün ve açlığın en yaygın olduğu ve sorunun giderek ağırlaştığı bölgedir.

Bölgede yer alan Güney Afrika cumhuriyeti hem kıtanın hem de dünyanın maden deposu gibidir. Bir yüzyılı aşkın süredir, Batılı sanayileşmiş devletlerin ihtiyaç duyduğu stratejik madenlerin bir çoğuna Güney Afrika Cumhuriyeti kaynak ülke olmuştur. Aşağıda seçilmiş bazı madenlerde Güney Afrika Cumhuriyeti'nin payı görülmektedir.

MADEN	GÜNEY AFRİKA ÜRETİMİ	DÜNYA TOPLAM ÜRETİMİ	G. AFRİKA'NIN DÜNYA ÜRETİMİNDEKİ PAYI (%)
Kromit (ton)	2.913.132	5.412.552	%54
Manganez (ton)	1.599.588	10.385.004	%15
Titanyum (ton)	1.394.877	4.965.008	%28
Vanadyum (ton)	18.021	37.714	%48
Altın (kg)	428.221	2.572.030	%17
Platin (kg)	206.770	272.194	%76
Asbest (ton)	790.000	2.072.833	%38
Vermikulit (ton)	208.835	560.056	%37
Zirkonyum (ton)	367.552	925.052	%40

Kaynak: L. Weber & G. Zsak, WORLD-MINING DATA,WELT-BERGBAU DATEN, Volume / Heft 18, Minerals Production / Rohstoffproduktion,Vienna / Wien 2003

Güney Afrika Cumhuriyeti sadece yukarıdaki tabloda sıralanan madenler de değil, aynı zamanda demir cevheri, kobalt, nikel, alüminyum, antimuan, kurşun, asbest, elmas, fosfat, uran-

yum gibi maden, metal ve kıymetli taş üretiminde de batılı Sanayileşmiş ülkeler açısından önemli bir ülkedir.

Kırk milyonu aşkın nüfusa sahip olan **Güney Afrika, 1994 yılına kadar ırk ayrımcılığı esasına dayalı bir rejimle yönetilmekteydi.** Yasal düzenlemelerle nüfus; siyah Afrikalılar, melezler, Asyalılar ve beyazlar olarak dört ırka ayrılmıştı. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde nüfusun kabaca yüzde 68'ini siyahlar, yüzde 18'ini beyazlar, yüzde 11'ini melezler ve yüzde üçüne Asyalılar oluşturur. Irk ayrımcılığını temel alan yasalar, büyük ölçüde siyahlara karşı kullanılmıştır. Güney Afrika'da siyahların, beyazlara ayrılmış bölgelerde yaşamasına izin verilmemiştir. Siyah nüfus, Güney Afrika topraklarının yaklaşık yüzde 10'unda yaşamaya zorlanırken, yönetimi elinde bulunduran beyaz azınlık toprakların yaklaşık yüzde 90'ını elinde bulundurmaktadır. Siyahlara yaşaması için adına **"yurtluk"** adı verilen, on adet bölgeden müteşekkil, her bölge bir biri ile iletişimi sağlamayacak şekilde bir birinden kopuk coğrafyalarda kamplar kurulmuştur. Her Afrikalı bir yurtluğa kayıtlıdır. Ancak, siyahların yarısı yurtluklarda yaşar. Yurtluklar dışında kalan siyah nüfus, büyük şehir ve kasabaların yakınında kurulmuş olan derme çatma ve ağırlıklı olarak teneke barakalardan müteşekkil, çok ağır yaşam koşulları altında, her türlü sağlık koşullarından uzak, yerleşim yerlerinde yaşarlar. Ayrıca bu gibi yerleşim yerleri çiftliklerin ve maden işletmelerinin bulunduğu bölgelerde de bulunmaktadır. Siyahların temel işlevi çok cüzi ücretle her türlü sosyal güvenlikten yoksun bir biçimde çalışmaktır.

Güney Afrika Cumhuriyetinde sözde ırk ayrımcılığı bir dizi geçiş yasalarının ardından 1994 yılında kalkmış görünse de, yukarıda tasvir ettiğimiz temel manzara halen geçerli bir manzaradır. Kaldı ki her türlü mülkiyet hakkından mahrum kalmış, sermaye biriktirme olanaklarından yoksun bırakılmış bir halkın, ırk ayrımcılığı ortadan kalksa bile, ekonomik koşullar ırk ayrımcılığının ortadan kalmasına imkân vermemektedir. Gerek toprak mülkiyeti ve gerekse zengin yer altı kaynakları ve bu kaynakların

Batılı sanayileri çok düşük maliyetlerle beslemesi, ucuz ve hatta neredeyse bedava iş gücü kaynağı, Güney Afrika'da; ırk ayrımcılığı rejimini Batılı sözde çağdaş devletlerin en azından sessiz kalarak desteklemesini sağlamıştır. Çünkü Batılı sanayileşmiş devletlerin metalurji ve kimya sanayi şiddetle ihtiyaç duyduğu madenlerin bir kısmını Güney Afrika'dan sağlamaktaydı.

Güney Afrika Cumhuriyeti içinde kalan 30 bin Km^2 lik küçük bir ülke olan Lesotho ve 17 bin km^2 lik Svaziland görünürde madence zengin bölge olma özelliklerini kaybetmiş gibidir. Ancak Svaziland ülke büyüklüğü dikkate alındığında, 1980 öncesi yıllarda önemli sayılabilecek bir demir cevheri ihracatçısı konumundaydı. Bu kaynaklar Anglo American şirketinin işletimi altında bulunuyordu. Anglo American Corporation of South Africa, Swaziland'ın yüksek kaliteli 20 milyon ton demir cevherini 1977 -1980 yılları arasında tamamen çıkarıp, Güney Afrika'ya aktardıktan sonra, tükenen işletmeyi 1980 yılında kapatmıştır. Svaziland'da bugün cüzi miktarda asbest, kömür ve elmas çıkarılmaktadır. Yıllık elmas üretimi 50 bin karatın üzerindedir. Lesotho adına bugün maden istatistikleri içinde rastlanılmaz. Ancak, bu ülkenin başlıca doğal kaynağının elmas olduğu ve elmasın Irmak kıyılarında alüvyon birikintilerinde, 3.000 metreyi aşan yükseklikteki Maloti dağlarında bulunduğu ayrıca, **agat**, **kalsedon** gibi kıymetli taş rezervlerine sahip olduğu madencilik ile ilgili dergilerde yazılmaktadır.

Zambiya'nın önemli doğal kaynaklarının birisi bakırdır. Ülkedeki bakır yatakları Zambia Consolidated Copper Mines (ZCCM) işletimi altındadır. Görünürde ulusal işletim altında olan bakır madenleri ZZCM şirketinin sermaye yapısına bakıldığında gerçekte, Anglo American Corparation'ın işletimi ve mülkiyeti altında olduğu görülür. Şirket sermayesinin %60,3'ü Zambiya devletinin %27'si Zambiya Copper Investments Holdings Limited'in (bu şirket Anglo American Corparation'a aittir) sermayenin kalan %12,4'ü de Zambiya özel sektör şirketlerine aittir. Kısaca bakır üretimi için gerekli olan sermayenin %72,7 si Zambiya devleti ve

özel sektörü tarafından karşılanırken, küçük ortak olan Anglo American Corparation, gerek bakır konsantresi ve gerekse metal haline getirilmiş bakırın ihracat ve pazarlama tekeli konumundadır. Zambiya, 1990 ve 1995 yılında, maden ve mineraller yasasını çokuluslu şirketlerinin arzu ve istekleri doğrultusunda yeniden düzenlemiştir. Bugün Zambiya'nın tüm maden kaynakları ayrıca, altın gümüş gibi kıymetli metal ve elmas gibi kıymetli taş kaynakları **Phelps Dodge, Rio Tinto, Anglovaal Limited, Johannesburg Consolidated Investments (JCI), Anglo American Corporation (AAC), ve Gencor Limited** şirketlerinin kontrolü altına girmiştir. Zambiya devleti 1964 yılında sömürgeci şirketlere 2 milyon paund ödeyerek aldığı maden haklarını, bugün üstüne para ödeyerek geri vermiştir.

Zimbabve'nin tüm doğal kaynakları neredeyse Anglo Amerikan ve Rio Tinto'nun (Rio Tinto Zimbabwe Ltd) mülkiyeti ve işletimi altındadır. Bu iki şirket özellikle plâtin, altın, nikel, kömür, elmas, kobalt madenleri üzerinde yoğunlaşmış durumdadır. Örneğin sadece Rio Tinto beş altın madeni (Brompton mine, Cam & Motor, Eiffel flats, Patchway, Renco), iki elmas madeni (Murowa'da iki işletme), bir nikel madeni ile bir nikel rafinerisine (Empress Refinery) sahiptir. Rio Tinto ayrıca Zimbabve'nin kömür kaynakları üzerinde hem işletmeci olduğu gibi hem de bu kaynaklar üzerinde termik santraller kurarak ülkeye elektrik satmaktadır. Zimbabve plâtin üretimi tüm dünya üretiminin %10'una karşılık gelmektedir.

Botsvana'nın maden kaynakları üzerinde Anglo Amerikan'ın ezici bir ağırlığı vardır. Bu ülkenin nikel, kobalt, kömür, elmas, trona (doğal soda) kaynakları ya doğrudan ya da dolaylı yoldan (Anglo Amerikan'ın ortaklıkları tarafından) mülkiyet ve işletimi altındadır. Bir **Anglo American** ve **De Beers** ortaklığı olan (De Beers'de Anglo Amerikan'a aittir) Debswana Diamond Company (Pty) Limited Botsvana'da dört elmas işletmesi (Damtshaa, Jwaneng, Letlhakane, Orapa) bir kömür (Morupule) işletmesine sahiptir. Ayrıca Botsvana'nın trona (doğal soda) kay-

nakları ortakları; Anglo American Corporation, AECI, De Beers olan Botswana Ash tarafından işletilmektedir. Diğer taraftan ülkenin nikel ve kobalt kaynakları da Ango Amerikan'ın alt şirketi olan Bamangwato Concessions Limited tarafından işletilmektedir.

Namibya'da bu değişmez ikili çokuluslu madencilik şirketinin (Anglo American ve Rio Tinto) arka bahçesi gibidir. Ülkenin uranyum, çinko ve kurşun kaynakları bu iki şirketin mülkiyet ve işletimi altındadır. Ancak bu ülkede Anglo Amerikan'ın adı Sorpion Zinc Mine Development, Rio Tinto'nun adı Rossing Uranium Ltd'dir

Angola tamamen çokuluslu petrol şirketleri tarafından (BP, Elf Exploration Angola, Agip Angola Production BV, Sociedade Nacional de Combustiveis de Angola, Texaco Panama Inc, Petrogal, Petrobas, Cabinda Gulf Oil Co, Shell Exploration & Production) parsellenmiş bir ülke görüntüsündedir. Sadece BP'nin bir alt şirketi olan BP Angola'nın ülkenin 32 ayrı bölgesinde petrol arama ve işletme ruhsatı bulunmaktadır.

ÜLKE	YETİŞKİNLER HIV ENFEKTE ORANI	MADEN KAYNAKLARI
Angola	5,5	petrol,elmas, demir cev., fosfat, bakır, feldspat, altın, boksit, uranyum
Zambiya	21,5	bakır,kobalt,çinko,kurşun,kömür,,altın,gümüş,uranyum,
Namibya	22,5	elmas,bakır,uranyum,altın,kurşun,kalay,lityum,kadmiyum, çinko, tuz, vanadyum, doğal gaz,kömür,demir
Bostvana	38,8	elmas, bakır,nikel, tuz, trona, potash, kömür, demir cev, gümüş
Zimbabve	33,7	kömür, kromit, asbest, gold, nickel, bakır, demir, vanadyum, lityum, kalay platin
G. Afrika	20,1	altın,kromit,antimuan,kömür,demir,manganez,nikel,kalay, tuz,fosfat,uranyum,elmas,platin,bakır,vanadyum,doğal gaz
Lesotho	31	elmas, çeşitli maden
Svaziland	33,4	asbest,kömürl, kil,altın, elmas,talk
Mozambik	13	kömür, titanyum, doğal gaz, tantalyum, grafit
Malavi	15	uranyum, kömür, boksit

MEDENİYETİ SUNANLAR(!) ASLINDA MEDENİYET DÜŞMANI "SÖMÜRGECİ" VE "BARBAR"

18. yüzyılın son çeyreği ile 19. yüzyılın başlarında (1776-1808) Kuzey ve Latin Amerika'da sömürgecilik ortadan kalkarken, sömürerek yaşamaya alışmış ülkeler açısından Afrika giderek artan bir önem kazanmaya başladı. Yirminci yüzyılın başına geldiğimizde (1914 yılında) Afrika'da bağımsız gibi görünen Liberya ve Etyopya dışında kalan tüm Afrika, Avrupa'nın sömürgeci güçleri (İngiltere-Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Belçika, Almanya, İspanya, Portekiz) tarafından paylaşılmıştı.

Fransa Afrika'daki sömürgelerini iki federasyona ayırmıştı. Bugünkü Nijer, Mali, Moritanya, Burkina Faso, Benin, Togo, Senegal, Fildişi Kıyısı, Çad'ın bir bölümü Fransız Batı Afrikasını, yine bugünkü Orta Afrika Cumhuriyeti (Ubangi-Şari), Cibuti, Çad'ın Nijerya sınırından Orta Afrika'ya uzanan bölümü, Kongo ve Gabon Fransız Ekvator Afrikasını oluşturmaktaydı.

Bugünkü Mısır, Sudan Etyopya'nın küçük bir bölümü, Kenya Uganda, Zambiya, Zimbabve, Botsvana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Nijerya, Gana toprakları İngiltere'nin sömürgesi. Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Zaire-Belçika Kongosu), Belçika'nın; Tanzanya, Raunda, Burindi, Namibya (Güneybatı Afrika), Kamerun Almanya'nın; Angola ve Mozambik Portekiz'in, Fas'ın Moritanya sınırı boyunca uzanan toprakları İspanya'nın; Etyopya'nın Kızıl Deniz boyunca uzanan toprakları, Somali, Libya İtalya'nın sömürgeleri olarak konuşlandırılmıştı.

İkinci Dünya Savaşının ardından 1948 yılında; Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde savaşın, Nazi Almanya'sına karşı ve özgürlük adına verildiği ifade ediliyordu. Bu, özellikle Afrika kıtasında bağımsızlık isteyen sömürgeler için son derece anlamlıydı. Nitekim, 4 yıl sonra (16 Aralık 1952) Birleşmiş Milletlerin sömürgelerle ilgili olarak

aldığı karar da; üye ülkeler yönetimleri, vesayetleri altında bulunan topraklarda yaşayan halkların kendi kaderlerini tayin hakkını tanıyacak ve bunun gerçekleşmesine yardımcı olacak, aynı zamanda bu hakkın kullanılması kolaylaştırılacaktı. Her ne kadar Birleşmiş Milletler kararı tam anlamıyla sömürge topraklarda yaşayan halkların bağımsızlıklarını garanti etmiyorsa da, bu tarihi takip eden yıllarda devasa boyutlardaki sömürge imparatorluklar biçimsel olarak ortadan kalktılar. Bu süreç 20. yüzyılın son yıllarına kadar sürdü.

Sömürge imparatorlukları biçimsel de olsa ortadan kalkarken, Afrika yeşeren bağımsızlık duygusunun bedeli, kitleler halinde ölüm olarak tezahür ediyordu. **Sömürgeci güç için bağımsızlığın anlamı; vesayet altındaki toprakların üzerinde kurulan devlete cumhuriyet adının takılarak, kendisinin yetiştirdiği (devşirdiği) yine kendisine bağlı (işbirlikçi) bir kişinin ya da ailenin eline teslim edilmesinin ötesinde bir anlamda hiçbir zaman taşımadı.** Örneğin; Fransız sömürgelerinin yoğun olarak bulunduğu Batı Afrika ve Ekvator bölgelerinde durum bu aşamadaydı ve dayatılan bağımsızlık fikri yerleştiğinden çatışmaya da yol açmıyordu. Ancak, Kuzeyde Madagaskar'da bağımsızlık ayaklanması (1947) çok kanlı bir biçimde bastırılmıştı. Fransa 1958'de yeni bir bağımlı bağımsızlık türü ortaya çıkardı. Fransız sömürgeleri ya derhal bağımsız olmak ya da Fransız topluluğu içinde kalmak seçimini yapmak durumunda bırakıldılar. Gine dışında kalan tüm Fransa sömürgeleri seçimlerini Fransız topluluğu içinde kalmak yönünde kullandılar. 1960'dan sonra Fransız sömürgelerine biçimsel bağısızlıkları verildi. Ancak, doğal kaynaklar, hammadde açısından tamamen sömürgelerine bağımlı olan Fransa, bu ülkeleri bugün bile terk etmiş değil. Fransa'nın ekonomik ve askerî alanda bu ülkeler üzerinde çok ciddi bir yaptırım gücü olan ekonomik ve askerî anlaşmaları; Senegal, Fildişi Kıyısı, Gabon, Orta Afrika Cumhuriyeti Cibuti'deki askerî üsleri bölgedeki Fransa ekonomisi lehine konuşlandırılmış ülkelere her an bir müdahale imkânı sunmaktadır. Nitekim, **Fransa** bir türlü

kopamadığı eski sömürgelerinden Moritanya'ya 1977 yılında, Togo'ya 1986 yılında, Benin'e 1992 yılında Gabon'a 1964 ve 1990 yıllarında Zaire'ye 1978 ve 1991 yılarında, Ruanda'ya 1990 ve 1994 (Turkuaz harekatı) yıllarında; Orta Afrika'ya 1979 yılında; Cibuti'ye 1976 yılında **askerî müdahalelerde bulundu**. Fransız askerî müdahalelerinde en fazla nasibini alanda Çad oldu. Çad'a 1968, 1980, 1983, 1986 yıllarında askerî müdahalelerde bulundu.

İngiliz sömürgeleri de 1950 yılından sonra sömürge sınırlarını koruyarak biçimsel bağımsızlıklarına kavuştular. Afrika'nın batısında yer alan İngiliz sömürgeleri olan Gana'ya 1951'de özerklik, ardından 1957'de bağımsızlık, 1960 yılında Nijerya'ya, 1961'de Sierra Leone'ye sömürge lordlarının kabul ettiği anlamda bağımsızlıkları verildi.

Irkçı çatışmaların yoğun olduğu Doğu Afrika'da; 1961'de bağımsızlığı verilen Tanganika 1964'te Zanzibar'la birleşerek Tanzanya'ı oluşturdular, 1963 yılında da Uganda ve Kenya'ya bağımsızlıkları verildi

İngiliz egemenliğindeki Afrika'nın Güneyinde de gelişmeler zengin maden kaynakları, ucuz işgücü temelinde ırk ayrımcılığına dayalıydı.

İngilizler 1953'te Kuzey Rodezya'yı (Zambiya), Güney Rodezya'yı (Zimbabve) ve Nyassaland (Malavi) birleştirerek Orta Afrika Fedarasyonunu kurmuşlardı. Bu ülkelerin her birinin hükümeti olmakla birlikte, asıl iktidar Güney Rodezya'nın merkezi olan Salisbury'de toplanıyordu. 224.000 beyazdan ve buna karşılık, 3.800.000 Afrikalı nüfustan oluşan Güney Rodezya, Güney Afrika'daki gibi zencilerin boyunduruk altında tutulduğu bir ülke oldu. Ekimi ve hasatı zenciler tarafından sağlanan tütün, tümüyle beyazların elindeydi. Zenciler, yoksul mahallelere çekilerek yaşıyorlardı ve izin kağıdı olmadan yer de değiştiremiyorlardı. Kuzey Rodezya ve Nyassaland, halkının neredeyse tümü yerli olan iki ülkeydi ve buralarda ayrılma eğilimi ağır basıyordu. Ama bu ayrılmaya merkezi iktidar karşı geliyor-

du. Çünkü; Kuzey Rodezya'da zengin bakır madenleri, Nyassaland'da da ucuz el emeği vardı.[26]

1959'da Nyassaland'da bağımsızlık isteyen hareketler karşısında, Orta Afrika Federasyonu'nda Afrikalı siyasî partiler yasaklandı. Ancak bağımsızlık eğiliminin artmasının ardından, İngilizler, Federasyona dahil ülkelere ayrılma ve seçim yapma hakkı verdiler. Afrika'nın güneyinde Malavi (Nyassaland) 6 Temmuz 1964 yılında hiçbir beyaz direnişi olmaksızın bağımsızlığını kazandı. Zambiya'nın (Kuzey Rodezya) bağımsızlığının verilmesinde; Kongo (Zaire) sınırı boyunca uzanan **Katanga'daki zengin bakır madenleri ve bunlar üzerindeki çıkar çatışmalarının** gecikmeye yol açmasına rağmen, Malavi'nin bağımsızlığının üzerinden 4 ay geçtikten sonra Kuzey Rodezya'da federasyondan ayrılarak bağımsızlığını ilan etti. Federasyonun merkezi olan Güney Rodezya'da (Zimbabve) olan ise kıtadaki eğilimin tam tersiydi. **Beyaz İngiliz sömürgeci azınlık** 1965 yılında, Birleşmiş Milletler kararına, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne rağmen ve tüm dünyanın gözünün içine baka baka **bağımsızlığını ilan ediyordu**. Etmekle de kalmıyor Güney Afrika'daki gibi ırk ayrımcılığına dayalı bir rejim kuruyordu. Güney Afrika'nın madence en zengin bölgesinde yer alan İngiliz sömürgesi Güney Afrika'da ise biçimsel bağımsızlık çok uzun yıllar bekleyecekti. Afrika kıtasında esen sözde özgürlük rüzgarları, bir türlü Güney Afrika'ya ulaşmadığı gibi, ırk ayrımcılığına dayanan rejim daha da sertleşmişti. Bu iki ülkede de ırk ayrımcılığına dayalı rejimler 21. yüzyılın son çeyreğine kadar devam etti.

---

[26] **Sömürgecilik Tarihi, Raaimondo Luraghi, e yayınları, çeviren Halim İnal, sf;318,319**

ABD VE MÜTTEFİKLERİNİN ÇIKARLARINI KORUMADA UĞRADIĞI YENİLGİLER; SOĞUK SAVAŞ-BAĞIMSIZLIK VE NEO-MALTHUSÇU DOGMALAR

Afrika'da sömürgeci Avrupa devletlerinin sömürgelerinin biçimsel bağımsızlığını almasının ardından Afrika daha da karmaşık bir hal aldı. Başlangıçta durum hem Amerika Birleşik Devletleri'nde Wilson'la, hem de Sovyetler Birliği'nde Lenin'le birlikte gelişen sömürgecilik karşıtı anlayışa da uygundu. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri İngiltere'ye (Birleşik Krallık) karşı verilen bağımsızlık savaşından sonra kurulmuştu ve görünürde bağımsızlık olgusuna bağlı bir çizgisi bulunmaktaydı. Sovyetler Birliği ise emperyalizme ve buna dayalı olarak sömürgeciliğe temelde karşıydı. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri Avrupalı devletlerin sömürgelerini serbest ticaretin önünde bir engel olarak görmekteydi. Ancak, ABD'nin serbest ticaret anlayışı, Avrupalı sömürgecilerin ticaret anlayışından bir farklı karakter taşımıyordu. Sömürge idareleri altında siyah renkli olduğu için insan muamelesi görmeyen, eğitimsiz bırakılan insanlarla dolu ülkelerde; ne sermaye birikimi, ne techizat, ne teknik ve nede idari bir uzman vardı. Biçimsel bağımsızlığa sahip Afrika ülkelerinin tamamı, sanayi öncesi bir toplum niteliği taşımaktaydı. Bu bağlamda ABD için serbest ticaret, ihtiyaç duyduğu doğal kaynakların denetimden uzak bir biçimde sağlanmasıydı.

Afrika'da 1950'li yıllarda hem ABD hem de SSCB sömürgecilik karşıtı hareketlere destek vermekteydiler. Kıta bir anda soğuk savaşın yarattığı sıcak çatışmaların ortasında kaldı. Kıtayı Sovyet ve Amerikan üsleri çepeçevre sarmıştı. Sovyetler Gine Bissau, Etyopya, Yemen, Angola Madagaskar ve Libya'da üs bulundururken, ABD; İsrail Mısır, İspanya, Fas, Kenya, Somali, İtalya, Suudi Arabistan'da üs bulunduruyordu. ABD'nin en büyük kabusu; Afrika'daki sömürgelerin Sovyetler Birliğine yakınlaş-

ması ya da bu sömürgelerde tam bağımsızlığı hedefleyen ulusalcı hareketlerin başarı kazanmasıydı. Bu takdirde 20. yüzyılın ortasında sanayi öncesi toplumlar olarak ortaya çıkan ve temel işlevi, gelişmiş ülkelerin sanayilerinin hammadde gereksinmelerini karşılamak olan bu **doğal kaynak cennetlerinden** yoksun kalınacaktı. Bu kabus; eski sömürgeci güçlerin ve yeni sömürgeci güç ABD'nin, kıtada bulunmasını kendilerince haklı gösteren gizli sömürgeci bir argümandı. Temeli doğal kaynaklar ve bunların kullanımına ilişkin olan bu sömürgeci yaklaşımı daha önceki sayfalarda verdiğimiz Rockefeller'ın 1956 yılında ABD başkanı Eisenhower'e yazdığı mektupta yer alan aşağıdaki bölüm açıkça ortaya koymaktadır.

"Biz, askerî paktlarımızı kurmaya ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmekteyiz. Çünkü, bu paktlar, herhangi bir komünist saldırısını ve ulusal hareketleri önlemekte faydalı olacaktır. Bundan başka Asya'da ve Orta Doğu'daki pozisyonlarımızı her yönden sağlamlaştıracaktır.

Şu önemli geçeği gözden uzak tutamayız:, magnezyum, krom, kalay, çinko ve tabii kauçuğumuzun tamamı, bakır ve petrolümüzün önemli bir kısmı, kurşun ve alüminyumun üçte biri, denizaşırı ülkelerden gelmektedir. En önemlisi, ABD tarafından kurulmuş askerî paktlardan, herhangi birinin etki alanında bulunan Asya ve Afrika'nın az gelişmiş bölgelerinden gelmektedir. Süper stratejik maddelerin, bu arada uranyumun durumu da yukarıdakiler gibidir."

Mektubun bu bölümünden hareketle ABD'nin en azından Afrika'da Asya'da ulusal hareketlere karşı olduğu, askerî paktların ulusal hareketleri önlemede etkin bir fonksiyon gördüğünü, esasen ABD'nin özgürlükten yana olmadığını, ancak özgürlük örtüsünde soğuk savaşı ve komünizm tehdidini kullanarak yeni bir sömürge düzeni peşinde koştuğunu kesinlikle söylemek mümkündür. Nitekim Rockefeller mektubunun devamında sömürge ülkelerde bunu (yeni sömürge düzenini) sağlayacak stratejiyi de; sömürge halinde olan ülkelere ***"yapılan özel sermaye yatırımla-***

rının artırılması için gerekli işlemler süratle tamamlanmalı, özel bir program dahilinde bu ülkelere daha fazla iktisadi yardım verilmelidir. Ayrıca bu ülkelerdeki sömürge idaresine karşı savaşan yerli işadamları desteklenmelidir. Bu gruptaki ülkeler için uygulayacağımız politikanın birinci aşamasında iktisadi yardım, yerli ortaklarla karma tesisler kurmak şeklinde olabilir. Bu tip ülkeleri desteklememiz halinde, onları yumuşatıcı etkimizin tümünü kaybedebileceğimizi bilmeliyiz. Eğer bunlar yapılmazsa bu ülkelerde bağımsızlık isteğinden öyle kuvvetli bir millîyetçilik doğabilir ki, bu sömürge ülke yalnız eski sömürücü ülkenin kontrolünden çıkmakla kalmaz, bizim de kontrolümüzden çıkabilir. Bu grubun en önemli ülkesi Belçika Kongosu'dur." diyerek açıklamaktadır.

Kaldı ki daha sonraki yıllarda, özellikle Başkan Reagan'ın Dışişleri Bakanı **Alexander Haig'in** ve Savunma Bakanı **Casper Weinberger** Amerika Birleşik Devletlerinin özgürlük söylemleriyle örtülenmiş bu sinsi amacını kongrede yaptıkları konuşmalarda yalın bir biçimde itiraf etmek durumunda olacaklardır.

1970'lerin sonunda Afrika'da Benin, Kongo, Angola, Mozambik, Etyopya, Gine Marksizmi benimsemişlerdi. Batı Sahra'da Çad'da, Somali'de, Angola'da Mozambik'te, Etyopya'da Sudan'da gerilla savaşları ve silahlı çatışmalar ve iç savaşlar hakimdi. Çatışan tarafların ardında Batı ve doğu bloklarına dahil ülkeler bulunmaktaydı. Örneğin; Çad'daki çatışmaların taraflarının arkasında Libya ve Fransa varken, Etyopya, Angola, Mozambik'te Küba etkisi görülüyordu. Küba, aynı zamanda askerî olarak da bu ülkelerde varlık gösteriyordu. Güney Afrika'daki sorunsa ırk ayrımcılığına karşı gerilla hareketleriydi. Aynı zamanda ırkçı Güney Afrika Cumhuriyeti Angola ve Mozambik'teki komünizm karşıtı gerillaları desteklemekteydi.

Gerçekte 1970'lerde ABD önderliğindeki komünizm karşıtı sömürgeci Batı bloğu, Afrika'daki güçlü pozisyonu kaybetmeye başlamıştı. Bunun asıl sebebi ise Batının Afrika'da askerî anlamda yürüttüğü sömürgeciliği terk ederken mali anlamda yeni sömür-

geler kurmasıydı. Biçimsel olarak bağımsız görünen ülkeler, aşırı borçlandırılarak birer mali sömürge haline getirilmişti. Alınan borçlar daha ziyade doğal kaynakların daha rahat bir biçimde Batıya ulaşmasını sağlayacak alt yapı yatırımlarına gidiyor, kalan kısım ise iç savaşı ve çatışmaları sürdürülebilir kılan silahlara yatırılıyordu.

Komünizm karşıtı ABD öncülüğündeki Batı bloğu sadece Afrika'da gerilemiyordu. 1975'de Vietnam'da da ABD Komünizim karşısında ağır bir yenilgi aldı. Serbest ticaret, özgürlük söylemleriyle kendisini gizleyen yeni sömürgeci güç merkezi, bu tarihlerde derin bir krizin içine girdi. 1973 yılında Arapların petrol ambargosu sonucu yükselen petrol fiyatları, başta ABD olmak üzere gelişmiş batıdaki krizi daha da derinleştirmişti. ABD'de Başkan Nixon'ın Watergate Skandalının hemen ardından 1974 Ağustos'unda istifa etmesi de bu krizi farklı bir boyuta taşıdı. Petrol yoksulu ancak petrolü dünyanın en bol şekilde kullanan ve bu anlamda bolluğa alışmış olan ABD'de petrol karneye bağlanmıştı. 1977 yılında yeni başkan Carter petrol darlığı nedeniyle Amerikan halkını uyarıyor ve petrol ürünlerini israf edenlerin cezalandırılacağını söylüyor ve petrolün tasarruf edilmediği takdirde 1980'li yıllara daha ağır şartlarda girileceğini ifade ediyordu. 1979 yılında OPEC petrol fiyatlarını arttırıyor ve Başta ABD olmak üzere gelişmiş batı bir kez daha krize sürükleniyordu. Bu krizler sırasında ABD'de 10 milyon İngiltere'de 4 milyon kişi işsiz kaldı.

Gelişmiş ülkeler 1970'li yıllarda, başta ABD olmak üzere gelişmiş batı sadece petrol krizi yaşamadı. Aynı zamanda bu yıllarda gelişmiş ülkelerin sanayileri de zaman zaman hammadde akışında da krizler yaşanmaktaydı.

Hepsinden önemlisi 1970'lerin şartları ABD'nin kendisini çok güçsüz hissetmesine yol açıyordu. Doğrusu ABD'nin dünyada bıraktığı etkide farklı değildi: **"Zayıf düşmüş bir süper güç" !**

1977 yılında Carter insan hakları savunuculuğuna soyunarak, Amerikan toplumuna başka Vietnamlar olmayacağına söz

veriyordu. Soğuk savaşta geri çekilen ABD, yerini kısa sayılabilecek bir süre emperyalist amaçlarla yayılan Sovyetler Birliği'ne terk etti. 1979 yılında Sovyetlerin Afganistan'ı işgali Amerika'da tam anlamıyla bir şok etkisi yarattı. Yine aynı yıl Nikaragua'da ABD tarafından desteklenen diktatör Somaza'yı Sandinist gerillalar deviriyor ve Sovyetler Birliği yanlısı bir rejim kuruyorlardı. Aynı yılın sonunda İran'da 52 Amerikalı diplomat İranlı öğrenciler tarafından rehin alındı.

ABD, Sovyetlerin Afganistan'ı işgalinin ardından ortaya çıkan yeni rejim ve Sovyet ordusuna, gizli servisleri aracılığıyla örgütleyerek desteklediği Müslüman Afgan direnişiyle karşılık verdi. Yine bu yıllarda Amerikan Savunma Bakanlığı'nın bütçesi ve müttefik ülkelere yapılan yardımlar arttırıldı. Amerikan yardımı borçlandırma biçiminde gelişiyor, zaten borçlu olan ülkeler daha fazla borç yükü altında altında kalıyordu. Sovyetler Birliği'de aşırı borçlanma, nüfus patlaması, ayaklanma, açlık gibi üçüncü dünyayı sarsan felaketlerden de yararlanıyordu.

Doğrusu ABD, özellikle de Pentagon 1970'lerin hemen başında zayıf bir süper güç olduğunun farkındaydı. **Ekonomik gelişimini ve gücünü tamamen dışarıya ve dışarıdan gelecek, neredeyse bedava olan hammaddelere bağlamış olan ABD**, stratejik madenler, petrol ve uranyum gibi enerji hammaddeleri açısından durumu bugünde değişmeyen tamamen dışa bağımlı yapısal bir zayıflık taşımaktaydı. Şişirilmiş koca bir balon olan ABD; Uranyum, petrol gibi enerji kaynaklarını, ekonomik büyüklüğünün neredeyse %20'sine karşılık gelen madenciliğe dayalı sanayisinin ihtiyaç duyduğu krom, kalay, çinko, bakır, kurşun, boksit gibi metalik maden kaynaklarını dünyanın az gelişmiş bölgelerinden (özellikle Afrika, Orta Doğu ve Asya) temin etmekteydi. Bu bölgelerdeki bağımsızlık savaşları, bu kaynakların kesintisiz ve neredeyse bedava temininin önündeki en büyük engeldi. Üstelik bağımsızlık savaşları sonucu bazı ülkeler kaybediliyor ve dolayısıyla bu ülkelerin doğal kaynakları üzerindeki kontrol ortadan kalkarken, bu durum soğuk savaşın karşı gücü Sovyetler Birli-

ği'nin işine yarıyordu. Nitekim ABD için olumsuz olan bu gelişmeleri Reagan'ın Dışişleri Bakanı **Alexander Haig** 1981 yılında; **"Millî kurtuluş savaşları diye adlandırılan saldırılarla, ülke dışındaki çıkarlarımızı korumada uğradığımız geçici yenilgiler, dünyadaki gelişmeleri etkileme gücümüzü tehlikeye sokuyor."**[27] biçiminde ifade ederken; bugün kendisini özgürlüğün tek savunucusu olarak pazarlayan ABD, ulusların özgürlük ve bağımsızlıklarına adeta karşı bir saldırı başlatılma gerekliliğinin ip uçlarını veriyordu. Bu tarihten dört yıl sonra yine Reagan'ın Savunma Bakanı **Casper Weinberger** Kongre'de 1985 bütçesi sunuş konuşmasında; **"Ülke dışındaki çıkarlarımız..." Bu ne olabilir?.. Bunu "şu" diye hudutlandırmak aldanmaktır; bu tâbirin hududu yoktur, bu tâbirin içine, ABD'nin ihtiyacı olan veya olabilecek her şey girer. Bu ülkelere sahip oldukları stratejik madenler ve enerji kaynakları sebebiyle aşırı derecede bağımlıyız. Bu nedenle bizim ve müttefiklerimizin ekonomisi, sınırlarımızın çok ötesindeki çatışmalara çok duyarlıdır."**[28] diyerek yapılan saldırının kendilerince haklılığını ortaya koyuyordu.

Peki, bir taraftan bağımsızlık savaşlarını neredeyse bir bıçak gibi kesen, geri kalmış ve gelişmek için çırpınan ülkeleri aniden boyun eğmeye, teslim olmaya zorlayan neden neydi? ABD'nin ülke dışındaki çıkarlarını korumak için Afrika, Orta Doğu ve Asya'daki tüm ülkelere savaş açıp trilyonlarca dolar harcamamıştı. Birkaç Afrika ülkesinde ortaya çıkan ilkel ve üstelik rengi de siyah olan bağımsızlık yanlısı kölelerin üstüne her biri milyon dolarla ifade edilen füzeler atılması gibi pahalı bir yöntem hiç kuşkusuz tercih edilebilir kârlı bir yöntem olamazdı. Ancak ABD ve

---

[27] Michael T. Klare & Peter Kornbluh, Low Intensity Warfare; Pantheon Books, Newyork, 1990, p: 3'ten aktaran: Adnan Akfırat, Özel Savaş, s. 199

[28] Reagan'ın Savunma Bakanı Casper Weinberger'ın Kongre'ye sunulan 1985 bütçesindeki sunuş konuşması. Department of Defense Annual Report, Fiscal Year 1985, Washington D.C. 1984 p: 18'den: Adnan Akfırat, a.g.e., s. 200

müttefiklerinin çıkarları nasıl ve hangi yollarla korunacak ve yapılacak saldırının mahiyeti ne olacaktı?

Bu soruya vereceğimiz cevap; Amerika Birleşik Devletleri'ni ve onun politikalarını çok yakından tanıyan, hatta ABD Başkanlığı'na soyunan bir Amerikalı'nın, **Lyndon H. Larouche' un** ağzından olacak. Lyndon H. Larouche' un anlatımı; bir taraftan arka plânında yer altı kaynaklarının olduğu, buraya kadar yaptığımız açıklamaların bir komplo teorisi olmadığını ortaya koyarken, diğer taraftan insanoğlunun ve ırkların ne tür bir tehdit ve tehlike altında kaldığını açıkça gözler önüne serecek.

Yarın dergisinde tercüme edilerek yayınlanan **Lyndon H. Larouche'un** "Güncel Gelişmelere Tarihsel Bir Bakış Amerika'daki Siyasî Gelenekler" başlıklı makalesinde Larouche ABD ve müttefiklerinin çıkarlarının nasıl korunduğunu şöyle anlatıyor;

"...Geleneksel modern askerî politikaya göre savaşın amacı, kalıcı bir barışın önkoşullarını oluşturmak, bunu da savaşan güçlerin refah ve hayatları için mümkün olan en fazla iktisadi getiri ile yapmaktı. O geleneğin tipik örneği, Lazare Carnot'un, İmparator Napolyon'u Rusya'nın işgali konusunda uyarmaya sevk eden stratejik savunma doktrinidir. Aynı stratejik savunma fikri, Çar 1. Alexander'ın Prusyalı işbirlikçileri tarafından Napolyon'u yenilgiye uğratmak için kullanılmıştı. Buna karşılık, Huntington ve diğerlerinin evrensel faşist askerî dogmaları, öldürme rasyosunu maksimuma çıkarmaya dayanır. Ütopyacıların askerî doktrini, daha da çirkin bir sosyal doktrinin bir yansımasından ibarettir. ABD'de **Nixon ve Carter** yönetimlerinin benimsediği **Malthusçu dogmalara** göre, argüman şu net etki yönündeydi. **Oligarşik finansör gücünün İngilizce konuşan birliği** dünyanın geneli için mülkiyet hakkına sahip bulunduğundan Amerikaların, Afrika'nın, **'Avrasya'** ve Avustralya'nın **hammaddeleri** (Körfez petrolü gibi), İngilizce konuşan güçlerin Lockeçu anlamda mülkiyet haklarıdır. Bu yüzden o güçler, hissedar hakkı olarak gördükleri bu kaynakları,

1. Ülke haklarının doğrudan kullanmasından,
2. Afrika'nın ve başka bölgelerin halklarırın ileri teknoloji kullanmalarından ve
3. İlgili bölgeler halklarının ortalama ömürlerini kontrol altında tutma politikasının başarısız olmasının yol açacağı doğal etkilerinden koruma hakkına sahiptirler.

Kısacası bu Neo-Malthusçu dogmalar, **"hissedar hakkı"** bahanesiyle yürütülen **soykırım** uygulama politikalarıdır.

Bu ütopyacıların siyasî özelliklerini, zamanının Ulusal Güvenlik Danışmanı **Henry Kissinger**'in 1974 tarihli ve 200 sayılı Ulusal Güvenlik İncelemeleri Memorandumu'nda görebiliriz. Orada ifade edilen politika Kissenger'in kendi icadı olmayıp, zaten varolan ve nükleer dehşet taraftarı **Bertrand Russell** ve **H. G. Wells**'in 1928 tarihli politika plânlama kitabı "Açık Komplo"nun görüşlerinden esinlenen bir Anglo-Amerikan ütopyacı akımın politikalarının yeniden formüle edilmiş haliydi. Aynı politika, Carter yönetiminin sonunda **Brzezinki** öncülüğünde Global 2000 ve Global Gelecek raporlarında da ifadesini buldu. Gerek Kissinger'in NSSM-2000'i gerekse Brzezinski'nin formülasyonları, Profesör von der Heydte'nin belirttiği anlamda radikal türden pozitivist, Lockeçu faşist dogma biçimleridir. Bu faşist **Neo-Malhusçu** dogmaların gerisindeki argümanın temelinde, bazen **"hissedar hakkı" doktrini** de denen Locke doktrini vardır. Buna göre, mülkiyet hakkı, mülkiyet sahibinin ne isterse yapabileceği anlamına gelir. O mülkün üzerinde her ne ve her kim bulunuyor olursa olsun, taşınır köleliğin savunusu, hain Konfederasyon Anayasası'nın dibacesinde Locke'un "hissedar hakkı" doktrinin benimsenmesiyle yapılmıştır. Dr. Quesnay'in Neo-Cathar fizyokratik doktrini ile İngiliz Doğu Hindistan Şirke-

ti'nin Adam Smith'i, aynı mülkiyet hakkı kavramının insan haklarına üstünlüğünü vurguladılar." [29]

Larouche'un açıklamaları karşısında; daha önce ifade ettiğimiz ABD Savunma Bakanlığı Araştırma ve Teknoloji Departmanı Başkan Yardımcısı Dr. D. M McAtor'un 9 Haziran 1969'da ABD Senatosu Temsilciler Meclisi Tahsisat Alt Komitesinden, gelecek 5-10 yıl içinde üretmeye başlayacakları insan bağışıklık sisteminde çöküntüye yol açacak bir biyolojik ajan için 10 milyon Dolar tahsisat istemesini oldukça anlamlı kılmaktadır. Nitekim bu tarihte ABD'de **Malthusçu dogmaları benimsemiş bir yönetim ve başında çiçeği burnunda Başkan Richard Milhous Nixon** (1969 – 1974) bulunmaktadır. Dr. D. M McAtor'un insan bağışıklık sisteminde çöküntüye yol açacak bir biyolojik ajanın üretilmesini öngördüğü gelecek 5-10 yıl içerisindeki zaman diliminde bir diğer **Neo-Malthusçu Başkan James Earl Carter (1977-1981) görev yapacak ve insan bağışıklık sistemini çökerterek ölüme götüren HIV-1 virüsünün tanımlaması da Carter döneminin sonuna rastlayacaktır.**

Gelişen zaman içerisinde, özellikle Afrika'da yayılan ve tam anlamıyla bir soykırıma dönüşen HIV/AIDS salgını aynı zamanda kıtanın hammadde kaynakları üzerindeki Anglo Amerikan mülkiyet hakkını **(hissedar hakkı)** tam anlamıyla pekiştirerek hammadde kaynaklarının ülkelerin doğrudan kullanımı, teknolojiyle buluşmalarının önünde aşılmaz bir yapısal engel haline getirmiştir. HIV/AIDS aynı zamanda Hammadde yönünden zengin ülkelerin ortalama ömrünü ve nüfusunu kontrol etmenin etkin bir aracı olmuştur.

Bu düşük maliyetli ve sermayeli araç, aynı zamanda savaşı (soykırımı) başlatan Anglo-Amerikan ilaç şirketlerine inanılmaz kâr elde etme imkânı sağlamıştır.

---

[29] **Lyndon H. Larouche** Güncel Gelişmelere Tarihsel Bir Bakış Amerika'daki Siyasî Gelenekler **Temmuz 2002 Yarın Dergisi Türkçesi: Musa Ceylan**

ÇOKULUSLU MADEN-İLAÇ-GIDA ŞİRKETLERİ VE HIV/AIDS

1980'li yılların başından itibaren hızla Afrika kıtasında yayılan HIV/AIDS, kıtada yetişmiş insan gücünü azaltırken, bu nüfusun çalıştığı madencilik sektörü dışında kalan tarım sektörünün de çökmesine yol açtı. Sonuçta, yetişkin insan gücü üzerindeki hastalığın baskısı, bu ülkelerin ekonomisinin çökmesiyle noktalandı. Sadece Afrika'nın güneyinde 10 milyonu aşkın çocuk öksüz ya da yetim kaldı. Toplum ve aile düzeni bozuldu.

HIV/AIDS'in Afrika kıtasındaki en önemli sonuçlarından birisi de tarım sektörünün çökmesine bağlı olarak gelişen "açlık" sorunuydu. Dünya Sağlık Örgütü ve UNAIDS'in "Güncel AIDS Epidemisi 2002" raporuna göre; Afrika kıtasındaki açlık, HIV/AIDS'in etkisinin geleneksel olarak insan hayatının kaybedilmesi ve hastalıkla bir arada ele alınan sağlık hizmetleri maliyetinin artmasının ötesinde bir sorun olduğunu gösteren açık bir örnektir. Bugün Lesoto, Malawi, Mozambik, Swaziland, Zambia ve Zimbabwe gibi ülkelerde 14 milyondan fazla insan açlık riski ile karşı karşıya kalmıştır. AIDS ile sarsılan bu altı ülkenin ortak özelliği ekonomilerinin tamamen madencilik ve tarım faaliyetlerine dayalı olmasıdır. Halen bu altı ülkede yaşayan yaklaşık 26 milyon yetişkinden 5 milyonu HIV/AIDS'le yaşamakta ve bu ülkelerde yaşayan 15 yaşın altındaki HIV'li çocuk sayısı ise 600 bini bulmaktadır.

UNAIDS İcra Direktörü, Dr. Peter Piot, "Güney Afrika'daki açlığın, dünyayı AIDS'in ağır ve yıkıcı etkileri ile yüz yüze getirdiğini" belirterek "Afrika'nın Sahra-altı ülkelerinde bugün gördüklerimiz tüm toplulukların kaynaklarını büyük çapta sömüren HIV salgınının sonucudur." demektedir. Gerek Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve gerekse UNAIDS her fırsatta AIDS ve buna bağlı olarak gelişen açlık sorununa dikkat çekmeye çalışırken, geçen zamanda çözüme öncülük edebilmiş değildir. Özellikle WHO'nun bırakın çözüme öncülük etmesini HIV/AIDS'in Afri-

ka'da ya da dünyanın başka bir yerinde yaymış olabileceğine ilişkin şüpheler bile bulunuyor. Kaldı ki WHO'nun içine bilinçli ve sistematik bir biçimde ilaç şirketleri tarafından sızıldığı ve WHO'nun **soykırım ve insanlığa karşı suç işlemede** ilaç şirketleri tarafından kullanıldığı gerekçesiyle 14 Haziran 2003 tarihinde Uluslararası Suçlar Mahkemesine **Pfizer Inc., Merck & Co. Inc, GlaxoSmithKline PLC, Novartis AG, Amgen Inc., Astra Zeneca, Ely Lilly and Company, Abbott Laboratuarları** ve diğer ilaç şirketleri ve bu şirketlerin İcra Kurulu Başkanı, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. **(Bu suç duyurusu için kitabımızın sonunda verilen EK'e bakınız)**

HIV/AIDS'in en yaygın olduğu ülkelerin en önemli gelir kaynağı madenler ve tarımdır. Ancak, bu ülkelerde ne madenlere dayalı bir sanayi, ne de tarımsal bir sanayiden söz etmek mümkün değil. Hastalık Afrika'nın yerli halkına ve devletlerine inanılmaz boyutlarda zarar verirken, bu kaotik ortamdan tek kârlı çıkanlar ise çokuluslu madencilik, ilaç ve gıda şirketleridir. Sosyal güvenlik kurumları ya da bu güvenlikten yoksun işçiler gelirlerinin tamamını **Pfizer, Merck & Co, Novartis GlaxoSmithKline, Amgen, Astra Zeneca, Ely Lilly, Abbott gibi ilaç şirketlerine ödemek durumundadır. Örneğin AIDS ilaçları üreten** Glaxo Wellcome bu hastalıktan 2002 yılında 4,43 milyar dolar, Bristol-Myers Squibb 3.64 milyar dolar, **Pfizer 3.35 milyar dolar para kazanmıştır. Bu kazancın önemli bir bölümü de Afrika ve özellikle Afrika'nın güneyinden geliyor. HIV/AIDS ilaç pazarından aslan payını alan şirketlerin neredeyse tamamının Amerikan şirketleri olması da dikkat çekicidir.**

ŞİRKET	ÜLKE	SATIŞ (Sterlin)	PIYASA PAYI
Pfizer	ABD	18,275	7.5
GlaxoSmithKline	İNGİLTERE	17,066	7.0
Merck & Co	ABD	12,916	5.3
AstraZeneca	İNGİLTERE	11,147	4.6
Johnson & Johnson	ABD	10,828	4.4
Bristol-Myers Squibb	ABD	10,422	4.3
Novartis	İSVİÇRE	9,767	4.0
Aventis	FRANSA	8,501	3.5
Pharmacia Corp	ABD	8,265	3.4
Abbott	ABD	7,507	3.1
İLK ON ŞİRKET TOPLAMI		**114,694**	**47.0**
American Home Products	ABD	7,450	3.1
Lilly	ABD	7,105	2.9
Roche	İSVİÇRE	6,757	2.8
Schering-Plough	ABD	5,733	2.4
Takeda	JAPONYA	4,395	1.8
Bayer	ALMANYA	4,269	1.8
Boehringer Ingelheim	ALMANYA	3,428	1.4
Sanofi-Synthélabo	FRANSA	2,766	1.1
Amgen	ABD	2,565	1.1
Eisai	JAPONYA	2,197	0.9
İLK YİRMİ ŞİRKET TOPLAMI		**161,360**	**66.1**

Kaynak:The Association of the British Pharmaceutical Industry (2001)

Afrika'da HIV/AIDS salgını çokuluslu şirketlere birbirlerini besledikleri inanılmaz bir pazar yaratmıştır. Görünürde çokuluslu madencilik şirketleri, bu hastalıkla pençeleşen insanlara yardım ediyormuş gibi bir izlenim veriyorlar. Hatta bazıları kâr amacı gütmediğini söyleyerek sağlık sisteminin tamamen içine girmiş durumdadır. Bu şirketlerin bir madencilik şirketi mi, yoksa, tamamen özelleştirilmiş sağlık sektöründe faaliyet gösteren bir holding mi olduğu konusunda ayırım yapmakta zordur.

Örneğin; Eylül 2003'te yayınlanan **Status Report AngloGold HIV/AIDS interventions'a göre;** Merkezi Londra'da bulunan **Anglo American Plc**'ye bağlı bir yavru şirket olan ve altın madenciliği ile uğraşan **Anglogold** yetişkin nüfusun %20'sinin HIV'le enfekte olduğu, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde; 2 hastane

6 klinik 12 sağlık merkezi 1 kırsal klinik sahibi. Burada çarpıcı **olan Bu şirketin 40.000 çalışanının %30'unun (12.000 çalışan) HIV/AIDS hastası olması.**

Anglogold bu hastane, klinik ve sağlık merkezlerinden müteşekkil sağlık zincirini; Anglogold sağlık servisi **'Anglogold Health Service'** adı altında örgütlemiş ve tamamen tüberküloz ve AIDS üzerine yoğunlaşmış bu servis; 1.000 sağlık çalışanıyla ayda 80.000 vizite yapıyor. Bu sağlık servisinin HIV/AIDS yanında tüberküloz üzerinde yoğunlaşmasının gerekçesi; Güney Afrika/Johannesburg'da 26 Ağustos–4 Eylül 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde ifade ediliyor. 2000–2020 yılları arasında yaklaşık 1 milyar kişi tüberküloza yakalanacak, bunlardan 200 milyonu hastalanacak ve 35 milyonu hayatını kaybedecek. Tabiki bu tüberküloz vakalarının ezici çoğunluğu Afrika olacak. Sözde bu servis kâr amacı gütmüyor ve harcamalarının bir kısmını özel işverenler finanse ediyor. Bu servis zinciri aynı zamanda **Johns Hopkins University ve The London School of Hygiene & Tropical Medicine'**e araştırma imkânları da sunuyor. Görünüşte insanî olan bu manzaranın detaylarına inildiği zaman hiçte etik olmayan bir manzara ile karşılaşılıyor. Çünkü bu sağlık servisleri doğrudan oligopol bir yapıya sahip olan ve kartelleşmiş ilaç şirketlerine inanılmaz bir pazar yaratıyor. Diğer taraftan Güney Afrika Cumhuriyeti'nde; 1994 yılına kadar uygulanan ırk ayrımcılığı rejimi altında siyah insanlar üzerinde ne tür araştırma programları uygulandığı ve bu araştırma programların ne kadar etik olduğu **Lyndon H. Larouche'un işaret ettiği Neo-Malthusçu** dogmaların **varlığı karşısında** gerçekten araştırmaya muhtaç. Ancak burada temel bir çelişkiyi ifade etmekte fayda var. Bazı çokuluslu şirketler bir araya gelerek sözde HIV/AIDS ile savaşmak üzere bir **"Global Business Coalition HIV/AIDS"** organizasyonunu oluşturmuşlar.* Bu organizasyon içinde en belirgin

---

* **"Global Business Coalition HIV/AIDS" üyeleri**

şirketler madencilik, petrol ve özellikle HIV/AIDS ilaçları üreten çokuluslu şirketler. İçlerinde genetik araştırma yapan şirketler ve silah satan, savaş kışkırtıcılığı yapan şirketler bile var. (Abbott Laboratories, **Anglo American plc, AngloGold, Anglovaal Mining Ltd, Bayer, BHP Billiton, Bristol-Myers Squibb,,British Petroleum, Calvin Klein, Calypte Biomedical, Carlyle Group, Chevron Texaco, De Beers Group, Debswana, Exxon Mobil Corporation, Female Health Company, GlaxoSmithKline plc, Human Genome Sciences, Gold Fields, Johnson & Johnson,**

Abbott Laboratories, **Anglo American plc, AngloGold, Anglovaal Mining Ltd**, Bayer, **BHP Billiton**, Bristol-Myers Squibb,,**British Petroleum**, Calvin Klein, Calypte Biomedical, **Carlyle Group**, **Chevron Texaco**, **De Beers Group, Debswana**, **Exxon Mobil Corporation**, Female Health Company, GlaxoSmithKline plc, Human Genome Sciences, **Gold Fields**, Johnson & Johnson, Merck & Co., Pfizer Inc., **Placer Dome, Inc**, **Rio Tinto, Royal Dutch/Shell Group of Companies**, Shire Health Group, **Statoil A-SA, Tata Iron & Steel Co. LtdAEA** Investors, AFA Botswana, AfricaCommerce.Com Ltd, Alphavax, Altria Group, American Express Company, American International Group, Axios, Bajaj, Barclays Bank, BASF Corporation, Becton Dickinson and Company, Bertelsmann, Black Entertainment Television (BET), Body Shop, Boehringer Ingelheim, Booz Allen & Hamilton, British American Tobacco, Care Capital, Chemonics International, Cimpogest, Citigroup, City Bins, Coca – Cola Company, Coca-Cola Hellenic Bottling Company, Condomi, Corkery Group, DaimlerChrysler AG, Dallabrida & Associates, DBM Associates, Diageo, Echoteq (Pty) Ltd, Edelman Public Relations, Eni, Eskom, Estee Lauder & Companies, Fannie Mae, Federal Express, First Rand Bank, Getty Images, Global Satellite Telematice, Global Technology Investments, Haco Industries (Kenya) Ltd, Harman International Industries, Heineken NV, Hewlett-Packard Company, HSBC, Industrias Villares, nfineon Technologies AG, Kerzner International New York, KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft, L'Oréal, Lafarge, Levi Strauss & Co., M.A.C. Cosmetics, Mast Industries, McKinsey & Company, Inc, Merrill Lynch & Co., Inc., Metropolitan (SA), Microsoft, Modicare, MTV Networks International, National Basketball Association, Nike, Noel Group, Ogilvy Public Relations, Old Mutual (SA), OraSure Technologies, PepsiCo, Perseus, Plezecall, Inc., Polaroid, R.K.C. (Ukraine), Ranbaxy, Renault, ResourceLinC, Robert Bosch, RPG Enterprises, RRR Industries, RWE AG, SBC Communications, Serono, Siemens, Simpson, Thacher & Bartlett, Spencer Trask & Co., SRF Ltd (India),SSL International, Standard Chartered Bankplc, Telepar Brazil, Telkom SA, The Fox Group, ThyssenKrupp, Time Warner, Unilever plc, Veolia Environnement, Viacom International, ViroPharma, Voith, Volkswagen, Voxiva, Yankees Entertainment & Sports Network

Merck & Co., Pfizer Inc., Placer Dome, Inc, Rio Tinto, Royal Dutch/Shell Group of Companies, Shire Health Group, Statoil ASA, Tata Iron & Steel Co. Ltd...) Sözde HIV/AIDS'e karşı bir araya gelen bu şirketler içinde yer alan ilaç şirketleri, hastalığın yaygın olduğu ülkelerde hükümetlerin çıkardığı patentli AIDS ilaçlarının ucuza mal edilen taklit çeşitlerinin ithaline ve üretimine izin veren yasalara karşı haksız rekabet nedeniyle dava açıyorlar. Bu şirketleri bir araya getiren nedenin bu çelişkili durum karşısında, HIV/AIDS'e karşı savaşmak ve insanlığı bu belâdan kurtarmak olmadığı açıktır. Bu şirketleri bir araya getiren amaç bir birlerine pazar yaratmaktan, kâr transfer etmekten öte bir şey değildir.

Diğer taraftan; Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ırk ayrımcılığı rejiminden önce dünyanın en kapsamlı gizli kimyasal, biyolojik saldırı programlarına sahip olduğu bilinmektedir. Nitekim, "Biyolojik silahlar programının en kötü unsurlarından bir tanesi Roodeplaat Araştırma Laboratuarı'nın yönetici müdürü olan Dr. Daan Goosen tarafından tarif edilmiştir. Londra'da 1983 ve 1984'te Güney Afrika Askerî Ateşesine **'sadece siyahî insanları hasta etme ve öldürme özelliğine sahip'** bir bakteri geliştirme tekniğinin önerildiği bir belge verildiğini nakletmektedir."[30]

Başkan P. W. Botha'nın kardiyoloğu ve özel doktoru Dr. Wouter Basson "Goosen'a bunun bilimsel açıdan uygulanabilir olup olmadığını araştırmasını emretmiştir. Goosen'in vardığı sonuç; bunun belirli bir ihtimal olduğu ve hükümetin bunu bir silah gücünüzün ne olduğunu, bir kriz durumunda ne yapılabileceğini bilmede bir geri dönüş olarak algıladığı, **sahip olunduğu takdirde iyi olacağına karar verildiğidir."**

Ayrıca **Basson tarafından Goosen'den "siyah kadınların doğurganlığını azaltmanın bir yolunu bulmasını istemiş ve uygun bir aşı geliştirme amaçlı araştırma Rodeeplaat'taki temel**

---

[30] **Virüs Saldırıyor, Biyolojik ve Kimyasal Savaşa Doğru, Wendy Barnaby, sf 151, Timaş Yayınları**

projesini oluşturmuştur. Goosen, Basson'a bu tip bir aşının sadece siyah kadınlara tesir etmesi için yapılamayacağını söylediğini fakat Basson'ın yine de devam etmesini emrettiğini ifade etmektedir."[31]

"Güney Afrika'nın böylesi iyi tesis edilmiş kimyasal ve biyolojik silah programına sahip olduğu gerçeği, diğer ülkelerin bundan ne kadar haberdar oldukları ve bunun geliştirilmesinde ne ölçüde yardım etmiş olabileceklerine dair sorulara neden olmaktadır. Basson komisyona, (ırk ayrımcılığı rejiminden sonra Desmont Tutu tarafından kurulan beyaz rejim sırasındaki insan hakları ihlallerini yargılayan Hakihat ve Uzlaşma Komisyonu-Truth and Reconciliation Commission) 1980'lerin ilk zamanlarında 'üst düzey hükümet yetkilileri ve kişilere ulaşabildiğini' ifade etmiştir. İngiliz, Amerikan, Alman, Japon ve Kanadalı uzmanların çoğunlukla Sovyet destekli Afrika ülkelerindeki kimyasal silahlar hakkında bilgi karşılığında kendi biyolojik silah programlarıyla ilgili **'akıl almaz ayrıntılar'** sağladıklarını söylemiştir. **"Çok kıdemli insanlarla görüşme imkânım vardı."** demiştir."[32]

Anglogold'un sözde hiçbir kâr amacı gütmeden yürüttüğü bu hizmet, AIDS'in son derece yaygın olduğu bu ülkede ilaç kartelinin cirolarına da önemli katkıda bulunuyor. Her şeyden önce Güney Afrika Cumhuriyeti sağlık bütçesinin en önemli harcama kalemlerini kişi başı tedavi masrafı aylık 1200-1500 Doları bulan patentli HIV/AIDS ilaçları oluşturmaktadır. Oysa Güney Afrika Maden İşletmelerinde ayda 200 dolar maaş alan bir işçiyi bulmak da olası değildir.

Güney Afrika hükümetinin gerek devlet sağlık bütçesinden karşılanan tedavi masraflarının ve gerekse kişilerin kendi bütçelerinden karşıladığı tedavi masraflarını azaltmak amacıyla 1997 yılında çıkarttığı yasayla, patentli ilaçların ucuza mal edilen taklit çeşitlerinin ithaline izin vermesi karşısında, **Pfizer, Merck & Co,**

---

[31] age-sf,151
[32] age-sf,152,153

Novartis GlaxoSmithKline, Amgen, Astra Zeneca, Ely Lilly, Abbott, Bayer, Hoffman-La Roche AG gibi ilaç karteline dahil ne kadar ilaç şirketi varsa tamamının şiddetle tepkisine yol açtı ve bu şirketler haksız rekabete neden olduğu gerekçesiyle bu yasanın iptali istemiyle Pretoria Yüksek Mahkemesi'ne dava açmalarına neden oldu. Bu dava her birisi bir Afrika ülkesi gayrisafi millî hasılasına eş cirolara sahip şirketlerin çıkarlarının, 1994 yılına kadar insan yerine konmayan ve yoksul bir yaşama mahkum edilmiş siyah renkli insanların, bir hükümet düzenlemesi ile hayatta kalma şanslarının biraz daha arttırılması karşısında daha önemli olduğunu ortaya koyması açısından oldukça çarpıcı.

Yine Dünya Sağlık Örgütü ve UNAIDS'in Güncel AIDS Epidemisi 2002 raporuna göre; Afrika'da AIDS sebepli ölümler tarımda hane halkı gelirinin % 60 seviyesine kadar düşmesine sebep olmaktadır. Örneğin, Orta Malavi'de 2002 yılında yapılan bir çalışma, araştırma örneklemine giren hane halklarının % 70'inin hastalık sebebiyle işgücü yetersizliğinden şikayet ettiğini ortaya koymuştur. Bunun sonucunda hane halkı geliri düşmekte, ayrıca gıda için harcama yapabilecek satın alma gücü çok düşük bir seviyeye düşmektedir. 1985 yılından bugüne kadar, 25 Afrika ülkesindeki 7 milyon çiftçi AIDS'e bağlı sebeplerle ölmüştür. Sadece 2001 yılında, açlık tehlikesi altındaki pek çoğunda hala ilkel tarım yapılan 6 tarım ülkesinde hayatını kaybeden çiftçi sayısı 500 bindir.

AIDS bir taraftan Afrika'da tarım sektöründe işgücü kaybına neden olurken, diğer taraftan da tarım alanlarının boş kalmasına neden olmakta, yetersiz tarımsal üretim açlık krizini derinleştirmektedir. Raporda, kuraklık, sel gibi doğal felaketler ile isabetsiz ulusal ve uluslararası politikalar açlık krizini derinleştiren unsurlar olarak sayılmaktadır.

Tarımsal ürün düşüşü boş kalan tarım alanları kıtada bu sefer çokuluslu gıda ve tarım şirketlerinin işine yaramaktadır. Bir taraftan boş kalan tarım arazileri bu şirketlerin eline geçerken, ta-

rımsal ürün düşüşü, bu şirketlerin ürünlerine talep artışı olarak yansımaktadır.

Yine bu şirketler yoksulluğun, ölümün kol gezdiği Afrika kıtasında inanılmaz büyüme rakamları yakalamaktadır. Örneğin; Unilever'in Afrika Finans Müdürü Ian Lawrence; **"Unilever 100 yıldır Afrikadadır, yüz yıl sonra da burada olacaktır."** derken Ünilever'in Nijerya CEO'su Robert Clarke, Unilever'in 2003 yılında 2 milyar Euro olan Nijerya satış hasılatının 2006 yılında iki katına çıkarak 6 milyar Euro'ya çıkacağını söylemektedir.

SUDAN "EL-ŞİFA" İLAÇ FABRİKASININ BOMBALANMASI

Başkan Clinton "kimyasal silah üretim birimi" olduğunu iddia ederek 1998'de Sudan'daki El-Şifa ilaç fabrikasının bombalanmasını emrettiğinde, aslında büyük bir terör suçu işliyordu. Söz konusu fabrika, dünyanın en fakir ülkelerinden birinin halkının ilaç ihtiyacının %90'ını karşılıyordu. Sıtma tedavisinde en etkin ilaç olan kloro kinin üreten tek fabrikaydı. Aynı zamanda ülkedeki 100 bin dolayındaki tüberküloz hastasının gereksinim duyduğu ilaçları da üretiyordu. El-Şifa aynı zamanda, ülkedeki çocuk ölümlerinin en önemli nedenleri arasındaki parazit salgınının ortadan kaldırılmasında kullanılan ilaçların da üretildiği yerdi. Ve bu ilaçlar başka hiçbir yerde üretilmiyordu.

Oldukça saygın bir insanî yardım kuruluşu olan Near East Foundatition'dan Jonathan Belke'nin yazdığına göre; Amerikan saldırısı sonucu, ülkede, sıtma, tüberküloz gibi tedavi edilebilir hastalıklardan ölenlerin (ki birçoğu çocuk) sayısı on binleri buluyor(...) Bu arada Amerika Sudan'a uyguladığı yaptırımlarla, ülkenin, fabrikanın bombalanmasıyla baş gösteren ilaç sıkıntısını ithalat yoluyla da olsun hafifletmesini engelliyor.

Clinton'ın emrini verdiği bombalamadan bu yana kaç Sudanlı öldü? Almanya'nın Sudan büyükelçisine göre, 'en iyimser

tahminle on binlerce kişi.' Sudan hükümeti konunun araştırma komisyonu tarafından incelenmesini istemesine rağmen, Washington yönetimi bu girişimi engelledi.[33]

[33] Dünyanın Yeni Efendileri, Küresel Yağmacılığın Gerçek Yüzü, John Pilger, sf 162,163, çeviren, Ali Çimen, Timaş Yayınları

ULUSLARIN GÜCÜ VE MADENLER

1930'lu yılların sonunda, Dünya yeni bir paylaşım savaşının ortasında kalır. Savaşın saldırgan ve yayılmacı gücü Almanya, Avrupa'da ülkeleri birer birer işgal ederek Sovyetler Birliğine doğru ilerlemektedir. Almanya askerî gücün zirvesindedir. Ancak, Aachen Teknik Üniversitesinde görevli Alman fizik Profesörü **Wilhem Fucks** ve arkadaşları daha henüz savaşın başında Almanya'nın yenileceğini söylemekte ve savaşın zamanı ile Almanya'nın kaç yıl dayanabileceği konusunda aralarında bahse girmektedirler. Almanya'nın savaştan yenik çıkacağı kehanetinde bulunan **Wilhem Fucks** bu kehanetinin yalın bilimsel tabanını; savaş sırasında batan gemilerin ve parçalanan tankların yerine yenilerinin yapılması için gereksinim duyduğu çelik ve çelik üretimi karşısında; ABD ile İngiltere'nin toplam çelik üretiminin, (o tarihlerde) Almanya ile Japonya'nın toplam çelik üretiminin yaklaşık iki katı olması gerçeğine dayandırmaktadır.[34]

Sovyet-Nazi savaşının başında Alman ordusu belki bu gerçeğin bilincinde bir strateji güdüyordu. Nitekim; **"Doğu cephesindeki savaşın ilk altı ayında Sovyetlerin elinden çıkan topraklarda nüfusun %40'ı vardı ve demirin %68'i, çeliğin %58'i, kömürün %63'ü, alüminyumun %60'ı ve tahılın %38'i buradan sağlanıyordu."**[35]

Sovyetlerin bu inanılmaz kaybına karşın müttefik ülkelerin demir çelik üretimi toplamı Almanya'nın çok çok üzerindeydi. Üstelik Almanların ele geçirdiği demir kaynakları, demir çelik

---

[34] Murat Sezer, Toplam Kalite Ulusal Güç İlişkisi, Kamu Yönetiminde Kalite, 2 Ulusal Kongresinde sunulan Bildiri, 21-22 Ekim 1999

[35] Türkkaya Ataöv, İkinci Dünya Savaşı, sf. 93 Birey ve Toplum Yayınları, Remka Ldt Şti, sevnç matbaası

endüstrileri birden silaha dönüşmüyordu. Demir ve çeliği tanka, topa, tüfeğe, zırhlılara dönüştürmek için kroma ihtiyaç vardı ve Almanya'nın kromu (kromit) yoktu.

İşte bu tarihlerde Artur Kemp, "Ekmek için maya neyse modern sanayi içinde krom odur. Pek az miktarda gerek duyulur, fakat, onsuz da olmaz; tıpkı mayasız ekmek olamayacağı gibi" derken, diğer taraftan Birleşik Amerika Kara ve Deniz Orduları Cephane Dairesinin **antimuan, manganez, civa, nikel, çinko, tungsten** gibi altı madenle birlikte **kromiti** de stratejik değeri olan madenler sınıfına" sokuyordu.[36]

Almanya'nın silah sanayisinin ihtiyaç duyduğu kromun tek tedarik merkezi ise Türkiye idi. Müttefik devletler Almanlara kromit satışının önüne geçilmesi için Türkiye nezdinde yürüttüğü ticarî görüşmeler, askerî çaba ve tehditlerden istenen sonucu elde edememişti. Türkiye'yi müttefik güçlerin yanında savaşa sokma girişimleri de sonuçsuz kalıyordu. Alman orduları karşısında çaresiz kalan müttefik devletleri (Amerika, İngiltere, Rusya) Alman ordularını besleyen silah sanayiinin dayandığı demir çelik üretimini darboğaza sokacak ve Alman ordularının gücünü düşürecek manevralar yapmaktaydı. Ruslar tüm güçlerini Nikopol'a (Niğbolu) sevk ederek burayı ele geçirmişler ve Alman demir çelik sanayisinin ihtiyaç duyduğu en önemli **manganez kaynaklarından** mahrum bırakmışlardı. Ancak manganezden mahrum kalan Almanya demir çelik sanayi Türk kromit kaynaklarına daha aç gözlü bir biçimde yöneldi. 2. Dünya Savaşı boyunca ülkemizin en önemli ihraç ürünleri arasında kromit yer almaktaydı. 1939 yılında ülkemiz Dünya kromit üretiminin %16,4'ünü yaklaşık olarak 190.000 tonunu tek başına sağlamıştı. Savaş, silah üretimini (tank, zırhlı gemiler, top, tüfek...) arttırıyor bu da demir çelik üretimini tahrik ediyordu. Savaş boyunca da üretim ve

---

[36] Chromium A Strategic Material Harvard Business Review, kış dönemi, 1942,199-212), (BrooksEmeny,The Strategy of Raw Material:A Study of Americain Peace And War, Newyork, Macmillan Co. 1944

ihracat sürekli yüksek düzeyde kaldı. Savaş yıllarında Türkiye'nin kromit üretimi ton olarak aşağıda verilmiştir.[37]

YILLAR	TON
1939	183.300
1940	169.800
1941	135.700
1942	116.300
1943	154.500
1944	182.100
1945	148.100

Mevcut durum ve 2. Dünya Savaşı taraflarından miğfer devletlerinin demir çelik ve silah üretiminde kullandıkları kromit kaynaklarından yoksun oluşu, savaş boyunca tarafsız kalmaya çalışan Türkiye üzerinde, müttefik devletlerin benzeri görülmemiş baskısına maruz bırakmıştı. 1939 yılında Türkiye ile Almanya ve ayrıca İngiltere ve Fransa arasındaki ticaret görüşmelerinde, kromit en çok tartışılan konu olarak yerini aldı. Nitekim o yıllarda olduğu gibi bugün de kromiti sanayisinde kullanamayan ülkemiz; yer altı kaynaklarını işlemeden yabancı sanayi ve metalurji tesislerinin üretim hatlarına bağlamış, bu ise ülkemizin sanayileşmemesinin en temel problemlerinden biri ola gelmiştir.

31 Ağustos 1939'da Türkiye ile Almanya arasındaki ödeme anlaşması sona erdi. Bu yıllarda politikacılar ülke ekonomisini bir taraftan Almanya'ya çok bağımlı duruma getirmiş olmaktan korktuklarından, diğer taraftan da İngiltere ve Fransa ile ticarî ilişkiler kurdukları için sona eren ödeme anlaşmasını uzatmayı kabul etmemişti. 19 Ekim 1939 tarihli İngiltere, Fransa ve Türkiye ittifakına eklenen mali anlaşma İngiltere, Fransa ve Türkiye arasında sıkı ticarî ilişkiler kurulmasını öngörüyordu. Anlaşmaya dayalı olarak başlayan görüşmelerde; İngilizler Türkiye'nin Al-

---

[37] Edward Weisband, İkinci Dünya Savaşında İnönü'nün Dış Politikası, SF,108,Çeviren M.Ali Kayabal, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık AŞ, Temmuz 2000.

manya'ya kromit satmamasını istiyorlardı. Buna mukabil Türkiye; **İngiltere'nin iki yıl içinde 200.000 ton kromit** ve incir, tütün, üzüm, fındık gibi tarım ürünlerini de **almasını istiyordu**. Hatta görüşmeler sırasında, **her ne kadar İngiltere kromiti satın alma konusunda istekliyse de**; Almanya'ya kromit ihraç edilmemesinin Türk tarım ürünlerinin İngiltere tarafından alınması şartına bağlanması, İngiltere'de kızgınlık uyandıran bir husus oldu. Görüşmelerin kesilmek üzere olduğu bir noktada, Türkiye İngiltere'ye Türk kromitini 20 yıl süreyle alması teklifinde bulundu. Ancak bu öneri de İngiltere tarafından reddedildi. İngiltere'nin karşı önerisi gelecek iki yıl içinde her yıl 50.000 ton kromit almak ve 1943'ten sonra da kromit ithalatında Türkiye'nin İngiltere'ye öncelik tanıması şeklindeydi.

18 Haziran 1941 tarihinde Türk Alman Dostluk İttifakı imzalandı. Bu dostluk anlaşmasının ardından yapılan ticarî görüşmelerin esasını da Türk kromiti teşkil etmekteydi. Nitekim 18 Haziran 1941 tarihinden hemen sonra Almanya tarafından Türkiye'ye gönderilen Karl Clodius'un yürüttüğü görüşmelerin birinci gündem maddesini Almanya'nın Türkiye'den ithal edeceği kromit oluşturuyordu. Nihayet Ekim 1941'de görüşmeci Clodius adıyla anılan anlaşma imzalandı. Bu anlaşma uyarınca Türkiye, İngilizlere tanınan önceliğin sona ermesinden üç ay sonra 31 Mart 1943 ile 15 Haziran 1943 tarihleri arasında Almanya'ya 45.000 ton kromit göndermeyi kabul etmekteydi.

Demir ve çeliğini, kromitini, manganez'ini işleyerek ileri metalurjik ürünlere dönüştüremeyen ve bunlardan özellikle savaş yıllarında ihtiyaç duyulan silahı yapamayan Türkiye'ye, yine aynı anlaşmaya göre Almanya tarafından 18 milyon lira değerinde askerî malzeme gönderilirse; Türkiye, 1943 yılında Almanya'ya açıktan 45.000 ton, 1944 yılında da 90.000 ton kromit ihraç edecekti.

Anlaşma, Almanların acil kromit ihtiyacı karşısında tatminkâr bulunmadığı gibi hoşlarına gitmemişti. Anlaşmadan hoşnut olamayan bir diğer tarafta İngiltere ve A.B.D. oldu. İngiltere Tür-

kiye'nin 20 yıl süreli kromit ihracat teklifini kabul etmemekten pişmanlık duymaktaydı.

Ancak İngiltere'nin bu pişmanlığı samimi olmadığı, İngiltere demir çelik sanayiinin Türkiye'nin kromitine ihtiyaç duymaması nedeniyle açıktı. Çünkü İngiltere Sanayisi ihtiyaç duyduğu kromiti, sömürgesi Güney Afrika'dan Anglo Amerikan şirketi kanalıyla neredeyse bedava sağlıyordu. Kromit için Türkiye'ye para vermek İngiltere'nin işine gelen bir ticaret değildi.

Anlaşmayı engelleyemeyen İngiltere ve Amerika miğfer ülkelerinin demir çelik ve silah sanayiine stratejik değeri olan kromitin ulaşmasını engellemek için sadece 1940 yılında Türkiye'den 151.066 ton kromit ithal etmişlerdi (yapılan anlaşmaya göre sadece 50.000 ton kromit alacaklardı.) Ancak Türkiye Clodius anlaşmasına bağlı kalmış miğfer ülkelerine 1943 yılında 46.783 metreküp kromit, 9.508 metreküp pik demiri, 7.384 metreküp bakır, 966 metreküp demir cevheri ihraç etmişti.*

"TÜRK-ALMAN DOSLUK ANLAŞMASI VE ALMAN SİLAH SANAYİNE İHRAÇ EDİLEN KROMİT'İN BEDELİ"

"1941 yılı başlarında Ankara'daki İngiliz Büyükelçisi, Sir Hugh Montgemery Knutcbull Huggensen Türk ilgililerine "Almanlarla saldırmazlık paktı imzalamazsanız, denizaltılarınızı vereceğiz" dediği gibi, dört uçak filosunun hediye edileceğini de bildirmişti. Ancak durum İngilizlerin istediği gibi gelişmedi ve Türk Alman Dostluk Antlaşması 18 Haziran 1941 tarihinde Ankara'da imzalandı. Almanlar, Rusya'ya yapılacak Barbarossa Harekatından önce güney yanını güven altına almak istiyorlardı.

---

* Bu konuda daha geniş bilgi için Bkz, Edward Weisband, İkinci Dünya Savaşında İnönü'nün Dış Politikası, Çeviren M.Ali Kayabal, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık AŞ, Temmuz 2000

Barbarossa harekatının başladığı gün olan 22 Haziran 1941 günü Türkiye Cumhuriyeti de tarafsızlığını ilan etti. İngilizlerle uzun yazışmalardan sonra, tam bu sıralarda, bir Türk askerî kafilesinin Mısır'dan İngiltere'ye hareket edecek olan İngiliz konvoyuna yetişmek üzere yola çıkarılması kararlaştırılmıştı. İngilizler kafilenin ısrarla 25 Haziran'da Mısır'da Port Said'de hazır olmasını şart koştular...

Milli Savunma Bakanlığı (Bakan; Saffet Arıkan), askerî kafilenin Mısır'a götürülmesi için Ulaştırma Bakanlığından (Bakan; Cevdet Kerim İncedayı) bir gemi kiralanarak hazırlanmasını istemişti. Refah gemisi ya da o günkü diliyle **"Refah Vapuru"** dikkat çekmeyeceği düşüncesiyle bu görev için seçilmişti. **Refah gemisi Musevi bir yurttaşımıza ait daha çok adına şarkılar yapılan dünya savaş sanayiinin stratejik maddesi olan Türkiye'nin kromunu taşımakta kullanılan 5.000 tonluk bir yük gemisiydi. 1941 yılında İngilizlere Mısır yoluyla krom taşıyan bir şilepti. Türk kromu, 1942 yılına kadar İngiltere tarafından kapatılmıştı. Refah gemisine krom da yüklenmiş, ancak sonra boşaltılmıştı. İngiltere'ye gönderilecek personelin, gemideki krom boşaltılarak gönderildiği basında yer almıştı. Bu konunun da tam açıklığa kavuşması gerekmektedir. Gemi Mısır'a krom götürmeye hazırlanırken, almış olduğu bu yeni görev üzerine yüklemiş olduğu kromu boşaltılmış mıdır, yoksa bu görevle birlikte krom yüklenmiş yolcu ya da millî Savunma Bakanlığı ilgililerinin uyarısıyla mı boşaltılmıştır?...**

Geminin torpillenerek batırılması konusu üzerinde önemle durulması gereken bir başka nokta da, Refah gemisinin 23 Haziran 1941 günü hareketinden önce Ankara'daki İngiliz elçiliğinden gelen bir görevli tarafından gemi rotasının verilmesidir. Kaptan İzzet Dalgakıran plânlanan rotayı değiştirerek, İngilizlerin vermiş olduğu rotayı plânlamıştır." [38]

---

[38] Doç. Dr. Esat Arslan, Refah Faciasının 60 ncı Yıldönümünde Kara Harp Okulu 1941 Yılı Mezunu Onaltı Şehidimiz. K.H.O

Refah Gemisi 23 Haziran 1941 günü saat 18.00'de Mersin limanından İngilizlerin çizmiş olduğu rotayı izleyerek ayrıldı. Geminin hareketinden yaklaşık 5 saat sonra 42-45 mil kadar gittikten sonra, Kıbrıs'ın Karpas açıklarındayken saat 23:00 sularında büyük bir patlama oldu. Gemi kimliği belirlenemeyen bir denizaltı tarafından atılan torpille vurulmuştur.

Ele aldığımız konu bağlamında; Refah vapurunun torpillenerek batırılmasında Türkiye ve Almanya arasında imzalanan **18 Haziran 1941 tarihli Türk Alman Dostluk İttifakının** ve Türkiye'nin Almanya'ya kromit ihraç etmesinin neden olduğunu ve bu suretle Türkiye'nin bir taraftan dostluk anlaşmasını askıya alması, diğer taraftan da Almanlara kromit ihracının engellenmek istendiği söylenebilir. Vapurun takip ettiği rotayı İngilizlerin vermiş olması ve vapurun bu rota üzerinde torpillenmesi saldırıyı kimin yaptığı konusunda önemli bir ipucu vermektedir.

Alman sanayisine kromit satışını engelleyemeyen Müttefiklerin ticarî ve askerî çabaları, yerini diplomatik girişimlere terk etti. Bu girişimleri açık bir biçimde F. Roosevelt ve J. V. Stalin arasındaki aşağıda yer verdiğimiz yazışmalarda görmekteyiz.

18 Mart 1944 tarihinde ABD Başkanı F.Roosevelt, Sovyetler Birliği Başkanı J.V.Stalin'e Rusların Nikopol'u ele geçirmesini öven ancak Türkiye'nin Almanlara kromit satmasının önlenmesi için İsmet İnönü nezdinde yaptığı girişimi bildiren bir telgraf gönderiyordu. Telgrafın bir sureti Bay Churchill'e de çekilmişti.

S.131/NO.178

18 Mart 1944'de alınmıştır.

F. ROOSEVELT'DEN J. V. STALİN'E

Türk kromunun Almanya için öneminden çok etkilenmem nedeniyle krom konusunda kişisel bir mektubu, bugün Başkan İnönü'ye uçakla yolladım. Mektubu, teslim etmesi için Ankara'da ***Elçi Steinhardt'a*** *gönderdim. Benimle aynı fikirde olacağınızdan emi-*

*nim, **ancak bu hareketin almakta olduğunuz veya düşündüğünüz tedbirlere ters düşmesi halinde bunları bilmeme izin verin ki, bu mektubun teslimini durdurabileyim.** Başkan İnönü'ye yazdığım mektubun metni şerhen şöyledir.*

" Hemen haftanın her günü sizinle konuşmayı istediğim bir çok mesele vardır. Keşke birbirimizden binlerce mil uzakta olmasaydık. Bu anda, size krom konusu hakkında yazmak istiyorum.

*Farkında olduğunuz gibi Ruslar Nikopol'un (Niğbolu) ele geçirilmesiyle Almanları önemli **manganez** kaynaklarından yoksun bırakmayı başardı. **Bir çok amaçla Türk krom cevheri manganezin yerini alabilir ve Almanların Nikopol'den gelen manganezden yoksun kalmaları sonucunda Alman savaş üretimi için Türkiye'den sağlanacak kromun önemi artar.***

Türkiye'den Almanya'ya nakli devam eden büyük krom cevheri ikmallerinin şimdi Birleşmiş Milletler için derin endişe yaratan bir mesele haline gelmiş olduğu açıktır.

*Almanların Türk krom cevherinden daha fazla yararlanmasından nasıl alıkonulabileceğine en iyi siz karar verebilirsiniz. Yaratıcı dehanızı bildiğim için bunun üstesinden gelecek bir yöntem bulacağınızı ümit ederim. **Türkiye tarafından yapılacak, aslında dünyanın refahı için emsalsiz bir katkı niteliğindeki bu fırsatı tanıyacağınıza kuvvetle inanıyorum.***

Söylemenin gereksizliğini bildiğim halde, Kahire'deki konuşmalarımızda ne kadar mutlu olduğumu ve şimdi birbirimizle iki eski dost gibi konuşabileceğimizi hissediyorum.

Bütün iyi dileklerimi gönderiyor ve yakın gelecekte yeniden buluşacağımıza inanıyorum.

Bay Churchill'e de benzer bir telgraf gönderiyorum.

ROOSEVELT[39]

Telgrafı alan J. V. Stalin gecikmeden F. Roosevelt'e cevabını içeren bir telgraf çekti. Stalin telgrafında şöyle demekteydi;

---

[39] **SSCB Dışişleri Bakanlığı, İkinci Dünya Savaşı'nda Stalin, Roosevelt ve Churchill'in Türkiye üzerine yazışmaları,sf,123,124, Tercüme Levent Konyar, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık AŞ, Temmuz 2000.)**

STALİN'DEN ROOSEVELT'E KİŞİSEL VE GİZLİ

Türklerin kromu Almanya'ya teslimi hakkındaki Türkiye Başkanına gönderdiğiniz mektubun taslağını zikreden mesajınızı almış bulunmaktayım.

Türklere yapılmasını tavsiye ettiğiniz önerinin, olumlu sonuçlarından ümidimin az olduğunu söylemem gerekmesine rağmen, yapılmasının tam zamanıdır sanırım. 20 Mart 1944

STALİN[40]

GERÇEKLEŞEN KEHANETİN MATEMATİKSEL İFADESİ "FUCKS FORMÜLÜ"

Nihayet savaş bitmişti. Savaşın mağlubunun Almanya olması, Aachen Teknik Üniversitesi profesörlerinden Wilhem Fucks'un kehanetini doğruluyordu. Fucks savaşın hemen ardından kehanetini dayandırdığı düşüncesini geliştirip matematiksel bir formül haline getirdi.

$$\text{Güç} = a.\ \sqrt[3]{n(E+Ç):2}$$

a=Sosyal Sabite (0-1 arası bir değere sahip. Din, davranış,ulus kültürü gibi etmenlere göre farklılık göstermektedir.) **n**=Nüfus, **E**=Elektrik enerjisi üretimi (kwh/yıl) **Ç**=Çelik üretimi (ton/yıl)

Bu formüle göre her ulus için sıfır ile bir arasında farklı bir değer olan "sosyal sabite" ulus nüfusunun küp kökü ve ulusun toplam elektrik enerjisi üretimi (kwh/yıl) ile çarpılmakta aynı işlem birde toplam çelik üretimi (ton/yıl) ile çarpılmakta ve bulunan iki sonucun aritmetik ortalaması alınmakta çıkan ortalama değer, birimsiz bir büyüklük. Bu işlem her ulus için yapıldığında uluslar, güç potansiyellerine göre beklenen şekilde sıralanmakta.

---

[40] Age-sf,125

Fucks bu hesaplamayı 1963-1964 yılları için yapmış ve A.B.D. için çıkan sonucu 1000 birime tahvil ederek şöyle bir sonuca ulaşmış.[41]

SONUÇLAR	1963-1964
A.B.D	1000
S.S.C.B.	673
Japonya	155
B. Almanya	149
Ingiltere	120
Türkiye	2

Sonuçların yer aldığı tabloda; 1963 ve 1964 yılları için Türkiye için elde edilen sonucun ve Türkiye dışındaki ülkelerle kıyaslaması yapıldığında; Türkiye'den A.B.D. 500 kat, Sovyetler Birliğini yaklaşık 337 kat, Japonya yaklaşık 78 kat, Almanya yaklaşık 75 kat ve İngiltere'nin 60 kat güçlü olduğu görülmektedir.

Ulusal gücü tanımlama konusunda farklı bir matematiksel formülde Ray Cline tarafından geliştirilmiştir. Cline'nin Formülüne göre ulusal güç; nüfus ve toprak, ekonomik yeterlilik ve askerî yeterliliklerin toplamının, stratejik amaçlar ve bu amaçları gerçekleştirme isteğinin toplamı ile çarpımıdır.

$$G = (N + E + A) \times (S + İ)$$

G= Güç, **N**= Nüfus ve Toprak,
E= Ekonomik yeterlilik, **A**= Askerî Yeterlilik
S= Stratejik Amaçlar, **İ**= Amaçları Gerçekleştirme İsteği

Cline tarafından geliştirilen çözümlemede de ön plâna çıkan hususlardan biri ekonomik yeterliliktir. Formülde (E) harfiyle ifade edilen bu parametre çözümlemenin birincil önemli unsuru-

[41] Murat Sezer, Toplam Kalite Ulusal Güç İlişkisi, Kamu Yönetiminde Kalite, 2 Ulusal Kongresinde sunulan Bildiri, 21-22 Ekim 1999

dur. Ekonomik yeterlilik hem topraktan hem de toprak altında bulunan kaynaklardan faydalanına derecesini ifade etmektedir. Hiç kuşkusuz burada topraktan faydalanma açısından iklim yine yer altı kaynaklarından faydalanma konusunda şanslı bir dağılımın önemi büyüktür. yer altı kaynakları açısından ekonomik yeterlilik kavramı; rezerv büyüklüğü ve bu rezervlerin endüstriyel dönüşümünün sağlanabilmesi, dolayısıyla teknoloji ve teknoloji geliştirerek bunu üretime aktarabilme, ortaya çıkan ürüne pazar yaratma yeteneği ile yakından ilgilidir.

Cline'in çözümlemesinde çarpan ve sonucu belirleyen unsurlar olarak ortaya çıkan stratejik amaç ve bu amacı gerçekleştirme isteğidir. Ve bu iki unsur ya da bu unsurlardan biri yok ise, ulusal güçten bahsetmenin de hiçbir anlamı olmayacaktır.

Barnet'e göre "Bir ulus devletin gücü asla tek başına silahlı kuvvetlerinden değil, aynı zamanda **ekonomik ve teknolojik kaynaklarından**, dış politikasını yürütürken gösterdiği ustalıktan, uzak görüş ve kararlılıktan, toplumsal ve politik örgütlenmesinin iyiliğinden de gelir."[42]

Farnsworth; "Güçlü bir devlet düşünüldüğü zaman akla çoğunlukla askerî güç gelir, oysa bir devletin gücü soyut ve somut bir çok unsurun bir araya gelmesiyle oluşur. Somut unsurlar; nüfus, coğrafya, **doğal kaynaklar**, ekonomik güç ve askerî güç iken, soyut unsurlar; ulusal moral, ulusal liderlik ve siyasal sistemdir." demektedir.[43]

Ulusal gücün belirlenmesinde; Wilhem Fucks, Ray Cline, Barnet ve Farnsworth tarafından geliştirilen yaklaşımlarda, doğal kaynaklar ve bunların endüstriyel dönüşümü bir ulusun gücünün somut ve vazgeçilmez bir unsuru olarak yer almaktadır. Ni-

---

[42] C Barnet, The Collapse of British Power, London, Oxford University Press, 1972, S.XI, Aktaran; Doç Dr Deniz Ülke Arıboğan, "Globalleşme Senaryosunun Aktörleri Sf, 94

[43] Davit Farnsworth, İnternational Relations, Chicago, Nelson Hall Inc, 1988, Sf 41-57, Aktaran Doç Dr Deniz Ülke Arıboğan, "Globalleşme Senaryosunun Aktörleri Sf, 95

tekim gelişmiş ülkeler yer altı kaynaklarının mevcut rezervlerini sıkı sıkıya takip etmekte onları rezerv durumlarına ve kullanım imkânlarına göre kritik ya da stratejik olarak sınıflandırmaya tabi tutmakta gerekirse mevcut rezervlerinin kullanımına sınırlamalar ve yasaklamalar getirebilmektedir. Ulusal gücü bu kadar yakından ilgilendiren doğal kaynaklar bu açıdan bakıldığında ulusal güvenliği de yakından ilgilendirmektedir.

Ulusal gücün somut bir unsuru ya da çarpanı olan doğal kaynaklar, bu bakış açısından aynı zamanda kamusal mülkiyetin zorunlu olduğu alanlardır. Bu nedenledir ki bu kaynakların kullanımında küresel yaklaşımların bir dayatması olarak gelişen **"insanlığın ortak malı sayılmalıdır", "insanlığın faydasına kullanacağız"** ya da **"küresel kamu yararı"** şeklindeki **ulus bilincinden yoksun politik açılımlar,** ulusal gelecek ideali, bilimsel ve tarihsel gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Doğal kaynakların kullanımında ve onların endüstriyel dönüşümünde uyulması zorunlu temel öncelik ulusal faydadır. Bir ülke doğal kaynaklarının endüstriyel dönüşümünü sağlayamıyorsa; ülke yönetimine düşen görev bu kaynakların kullanıldığı sanayi tesislerinin yapımı üzerine yoğunlaşmaktır. Siyasal yönetimler tüm yer altı kaynaklarını **ulusal gücü azaltacak, gelecekte yok edecek** bir biçimde bir savurganlıkta bulunma hakkına sahip değildir.

1993 yılından sonra ABD başkanı Bill Clinton'a bağlı Ekonomik Danışmanlar Konseyinde başkan olarak görev alan, 1997 yılını takiben Dünya Bankası'nda Başekonomist ve Başkan Yardımcısı olarak çalışan aynı zamanda bir akademisyen olan Joseph E. Stiglitz 'Küreselleşme Büyük Hayâl Kırıklığı' adlı kitabında; "Kaynaklar açısından zengin bir çok ülkede insanlar, enerjiyi servet yaratmak için kullanacaklarına doğal kaynaklardan kendile-

rine gelir (ekonomistlerin deyişiyle **"RANT"**) sağlamak için uğraşıyordu"[44] demektedir.

MADENLERİN LÂNETİ Mİ, YOKSA BİRİLERİNİN İHANETİ Mİ?

Tüm bunlara karşın gelişmekte olan ülkelerde belirli çevreler ve IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası kurumlar doğal kaynaklar konusunda yabancı sermaye beklentisi yaymakta biraz daha öte giderek bunu çığırtkanlık seviyesine ulaştırmaktadırlar. Oysa Stiglitz deneyimlerini ve Dünya Bankası uygulama sonuçlarını aktardığı kitabında; doğrudan yabancı yatırım hakkında bir çok mantıklı şikayetin varlığından söz etmektedir. Stiglitz'e göre; "bu tür yatırımlar çoğu zaman devletten alınan özel ayrıcalıklardan (imtiyaz) türemektedir. Standart ekonomi bu tür ayrıcalıklardan çıkan dürtü bozulmaları üzerine yoğunlaşıyor olsa da aslında işin çok daha sinsi bir yönü bulunmaktadır. Bu ayrıcalıklar çoğunlukla yozlaşmanın, devlet görevlilerine verilen rüşvetlerin sonucudur. **Doğrudan yabancı yatırım, ancak demokratik işleyişin zarar görmesi pahasına gelir. Bu özellikle yabancıların haklarını düşük fiyatlardan almak için gerçek bir dürtüye sahip olduğu madencilik, petrol ve diğer doğal kaynaklardaki yatırımlar için geçerlidir.** Ayrıca bu tür yatırımların başka olumsuz ve ters etkileri de vardır. Madencilik haklarının getireceği gelir paha biçilmez olmasına karşın **bu yatırımlar genellikle büyümeyi arttırmaz.** Madencilik faaliyeti bir dual ekonomi içinde para dolu ceplerin olduğu bir ekonomi yaratılmasına yol açabilir. Ama dual ekonomi gelişmiş ekonomi demek değildir. Gerçekte gelişme toplum için bir dönüşümdür." [45] demektedir.

---

[44] Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı (Globalization And Its Discontents), Joseph E. Stiglitz Sf 94 Çeviren, Arzu Taşçıoğlu, Deniz vural

[45] age-sf,93

Gelişmekte olan ülkelerin madenlere bağımlı olmasının ekonomik büyümeyi yavaşlattığı, hatta azalttığı kanıtlanmıştır. Bu olguya ekonomistler **"Kaynakların Lâneti"** adını vermiştir. Harvardlı ekonomist Jeffrey Sachs ve Andrew Warner, 1970 -1990 döneminde gayrisafi yurtiçi hasılası (GSYH) içinde doğal kaynak ihracatı oranı yüksek olan 95 gelişmekte olan ülke üzerinde bir araştırma yaptılar. Elde ettikleri sonuca göre, bir ülke doğal kaynak ihracatına ne kadar bağımlıysa kişi başına düşen büyüme hızı da o kadar düşük oluyordu. İngiltere Lancaster Üniversitesi'nden Ekonomist Richard Auty, 85 ülkede 1970-1993 arası ekonomik büyümeyi inceledi ve bu dönemde bakır, boksit, kalay gibi sert mineraller açısından zengin olan ülkelerin GSYH artışının negatif olduğunu ve yılda ortalama -%0,2 civarında seyrettiğini gördü.[46]

Kaliforniya Üniversitesi'nden (UCLA) Prof Michael Ross; son on yılda ;

- Dışsatımında madenciliği (%50'sinden çoğu) egemen ülkelerin yılda %2,3 gerilediğini,
- Dışsatımında madenciliği (%15-50'si) kritik oranda ülkelerin yılda %1,1 gerilediğini,
- Dışsatımında madenciliği (%6-15'i) belirgin ülkelerin yılda %0,7 gerilediğini ve ortalama düşüşün de, yılda %1,15; on yılda %11 olduğunu ortaya koyuyor.

Prof Michael L. Ross'un, o sıralarda bulunduğu Michigan Üniversitesi'nde 2000 yılında yaptığı bir başka çalışmasına göre de doğal kaynaklara dayalı zenginlik 1 birim arttığında, 0-10 arasındaki demokrasi cetvelinde 0,72 puanlık düşüş yaşanıyor. Bu, petrol kaynaklarına bağımlı Orta Doğu ile sınırlı olmadığı gibi, öteki maden zenginlikleri de benzer bir etki yaratıyor. Madencilik ürünlerinin dışsatımına dayalı ekonomilerde demokratik kurumlar yaşayamıyor. Prof Ross (UCLA'da iken) 2001 sonunda yaptığı

---

[46] Dünyanın Durumu 2003, Worldwatch Enstitüsü 20. Yıl Özal Baskısı, Çeviren; Şehnaz Tahir Gürçağlar, Tema yayınları Sf 146,147

bir yayınında da petrol ve madene bağımlılık arttıkça kalkınma hızının düştüğünü ortaya koyuyor. Maden ya da petrol dış satımının ulusal gelirdeki payı arttıkça (UNDP'nin geliştirdiği) "insani gelişme indisi (HDI)" azalıp, yoksulluk sınırının altında gelirle yaşayan nüfusun oranı artıyor. Maden bağımlılığında her %5'lik artış HDI indisini 3,1 puan düşürüyor. 1990-1998 arasında bu düşüş daha da hızlı. Doğal kaynaklara bağımlılık arttıkça erken yaşlardaki çocuk ölüm oranı artıyor ve ortalama yaşam süresi azalıyor. Yolsuzluk oranı artıyor, gelir eşitsizliği artıyor, ekonomik şoklara dayanıklılık azalıyor, her beş yıllık dönem için iç savaş yaşama riski %23 artıyor. Kaynak zengini ülkelerin, sabit sermaye tüketimi, net tasarruf, eğitim harcamaları, enerji ve maden kaynaklarının tükenmesi, ormanların tükenmesi, karbondioksitin zararları gibi etkenler de göz önüne alınarak doğal sermayesinin tükenişinin de hesaba katıldığı bir yaklaşımla, bulunan "gerçek ulusal tasarruf oranı"nın özellikle petrol üreten bir çok ülkede eksi değerlere sahip olduğu, maden bağımlısı ülkelerde ise genellikle %10'dan az, dünya ortalamasının altında olduğu saptanmış bulunuyor. Auty 1999'da UNE için hazırladığı bir yayında, bu sonuçları IMF modellerine bağlıyarak eleştiriyor ve bu modellerin kaynak zengini az gelişmiş ülkeleri tehlikeye attığını ortaya koyuyor.

Auty'nin 2001'de yaptığı bir çalışmanın sonuçlarına göre eski sosyalist ülkelerin dönüşümü sürecinde, doğal kaynaklara bağımlı ülkelerin kolay toparlanamadığı görülüyor. Auty'nin 2002'de yayınlanan ve editörü olduğu kitabında da, doğal kaynakların dışsatımına bağımlı ülkelerin verimsizliği enine boyuna inceleniyor. Montana Üniversitesi'nden Prof. Thomas Michael Power bu yıl yayınladığı "Digging to Development?" çalışmasında aslında gelişmiş kapitalist ülkelerin kalkınmasında da madenciliğin sanıldığı gibi motor rol oynamadığını ortaya koyuyor. Gelişme dönemlerinde madenciliğin dış satım ve ulusal gelirdeki yeri hep küçük kalmış. Bu ülkelerin, madenciliğin fazla geliştiği eyaletlerinde de ekonomik gelişme öteki eyaletlere kıyasla daha

yavaş olmuş. Kısacası küreselleşen kapitalizmin, neo-liberalizmin kurmaylarınca yönlendirilen Dünya Bankası'nın yaymaya çalıştığının tersine, endüstrinin gelişmesinin can damarlarından biri olan madencilik, dengeli ve çok yönlü bir kalkınma süreci yerine borç batağından çıkılması, yoksulluğun giderilmesi ve gelir eşitsizliğinin giderilmesinde bir araç olsun diye dışsatım için hammadde üretimine yönelik bir ekonomik etkinlik alanı olarak ele alındığında, bu ülkeler için tam bir göçüşün nedeni olmakta. Küreselleşen dünyanın liberalleşme, ulusal sınırlamaların kaldırılması, madenciliğin az gelişmiş ülkelerin yer altı zenginliklerinin çokuluslu şirketlerin talanına açılması politikaları tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış durumda. Kuşkusuz dünyada bu politikalara kapılmamış bazı ülkeler de var ve onların deneyimleri başka ülkelere ders olabilecek nitelikte.[47]

Madenler ve ekonomik büyüme arasındaki bu ters orantı, madencilik faaliyetlerinin yürütüldüğü zengin ülkelerde bile geçerlidir. Örneğin 1980-2000 arasında ABD'de madencilikle geçimini sağlayan ilçeler, diğer ilçelerin ortalama yarısı kadar büyüme gösterdi. Montana Üniversitesi Ekonomi Bölümü Başkanı Thomas M. Power Amerika Birleşik Devletleri'nde **"tarihi madencilik bölgelerinin kaderi zenginlik değil, bitmek tükenmek bilmeyen bir yoksulluktur."** diyor. Power, örnek olarak kömür madenlerinin yaygın olduğu Appalachian bölgesini, altın ve gümüş arayışında kazılan Güney Dakota'nın Black Hills bölgesini ve Ozarks'taki kurşun madenlerini gösteriyor. Dünyada uzun süredir madencilik yapılan başka bölgeler de "bitmek tükenmek bilmeyen yoksulluk" kaderini paylaşıyor; bunlara örnek; hepsi, ülkelerinin en yoksul bölgeleri arasında bulunan İspanya'da **Rio Tinto,** Hindistan'da Bihar ve Bolivya'da Potosi.[48]

---

[47] Küreselleşme ve Maden Yasaları, Tahir ÖNGÜR, *Jeoloji Y. Mühendisi* TMMOB Jeoloji M.O. İst. Şb. Konferans notları

[48] Dünyanın Durumu 2003, Worldwatch Enstitüsü 20. Yıl Özal Baskısı, Çeviren; Şehnaz Tahir Gürçağlar, Tema yayınları Sf 146,147

Aşağıdaki tabloda yer alan ve tamamı Afrika kıtasında yer alan ülkeleri, ihracat gelirlerinin en az %40'ını işlenmemiş maden ihracatından karşılamaktadır. Gayrisafi millî hasıla ve ihracatı tamamen madenciliğe dayalı bu ülkeler aynı zamanda dünyanın ya en yoksul ülkesi ya da dünyanın en yoksul nüfusa sahip ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu ülkeler uluslararası kuruluşlara büyük ölçüde borçlandırılmış olup, maden ihracatından kazanılan paraların tamamını biçimsel bağımsızlıklarını kazanmadan önceki sömürgeci efendilerinin ellerine teslim etmektedirler. "Örneğin Moritanya ihracat kazancının dörtte birini dış borcunun faiz ödemeleri için harcıyor. Ülkenin dış borcu, gayrisafi millî hasılasının 1,3 katı."[49]

ÜLKE	NÜFUS (200 Milyon)	G.S.M.H. 1999 ($)
Angola	12.903	336
Botsvana	1.639	2,904
D. Kongo. Cum.	52.046	110
Lesotho	2.156	502
Malavi	10.778	132
Mozambik	19.980	92
Namibya	1.739	1,969
Güney Afrika	43.265	3,281
Svaziland	0.928	1,255
Tanzanya	33.744	124
Zambiya	9.191	431
Zimbabve	13.109	579

Yukarıdaki tabloda yer alan ülkelerden Güney Afrika, Botsvana, Namibya'nın hesaplanan kişi başı gayrisafi millî hasılasının 1.969 dolar ile 3.281 dolar arası olduğu ve bu rakamların diğer Afrika ülkelerine kıyasla oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, bu rakamlar ülke gayrisafi millî hasılasının ülke nüfusuna bölünmesiyle bulunduğundan gerçeği yansıtmamaktadır. Bu ülkelerde nüfusun %60-80'i arasındaki bölümü günde 1 (bir)

[49] age-sf,148

Dolardan daha az bir parayla yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu ülkelerde madencilikten yaratılan gelirin tamamı birkaç çokuluslu şirketin elinde toplanmaktadır. Örneğin 1.639.000 nüfusa sahip Botsvana'da 2,7 milyar dolar ihracat gelirinin 2 milyar doları elmas ihracatından oluşmaktadır. Bu ihracat gelirinin tamamı elmas madenlerinde Aglo American/ De Beers ile yarı yarıya ortak olan Botsvana hükümeti arasında paylaşılmakta Hükümet payı da dış borç faiz ödemelerine gitmektedir. Botsvana'nın ihracatının %70'i elmas ihracından oluşmaktadır. Bu ülkede maden ihracatının tutarı kişi başına düşen millî gelirin %38'ine karşılık gelmektedir. Keza Namibya için de aynı durum söz konusudur. Namibya'nın toplam ihracat gelirlerinin %49'u madenler teşkil etmekte, maden ihracatının %68'i de elmas oluşturmaktadır. Bu ülkedeki elmas yatakları da Afrika kıtasının ve dünyanın elmas lordu Anglo Amerikan/ De Beers'in kontrolü altında olduğundan madencilikte yaratılan gelirin %68'i doğrudan De Beers'in kasasına girmektedir. Namibya'da kişi başı düşen millî gelirin %20'sini maden ihracatı oluşturmaktadır.

Son olarak kişi başına düşen millî gelirin yüksek göründüğü G. Afrika Cumhuriyeti ihracatı içinde madenler, yıllar itibariyle ortalama %40-%60 arası değişen kompozisyona sahiptir. İmalat sektörünün önemli bir kısmı da madenciliğe dayalı yarı mamul üretimi üzerine yoğunlaşmıştır. Ülke içinde madencilik ve madenciliğe dayalı sanayiinin yarattığı değerlerin tamamı Anglo Amerikan "hissedar hakkı" olarak Anglo Amerikan şirketi ve yine Anglo Amerikan çokuluslu sermaye tarafından İngiltere ve Amerika'ya (AngloGold Ltd, Anglovaal Mining Ltd, Avgold Ltd, Consolidated African Mines Ltd, Durban Roodepoort Deep Ltd, Gold Fields Ltd, Harmony Gold Mining Company, JCI Gold, Randgold & Exploration Co. Ltd, Western Areas Ltd tarafından) aktarılmaktadır.

GÜNEY AFRİKA SEKTÖREL İHRACAT GELİRLERİ

SEKTÖR	ON YILLIK ORTALAMALAR		
	1970	1980	1990
Tarım ve Ormancılık	6,9%	3,5%	4,2%
MADENCİLİK	**54.0%**	**61,3%**	**40,9%**
İmalat	24,6%	23,6%	40,3%
Elektrik Gaz ve Su	0,1%	0,1%	0,1%
İnşaat	0,0%	0,0%	0,0%
Hizmet	14,4	11,5%	14,3%

Kaynak: Statistics South Africa

Afrika kıtasında en yüksek kişi başına düşen millî gelire sahip bu ülkelerde çarpıcı bir bulguda HIV/AIDS yaygınlık oranlarının kıtadaki yaygınlık oranları içinde en yüksek oranlara sahip olması.

ÜLKE	NÜFUS 2000 (MİLYON)	KİŞİ BAŞI MİLLİ GELİR 1999 (US$)	HIV/AIDS YAGINLIK (%)
Botsvana	1.639	2,904	35.8
Namibya	1.739	1,969	20.0
Güney Afrika	43.265	3,281	22.6

Kaynak: $MMSD_{SA}$ Research Topic 2 Draft Report, HIV/AIDS, The Mining And Minerals Sector And Sustainable Development In Southern Africa The Effect of HIV/AIDS on The Mining And Minerals Sector And Recommendations For Management Of The Pandemic İn Alignment With Sustainable Development İn The Mining and Minerals Sector Dr Ralph Elias and Dr Ian Taylor With contributions by Vasna Ramasar, Prof. Gina Buijs, and Aaron Holdway,sf 15'den alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Aşağıda okuyucuya bir fikir vermesi açısından biri 1980 yılına ait diğeri 2000 yılına ait verileri kapsayan iki tablo yer almaktadır. Tablolar, ülkeler ihracatlarında yer altı kaynaklarının oransal ağırlığını vermektedir. Tablolarda yer alan ülkelerin ortak özellikleri geri kalmış olmalarıdır. Mevcut durum karşısında, yani gelişmiş ülkelerin yer altı kaynaklarına olan şiddetli ihtiyaç karşısında yer altı kaynaklarını bu ülkelerin ihtiyacını tatmin etmeye yönelmiş ülkelerin gelişmesi, arzu edilen bir durumda değildir. Bu ülkelerin gelişmesi sanayileşmiş, gelişmiş ülkelerin ihtiyaçlarının karşılanmaması, tatmin edilmemesi anlamına gelecektir.

ÜLKE İHRACATINDA MADEN ÜRÜNLERİNİN PAYI		
ÜLKE	**İHRAÇ EDİLEN MADEN**	**ÜLKE İHRACATINDA TOPLAM % PAYI**
Gana	Boksit	44.7
Liberya	Demir Cevheri	50.6
Moritanya	Demir Cevheri	85.3
Nijerya	Petrol	99
Siera Leone	Elmas	60.8
Togo	Fosfat	48.6
Kongo	Bakır	40
Zambia	Bakır	85.8
Gine	Boksit	71
Nijer	Uranyum Demir Petrol	67
Güney Afrika	Kromit Altın	31
Senegal	Fosfat Demir	27

KAYNAK: United Nations Year book of International Trade Statistics 1980. New York, 1981, Dünya Bankası ve UNCTAD verileri (2001).

İHRACATINI AĞIRLIKLI OLARAK PETROL VE HAM MADEN ÜRÜNLERİNE DAYANDIRAN ÜLKELER			
ÜLKE	**HAM CEVHER**	**PETROL**	**TOPLAM**
1- Nijerya	0	99	99
2- Cezayir	0	96	96
3- Libya	0	95	95
4- Yemen	0	93	93
5- Suudi Arabistan	1	85	86
6- Venezuela	4	81	85
7- Kuveyt	0	79	79
8- Umman	1	77	78
9- Gine	71	0	71
10- Azerbeycan	1	69	70
11- Suriye	1	68	69
12- Nijer	67	0	67
13- Zambiya	66	0	66
14- Kazakistan	22	42	64
15- Mongolya	60	0	60
16- Norveç	7	50	57
17- Trinidad Tobako	0	54	54
18- Rus Federasyonu	11	41	52
19- Peru	40	5	45
20- Şili	43	0	43
21- Kolombiya	1	40	41
22- Mısır	4	37	41
23- Kongo(Zaire)	40	0	40
24- Moritanya	40	0	40
25- Avusturalya	17	19	36
26- Papua Yeni Gine	35	0	35
27- Tacikistan	35	0	35
28- Ekvator	0	33	33
29- Güney Afrika	21	10	31
30- Bolivya	23	6	29
31- Endonezya	5	23	28
32- Ürdün	27	0	27
33- Senegal	10	17	27
34- Togo	27	0	27

Kaynak:Dünya Bankası ve UNCTAD verileri (2001)

KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİLLİ GELİR DÜZEYLERİ BAKIMINDAN DÜNYANIN EN YOKSUL 10 ÜLKESİ

KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSMH (SGP) 1999 ($)	
NİJER	727
MALİ	693
YEMEN	688
ZAMBIA	686
ANGOLA	632
ETYOPYA	599
MALAVİ	581
ZİMBABVE	579
BURUNDİ	533
LESOTHO	502
TANZANYA	478
ZAMBİYA	431
SİERRA LEONE	414
ANGOLA	336
MALAVI	132
TANZANYA	124
D. KONGO. CUM.	110
MOZAMBİK	92

Kaynak: World Bank, World Development Indicators, 2000/2001, s275 ve $MMSD_{SA}$ Research Topic 2 Draft Report, HIV/AIDS, The Mining And Minerals Sector And Sustainable Development In Southern Africa The Effect of HIV/AIDS on The Mining And Minerals Sector And Recommendations For Management Of The Pandemic İn Alignment With Sustainable Development İn The Mining and Minerals Sector Dr Ralph Elias and Dr Ian Taylor With contributions by Vasna Ramasar, Prof. Gina Buijs, and Aaron Holdway,sf 15

Yeraltı kaynaklarını işlemeden satan ülkelerin dünyanın geri kalmış ya da en fakir ülkeleri içinde yer almaları da anlatımlarımız çerçevesinde kuşkusuz bir tesadüf değildir.

YERALTI KAYNAKLARI ÜZERİNDE KURULAN KONTROL VE SÖMÜRÜNÜN AJANLARI

"Çokuluslu Madencilik Şirketleri " ve "Farklılık Yanılsaması"

Yeraltı kaynakları üzerinde sanayileşmiş ülkeler tarafından kurulan sömürü mekanizmasını, şirketler açısından çözümlemek oldukça zordur. Çünkü ele aldığınız şirketin başı bir ülkede, gövdesi, kolları bir çok ülkeye yayılmış durumdadır. Ele aldığınız çokuluslu şirketin ortaklık bilgilerine ulaşma imkânları şayet bu şirket ya da bu şirketin herhangi bir alt şirketi dünyanın herhangi bir ülkesinde bir menkul kıymet borsasında işlem görmüyorsa neredeyse imkânsızdır. Bu durumda çokuluslu şirketin vermiş olduğu bilgilerle yetinmek durumunda kalırsınız ki açıkçası bu bilgilerle devasa büyüklükteki bir şirketi ve faaliyetlerini takip etmek neredeyse imkânsızdır.

İşin özünde çokuluslu madencilik şirketlerinde sermaye ilişkileri ve bu suretle kurulan organik bağlar öylesine karmaşıktır ki, alt şirketlerin iştiraklerin onlarca ülkeye yayılması şirket kökenini yakalamaya olanak tanımadığı gibi sermaye sahibininde tespitini olanaklı kılmamaktadır.

Çokuluslu madencilik şirketleri bir taraftan bir ahtapot gibi tüm maden kaynaklarını sarıp sarmalarken diğer taraftan girdiği ülkelerde yerli unsurlarla iç içe girmesi onlara bir bukalemun özelliği kazandırmakta, dolayısıyla sömürü faaliyetlerinden, sömürülen ülke yaşayanlarının rahatsızlık duymamasını sağlamaktadır.

Çokuluslu şirketlerin yarattıkları çok önemli bir etki de, birbirine sıkı sıkıya bağlı olan şirketlerin faaliyette bulunduğu ülkenin merkez ülke dışında olması, ticarî unvanının farklı olması gibi nedenlerle farklı şirket olarak algılanmasıdır ki, madencilik alanında faaliyet gösteren çokuluslu şirketler yarattıkları bu yanılsama sayesinde, daha fazla ülkede, daha fazla maden kaynakları üzerinde hiçbir engelleme ile karşılaşmadan kontrol kurabilmektedirler.

Bu şirketler girdikleri ülkelerde bu özelliklerini ön plâna çıkarmadan tüm kamu otoritelerini atlatmakta hatta çoğu zaman birbirleri ile rekabet ettikleri izlenimini kuvvetle vermektedirler.

Şimdi bu anlattıklarımızı yani çokuluslu madencilik şirketlerinin ahtapot ve bukalemun karışımı yapılarını kısmen çözerek madencilik alanında yaratılan sömürünün karanlık mekanizmasının üzerindeki perdeyi kısmen de olsa kaldıralım.

Aşağıda yer alan tabloda piyasa kapitalize değeri açısından dünyanın en büyük çokuluslu madencilik şirketleri görülmektedir.

EN BÜYÜK ÇOKULUSLU MADENCİLİK ŞİRKETLERİNİN PİYASA KAPİTİLİZASYON DEĞERİ (4 NİSAN 2002)

ŞİRKET	PİYASA KAPİTİLİZASYONU (Milyar $)	ŞİRKET	PIYASA KAPİTİLİZASYONU (Milyar $)
1- BHP Billiton	36,6	11- Anglogold	5,2
2- Alcoa	32,2	12- Gold Fields	4,6
3- Rio Tinto	27,5	13- Pechiney	4,2
4-Anglo American	25,2	14- Impala	4.0
5- Alcan	12,4	15- Placer Dome	3,8
6- Newmont	11,2	16- Xstrata	3,7
7- CVRD	10,6	17- Potash Corp.	3,4
8- Amplats	9,9	18- Norilsk	3,3
9- Barrick Gold	9,7	19- Inco	3,2
10- WMC	5,8	20- Phelps Dodge	3,1

Tabloda yer alan ve birbirinden farklıymış gibi görünen ayrıca, uluslararası finans ve borsa çevrelerince birbirinden farklı

şirketler olarak lanse edilen 20 şirket, aslında birbirinden farklı şirketler değildir. Bu şirketlerin önemli bir bölümü sermayeleri ve yavru şirketleri üzerinde yaptığımız inceleme itibariyle ya birbirlerinin sermayelerine doğrudan iştirak eden, ya bünyelerinde bulunan yavru şirketler üzerinde ortak para ve sermaye ilişkileri olan, maden kaynaklarını sömürmede ortak çıkarları olan ve bu ortak çıkarlar üzerinde buluşan şirketlerdir.

Aşağıda yer alan şemalarda dünyanın en büyük madencilik şirketlerinden **14** tanesinin birbirleri ile olan ilişkileri verilmektedir.

ŞİRKET	PİYASA KAPİTİLİZASYONU (Milyar $)	ŞİRKET	PİYASA KAPİTİLİZASYONU (Milyar $)
1- BHP Billiton	36,6	8- WMC	5,8
2- Alcoa	32,2	9- Anglogold	5,2
3- Rio Tinto	27,5	10- Gold Fields	4,6
4- Anglo American	25,2	11- Pechiney	4,2
5- Alcan	12,4	12- Impala	4.0
6- Newmont	11,2	13- Placer Dome	3,8
7- CVRD	10,6	14- Xstrata	3,7

Şirketlerin birbirleri olan sermaye ilişkileri şematize edilirken İngiltere merkezli "Anglo American Plc" ve bu gruba ait "Anaconda Nicel Ltd" ve "Gold Fields" adlı şirketlerin ortaklıkları ve bu ortaklıklar üzerindeki sermaye payları üzerinden gidilmiştir. Aslında şematize edilen ilişkiler ağı ortaya konulandan çok daha kapsamlı ve grifttir. Ancak, bu ilişkiler bile dünyanın en büyük madencilik şirketlerinin bir tek gövde üzerinde dallanıp budaklandığının ve aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığının önemli bir kanıtı olmaktadır.

Yukarıda yer alan dünyanın en büyük madencilik şirketlerinin aynı gövde üzerinde bir arada kardeşçe ve asla rekabet etmeksizin geliştirdikleri ilişkiler içinde yer alan organik şirketlerin bazıları, Batılı kamu madencilik şirketleri ile de para ve sermaye

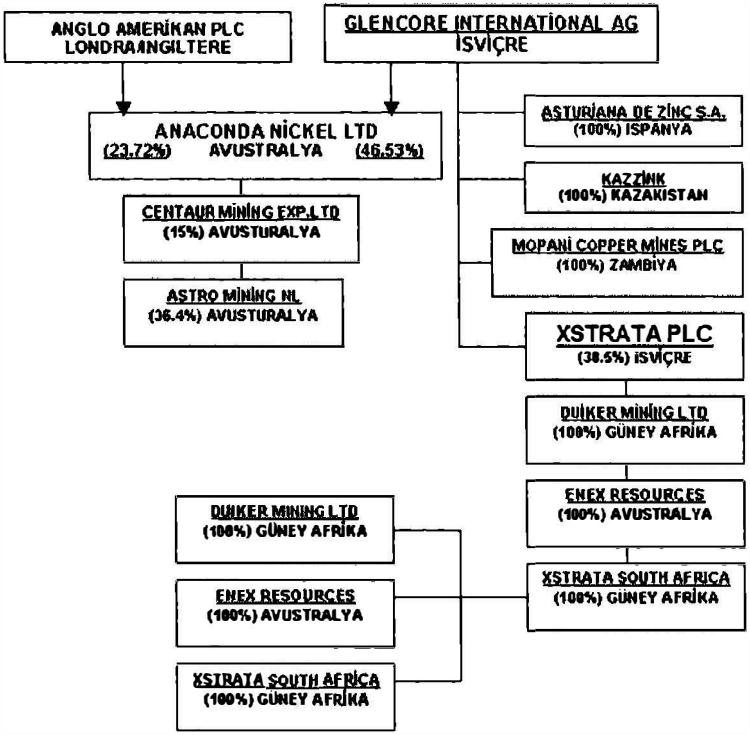
ilişkileri içindedir. Ayrıca bu şirketlerin bir kısmı ülkemizde de faaliyet göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda Merkezi Londra'da bulunan Anglo Amerikan Plc ve bu şirketin ortaklıkları ve yavru şirketleri görülmektedir.

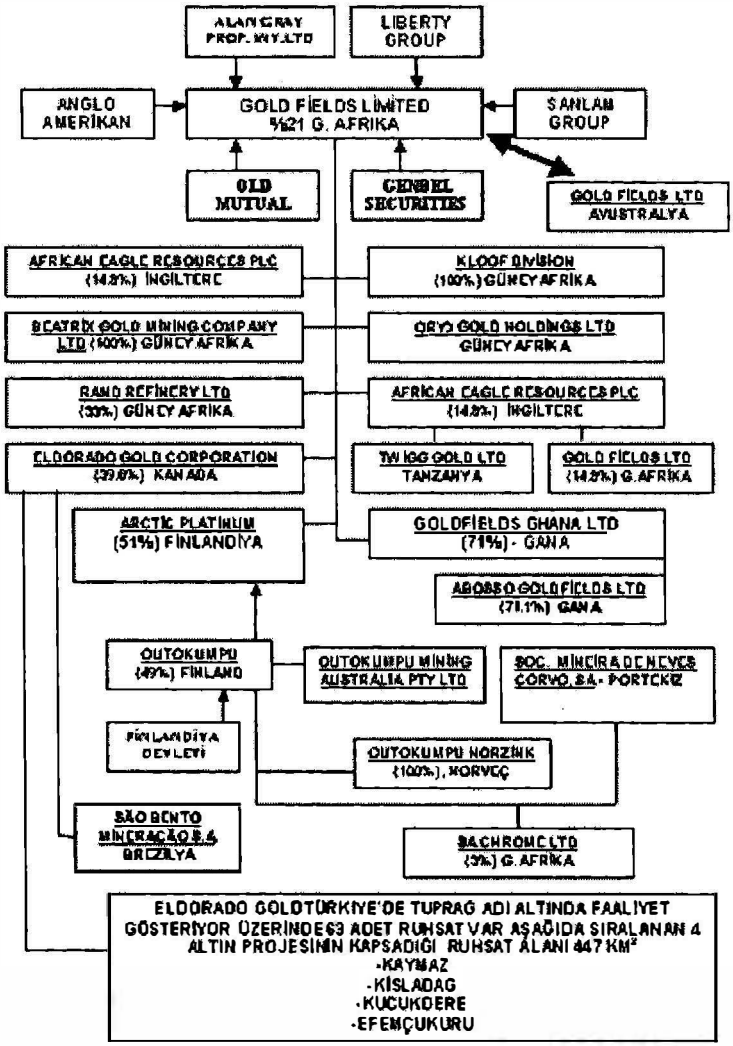
ANGLO AMERİCAN PLC LONDRA/İNGİLTERE		
GRUP ŞİRKETLERİ	**%**	**ÜLKE**
AECI Ltd	53	Güney Afrika
Anaconda Nickel Ltd	23.72	Avustralya
Anglo American Corp of Argentina		Arjantin
Anglo American Corporation Services Ltd		Zimbabve
Anglo American Platinum Corporation Ltd	66.75	Güney Afrika
Anglo Technical Division		Güney Afrika
AngloGold Ltd	51.5	Güney Afrika
Avgold Ltd	11.7	Güney Afrika
Bamangwato Concessions Limited	23	Botsvana
Bindura Nickel Corporation Ltd	53.11	Zimbabve
Copebras S.A.		Brezilya
De Beers Group		Güney Afrika
De Beers Industrial Diamond (Pty) Ltd	45	Güney Afrika
De Beers Investments	45	Güney Afrika
Gold Fields Limited	21	Güney Afrika
Groote Eylandt Mining Co Pty Ltd	40	Avustralya
Highveld Steel And Vanadium Corporation Ltd	73.8	Güney Afrika
Hudson Bay Mining and Smelting Company Ltd		Kanada
Kumba Resources Ltd	9.6	Güney Afrika
Lonrho Africa Group		Güney Afrika
LTA Ltd	67.9	Güney Afrika
McCarthy Retail Ltd		Güney Afrika
Mineracao Catalao de Goias		Brezilya
Namakwa Sands (Pty) Ltd		Güney Afrika
Nkomati Mine	25	Güney Afrika
Palabora Mining Company Ltd	28.7	Güney Afrika
Samancor Limited	40	Güney Afrika
South African Eagle Insurance Company Ltd		Güney Afrika
Tasmanian Electro Metallurgical Company	40	Avustralya
Tati Nickel Mining Company (Pty) Ltd	43	Botsvana
The Tongaat Hulett Group Ltd		Güney Afrika
Anglo Coal		Güney Afrika
Anglo Operations Ltd		Güney Afrika
Congella Federation Ltd		Güney Afrika

ŞEMA:1-Anglo American'ın Anaconda Nicel üzerinde Glencor International ortaklığıyla Xsrata arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

"Anglo American" grubuna bağlı "Anaconda Nicel"in sermayesinin %46,53'ü "Glencor International AG" ye aittir. Glencor International AG; Xstrata Plc'nin sermayesinin %38,5'ine sahiptir.

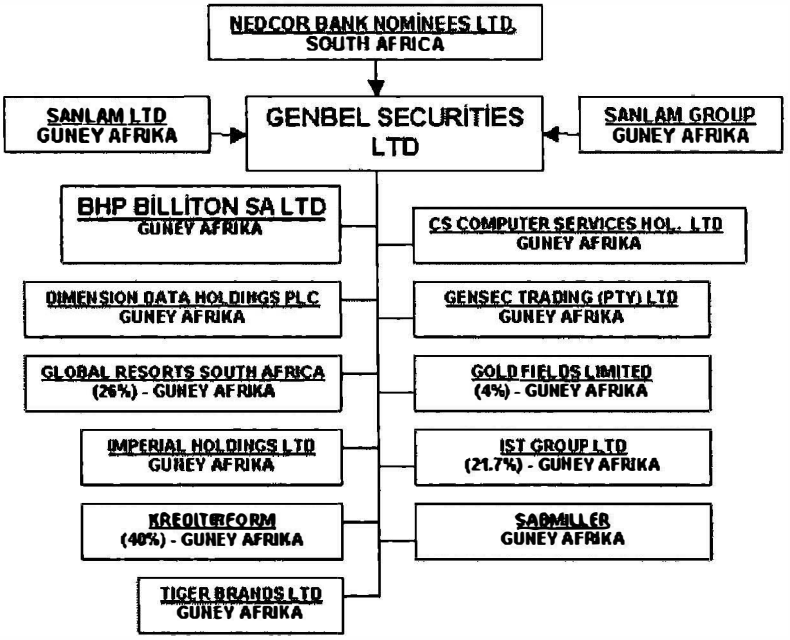

ŞEMA: 2 – Bu şema 3, 4, 5 ve 6 nolu şemalarla bağlantılıdır. Ülkemizde **Tuprag** adıyla faaliyet gösteren Kanada merkezli **Eldorado Gold** ve Anglo American arasında kontak şirketi **Gold Fieldes** arasındaki sermaye ilişkisini ortaya koymaktadır. Gold Fields, Eldorada Gold'un %39,6'sına sahiptir.

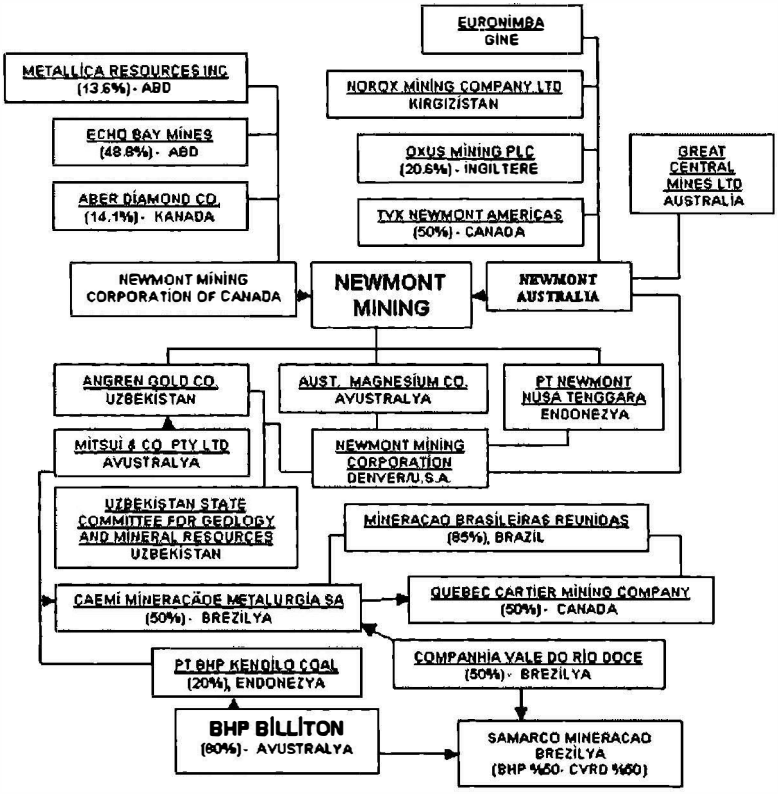

Gold Fields Finlandiya kamu şirketi olan **Outokumpu** ile **Arctic Plâtinum**'un ortağıdır. Artic Plâtinum'un sermayesinin %49'u Outokumpo'nun, %51'i Gold Fields'indir.

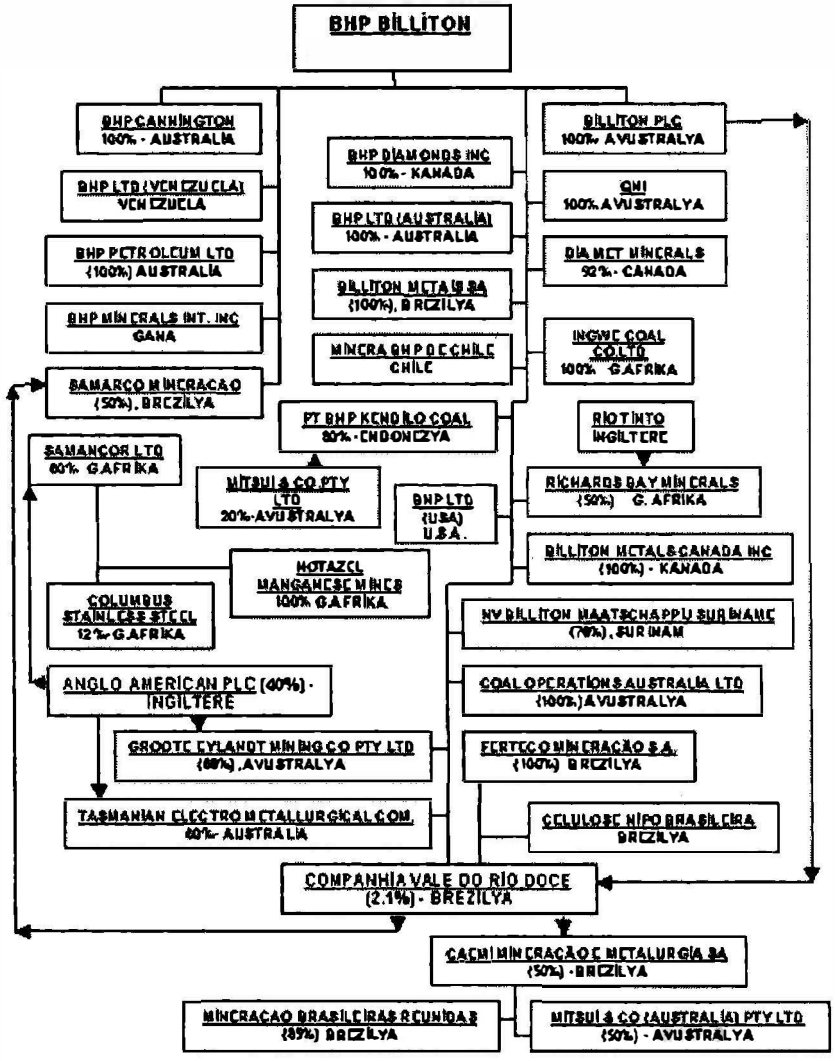
ŞEMA: 3- Anglo American'ın yavru aynı zamanda kontak şirketlerinden biri olan Gold Fields üzerinde ortaklık yaptığı **Genbel Securities** ile **BHP Billiton** arasındaki ortaklık ilişkisini göstermektedir. Genbel Securities'in sermayedarları olan **Sanlam** ve **Nedcor Bank** aynı zamanda Anglo American'la ortak sermaye ilişkileri vardır. (bkz şema 2)

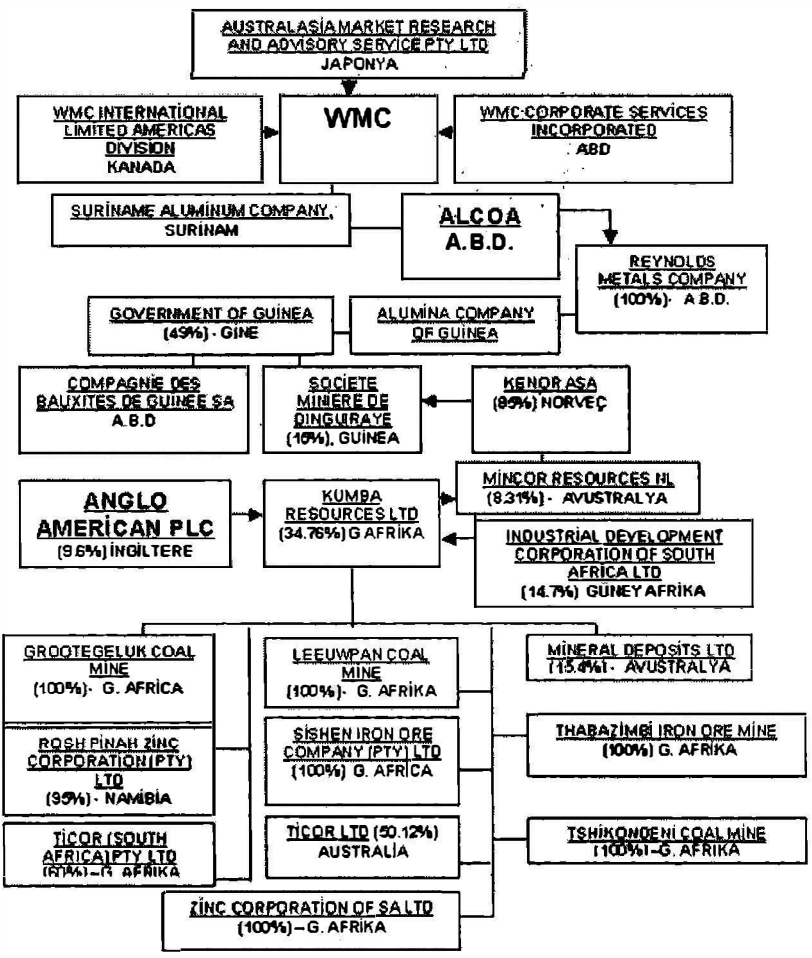
ŞEMA: 4- Newmont Mining, BHP Billiton v e Companhia Vale Do Rio Doce (CVRD) arasındaki sermaye ilişkisini göstermektedir. Angren Gold Co.; Newmont ve Mitsui'nin ortak şirketidir ve BHP Billiton ile CVRD; **Caemi Mineraçãoe Metalurgia Sa** şirketi Newmont Mining, BHP Billiton ve Companhia Vale Do Rio Doce (CVRD) birlikteliğini sağlayan kontak şirketidir. Mitsui Caemi Mineraçaoe Matalurgia'nın %50 sine ve PT BHP Kendilo Coal'ın %20'sine sahiptir. BHP Billiton ise PT BHP Kendilo Coal'ın %80'ine sahiptir. CVRD Caemi Mineraçaoe Matalurgia'nın %50'sine sahiptir aynı zamanda CVRD'nin %2,1'i BHP Billiton'a ait almakla birlikte Samarco eşit hisse ile (%50 şer) CVRD ve BHP Billiton ortaklığıdır.

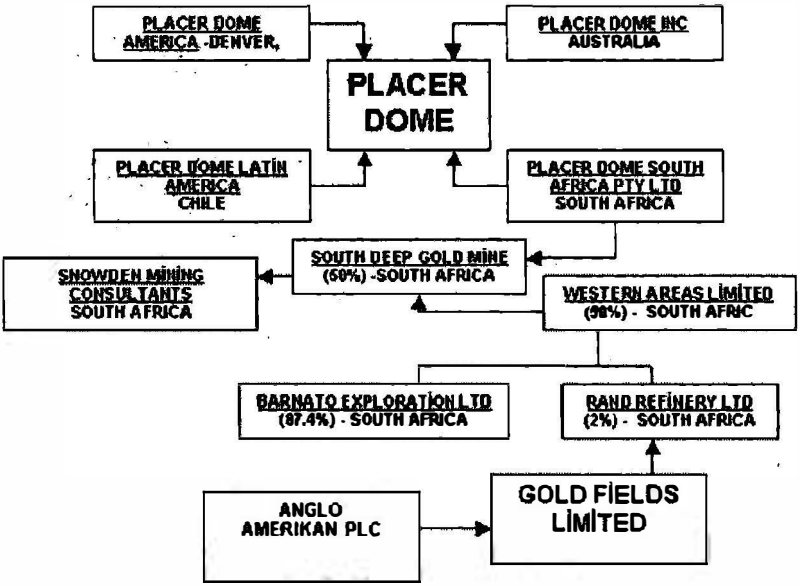
ŞEMA: 5- BHP Billiton'un çokuluslu yapısı içinde Rio Tinto, CVRD, Anglo American, BHP ortaklığını göstermektedir.

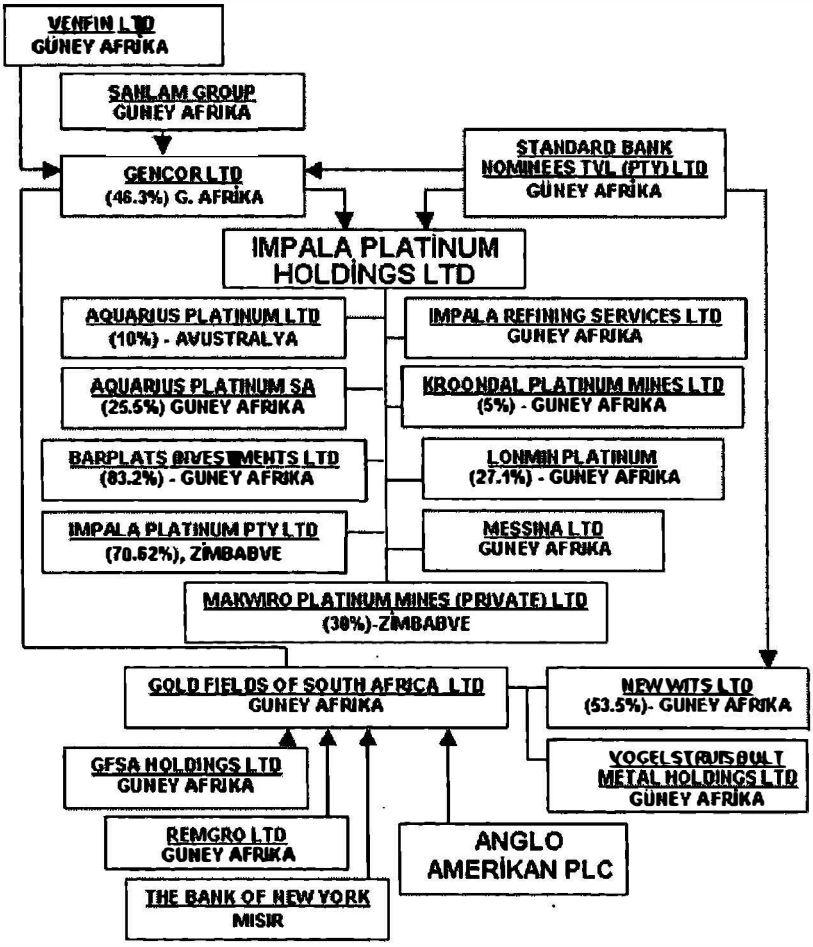
ŞEMA:6- WMC, Alcoa, Anglo American arasındaki ortak sermaye ilişkisini göstermektedir.

ŞEMA: 7- Placer Dome ve Anglo American arasındaki ortak sermaye ilişkisini göstermektedir.

ŞEMA : 8- Impala Plâtinum ile Anglo American arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

"HIRSIZLIK LİSANSI ya da RUHSATI"

Geleneksel madencilik ülkelerinde 19. yüzyılda sömürge denetiminin sınırlarını genişletmek için bir dizi madencilik taraftarı yasa çıkarılmıştır. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde 1872'de kabul edilen bir madencilik yasasına göre madencilerde kamuya ait arazilerde hektar başına 12 Dolar ödeyerek arama ve çıkarma yapabiliyor ve çıkardıkları maden içinde herhangi bir ücret ödemek zorunda kalmıyorlar. Bu yasa madencilik şirketlerine dev kârlar getirmiştir. 1993-2001 arasında madencilik şirketleri ABD'ye ait federal topraklardan 11 milyar ABD Doları değerinde altın, gümüş ve diğer madenler çıkardılar ve ücret ve izin ödemeleri için bunun ancak %1'ini harcadılar. Bu nedenle eski ABD İçişleri Bakanı Bruce Babbitt yasaya **"hırsızlık lisansı"** adını vermişti. 1991'e kadar Avustralya altın madencilerinden federal gelir vergisi almıyordu. Bugün bile Avustralya'da faaliyet gösteren madenciler devlete kârlarının yüzde 1 ila 5'i kadar bir ücret ödemekle yetiniyor. Güney Afrika'da kamulaştırıldıkları 2002 yılına kadar madenlerin çoğunun özel sahipleri vardı ve bu kişiler kârları üzerinden herhangi bir ücret ya da vergi ödemiyordu.[50]

Dikkat edilirse hepsi eski bir İngiliz sömürgesi olan bu ülkelerde yer altı kaynakları üzerinde getirilen yasal düzenlemeler madenci şirketlerin devletlere herhangi bir ücret vergi gibi yükümlülük altına sokmuyor ve varsa bu tür yükümlülükler şirket kârlarının %1-5 gibi küçük bir miktarına karşılık geliyor. Diğer taraftan yer altı kaynakları üzerinde özel mülkiyet hakkı sahibi olabiliyorlar. Tüm bunlar Lyndon H. Larouche'un; "Oligarşik finansör gücünün **İngilizce konuşan birliği** dünyanın geneli için mülkiyet hakkına sahip bulunduğundan Amerikaların, Afrika'nın, **'Avrasya'** ve Avustralya'nın **hammaddeleri** (Körfez pet-

[50] Dünyanın Durumu 2003, Worldwatch Enstitüsü 20. Yıl Özal Baskısı, Çeviren; Şehnaz Tahir Gürçağlar, Tema yayınları, Sf.150,151

rolü gibi), İngilizce konuşan güçlerin Lockeçu anlamda mülkiyet haklarıdır." şeklindeki ifadesini doğrulamaktadır. Bu tespiti en çarpıcı bir biçimde doğrulayan bir diğer gerçekte Afrika'da, Orta Doğu'da, Asya'da, Amerika'da, Avustralya'da, Avrupa'da yer altı kaynakları üzerinde işletim hakkına sahip şirketlerin tamamına yakını ya İngiliz sermayesine sahip İngiltere merkezli ya da ABD sermayeli ABD merkezli çokuluslu madencilik şirketleridir. Bu çokuluslu şirketlere İngiliz ve ABD sermayesi ile ortaklaşa kurulmuş şirketleri de ilave etmek gerekir. İngiliz ya da ABD sermayeli ya da Anglo-Amerikan sermayeli şirketler bazen merkezlerini Avustralya, Kanada, Güney Afrika Cumhuriyeti gibi İngiliz ya da Amerikan egemenliğinin geçerli olduğu kıta ve ülkelerde tutabilmektedirler Özellikle İngiliz sermayeli madencilik şirketleri bazen çift merkezli olarak faaliyet göstermektedirler Örneğin RİO TİNTO İngiltere ve Avustralya, BHP BILLITON Avustralya, Güney Afrika ve Amerika merkezli çokuluslu madencilik şirketleridir.

Yeraltı kaynaklarının giderek artan bir trentte kullanılmaya başladığı, sanayi devrimini müteakip ortaya çıkan ve özellikle birinci dünya savaşı ve ardından patlayan İkinci Dünya Savaşı sonunda, bedava elde ettikleri kaynaklar üzerinde inanılmaz servet sahibi olan bu şirketler ve arkalarındaki sermaye gücünün ve üstlendikleri, kendilerine merkez olarak seçtikleri Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin ve yine bu ülkelerin kontrolü altındaki uluslararası finans kurumlarının desteği ile hiçbir engelle karşılaşmadan, girdikleri ülkelerde vergi ödemeden, çalışanlarına hiçbir sosyal güvenlik katkısında bulunmadan, en az taşıma, en az enerji maliyetleri ile en az ücret ödeyerek, yer altı kaynaklarını limanlara, oradan da gemilerle merkez ülkelerinde bulunan sanayi tesislerine taşımaktadırlar.

Yeraltı kaynaklarına sahip olan ve bu çokuluslu madencilik şirketlerine "lisans" ya da "ruhsat" vererek topraklarında çalışma olanakları sunan **hükümetler yurttaşlarına, gelecek nesillere inanılmaz maliyetler yüklemektedir**. Gelişmekte olan ülkeler sı-

nırsız istisna ve muafiyetler içeren madencilik yasalarıyla ülkelerine soktukları çokuluslu madencilik şirketlerinden özel çıkarlarda sağlayabiliyor.

1990'dan bu yana hemen hemen hepsi gelişmekte olan 100'ü aşkın ülke madencilik alanında yabancı yatırımları çekmek için yasalarında, hatta bazı durumlarda anayasalarında değişiklik yaptı. Ekvator, Arjantin, Tanzanya gibi ülkeler artık yeni açılacak madenler için hızlı onay süreci uyguluyor, madenlerin yüzde 100 yabancı mülkiyetinde olmasını kabul ediyor, ithal teçhizattan vergi almıyor, şirketlerin bütün kârlarını yurtdışına çıkarmasına izin veriyor ve **Papua Yeni Gine gibi bazı örneklerde de madencilik şirketlerine tazminat taleplerine karşı muafiyet sağlıyor.** Madenler kapandığında ve hükümetler ve vergi mükellefleri şirketlerin geride bıraktıkları pisliği temizlemek zorunda kaldığında ise; madenlerin devletin sırtına bindirdiği esas bedel ortaya çıkıyor. Amerika'da maden şirketleri iflas ettiğinde ya da kârlı olmayan bir projeden çekildiğinde, geriye kalan artıkların temizlenmesi Amerikalı vergi mükelleflerine düşüyor. Amerika Birleşik Devletlerinde yarım milyon (500.000) kadar terkedilmiş maden var ve bunların neden olduğu toksik atıkları temizlemek için 32-72 milyar dolar arası para gerekiyor. Bu paranın çoğu da vergi mükelleflerinin cebinden çıkacak. Kanadalı bir madencilik şirketi olan **Galactik Resources. Inc.** 1992'de iflasını ilan ederek Colarada'daki Summitville altın madeninden çekilince; Amerikan vatandaşları 200 milyon dolarlık bir faturayla baş başa kaldı. 3.300 hektara yayılan maden, işletmeye açıldığı ilk haftadan beri Alamosa Nehri'ne siyanür akıtıyordu. Kapandığında nehrin 25 kilometrelik bir bölümünü tahrip etmişti. Galactik, madeni terk edene kadar Summitville'den 130 milyon dolar değerinde maden çıkarmış, bunun karşılığında madencilik izni alabilmek için yalnızca 7.000 dolar ödemişti.[51]

---

[51] Dünyanın Durumu 2003, Worldwatch Enstitüsü 20. Yıl Özal Baskısı, Çeviren; Şehnaz Tahir Gürçağlar, Tema yayınları, Sf.151

Bugün ülkelerinin yer altı kaynaklarını sınırsız bir talana açan, geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerin sayısının 130'u geçtiği biliniyor. Ülkemizde de sömürgeci temelde dizayn edilmiş bir takım düzenlemelerin Maden Yasası'na montaj edilmesi için inanılmaz bir uğraş veriliyor. Bu uğraşın ardında maalesef ifade ettiğimiz çokuluslu şirketler, emperyal güç merkezleri, yine bu merkezlerin güdümündeki uluslararası kurumlar var.

Dünya Bankasının ve onun alt kuruluşlarının işlevini kolay anlaşılabilir olması açısından kabaca hepimizin bildiği "havuz ve kuş" oyunuyla açıklayabiliriz. "Havuza (Dünya Bankası) gelişmekte olan bir devlet kuşu konmuş, IBRD yakalamış, IDA kesmiş, MIGA tüylerini yolmuş, ISCID tütsülemiş, IFC pişirmiş ve Çokuluslu şirketler yemiş.

Hani Bana, Hani Bana

"ULUSLARARASI KURUMLAR"

Uluslararası finans kuruluşları, kalkınma ajanları, Forumlar (Dünya Bankası Grubu, IMF, Asya Kalkınma Bankası, Dünya Ekonomik Forumu) ilişkide bulundukları ülkelere madencilik yasalarının değiştirilmesi, maden arazilerinin ve madenlerin çokuluslu madencilik şirketlerine açılması ve varsa devletin madencilik faaliyetinden çekilmesini, devlet maden işletmelerinin özelleştirilmesi şartını koşmaktadır.

DÜNYA BANKASI

1944. Bretton Woods Konferansının ortaya çıkardığı Dünya Bankası Grubunun 180'i aşkın üyesi bulunmaktadır. İlk kurucu olma sıfatıyla bankanın başkanlığını ABD başkanları yürütüyor. Üye ülkelerdeki özel sektör girişimlerini teşvik, kamusal hizmet sektörlerinde piyasalaşmayı hızlandırma amacıyla kredi tahsis eden Dünya Bankası kendisine üye ülkelerde yaşayan yaklaşık 5 milyar insanı kendi müşterisi olarak görmektedir.

Dünya Bankası, sözde zengin ülkelerin kaynaklarını yoksul ülkelerin kalkınmasına dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda dünyadaki kalkınma yardımı konusundaki en büyük kaynak-

larından birisi olarak tanımlanan Dünya Bankası; gelişmekte olan ülkelerin hükümetlerine okullar ve sağlık merkezleri inşa edilmesi, su ve elektrik sağlanması, hastalıklarla mücadele edilmesi ve çevrenin korunması için destek (kredi-borç verme) sağlamaktadır. **Ancak henüz Dünya Bankası kanalıyla geri kalmış ya da gelişmekte olan bir ülkenin gelişmiş ülkeler sınıfına atladığı, kalkındığı da görülmemiştir. Tam tersine Dünya Bankasının yoksulluğu azaltmak, kalkındırmak bahanesiyle sızdığı ülkeler; daha yoksul, gerileyen ve gelişmeyi sağlayacak ekonomik kaynaklarına el konularak, sanayi öncesi toplumlar haline dönüştürülen ülkeler olmuşlardır.** Birleşmiş Milletler çatısı altında yer alan Dünya Bankası, yine Birleşmiş Milletlerde danışman statüsünde olan Dünya Ekonomik Formu ile sıkı ilişkiler içerisindedir.

Dünya Bankası yoksulluğu azaltmak, kalkınmayı sağlamak gibi bir amaçla aslında çokuluslu şirketlere yeni iş ve sömürü alanları açmaktadır. Dünya Bankası Grubu, faaliyetlerini kendisine bağlı çeşitli alt kuruluşları aracılığıyla sürdürüyor: IBRD, IDA, IFC, MIGA, ICSID.

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) ve Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA) aracılığıyla gelişmekte olan ülkelere sağladığı düşük faizli, faizsiz ve hibeler şeklindeki kredileri yine Dünya Bankasının diğer kuruluşları olan; Uluslararası Finans Kurumu (IFC), Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA), Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID) ile geri aldığı gibi, bu kuruluşlar sayesinde gelişmekte olan ülkenin kaynaklarına çokuluslu şirketlerin ve dolayısıyla İngiltere ve ABD'nin el koymasını sağlar. Nitekim IFC'nin tanımlanan görevi; yüksek riskli sektörlerin ve ülkelerin yaptıkları özel sektör yatırımlarını desteklemek ve geliştirmek; MIGA'nın görevi; gelişmekte olan ülkelerdeki yatırımcılara ve kredi verenlere politik risk sigortası (garantisi) sağlamak; ICSID'ın görevi; çokuluslu şirketler ve geri kalmış ülkeler arasındaki yatırım (sömürü) uyuşmazlıklarında uzlaşma sağlamaktır.

Dünya Bankasının ve onun alt kuruluşlarının işlevini kolay anlaşılabilir olması açısından kabaca hepimizin bildiği **"havuz ve kuş"** oyunuyla açıklayabiliriz. **"Havuza gelişmekte olan bir devlet kuşu konmuş, IBRD yakalamış, IDA kesmiş, MIGA tüylerini yolmuş, ISCID tütsülemiş, IFC pişirmiş ve çokuluslu şirketler yemiş.**

Aşağıda tablolarda 1999-2001 yılları arasında Dünya Bankası ve Dünya Bankası Grubuna Dahil IFC'nin kredi vererek, kaynaklarının çokuluslu madencilik ve petrol şirketlerine aktarılmasına aracılık ettiği ülkeler görülmektedir. Tabloda yer alan ülkeler Afrika, Asya,Avrupa, Latin Amerika ve Karayip'in az gelişmiş az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeleridir. Tabloda 1995-1999 arası yıllarda yer alan madencilik projelerine 6 milyar dolara yakın kredi sağlamıştır. Ayrıca Inter Amerikan Kalkınma Bankası da aynı amaçla 1 milyar dolar kredi sağlamıştır. Bu projelerin tamamı MIGA garantisi altındadır.

IFC MADENCİLİK PROJELERİ

ASYA				
ULKE	**PROJE**	**ONAY TARİHİ**	**OZET AÇIKLAMA**	**PROJE DURUMU**
ÇİN	Daning	2001	KÖMÜR, ABD ŞİRKETİ	AKTİF
ÇİN	Daning	2001	KÖMÜR, ABD ŞİRKETİ	AKTİF
HİNDİSTAN	Sarshatali	1999	KÖMÜR, HİNDİSTAN ŞİRKETİ	AKTİF
ENDONEZYA	Dianlia	2001	ENDONEZYA ŞİRKETİ	AKTİF
ENDONEZYA		2000	ENDONEZYA /AVUSTRALYA ŞİRKETİ	KAPATILDI

Kaynak: IFC

LATIN AMERIKA VE KARAYIP				
ÜLKE	PROJE	ONAY TARİHİ	ÖZET AÇIKLAMA	PROJE DURUMU
BOLİVYA	Comsur	1994	ÇİNKO, BOLİVYA ŞİRKETİ	AKTİF
BOLİVYA	Comsur	1996	ÇİNKO, BOLİVYA ŞİRKETİ	AKTİF
BOLİVYA	Comsur	2000	ÇİNKO, BOLİVYA ŞİRKETİ	AKTİF
BREZİLYA	MBR	1999	DEMİR CEVHERİ, BREZİLYA ŞİRKETİ	AKTİF
BREZİLYA	MBR	1996	DEMİR CEVHERİ, BREZİLYA ŞİRKETİ	KAPATILDI
BREZİLYA	Para Pigmentos	1994	KAOLİN, BREZİLYA ŞİRKETİ	AKTİF
BREZİLYA	Samarco	1997	DEMİR CEVHERİ, BREZİLYA ŞİRKETİ	AKTİF
BREZİLYA	Escondida	1999	BAKIR, RİO TİNTO, BHPBİLLİTON VE DİĞER	AKTİF
BREZİLYA	Refimet	1995	BAKIR KONSANTRESİ, ABD VE BREZİLYA. ŞTİ	KAPATILDI
BREZİLYA	Refimet	1996	BAKIR KONSANTRESİ BREZİLYA ŞİRKETİ	KAPATILDI
MEKSİKA	La Colorada	2001	GÜMÜŞ, MEKSİKA ŞİRKETİ	AKTİF
MEKSİKA	La Colorada	2001	GÜMÜŞ, MEKSİKA ŞİRKETİ	AKTİF
MEKSİKA		1996	BAKIR, MEKSİKA ŞİRKETİ	KAPATILDI
MEKSİKA	Mexcobre	1994	BAKIR, MEKSİKA ŞİRKETİ	KAPATILDI
MEKSİKA		1995	BAKIR, MEKSİKA ŞİRKETİ	KAPATILDI
PERU	Buenaventura	1993	MADEN GELİŞTİRME, PERU ŞİRKETİ	AKTİF
PERU	Quellaveco	1993	BAKIR, ANGLO AMERİCAN	AKTİF
PERU	Quellaveco	2000	BAKIR, ANGLO AMERİCAN	AKTİF
PERU	Quellaveco	1996	BAKIR, ANGLO AMERİCAN	AKTİF
PERU	Quellaveco	2001	BAKIR, ANGLO AMERİCAN	AKTİF
PERU	Minera Regina	1998	TUNGSTEN, İNGİLİZ ŞİRKETİy	AKTİF
PERU	Yanacocha	1993	ALTIN, NEWMONT (ABD), BUENAVENTURE (PERU)	AKTİF
PERU	Yanacocha	1999	ALTIN, NEWMONT (ABD), BUENAVENTURE (PERU)	AKTİF
PERU	Yanacocha	1994	ALTIN, NEWMONT (ABD), BUENAVENTURE (PERU)	AKTİF
PERU	Yanacocha	1995	ALTIN, NEWMONT (ABD), BUENAVENTURE (PERU)	KAPATILDI
VENEZUELA	Loma de Niquel	1997	NİKEL VE ZENGİNLEŞTİRME, ANGLO AMERİCAN	AKTİF
VENEZUELA	Loma de Niquel	2000	NİKEL VE ZENGİNLEŞTİRME, ANGLO AMERİCAN	AKTİF

Kaynak: IFC

AFRİKA				
ÜLKE	PROJE	ONAY TARİHİ	ÖZET AÇIKLAMA	PROJE DURUMU
AFRIKA Region	MACS	2001	AVUSTRALYA ŞİRKETİ	AKTIF
Burkina Faso	AEF FasoMine	1999	ALTIN , FRANSIZ YATIRIMCI	AKTIF
GANA	BOGOSU	1993	ALTIN , YABANCI ŞİRKET	AKTIF
GANA	GAGL	1996	ALTIN, AVUSTRALYA ŞİRKETİ	AKTİF
GANA	GAGL	1996	ALTIN, AVUSTRALYA ŞİRKETİ	AKTİF
GANA	GAGL	2000	ALTIN, AVUSTRALYA ŞİRKETİ	AKTİF
MALI	Randgold	1999	ALTIN, GÜNEY AFRİKA ŞİRKETİ	AKTİF
MALI	Randgold	1997	ALTIN, GÜNEY AFRİKA ŞİRKETİ	AKTİF
MALİ	Sadiola	1995	ALTIN, ANGLO AMERİCAN	AKTİF
MOZAMBIK	Mozal	1997	ALÜMİNA	AKTİF
MOZAMBIK	Mozal	2001	ALÜMİNA	AKTIF
SENEGAL		1998	KIL, ISPANYOL ŞİRKETİ	KAPATILDI
SIERRA LEO-NE	Sierra Rutile	1998	RUTIL, AVUSTRALYA ŞİRKETİ	AKTIF
TUNUS		1994	BAKIR, TUNUS ŞİRKETİ	KAPATILDI
UGANDA	Kasese	1996	KOBALT, FTrench/DİĞER ŞİR-KETLER	AKTIF
ZAMBIA	KCM	2000	BAKIR, ANGLO AMERICAN	AKTIF
ZIMBABVE	Wankie	1993	KÖMÜR, ÖZEL ŞİRKET	KAPATILDI

Kaynak: IFC

DÜNYA BANKASI/IFC'NİN TÜRKİYE/ÇAYELİ PROJESİ

IFC'nin kredilendirdiği, Merkez, Güneybatı Avrupa ve Merkezi Asya grubunda, bir proje ile Türkiye de yer almaktadır. IFC'nin ülkemizdeki etkisi bir projeyle sınırlı değildir. Ülkemizde bilinen ya da bulunan ve gelişmiş dünyanın ihtiyacı olan yer altı kaynaklarıyla, madencilik mevzuatıyla Dünya Bankası/IFC her zaman yakından ilgili olmuştur. IFC ülkemizdeki madencilik sektörünün ve ülke kaynaklarının gelişmiş ülkelerin hammadde ihtiyacının temini yönünde konuşlandırılmasını sağlayan piyasalaştırma sürecine giden yolu, her türlü aracı kullanarak açmaya çalışmaktadır.

Ülkemizde Dünya Bankası/IFC tarafından kredilendirilen Çayeli Bakır İşletmeleri, 23.11.1983 tarihinde Etibank, Gama ve Phelps Dodge tarafından kurulmuştur. Başlangıçta sermaye kompozisyonu; Phelps Dodge (%49), Etibank (%45) ve **Gama Endüstri (%6)** iken daha sonra Gama Endüstri sahip olduğu şirket hissesini yabancı ortağa devretmiştir. Phelps Dodge daha sonra hiselerini Inmet Mining'e satarak devretmiş ve sermaye komposizyonu; Inmet Mining (%55), Etibank/Eti Holding (%45) şeklinde olmuştur. Çayeli Bakır İşletmesine Dünya Bankası/IFC, 75 milyon dolar kredi vermiştir.[52] İşletme kurulduğu günden özelleştirilmek üzere Özelleştirme İdaresi'ne devredildiği 13 Ağustos 2003 tarihe kadar bir taraftan gelişmiş ülkelerin bakır konsantresi ihtiyacını karşılarken, elde edilen gelirde IFC kredisinin

[52] Yedinci Beş Yıllık Kalkınma plânı ve S. GEOLOGICAL SURVEY MINERALS YEARBOOK—2001 "**THE MINERAL INDUSTRY OF TURKEY**" By Philip M. Mobbs 40.1

ve faizlerinin geri ödenmesinde kullanılmıştır. Şirketin özelleştirilmek üzere Özelleştirme İdaresi'ne devredildiği tarihin, şirketin borçlarını ödeyip yatırımlarını amorti ettiği ve madencilikle ilgili sınırsız istisna ve muafiyet içeren yasal düzenlemelerin gündeme geldiği, yabancı sermayenin yine sınırsız sermaye ve kâr transferi sağlandığı bir döneme rastlaması, belki de hepsinden önemlisi; yıllık, neredeyse hepsi kâr olan 150 milyon dolar ciroya ulaştığı ana rastlaması, anlatımlarımızın ne kadar yerinde olduğunun bir kanıtıdır.

Dünya Bankası/IFC'nin geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde kredilendirdiği madencilik projeleri bazı küçük ayrıntılar dışında hemen hemen aynı akıbete uğramaktadır. Bu proje; ulusal kaynakların nasıl sistematik bir şekilde çokuluslu yabancı sermayeye aktarıldığının önemli bir örneğini teşkil etmektedir.

ÜLKEMİZDE BİR DÜNYA BANKASI/IFC KLASİĞİ "TRONA (DOĞAL SODA)"

Ülkemizde Trona madeni 1994 yılına kadar bor madeni gibi 2840 sayılı yasa kapsamında devletin işletebileceği madenler arasında yer alıyordu. 1994 yılında Dünya Bankasının bir alt kuruluşu olan IFC'nin önerileri doğrultusunda, 3971 sayılı yasayla yapılan bir değişiklik sonucu, trona devletçe işletilecek maden kapsamından çıkarıldı.

3971 sayılı yasanın çıktığı ana kadar ülkemizde trona, işletmeciliği yapılan bir madencilik değildi. Buna rağmen niçin trona, devletçe işletilecek maden kapsamından çıkarılıyordu? Bu soruyu bugüne kadar kimse sormadı. En azından bu soru akıllara takılsaydı, ya da tronayı devletçe işletilecek madenler kapsamından çıkaran siyasîler **'neden'** sorusunu sorsalardı, muhtemeldi ki ülkemiz endüstriyel kalkınma, zenginleşme yolunda sağlam bir kaynağı hala elinde tutuyor olacaktı. Yine muhtemeldir ki, bu yasayı çıkaran siyasîlere **"ne kadar büyük bir yanlış yaptınız"** deseydik, alacağımız cevap, son yıllarda sık sık karşılaştığımız; **"katma değer yaratılacak" "kalkınacağız" "istihdam yaratılacak" "yabancı sermaye gelecek" "madenleri esaretten kurtarıyoruz"** ...türünden **abuk sabuk küresel yalanlar** şeklinde olacaktı. Ancak, trona madenini devletçe işletilecek madenler kapsamından çıkaran 3971 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar geçen yaklaşık 10 yılda trona madenciliğinde ve buna dayalı soda külü üretiminde ne yaratılan katma değerden, ne istihdam artışından, ne de kalkınmadan söz etmek mümkün değil. 1994 yılında da ülkemizde soda külü üreten tek işletme Mersin Soda Sanayii A.Ş idi. Bugünde öyle, üstelik bu işletme so-

da külünü **"trona"**dan değil **"kaya tuzu"**ndan sentetik olarak üretiyor.

3971 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 1994 yılına kadar, ülkemizde trona konusunda bir devletleştirme yapılmamış, bu bağlamda özel sektör elinde bulunan bir trona madeni işletme hakkının devletçe iptali de söz konusu olmamıştır. Tam tersine trona devletçe işletilecek madenler kapsamında iken Beypazarı trona madenlerini elinde tutan ETİBANK 1985 yılı ve sonrasında **BHP-Utah FMC, Canadian Oxy** ve **Solvay** firmalarıyla 1.000.000 ton/yıl kapasiteli ve 200 milyon dolar/yıl döviz girdisi yaratacak proje üzerinde uzun görüşmelerde bulunmuş; ancak, yapılan görüşmeler sonuçsuz kalmış, bilahare FMC ve SOLVAY firmaları ile yürütülen proje görüşmeleri de aynı akıbete uğramıştır. Ardından Etibank Beypazarı trona madeninden soda külü üretme ve pazarlama amacıyla **CdF-MDPA-Sofremines-Teknomad** ortaklığı ile 1992 yılı Ağustos ayında tamamlanacak bir sözleşme imzalamış, ancak bu sözleşmede bir türlü gerçekleşme imkânı bulamamıştır. Bu tarihten sonra görüşmelere **RİO TİNTO**'da eklenmiştir. Sonuçta 1983 yılından 1997 yılına kadar geçen sürede yukarıda ifade edilen kartel ve Solvay grubu Türkiye'nin soda külü üretimi projesini görüşmeler yoluyla erteleme ve oyalama yolunu benimsemiştir. Ellerinde soda külü üretme teknolojisini bulunduranlar, ortaklık yoluyla bile bu teknolojiyi Türkiye'ye vermekten kaçınmışlardır. Her şeye rağmen 1997 yılında hükümet kararıyla Etibank soda külü üretme ve trona yer altı maden işletmeciliğini tek başına yapma kararı almış, ancak daha sonra siyasî bir kararla bu projeden vaz geçilmiştir. **(Bu süreç daha sonra meclis araştırma komisyonuna konu olmuştur).**

Çokuluslu madencilik şirketleri niçin Türkiye'nin Soda külü üretimi projesini görüşmeler yoluyla erteleme ve oyalama yolunu benimsemiş, ellerindeki soda külü üretme teknolojisini ortaklık yoluyla olsa bile Türkiye'ye vermekten kaçınmışlar ve niçin trona devletçe işletilecek madenler kapsamından çıkarılmıştır?

Bu soruya verilecek bazı cevaplar vardır. O da **5 milyar doları aşan bir soda külü ve buna bağlı birkaç yüz milyar doları bulan cam ve detarjan** pazarında oluşan kartel dengelerini korumak, pazara yeni bir üreticiyi sokmamak stratejisi ile **Türkiye'nin kendi kaynakları üzerinde kalkınmasını ve zenginleşmesini engellemektir.**

Nitekim trona madeninin devletçe işletilecek madenler kapsamından çıkarılmasının, teknoloji yokluğu karşısında TÜRKİYE için en önemli ancak OLUMSUZ sonucu; dünyanın en çok ticareti yapılan maden kaynakları arasında 3. sırada sayılan, trona ve bu madene dayalı ulusal kaynaklarımızın çokuluslu bir şirket (RİO TİNTO) tarafından ele geçirilmesi olmuştur. Aslında bu sonuç İngiliz emperyalizminin öncül ideologlarından biri olan Pitt'in **"sömürgelerde tek bir çivi üretilse oraları askerle dolduracağım"** sözüne paralel bir gelişme gösteren İngiliz dış politikasının;

- Bedava hammadde sağlanılacak ülkeler üzerinde önemle dur.
- Yeraltı zenginliklerine kolayca el koymak için, kendi yer altı zenginliklerini kullanacak sanayiden ve teknolojik olanaklardan yoksun ülkeleri elde et.
- Bedava elde edilen hammaddeyi işle, tekrar eski sahiplerine sat ve böyle bir ticarî ilişkiye öncelik tanı.
- Pazar olarak elde edilen, hammaddesine el konulan ülkede İngiliz ihracat maddelerini üreten sanayiyi en kısa zamanda çökert ve buna ilişkin tedbirleri al.

şeklinde özetlenebilecek ruhuna da uygundur. (Lyndon H. Larouche'un açıklamalarını hatırlayınız)

IFC Türkiye'de trona madeninin bulunduğu günden buyana bu madenle ve yapılacak yatırımla çok yakından ilgilenmiş ve her projenin içinde bir kreditör olarak yer almaya çalışmıştır. Ayrıca IFC Beypazarı trona madeni için uzun zaman Etibank'a danışmanlık yapmış, sözde kreditör olan bu kuruluş yaptığı bu danışmanlık hizmetleri karşılığı 1 milyon dolar civarında bir para da kazanmıştır. Bu süreçte IFC uzmanları Beypazarı trona madeni ve

bölgenin jeolojisi konusunda o güne kadar üretilmiş tüm bilgilere de vakıf olmuş kendilerini yönlendiren maden kartellerine aktarabileceği, satabileceği bir veri tabanı yaratmışlardır.

Trona madeninin devletçe işletilecek madenler kapsamından çıkarılmasının hemen ardından İngiltere merkezli bir çokuluslu şirket, endüstriyel hammadde karteli olan RİO TİNTO Türkiye'ye gelerek bir taraftan Beypazarı trona madenleri ile ilgili görüşmelerde bulunurken (bu görüşmelerde İngiltere büyük elçiliğinin engin desteklerini almıştır) diğer taraftan da sözde trona arama faaliyetlerine başlamıştır(!). Çabuk eridiği için tabiatta asla mostra vermeyen trona çok geçmeden anılan şirket tarafından Ankara'nın Kazan ilçesi hudutlarında elleriyle konulmuş gibi bulunmuştur. Rio Tinto'nun Kazan'da sözde trona bulduğunu ilan ettiği yıl Beypazarı trona madeni de Çayeli Bakır İşletmesinin kuruluşuna benzer bir stratejiyle kamu uhde ve tasarrufundan çıkarılmıştır.

IFC PETROL VE DOĞAL GAZ PROJELERİ

ASYA				
ÜLKE	**PROJE**	**ONAY TARİHİ**	**ÖZET AÇIKLAMA**	**PROJE DURUMU**
BANGLADEŞ	Jalalabad	2000	DOĞAL GAZ (OCCİDENTAL/UNOCAL)	AKTİF
HİNDİSTAN	Triveni	1993	PETROL DAITIM , HİNDİSTAN ŞİRKETİ	KAPATILDI
PAKİSTAN	Mari Gas	1992	DOĞAL GAZ,PAKİSTAN ŞİRKETİ	AKTİF
PAKİSTAN	Lasmo	2001	DOĞAL GAZ, AGİP	AKTİF
PAKİSTAN	PPL	1994	DOĞAL GAZ , PAKİSTAN ŞİRKETİ	AKTİF
PAKİSTAN	PPL	1995	DOĞAL GAZ , PAKİSTAN ŞİRKETİ	AKTİF

Kaynak: IFC

AFRİKA				
ÜLKE	**PROJE**	**ONAY TARİHİ**	**ÖZET AÇIKLAMA**	**PROJE DURUMU**
BATI AFRİKA	SAPTFF	2001	PETROL TİCARET	AKTİF
KAMERUN		1998	OFSHORE PETROL, SHELL	AKTİF
KAMERUN	Pecten	1994	OFSHORE PETROL, SHELL	AKTİF
KAMERUN		1997	OFSHORE PETROL, SHELL	AKTİF
ÇAD/KAMERUN	Chad Cameroon	2000	PETROL BORU HATTI, EXXON, CHEVRON, PETRONAS	AKTİF
KONGO	Engen	1995	OFSHORE PETROL, SHELL , AFRİKA ŞİRKETİ	AKTİF
COTE D'IVOIRE		1993	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	AKTIF
COTE D'IVOIRE		1995	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	AKTIF
COTE D'IVOIRE		1998	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	AKTIF
COTE D'IVOIRE	Block CI 11	1997	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	AKTİF
COTE D'IVOIRE		1995	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	AKTIF
COTE D'IVOIRE		1995	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	KAPATILDI
COTE D'IVOIRE		1995	PETROL/GAZ, ABD ŞİRKETİ	KAPATILDI
MISIR	Meleiha	1992	PETROL, AVRUPA ŞİRKETİ	AKTIF
MISIR		1996	PETROL, APACHE (ABD ŞİRKETİ)	KAPATILDI
MISIR	Quarun	1996	PETROL, PHOENIX (ABD ŞİRKETİ)	KAPATILDI
MISIR		1996	PETROL, PHOENIX (ABD ŞİRKETİ)	KAPATILDI
NİJERYA	Delta	2001	PETROL, NIJERYA BANKASI/SHELLI	AKTIF
TUNUS/RUSYA	Aminex: Tunisia	1997	PETROL İNGİLİZ/RUS ŞİRKETİ	KAPATILDI
TUNUS/RUSYA	Aminex: Russia	1997/99	PETROL İNGİLİZ/RUS ŞİRKETİ	AKTIF

Kaynak: IFC

LATİN AMERİKA VE KARAYİP				
ÜLKE	**PROJE**	**ONAY TARİHİ**	**ÖZET AÇIKLAMA**	**PROJE DURUMU**
ARJANTİN	CADIPSA	1993	PETROL ARJANTİN ŞİRKETİ	KAPATILDI
ARJANTİN	Bridas	1995	PETROL ARJANTİN ŞİRKETİ	AKTİF
ARJANTİN	CIA Combustible	1994	PETROL ARJANTİN ŞİRKETİ	KAPATILDI

ARJANTİN	Diadema	1996	PETROL ARJANTİN ŞİRKETİ	AKTİF
ARJANTİN	San Jorge	1996	PETROL ARJANTİN ŞİRKETİ	AKTİF
ARJANTİN		1999	PETROL ARJANTİN ŞİRKETİ	AKTİF
KOLOMBİYA		1999	PETROL ABD ŞİRKETİ	KAPATILDI
EKVATOR	Tripetrol	1993	DOĞAL GAZ ARJANTİN ŞİRKETİ	KAPATILDI
Guatemala	Basic	1994	PETROL, İNGİLİZ VE FRANSIZ ŞİRKETLERİ	KAPATILDI
Guatemala	Basic	1997	PETROL, İNGİLİZ VE FRANSIZ ŞİRKETLERİ	KAPATILDI

Kaynak: IFC

MERKEZ, GÜNEYBATI AVRUPA VE MERKEZİ AYSA				
ÜLKE	**PROJE**	**ONAY TARİHİ**	**ÖZET AÇIKLAMA**	**PROJE DURUMU**
ARNAVUTLUK	Patos	1998	DOĞAL GAZ, UK, WG ŞİRKETLERİ	AKTİF
ARNAVUTLUK	Patos	2001	DOĞAL GAZ, UK, WG ŞİRKETLERİ	AKTİF
POLONYA	Coal ,Methane	1994	METHAN VE KOMÜR, AMOCO	KAPATILDI
AZERBAYCAN	HAZAR	1999	PETROL EXXON	AKTİF
AZERBAYCAN	HAZAR	1999	PETROL AMOCO/BP	AKTİF
AZERBAYCAN	Early Oil	1999	PETROL, LUKOIL	AKTİF
AZERBAYCAN	HAZAR	1999	PETROL, TPAO - Turkish co	AKTİF
AZERBAYCAN	HAZAR	1999	PETROL, UNOCAL	AKTİF
KAZAKİSTAN	Akshabulak	1996	PETROL, WG/FRENCH COMPANY	AKTİF
KAZAKİSTAN	FIOC	2000	PETROL, ABD ŞIRKETI	AKTİF
KAZAKİSTAN	FIOC	2000	PETROL, PETROL ŞİRKETİ	AKTİF
RUSYA	Bitech	1999	PETROL, CANADA VE RUS ŞİRKETİ	AKTİF
RUSYA	Polar Lights	1993	PETROL, CONOCO (ABD ŞİRKETİ)	AKTİF
RUSYA	Vasyugan	1993	PETROL,KANADA VE RUS ŞİRKETİ	KAPATILDI

Kaynak: IFC

DÜNYA BANKASI ARACILIĞIYLA ADIM ADIM BİR ÜLKENİN YERALTI KAYNAĞINA NASIL EL KONULUR? BİR ÜLKE KAYNAKLARI ÜZERİNDEN NASIL SOYULUR?

1. İlk önce girilen ülkedeki verimli zengin maden yatağı bulunur. Bunun için o ülkenin maden arama kurumundan faydalanılır. Maden yataklanmış arazi kamu şirketinin elinde ruhsatlıysa, ya da maden devlet tarafından işletilecek bir maden kapsamındaysa iş daha da kolaydır.
2. İşletme için şirketleşme aşamasında önce ayrıcalıklı bir yerli şirket bulunur. (bu şirket, el koyma ve soygun organizasyonu sürecinin başında yer alır) Sermaye kompozisyonu yerli şirketle yabancı şirket oyları bir araya geldiğinde çoğunluğun yabancı elinde olması şeklinde ayarlanır. Ancak görünüşte yerli şirketle kamu şirketinin hisse toplamı çoğunluk oyu gözüktüğünden, ulusal şirket yanılsaması yaratılmıştır.
3. Yatırım aşamasında Dünya Bankasından kredi alınarak işletme borçlandırılır. Bu aşamada yerli özel şirket hissesini yabancı çokuluslu şirkete satarak aradan çekilir (organizasyon komisyonu alınmıştır).
4. Çoğunluk hissesi yabancı ortak elinde toplandığından şirket kararlarında etkin olan yabancı şirkettir. Tüm yatırım ekipmanları yabancı şirketin merkezinin olduğu ülkeden ithal edilir. İthalatta transfer fiyatlaması uygulanarak daha yatırım aşamasında Dünya Bankasından alınan kredi yabancı şirketin merkezindeki kasaya aktarılır (Örneğin; 1 liraya alınacak bir

teçhizat 5 liraya ithal edilir. Teçhizatı ithal ve ihraç eden esasında aynı şirkettir.) Yatırım harcamaları, ortaklığın bir sonucu olarak şirket hissesi oranında ortaklar tarafından karşılanır **(esasen harcamalar tamamen yerli kamu şirketine karşılattırılır.)**

5. Yatırım bitip işletmeye geçildiğinde alınan kredinin ana para ve faizleri ödenir. Kredi borcu bittiğinde şirket özelleştirme yoluyla büyük ortağa satılır. Satış bedeli şirkete yatırılan sermayeyi bile karşılamaktan uzaktır.

"Araplar bize, Irak'a operasyon yapma izni vermeyebilirler. Bizim onlara ihtiyacımız yoktur. IMF Türkiye'yi bizim için satın almıştır. Oradan istediğimiz her şeyi yaparız."

DICK MORRIS
FOX TV YORUMCUSU

Fox TV yorumcusu Dick Morris'in bu sözleri üzerine SP Ankara Milletvekili Zeki Çelik, Başbakan Bülent Ecevit'e cevaplandırması istemiyle aşağıdaki soruları soruyordu.

1. Uzun yıllar ABD eski başkanı Clinton'un siyasî danışmanlığını yapan ve Fox TV'de konuşan ABD'li siyasî yorumcu Dick Morris'in 'IMF bizim için Türkiye'yi satın aldı' şeklindeki sözlerinin anlamı nedir?
2. IMF ile yapılan kredi anlaşmalarında siyasî şartlar öne sürülmüş müdür?
3. Türkiye, kredi karşılığında siyasî bir yükümlülük üstlenmiş midir?
4. Morris'in 'Araplar bize izin vermeyebilirler, Irak'a operasyon için bizim onlara ihtiyacımız yoktur. Türkiye'den istediğimizi yaparız' sözlerinin IMF'den alınan kredi karşılığında ABD gibi İsrail ile yapılan "stratejik ortaklık"ta etkisi olduğunu mu göstermektedir?

IMF

1944 yılında Bretton Woods Konferansında kabul edilen White planı çerçevesinde, 1946 yılında kurulan IMF'nin amacı; ülkeler arasında finansal işbirliğini geliştirerek, ekonomik istikrara katkıda bulunmak ve üye ülkelerin ödemeler bilançosunda

dengeye ulaşılması konusunda yardımda bulunmak. Dünya Ticaret Örgütü ve OECD gibi örgütlerle dirsek teması halinde çalışan IMF aynı zamanda bu kurumlara danışmanlık hizmeti de veriyor.

IMF bu amaçlarını gerçekleştirirken yürüttüğü faaliyetler tamamen çokuluslu şirketlerin geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerdeki tüm iktisadi yapıları elde etmeleri üzerine kurguluyor. Bütün sektörlerine girilmiş ve çokuluslu şirketlerin, gelişmiş ekonomilerin çıkarlarına göre yönlendirilir hale gelmiş ülkelerin, ekonomileri daha kırılgan hale geliyor ve sık sık krizlere giriliyor. IMF, çıkan krizlerin hemen ardından ülkelerle Stand-By anlaşmaları imzalıyor ve ülkeleri borçlandırıyor. Krizden çıkmak için dış kaynağa gereksinim duyan ülkeler tam bu noktada Washington'dan dikte edilen "kamunun sosyal harcamalarını kısıtlayın", "kamuda istihdam edilen personel sayısını azaltın" "yeni vergiler koyun", "vergileri arttırın" "ekonomiden devleti çekin" "özelleştirme yapın", **" merkezi devletin yetkilerini yerel yönetimlere devredin- yerelleşin!" "kamu hizmetlerini çokuluslu şirketlere ihale edin, kamu hizmetlerini özelleştirin**...gibi bir takım dayatmalarla karşılaşıyor. Dayatmaları ileten ekip üyeleri ise boş zamanlarında ve akşamları beş yıldızlı otellerde keyif çatarken, IMF'ye borçlanacak hükümet, Washington dayatmalarını kendisi istiyormuşçasına "niyet mektuplarına" bir bir taahhüt olarak yazıyor. Hükümetler içinde yer yer Washingtona akıl veren ihanet şebekeleri bile bulunuyor. Hatta bazı ülkelerde bu ihanet şebekeleri içinde efendilerinin dayatmalarını verdiği talimatları zamanında yerine getiremedik diyerek hüngür hüngür ağlayan insanlara (!) bile rastlamak olası. Aslında bu mektuplarla ülkelerin tapuları bir bir çokuluslu şirketlere teslim ediliyor.

Temel görevlerinden birisi ülke bütçelerinin dış borçlarını ödeyebilecek bir yapıya kavuşturmayı sağlamak olan IMF ile temasa geçen ülkeler; IMF dayatmaları sayesinde dış borçlarını ödeyebilme yeteneğini hızla kaybediyor ve ülke hızla bir **"mezat"** yerine dönüşüyor. IMF'den kredi alan ülkeler uzun yılların birikimi milyarlarca dolar değerindeki kurumlarını, şirketlerini bir-

kaç yüz milyon dolara satmak durumunda kalıyor. Çoğu zaman bu şirketler satılırken alana birde bazen muhasebe oyunlarıyla, bazen de göstere göstere para veriliyor. Uzun yıllar özelleştirmeyle kurtulacağına inandırılmış uluslarda ise yapılan özelleştirmelerde, **"hediye edip üste para verme"** temel kural haline gelmiş. Bu kuralın en iyi şekilde uygulandığı ülkelerden biride Türkiye. İlerleyen sayfalarda kamuya ait işletmelerimizin nasıl talan edildiği ve bunun bilançosunun ne olduğu konusunda önemli rakamsal açıklamalar yer almaktadır.

IMF ve müşteri ülke arasındaki ilişkiyi Joseph E. Stiglitz şöyle anlatıyor; "IMF **müşteri ülkeler**in kalkınma stratejileri ya da mali kemer sıkma politikaları gibi konulardaki düşünceleriyle pek ilgilenmez. IMF, kalkınmakta olan ülkelere çoğu zaman sömürgeci bir yönetici tavrıyla yaklaşır. Bazen bir fotoğraf binlerce kelimeye bedeldir. 1998'de çekilen ve tüm dünyaya gösterilen tek bir fotoğraf, milyonların beynine kazındı, özellikle eskiden sömürge olan ülkelerde yaşayanların beynine. Bir zamanlar sosyalist olduğunu iddia eden, kısa boylu, şık giyimli eski Fransız Maliye Bakanlığı bürokratı, daha sonra IMF başkanı olan Michel Camdessus, ayakta kollarını kavuşturmuş, yüzünde katı bir ifade var, Endonezya başkanı ise oturmuş, sanki aşağılanıyor gibi. Aslında talihsiz başkan ihtiyacı olan yardım karşılığında **ülkesinin ekonomik egemenliğini IMF'ye teslim etmeye** zorlanıyordu. Sonuçta kinayeli bir şekilde, gelen paranın büyük bir bölümü Endonezya'ya yardıma değil sömürgeci gücün özel sektör kredi kuruluşlarını kurtarmaya gitti. (Aslında **resmi işlem** bir anlaşma mektubu imzalama; fiilen IMF tarafından kabul ettirilen bir anlaşma, ama hala niyet mektubu o ülkenin devletinden geliyormuş süsü veriliyor!) "[53]

İşte IMF'nin; ister kendisinin yazıp üye ülke imzasını aldığı ya da üye ülkenin kendisine IMF tarafından dikte edilen şartları

---

[53] Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı (Globalization And Its Discontents), Joseph E. Stiglitz Sf 62 Çeviren, Arzu Taşçıoğlu, Deniz vural

yazıp altına imza koyduğu ve adına niyet mektubu denilen sözleşmelerin içerisinde yer alan, önemli bir bölümde yer altı **kaynakları bulunuyor.** Bir diğer ifadeyle; **madenlerin ve bu kaynaklar üzerinde kurulan işletmelerin özelleştirilmesi IMF'nin kredi verdiği ülkelere yaptığı önemli sömürgeci dayatmalardan birisi**. Örneğin ülkemizin IMF'ye verdiği Ocak 2000 ve Ocak 2002 tarihli niyet mektuplarında; **kamu elinde bulunan maden ve buna dayalı kimya ve metalurji işletmelerinin maden ruhsat haklarıyla birlikte özelleştirileceği sözlerini içermektedir**. Kaldı ki 1980 krizinin hemen ardından IMF dayatmalarıyla alınan **24 ocak kararları da madenlerin özel sektöre devrini içermektedir.**

Endonezya 100 milyonu aşkın nüfusa, 300 millîk takım adalara ve bölgenin doğal kaynaklar yönünden en zengin hazinesine sahip bir ülke olarak, Güneydoğu Asya'nın gözbebeği ve en büyük değerlerindendir.

Richard Nixon, 1967

DÜNYA EKONOMİK FORUMU

Eskiden paylaşım, çokuluslu bir şirketin önderliğinde yapılırdı. Paylaşımda ilk adım, paylaşılacak kaynaklarına el konulacak ülkenin yöneticisinin ya da yöneticilerinin ele geçirilmesiydi. Örneğin; 1960'ların sonunda Endonezya'nın karşı karşıya kaldığı parselasyon ve talan böyle olmuştu. 1967 yılında The Time-Life adlı şirketin önderliğinde Cenova'da Endonezya'nın dünyanın en büyük çokuluslu şirketlerince nasıl kalkındırılacağı (!) konusunda bir konferans yapıldı. Sözde kalkındırılacak olan Endonezya masaya yatırılmış ve zengin yer altı kaynakları, ormanları, finans kuruluşları, sigara üretim şirketleri... teker teker parsellenmişti. Gelişmiş dünyanın semirmiş şirketleri, masaya yatırılmış Endonezya'nın üzerine üşüşmüşlerdi. Kimler yoktu ki! Rockefellerlar, Rotschildlar, onların petrol şirketleri, İngiliz Kraliyet Ailesi karteline ait şirketler, General Motors, British American Tobacco, US Steel, Freeport Mc Moran, Alcoa, Inco, BHP Billiton, Rio Tinto ve daha niceleri.

Masa başındaki şirketler sözde Endonezya'yı kalkındıracak yatırımların kanuni alt yapısını da tasarlamaktaydılar. Şartlar çokuluslu şirketler tarafından belirleniyor ve belirlenen tüm hususlar konferans tutanaklarına geçirilerek sözde kalkınma adına iha-

net ve sömürü, yağmalama tarihe kazınıyordu. Ülkesini pazarlayan Suharto ve onun ihanet kadroları, Endonezya'yı sömürgeci sermayenin eline paketleyip bırakıvermişlerdi.

Ülkesini çokuluslu şirketlere pazarlayan Suharto Endonezya'ya döner dönmez, yabancı yatırımı düzenleyen bir kanun çıkartmıştı[54]. **Bu yasada tıpkı ülkemizde geçirilmeye çalışılan Maden Yasasında Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Geri Kalmış İllerde İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi Hakkındaki Kanun Teklifinde... olduğu gibi 5 yıl vergi muafiyeti sağlıyordu. (Bu yasalarla geçirilemeyen benzer muafiyet hükümleri şimdiler de yeni yasa tasarılarının içinde yer alıyor.)**

Freeport şirketi Batı Papua'nın bakır madenlerini ele geçirdi, **Alcoa** Endonezya'nın tüm boksit rezervlerine el koydu. Inco adlı

---

[54] 1 Temmuz 2004 tarihli Posta gazetesinde çıkan haber kupürü aşağıdır. Kendisini yolsuzlukla mücadele eden bir örgüt olarak tanımlayan Transparency International, aslında, her birisi yolsuzluğa bulaşmış çok uluslu şirketler, sermaye grupları ve sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan bir örgüttür. Haberdeki gariplir, dünyanın en hırsızlarının, en hırsız liderleri belirlemiş olmasıdır.

En hırsız liderler

Yolsuzlukla mücadele eden sivil toplum örgütü Transparency International, en hırsız 5 lideri belirledi: 1- Suharto (Endonezya, 1967-1998): 35 milyar dolar. 2- Marcos (Filipinler, 1972-1986): 10 milyar dolar. 3- Mobutu (Zaire, 1965-1997): 5 milyar dolar. 4- Abacha (Nijerya, 1993-1998): 5 milyar dolar. 5- Miloşeviç (Eski Yugoslavya, 1989-2000): 1 milyar dolar.

şirket nikel madenlerine, BHP Billiton, **Rio Tinto Plc**, BP Amoco Endonezya'nın kömür kaynaklarına el koymuştu...

Beş yıl vergi muafiyetinden faydalanan çokuluslu madencilik şirketleri Endonezya'nın yer altı kaynaklarını muafiyet süresi dolmadan talan ettiler. Hiper marketler, enerji, bankacılık ve finans sektörleri tamamen finans kapitalin eline geçmişti. Ancak Endonezya'da istihdam artmadı, yaratılan gelir yurt dışına çıkarıldı. Servet el değiştirdi, doğal kaynaklar tamamen çokuluslu madencilik kartellerinin kontrolünde ve mülkiyetindeydi. **Kişi başı gelir asla 1.000 Doların üstüne çıkamadı. (2001 yılı kişi başı gelir 688 Dolar)**

"DAVOS" KÜRESEL ÜLKE PAZARI

1970'lerin başında çokuluslu şirketlerin taktiği değişti. 1972 yılında bir araya gelen 1000 çokuluslu şirket, Dünya Ekonomi Vakfı adıyla bir örgüt kurdular. Anılan vakıf 1987 yılında vakıf'dan forum'a dönüştürüldü ve daha sonra Birleşmiş milletlerde danışmanlık statüsü kazandı. Artık paylaşım bu Forum tarafından düzenlenen yıllık toplantılarda yapılmaya başlandı. Toplantılara politik ve akademik çevrelerin yanı sıra finans tekelleri (Citibank, HSBC...), gıda (Mc Donald's, Cargill, Coca-Cola, Kraft Foods, Nestle...), tütün tekellerinin (Philip Morris British American Tobacco RJR Nabisco ...) yanı sıra, **Madencilik Tekelleri;** (Rio Tınto, Newmont, Anglogold Ltd, Barrick Gold, CVRD - Companhia Vale Do Rıo Doce Brazil, Unocal Corporatıon, BHP Bıllıton, Alcan, Alcoa, Placer Dome Inc, Anglovaal Mining Limited, Anglo-American Corporation, Phelps Dodge, Normandy, Glencore International Ag, Western Mining Corporation, De Beers Group, Union Miniere, Ashanti Goldfields Company Ltd, Royal Dutch/Shell Group Of Companies, BP – Amoco...) katılmaktaydı. Forum toplantıları geleneksel olarak İs-

viçre'nin Davos kentinde yapılmakla birlikte, bunun istisnaları da oluyordu.

Ülkemizde forum toplantılarına ilk defa Turgut Özal'ın katılımıyla başlayan Davos süreci, günümüze değin aralıksız sürdü. Ülkemizin politikacıları; mankenler ve dansözlerle donatılmış sözde Türk gecelerinde, Ülkemize yabancı sermaye çekmek üzere tanıtım ve pazarlama yapmaktaydılar. Ancak çokuluslu şirketler Türk gecelerinden ziyade, Türkiye'nin kendilerine tanıyacağı sınırsız kâr ve sermaye transferi, vergi muafiyeti çeşitli istisna ve muafiyetler ile ilgili yasal düzenlemeler, hangi alanların kendilerine tahsis edileceği, ne tür imtiyazlar tanınacağı konularıyla ilgileniyorlar, kendileri için sınırsız taşınmaz edinme hakkı, madenlerde özel mülkiyet gibi taleplerde bulunuyorlardı.

Genellikle Davos'da yapılan Dünya Ekonomik Formunun, huzuruna çağırdığı sanayileşmemiş ülkelerin; iktidar partileri Genel Başkanları, diktatörleri ve bir çok bakanları düzenlenen çeşitli toplantılara katılırlar. Bazı toplantılarda konuşmacı olarak bulunurlar. Ülkelerinin ekonomisindeki canlanmaların anlatıldığı pazarlama toplantıları düzenlenir. Toplantının son gününde; dünyanın en büyük (genellikle aralarında çağrılan ülkeyi sektörel olarak parsellemiş ve paylaşmış 20'yi geçmeyen) çokuluslu şirketlerin tertip ettiği yemeğe katılınır ve orada davetli gelişmemiş ülkenin ne tür yatırım olanakları sunduğu ve taahhüt ettiği konuşulur. Katılan ülkenin yetkilileri ülkelerindeki yatırım ortamını rant lordları lehine nasıl iyileştirdiklerini, daha da ileri hangi iyileştirmeler yapacaklarını anlatır. Çokuluslu şirketlerin seçtikleri bir sözcü de isteklerini sıralar, aslında bu istekler onlar adına IMF ve Dünya Bankası tarafından da dayatılmaktadır.

- Çokuluslu sermayenin serbest dolaşımı önündeki engelleri kaldırın **(!)**
- Çokuluslu şirketlere askerî sanayi dışında her sektörde mülkiyet edinim hakkı verin**(!)**
- Yabancı ülkelere yatırım yapmak için yerli şirketlerle ortaklık kurma zorunluluğunu ortadan kaldırın**(!)**

- Özelleştirme uygulamalarında devletin, doğal tekel durumunda bulunan alanlarda altın hisse uygulamasına son verin, tüm tekelleri çokuluslu sermayeye açın ve çalışanlara satışı yasaklayın(!)
- Yabancı yatırımlarda; gelirin belli bir kısmının yeniden yatırıma yönlendirilmesi, teknoloji, istihdam yaratma zorunluluğu vb. koşulları ortadan kaldırın(!)
- **Doğal kaynakların tüketiminde ulusal ve toplumsal çıkarın gözetilmesi şartını kaldırın, uluslararası tekellere petrol, maden ve orman gibi yenilenemeyen ya da uzun vadede yenilenebilen (orman gibi) kaynakları sınırsız kullanma yetkisi tanıyın (!)**
- Yabancı yatırımlarda, ülke içerisinde elde edilen kârın ülke dışına taşınmasında (kâr transferi) uygulanan şartları tamamen ortadan kaldırın. Yabancı yatırımcıya sınırsız kâr transfer etme hakkı verin (!)
- Yabancı yatırımlar karşısında yerli yatırımcının korunmasına ve teşvikine yönelik tüm uygulamaları ortadan kaldırın, (!)
- Yabancı yatırımcılarla anlaşmazlıklarda çözümü ulusal hukuk sistemine değil uluslararası tahkime devredin, (!)

Aslında, talep edilenlerin tamamı (OECD) bünyesinde 29 üye ülkeden biri olarak Türkiye'nin de katılmasıyla hazırlıkları sürdürülen ancak, ulus devleti ortadan kaldıracağı nedeniyle Fransa'nın tepkisiyle yarım kalmış ve hiçbir gelişmiş ülke tarafından uygulanmayan çok taraflı yatırım anlaşmasının (MAI) tek taraflı düzenlemelerinin dayatmasından öte bir şey değildir.

Sanayileşmemiş ülke yöneticisi, ülkesine döndüğünde çokuluslu şirketlerin yöneticilerinden oluşan bir heyet gelişmeleri bizzat yönetmek ve yasal mevzuatı tanzim ve tahrir etmek üzere en kısa sürede o ülkeye gelir ve o ülkede kurulmuş bulunan yabancı sermaye dernekleriyle koordineli bir çalışmanın içine girilir...

"GECE GELEN BEYAZ ASKERLER"

Haiti'de 3 hafta devam eden iç çatışma, Devlet Başkanı Jean-Bertrand Aristide'nin devrilmesiyle son buldu. Amerikalı silahlı kişilerin kendisini ülkesini terk etmeye zorladıklarını söyleyen Aristide'nin, "Beyaz Amerikalılar, beyaz askerler. Gece geldiler. Çok fazlaydılar. Ülkemi terk etmezsem öldüreceklerini söylüyorlardı. Beni silah zoruyla kaçırdılar. Bunu modern bir darbe, modern bir insan kaçırma olarak niteliyorum. Nereye gideceğimi bilmeden bir Amerikan uçağında yirmi saat geçirmek zorunda kaldım" şeklindeki ifadeleri dikkat çekici. Aristide, darbe ve kaçırma olayında ABD'ye yardım ettiği için Fransa'yı suçladı ve Fransız Büyükelçisi hakkında dava açacağını açıkladı.[56]

ÇOKULUSLU ŞİRKETLER VE ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER

"...Sadece ABD değil, Batı Avrupa da, İngiltere'si, Almanya'sı, Fransa'sı ve İtalya'sı ile iflasın eşiğinde. 1930'larda Roosevelt, dünyada düşmanlıkları bitirmek ve koloniyalizmin izlerini silmek istiyordu. Ama bunu başaramadan öldü. Truman, Churchill ve arkadaşları, İngiliz, Fransız ve Hollandalılar koloniyalizmi di-

---

[55] **Chavez, gizemli uçak, BOP: Petrol, senaryo, ortak kader, İbrahim Karagül** 11 Mart 2004, Yeni Şafak Gazetesi

rilttiler. Oysa, dünyada ABD'nin, Avrupa'nın da kalkınması, diğer ülkelerin kalkınmasına bağlıydı. Şimdi de aynı. Fakat biz ve Avrupa iflasın eşiğine geldiğimiz gibi, Güney Amerika'yı da mahvettik. Meksika eskisi gibi değil; Panama, Ekvator artık yok; Kolombiya mahvoldu. Venezuela yıkımın eşiğinde. Peru aynı şekilde; Arjantin, Brezilya bölünüyor. Şili'de malî çöküş kapıda; Bolivya, Paraguay, Uruguay, hepsinde büyük problemler var.

Afrika, ABD'nin gözleri önünde, İngilizler ve ABD'deki bazıları tarafından kitle ölümleriyle resmen ortadan kaldırılıyor. Meselâ, başkanın babası **Bush, Kanada'nın önceki başbakanıyla birlikte, Barrick Gold adlı firmalarıyla Kongo'ya yerleşmiş durumda ve buranın zengin altın ve elmas yataklarını sömürüyorlar. Bunlar ve çokuluslu şirketler, Afrika'nın her tarafında özel ordular kuruyor ve Afrika halkını birbirine kırdırıyor. Bu şekilde, hem Afrika'nın zenginliklerini** çalıyor, hem de nüfusunu azaltıyorlar..."[56]

Özel askerî şirketleri ele almamızın temel nedeni, Lyndon LaRouche'un yaptığı ve yukarıda yer verdiğimiz açıklamaları. Özellikle üçüncü dünya ülkelerinde karanlık tablolar yaratmada uzman olan özel askerî şirketler, aynı zamanda sert küreselleşme rüzgarlarının altında bir taraftan savunma ve çatışmaların özelleştirilmesini dayatırlarken, diğer taraftan da paralı askerlik piyasası yaratmak gibi bir fonksiyon üstleniyorlar. Belki de hepsinden önemlisi çoğu zaman piyasayı yaratan çatışmaların her tarafında yer almaları. Yani kendilerine olan talebi kendileri yaratıyorlar.

"Öyle ki, uyuşturucuyla mücadele eden bir hükümet de "**özel askerler**"e başvurabilirken, uyuşturucu baronları da askerî eğitim ve operasyon maksadıyla "**özel asker**" istihdam edebiliyor."[57]

Maalesef; inanç, düşünce, köken, iktisadi açılım, sermaye... konularında yıllardır çatışmalar doğuran "**karanlık noktalar**"la

---

[56] Lyndon LaRouche,http://larouchein2004.net/

[57] **Yeni lejyonerler(1) 30.1.2001 Umur Talu millîyet**

uğraşan ülkemizin, üzerinde çok yönlü olarak önem ve ciddiyetle durması gereken bir konu.

İşte onlardan bazıları;

1-Dyncorp	11-Military Professional Resources Inc
2-7Pillars Partners	12-Defence Systems
3-Alpha Five	13-Omega Support International Charter Inc
4-Vinnell Corp	14-Armor Holdings Inc. (Sadece Ticari güvenlik)
5-AirScan Inc	15-Parasec Strategic Concept
6-Special Project Service	16-Science Applications Int. Corp. (SAIC)
7-Sandline International	17-MPRI, Corporate Trading International
8-Marine Risk Management	18-Gurkha Security Guards (Isle of Man, UK)
9-Military Professional Resources Inc.	19-Jardine Securicor Gurkha Services
10- Executive Outcomes(kapatıldı 1988)	

"Hükümet belgeleri üzerinde (ABD) yapılan bir araştırma 1994 yılından beri, Birleşik Devletler Savunma Bakanlığı ABD'de üstlenen uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumunun tanımladığı 24 Özel Askerî Şirketten 12'si ile 3061 anlaşmaya taraf olduğunu gösterdi. Pentagon kayıtları bu anlaşmalara 300 milyar dolardan fazla değer biçmektedir. Bu anlaşmaların 2700'ünden fazlası sadece iki şirketle yapılmıştır. Kellogg Brown & Root ve Booz Allen Hamilton Pentagon'un sağladığı bilginin sınırlılığı ve bazı büyük şirketlerce sunulan hizmetlerin genişliği, bu anlaşmaların ne oranda eğitim ve lojistik hizmetler olduğunu belirlemeyi imkânsız kılmaktadır."[58]

"Üniforma giymiyorlar, fakat takım elbise, beyaz önlük veya mavi tulum giyiyorlar. Sattıkları ürün ise orduların vurma gücünü yükseltmeye yönelik. İşleri savaşla. Özel askerî şirketler gittikçe daha fazla askerin işini üstleniyorlar.

Dünya kamuoyu Amerika ve İngiliz ordularının Irak çıkartmasını kaygıyla izlerken, basının dikkati dışında bu özel şirketler sessizce ve verimli bir şekilde çalışıyorlar. Takviyenin so-

---

[58] Privatizing Combat - the New World Order, by Laura Peterson

runsuz gerçekleşmesi için lojistik hizmet sunuyorlar. Son teknolojik silahların bakımı ve tamiratını ve aynı zamanda moralleri yüksek tutmak için psikolojik görevleri üstleniyorlar. Bu şirketlerin ürünleri özel şahısları ve şirketleri korumadan tutun da yabancı orduların askerî olarak desteklenmesine, askerî üslerin lojistiğinden yönetimine, BM örgütleri için nakliyattan aktif savaşa, kompleks teknolojiden satılmış elitlerin haklarını korumaya kadar varan kirli işlere uzanıyor.

Birleşmiş Milletler'in artan harekatları, Latin Amerika'da uyuşturucu ticaretine karşı mücadele, etnik çatışmalarda uluslararası müdahaleler, büyük doğa facialarında askerî yardım, savaş kurbanlarına insanî yardım ve son olarak uluslararası teröre karşı mücadele; tüm bunlar özel askerî şirketlere büyümekte olan bir pazar bahşediyor."[59]

Bu şirketler çoğu zaman ABD ve İngiltere tarafından danışman olarak da kullanılıyorlar. İngiliz ve ABD üslerinin bulunduğu yerlerde bu şirketlerle üsler arasında özel bakım, yapım ve benzeri anlaşmalar yapılıyor. Bu anlaşmalar onlara yasal bir statü kazandırdığı gibi aynı zamanda onların faaliyetlerini görünmez kılıyor. Diğer bir deyimle örtülüyor. Bu şirketler aynı zamanda, çokuluslu şirketlere de hizmet veriyorlar. En sık görüldükleri yerler Latin Amerika, Orta Doğu, Asya ve Afrika kıtası. Mensupları, emekli ya da ordudan ayrılmış askerler. Körfez savaşına katılanlar gözde. Özel askerî şirketlerin hepside çokuluslu yapıda, üstelik **"gizliliğe riayet"** prensibine sıkı sıkıya bağlılar.

Onlardan sadece güney ya da orta Amerika orduları, polis kuvvetleri faydalanmıyor. Orta Doğu, Afrika ya da Asya'da yer alan devletler, yine buralarda yerleşik çokuluslu şirketlerde **'özel askerî şirketler'**den yararlanıyorlar. **Örneğin; Executive Outcomes, Combat Force, Investment Surveys, Honey Badger Arms and Ammunition, Shield Security, Kas Enterprises,**

---

[59] Geleceği olan bir pazar: Savaş, Herbert Wulf, Süddeutsche Zeitung /06 Şubat 2003 Çev: M. Coşkun

Saracen International, Longreach Security... şirketleri Güney Afrika'da konuşlanmışlar. Bu şirketler bir taraftan yasal oldukları ve hükümetlerle işbirliği yaptıklarını iddia etmelerine rağmen, diğer taraftan da yasallıkları konusunda ciddi soru işaretleri doğuruyorlar. Çok geniş bir müşteri portföyleri olduklarına inanılıyor. Bu şirketler içinde ülkemizde faaliyet gösterenlerde var.

İşte bu şirketlerden biri; Florida'daki AirScan. Bu şirket kendini şöyle tanıtıyor; "**Gece - gündüz operasyonel güvenlik... Çok sayıda görev sahasında çok çeşitli müşterilere özel danışmanlık ve hava kontrolü de dahil, operasyon hizmetleri... Müşterilerimizin çoğu gizlilik talep eder ve onların bu talebine uyarız.**" Bu şirketin müşterileri arasında ABD yönetimi olduğu gibi, büyük petrol şirketleri de bulunuyor." [60]

AirScan'ın; cebinde parası olan herkese " **hava kontrolü de dahil operasyon hizmetleri"** verebileceği taahhüdü, aklıma Newyork'ta Dünya Ticaret Merkezinin ikiz kulelerine aynı gün yarımşar saat arayla saplanan yolcu uçaklarını, Pentagon'a çarpan belirsiz bir silahı; 11 Eylül saldırısını getiriyor. Somut bir bilgi yok. Ancak üzerinde düşünülmesi ve ders alınması zorunlu bir tanımlama. **Tabi ki ülkemiz açısından !**

Hava kontrol hizmetleri veren sadece AirScan değil, örneğin MPRI şirketi de hem devletlere hem de şirketlere hava kontrol hizmetleri veriyor. Kontrol hizmetleri içine deniz kontrol hizmetlerini de ilave etmek gerekiyor. Hava kontrol hizmetleri casus uçak olarak tanımlanan insansız, ya da özel olarak donatılmış küçük uçaklar vasıtasıyla veriliyor. Aslında hava kontrol hizmetleri diğer taraftan yer kontrol hizmetlerini de kapsıyor. Örneğin bir diğer şirket **Kas Enterprises,** müşterilerine uzun yol güvenlik hizmetleri sunuyor.

Bu tür askerî şirketlerin didiklenmesi, kiminin ABD yönetiminin çeşitli birimleriyle, kiminin başka devletlerle işbirliği ya-

---

[60] **Yeni lejyonerler(1) 30.1.2001 Umur Talu millîyet**

nında "ilginç ekonomik bağlantılar" gösteriyor. Özel asker, silah, koruma, saldırı, petrol, gaz, enerji gibi. Yoksul ülkelerle yaptıkları anlaşmalar karşılığında genellikle **maden, petrol, elmas imtiyazları elde etmişler**. Petrol şirketleriyle sıkı fıkılar. **Birçoğu ya holding şemsiyeleriyle ya da ortaklıklarla petrol ve enerji şirketleriyle ilişki içinde**. Kiminin eğitim programlarında, nedense **'keskin nişancı' eğitimi** de var. **Siber-savaşta, bilgisayar sistemlerinin çökertilmesinde uzmanlar**. Kadrolarında, ABD, İngiliz, Güney Afrika subaylarının yanı sıra, Sırp ya da Rus ordusundan ayrılmış askerler de bulunuyor.

ABD'li uzman Thomas Adams; **"Bunlar artık özel, gruplar arası ve şirketler arası mücadelelerde ciddi oyuncular. Hatta, bir ülkenin istikrarını, devletlerin güvenlik ve siyasî istikrarlarını sarsacak kadar" diyor. Reddettiğini açıklamasına rağmen, Executive Outcomes'ın bazı İslamcı örgütlerden bile teklif aldığı biliniyor."**[61]

Bu noktada, LaRouche'un **ülkemizde yayınlanan bir televizyon programında söyledikleri inanılmaz bir biçimde Thomas Adams'la örtüşüyor (Ceviz Kabuğu–Hulki Cevizoğlu);** El Cihad, Hamas, İslam Ordusu, PKK ve Tamiller gibi örgütlerin Londra'da merkezleri bulunuyor, ABD tarafından listesi çıkarılan 30 örgütten 16'sına İngiltere askerî eğitim veya lojistik destek veriyor. İngiltere, MED TV'ye yayın imkânı sağlıyor.

Devletlerin özel jandarmalığından örtülü operasyonlarına, bir devletin başka topraklardaki faaliyetlerine, özel şirketlerin çıkarlarının muhafızlığından mafya ve terör örgütleriyle dirsek temasına kadar, geniş bir yelpazede (piyasada) çirkin bir ticarî faaliyette bulunan, **bir ulusa ait sınırlar içinde çok kısa sürelerde yüzlerce asker toplayan, ajan yetiştiren bu şirketler;** tıpkı uyuşturucu ticareti ve uyuşturucu ile mücadele edenlere aynı anda hizmet verdikleri gibi, önce bir İslamcı örgüt kurup (yani bir

---

[61] **Yeni lejyonerler (2) Bazen jandarma, bazen mafya 31.1.2001**

düşman yaratıp), ardından yarattıkları bu piyasada kendilerine bir talep yaratıyor, yarattıkları böylesi çirkin küresel bir piyasada; sözde danışmanlık hizmeti verdikleri İngiltere ve A.B.D.'ye, belli bölgelere (özellikle petrol ve diğer yer altı kaynakları açısından zengin) yerleşme ya da yayılma gerekçeleri üretiyor olmasınlar? 11 Eylül-Usama bin Laden- Afganistan kelimeleri bir araya getirildiğinde açtığım sorunun pek de anlamsız olduğu düşünülemez. Bu soruyu Kuzey Irak- Petrol-Güney ve Doğu Anadolu-PKK-İran - Piyon Devlet – 150 yıldır Orta Doğu'nun bazı devletleri ve şirketler tarafından kontrol altına alınma çabaları düzleminde yinelemek gerekecektir.

Neredeyse tamamı ABD ve İngiltere merkezli olan özel askerî şirketler, soğuk savaş yıllarında ABD ve İngiltere'nin Sovyetler Birliği'nin karşısına doğrudan askerî güç olarak çıkmasının sakıncalı olduğu dönem ve olaylar karşısında ortaya çıkan boşluğu doldurmuşlar !

Bazıları verdikleri ilanlarda, internet üzerinde yer alan veb sitelerinde ilaç kartellerine hizmet vermediklerini duyuruyor. Bu ise oldukça düşündürücü. İlaç kartelleri, gelişmiş ülkelerde bu şirketlerden faydalanmayacağına göre hemen aklımıza üçüncü dünya ülkeleri, özellikle Afrika ve çağın vebası olarak tanımlanan AIDS ve HIV virüsü geliyor. Çünkü bu hastalığın tedavisinde kullanılan ilaçlar oldukça pahalı...

"2002 yılının başında İngiltere hükümeti (Foreign and Commonwealth Office) " Özel Askerî Şirketler: Düzenleme için Seçenekler" (Private Military Companies: Options for Regulation) başlıklı bir rapor yayınladı. Rapor; özel askerî şirketlerin düşük yoğunluklu çatışmalarda yardım sağlayabileceğini söylüyor ve onları denetimsiz çalıştırmaktansa, olabildiğince çabuk bir düzenleme yapmayı öngörüyordu. Ne var ki, İngiltere basını "paralı askerlerin" mavi miğferli Birleşmiş Milletler askerlerinin yerini alacağı düşüncesini makaraya aldı ve bu düşünce kamusal protestolara neden oldu. Rapor, aynı zamanda, Birleşik Devletlere, dünya üzerinde özel askerî şirketlerin "büyük askerî anonim şir-

ketler" haline geldiği ve "görünürde büyük sorunlara neden olmadan" yirmi yıldır etkili bir şekilde lisans altına alındığı tek yer olarak işaret etmektedir."[62]

Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu araştırmalarına göre; Nevada merkezli **Sayeret Group** dünyanın herhangi bir yerine güvenlik desteği, **koruma ve doğrudan eylem gerektiren operasyonlar için konuşlandırabileceği taktik birliklere sahip olduğunu söylüyor**. Massachusetts tabanlı, kendi gemi filolarına sahip bir denizcilik güvenlik şirketi olan **Pisttris Inc.** Dünya **çapında denizlerdeki petrol bölgelerini, limanları ve gemileri korumak için tam ekipmanlı, mobil koruma ekipleri sağlayabileceğini söylüyor**.

Emekli İngiliz ve Amerikalı askerler tarafından kurulan **Trojan Securites International** şirketin merkezi Arkansan'da ve Latin Amerika'daki işlerini yürütmek için Ekvator'daki eğitim merkezlerini aktif halde tutmaktadır. Irak'ta daha güncel örnekler var. Europan Landmine Solutions Felluce'de kara mayınlarını temizliyor, San Diego merkezli Science Applications International Iraklı polis ve askerleri eğitiyor.

International Charter Incorporated Of Oregon "ICI"

ABD 1998'de Amerikan halkının bilgisi dışında ve medyada az ilgi gören bir Afrika savaşında askerî varlık gösteriyordu. ABD'nin Somali, Bosna, Haiti ve Kosova'daki müdahalelerinden farklı olarak, Afrika'nın bu bölgesine asker göndermenin ve bu askerlerin ne yoğunlukta konuşlandırılacağı, Amerikalı askerlerin ABD ile çok da ilgisi olmayan bir çatışmada mı tehlikeye atılacakları, yoksa ABD askerleri insanî amaçlar doğrultusunda mı

---

[62] Privatizing Combat - the New World Order, by Laura Peterson and Phillip van Niekerk The Public
i-Center for Public Integrity, Nov/Dec 2002

gönderildiği, asker göndermenin Birleşik Devletler'in millî çıkarlarına uyup uymadığı konularında hiçbir tartışma olmadı.

Devrimci Birleşik Cephenin (RUF) kurbanlarının uzuvlarını ve burun gibi çıkıntılarını kestiği Sierra Leone'deki çatışmalar, Bosna ve Kosova'daki "etnik temizlik" ve Somali'de savaş lordları tarafından düzenlenen insan yapımı kıtlıkla elbette boy ölçüşebilirdi. Sierra Leone'de çatışmaları durdurmak için uluslararası müdahaleler vardı.

Sierra Leone'nin demoralize olmuş ve donanımsız ordusu, Batı Afrika Barış Gücü'nün (ECOMOG) renklerini taşıyan, Nijerya'lı birliklerle ve bir avuç dolusu Güney Afrikalı paralı askerle desteklenmişti. Bu birlikler ülkenin başkenti Freetown'dan Devrimci Birleşik Cepheye operasyonlar yapmak üzere helikopterlerle sevk edilmekteydiler. Havada daireler çizen helikopterlerin gövdelerine Amerikan bayrakları çizilmişti.

Sierra Leone'de operasyona ABD desteği, kara, hava ya da deniz kuvvetlerinin seçkin bir birimi tarafından değil, Oregon kökenli, kısmen ABD Özel Güç ajanları tarafından yönetilen özel bir şirket, **International Charter Incorporated of Oregon (ICI)** tarafından yürütülmekteydi.

ICI, Dışişleri Bakanlığı'nın, konvansiyonel ABD güçleri için çok riskli veya kötü olan tehlikeli bölgelere göndermek için anlaştığı bir çok firmadan biridir. **Haiti** ve **Liberya'daki** çatışmalarda aktif rol almıştır.

ICI'nın Sierra Leone'deki rolü Nijeryalı birliklere ulaşım, tıbbi yardım ve çatışma alanını boşaltma gibi hizmetler sağlamaktı. Sıcak çatışma, eski bir ICI çalışanının Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumuna (International Consortium of Investigative Journalists- ICIJ) anlattığı gibi, Güney Afrikalı paralı askerlere bırakılmıştı. Fakat ICI personeli kaçınılmaz olarak ve sıklıkla vuruluyor ve ateşe karşılık veriyorlardı. Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumunun görüştüğü ICI takım elemanlarının iddiasına göre **ICI personelinin çatışmalara**

girmesi, o zamanki ABD büyükelçisi, Joseph Melrosa tarafından ICI'ya bir mektupla açıkça verilen bir haktı.

Sierra Leone'ye ABD müdahalesi, Devrimci Birleşik Cephe'nin sponsoru olan Liberya Devlet Başkanı Charles Taylor'un sebep olduğu istikrarsızlık ve terörün, Washington'un müttefiki, petrol bakımından zengin ve ABD'ye ham petrol sağlayan beşinci büyük ülke olan Nijerya'ya bir tehdit oluşturacağı korkusuyla yürütülmekteydi. ICI için Freetown görevi bir işti, fakat aynı zamanda ABD'nin dış politikasını desteklemekteydi.[63]

ABD'NİN 2001 YILI HAM PETROL İTHALATI VE KAYAK ÜLKELER		
SIRA	KAYNAK ÜLKE	VARİL (000)
1	Suudi arabistan	588.075
2	Meksika	508.715
3	Kanada	494.796
4	Venezüella	471.243
5	**Nijerya**	**307.173**
6	Irak	289.998
7	Angola	117.254
8	Norveç	102.724
9	Kolombiya	94.844
10	İngiltere	89.142
11	Kuveyt	86.535
12	Gabon	51.065
13	Ekvador	41.403
14	Arjantin	21.013
15	Trinidat Tobago	18.562
16	Diğer	15.874
17	Endonezya	14.759
18	Kongo- Brazzaville	14.430
19	Avustralya	12.567
20	Yemen	8.702
21	Burunei	8.174
22	Birleşik Arap Emirliği	7.802
23	Umman	7.138
24	Guatemala	6.485
25	Malezya	5.643
26	Çin	4.684
27	Brezilya	4.667
28	Cezayir	3.966
29	Peru	2.524
30	Tayland	1.751
31	Ivory Coast	1.517
32	Kamerun	1.255
33	D. Kongo Cum.	345
34	Katar	69
	TOPLAM	**3.404.894**

Kaynak US Department of Energy

[63] Privatizing Combat - the New World Order, by Laura Peterson, Nov/Dec 2002

SANDLİNE

Sayıları konusunda fikir vermeyen ancak 100'ün üzerinde olduğu tahmin edilen bu şirketlerden biri de **'Sandline'.** Anılan şirket kendi internet sitesinde yaptığı tanıtımında; Sandline'nın uluslararası problem çözme kararlılığı ve birleşmiş danışmanlık servislerinin öncülüğünde, özel askerî bir şirket olduğu, Bahamalar'da, Pasifikte, A.B.D.'de temsilci ofislerinin bulunduğu, minimum etki ve maliyetle verimli bir şekilde güvenlik problemlerini hızlı bir biçimde çözmek, güvenlik konusunda müşterilere mümkün olan en iyi standartta askerlik hizmetleriyle yardım etmek için görev yaptığı yazılı.

İnsan kaynaklarını, özellikle İngiltere ordusundan emekli olmuş askerlerden temin ediyor. Ayrıca genel personel yapısı, pek çok ülkeden son derece profesyonel, eski asker, polis ve hükümet yetkililerinden oluşmakta. Şirket yönetimi uluslararası plânda, ticarî ve askerî alanda uzman danışman kadrolarıyla da desteklenmekte.

Her türlü problemi tüm düzeylerde çözme noktasında geniş bir deneyime sahip olma iddiasında olan Sandline; üstelik, problemleri dünya politiğindeki nüanslar ve hassasiyetleri dikkate alarak çözüyor(muş). Bütün personelinin iş ve özel yaşamlarındaki faaliyetlerini çok yakından takip ediyor. Herhangi bir disiplinsizlik ve bilgi sızdırma ya da verilen bir güvenlik açığı personelin kovulmasıyla sonuçlanıyor. Sandline şirketi hem kendisinin hem de personelinin, ev sahibi ülkenin yasalarına ve uluslararası hukuka uyduğu ve gözettiği iddiasında. Faaliyette bulundukları temel alanları; ülkelerarası narkotik pogramlar, terörizm mücadelesi, **doğal kaynaklar ve bunların işletilmesi konularında koruma, kaçakçılık, gelir koruma, balıkçılık koruması, deniz taşımacılığı koruması, anahtar teslimi güvenlik işleri**...olarak sıralıyor. **Sadline'nin bu açıklamaları çokuluslu madencilik şirketlerinin özel askerî şirketlerden hizmet aldığının açık bir itirafı.**

Sandline şirketi açıklamalarına göre; Üzerinde titizlikle durdukları en önemli konuların başında güvenlik geliyor. Sandline ve müşteri arasında imzalanan bütün sözleşmeler, yalnızca parasal ödeme şartlarını içeriyor. Müşterilere uygulanan güvenlik işlemleri, kurumsal kod ve işe alma işlemlerinde de uygulanmakta. Şirketin uyguladığı güvenlik prosedürleri, müşteri ve Sandline için üst düzeyde korumayı garanti ediyor.

Yine Sandline açıklamalarına göre; Şirket, **maden ruhsat alanları ve işletme tavizleri veya diğer yerli mal varlığı şeklinde ödüllendirilmeyi aramıyor**. Bu hususta basında çıkan haberlerin dayanaksız olduğunu ileri sürüyor. (Ancak şirket sadece ödemelerin yer aldığı sözleşmelerden bir kaçını her nedense kanıt olarak sunamıyor) kısaca biz maden işletme tavizleri istemiyoruz ancak yan cebimize koyarlarsa da hayır demiyoruz türünden. Yine Sandline, her zaman askerî kuvvetin doğrudan uygulamasına odaklanmadıkları iddiasında. Sandline'nın garanti verdiği diğer bir hususta sağladığı hizmet bedellerinin, dış yardım kaynaklarının almaşık formlarının yüklediği maliyet bedelinden her zaman daha ucuz olduğu yönünde.

Özel askerî şirketleri, bu arada Sandline faaliyetlerini düzenleyen denetleyen uluslararası hukukun yokluğu karşısında, Sandline sözde, faaliyetlerinin denetiminde kendi kendini kotrol etme yaklaşımını benimsemiş. Bu yaklaşımın temel ilkesini zorunlu güvenlik olarak görüyor. Güvenliği de sözleşme konusu işi sözleşmelerin dışında ve derinliklerde (denetlenmesi mümkün olmayan bir yerlerde) adresliyor. (Tıpkı yasalardan kurtulmuş hırsızın ya da bir kiralık katilin kendi kendini denetlemesi gibi!)

VINNELL CORPARATION (Northrop Grumman Coporation)

Vinnell şirketi A.B.D merkezli, denizaşırı ülkelerde faaliyet gösteren bir şirket. Bakım, askerî eğitim, lojistik destek konularında tanınan, konusunda lider bir şirket. Beş kıtada **50'nin üzerinde hükümet** ve ticarî müşterisi olan bir şirket. Teknik uzmanlığını deneyimlerini bugüne kadar ki başarılarının biricik nedeni sayıyorlar ve bu teknik uzmanlığın ve deneyimlerinin ihtiyaçlarını verimli ve etkin olarak karşıladıkları müşterilerine güven verdiği iddiasında, **Vinnell; Vinnell, Brown& Root (VBR) adlı şirketiyle 1987 yılından beri ülkemizde; Ankara, Adana ve İzmir'de faaliyet gösteriyor.** Ülkemizde faaliyet gösteren ABD ordusu üsleri ve buralardaki askerî birliklere bakım, servis ve sair lojistik hizmetler sunma görevi üstlenmiş ! Virjinya/ABD'deki şirket merkezi; mali, personel, veri, proje yönetimi ve pazarlama... konularında kurumsal destek sağlıyor. Venezüella'da 1.06 milyar Dolarlık Maneven projesi, 1.26 milyar Dolarlık Mississppi Chevron Projesi, Diego Garcia üssünde 452 milyon Dolarlık proje, bitirdiği işler arasında.

Çokuluslu askerî organizasyonlara, onların gücünü arttırıcı, ileri endüstriyel ürün ve bunlara ilişkin olarak teknik servis ve eğitim programları sağlıyor. Ayrıca dünyanın her tarafında devletler ve şirketler için genel ve özel projeler (!) geliştirip yürütüyor. Bu devletlerden biride Suudi Arabistan. "Virginia merkezli Vinnell Corp. **petrol bölgelerini korumak ve Suudi Arabistan Ulusal muhafızlarını eğitmek için 1975 yılında 77 milyon dolarlık bir anlaşma yapmış. Söz konusu anlaşma ilk kez sivil bir ABD şirketinin yabancı bir hükümete askerî hizmetler sağlamak üzere edindiği bağımsız bir sözleşme olmuş.** Anlaşma 1975 yılından bu yana sürekli yenileniyor. 1991-1995-2000 anlaşmalarının U.S. News & World Report'un sağladığı ve Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu tarafından gözden geçirilen kopyaları, bu anlaşmaların yaklaşık 500 milyon dolarlık bir değe-

ri olduğunu ve **karşı-istihbarat, kimyasal savunma ve diğer operasyonel güvenlik** sahalarını içerdiğini göstermektedir. Vinnel, anlaşmalar üzerinde yorum yapmayı reddetmektedir. Vinnell'in aile şirketi BDM'nin yan şirketlerinin Suudi Hava Kuvvetlerine lojistik destek ve başka servisler sağlama anlaşmalarından 150 milyon dolardan fazla kazandığı rapor edilmektedir."[64] Vinnell bu ülkenin ordusunun ağır silah, uçaksavar silahlarıyla teçhiz etmiş ve zırhlı birliklerini donatmış. Vinnel tarafından donatılan iki zırhlı tugay 1991 körfez savaşında Irak ordularına karşı savaşmışlar.

MİLİTARY PROFESSIONAL RESOURCES INC. MPRI

Bir diğer şirket olan MPRI, uluslararası plânda pek çok ülkede (**Ukrayna**, Tayvan, Nijerya, Kolombiya, Makedonya, Azerbaycan, Ermenistan, Suudi Arabistan Güney Afrika Kenya, Yeni Gine, Gana, Senegal) Amerikan hükümetinden aldığı izne dayalı olarak çokuluslu şirketlere, ABD ve ABD'ye bağlı servislere (!) hizmet sağlamaktadır. **MPRI özellikle yeni ortaya çıkan devletler, bu devletlerin demokrasiye geçiş programlarını, uzun vadeli yönetim programlarını, yine bu ülkelerin ordularının eğitim ve donatımını sağlamakta**, devletler arasındaki çatışma bölgelerinde tedarik ve savunma bölümleriyle faaliyet göstermektedir. Şirketin yukarıda sayılan faaliyetlerini halen Afrika, Asya ve Orta Doğu'da yürütmektedir.

MPRI yürüttüğü faaliyetlerde **bir çok ABD şirketiyle bir ekip olarak hareket etmektedir**. Şirketin odaklandığı çalışma alanları savunma, genel güvenlik ve liderlik geliştirme programları olarak görünmektedir. Nitekim şirketin görünür yüzünde uygulanan bölgesel ve ülkeye özel programlara ek olarak küresel plânda seminer ve benzeri çalışmalarda da bulunmakta.

---

[64] Privatizing Combat, the New World Order, By Laura Peterson

MPRI kurumsal olarak personel, **pazar çözümleri**, danışmanlık, program denetimi, maliyet ve sözleşme yönetimi, stratejik ve taktik iş plânlaması, personel yönetimi... gibi görevler ifa ediyor.

Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu tarafından ele geçirilen, Nisan 2001 tarihinde Pentagon'da yayınlanan bir not (memo); MPRI şirketinin, petrol bakımından zengin olan Ekvator Gine'sinde (Pentagon'un notunda ifade edildiği şekliyle 'Gine Körfezinin Kuveyt'i') askerî kuvvetleri eğitmek için devletten alması gereken lisans konusunda Pentagon'un "yardımına ve moral desteğine ihtiyaç duyabileceğini" yazmaktadır. Soyster, MPRI'nın denizaşırı ülkelere ihracat lisansı için yaptığı başvuruların, şirketin belirli bir ülkedeki varlığının Birleşik Devletler için sağlayacağı çıkarların tanımları içerdiğini kabul etmektedir. Afrika İşlerinden Sorumlu Devlet Sekreteri Yardımcısı Charles Snyder, lisansların gözden geçirilmesinde, MPRI'nın Ekvatoral Gine önerisinde olduğu gibi personelin sözleşmenin Birleşik Devletlerin bölge politikaları açısından değerini göz önünde tuttuğunu söylemektedir.[65]

Özel askerî şirketlerin girdiği ve özellikle ABD'nin kullandığı ülkelerde bu şirketlerin talimatlarına uyulması neredeyse zorunlu. Nijerya ve Nijerya ordusu ABD'nin her türlü operasyonlarda kullandığı bir ülke, Nijerya ordusunu'da MPRI yapılandırmış.

"MPRI' ordunun yeniden yapılandırılması için görevlendirildiği Nijerya'da, ordu personelinden sorumlu General Victor Leo Malu, MPRI'nın silahlı kuvvetlerinin neredeyse üçte bir oranında azaltılması önerisini ve şirketin hassas belge bilgilere yönelik taleplerinin arkasındaki güdüleri sorgulamıştır. Sosyter memnuniyetsizliklerin büyük kısmını MPRI'nın önerdiği reformlar sonucu işsiz kalacakların memnuniyetsizliklerine bağlamıştır.

---

[65] Privatizing Combat - the New World Order, by Laura Peterson, Nov/Dec 2002

Daha sonra görevinden alınan ordu personelinden sorumlu Nijeryalı General hakkında 'değişimler yaptığınızda kazananlar ve kaybedenler ortaya çıkar ve General Malu kaybedenlerden olabilirdi' şeklinde konuşmuştur."

DYNCORP

Dünyaya en fazla yayılan özel askerî şirketlerden birisi olan DynCorp; Kosava, Bosna, **Doğu Timor**, Katar, Kuveyt, Bolivya, Kolombiya, Peru, **Haiti**, Birleşik Arap Emirlikleri, Raunda gibi ülkelerde bazen ordulara bazen polis güçlerine hizmet veriyor, uçak bakımından, meteorolojiye, narkotikten asker eğitimine, bilgisayar sistemleri uzmanlığına, sistem satışına kadar uzanan geniş bir yelpazede faaliyet gösteriyor. **Özel faaliyet alanlarından biri de kadın ve çocuk ticareti.**

"ABD Savunma Bakanlığı'nın 2001'de denizaşırı operasyonlarda karşı karşıya kaldığı fazla harcamaları inceleyen 1 Mayıs 2000 tarihli GAO raporu; Savunma Bakanlığı'nda kimsenin Balkanlardaki özel askerî şirketlerin sayısını, bunlarla ne için sözleşme yapıldığını ve hükümetin bunlara verdiği görevleri bilmediğini ortaya çıkarmıştır...

DynCorp'un Birleşik Devletler'in Katar'daki ordu üssü için güvenlik korıma hizmeti sağlamak işi için imzaladığı sözleşme, şirketin bir yandan hükümetle düzenli toplantılar yapmasını emrederken, aynı zamanda '**hükümet yönlendirmesine bağımlı olmadan düzeltici faaliyetler için yöntemler**' içeren bir kalite kontrol programı hazırlanması şartı koşmuştur. Sözleşme aynı zamanda, **DynCorp çalışanlarına öldürücü kuvvet kullanma lisansı ve gizli bilgilere ulaşım hakkı vermiştir."** [66]

---

[66] Privatizing Combat - the New World Order, by Laura Peterson, Nov/Dec 2002

DynCorp kendini 2000 yılında bir skandalın içinde buldu. Skandal şirketin, Bosna ve Kosova'da lojistik destek sağlamak için yaptığı 15 milyon dolarlık sözleşme kapsamında işe aldığı iki çalışanın, DynCorp'un bir çok çalışanının kadın ve çocuk ticareti işine giriştiklerini iddia etmeleriyle ortaya çıktı. DynCorp, daha sonra, şirketin bu tür davranışları hoş görmediğini ve suçlamaların hedefi olanları işten çıkardığını söyledi. Gazete haberlerine göre DynCorp, iddiaları ortaya atan iki çalışanı da zaman zaman kartlarını değiştirmeyi de içeren ilgisi olmayan suçlardan işten atmıştır. İşten çıkartılan iki çalışan şirketin kendilerini haksız yere işten çıkardığı gerekçesiyle şirketi dava etmişler ve davalardan birinin açıldığı İngiltere'deki İş Mahkemesi; Ağustos 2002'de çalışanın işten çıkartılmasının haksız olduğuna ve davacının uğradığı zararların tazmin edilmesine hükmetti. Bir DynCorp sözcüsü şirketin temyize başvurmayı plânladığını söylerken, diğer davada kısa bir süre sonra mahkemeye başvurmadan uzlaşmaya varıldı."[67]

Bir çok kaynağa göre **CIA'nın "pis işler taşeronu"** olarak adlandırılan DynCorp'un üst düzey devlet içi ilişkilerden faydalanarak kara para aklama ve dolandırıcılık dahil olmak üzere yasadışı işlerin içinde olduğunu söylüyor.

CSC Company'nin (Computer Sciences) bir alt şirketi olan **DynCorp, ana şirketiyle birlikte hem federal hükümet kurumlarının hem de Amerikan hükümet kurumlarının bilgi sistemlerini kuruyorlar. CSC/DynCorp bu çerçevede CIA, FBI, Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı'na bilgi sistemleri konusunda hizmet veriyor. Ayrıca FBI ve SEC gibi kurumların bilgi sistemlerini işletiyor ve bu sistemlerin bakım hizmetlerini üstlenmiş. Dyncorp'a bu üstünlüğü sayesinde Insider Trading (içerden bilgi sızdırma) suretiyle gerek FBI ve SEC**

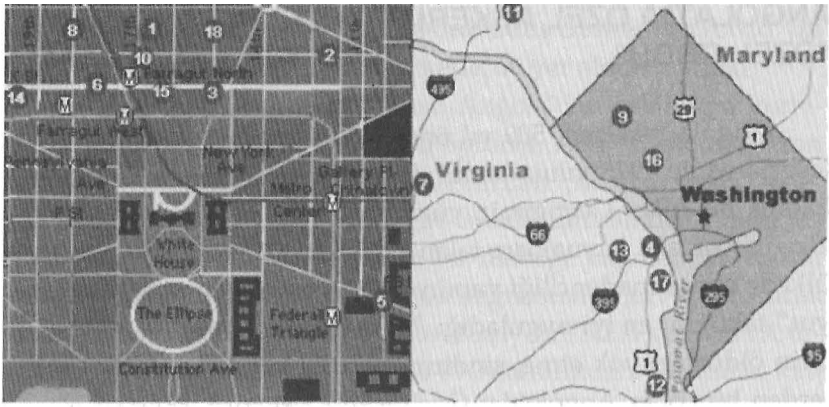
[67] Privatizing Combat - the New World Order, by Laura Peterson, Nov/Dec 2002

sorşturmalarına muhatap olacak ya da olmuş kişi ve kurumlardan.

Sonuç olarak özel askerî şirketlerin verdiği hizmetlere baktığımızda karşımıza; **doğal kaynaklar ve bunların işletilmesi konularında koruma** hava trafik kontrolü, amfibi harekat, ordu kontrolü (idare), otomasyon, **patlayıcılar, kimyasal-biyolojik silahlar**, hava desteği, denetim, **bilgisayarlar ve eğitimi buna bağlı olarak bilgisayarlı ve elektronik operasyonlar**, kriz yönetimi, uluslararası terörizm, diplomasi, mühendislik hizmetleri, doktrin geliştirme, dışişleri, alan denetimleri, silah satışı, plânlama, malzeme geliştirme, satın alma, tedarik, operasyon plânlama, tıbbi servis, savunma ve saldırı füze sistemleri, iletişim, nükleer operasyonlar, **pilotluk eğitimi (jet, helikopter, çok motorlu uçaklar)**, keşif, güvenlik (bilgi sistemleri ve fiziki güvenlik), güvenlik yardımı, denizaltı opsiyonel savunma ve saldırı, silah kontrolü, ulaşım ve ulaşım kontrolü ve daha bir çok konudan oluşan faaliyet alanları çıkıyor.

1994 yılında özel askerî şirketlerin ve paralı askerlerin sayısının artması ve bunların hızlı bir büyüme sürecine girmesi üzerine Birleşmiş Milletler konuyu incelemek ve üzere harekete geçti. Birleşmiş Milletler'in özel raportörü Enrique Bernales Ballesteros; Zaire, Angola, Raunda, Tacikistan, Ermenistan, Afganistan, Azerbaycan ve Yugoslavya'daki faaliyette bulunan özel askerî şirketler ve bunlarda çalışan paralı askerler hakkında bir rapor hazırladı. Ballesterosa göre; bulunduğu çatışma ortamı ya da stabil olmayan yapı özel askerî şirketlerin ve paralı askerlerin bu ülkelerde bulunmasını anlamlı kılıyordu. Bu silahlı özel grup ya da şirketleri kullananlar ve birbiri ile çatışan devletler bir çeşit koruma hizmeti satın almaktaydılar. Devletlerin dışında ilaç kartelleri bu özel, uzman, kiralık öldürücü güçleri koruma sağlamak amacıyla kullanmaktaydılar.

Bu şirketlerin bir kısmı Beyaz Saray ve Pentagon'un çok yakınlarına konuşlanmış.

1- American Enterprise Institute	10- Leo Burnett
2- American Petroleum Institute	11- Lockheed Martin
3- Bechtel	**12- Military Resources Professionals Inc**
4- Boeing	13- Pentagon
5- The Carlyle Group	14- Qualcomm
6- Clear Channel	15- Raytheon
7- Dyncorp	16- Rendon Group
8- Halliburton	17- SY Technology
9- Intelsat	18- Washington Post

Diğer taraftan içinde bulunduğumuz yüzyılda hızla fiziki tükenmişlik sınırına yaklaşan, ya da çevreci yaklaşımlarla uzaklaşılmaya çalışılan fosil yakıtların karşısında, en iyi hidrojen taşıyıcı, ya da doğrudan enerji hammaddesi olması özellikleriyle tartışmasız esas bir alternatif olan "BOR TUZLARI" açısından dünyanın en zengin rezervlerine sahip olan ülkemizde de bu ve benzeri sorulara cevap aranması, ulusal çıkardan yana sonuçlar yaratacaktır.

ANGOLA'DA ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER, "ÖZEL ORDU"

Angola, yaklaşık 500 yıl önce Portekiz tarafından sömürgeleştirilmiş ve 1975 yılına kadar da bir Portekiz sömürgesi olarak kalmış bir ülke. Geçtiğimiz yüzyılın başından bu yana ülkenin zengin yer altı kaynakları talan edilerek tüketilmiş, ancak hala ülkede elmas madenciliği yapılıyor. Emperyalizmin "böl-parçalayut" taktiğini en iyi uyguladığı, halkı üzerinde özel askerî şirketlerin öldürme, yok etme, sindirme tecrübelerini geliştirdiği ülkelerden biri olan Angola'da; Özel askerî şirketler, çokuluslu madencilik şirketleriyle, petrol şirketleriyle, ticaret şirketleriyle sözleşmeler imzalayarak, maden ocaklarını, petrol boru haltlarını korumuş, kişisel korumalar sağlamışlar, güdümlü Angola hükümetine askerî destek vermişler, hükümet birliklerini eğitmişler. Angola'da hala özel askerî şirketler cirit atıyor.

"Nijerya; halen Afrika'daki en büyük petrol ihracatçısı, Ancak çok kısa zamanda, kıyılarındaki denizin derinliklerinde petrol yatakları bulunan Angola'nın gerisinde kalacak. Angola daha şimdiden günde bir milyon varil ham petrol üretiyor. Angola hükümeti son on yılda petrol ihracatından her yıl 2-3 milyar dolar gelir sağladı. Bu rakam toplam devlet bütçesinin yaklaşık **yüzde doksanını** teşkil ediyor. Bu gelirle Angola Başkanı José Eduardo dos Santos'un hükümeti 25 yıldır ülkeyi çöle çeviren bir iç savaşı finanse etmiştir."[68]

Angola, 11 Kasım 1975'te Portekiz'e karşı bağımsızlığını ilan etti. Bağımsızlığı kazanma sürecinde; bağımsızlıktan yana olan Angola halkına sadece Portekiz ordusu karşı koymuyordu. Aynı zamanda CIA'nın örgütleyip desteklediği, **UNITA** (Angola'nın Tam Bağımsızlığı İçin Ulusal Birlik) ve **FNLA,** (Kuzey Angola Halk Birliği) adı altında faaliyet yürüten emperyalist merkezler-

---

[68] Klaus Werner, hans Weis, Markaların Kara Kitabı, sf 110, Mediacat kitapları

den güdümlü örgütlerde Portekiz ordusuna destek veriyordu. Bu örgütlerin içlerinde özel askerî şirketlerde yer almaktaydılar.

Ocak 1975'te, Portekiz ordusu Angola'dan çekilirken Portekiz ordusu Genelkurmay Başkanı Spinola, **ABD Başkanı Nixon** ABD'nin madencilik ve petrol şirketlerinin çıkarına hizmet edecek FNLA ve Unıta'ya desteğin sürdürülmesinde anlaşırlar. FNLA ve UNITA arkalarındaki bu desteğe rağmen 11 Kasım 1975'te MPLA önderliğinde Angola bağımsızlığa kavuşur. Ancak 1995 yılına kadar Angola Halk Cumhuriyeti FNLA ve UNITA örgütleri tarafından tıpkı ülkemizde PKK tarafından yürütülen katliam, sabotaj ve benzeri terör eylemleriyle bezenmiş bir iç savaşın içine çekilmiştir. MPLA daha sonra sosyalist düşüncelerinden arındırılarak liberal düşüncelerin hakim olduğu bir parti haline dönüşmüştür.

"Angola'nın başkenti Luanda'da o zamanlardan (bağımsızlıktan) bu yana daha önce komünist olan ve Marksizm-Leninizm'i reddedip kapitalizmi benimseyen Dos Santos'un lideri olduğu "Movimento Popular de Libertaçao de Angola" partisi (MPLA) tarafından yönetiliyor. MPLA soğuk savaşın sona ermesine kadar Sovyetler Birliği ve Küba tarafından destekleniyordu. Hükümetteki partiyle Unita'nın asi savaşçıları mücâdele ediyordu ve bu hareketin lideri Jonas Savimbi 1985 yılından itibaren ABD tarafından desteklenmeye başlandı. Bu destek önce gizli yürütüldü, ancak bir yıl sonra Savimbi "anti-komünist özgürlük savaşçısı" olarak Ronalt Reagan hükümetinden resmi olarak 15 milyon dolar aldı."[69]

İç savaşın sonucu Angola halkı için çok ağırdı; **300 binden fazla ölü 80 bin sakat Angolalı. Maddî zarar bu fakir ülkede 50 milyar doların üzerindeydi.**[70]

Peki Angola'da kullanılan özel askerî şirketler hangileriydi, kim ve hangi maksatla kullanıyordu? Kimin, hangi maksatla bu

---

[69] Klaus Werner, hans Weis, Markaların Kara Kitabı, sf 110,111, Mediacat kitapları
[70] Mark Zepezauer, CIA'nın Büyük Operasyonları, Kaynak Yayınları, Syf:80

şirketleri kullandığını, 12 Şubat 2002 tarihli İngiltere Hükümeti 'Yabancı Devletler ve Uluslar Topluluğu Dairesi' tarafından hazırlanıp yayınlanan "Private Military Companies: Options for Regulation" (Özel Askerî Şirketler: Düzenleme İçin Seçenekler) isimli rapor açıklıyor. Söz konusu rapora göre;[71]

1975 yılında **'Security Advisory Services Ltd"**nin eski (emekli) İngiliz paraşütçülerinden oluşan birlikleri MPLA ve UNITA'ya karşı savaşmaları için CIA örgütlenmesi olan FNLA'a örgütüne eğitim desteği veriyordu.

1992 yılında **'Executive Outcomes (EO);** sayısı belirsiz Güney Afrikalı ve Avrupalı kiralık askerleri ile Angola'da Anglo Amerikan madencilik şirketinin elmas madenleri üzerine uzmanlaşmış yavru şirketi DeBeers'in elmas çıkarttığı madenleri ve diğer Güney Afrikalı madencilik şirketlerinin madenlerine, petrol ve gaz bölgelerine koruma hizmeti sağlıyordu.

1993 yılında **'Executive Outcomes (EO);** eski komünist ancak 15 milyon dolarla Ronalt Reagan hükümeti tarafından satın alınarak **"anti- komünist özgürlük savaşçısı"** haline dönüştürülmüş Angola **MPLA** hükümeti, eskiden kurşun sıktığı, Angola halkını katleden ve yine Angola'nın bağımsızlığı karşısında duran güçlere destek veren **'Executive Outcomes (EO)** ile hava kuvvetleri ve ileri teknoloji haberleşme imkânları kullanarak UNITA'yı yenmek amacıyla sözleşme imzalamış, MPLA hükümeti aldığı bu hizmet karşılığında UNITA güçlerini oldukça zayıflatmıştır.

Yine 1993 yılında Angola MPLA hükümeti, **'Executive Outcomes (EO)** ile askerî eğitim anlaşması imzalamış bu sözleşme 1997 yılında sona ermiştir.

1993-1994 yıllarında Angola'daki petrol şirketleri tarafından 'Executive Outcomes (EO) 500 civarında Güney Afrikalı kiralık askeriyle petrol bölgelerinde UNITA'ya karşı kullanılmak ve gü-

---

[71] **HC 577 Private Military Companies: Options for Regulation 2001-02, Foreign and Commonwealth Office,** 12th February 2002)

venlik ve koruma sağlamak için kiralanmış, petrol şirketleri ve 'Executive Outcomes' bölgeleri terk ettikten sonra UNITA tekrar bu bölgelere yerleşmiştir.

1994 yılında Angola MPLA hükümeti tarafından Angola ordusuna hava ve lojistik destek sağlamak amacıyla kiralanmış UNITA'nın etkin olduğu arazi ve **elmas** bulunan bölgelerde 1996 yılına kadar kullanılmıştır.

1994 yılında kim tarafından kiralandığı bilinmemekle (muhtemelen MPLA hükümeti ya da madenciler) birlikte Angola'da 'Capricorm Systems International' hava lojistik destek ve hava saldırı destek amacıyla kullanılmıştır.

1994-1995 yıllarında FINA (Elf-Fina-Gulf) tarafından petrol bölgelerinin güvenliğini sağlamak üzere 'Saracen International' kiralanmıştır.

ANGOLA'DA BATILI MADENCİLİK ŞİRKETLERİNİN HER BİRİNİN YANINDA BİR ÖZEL BİR ORDU VAR

1994 yılında; **'Teleservices International'**, 1995-1996 yıllarında; 'Alpha-5', 1995-1998 yılları arasında; **'Teleservices International'**, 1995-1996 yıllarında **'Ibis Air International/Capricorn Systems International', 1996 yılında; 'Stabilko','Omega Support Ltd', 'Panasec Corporate Dynamics', 'Bridge Resources', 'COIN Security', 'Corporate Trading International', 'Shibata Seçurity', 'Longbeach Pty Ltd', 'Defence Systems Ltd'** maden bölgelerini maden ocaklarını korumak için madenci şirketlerce kiralanmıştır. Bir taraftan Angola'nın yer altı kaynaklarını ülkelerine aktarıp yok ederken, diğer taraftan da insan kaynaklarını yok ediyorlar. Angola'da MPLA hükümeti özel askerî şirketler sayesinde ülkesinin soyulmasını sağlıyor ve buna göz yumuyor.

Madencilik şirketleri tarafından kullanılan özel ordular; Angola hükümetiyle, Angola ordusuna askerî destek anlaşmaları imzalıyor. UNITA'ya karşı savaşıyor. Tüm geliri neredeyse ma-

dencilik olan Angola, buradan payına düşen geliri de özel askerî şirketlere aktarıyor. UNITA'nın varlığı çokuluslu madencilik, petrol ve özel askerî şirketlerin, kısaca rant lordlarının para hırsını tatmin ediyor. Angola topraklarında kalansa dünyanın bilmediği, fotografı çekilmemiş bir vahşet.

ÇOKULUSLU MADENCİLİK ŞİRKETLERİ DÜNYANIN HER YERİNDE ÖZEL ORDU KULLANIYOR

Şubat 2002 tarihli İngiltere Hükümeti 'Yabancı Devletler ve Uluslar Topluluğu Dairesi' tarafından hazırlanıp yayınlanan "Private Military Companies: Options for Regulation" (Özel Askerî Şirketler: Düzenleme İçin Seçenekler) isimli rapora göre; çokuluslu madencilik şirketleri sadece Angola'da özel askerî şirket kullanmıyor. Sierra Leone, Kenya, Malavi, Tanzanya, Zambiya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Zaire), Zimbabve, Nijerya, Benin, Botsvana, Kamerun, Mozambik, Namibya,Uganda, Raunda, Togo gibi ülkelerde; çokuluslu madencilik şirketlerinin yanı sıra, çokuluslu petrol şirketleri, ticaret şirketleri, güdümlü hükümetler; kimi zaman eğitim amacıyla kimi zaman sözde asilerle savaşa destek amacıyla, sayısız alanlarda Özel Askerî Şirketleri kullanıyor.

Örneğin Multinational Monitor'den Roger Moody'nin yazdıklarına ve **Sean Dorney tarafından kaleme alınan ve Sydney'de yayınlanan (1998) 'The Sandline Affair: Politics and Mercenaries and The Bougainville Crisis' adlı kitaba göre ülkemizde de faaliyette bulunan** çokuluslu madencilik şirketi Rio Tinto'da (Bougainville Copper Ltd) Sandline ve Executive Outcomes adlı özel askerî şirketlerin hizmetlerinden Papua Yeni Gine'deki Bougainville madeninde faydalanıyor. Bu şirketlerin girdiği ülkeler bir daha iflâh olmuyor.

İşin bir o kadar garip, çarpıcı ve düşündürücü olan tarafı, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, NGO'lar gibi kuruluşlarda bu

özel ordulardan hizmet alıyorlar. Rapora göre bu kuruluşlar Mozambik'te, Sudan'da, Kenya'da ve diğer ülkelerde 1980-1990 yılları arasında İngiltere merkezli **'Defence Systems Ltd'** adlı özel askerî şirketten güvenlik ve eğitim gibi hizmetleralıyorlar. Üstelik bu sözleşmeler halen yürürlükte.

Özel Orduyla İlgili Tuhaf Bir Haber[72]

ABD. SİLAH DOLU UÇAKLA BAĞLANTIYI KABUL ETMİYOR

ABD, Zimbabve'de el konulan ve içinde askerî malzemeyle şüpheli 64 kişi bulunan nakliye uçağının Amerikan hükümetiyle bağlantısı olduğuna dair bir belirti olmadığını söyledi. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher, bu nedenle Zimbabveli yetkililerin uçağın ABD'ye kayıtlı olduğu açıklamalarını doğrulayamayacaklarını belirtti. Boucher, olaya karışan herhangi bir Amerikan vatandaşının Zimbabve'nin elinde olduğuna dair bir bilgileri olmadığını açıklarken, Amerikan Savunma Bakanlığı da (Pentagon) uçakla bağlantıları olduğu iddialarını yalanladı. Pentagon sözcüsü Paul Swiergosz, Zimbabve'de yakalanan uçağın kendi uçaklarından biri olmadığını, içinde kendi adamlarının bulunmadığını söyledi. Adı açıklanmayan bir Amerikalı yetkiliyse, Amerikan yönetiminin uçakla bir bağlantıları olduğuna inanmadıklarını, ancak olayla ilgili soruşturma tamamlanıncaya kadar kesin konuşmak istemediklerini söyledi.

[72] 09.03.2004 tarihli Hürriyet gazetesi.

UÇAĞIN KİMLİĞİ KARIŞIK

Zimbabve İçişleri Bakanı Kembo Mohadi, Harare havaalanı yetkililerine verilen uçakla ilgili bilgilerin doğru olmadığının anlaşılması üzerine, dün akşam uçağın ayrılmasına izin verilmediğini açıklamıştı. Bakan, uçakta yapılan aramada, yük olarak askerî malzeme ve mürettebat diye de değişik millîyetlere sahip 64 kişi bulunduğunun anlaşıldığını, bu kimselerin paralı asker olmasından şüphelendiklerini söylemişti. Uçağın uluslararası havaalanından bir askerî üsse nakledildiğini söyleyen bakan, uçaktaki kişilerin gerçek kimlikleri ve görevlerini saptayabilmek için soruşturma başlattıklarını kaydetmişti. Boeing 727-100 tipinde ve kuyruğunda N4610 numara yazan uçak, merkezi Kansas, Ottowa'da olan Dodson Havacılık Şirketi'ne kayıtlı çıktı. Dodson'dan bir yetkiliyse, bir hafta önce uçağı Logo Ltd adlı bir Afrika şirketine sattıklarını açıkladı. Bu arada, Zimbabve Yayın Kuruluşu ZBC, soruşturmanın muhtemelen Afrikalı komşu ülkelere uzadığını aktardı. Zimbabve Devlet Başkanı Robert Mugabe, daha önce birçok kez ABD ve İngiltere'yi kendisini devirmeye çalışmakla suçlamıştı.

ORDU ALARMA GEÇİRİLDİ

Uçağa önceki akşam el koyulmasının ardından, ordunun alarm durumuna geçirildiği bildirildi. Hükümet yetkilisi, "Bu işin aslını öğrenmek için tüm güvenlik organlarını harekete geçirdik" dedi. Yetkili, Pazar günü uçağa el koyulmasının ardından ordunun derhal en yüksek düzeyde alarm durumuna geçirildiğini söyledi.

GÜNEY AFRİKA: UÇAK KAÇAK HAVALANDI

Bu arada, Güney Afrika sivil havacılık kurumunun sözcüsü, uçağın G. Afrika'dan yasalara aykırı şekilde havalandığını söyledi. Sözcü, AFP muhabirinin sorusu üzerine, "Uçağın Pretoria'nın kuzeyindeki Wonderboom Havaalanı'ndan kalktığını belirledik. Oysa orası uluslararası havaalanı değil. Uluslararası niteliği olmayan havaalanından kalkarak ülkeyi terketmek yasal değil" dedi

REKABET YOK ! İŞBİRLİĞİ VE KARTEL VAR

Amerika Birleşik Devletleri "Dışişleri Bakanlığı her şeyin ötesinde düzene önem verirdi ve kartellerde düzeni sağlardı."

JOSEPH E. STIGLITZ

ULAŞIM VE DAĞITIMDA İLK KONTROL, İLK ÇUŞ VE İLK TRÖST

"BEŞ BÜYÜKLER" ya da "Big Five" (Big Four + Cudahy Control)

Firmalar arasında üreticiden tüketiciye uzanan süreç; hem işbirliği, hem de rekabete dayalıdır. Bu ekonomik sürece rekabet egemen ise başlangıçta rakiplerin bundan zarar görmesi kaçınılmazdır. Ancak rekabetin uzun bir dönemi kapsaması taraflardan birinin diğerini yenmesi ve piyasada hakim duruma gelmesi gibi bir sonucu doğurabilir. Bu bağlamda rekabet egemen bir ekonomik süreçte; rekabetin rakip firmayı satın almaktan daha ucuz olması bir zorunluluktur. Aksi takdirde rekabet söz konusu olmayacaktır. ya da firmalar rekabet etmek yerine işbirliğini tercih edecektir. Buradan çıkan sonuç: rekabetin başlamasını belirleyen esas unsurun zenginlik olduğudur.

Eğer tarafların birbirine nazaran zenginlikte bir üstünlükleri yoksa bu durumda zenginliğin yerini tarafların kredibilitesi alacaktır. Bu şartlar altında kredi olanakları olan ve bunu uygun ko-

şullarda temin eden taraf, firmalar arasında üreticiden tüketiciye uzanan ekonomik süreçte çıkar sağlayan taraf olacaktır.

Üreticiden tüketiciye giden ekonomik sürece işbirliği egemen ise, bu işbirliği;

- Aynı sektörde çalışan girişimciler arasında işbirliği,
- Bir üretim sektörü ve bu sektöre hammadde sağlayan girişim arasındaki işbirliği,(Örneğin; demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir firmaya, kömür ya da demir cevheri sağlayan firma arasındaki işbirliği)
- Bir sektöre ait ürünün başka bir sektöre ait ürün ile değişiminden doğan ticaret alanında iş birliği.

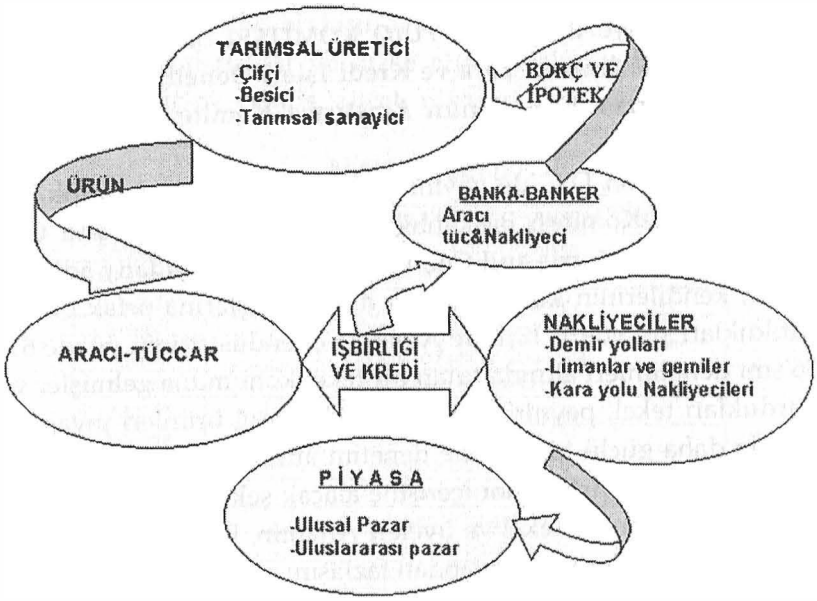
şeklinde tezahür edecektir.

Rekabet bir yana, üretimden tüketime giden süreçte işbirliği temelde bir zorunluluktur. Çünkü bu işbirliği aşamaları, üretimin ve bu sürecin çıktısı ürünün piyasaya arz edilmesinin temel dayanağıdır.

İnsanoğlunun yaşamını devam ettirmesinin en temel şartlarından birisi, beslenmesidir. Çünkü hiç kimsenin beslenmeden yaşamını sürdürme yeteneği bulunmamaktadır. Bu şartlar altında yiyecek üretenlerin (besicilik, ziraat, tarımsal sanayi ürünleri vb) piyasada güçlü konumda bulunması gerektiği düşünülebilir. Ancak normal koşullarda piyasada güçlü olanların yiyecek üretenler olmadığı yadsınmaz bir gerçektir. Piyasa ekonomisi çerçevesinde; yiyecek üretenlerin mahalli tüketiciler dışında doğrudan tüketicilere ulaşma imkânları bulunmamaktadır. Bu şartlar altında üretici ürettiği ürünleri bir aracı tüccara satmak durumundadır. Piyasa ekonomisinin bir gereği olarak demir yollarına ve limanlara, gemilere sahip olanlar üreticinin elinden ürünü toplamış tüccarın, ürünü nakletmek için zorunlu olarak başvuracağı noktalardır. Taşıyıcının tüccarı reddetme seçimi dikkate alındığında tarımsal ürünlerin, toptan ticaretini yapanlarla taşıyıcılar arasında işbirliği zorunlu bir sonuçtur.

Diğer taraftan tarımsal üreticinin faaliyetlerinin verimliliği doğrudan doğruya doğa koşullarına bağlıdır. Mevsimin uygun

gitmemesi (az yağış, tabii afet) nedeniyle zor duruma düşen tarımsal üretici eninde sonunda borç almak durumuyla karşı karşıya kalacaktır. Bu durumda Borç ya toprağın ipoteği karşılığında, ya da çıkacak ürünün borç verenin belirlediği düşük fiyattan satılması taahhüdü karşılığında alınır. Borcu verenler ise ya aracı tüccar ya nakliyeci ya da her ikisinin birlikte işlettiği bankadır. Bu durumda Tarımsal üretimden diğer bir ifadeyle yiyecek üretiminden doğan güç, sonuçta tamamen aracı tüccar, nakliyeci ve bunların işlettiği bankaya geçer.

Bu tür iş birliğinin ilk örneklerinden birisi, Amerika Birleşik Devletlerinde 19. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleştirilmiştir.

1888 yılında ABD et kesim piyasasının %45'i "Big Four" olarak anılan Swift, Armour, Wilson ve Morris adlı şirketlerin elinde bulunmaktaydı. 1905 yılında Dört Büyüklerin arasına **Cudahy adlı bir şirket katılmıştı Cudahy'ın faaliyeti** ağırlıklı olarak et paketleme işi ve bu işlerin kontrolüne dönüktü. Bu tarihlerde

"Big Four", "Big Five" (Big Four" + Cudahy control) olarak anılmaya başlandı.

Piyasada tröst kontrolü uygulayan ve A.B.D. de "Beş Büyükler" ya da "Paketleyiciler" olarak tanınan **Armaur and Co., Swift and Co., Morris and Co., Wilson and Co ve Cudahy** adlı beş şirketten kurulu **"Et Tröstü"** için A.B.D'de Fedaral Ticaret Komitesi Başkanlığı'nda bir inceleme komisyonu kurulmuş, bu komisyonun raporuna ayrıca kurulan **"Tröstleri İnceleme Komitesi"** nin tanzim ettiği raporda atıf yapılmıştır. Beş Büyükler ya da Paketleyiciler arasındaki karmaşık ve neredeyse çözülmesi imkânsız para ve sermaye ilişkilerine **PUJO KOMİTESİ** olarak ta bilinen Temsilciler Meclisince **"Para ve Kredi İşleri Denetiminin Birkaç Elde Toplanması Konusunun Araştırma Komitesi"** raporunda da değinilmiştir.

Washington D.C.'de yayınlanan 3 Temmuz 1918 tarihli Federal Ticaret Komitesi Başkanlığı raporunda; **Armaur and Co., Swift and Co., Morris and Co., Wilson and Co., Cudahy** adlı şirketler; kendilerinin kurdukları ya da kuruluşlarına ortak olarak katıldıkları şirketlerle birlikte Amerika et endüstrisinin yüzde 61-86'sını denetimleri altında tutan bir tekel konumuna gelmişler ve kurdukları tekel, peynir, yumurta bitkisel yağ ürünleri piyasalarını da daha güçlü bir şekilde denetim altına almıştır. Anılan tekel tüm yiyecek ürünlerini içerisine alacak şekilde genişleme yolundadır. Ayrıca bu tekel ve üyeleri Arjantin, Brezilya ve Uruguay'ın ihraç ürünlerinin yarısından fazlasını ayrı ayrı ya da birlikte denetimleri altında tutmaktadır. **Armaur, Swift, Morris, Wilson, Cudahy ve bunların paketleme şirketleri** et üretimi yüksek yerlerde (Avusturalya, Yeni Zelanda, Kanada, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Danimarka, Paraguay) yaptıkları yatırımlar sonucu müttefiklerin ihtiyaç duyduğu etin yarısından fazlasını denetler duruma gelmişlerdir.

Beş Büyüklerin tekelci özellikleri piyasada sağladıkları kontrolün dışında; birlikte veya ayrı ayrı sahip oldukları depolama tesisleri, ulaşım örgütleri, bölge ambarları, soğuk hava tesisleri, yi-

yeceklerin dağıtımı için gerekli araç, gereç ve olanaklara sahip olmalarından kaynaklanmaktadır...

Yapılan araştırmada; Armour, Swift, Morris, Wilson, Cudahy şirketlerinden oluşan "Beş Büyükler"in denetim ve yönetimi J. Ogden Armour, Swift Kardeşler, Morris Kardeşler ve bazı bankacıların kontrolünde olan Thomas E. Wilson ve Cudahy'lerin elinde olduğu belirlenmiş; ayrıca "Beş Büyükler" in kurduğu et tekelinin altındaki çokuluslu şirketleşme de deşifre edilmiştir. Beş Büyüklerin aşağıda gösterilen şirketlerinin altında beş yüzden fazla yavru şirket bulunmaktadır. Beş yüzü aşkın yavru şirketler, aralarındaki anlaşmalar, şirket sahipleri arasındaki akrabalıklar ve hisse alış verişleri gibi nedenlerle birbirlerinin içine girmiş, ancak piyasada tek vücut olarak hareket etmişlerdir.

ARMOUR AND CO.

ÜLKE	DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI BAĞLI KONTROL ŞİRKETLERİ
Avustralya	Armour and Co. Of Australia
Yeni Zelenda	Armour and Co. Of Australia
Uruguay	Arour and Co. Of Uruguay
Brezilya	Compania Atmour do Brazil
Arjantin	Firigorifico Armour de la Plata
Kanada	Dorminion Tanneries Ltd
Kanada	Armour Canadian Grain Co.
İngiltere	Allien and Crom Ltd.
İngiltere	Armour and Co. Ltd.
İngiltere	Fowler Bros Ltd
İngiltere	James Wriht and Co.
İngiltere	Times Cold Storrage Co.
Almanya	Armour and Co. (Frankfort)
Fransa	Armour et Compagnie Anomyme
İtalya	Armour Societa Anonima Italiana
Danimarka	Armour and Morris
Danimarka	Armour and Morris
Arjantin	Societa Anonima La Blanca

CUDAHY

ÜLKE	DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI BAĞLI KONTROL ŞİRKETLERİ
Avustralya	Cudahy and Co.
İngiltere	The Cudahy Packing Co.

WILSON AND CO.

ÜLKE	DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI BAGLI KONTROL ŞİRKETLERİ
Arjantin	Frigorifico Wilson de la Argentine
İngiltere	Archer and Co. Ltd.
İngiltere	Nuttall Provision Co Ltd.

MORRIS AND CO.

ÜLKE	DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI BAĞLI KONTROL ŞİRKETLERİ
İngiltere	Morris Beef Co. Ltd.
İngiltere	Haarers Ltd

SWIFT AND CO.

ÜLKE	DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI BAĞLI KONTROL ŞİRKETLERİ
Avustralya	Australian Meet Export Ltd
Brezilya	Compania Swift do Brazil
Arjantin	Compania Swift do Plata
Uruguay	Compania Swift do Montevideo
Paraguay	Compania Parafuaya de Firigorifico
Kanada	Swift Canadian Co.
Kanada	Libby, McNeil and Libby of Canada
İngiltede	Libby, McNeil and Libby of London
İngiltere	Curry and Co Ltd.
İngiltere	Gamer, Bennett and Co. Ltd.
İngiltere	H. A. Lane and Co. Ltd.
İngiltere	H. L. Swift Stall
Fransa	Swift Packing Co.
İngiltere	Franklin Land and Invesment Co.
İngiltere	Swift Beef Co. Ltd.

Yapılan incelemede; Wilson and Co. nun eski ismi olan Sulzbeerger and Sons Co. üzerinde durulmuş, inceleme esnasında eski ticarî unvandan hareketle Wilson and Co. nun denetiminin, 1916 yılında Newyork bankaları olan Chase National Bank, **Guaranty Trost Co**., Kuhn-Loeb and Co., William Solomon Co., ve Hallgarten Co. bankalarının eline geçmiştir.

1916 yılında A.B.D. Temsilciler meclisinde kurulan **"Para ve Kredi İşleri Denetiminin Birkaç Elde Toplanması Konusunun Araştırma Komitesi (PUJO)"** Beş Büyüklerin denetimini elinde bulunduran bankalar (Chase National Bank, Guaranty Trost Co.,

Kuhn-Loeb and Co., William Solomon Co., ve Hallgarten Co) arasındaki ilişkileri görülmez bağlantılarıyla çözmüştür.

Buna göre; **Morgan and Co., Guaranty Trost Co.'yu tamamen denetimi altına almıştır.**[73] **The Chase National Bank** çoğunluk hissesini elinde bulunduran **George F. Baker** vasıtasıyla, **First National Bank ile bağlıdır. Ayrıca William Solomon and Co ile Hallgarten and Co.'da Kuhn-Loeb and Co. ile bağlıdır.**

A.B.D Temsilciler Meclisi "Para ve Kredi İşleri Denetiminin Birkaç Elde Toplanması Konusunun Araştırma Komitesi" et paketleme endüstrisinin içerisinde bankerlerin de yer aldığını belirlemiştir. Konu ile ilgili olarak Araştırma Komitesi et kartelinin iki büyük şirketi olan Armour and Co. ve Swift and Co.'dan J. Ogden Armour ve Levis F. Smith'e, bankerlerin et paketleme işine girişi ve şirketlerin buna neden ses çıkartmadığı konusunda bilgilerine başvurduğunda; bankerlerin; Armaur ve Swift şirketlerine iyiden de öte çıkar sağlayacakları yolunda garanti verdikleri öğrenilmiştir.

Yine komisyon "Beş Büyükler"in bir araya gelmelerinin ve birleşmelerinin bir rastlantı olmadığını, birleşmenin canlı hayvan ticareti ve et fiyatlarını belirleme, piyasa ve fiyatı kesin olarak denetleme amacını sağlamak için bir sözleşmeye dayandırıldığını belirlemiş ve buna ilişkin birleşme koşullarını içeren belgeleri de elde etmiştir.

---

[73] **Kartelci Morgan Guaranty Trost Bank Ve Eline Teslim Edilen Türkiye**
Et tekeli Beş büyüklerin, denetimini elinde bulunduran bankalardan biri olan Guaranty Trost Co. daha sonra Morgan and Co ile birleşerek bugünün Morgan Guaranty Trost Bank'ı ortaya çıkmıştır. Bu bankanın Ülkemizde yürütülen özelleştirme uygulamalarının dayandığı, Özelleştirme Ana plânını hazırlamış olması, geçmişinde ve bugününde tekelci eğilimler olan ve bu hususta gizli çokuluslu ortaklıklar kuran ve bunu günümüzde de acımasızca sürdüren bir çokuluslu şirkete Özelleştirme ana plânının ihale edilmesi ve bu plânın kutsal bir metin olarak harfi harfine uygulamaya konulması ülkemizi ve tüm ekonomik varlıklarımızı ele geçirmeye yönelen Çokuluslu komplo ve saldırının en açık kanıtlarından biridir.

Komisyona göre; karteli oluşturan ana şirketler arasında bazı konularda rekabet vardır. Çünkü anlaşma ana şirketlerin, çeşitlenmiş ve yayılmış faaliyetlerinin tamamını kapsamamaktadır. Diğer taraftan rekabet, bu beş ana şirketin anlaşmalarla belirledikleri et piyasası (alım-satım ve fiyat) işlerinin dışında kalan faaliyetleri üzerinde yapılmakta, bu rekabette yer yer sertleştirilerek ana şirketler arasındaki piyasa kontrolünü sağlamaya dönük ilişkilerin örtülmesine sağlayan **aldatıcı bir rekabet** olarak kullanılmaktadır.

Beş büyükler ve bunların faal oldukları ülkelerde kurdukları ve bunlarla birlikte hareket eden ancak rakipmiş gibi görüntü veren işbirlikçi şirketler, diğer taraftan beş büyükler kontrolünde kurulan birliklerin içerisinde yer almışlar, bu birlikler piyasaya kontenjan uygulamanın bir aracı olarak kullanılmıştır. Birlikler, bir taraftan Güney Amerika ülkelerinden kuzeye, A.B.D.'ne yapılan ihracatı düzenlerken diğer taraftan ihraç edilecek et miktarını birliğe üye şirketler arasında yüzde olarak paylaştırmaktadır. Beş büyükler sadece Amerika kıtasında değil, aynı zamanda Avrupa'da et ve diğer gıda maddeleri ticaretini tekelleştirmeyi amaçlamıştır.

A.B.D.'de tekeller konusunda ilk soruşturmaya maruz kalan bu şirketlerin faaliyetlerinin engellenmesi mümkün olamamıştır. Beş büyüklerin 1. Dünya Savaşı yıllarında elde ettikleri kâr, savaş öncesi yıllara oranla dört kat artmıştır.

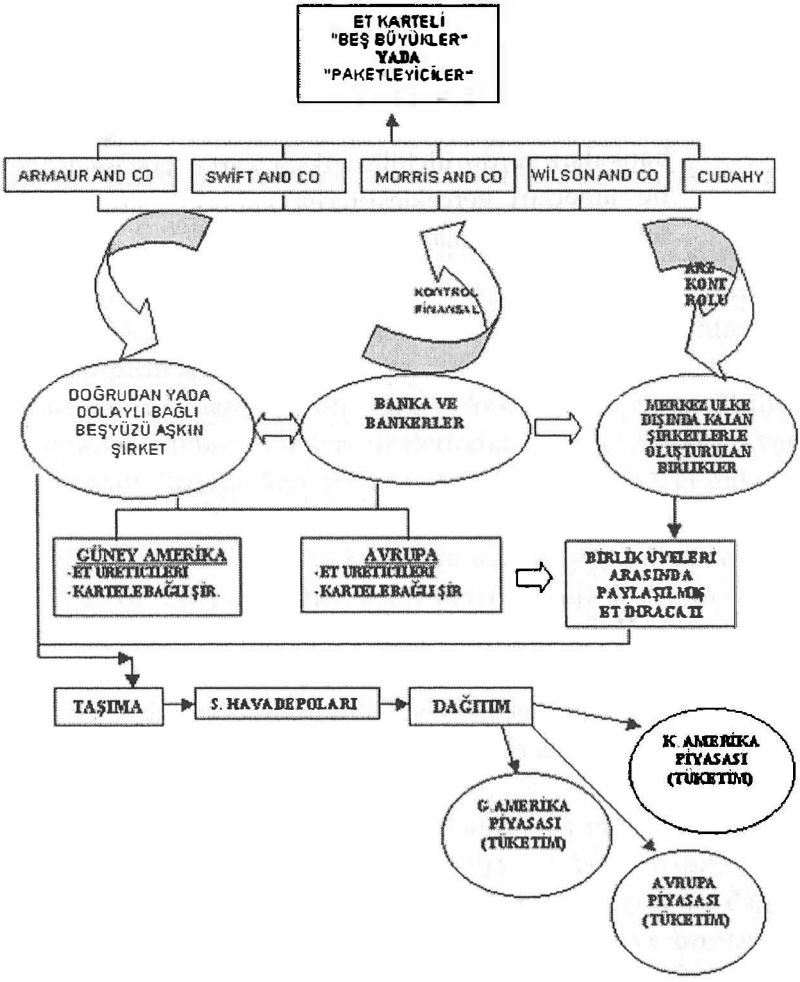
Pujo Komitesinin A.B.D. başkanına sunduğu raporda; bu beş şirketin kredi, ticaret ve et sanayisi konularında ortaya koydukları büyümenin temel dayanağının ulaşım ve dağıtım kanallarının bu şirketler tarafından kurulması ve bunlar üzerinde tekel kontrolü sağlanması olduğu ifade edilmiştir. Bu güç, beş büyüklerin rakiplerini olanaksız ve katele boyun eğmek durumunda bırakmıştır.

Karteli oluşturan şirketlerin bir araya gelmesini sağlayan amaçlar şöyle sıralanabilir:

- Canlı hayvan piyasasını kontrol etmek

- A.B.D. içinde eyaletlerde ve uluslararası piyasalarda gıda arzını belirlemek.
- Bu suretle et ve besin fiyatlarını denetim altında tutarak rekabeti ortadan kaldırmak,
- Rekabetin olmadığı ticaretin tamamen kontrol altına alındığı durumda besicilerin (üreticilerin) dışında kalan kartel şirketlerine ve onları kontrol eden banker ve bankalara sürdürülebilir yüksek kârlar sağlamak.
- Bu amaçları gerçekleştirecek kamusal otoritelerden bir takım imtiyazlar elde etmek.

PUJO KOMİTESİ VE FEDERAL TİCARET KOMİTESİ'NİN ORTAYA ÇIKARDIĞI KARTEL

" Eğer yanlış bir iş yapmışsak, adamlarını benim adamlarıma gönder. Onlar bir şeyler yapar."

J.P. Morgan'dan
Thedor Roosevelt'e 1902

DEVLET KADAR EGEMEN ŞİRKET

International Telophone And Telegraph Corparation "ITT"

Çokuluslu şirketleri anlatırken ITT ve onun gelişmesini ele almamızın en önemli nedeni; ITT'nin günümüz anlamında dünyanın her tarafına yayılmış ilk çokuluslu şirketlerden biri olması ve iletişim alanında kurulan kartelin liderliğini üstlenmesidir.

ITT'nin kurucusu olan Sosthenes Behn; New York'ta Plaza Otelinde oturan, zengin ziyafetler veren, hükümdar ve devlet adamlarını ağırlayan, ne olursa olsun bulunduğu ülke yönetimini destekleyen, başarıya giden yolda her türlü fesatlığı kurgulayan ve oynayan bir "**Telefon Prensi** ya da **Endüstri Diplomatı**" olarak tanınmaktadır.

Sosthenes Behn ve kardeşi Hernand ile Puerto Rico adasında şeker komisyonculuğu yaparken, alacakları karşılığında bir telefon şirketini devir alırlar. İşte bu suretle iletişim alanında doğacak çokuluslu endüstri devinin de tohumları atılmış olur. Behn telefon işinin gelecek vaat edeceğini düşünmektedir. Hemen ardından **Küba'da telefon işine girerler**. Bu arada Behn Birinci Dünya Savaşı'nda Amerikan ordusunda Albaylığa yükselmiştir.

Bu yıllarda ABD'de telefon şebekesini işleten AT&T karıştırılmalarını önlemek için International Telephone and Telgraph **(ITT)** adlı şirketi kurarlar. 1923 yılında ITT **İspanya'da** Alba Dü-

kü Başkanlığı'nda **Compania Telefonica de Espana** adlı şirketi hayata geçirirler. **Behn kardeşler bu genişleme sürecinde Morgan's Bank'la çalışmaktadırlar.**

1925 yılında bir çok ülkede telefon imâl eden Western Electric Company'i Morgan's Bank'ın desteği ile alır ve ismini **Standart Telephones and Cables (STC)** olarak değiştirir. Artık ITT'nin alt yapısında uluslararası üretim yapan şirketler vardır. Ancak bu büyümek için yeterli sayılmaz ITT, AT&T ile bir araya gelerek bir kartel oluştururlar. Kartelin temel ilkesi AT&T ve ITT uluslararası pazarlarda birbiri ile rekabet etmeyecektir. AT&T, uluslararası pazarlarda ITT'yi ihracat acentası olarak kullanacak ve ITT'de ABD iç pazarında AT&T'ye rakip olmayacaktır.

ITT 1930 yılında **AEG** ile ortaklık kurarak Almanya pazarına girer. AEG ile ortaklık yeni kurulan ve adı **Standart Elektrizitats Gesellschaft (SEG)** çatısı altında gerçekleşmiştir. Yeni kurulan bu holding şirketin hemen ardından ITT Philips'den **Lorenz** adlı şirketi alır. Artık ITT Almanya pazarında Siemens'le bir rakip olarak karşı karşıyadır.

Başlangıçta Siemens ve ITT rekabet için kolları sıvarlar. İlk hamle Siemens'ten gelir. Siemens, İsveç telefon şirketi olan Ericson'la ortak olur. ITT hemen karşı atağa geçerek Ericson'un yöneticisi Ivan Kreuger'le anlaşarak 11 milyon Dolarlık **Ericson** hissesi almış ve Kreuger'e ITT yönetimine girecek kadar ITT hissesi vermiştir. Ericson hesaplarını inceleyen **Price Waterhouse** şirket hesapları üzerinde bazı hileli işlerin varlığını tespit etmesinin hemen ardından **Ivan Kreuger intihar eder**. Bu olayın ardından ITT, Siemens, Ericsson ve General Elektrik arasında Avrupa ve Latin Amerika piyasalarının paylaşımını kapsayan bir kartel oluşturulur. Oligopoller rekabet yerine anlaşmayı yeğlemişlerdir.

ITT'nin ABD dışındaki uluslararası piyasalarda yabancı devletler ve Amerikalı olmayan sermayedarlarla olan işbirliği, ve bunların ITT'ye küçük hisselerle bağlanması ABD Hükümetinin bu gibi şirketlere güvensizlik duymasına yola açar. Bu güvensizlik 1936 yılında yenilenen ABD/Fedaral Haberleşme Yasası'na da

yansır. Anılan yasanın 310 (a) maddesinde yer alan; **"Herhangi bir memuru veya müdürü yabancı olan veya sermayesinin dörtte birinden fazlasına yabancıların sahip olduğu herhangi bir kuruluşa radyo istasyonları kurmak için lisans verilemez."** Hükmü ITT için için özel olarak konulur.

1933 yılında ITT'nin kurucuları ve ana sermayedarı Sosthenes Behn ve ITT'nin Almanya temsilcisi Henry Mann Hitler'le bir araya geldiler. Bu görüşme, ITT ve Naziler arasındaki ilişkilerin ITT'nin uluslararası pazarlarda egemenliğini arttıran bir anahtar işlevi gördü. ITT' Nazilerle çalışmayı istiyor, istemenin de ötesinde Almanya'da Nazileri destekliyordu. Nitekim Sosthenes Behn Hitler'in ekonomi danışmanı Wilhelm Keppler'e ITT'ye bağlı şirketlerin yönetim kurullarında görevlendirmek üzere uygun görülen tavsiyeleri yerine getireceğini de ifade etmişti. ITT'nin bu talebi üzerine Gestapo'ya para sağlayan bir SS Generali olan Stein Bankası'ndan Kurt Von Schroder daha sonra **Standart Elektrizitats Gesellschaft'**ın yönetiminde yer aldı. Kurt Von Schroder Yönetiminde olduğu ITT'ye ait şirketinin borçlarını iptal ederek ITT' ye bağlı şirketleri Alman silah sanayine yönlendirerek önemli meblağlara varan sözleşmeler yapılmasını sağladı. ITT ise; 2. Dünya Savaşı çıkana kadar Almanya'da bulunan şirketlerinin kârlarını ABD'deki şirketlerine transfer etmeyerek Almanya'da özellikle silah üreten şirketlerinin genişletilmesinde kullandı.

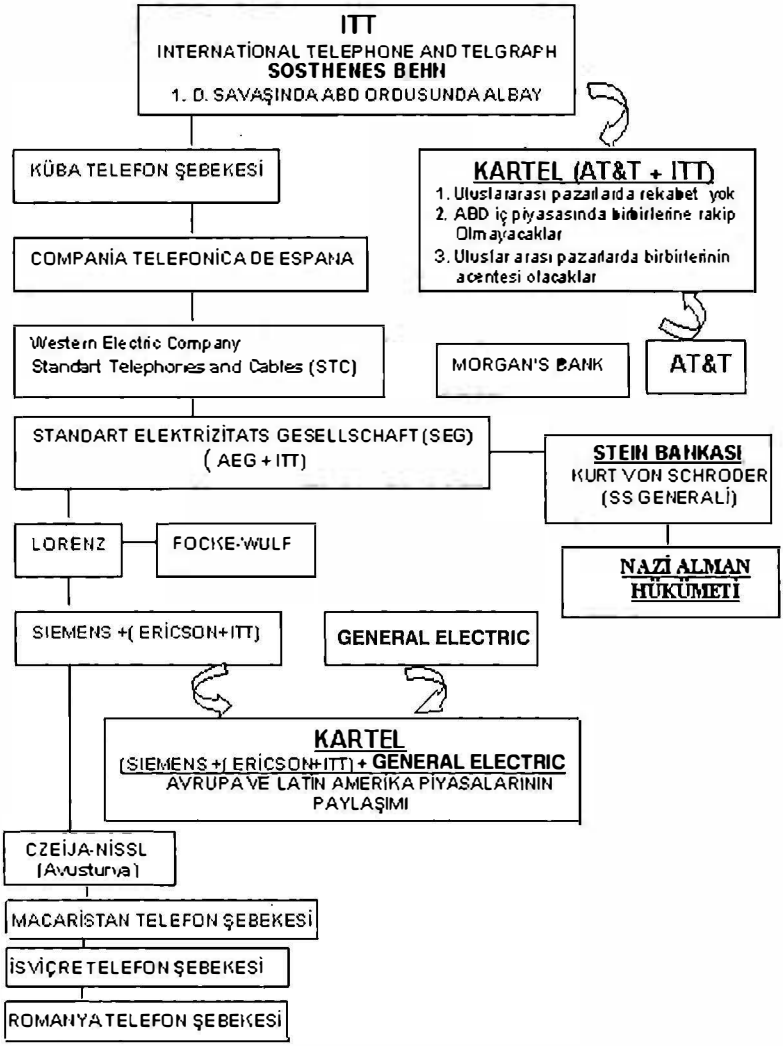
1938 yılında Lorenz, Focke-Wulf adlı bombardıman uçağı üreten şirketin %28 hissesini aldı. Aynı yıl Nazi Almanya'sı Avusturya'yı ilhak eder etmez, ITT Avusturya'daki şirketi **Czeija-Nissl**'i Berlin'deki genel merkeze bağladı.

İspanya iç savaşı sırasında ITT'nin **Compania Telefonica de Espana** adlı şirketinin telefon şebekesinin bir kısmı Cumhuriyetçilerin, bir kısmı da Franco taraftarlarının elinde kalmıştı. Savaş sonrasında ITT imtiyazlarını eski haline Franco sayesinde getirdi. ITT iç savaştan bir zarar görmeden çıkmıştı.

1940 yılında Avrupa kıtası Nazilerin eline geçtiğinde **ITT'nin Avusturya, Macaristan ve İsviçre'deki şirketlerine** yabancı mülk olarak el konulmadı. Tam tersine bu şirketlerin tamamı ITT'ye doğrudan doğruya bağlanıldılar. [74]

[74] Bu konuda geniş bilgi için bkz, Egemen devlet ITT, Anthony Sampson, tercüme, Mine Ünel, Koza Y, Aralık-1974

ITT ÖNDERLİĞİNDE KURULAN İLETİŞİM KARTELİ (ITT-AT&T-SIEMENS-GENERAL ELECTRIK)

JOSEPH E. STIGLITZ' E GÖRE KÜRESELLEŞMENİN GERÇEK YÜZÜ

Joseph E. Stiglitz, Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı (Globalization And Its Discontents) adlı kitabında Rusya'daki liberal genişleme ve küreselleşme için şunları yazıyordu;

Rusya'da (ve başka yerlerde) başarısız politikaların tesadüften ibaret olmadığını düşünen bir çok kişi var. Bu başarısızlıklar kasıtlıydı. Rusya'nın içini boşaltmayı ve belirsiz bir gelecek için bir tehdit oluşturmasını engellemeyi amaçlıyordu. Bu nispeten komplocu bakış açısı IMF ve ABD hazinesindekilere sahip olduklarını düşündüğümden daha büyük bir kötü niyet ve akıllılık yükleyerek paye veriyordu...

ABD'nin ekonomik çıkarları (yada doğrusu, ABD mali ve ticarî piyasalarının çıkarlarını) bu politikalarda yansıtılıyordu. Örneğin, Haziran 1998 kurtarma operasyonu Rusya'yı kurtarma operasyonu olduğu kadar milyarlarca doları kaybetmeyi göze alan (ve nihayetinde gerçekten milyarlar kaybeden) Batılı bankaları kurtarma operasyonuydu. Ancak politikayı etkileyen sadece Wall Street'in doğrudan çıkarları değildi; Finans dünyasında hakim olan ideolojiydi. Örneğin Wall Street, enflasyonu dünyanın en kötü şeyi olarak görüyordu. Verilen borcun gerçek değerini azaltıyor, faiz oranlarında artışlara, buna karşılık tahvil fiyatlarında düşüşe yol açıyordu. Finans dünyasındakilere göre işsizlik çok daha az önemli bir sorundu. Wall Street için hiçbir şey özel mülkiyetten daha kutsal olamazdı; bu yüzden özelleştirmeyi vurgulamaya gerek yoktu. Rekabete olan bağlılıkları daha az tutkuluydu. Eninde sonunda küresel alüminyum kartelini düzenleyen ve küresel çelik piyasasındaki rekabeti bastırmak için çalışan ABD Hazine Bakanı Paul O'Neill'dı. Toplumsal sermaye ve politik katılım fikirleri onların radar ekranlarında görünmez bile; onlar faaliyetleri doğrudan politik oluşumların denetimi altında olan bir

merkez bankası yerine bağımsız bir merkez bankasıyla kendilerini daha rahat hissederler. (Rusya olayındaki bu tutumda kesin bir ironi vardı; 1998 krizinden sonraki dönemde IMF'nin (ve hükümetin bazı üyelerinin) istediğinden daha enflasyonist bir politika için dayatma tehdidinde bulunan, Rusya'nın bağımsız merkez bankacısıydı ve yozlaşma suçlarını göz ardı edebildiği için kısmen hesap veren de Merkez Bankasının bağımsızlığıydı.)

ABD'deki geniş özel ekonomik çıkarlar, politikaları, geniş ulusal çıkarlarla çatışacak şekillerde etkiledi ve bu ülkenin biraz daha ikiyüzlü görünmesine neden oldu. Amerika Birleşik Devletleri serbest ticareti destekler; ama ne zaman fakir bir ülke ABD'ye ihraç edebileceği bir mal bulmayı başarsa, yerli Amerikan korumacı çıkarları harekete geçer. Bu emek ve ticaret çıkarları karışımı, ithal mallarına karşı dikenli telden engeller oluşturmak için bir çok ticaret kanunu (resmi adı "adil ticaret kanunları" ama ABD'nin dışında "adil olmayan adil ticaret kanunları" olarak bilinir.) kullanır. Bir şirket yabancı bir rakibinin, bir ürünü maliyetinin altına sattığını düşünüyorsa, bu kanunlar, o şirketin, devletten özel vergiler koyup onu korumasını isteme hakkı verir. Ürünleri maliyetinin altına satmaya damping, bu vergilere de damping vergileri denir. Bununla birlikte ABD devleti sık sık çok az kanıtı temel alarak ve çok mantıklı olmayan şekillerde fiyat belirler. Çoğu ekonomiste göre damping vergileri aslında çıplak korumacılıktır. Bu ekonomistler şu soruyu sorarlar; Neden aklı başında bir firma mallarını maliyetinin altında satsın?

PAUL O'NEIL VE KÜRESEL ALÜMİNYUM KARTELİNE DOĞRU

Sitiglitz'in hükümette görev aldığı dönem boyunca ABD'nin özel çıkarlarının ticaretin ve Rus liberal genişlemesinin önüne çıkan en acı örnek 1994 başlarında alüminyum fiyatlarının birden bire düşmesinin hemen ardından ortaya çıkmıştır. Fiyattaki bu düşmeye karşılık, ABD alüminyum üreticileri Rusya'yı damping

yapmakla suçlamışlardır. Oysa, Stiglitz'e göre durumun herhangi bir ekonomik analizi Rusya'nın damping yapmadığını açık bir şekilde göstermektedir. Nitekim, Rusya alüminyumu hem küresel büyümedeki yavaşlamanın talepte neden olduğu küresel yavaşlama, hem de askerî uçaklar için Rus alüminyumunun kullanımındaki azalma, yeni gazoz kutusu tasarımlarında geçmişe göre çok daha az alüminyum kullanılması gibi nedenlerle talepte ortaya çıkan düşüş nedeniyle düşen uluslararası fiyattan satmaktadır.

Stigliz alüminyum fiyatlarının düştüğünü gördüğünde ABD alüminyum sanayinin kısa süre içinde ya yeni sübvansiyonlar ya da yabancı rekabete karşı yeni koruma tedbirleri uygulamaları konusunda yardımda bulunması için hükümete başvuracaklarını bilmektedir. Ancak **ALCOA**'nın (ABD merkezli dünyanın en büyük alüminyum üreticisi çokuluslu şirketi) başkanı Paul O'Neill'ın yaptığı teklifi duyunca Stiglitz şaşırır. **Alcoa'nın başkanı Paul O'Neill "küresel bir alüminyum karteli" kurulmasını istemektedir**. Stiglitz'i asıl şaşırtan şey üretimi sınırlayıp böylece fiyatları arttırarak çalışan kartelin kurulması teklifinin Alcoa'nın başkanı O'Neill'den gelmesi değil, ABD hükümetinin bir kartele göz yummakla kalmayıp kuruluşunda kilit rol oynamasıdır. Ayrıca O'Neill küresel bir alüminyum karteli oluşturulamazsa ABD'ye "adil piyasa değerinin" altında, özellikle üretim maliyetlerinin altında satılan mallara özel vergiler koyma izni veren damping karşıtı yasaların çalıştırılmasını istemektedir.

SORUN RUSYA'NIN DAMPİNG YAPMASI DEĞİL ALCOA'NIN KÂRININ YÜKSELTİLMESİ ve PİYASA HAKİMİYETİ; KISACA KÜRESEL SÖMÜRÜ

Stiglitz'e göre; Alcoa kontrolündeki ABD alüminyum sanayiinin yarattığı sorun Rusya'nın damping yapıp yapmaması değildir. Rusya alüminyumu uluslararası fiyattan satmaktadır. Rus alüminyum sanayiinin sahip olduğu büyük kapasite ve Rus

elektriğinin düşük fiyatı göz önüne alındığında Rus alüminyum ihraç fiyatlarının hepsi değilse de çoğu üretim maliyetinin üstünde gerçekleşmektedir. Tüm bu anlatılanlara karşın; ABD'de damping kurallarının her zamanki uygulanma şekliyle, ülkeler damping yapmadıklarında bile damping yapmakla suçlanabilirlerdi. ABD üretim maliyetlerini tuhaf bir metodoloji kullanarak hesaplamaktadır. Eğer bu hesaplama şekli Amerikan firmalarına uygulansa muhtemelen çoğu Amerikan firmasının da damping yaptığı sonucu çıkacaktır. Ancak bundan daha kötüsü de aynı anda hem hakim, hem jüri, hem de savcı gibi davranan Ticaret Bakanlığı, fiyatları yabancı rekabeti ülkeye sokmamaya çalışan Amerikan firmalarının verdiği "mevcut en iyi bilgi" (BIA) adı verilen değişkene bağlı olarak hesaplamasıdır. Rusya ve diğer eski Komünist ülkelerin olaylarında, ABD maliyetleri çoğunlukla karşılaştırılabilir bir ülkedeki maliyetlere bakarak hesaplamaktadır. Bir defasında Polonya, golf arabalarında damping yapmakla suçlanmış, bu damping suçlamasında "karşılaştırılabilir " ülke Kanada fiyat ve maliyetleri baz alınmıştır. (Bu ABD fiyat ve maliyetleri dikkate alındığında ABD tarafından Polonya'ya damping suçlaması yapılamayacağı anlamına gelmektedir.)

Yine Stiglitz'e göre; Alcoa önderliğinde ABD alüminyum sanayisi tarafından Rusya'nın damping yaptığı suçlamaları gündeme getirildiğinde, Rusya'nın alüminyumunu ABD'de satmamasını sağlamak için yeterince yüksek vergiler koyması makul görünüyordu. Ancak Rusya alüminyumunu herhangi bir başka yerde satabilirdi (diğer ülkelerde ABD'yi izlemedikçe), bu durumda uluslararası alüminyum fiyatları düşmeye devam edecekti. ALCOA küresel bir karteli tercih ediyordu. Çünkü, bu kartel istediği yüksek fiyatları almak için Alcoa'ya daha iyi bir şans sunacaktı.

PİYASA EKONOMİSİ SERBEST TİCARET Mİ O GELİŞMİŞ ÜLKELER DIŞINDAKİLERE DAYATILIR: "Kahrolsun Serbest Ticaret, Yaşasın Karteller ve ABD Sömürüsü"

ABD Başkanı Bill Clinton'un Ekonomik Danışmanlar Konseyi Başkanı Joseph E. Stiglitz Serbest ticaret adına kahramanca küresel bir alüminyum karteli kurulmasına karşı direnir. Çünkü Stiglitz'e göre piyasa ekonomilerinin işlemesini sağlayan rekabettir. Karteller ABD'nin içinde yasal değildir ve küresel olarak da yasal olmamaları gerekir. Üniversitede de öğrencilerine yıllarca bu dersi vermişti. Üstelik görevi sırasında Ekonomik Danışmanlar Konseyi, rekabet kanunlarının zorla kabul ettirilmesinde ABD Adalet Bakanlığı Antitröst Dairesinin sağlam bir müttefiki haline gelmiştir. Gelişmeler şimdi küresel bir kartelin oluşumunu sağlamak doğrultusundadır. Bu durum Stiglitz'i üzmektedir. Çünkü böyle bir kartelin oluşumu, ABD'nin bütün ilkelerinin çiğnenmesi anlamına geldiği gibi piyasa ekonomisi oluşturmak için mücadele eden Rusya'n , uluslararası olarak pazarlayabildiği birkaç maldan biri olan alüminyumun, kartel tarafından satışlarının kısıtlanması sonucunda zarar göreceği kesindir. Ve küresel alüminyum karteli oluşturmak yapısal bir dönüşüm içinde olan Rusya'ya piyasa ekonomilerinin nasıl çalıştığı konusunda yanlış bir ders verecektir.

Oysa temelde, Rusya'ya verilen yanlış bir ders yoktur. Teoride olmasa bile uygulamada; piyasa ekonomisi sözde özgürlükçü serbest ticaretten yana güçlü liberal ekonomilere sahip, ABD ve Avrupa Birliği'nin ekonomiye doğrudan müdahaleleriyle serbest ticaret reddedilmektedir. Aslında bu liberal dokrinin en temel karakteridir. Nitekim liberal doktrin devlet müdahaleciğine; **1-** Yabancı ülkelerin ekonomik tecavüzü olduğu zaman, toplumu savunmak gerektiğinde, **2-** Bireyi toplumun diğer kişilerinden gelebilecek baskı ve haksızlıklara karşı doğal düzeni yeniden kur-

mak ve sürdürmek, söz konusu olduğu zamanlarda izin vermektedir.

Burada sorun neyin ne zaman bir ekonomik tecavüz ya da düzeni bozucu bir hareket olarak değerlendirileceği konusudur. Tarihsel gelişim göstermektedir ki, hammadde dışındaki ihracat, ithalat yapan güçlü liberal ülke ekonomileri tarafından her zaman bir ekonomik tecavüz olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu tür ekonomilerde doğal düzen; güçlü organizasyonların kurduğu ve tekelleşmeyi, kartelleşen sermayeyi devlet yönetimine egemen kılınayı öngören düzendir ki, bu düzeni bozucu her hareket bu düzenin savunucuları tarafından topluma yönelmiş bir saldırı olarak değerlendirilmektedir.

VE KÜRESEL ALÜMİNYUM KARTELİ KURULUYOR KARTEL LİDERİ ALCOA

"Karteller Düzen Sağlar"

Stiglitz Rusya'ya kısa bir ziyaret yapar. Bu ziyarette daha sonra ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı olacak olan Gaidar'la konuşur. Her ikisi de Rusya'nın alüminyum fiyatlarında damping yapmadığını ancak ABD kanunlarının nasıl çalıştığını bilmektedirler. ABD alüminyum ithalatında damping vergileri koyarsa bu vergiler alınacaktır. Ancak Gaidar, alüminyum kartelinin Rusya için ne kadar kötü olacağının da farkındadır. Hem Stiglitz hem de Gaidar küresel bir alüminyum karteline karşı direnmeleri gerektiği konusunda hemfikirlerdi. Gaidar, Rusya'nın ABD tarafından Rus alüminyumuna damping vergileri koyulması riskine girilmesi taraftarıydı.

Stiglitz Ulusal Ekonomi Konseyi üyelerini Alcoa'nın başkanı Paul O'Neill'in küresel bir alüminyum karteli ya da Rus alüminyumuna karşı konulmasını istediği damping vergileri fikrini desteklemenin hata olacağı yönünde ikna etmek için çok uğraşır. Kendince de bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak, Ulusal Ekonomik

Konseyinin bir alt kurul toplantısında uluslararası bir alüminyum kartelinin oluşumunu destekleme yönünde karar alınır. Bunun üzerine Adalet Bakanlığı antitröstten sorumlu başsavcı yardımcısı Ann Bingaman, Bakanlar Kurulunu alt kurulun nezdinde, antitröst yasalarının çiğnenmiş olabileceği konusunda uyarır.

Rus devletindeki reformcular, kartelin kurulmasına şiddetle karşı çıkarlar. Bu konudaki duygu ve düşüncelerini doğrudan Stiglitz'e iletmektedirler. Reformcular kartelin kabul ettireceği nicel sınırlamaların eski kuşak bakanlıkları tekrar güçlendireceğini söylemektedirler. Kartelle birlikte, her ülkeye belirli kotalar, üretebilecekleri ya da ihraç edebilecekleri alüminyum miktarları verilecek, bakanlıklar da kotaları kimlerin aldığını denetleyecektir. Bu eski kuşak bakanlıkların alışık olduğu ve sevdiği bir sistemdir.

Stiglitz; Dış Ticaret sınırlamalarının oluşturacağı aşırı kârların başka bir yozlaşma kaynağı doğurmasından kaygı duymaktadır. Mafyalaşmış yeni Rusya'da kotaları kimin alacağı üzerine yapılacak mücadelenin bir katliam doğuracağını da tam olarak anlayamamıştır.

Stiglitz, hemen hemen herkesi "küresel alüminyum karteli" çözümünün tehlikeleri konusunda ikna ettiğine inanmışken, ortama iki ses hakim olur. Eski kuşak eyalet bakanlıklarıyla yakın ilişkileri olan Dışişleri Bakanlığı kartelin kurulmasını destekler, Stiglitz'e göre Dışişleri Bakanlığı her şeyin ötesinde düzene önem verirdi ve kartellerde düzeni sağlardı. Eski kuşak bakanlıklar, fiyatlar ve piyasalara yönelik hareketin anlamlı olduğuna asla ikna olmamışlardı ve yaşanan bu alüminyum tecrübesi onların görüşlerini onaylamaya hizmet etmişti. O zamanlar Ulusal Ekonomik Konsey'in başında olan Rubin, Dışişlerinin yanında yer alarak sonucu etkileyen bir oyun oynadı. Kartel en azından bir süre çalıştı. Fiyatlar yükseldi Alcoa'nın ve diğer üreticilerin kârları artı Amerikalı tüketiciler ve dünyanın dört bir yanındaki tüketiciler kaybettiler.

KARTELE GİDEN YOLUN ARKA PLÂNI

ABD ve Alcoa küresel bir karteli dayattığı sürecin başındaki gelişmeler, tamamen Alcoa'nın kontrolü altındadır. Nitekim Sovyetlerin dağılmasının ve özelleştirmelerin tam gaz yapıldığı dönemde; Finans ve spot metal ticaretinin ABD ajanları olan Soros ve arkadaşları **(Edmod Safra, Marc Rich, Jp Morgan)** tam kadro Rusya'da operasyon yapmakla meşguldüler. 1992 senesinde Yeltsin ve Igor Gaydar hükümeti Soros'la anlaşarak endüstri ve tarıma verilen subvansiyon miktarını bir anda aşağı çekti. Devlet bankalarından verilen kredilerde durdulunca, Rus şirketleri bir anda kendilerini astronomik borçlarla baş başa buldular. Bu arada 1993 yılında **Alcoa** Moskova'da bir büro açarak çıkacak krizi aporta bekliyordu.

Rublenin değeri hızla düştü ve enflasyon kontrol dışına çıktı. Rus şirketlerin karşı karşıya kaldığı finansman sıkıntısı, stokların eritilmesinden başka çıkış yolu tanımıyordu. Rus alüminyumu düşük enerji fiyatları nedeniyle dünyanın en ucuz maliyetli ürünüydü. Soros ve arkadaşlarının çok sevdiği toz dumana bürünmüş kaotik ekonomik ortam, inanılmaz yatırım ve kâr fırsatları sunuyordu. Soros ve arkadaşları hemen devreye girdiler. **Sorosun ortağı spekülatör Marc Rich (aynı zamanda Alcoa ve Pechiney'in brokeri)** düşük fiyattan tonlarca Rus alimunyumu satın aldı ve bunları Avrupa'ya yüksek fiyattan sattı. Avrupa piyasasına bir anda giren tonlarca alüminyum bir anda dünya fiyatlarını yüzde 30 düşürdü. Çıkan kriz sonucunda alüminyum sektöründe hızlı bir tekelleşme süreci başladı. Rusyanın dünyanın ikinci büyük Alüminyum üreticisi olması (üretilen her 10 ton birincil alüminyumun 1 tonu Rus alüminyumudur) ve düşen alüminyum fiyatları, dünyanın en büyük alüminyum üreticisi Alcoa'nın dolayısıyla alüminyum hammaddesi açısından %100 dışa bağımlı ABD'nin işine geliyordu. Düşen alüminyum fiyatları şirketleri birleşmeye zorluyordu. Birleşen ya da satılan alüminyum işletmeleri ve boksit madenlerinin toplandığı adres de

Alcoa'dan başkası değildi. Moskovada'ki Alcoa ofisinin fonksiyonu, Rusya'daki dağınık alümina, alüminyum üretimini ve boksit madenlerini ileride bünyesine katacak şekilde ve konrollü bir biçimde Rusal ve Sual şirketlerinin üzerinde toplanmasını sağlamaktan öte bir şey değildi. Alcoa, Rus alüminyum sektörünün görünmeyen eliydi.

ALÜMİNYUM SEKTÖRÜNDE OLAĞANÜSTÜ HAREKETLİLİK ve BİRLEŞMELER ALÜMİNYUM KARTELİNİ İŞARET EDİYOR

Commission of the European Communities "Piyasada üretimin kısıtlandığını raporluyor"

Henüz Paul O'Neill Alcoa'da görev yaparken yürüttüğü lobi faaliyetleri sonucu, Ulusal Ekonomik Konsey başkanı olan Rubin ve Dışişleri Bakanlığının ortak kararıyla kartel fiilen çalışmaya başlamış, oluşturulan küresel alüminyum karteli ve belki de aksatılan rekabetin doğal bir sonucu olarak, piyasadaki Alcoa ve Alcan şirketlerinin cesameti karşısında küçük kalan alüminyum şirketleri bir bir Alcoa ve Alcan bünyesine kâh özelleştirme ihaleleri yoluyla satın alınarak, kâh birleşme suretiyle katılmaya başlamışlardır. Kaldı ki bu birleşmeler küresel alüminyum kartelinin daha iyi çalışmasını sağlayacak oligopol bir piyasa dönüşümünü sağlayan birleşmelerdir.

Aşağıda "COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES" kayıtlarından 1997 yılından günümüze ABD ve Avrupa Birliği piyasa bütünselliği içinde tekelleşmeye doğru gelişen oligopol bir piyasa oluşturan birleşmeler yer almaktadır.

- Ağustos 1997 ABD merkezli Alcoa Norveç merkezli Elkem Alüminyum ile birleşti. Birleşme Alcoa bünyesinde gerçekleşti.

- Ekim 1997'de Alcoa özelleştirme kapsamında Sociedad Estatal de Participaciones Industriales ("SEPI"), adındaki İspanyol kamu şirketinden Industria Española del Aluminio ("Inespal") 99.66% hissesini alarak bünyesine kattı. Bu birleşme ile Aluminium Española, S.A. (birincil alüminyum), Inespal Metal, S.A. (birincil alüminyum), Alumina Española, S.A. (alümina), Inespal Laminación, S.A. ve Inespal Extrusión, S.A olmak üzere 5 şirket daha alt şirketleriyle birlikte Alcoa'nın bünyesine giriyordu. Bu birleşmeyle Alcoa Compagnie des Bauxites de Guinée, adlı boksit madenciliği yapan şirketinde 51% hissesine sahip olmuştu
- Mart 1998'de ABD merkezli Alcoa yine ABD merkezli Alumax'ı alarak bünyesine kattı. Bu birleşmenin maliyeti 3,8 milyar dolardı.
- Mart 1999'da Viag ve Algroup birleştiler
- Ağustos 1999'da Alcoa (ABD) yine bir ABD Alüminyum firması olan Reynolds'u bünyesine kattı,
- Ağustos 1999'da Alçan (Kanada) İsviçre merkezli Algroup'la birleşerek Algroup'u bünyesine aldı
- Mayıs 2000'de Alcoa ve Cordant birleşmesi Alcoa bünyesinde gerçekleşti
- Ekim 2000'de Alcoa, British Alüminyumu alarak bünyesine kattı
- Mart 2001'de Avusturalya merkezli BHP ile Güney Afrika merkezli Billiton, BHP bünyesinde birleşti. Yeni şirketi adı BHP-Billiton oldu.
- Ekim 2001'de Alcoa ve BHP Billiton JV ortaklıkta bir araya geldiler.
- Mart 2000'de Rusal CIS alüminyumu bünyesine kattı
- Haziran 2002'de Norveç merkezli Norsk Hydro ile Almanya merkezli E-ON Şirketler Grubunun alüminyum şirketi olan WAW birleştiler.

- Ekim 2002'de Alcoa Fairchild birleşmesi Alcoa bünyesinde gerçekleşti.
- Eylül 2003 Alcan 6 milyar dolar bedelle Pechiney'i bünyesine kattı.
- "Sual ve Alcoa 2,1 milyar dolarlık detayı açıklanmayan bir projeyle ilgili görüşmeye başladılar."[75]

Küresel alüminyum piyasasında bu birleşmeler tekelleşmeye doğru dikey bir entegtrasyonun çok güçlü ve engel tanımaz oluşumlarıdır. Nitekim, COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES'in Alcoa/Reynolds birleşme kararında; gözle görülmez unsurlara yapılacak yatırım harcamalarının ve piyasaya girişte lojistik maliyetlerin önemli giriş engelleri oluşturduğuna karar vermiştir. Commission of the European Communities kararında; Bu maliyetlerin en önemlisi ise yetersiz kapasitede kurulacak işletmeler olduğuna işaret etmektedir. Aynı kararda, birleşen tarafların yüksek üretim kapasitelerinin alüminyum piyasasına girişlerde caydırıcı bir etkiye sahip olduğu gibi birleşen kapasitelerin gerektiğinde arttırılması yoluyla giriş engelleri olarak kullanılmasının da mümkün olduğu ifade edilmektedir. Komisyon kararında ayrıca; Alcoa/Reynolds birleşmesinin dikey etkilere de sahip olduğu, bunun mevcut rakiplerin de piyasa dışına çıkması sonucunu doğuracağı gibi, bu dikey etkilerin alümiyum pazarına girişleri engelleyeceği, mevcut tek rakip olan McCook'un piyasa dışına çıkması sonucunda fiyat yükselmelerinin, arz kısıtlaması nedeniyle piyasaya yeni girişleri sağlayamayacağı belirtilmiştir.

---

[75] Moskow Times Wednesday, Sep. 24, 2003. Page 7

KARTELCİ ALCOA'NIN REYNOLDS'LA BİRLEŞMESİNE AVRUPA SORUN MU ÇIKARIYOR? ÇÖZÜM; PAUL O'NEILL BAŞKANLIĞINDA ABD HAZİNE BAKANLIĞININ TALİMATI VE ANGLO-AMERİKAN İTTİFAKINDA

2000 yılının Mayıs ayı başlarında Avustralya Rekabet ve Tüketici Komisyonu (ACCC) Başkanı Allan Fels ACCC' nin Alcoa ve Reynolds'un çalışma alanlarında; boksit madeni, alümina rafinerisi, alüminyum elektrolizleri ve işlenmiş alüminyum ürünleri de olan en büyük uluslararası alüminyum üreticileri olduğu, Avustralya'da şirketler arasında tek birleşme alanının alüminyum üretiminde olduğu, Alcoa Batı Avustralya'da üç alümina rafinerisini işletirken, Reynolds'unda yine Batı Avustralya'daki Worsley alümina rafinerisinde %56 hisseye sahip bulunduğu, Worsley rafinerisinin kapasitesi yıllık 3.1 milyon tona çıkarıldığı, arasındaki global birleşme teşebbüsüne müdahale etmeyeceğini açıkladı.

Oysa, ACCC küresel alüminyum ve hammadde pazarını araştırmış ve sonucunda bu birleşmenin bağımsız alümina satışlarındaki küresel ticaretin yaklaşık %50'sini kontrol edeceğini biliyordu. Bu seviyede tekelleşme sürecini hızlandıran bir birleşmenin rekabeti bozucu etkisi sadece ACCC için değil Avrupalı ve Amerikalı rekabet otoriteleri için de kesindi.

Ancak ABD, Alcoa liderliğinde küresel bir alüminyum kartelinin yolunu açmış ve bunu gerçekleştirmek üzere her türlü baskıyı içeren karanlık oyunları bir plân dahilinde uygulamaya koymuştu. Sonuçta ACCC piyasayı bozucu Alcoa ve Reynolds birleşmesini onaylamak zorundaydı. Sonuçta; ACCC Avrupalı ve Amerikalı Rekabet otoriteleriyle bağlantı kurarak Alcoa'nın Worsley alümina rafinerisindeki hissesi ve buna dayalı ortaklık haklarını tecrit edeceği garantisini ve bu çerçevede (ACCC) Avustralya Rekabet ve Tüketici Komisyonu bu birleşmeyi onayladı.

RUSYA'DA ALÜMİNYUM SAVAŞI VE OLİGARKLAR

Dağılan Sovyetler Birliği'nde 1996 yılında 4 şirket alüminyum piyasasının ve üretimin %67 sini elinde tutmaktadır. Bu şirketlerin hiç birisi çokuluslu bir nitelik taşımamaktadır. Şirketlerden sadece **Sual** hammadde ve alüminyum üretimi konusunda dikey bir entegrasyon sürecindedir. 2003 yılına geldiğimizde piyasada sadece iki şirket vardır. **RUSAL** ve **SUAL** alüminyum üretimi(%75'i Rusal, %25'i Sual) ve boksit kaynakları bu iki şirketin üzerinde toplanmış, Rusal 5 ülkede faaliyet gösteren bir çokuluslu şirket niteliği kazanmıştır.

Rus alüminyum sekörü bu aşamaya gelene kadar zaman zaman acımasız yöntemlerle yürütülen şüphe uyandıran alüminyum savaşlarına neden oldu. Bu savaşlar bazı alüminyum elektroliz fabrika müdürlerinin, öldürülmesine neden oldu. Ölenler sadece alüminyum fabrikası müdürleri değildi. Bu ölüm olaylarını araştıran gazeteciler'de öldürülüyordu. Gelişmeler Stiglitz'i doğrulamaktaydı.

The Guardian'dan Simon Pirani; SSCB yıkıldıktan sonra, endüstri içinde elektroliz müdürleri, metal tüccarları, gazetecileri katleden çetelerin aynı zamanda birbirleri ile çatıştığı '**alüminyum savaşları'** ile bölündüğünü, en şiddetli savaşın Sibirya'daki dünyanın en büyük alüminyum elektrolizi Krasnoyarsk'un kontrolünü ele geçirmek için yapıldığını yazmaktaydı.[76]

---

[76] Simon Pirani, The Guardian, 18/02/2001

DAĞILAN SOVYETLER BİRLİĞİNDE ALÜMİNYUM SEKTÖRÜ VE PİYASA PAYLARI

	1996	2003
Şirketler	Bratsk Smelter – 28% Krasnoyarsk Smelter – 26% Sibal – 13% SUAL – 10%	RUSAL – 75% SUAL – 25%
Entegrasyon (hammadde(boksit) / Birincil alüminyum	SUAL	RUSAL SUAL
Çokulusluluk	YOK	RUSAL : 5 ülke

OLİGARK

Özelleştirme talanından en fazla etkilenen ülkelerin başında Doğu Avrupa ülkeleri ve Rusya gelmektedir. Sosyalist ekonomilerin çökertilmesiyle, Doğu Avrupa ülkelerinde de birkaç yıl içinde devlet kuruluşları haraç mezat özeleştirildi. Kısa süre içinde Doğu Almanya'da 4 milyon işçinin çalıştığı, 17 binin üzerinde devlet isletmesi tamamen özelleştirilmiş, on binlerce işçi işten atılmıştı. Çekoslavakya'da bine yakın işletme 6 milyar dolar civarında bir paraya satıldı. Slovakya, Macaristan, Bulgaristan, Romanya, Polonya gibi ülkelerde de da durum farklı olmadı. Bu ülkeler büyük oranlarda issizlik, enflasyon gibi sorunlarla karsı karşıya kaldılar.

Sovyetler Birliğinin çözülmesinin hemen ardından başlayan özelleştirme tam anlamıyla bir talana dönüşmüştü. Tüm zamanların en büyük küresel soygunu Rusya'yı tam anlamıyla bir yangın yerine çevirdi. Bu talanın ağır bedelini ise Rus halkı ve dağılan Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanan uluslar ödedi.

1991 yılında başlayıp 1994 yılında tamamlanan Rus kamu işletmelerinin özelleştirilmesi sonucunda 14 bin devlet işletmesi yeni sahipleriyle buluştular. Bu kadar kısa sürede tamamlanan özelleştirme, Rusya'da kendilerine oligark denilen yeni özelleştirme zenginleri türetmişti. Rusya'da kantarın topuzu kaçırılmıştı. Halka arz yöntemiyle yapılan hisse senedi satışlarıysa tam an-

lamıyla bir tradejiye dönüştü. Milyonlarca insan elindeki para eder tüm varlarını satarak aldığı hisse senetlerini küresel sermayenin, spekülasyon ve maniplasyon cenderesine dönüşen Rus borsasında, yine George Soros gibi finans teröristlerinin çıkardığı krizler sonrası ortaya çıkartılan sürekli düşüşler sonrası kaybettiler. Bu inanılmaz deregulasyon sürecinde Kremlin tam anlamıyla yolsuzluk bataklığına dönüşmüştü. Yeltsin'in kızlarının Mabatex adlı İsviçreli inşaat firmasından birer milyon dolar rüşvet aldığı, limitsiz kredi kartlarının bu firma tarafından ödendiği ortaya çıktı. Yeltsin'de IMF'den alınan kredileri bir gecede **Bank Of New York** aracılığıyla zimmetine geçirmişti.

Rus özelleştirmesinin sonuçlarını saptamak üzere, Rus Parlamentosunun oluşturduğu Araştırma Komisyonunun özelleştirmenin başlamasından dört sene sonra hazırladığı rapor oldukça düşündürücüdür.

Özelleştirme, Rus halkının %70'in den fazlasının geçim seviyesini düşürerek, halkın %30'undan fazlasının geçim seviyesi yoksulluk sınırının altına çekmişti. Özelleştirme sonucu eğitim ve sağlık hizmetleri kalitesizleşmiş, bunun sonucu ahlakî yozlaşma artmış, kötü, bozuk adetler yayılmış, suç işleme oranları yükselmiştir. 1994'te günlük işlenen suç sayısı 100'den fazla olmuştu. Kayıtlara göre her gün 100 kamu kuruluşu özelleştiriliyordu. Böylesi bir ortamda Rusya'da bütün özelleştirilen kuruluşlarda yasa dışılık söz konusuydu. Özelleştirme operasyonlarının sonucunda Rusya'nın sanayi üretimi %70'ten fazla düşme gösterdi. 300'ün üzerinde fabrika her biri 4 Milyon dolar karşılığında satıldı. Oysa uzmanlar bunların en küçüğü için 34 Milyon dolardan başlayan değerler takdir etmişlerdi. 400 Sanayi kuruluşu açık artırma yoluyla satılmış, ancak her birine 8 milyon dolardan fazla para ödenmemişti. Halbuki, çoğunun en az değerini uzmanlar 70 milyon dolar olarak takdir etmişlerdi. Örneğin; uzmanların fiyatını 88 milyon dolar olarak takdir ettiği(!) Demir Çelik fabrikaları gurubu **"Çilye Bensek"** adlı büyük bir tesis 3,74 milyon dolara satıldı. Buna benzer "Oral Maş" adlı ağır araçların motorlarını imâl

eden fabrika 3,72 milyon dolara satıldı. Yine uzmanların 43 milyon dolar değer biçtiği Kofurot'ta bulunan bir hafif silah fabrikası 2,71 milyon dolarla satıldı.

Rapor; özelleştirilen tesisleri alanların çoğunlukla Rus olduğunu ve özelleştirmeden fabrika alan Rusların ise özelleştirmenin başladığı tarih olan 1991 yılında paraları ve mal varlıklarının olmadığını, yeni fabrikatörlerin eskiden devletin değişik birimlerinde birer normal ücretli memur olduklarını, **bunların özelleştirilen fabrikaları ve kuruluşları alabilmek için yabancı yatırımcılardan kredi aldıklarını, daha sonra ise özelleştirilen kuruluşların idaresini tamamen kredi verenlere teslim ettiklerini saptıyor.**

Memurluktan sermayedarlığa terfi edenlere kim kredi veriyordu dersiniz? Elbette Soros ve arkadaşları. Nitekim, Banker Edmond Safra ve bankası Republic National Bank of New York, namı diğer "Alüminyum Parmak" **Marc Rich, diğer banker ve bankacılık grupları** Banque Nationale de Paris, First Unıon National Bank, Bank of New York, Vanuatu'da "posta kutusu offshore banka" Business Mediterranean Bank ve diğerleri.

Özelleştirme sürecinde devlet memurluğundan sermayedarlığa terfi ederek, büyük işadamı, zengin adam olanlara, bugün Rusya'da Oligark diyorlar. Oligarşi grubuna; Mikhail Khodorkovsky, Roman Abramovich, Mikhail Fridman, Viktor Vekselberg, Vladimir Potanin, Mikhail Prokhorov, Vladimir Yevtushenkov, Oleg Deripaska, Vagit Alekperov, Alexei Mordashov gibi isimler girmektedir. 1993 –1999 yıllarında Kremlin'in hemen yanı başında yer alan bu kişiler yine Kremlin'in subjektif ve yolsuz kararları ile ortaya çıkmışlardır. Yeltsin'le ve ailesiyle yakın ilişkiler içinde olan oligarklara, Devlet başkanlığı ülkenin çok önemli mülkiyet (ilk sırada sanayii ve alt yapı) kurumlarını neredeyse bedavaya teslim etmiştir. Örneğin; Yukos'un %78'i Hodorkovski ve ortakları tarafından yönetilen MENATEP'e açık artırma ile 350 milyon dolara satılmış, Yokos'un halka arzını takiben kısa bir süre sonra şirketin kapitilizasyon değeri 9 milyar

dolara dayanmıştır. Bu değer Sibneft ile birleşme kararı öncesi 15 milyar doları bulmuştur. Yine aralık 1995'te Sibneft'in kamu elinde bulunan %51 hissesi 100.3 milyon dolara Berezovski ve Abramoviç'in oluşturduğu ortaklığa satılmıştır. 2000 yılı Sibneft'in kârı 678,4 milyon dolardır.

RUSYA'NIN ALÜMİNYUM SEKTÖRÜ RUSAL ve SUAL

"Oligarklara Teslim"

Rusya'da Alüminyum sektörü ve Boksit madenleri üzerinde söz sahibi olan oligarklar Roman Abromoviç (Doğum tarihi 24 Ocak 1966), Mihail Fridman (Doğum tarihi 21 Nisan 1964), Oleg Deripaska (Doğum Tarihi 2 Ocak 1968), Viktor Vekselberg (Doğum tarihi:14 Nisan 1957) Bunlar sadece Alüminyum sektörü ve boksit madenlerinin sahibi değil, girmedikleri sektör yok. Daha dünkü çocuk diyebileceğimiz bu oligarklar, Sovyetler Birliği dağılana kadar birer memur olarak çalışmışlar, özel servet temerküzünün nerdeyse imkânsız olduğu SSCB dağıldıktan sonra geçen 10 yıl gibi kısa bir sürede inanılmaz servetlerin sahibi olmuşlar.

RusAl, Oleg Deripaska'nın Sibirya Alüminyum'u ile petrol devi Roman Abramovich'in kontrol ettiği aktiflerin birleştirilmesi ile Nisan 2000'de kuruldu. 24.10.2001 tarihinde Sibneft'in hissedarlar grubu **İngiliz şirketi Millhouse Capital** firmasına birçok Rus şirketi ve ortaklıklarının hisselerini devretmiştir (% 50 Rusal ve % 88 Sibneft hisselerini). Aslında Millhouse Capital, Roman Abramoviç tarafından yönetilmektedir. Ancak, Vedomosti'nin 03.10.2003 tarihinde R.Abramoviç'in Rusal hisselerini ortağı Oleg Deripaskaya sattığını, böylece Oleg Deripaska'nın Rusal'daki hisse oranı %75' çıktığını, artık Deripaska'nın Rus alüminyumunun kralı olduğunu yazıyor. Viktor Vekselberg ise Sual Tyumen Oil ve Renova Group'un başkanıdır. Tyumen Oil'in sahibi ise Mikhail Fredman'dır.

Yukarıda sıralanan mafyalaşmış Rus talancılarının her biri ayrı ayrı offshore banka ve şirketler aracılığıyla karapara aklama, cinayet, zimmet, dolandırıcılık, şantaj, çete suçlarından hem Rusya'da hem de New York'ta para akladıkları bankalarla birlikte onlarca dava açılmış. 26 Şubat 2002 tarihinde Londra'da yapılan Uluslararası para yıkama (para aklama) konferansında, Rusya alüminyum sektörünün kazandığı yasadışı paraları akladığı bildirilerle, raporlarla ortaya konmuş. Rus alüminyum sektörünün ihraç gelirlerini Rusya dışına çıkarır yasa dışı gelirlerini aklarken kullanılan bankalar birer birer sayılmış;

- First Union Bank International, Citibank (New York),
- Business Mediterranean Bank Ltd (Vanuatu),
- Banque Natıonale de Paris (New york),
- United European Bank (Geneva, Switzerland),
- ABN-Amro Bank (New York),
- First Union National Bank (New York)
- Bank of New York (New York)
- Republic National Bank of New York (Edmond Safra)

Bu nedenle olsa gerek Rus oligarşisi üyeleri (oligarklar) aileleri ile beraber genelde Rusya dışında yaşıyorlar. Ülkeye girenlerse Mikhail Khodorkovsky gibi tutuklanıyor.

SİZ ABD'DEN İZİNSİZ DEMİR VE ÇELİK ÜRETEMEZSİNİZ ÜRETSENİZ DE ABD SATTIRMAZ "Adil Olmayan Adil Ticaret Kanunları" ya da "Küresel Orman Kanunu"

Küresel çelik ve Alüminyum piyasasındaki rekabeti bastırmak için ABD'de seçimden önce var gücüyle çalışan Paul O'Neill seçim sonunda kazanan George W. Bush tarafından ABD Hazine Bakanı olarak atanır. Aslında bu atama, ABD'li demir çelik üreticilerinin, hepsinden önemlisi Alcoa liderliğindeki alüminyum ü-

reticilerinin yeni dünya düzeninde ABD sermayesinin küresel etkinliğinin daha da artmasını sağlayan altın bir anahtar rolü üstlenmişti. Paul O'Neill'in sözcülüğünü yaptığı sektörlerden alüminyum üreticilerinin küresel alüminyum piyasasındaki, Rusya'dan kaynaklanan rekabet karteli kurulması suretiyle bastırılmış, maliyet ve hammadde kaynakları açısından rekabet şansı olmayan ABD Alüminyum endüstrisinin hem rahat bir nefes alması sağlanmış, hem de küresel etkinliği Alcoa'nın kartel liderliği suretiyle arttırılmıştı. Sıra Çin, Japonya, Rusya ve G. Kore'den yapılan ithalatlar nedeniyle Amerika'da düşen çelik fiyatları ve ithalat fiyatlarıyla rekabette zorlanarak bir bir kapanan her geçen gün kan kaybeden, büyüyemeyen ABD demir çelik endüstrisinin korunması ve kollanmasındaydı. Bu sefer iş kolay sayılmazdı çünkü ABD demir çelik endüstrisinin karşısındaki rakip Çin Halk Cumhuriyetiydi.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi 2002 yılı itibariyle ABD dünya ham çelik üretiminde üçüncü sırada yer almaktadır.

2002 YILI DUNYA HAM ÇELIK URETIM SIRALAMASI (1000 ton)				
		2002	2001	% değişim
1	Çin Halk Cumhuriyeti	181.552	150.866	20.3
2	Japonya	107.748	102.866	4.7
3	A.B.D.	92.378	90.104	2.5
4	Rusya	58.567	57.475	1.9
5	G.Kore	45.390	43.852	3.5
6	F. Almanya	45.004	44.803	0.4
7	Ukrayna	34.049	33.074	2.9
8	Brezilya	29.604	26.717	10.8
9	Hindistan	28.814	27.291	5.6
10	Italya	25.970	26.461	-1.9
11	Fransa	20.478	19.395	5.6
12	Tayvan	18.184	17.214	5.6
13	TURKIYE	16.472	14.981	10.0

Kaynak; Demir Çelik Üreticileri Derneği

Oysa ABD ham çelik üretimi 1995 yılında birinci Japonya üretimi, ikinci sırada yer alırken Çin dünyanın üçüncü büyük ham çelik üreticisi konumundaydı. Aradan geçen zamanda ABD demir üretimi yerinde sayar ve hatta gerilerken Çin'in çelik üretimi 2002 yılı itibariyle 1995 yılına göre neredeyse %100 büyümüştü.

ABD-ÇIN-JAPOMYA HAM ÇELIK URETIM SIRALAMASI (000 ton)

ÜLKE	1995	1996	1997
ABD	122.726	124.409	129.462
ÇİN	95.360	101.237	108 911
JAPONYA	101.640	98 801	104.545

Kaynak; Demir Çelik Üreticileri Derneği

Demir ve çelik güç demekti ve mevcut durum gücün ABD'nin elinden kaydığının ve yeni güç merkezinin Çin olacağının en somut kanıtlarından biriydi. Bu halde üretici Çin ile oluşturulabilecek bir kartel, piyasa paylaşımında en büyük payın Çin'e terk edilmesi anlamını taşırdı ki bu Çin'in büyümesi ve

güçlenmesini engellemek bir yana daha da tahrik edebilirdi. Diğer taraftan Japonya ve Güney Kore demir çelik üretimi dikkate alındığında üretimi kısmak, fiyatları yükseltmek suretiyle tüm bu ülkeleri içine alan bir kartel teşekkülü neredeyse imkânsızdı. Kaldı ki güce giden yolda elde edilen en kritik üretim üstünlüğünü (neredeyse birkaç yıl içerisinde Çin tek başına ABD ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin toplam üretimini tek başına karşılayabilecek bir güce erişecekti.) kimse paylaşmaya yanaşmayacaktı. Buna rağmen **ABD hükümet yetkilileri ele avuca gelir tüm demir çelik üreticisi devletleri üretimi kısma fiyat yükseltme teklifiyle ziyaret etmişti.** Bu halde ikinci seçeneğin devreye sokulması kaçınılmazdı. Bir kez daha küreselleşmenin tüm dünyaya dayattığı Piyasa ekonomisinden "kahrolsun serbest ticaret" sloganları altında ABD çıkarları uğruna çark edildi. Ancak bu kez sadece ABD'nin uluslararası ticarete getireceği sınırlamalar Avrupa Birliği'ni de tetikleyecekti.

1995-2002 Yılları Arasında Dünya Ham Çelik Üretimi (1000 Ton)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	%değişim(02/01)
Avusturya	4.990	4.442	5.181	5.282	5.202	5.707	5.869	6.189	5,5
Belçika	11.606	10.618	10.739	11.425	10.931	11.636	10.762	11.343	5,4
Danimarka	654	739	786	790	730	800	751	392	-47,8
Finlandiya	3.176	3.301	3.734	3.952	3.956	4.096	3.938	4.003	1,6
Fransa	18.100	17.833	19.767	20.126	20.200	20.954	19.343	20.258	4,7
Almanya	42.051	39.793	45.007	44.046	42.082	46.376	44.803	45.015	0,5
Yunanistan	939	848	1.016	1.109	951	1.088	1.281	1.835	43,2
İrlanda	310	341	337	358	335	360	150	0	-100,0
İtalya	27.766	23.910	25.842	25.714	24.878	26.759	28.545	26.066	-1,8
Lüksenburg	2.613	2.502	2.580	2.477	2.600	2.571	2.725	2.719	-0,2
Hollanda	6.409	6.328	6.641	6.377	6.075	5.668	6.037	6.117	1,3
Portekiz	628	857	905	936	1.044	1.088	728	800	9,9
İspanya	13.802	12.154	13.683	14.827	14.882	15.874	16.504	16.408	-0,6
İsviçre	4.953	4.910	5.148	5.153	5.066	5.227	5.518	5.754	4,3
İngiltere	17.604	17.992	18.501	17.315	16.298	15.155	13.543	11.665	-13,9
Avrupa Bir. (15)	155800	146565	159867	159888	155210	163357	158497	158564	0,0

Kaynak; Demir Çelik Üreticileri Derneği

"ABD VE AB KENDİNİ GÜMRÜK DUVARLARIYLA KOTALARLALA KORUYOR"; BİZ GELİŞMEYE ÇALIŞAN ÜLKELER FAKİRLEŞMEK PAHASINA ABD'YE VE AB'YE ANLAYIŞ GÖSTERMEK ZORUNDAYIZ

ABD 5 Mart 2002 tarihinde "Section 201" olarak anılan ABD-'nin, çelik ithalatında gümrük vergilerini % 8'den % 30'a yükseltme kararını uygulamaya başladı. Dünyanın bir numaralı ekonomisinin rekabet sorunlarına korumacı önlemleri artırarak karşılık araması, ABD'ye çelik ihraç eden ülkeleri başta Çin olmak üzere rahatsız ediyordu, Çin Dış Ticaret Bakanlığı "Çin'in karardan büyük hoşnutsuzluk duyduğu ve konuyu DTÖ'ye götürme hakkını saklı tuttuğunu" açıkladı.

ABD Hazine Bakanı Paul O'Neill ise kararın ABD çelik sanayisini yeniden yapılandırmak için zorunlu olduğunu söylüyor, ticaret ortaklarından da "anlayış" istiyordu. O'Neill'e göre gümrük vergilerini artırmak, ABD'li üreticilere avantaj sağlamayacak, sektörü yeniden yapılandırılacaktı. (Anlaşılan O'Neill ve vasıtasıyla ABD, kendileri dışındaki tüm dünyayı salak sanıyordu.)

ABD'nin demir ve çelik ürünleri ithalatına vergi ve kota uygulamasına karşılık dünya piyasalarından 15 milyon ton ürünün AB'ye yöneleceği endişesi üzerine, AB 28 Mart tarihinden itibaren Türkiye'nin de dahil olduğu çelik üreticisi ülkelere karşı kota uygulama kararı aldı. Böylece, kota kapsamına alınan bazı ürünlerin Gümrük Birliği ve Avrupa Kömür ve Çelik Topululuğu (AKÇT) ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'na dahil olduğu anlaşmalar Birlik ve Avrupalı ulusların çıkarları adına delinebiliyordu.

KİM BU PAUL O'NEILL

1935 yılında Missouri/St. Louis'de doğan, Clinton'un Hazine Bakanlığını yapan Paul O'Neill, bir müddette George W Bush'un

kabinesinde yer aldı. Bakan olmadan önce ABD endüstrisi içinde yer alan bazı şirketlerde üst düzey yöneticilik yaptı. Küresel piyasada alüminyum ve demir çelik ticaretinin ABD piyasasında yarattığı çöküntüyü gidermek üzere bu iki endüstri grubunun Devlet nezdinde sözcülüğünü üstlendi. Dünyanın en büyük alüminyum şirketi olan Alcoa'nın 1987-1999 yılları arası CEO'luğu ve başkanlığını yapan O'Neill, ayrıca International Paper'da 1985-1987 yıllarında başkanlık görevini yürüttü. Lucent Technologies, Eastman Kodak şirketleriyle yakın bağlantıları var. Bush, henüz Texas valisiyken avukatlık firması Vinson&Elkins aracılığıyla lobi faaliyeti yürüten Alcoa'nın başkanı O'Neill, yasa boşluklarından yararlanarak **60,000 ton sülfür dioksiti doğaya bıraktı.** Vinson&Elkins, Bush'a 200,000 $ lık seçim bağışında bulundu. Bush'un eski Hazine Sekreteri olan Nicholas Brady ve Bush'un eski asistanlarından biri olan Edith E. Holiday ise şu anda, **Azerbaycan'da petrol isi yapmak üzere güçlü Suudi aileleriyle birlikte çalışan, Amerada Hess adlı Amerikan petrol şirketinin yönetim kurulu üyeleri**. O'Neill, ayrıca Clinton'un ABD Başkanı olarak geçirdiği son gün affettiği; kara para aklamak, vergi kaçakçılığı yapmak, paravan şirket kurmak, rüşvet vermek, dolandırıcılık gibi suçlar nedeniyle yargılanan ve **ABD dışında kaçak yaşayan Marc Rich'in, avukatlığını yapmaktaydı. Marc Rich kaçak yaşarken aynı zamanda avukatı O'Neill'in CEO'luğunu üstlendiği Alcoa'nın spot piyasadan hammadde ihtiyacını temin ediyordu.**

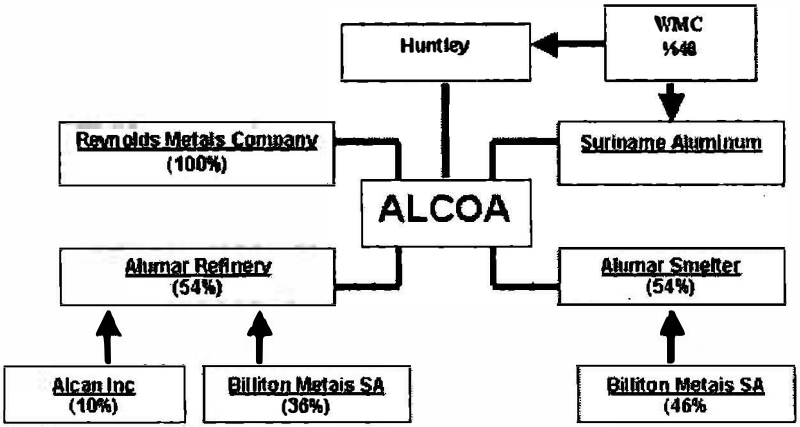
BU NE BİÇİM PİYASA? ABD'DE ALÜMİNYUM'UN HAMMADDESİ BOKSİT KAYNAKLARI YOK ANCAK EN BÜYÜK ÜRETİCİ ABD ve KARTEL LİDERİ ABD MERKEZLİ ALCOA

Dünyanın en büyük alüminyum üreticisi olan ABD merkezli Alcoa ve yine ABD'de yer alan alüminyum üreticileri ne bir küre-

sel Alüminyum karteli kurma, ne de kurulan kartele liderlik etme hakkına teorik olarak sahip değiller. Çünkü ABD'de ve Avrupa'da alüminyum üretimi hammadde kaynakları açısından dışa bağımlılar. Bu bağımlılık ABD'de %100.

ABD birincil alüminyum üretiminde ihtiyaç duyduğu boksit madeni açısından bu bağımlılık %100 olmakla birlikte, sadece sıvı alüminyum üreten elektrolizhanelere sahip şirketlerde elektroliz hücrelerinde kullandıkları ara ürün olan alümina ihtiyaçlarının %30'unu ithal etmek durumundalar. Kısaca ABD'de ve Avrupa'da taşıma suyla değirmen çalıştırıyorlar. Kanada, Avustralya, Yeni Zelenda, Kongo (Zaire), Gine boksit kaynakları ABD ve Avrupa'ya çalışıyor. Özellikle Afrika kıtasında boksit kaynaklarına sahip ülkeler ve ABD arasında tipik bir sömürge ilişkisi var. Maden kaynakları, batılı şirketlerin özel mülkü haline getirilmiş ve o ülkelerin maden kaynaklarına sahip toprakları adeta ulusal sınırların dışına maden mülkiyeti vasıtasıyla çıkarılmış. İşin doğal sonucu, topraklarında alüminyumun hammaddesi boksit bulunmayan ABD ve onun çokuluslu şirketi Alcoa vasıtasıyla küresel alümina ticaretinin %50 sini tek başına kontrol eder halde. Bunun anlamı; küresel boksit madenciliği ve maden kaynaklarının en az %50'sinin de Alcoa'nın kontrolünde bulunduğu.

Aşağıda küresel alüminyum üretiminin neredeyse %80'ini elinde tutan şirketlerin birbirleri ile olan sermaye ilişkileri görülmektedir. Halen Alcoa kendisinin yapılandırdığı ve Rus alüminyum şirketleri Rusal ve Sual ile sermaye ilişkisi kurmaya çalışmaktadır. Bu ilişki eninde sonunda kurulacaktır. Nitekim Sual ile yapılan görüşmeler kısa zamanda bu sermaye ilişkisinin kurulacağı yönündedir. Kaldı ki **Sual'in sermayesinin %23'ü İngiliz Fleming Family'e (Fleming Holding) geçmiştir.**

Brezilya Boksit madenleri üzerine kurulan Mineracao Riol do Norte (MRN) şirketi Alüminyum sektörünün en büyüklerini bir araya getirmiştir. Mineracao Riol do Norte'nin sermaye dağılımı aşağıdaki gibidir. Aşağıda göreceğiniz tablo ve grafikler aslında "Küresel Alüminyum Kartelinin" tarafımızdan çekilmiş bir fotografıdır.

MINERACAO RIOL DO NORTE	
ORTAK ŞIRKETLER	SERMAYE ORANI (%)
Alcan Inc	12
Alcoa	13.2
Billiton Metais SA	14.8
Companhia Brasileira de Alumínio	10
Companhia Vale do Rio Doce	40
Norsk Hydro ASA	5
Reynolds Metals Company	5
Toplam Hisse	**100**

Marc Rich kendisini affettirdi.
Ancak,
Edmond Safra'nın
biletini kesin!
Kartel

MONAKO ve BİR SIRA DİŞI ÖLÜM EDMOND SAFRA

Nüfusu 30 bin kadar olan Monako Prensliği, ünlü kumarhanelerinin yanı sıra dünyanın en güvenli ülkelerinden biri olarak bilinmektedir. Yüzölçümü sadece 1,9 kilometre kare olan bu mini ülkede yaklaşık 500 polis görev yapar ve neredeyse ülkede, her 60 kişiye bir polis düşer.

Hemen her yerde güvenlik kameraları, prensliğin en küçük, en dar sokakları dahil her yerini sürekli gözetim altında tutar. Bu minik ülkede polis, herkesi tanıdığı gibi en ufak şüpheli bir duruma el koymakta istese de gecikemez. Bu ülkede suç oranı çok düşüktür. Cinayetler, hırsızlık ve diğer adi suçlar on yılda bir olur. Bu güvenli minik prenslik, gevşek vergi kanunları ve buna bağlı olarak bir vergi cenneti olarak da tanınmıştır. Dünyanın en ünlüleri ve zenginlerini, güvenli, aynı zamanda bir vergi cenneti olarak tanınan bu ülkede görmek olasıdır. Bu özelliği nedeniyle son yıllarda, dünyanın en ünlüleri ve zenginleri ile finans sihirbazları burada ev, malikane alıp, sürekli ikâmet ve işlerini buradan takip etmeye başlamışlardır. Monako aynı zamanda Sovyetler Birliği'nin yıkılışından sonra servet kaynakları bilinmeyen oligark yeni Rus para çarlıklarının da uğrak ve yerleşim merkezidir.

İşte bu zenginlerden ünlü banker Edmond Safra da Monako'yu tercih edenlerdendi. Altı katlı, eski, kocaman ve sonradan akıllı bir modern yapıya dönüştürülmüş konağın en üstünde, ailesiyle birlikte çift daireli bir katta yaşıyordu. Şifreli de-

mir kapıların, kurşun geçirmez camların, kameraların, güvenlik görevlilerinin ve şahsi korumalarının kanatları altında, son derece güvenli ve rahat bir yaşam sürmekteydi.

Monte Carlo'da, deniz kıyısında eski bir konağın en üst iki katında ikâmet eden 67 yaşındaki Edmond Safra; 3 Aralık 1999 Cuma günü, sabaha karşı çıkan yangında dumandan boğularak can vermişti.

Parkinson hastalığı çektiği söylenen banker, bir hastabakıcı ve tamamı Mossad tarafından eğitilmiş, Shmule Cohen komutasındaki 11 kişilik güvenlik timinin korumasındaydı. Aslında, bu para ve finans baronunun parkinson hastalığına muzdarip olduğu da tartışmalıydı. Ancak öldüğünde yanında bir hemşire ve bir hasta bakıcı vardı. Ölümünün tek tanığı da ABD vatandaşı olan 41 yaşındaki hasta bakıcıydı.

Ted Maher isimli hasta bakıcının, hasta bakıcılığı da su götürürdü. Çünkü; Ted Maher ABD ordusu özel kuvvetler birliğinden emekliydi. ABD ordusu özel kuvvetler birliğinden emekli hangi asker hasta bakıcılık yapardı ki?

Banker, bankacı, dolar milyarderi Edmond Safra'nın ölümüyle ilgili ABD'li özel kuvvetlerden emekli edilmiş hastabakıcının anlattığı hikâyeye göre; yüzleri maskeli iki kişi sabaha karşı şifrelerle açılan kapıdan eve girmişti. Saldırganların karşısına çıkan ve **6 ay önce işe başlayan Ted Maher**, davetsiz misafirlere karşı koyarken, karnından ve bacağından bıçaklanmış ve saf dışı edilmişti. Ardından yüzleri maskeli saldırganlar evi iki ayrı yerinden kundaklayarak yangın çıkarmışlardı. Saldırganlar, birinci katta bulunan ve içinde Edmond Safra'nın bulunduğu sağlık odasına ilerlerken, karnından ve bacağından bıçaklanmış kanlar içinde kalan eski özel kuvvetler mensubu hastabakıcı Ted Maher son bir gayretle alarmı çalıştırdı. Alarmı ve gürültüleri duyan Safra, panik halinde ikinci kata çıktı. Birinci ve ikinci katı, çelik bir kapı ile ek güvenlik sağlayan kurşun geçirmez camlar ayırıyordu. Yanına Filipinli hemşiresi Vivienne Torrente'yi alan Safra banyoya girdi ve kapıyı içerden kilitledi.

Alarmın çalmasından 5 dakika sonra polis geldi. Ancak esrarengiz bir biçimde Safra'nın bulunduğu kurşun kaplama çatı katından alevler yükseliyordu. Bu arada dışarı çıkmayı başaran eşi Lily cep telefonu ile kocasını aradı. Ancak Safra o kadar çok korkuyordu ki, dışarı çıkmadı.

İtfaiye, iki saat süren bir çaba sonucunda kurşun zemini delerek üst kata girmeyi başardı. Ancak iş işten geçmişti. Safra ve yanındaki hemşiresi dumandan boğularak öldü.

İsviçre'nin Cenevre kentindeki Hekhal Haness sinegogunda yapılan dini törene, İsrail Dışişleri Bakanı David Levi ile Nobel barış ödülü sahibi şair Elie Weisel'in de aralarında bulunduğu 700 kişi katıldı. Törende konuşan Weisel, değişik sosyal yapı, din, kültür ve kökenden gelenlerin cenaze töreninde buluştuğunu belirtti. Bir saat süren törenden sonra Safra'nın cenazesi Fransa sınırı yakınlarındaki Veyrier köyünde bulunan Yahudi mezarlığına gömüldü.

KİM BU EDMOND SAFRA?

Dünyanın en büyük bankerlerinden biri olan ve çok sayıda Türk müşterisinin de bulunduğu öne sürülen Edmond Safra, 1932 yılında Lübnan'da doğdu. Bir Osmanlı banker aileden geliyordu. Halep menşeili bir Seferad Yahudi aile olan Safralar, Osmanlı döneminde Halep, İskenderiye ve İstanbul'da bankerlik yapmışlar, Osmanlı İmparatorluğu'nda ticaretin finansmanında rol almışlardı. Osmanli'nın yıkılması ve Orta Doğu'da yeni bir dönemin başlamasından sonra aile Beyrut'tan göçe zorlanırlar. Ama Beyrut'tan merkez olarak hiç vazgeçmezler. Babası Yakup Safra Suriye'nin Alleppo bölgesinde kurulan Yahudi bankasının Başkanıydı. Edmond Safra ve babası Yakop 1952 yılında İtalya/Milano'ya giderler, burada 5 yıl kalırlar. Bu 5 yıl içinde bütün Avrupa, ülkelerindeki diğer Seferadlarla ilişki kurup özellikle altın ticareti yaparlar. Ardından Brezilya'ya yerleşirler. 3 yıl sonra

Sao Paolo'da Banco Safra SA'yı faaliyete geçirirler. Banka Edmond'un amcaları Moşe ve Yosef tarafından yönetilmektedir. Brezilya'dan İsviçre'ye göç eden **Safra**, başta Museviler olmak üzere **dünyanın dört bir yanındaki varlıklı kişilerin güvenini, dostluğunu kazanarak onların paralarının yönetimini elde eder.**

1960'lı yıllarda 1 milyon dolar sermaye ile Cenevre merkezli ticarî Kalkınma Bankası'nı kuran Safra, 1960'larda kurulan bankanın mevduatını, 1983 yılında 5 milyar dolara yükseltti ve bu bankayı aynı yıl 550 milyon dolara Amerikan Express'e sattı. Ölümünden önce Monaco'ya yerleşen Safra, ABD ve Yunanistan'da çok sayıda sinagog, okul ve Yahudi cemiyeti binalarının yapımı için katkı sağlıyordu. New York Ulusal Bankası'nın **(Republic National Bank of New York)** kurucusu da olan Safra, 1999 yılı başında Forbes dergisinin en zenginler listesinde yer almıştı.

Safra, bireysel bankacılık dışında değerli metal ve menkul kıymet işlem hacmi ile de dünyada söz sahibi oldu. **Bankasının adı altın borsasında, kuşkulu alım-satım işlemlerine karıştı. Safra sık sık karapara, uyuşturucu ve silah ticareti yapmakla da suçlandı. Bu suçlamaların en önemlilerinden biri İran-Conta skandalına para aklayarak karıştığı yolundaki iddialardı.** Safra; ABD-İsviçre-Türkiye ve Kolombiya eroin-kokain para trafiğine yardımcı olduğu gerekçesiyle soruşturuldu. Panama'nın ünlü diktatörü Noriega uyuşturucu paraları için Safra'nın bankasını tercih ediyordu. Safra'nın bankası New York Ulusal Bankası'nın **(Republic National Bank of New York) Rus mafyasının kara para transferi ve aklamasına aracılık yaptığı gerekçesiyle Bank of New York'la birlikte soruşturuldu. Soruşturma sonucunca 'Rusya-gate' skandalı patlak vermişti.**

SÖZDE SORUŞTURMA VE BULUNAN KATİL

SİS PERDESİ HENÜZ ARALANMADI

Edmond Safra, ölümünden önce sahibi olduğu **New York Ulusal Bankası'nı, Londra'daki HSBC kuruluşuna satmak üzere pazarlık masasına oturmuş, 10 milyar dolarlık bir satış görüşmesini yürütmekteydi. Pazarlık anlaşma noktasına ulaşmıştı. Aynı zamanda, hem Edmond Safra hem de HSBC Sovyetlerin çöküşüyle birlikte Rus para ve sermaye piyasalarına girmiş bir çok mali operasyon yürütmekteydiler. Dağılan Sovyetler Birliği'nde Özelleştirme uygulamaları hiçbir kurala bağlı olmaksızın bir servet transferi furyasına dönüşmüş, tüm zamanların en büyük soygun ve talanını Rus mafyası organize eder hale gelmişti.** Belki de bu nedenle yabancı gazeteler, Safra'yı "kara para aklama operasyonlarında ABD yönetimiyle işbirliğine gittiği için cezalandırdığı" senaryosunu manşetlerine taşımışlardı. Gerçektende Safra, bir ucu Kremlin Sarayı'na uzanan kara para aklama skandalının tamda içerisindeydi. FBI'ın yürüttüğü soruşturmayı sonuçlandıran, Safra'nın bankasında hesabı bulunan Rus vatandaşlarının para hareketlerinin izlenmesiydi. Safra'nın ölümüyle ilgili tüm şüpheler, Rus organize suç organizasyonlarının, mafyasının üzerindeyken; Monaco polisinin ABD ordusu özel kuvvetler birliğinden emekli 'hasta bakıcı' Ted Maher'i sorgulaması Banker Edmond Safra'nın Rus mafyası tarafından öldürülmesi senaryosunu bozuyordu.

On yılda bir olayla karşılaşan Monaco polisi sözde hastabakıcı olan emekli **özel kuvvetler mensubunu** sorgularken, önce hastabakıcının ifadesinde anlattığı gibi kapının zorlanmamış olduğunu, ardından binanın giriş katındaki bankaların güvenlik kameralarından söz konusu saatte giriş-çıkış yapan olmadığını tespit etmişti ! (oysa Safra'nın ikamet ettiği bina tam anlamıyla camlı bir köşkü andırıyordu. Binaya hiçbir iz bırakmadan girmenin onlarca yolu vardı ve en son seçenek Safra'ya ulaşmak için

binanın ana kapısından girmek olacaktı.) Hasta bakıcı Ted Maher biraz daha sıkıştırılınca çözülmüş ve ardında itiraf etmişti. Ted Maher sözde ağır olarak nitelendirdiği çalışma koşullarını değiştirmek için son derece kaba ve bir **özel kuvvet personeline yakışmayan aptalca bir tezgâh kurmuştu**. Önce bankeri yaşamının tehlikede olduğuna ikna edecek, sonra kahraman gibi ortaya çıkarak ödülünü isteyecekti. Zavallı Maher olay sabahı kendisini bıçakladığını, sonra da yangın çıkardığını kabul etti.

HSBC ile on milyar dolarlık banka satış görüşmeleri, Milyarlarca dolar, mafya ve siyasetçi kontrolündeki Rus para ve sermaye piyasalarında kreditör bir oyuncu, sözde Parkinson hastalığından muzdarip, uluslararası mali sermaye içinde derinliği olan 67 yaşında bir Yahudi banker, karapara aklama iddiaları ve ABD yönetimiyle işbirliği, kıymetli metal işleri, sabıkalı banka, Rus mafyası, ölüm gecesi yok olan korumalar, sıkıştırılınca basit ve inandırıcı olmaktan uzak bir senaryoyla çözülen **ABD ordusu özel kuvvetler birliğinden emekli hasta bakıcı**. Kargaların bile güleceği itiraf senaryosuna herkes inanmış ve birden bire Edmond Safra ve onun gizemli ölümü gazete manşetlerinden silinivermişti. Oysa Maher'in eşi; Maher'in itiraf ifadesinin kendisinden zorla alındığını söylüyor. Newsweek'in ve diğer batılı basın yayın organlarının hapishanede Maher ile görüşme istekleri Monako adli makamlarınca reddediliyor.

KREMLİN-YELTSİN-MAFYA HATTINDA BUHARLAŞAN IMF KREDİSİ (RUSYA-GATE)

Edmond Safra, kurucusu olduğu ve hisse sahipliği ile kontrolünü elinde bulundurduğu 'Republic National Bank of New York' bankası Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından 1997 yılında, pek çok yabancı bankacı gibi Rus pazarına girdi. **Soğuk Savaş sonrası türeyen yeni Rus zenginleriyle iş yapan Safra,** Rus pazarında görünürde 190 milyon dolar kaybetmişti!

1998 yılında, Amerikan Federal Soruşturma Bürosu (FBI) Safra'nın bankası olan Republic National Bank of New York'ta hesabı bulunan Rus vatandaşlarını takibe almış, ve banka üzerinden FBI'ca hesaplar bir yıl boyunca takip edilmiş ardından 'Rusya-gate' skandalı patlak vermişti. **Uluslararası basın, Rusya'nın Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) aldığı milyonlarca dolarlık krediyi buharlaştırdığı, Rus Mafyası'nın Bank of New York aracılığıyla kara para akladığı söylentileriyle çalkalanmaya başladı. Öyle ki skandalın ucu Kremlin'e kadar uzananmış, Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin ile kızı Tatyana ile damadı Okulev'in adı da skandala karışmıştı. Yeltsin ailesinin Bank of New York üzerinden dolaylı yollardan para akladığı ve gizli hesapları bulunduğu iddia edildi.**

Dünyanın en zengin 200 işadamından biri olan, 68 yaşındaki Safra'nın, ölümünden önce birşeylerden rahatsız ve tedirgin olduğu çevresi tarafından da biliniyordu. Hatta iki ay önce, "Bende Parkinson var. Yakında bankacılığı tamamen bırakıyorum" diyerek Republic National Bank of New York'ta kalan 3 milyar dolarlık hisselerini İngiliz HSBC Bankası'na satmaya karar vermişti. The Sunday Times Gazetesi'ne açıklama yapan ve Safra'yı yakından tanıyan bir İngiliz işadamı; Safra ailesinin milyarder bankacının kara para olayını soruşturan Amerikan kuruluşlarıyla işbirliği yapmaması için Mafya tarafından öldürüldüğüne inandıklarını bildiriyordu. Gerçekten de Republic National Bank of New York bankasına FBI ile işbirliği yapmaması için birileri mesaj göndermeye karar vermiş olamaz mıydı? Bu durumda mesaj, bankanın kontrol hisselerini elinde tutan sahibin öldürülmesinden mi geçiyordu? Hepsinden önemlisi Edmond Safrayı bankacılığı bırakmaya zorlayan olay ya da olaylar zinciri nelerdi?

Safranın ölümünün ardından, **HSBC,** Republic New York Corporation'ı (daha sonra **HSBC USA Inc.** ile birleşti) ve kardeş şirketi **Safra Republic Holdings S.A.**'yı (bugünkü adıyla **HSBC Republic Holdings Luxembourg S.A.**) satın aldı.

"OLİGOPOLLER ve KARTELLER DÜNYASI" Büyük olan kim?

Toplumun önemli bir kesimi onlardan habersiz. Onlardan haberdar olan aydınların bir kısmı onları bir tehdit olarak algılıyor. Yine onlardan haberdar olanların bazıları onları kalkınmanın istihdamın bir aracı olarak görüyorlar. Ancak şurası kesin ki onları tehdit olarak görmeyenlerin sesi her nedense çok duyuluyor. Basın yayın organları bu anlamda oldukça yanlı bir yayın politikası benimsemişler.

Daha önce hiç bu kadar büyük bir güç ve zenginlik sahibi olmadılar. Günümüzde çokuluslu şirketlerin kârlarının üçte ikisini, kuruldukları ülkelerin dışından sağlamaktalar. Girdikleri ülkelerde kapılar sonuna kadar açılıyor. Parlementolar, hükümetler ve bakanlar onların adını duyduklarında bir tür hipnoza uğruyorlar, Başbakanlar, önlerinde ceketlerinin düğmelerini iliklemeden çıkamıyor. Yerli şirketler onlarla ortak olabilmek için şirket yönetimini kaybetme pahasına sermayelerinin yarıdan fazlasını onlara satmaya can atıyor. Gelişmiş ülkelerin dışında kalan onlarca ülkede, yine onları seven ve bir an önce gelmesini bekleyen bir kaç dernek ve yine birkaç vakıf var. Yine bu ülkelerde yüzlerce sivil toplum örgütleri olmasına rağmen, nedense onları seven birkaç vakıf ve derneğin dışında kalan çoğunluğun sesi duvarlara çarpıyor. Onlar neredeyse sınırsız bir gücün sahipleri en azından kendilerini öyle görüyorlar. Oysa onlar kendilerini sevenlerden pek hoşlanmıyorlar. Onların rahatsız oldukları çok önemli bir olgu da ulus, ulusal sınırlar ve ulusal hukuk sistemleri.

Tüm bunlara rağmen biz ve dünya onları tanımlarken ulus sözcüğünü bir taraflarına ekliyoruz.

Onlar; çokuluslu şirketler, kısaca (ÇUŞ). Çoğumuzun gelmiyor dediği yabancı sermaye, ya da yatırımdan söz ettiğimiz zaman ifade etmeye çalıştığımız uluslararası sermaye. Oysa onlar ve onların şubeleri, alt şirketleri her tarafta, onların ürettiklerini yiyoruz, içiyoruz, kullanıyoruz...

Ulusal sınırlarımız içinde perakende ticaret, alışveriş merkezleriyle tamamen onların kontrolüne geçmek üzere. Mağazalarında yerli ürünlerle karşılaşmak bir sürpriz olarak algılanır hale geldi. Dağıtım kanallarında onlar var. Madencilik sektörü ve yer altı kaynaklarımızın neredeyse tamamı üzerinde hak sahibi olmuşlar. Ve bir çok yerli şirketimizin büyük hissedarları.

Farklı bir anlatımla gelmiyor dediğimiz ve bize gelmediği söylenen dünya piyasalarının egemen gücü, yani bu piyasaları kontrol eden kartelci yabancı sermaye, ülkemizde önemli bir yer ve paya sahip konumuna gelmiş. Hemen hemen her sektörde onlar var. McDonalds, Burger King, Ford, General Motors, Shell, BP, Coca Cola, Pepsi, IBM, Microsoft, Siemens, DaimlerChrysler, General Electric, Citigroup/Citibank, AXA, Allianz, Deutsche Bank, Philip Morris, Carrefour, Fiat, Hewlett-Packard, HSBC Holdings, Morgan Stanley Dean Witter, Merrill Lynch, Unilever, Metro, Nestlé, ABN AMRO Holding, Thyssen Krupp, EON, Goldman Sachs Group, Pfizer, Robert Bosch, Alcatel, Caterpillar, Cargill, Procter & Gamble, Migros, Real ve daha onlarcası.

Çokuluslu şirket nitelemesi sermayesinin birden fazla ulusa mayeden oluştuğu anlamını içermiyor. Bu niteleme bu şirketlerin birden fazla ülkede faaliyette bulunduğunun bir işareti. Nitekim; Birleşmiş Milletler Sosyal ve Ekonomik Olaylar Bölümü çokuluslu şirketleri " iki ya da daha çok ülkede varlıkları, fabrikaları, madenleri, satış ofisleri...vb kontrol eden bütün girişimler" olarak tanımlamaktadır. Günümüzün çokuluslu şirketlerinin merkez ülke dışında, neredeyse tüm dünya ülkelerine ya-

yılmış satış ofisleri, fabrikaları, madenleri, şubeleri bulunmaktadır. Günümüz çokuluslu şirketleri ağırlıklı olarak teknolojilerini, üretimlerini ve üretimi arttırıcı yatırımlarını merkez ülke içinde tutarken pazarlama, ticaret ve hammadde teminine dönük yatırımları olan satış ofisleri, şubeleri, montaja dayalı fabrikaları, madencilik faaliyetleri diğer ülkeler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Madencilik konusunda merkez ülke dışına yapılan yatırımlar merkez ülke rafinelerine, imâlathanelerine, fabrikalarına hammadde aktarmaya dönük faaliyetlerin ötesine geçmemektedir. Örneğin Siemens AG Almanya dışında dünyanın 190 ülkesinde faaliyet gösterirken üretim faaliyetlerini ve sahip olduğu teknolojiyi Almanya ve yine ağırlıklı olarak Avrupa Birliği ülkelerinde tutmakta diğer ülkeler ise Siemens'in ürünlerinin ticaret ve pazarlama sahası olmaktadır. Yine Carrefour Fransa dışında dünyanın 30 ülkesinde beş bini aşkın hiper ve süper marketleriyle faaliyette bulunurken aynı zamanda Fransız ürünlerine geniş bir pazar ağı sunmaktadır.

Dünya ekonomisinin neredeyse tamamını kontrol ve yönetme noktasında hızlı bir genişleme içerisinde bulunan çokuluslu şirketler bugün dünya üretimi ve bundan kaynaklanan hasılatın yarısından fazlasını kontrol etmektedirler.

Küresel otomobil piyasasını ele alarak başlayalım;

Geçtiğimiz yüzyılın başında henüz tanınmış bir otomobil markası olmadığı gibi gerek ulusal düzeyde ve gerekse uluslararası piyasalarda seri üretim yapan bir firma yine buna ait bir pazarlama ağı yoktu. Üretim, atölye düzeyinde ve küçük bölge ya da şehirlerle sınırlıydı. Özel talepler üzerine yine özel imâlat yapılmaktaydı. Günümüzde ise manzara yüzyılın başına oranla farklı. Fiat, Peugeot, Citroen Renault, DaimlerChrysler Nissan, Honda, Volkswagen, Mitsubishi, General Motors, Ford, Hyundai, Toyota olmak üzere 13 şirket dünya toplam üretiminin %80'ininden fazlasını gerçekleştiriyor. DaimlerChrysler'in 136,897.300.000.-$ lık 2001 yılı cirosu tek başına Türkiye Cumhu-

riyeti Gayrisafi millî hasılatına yakın, Yine 177.260.000.000.-$ lık 2001 yılı cirosuyla General Motors firması tek başına Türkiye Cumhuriyeti ekonomisinden büyük. 79,287.300.000.-$ lık geliriyle tekbaşına Volkswagen firması ülkemiz ekonomik büyüklüğünün yarısından fazla. General Motors,Ford Motor ve DaimlerChrysler'in toplam geliri koskoca Afrika kıtasında yer tutan ülkelerin ulusal gelirlerinin toplamından fazla!

Lastik üretimine baktığımızda üç büyük şirketin 50 milyar dolara yakın ciroyla dünya lastik pazarının %52 sine hakim olduğunu görmekteyiz. Toplam ciroları 10 milyar doları aşan üç şirketin (Continental, Sumitomo Pirelli) Pazar payları ise sırasıyla %7, %6 ve %5. Toplamda altı şirket dünya lastik piyasasının %70'ini kontrolleri altında tutuyor.

ŞİRKET	CİRO (Milyar/2001)	PAZAR PAYI	
Bridgestone	17,566.3 $	%18	Top=%52
Michelin	14,566.4 $	%18	
Goodyear Tire & Rubber	14,147.2 $	%16	
Continental	11,233.3 €	%7	
Sumitomo	4,900. €	%6	
Pirelli	2,831. € (net satış)	%5	

Pazar payları Kaynak; ICEM. International Federation of Chemical, Energy, Mine & General Workers Unions, Bridgestone Corp Annuel Report 2001, Groupe Michelin Annuel Report 2001, Goodyear Tire & Rubber Co Annuel Report 2001, Continental A.G Annuel Report 2001, Sumitomo Rubber Industries Ltd Annuel Report 2001, Pirelli S p A Annuel Report 2001

Uluslararası plânda ele alınan tüm sektörlerde, otomotiv sektöründe karşı karşıya kaldığımız yapının dışında bir bir yapıyla karşılaşmak olası değil. Örneğin perakende sektöründe 219,812.000.000.-$ lık 2001 yılı geliriyle **Wal-Mart** Stores dünyanın en büyük ÇUŞ'larından biri. Wal-Mart Stores'in ekonomisi Türkiye'miz başta olmak üzere 160'ı aşkın ülkeden daha büyük. Yine 36,151.000.000.-$ lık 2001 yılı geliriyle **Kmart** adlı şirket ülkemiz 26 milyar dolarlık 2001 dış satımının üzerinde bir gelir yaratmış. Yine 62,224.600.000.-$'lık geliriyle **Carrefour,** 44,346.800.000.-$'lık geliriyle **Metro,** 11,955.200.000.-$ lık geliriyle **Migros** adlı ÇUŞ lar benzeri diğer şirketler vasıtasıyla küresel parakende ticaretin önemli bir kısmını ellerinde tutuyorlar. Bu

tür ÇUŞ ların nüfus yoğun kentlerde ya da mevsimsel olarak nüfusu yoğunlaşan yerlerde toplanması onlara aynı zamanda tüketici tercihleri ve markalar ve hatta yer yer üretici firmalar üzerinde de kontrol imkânı vermekte. **Örneğin; faaliyette bulundukları ülkelerde istemedikleri yerli ürünleri raflarına koymuyorlar. ya da tüketilecek ürün tercihlerini yerli malından yana kullanan bireyler, çokuluslu bu şirketlerin mağazalarında ya da alış veriş merkezlerinde tercih ettikleri yerli bir ürünle buluşabilme umudu adına alış verişe ayırdıkları zamanlarının önemli bir bölümünü rafları taramakla geçiriyorlar.**

1980 yılına kadar tanışık olmadığımız fast food'la ekonomimizin liberizasyonu ile karşı karşıya kaldık. Geleneksel hale gelmiş köfte-ekmek ya da döner-ekmek alışkanlığımıza küresel bir tokat olarak indi hamburger menüler ve onların çokuluslu şirketleri. 14.870.000.000.-$ lık 2001 yılı geliriyle McDonalds, Burger King... françayzing denilen bir yöntemle İnsanların yoğun zorunlu olarak toplandıkları şehir merkezlerinin köşe başlarını tuttular. 'New Frank's hot dog' ın çokuluslu bir seyyar fastfood satıcısı olduğunu ÇUŞ lara ait alış-veriş merkezlerinin giriş kapılarında öğrendik.

Dünya kolalı içecek piyasasının neredeyse tamamını iki çokuluslu şirket kontrol etmekte bunlardan Pepsinin 2001 yılı geliri 26.935.000.000.- $, Coca-Cola'nınki ise neredeyse pepsinin iki katı tam 45.792.000.000.-$ (Coca-Cola 20,092.000.000.-$+ Coca-Cola Enterprises 15,700.000.000.-$) Pepsi ve Coca-Cola toplam gelir büyüklüğü, Ülkemizin Gayrisafi millî hasılasının yarısına denk geliyor. Üstelik Bunlar sadece kolalı içecek piyasasında üretici aktörler değil. Bu şirketler her türlü içecek üretiminde varlar. Girdikleri ülkelerde içecek pazarlama ve dağıtımını da kontrollerine alıyorlar. Hatta bazen bulundukları ülkede işbaşında bulunan hükümete karşı geliştirilen komplolara Venezüella örneğinde olduğu gibi su, soda, kola... dağıtımı yapmayarak destek veriyorlar.

Dünya tütün piyasası da birkaç şirketin kontrolünde örneğin; ülkemizde de faaliyet gösteren **Philip Morris'in** 2001 yılı geliri 72,944.000.000.-$, **British American Tobacco'nun** 18.143.900.000.-$, 16.330.900.000.-$'lık geliriyle Japon tütün şirketi **Japan Tobacco**'da küresel pazarda yerini almış. Latin Amerika sigara piyasasının %60'ını tek başına İngiltere merkezli British American Tobacco, geri kalanını da New York merkezli Philip Morris, yine New York merkezli **RJR Nabisco** kontrol altında tutuyor. Söz konusu bu üç büyük çokuluslu şirket dünya sigara pazarının yaklaşık %40'ını kontrol etmekte. Bunlardan **birincisi Philip Morris**; ürettiği **Marlboro, Merit, Virginia Slims**, ve diğer sigara markalarıyla 54 ülkede faaliyet gösteren dünyanın en büyük sigara şirketi. Küresel Sigara endüstrisinin %16-%18,5, ABD piyasasının %80 ini tek başına kontrol ediyor. İkinci şirket British American Tobacco (BAT); ürettiği **Pall Mall, Lucky Strike, Capri** ve diğer marka sigaralarıyla dünyanın 120 ülkesinde içiliyor, **British American Tobacco** (BAT), dünya sigara piyasanın **%13-%15**'ini elinde bulunduruyor. Üçüncü şirket **RJR Nabisco**; Türkiye onu R. J. Reynolds olarak tanıyor. (R.J. Reynolds–Nabisco 1980 yılında birleştiler) bu şirket sahibi olduğu **Camel, Winston, Salem** ve diğer marka sigaralarla dünyanın 57 ülkesinde faaliyet göstermekte. Dünya sigara piyasasının %4-%6,5 ine sahip olan firma yine dünyanın büyük sigara şirketlerinden biri olan Japon Tobacco ile yakın ilişkiler içinde.

Gelişmiş ülkelerde sigara karşıtı kampanyalar, milyarlarca dolar tazminat mahkumiyetleri gibi nedenlerle her geçen gün ciroları, piyasa payları gerileyen bu çokuluslu tütün şirketleri (A.B.D'de son 10 yılda sigara tüketimi yüzde 30 azaldı), merkez ülkelerde uğradıkları kayıplarını diğer ülkeler (geri kalmış, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler) piyasalarında telafi ediyorlar. Genellikle devlet tekelinde olan diğer ülke piyasaları bu ülke yönetimleri üzerinde yürütülen lobi faaliyetleri ve özelleştirme gibi yöntemlerle çokuluslu tütün şirketlerine açılıyor. **Dünya Sağlık Örgütü (WHO)nün imzaya açtığı ve sigaraya karşı etkin önlem-**

ler alınmasını isteyen uluslararası sözleşmeye; küresel sigara ve tütün piyasasından aslan payı alan ABD tek karşı çıkan ülke.

Aşağıda yer alan tabloya bakıldığında ifade ettiğimiz husus çok net olarak görülmektedir.

TÜTÜN ŞİRKETLERİNİN 1997 YILI İÇİN GLOBAL SİGARA PİYASASINDAN ALDIKLARI PAYLAR VE 1995-1997 ARASI CİRO BÜYÜMELERİ

ŞİRKETLER	1997 PİYASA PAYI	CİRO BÜYÜMESİ 1995 - 97
Philip Morris (ABD)	18.24 %	19.13 %
British American Tobacco(İngiltere)	13.71 %	6.27 %
R. J. Reynolds (ABD)	6.08 %	5.01 %
Japan Tobacco (Japonya)	5.55 %	0.14 %
Rothmans Int. (Hollanda)	3.60 %	6.86 %
Reemtsma (Almanya)	2.30 %	56.49 %
KT & G (Kore)	1.82 %	2.17 %
Tekel(Türkiye)	1.44 %	(-) 6.99 %
Seita (Fransa)	1.06 %	(-) 1.79 %
Tabacalera (İspanya)	0.89 %	(-) 0.65 %
Diğer	45.33 %	(-) 10.15 %

Kaynak: Market Tracking International Ltd, 1999. Chaloupka F.J, Nair, R., International issues in the supply of tobacco: recent changes and implications for alcohol. Addiction (2000) 95 (Supplement 4), S477-S489

Philip Morris, British American Tobacco, R. J. Reynolds, Japan Tobacco, Rothmans International, Reemtsma gibi çokuluslu batı şirketlerinin merkezleri olan A.B.D. İngiltere, Almanya gibi ülkelerde sürekli ciro kaybına uğramalarına rağmen, içinde ülkemizin de bulunduğu diğer ülkelerin tütün ve sigara piyasasını çokuluslu şirketlere açması sonucu; bu şirketler uğradıkları kaybı bir taraftan telafi ederken, diğer taraftan pazar paylarını da arttırmaktadır. Diğer bir ifade ile; ulusal şirketlerin ciro kaybı saydığımız çokuluslu şirketlerin ciro artışına neden olmaktadır. Bu sonucun taşıdığı anlam ise; çokuluslu şirketlerin ulusal şirketler ve piyasalarına el konulmasıdır. (Son on yılda Türkiye'de sigara tüketimi yüzde 60 arttı ve sigara kullanma yaşı 11'e indi.)

Ülkemizde 1984 yılında çıkan bir yasayla; Tekel aracılığıyla yabancı sigara ithal edilerek iç piyasaya verilmeye başlanmıştır.

1986 yılında çıkartılan ikinci bir yasa ile ülkemizde tütün tekeline son verilmiş, ardından 1991 yılında çıkartılan bir kararname ile çokuluslu tütün şirketlerinin ülkemizde sigara fabrikaları kurmalarının yolu açılmıştır. Bir taraftan ithalat diğer taraftan taraftan yabancı sigara şirketlerinin üretime geçmesi ve üretimde yabancı menşeli tütün kullanımı, ulusal tütün tarımını olumsuz etkilemiş sonuçta; 2001 yılında çıkarılan bir yasayla Tütünde destekleme alımları kaldırılarak ekim alanları sınırlandırılmıştır. Ayrıca, Tekel özelleştirme kapsamına alınmıştır. Ülkemizde yılda 6,5 milyar paket sigara tüketildiği ve ortalama bir paket sigaranın 1 - 2,5 dolar olduğu dikkate alındığında çokuluslu tütün ve sigara şirketlerine 6,5 – 16,250 milyar dolarlık ulusal Pazar, Türk köylüsü ve kamu yararı aleyhine teslim edilmiştir.

Toplam 182 ülkede faaliyet gösteren **Cargill** ve **Archer Daniels Midland (ADM)** Dünya hububat ticareti üzerinde egemen. Bu piyasada fiyatları belirliyorlar. Tarımsal üretimin her alanında varlar. pirinç, mısır soya fasulyesi, buğday, pamuk, yulaf ve daha bir çok tarımsal ürün, neredeyse onlardan sorulur hale gelmiş. Hindistan'dan $60-$100/ton dan aldıkları buğdayı $230-$240/ton dan uluslararası pazarda okutuyorlar.

Cargill ve Archer Daniels Midland (ADM) dünya hububat ticaretinin dörtte üçünü beraberce kontrol ediyor. Yine dört büyük ÇUŞ'dan oluşan ekip **(Philip Morris, Nestlé, Procter & Gamble, ve Sara Lee)** dünya kahve ticaretinin %70' ini. Ayrıca; Cargill, Archer Daniels Midland (ADM) ve Philip Morris den oluşan üçlü dünya kakao ticaretinin %80'den fazlasını gerçekleştiriyor.

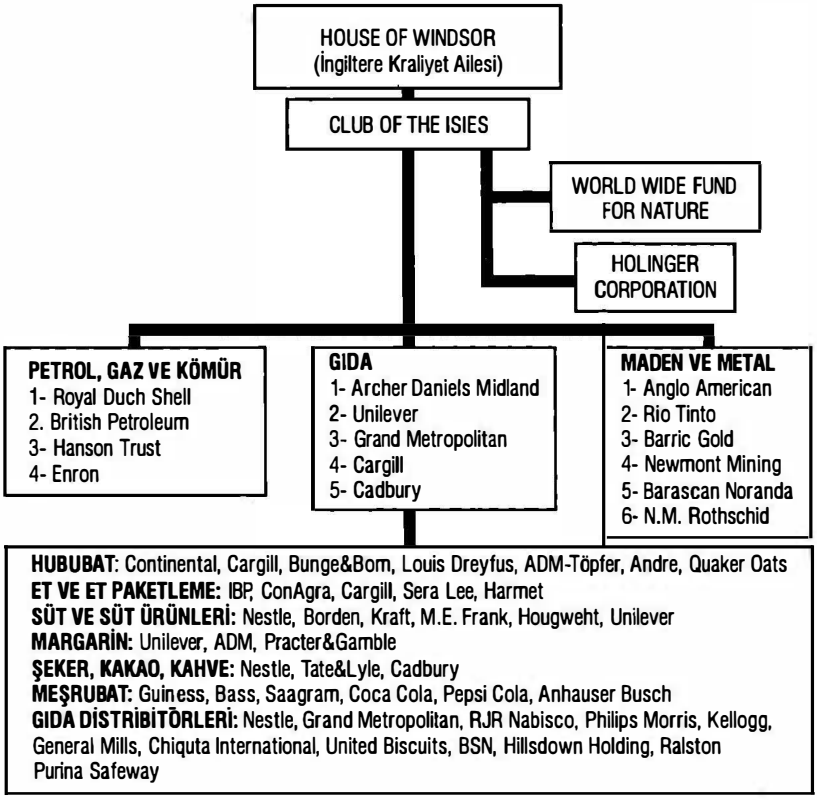
İlaç üretimi yapan 2001 yılı için, büyüklük açısından ilk on sırayı alan şirketler **(Pfizer, GlaxoSmithKline, Merck & Co, AstraZeneca, Johnson & Johnson, Bristol-Myers Squibb, Novartis, Aventis, Pharmacia Corp, Abbott)** dünya ilaç piyasasının %47'sini ellerinde tutuyorlar. Bunun parasal değeri ise 114, 275 milyar Sterlin. Bu şirketlerin ardından gelen 10 şirketle birlikte **(American Home Products, Lilly, Roche, Schering-Plough,**

Takeda, Bayer, Boehringer Ingelheim, Sanofi-Synthélabo, Amgen, Eisai) toplam 20 şirket ilaç piyasasının %66.1'ine hakimler. Bunun parasal değeri ise 161,360 milyar Sterlin.

Tarımsal alanda faaliyet gösteren **Astra-Zeneca, DuPont, Monsanto, Novartis ve Aventis**'den oluşan çokuluslu beş şirket dünyanın toplam toplam tarımsal ilaç (zararlı ot ve böcekler için kullanılan) piyasasının yaklaşık üçte ikisine sahip. Bu şirketler ayrıca genetik olarak üzerinde oynamalar yapılmış tohum piyasasının dörtte birine de hakimler.

150 ülkede faaliyet gösteren **Unilever** 2001 yılındaki gıda ve temizlik sektöründeki faaliyetlerinden (Brooke Bond, Calvin Klein fragrances, Bestfoods, Birds Eye, Persil, Omo, Knorr, Hellmann's, Dove, Ben & Jerry's, Lipton, Slim Fast ve Levers) 46,130.600.000.-$ gelir elde etmiş. Unilever aynı zamanda endüstriyel mineral hammadde piyasalarının içinde. Diğer taraftan dünyanın en büyük çay firması.

Executive Intelligence Review'in 8 Aralık 1995 tarihli 49. sayısında Richard Freeman imzasıyla yayımlanan "The Windsors' Global Food Cartel:Instrument for Starvation " adlı makalesiyle bu çokuluslu şirketlerin önemli bir bölümünün İngiliz Kraliyet ailesine bağlı olduğu ifade edilerek, aşağıdaki organizasyon şeması verilmektedir.

Yine dünya sivil uçak üretimi ve pazarının hemen hemen tamamı Boeing (2001 yılı geliri 58,198.000.000.-$) ve Airbus şiketlerinin kontrolünde. Türk Hava Yolları ve ülkemizde faaliyette bulunan özel hava yollarının uçak parkları da ezici olarak Boeing ve Airbus yolcu uçaklarıyla dolu.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde, bir ya da birkaç şirketin veya bir şirketler grubunun, bir ülkenin ya da bir bölgenin bütün ekonomisini yönetmek gibi bir konuma ulaştığına tanık oluyoruz. Örneğin Japonya merkezli bir ÇUŞ olan Mitsubishi'nin toplam ekonomik faaliyeti dünyanın 4. en büyük nüfusuna sahip Endonezya'nın toplam ekonomik faaliyetinden daha büyük. Mitsubishi grubu 160'ın üzerinde şirketten oluşan dev bir hol-

ding. Gıdadan demir çeliğe, gemi yapımından otomobile bilinen her ekonomik faaliyetin içerisinde. Japonya merkezli bu çokuluslu şirketin toplam yıllık geliri 200 milyar dolara yakın. Mitsubishi Bankası 800 milyar doları aşkın aktif varlığıyla dünyanın en büyüklerinden birisi.

Aktif büyüklüklerine bakıldığında ABD ve Gelişmiş batının yayılmacı gücünü çokuluslu Bankaların oluşturduğu görülüyor. Bankalar bir anlamda Batı'nın en güçlü sömürü silahları o kadar güçlüler ki bir gecede bir ülkenin Gayrisafi millî hasılasının %50 sini bilançolarına ortaklaşa kâr yazıp, offshore ada devletleri üzerinden fonlar yoluyla, Amerika ve Avrupa ekonomisine akıtabiliyorlar.

Örneğin 2001 yılı için Türkiye'de bankacılık sektörü aktif toplamı yaklaşık 112 milyar dolar iken bu rakam. bir çokuluslu banka olan Citibank'ın onda biri nispetinde. Citibank, HSBC ve Deutsche Bank gibi dev bankalar girdikleri ülkenin finansal yapılarında söz sahibi oluyor ve finansal yapıları kendi çıkarları doğrultusunda yeniden şekillendiriyorlar.

1999 yılında Alman Deutsche Bank'ın aktif büyüklüğü 732,5, İngiliz HSBC'nin 696 ve Amerikan Citigroup'un 668,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiş bu bankaların büyüklüğü yaptıkları birleşmelerle neredeyse trilyon doları aşmakta. Dolayısıyla bu bankalar girdikleri ülkelerde yaratıkları rekabetin doğal galipleri.

BANKACILIK SEKTÖRÜ AKTİFLERİ

	TL Trilyon	USD Milyon
Ticaret bankaları	161.579	106.395
Kamu b.	46.144	30.385
Ozel b.	85.643	56.394
Fondaki b.	19.875	13.087
Yabancı b.	9.917	6.53
Kal. ve yat. bankaları	8.218	5.411
Toplam	169.796	111.806

Kaynak: TBB Bülteni, Eylül 2001

Ülkemizde de şube açıp ticaret, yatırım vb alanlarda faaliyet gösteren çokuluslu bankalar (HSBC, Citibank, Deutsche Bank, Bnp-Ak Dresdner Bank The Chase Manhattan Bank, Credit Suisse ABN AMRO...) sonyıllarda ciddi bir atağın içine girdiler. Sektör içindeki aktif varlıkları da her geçen gün artıyor. Fona devredilen bankalar ve fondan neredeyse bedeva alınan bankalar vasıtasıyla, ülkemizin finans sektörü hızla yabancılaşma süreci içerisinde. Bu bankaların çok önemli bir özelliği de Özellikle ABD'de kara ya da kirli para konusunda soruşturmalara uğraması. Nitekim yaygın kanaat sadece ABD merkezli bankaların yılda 500 milyar–1 trilyon dolar civarında, kara para akladıkları doğrultusundadır. Bu hususu ABD'de Senatör Levin'de doğrulayarak, bu paranın en az yarısının ABD'ne geldigini ifade etmektedir.

James Petras'a göre; ABD mali ağları içinde bu kara para sadece ABD yasalarına göre suç sayılan kazançları kapsamaktadır. Çürümüş siyasî liderlerin yasadışı para transferleri, sermaye akışları, uluslararası işadamlarının kaçırdığı vergiler bu hesaplamanın içerisine alınmamıştır. Üçüncü dünya ülkeleri ve Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra sonra kurulan yeni cumhuriyetlerinin ekonomilerinden, Zengin Kuzey'in bankalarına her yıl giren yolsuz para miktarı 20-40 milyar dolar civarındadır. Hileli fiyatlanmış ticaretten, transfer fiyatlamasından ABD mali ağlarına giren para ise yılda 80 milyar dolardan fazladır. Tüm bu hesaplamalara yasa dışı mülk, hisse senedi ve tahvil el değiştirmeleri, elektronik yolsuzlar, sıcak para hareketleri dahil edilmemiştir. Yine Petras'a göre; Dünyanın en büyük bankaları içerisinde yer alan ABD merkezli Bank of America, J.P. Morgan, Chase Manhattan ve Citibank'ın elde ettiği kârların önemli bir yüzdesi kara para hesaplarına hizmet vermekten sağlanıyor. Bu bankalar; para aklayarak, kara paralarla kurulmuş uluslararası fonları yöneterek ABD'nin küresel gücünü destekliyorlar.

Çokuluslu şirketler ve Çokuluslu bankalar üzerinde düğümlenen suç ve kara para ekonomisinin yarattığı 500 milyar-1trilyon dolar arasındaki paranın diğer yarısı ise İngiltere, Almanya,

Fransa gibi zengin Avrupa ülkelerinin mali ağlarında dolaşıyor. Yine bu miktarın yasa dışı mülk, hisse senedi ve tahvil el değiştirmeleri, elektronik yolsuzlar, sıcak para hareketleri dikkate alındığında daha da arttığında kuşku yok.

Kara para ve suç ekonomisi üzerinde yapılan soruşturmalarda Citibank'ın adı hep öne çıkmaktadır. Örneğin; Meksika eski başkanının kardeşi Raul Salinas'ın ülkesinden kamu fonlarını hortumladığı 200 milyon doları Citibank para kaynağını güzergahını paranın kime ait olduğunu gizleyerek Amerika/New York'a transfer etmişti. Citibank bu ve benzeri transferlerinde Cayman adaları, Bahamalar gibi katı gizlilik yasalarının mevcut olduğu offshore ülkelerde posta kutusundan başka bir adresi olmayan paravan şirketlerini kullanarak yasa dışı yollardan oluşturulmuş para ve sermayeyi aklama konusunda uzmanlaşmış bir çokuluslu bankacılık kuruluşu. Nitekim, ABD Kongre soruşturmaları Citibank'ın, başka hırsız ve ülkesinin kaynaklarını fütursuzca hortumlayan siyasî lider ve onların ailelerine hizmet verdiği yönünde; Örneğin; Pakistan eski Başbakanı Benazir Butto'nun kocası Ali Zardari'nin 40 milyon doları aşkın servetinin, Gabon diktatörü El Hacı Ömer Bungo'nun 130 milyon dolardan fazla ve Nijerya'nın eski diktatörü Abacha'nın oğullarının 110 milyon dolardan fazla servetinin transferlerini Citibank gerçekleştirmiş.

Gerek ABD ve gerekse zengin Avrupa ülkeleri kendilerini kara para ve suç ekonomisi üzerinde titizlikle durdukları adeta bu ekonomiyle savaşan adil sistemler oldukları yönünde bir imaj çizmektedirler. Oysa durum gerçekte tam tersi bir görünüm sergilemektedir. Özellikle A.B.D.'de geçtiğimiz yüzyılın başından beri Senato, Fedaral Ticaret Komiteleri ve savcılıklarca açılan onlarca soruşturma ve incelemeye rağmen suç ekonomisi içinde yer alan kişi ve şirketlere uygulanabilmiş somut bir yaptırım yoktur. Tam tersine soruşturma ve incelemelere konu olan şirketler ve uluslararası iş adamlarının geçtiğimiz yüzyılın başından beri inanılmaz bir biçimde büyüdüklerine, kara para aklayan, vergi kaçıran, paravan şirket kuran, **rüşvet veren** iş adamlarının başkanlar

tarafından imzalanan özel kararnamelerle af edildiklerine tanık olunmaktadır. Yine bu bağlamda çokuluslu şirket ve uluslararası işadamlarının gerek A.B.D.'de ve gerekse zengin Avrupa ülkelerinde ülke yönetimleri üzerinde, siyasetin finansmanında çok önemli roller üstlendikleri görülmektedir. Başkanlığının son günü Bill Clinton tarafından affedilen 140 kişi anlatımlarımıza örnek olarak olarak gösterilebilir.

Clinton tarafından affedilenler arasında yer alan şahsiyetlerden biri Marc Rich' tir. Marc Rich Spot piyasalarda petrol, alüminyum, kromit, ferrokrom, kömür olmak üzere her türlü maden, tahıl piyasasında buğday alım satımı yapıyor, bu işleri yaparken de rüzveti yaygın olarak kullanıyor. Bir dönem ABD'nin en genç ve en başarılı işadamlarından biri olarak ekonomi dergilerine kapak olan Marc Rich; 1983 yılında Kara para aklamak, vergi kaçakçılığı, paravan şirket kurma, rüşvet verme, dolandırıcılık gibi suçlar işlediğinin ortaya çıkması sonucu, aleyhine açılan soruşturmalar nedeniyle aynı yıl İsviçre'ye kaçtı. 1983 yılından affedildiği 2001 yılına kadar İnterpol'ün 'Kırmızı Bülteni' içinde acil tutuklanacaklar listesinde yer alırken, Bill Clinton'un Başkanlığı'nın son günü yayınlanan af kararnamesi içerisine girdi. Marc Rich'in eski eşinin Clinton'ın partisi Demokrat Parti'ye ve kütüphanesine yüklü miktarda bağış yaptığı, bu bağış karşılığında afla ödüllendirildiği İddiaları üzerine Federal savcılar, Senato Adalet Komisyonu, FBI, Clinton aleyhine soruşturma başlattı. Soruşturma sırasında Bill Clinton'un af kararnamesi eşi Hillary'i de kapsayan bir skandal boyuta ulaşmıştı. Nitekim, af kararnamesinin içinde 'kelliğe çare ilacı buldum' deyip halkı dolandıran ve bu arada dolandırıcılıktan kazandığı paraların vergisini vermeyen **Glenn Braswell** adlı sahtekarla **Carlos Vignalli** adlı kokain satıcısının isimleri de vardı. İddialar Hillary'i nin kardeşi Hugh Rodham'ın bu isimlerin affedilmeleri karşılığında suçluların ailelerinden 400 bin dolar alması yönündeydi.

ABD Senatosu, Adalet Komisyonu ve Savcı White, Marc Rich'i ve Rich'in Clinton tarafından af edilmesinin sebeblerini

tespit etmeye çalışırken, itiraf Clinton'un kendisinden geldi. Clinton "New York Times" gazetesinde yazdığı "Af gerekçelerim" başlıklı yazıda ve bir televizyon konuşmasında Marc Rich'in affı konusunda İsrail'in kendisini bu konuda derinden etkilediğini ifade etmekteydi. İsrail Başbakan Ehud Barak'ın Clinton ile yaptığı çeşitli telefon konuşmalarında Rich'in affı için Clinton'dan ricacı olmuş ve Clinton'a Rich'in 'İsrail'in millî güvenliğine yaptığı muazzam katkılardan' övgüyle söz etmişti. Ayrıca İsrail'in eski maliye bakanlarından Yakov Neeman, Tel-Aviv eski Belediye Başkanı Şıloma Lahat'ın, İsrail Filarmoni Orkestrası şefi Zubin Mehta, Kudüs Belediye Başkanı Ehud Olmert, eski MOSSAD başkanlarından Sabatay Şavit' Clinton'a yazdıkları mektuplarla Rich'in affı için başvurmuşlar. Marc Rich'in İsrail devletine, MOSSAD'a, İsrail'in dünyadaki çeşitli çıkarlarına ve Yahudiliğe yaptığı hizmetleri anlatmışlardı. Hiç kuşkusuz Clinton Marc Rich ve onun şirketlerinin ABD ne ve onun ekonomisine yaptığı hizmetleri de mutlaka göz önünde tutuluyordu.[77]

İşin garip yanı Marc Rich'in İsrail devletine, MOSSAD'a, İsrail'in dünyadaki çeşitli çıkarlarına ve Yahudiliğe ve ABD'ne yaptığı hizmetlerin önemli bir finansman kaynağı da Türkiye idi. Marc Rich Türkiye'nin neredeyse ferrokrom ihracatını tekeline almıştı. Ağırlıklı olarak ferrokrom ihracatı Marc Rich ve onun şirketleri üzerinden yapılmaktaydı. Aslında Marc Rich özellikle spot dünya kromit,krom ve ferrokrom ticaretini de tek başına yürütmekteydi.

27 Ocak 1987 tarihinde DYP, İskenderun Demir Çelik İşletmeleri'ndeki 100 bin tonluk kok kömürü ithalatındaki usulsüzlükle ilgili hükümet aleyhinde önerge vermiş, CHP'de bu önergeyi desteklemişti. Aynı tarihli TBMM tutanaklarında Bir DYP'li milletvekili "Marc Rich olayının perde arkasını, Türkiye'de cirit

---

[77] Fikret Ertan İkinci Maxwel Zaman 24.02.2001)- Bill Clinton *New York Times*,"My Reasons for the
Pardons," February 17, 2001

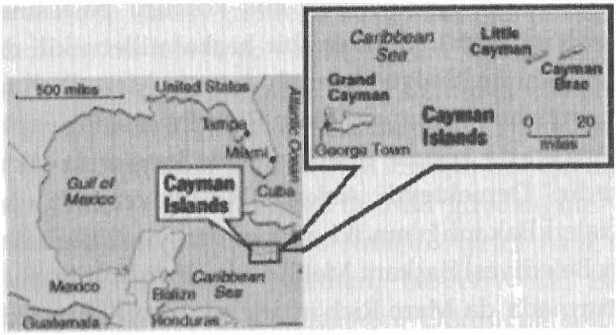
atan bu firmanın hakiki yapısını öğrenemeyecek miyiz? Marc Rich, Demir Çelik İşletmesi'nin kok kömürü pastasını kimlerle bölüşüyor? Sorusunu sorarken, bir başka milletvekili de "Güney Afrika'dan kömür ithalatı skandalı sonuçta Marc Rich adlı sözde İsviçre firmasına dayanıyor. Marc Rich firmasının yaptığı sahtekârlığı Ankara'da kömür ithalatında da karşımıza çıkardığı görülmektedir." Demekteydi. Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel ile İçişleri Bakanlığı'nın iki ayrı koldan yürüttüğü Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanı Melih Gökçek ve kömür alımı ile ilgili soruşturmada da Marc Rich'in adı sık sık yer alıyordu. Hesap Uzmanları Kurulu'nun 5 Şubat 1999 tarihli raporuna göre 1 Eylül 1994 tarihinden itibaren adını Glencore International olarak değiştiren Marc Rich Ankara'nın kömür alımında usulsüzlük yapan şirketlerden biri olarak gösterilmişti.[78] **Glencore International'ın** o yıllarda %71'i Marc Rich'e aitti ve bu şirket Türkiye'nin ferrokrom ihracatının neredeyse tekeli olan şirketti.

ŞU CAYMAN ADALARINA BİR GÖZ ATALIM

Karayip denizinin ortasında Meksika Körfezi girişine doğru Küba ve Honduras arasında kalan takım ada olan Cayman adaları; Grand Cayman (Büyük Cayman), Little Cayman (Kücük Cayman) ve Caymand Brac olmak üzere üç adadan oluşur. Ansiklopedilerde 1959 yılından bu yana bir İngiliz sömürgesi olduğu kaydı düşülen adalar, İngiltere tarafından uluslar topluluğuna bağımlı bir bölge olarak tanımlanmaktadır. Bir vergi Cenneti olan adalar, Anglo-Amerikan şirketlerinin, bir şirket yaz boz tahtası gibidir. Yasadışı para transferleri, sermaye akışları, uluslararası işadamlarının kaçırdığı vergiler, bankalardan boşaltılan mevduatların, IMF kredilerinin, takla attırılarak, orijininin gizlenerek aklandığı, el değiştirdiği, mali suç ve suçluların şebeke merkezidir.

---

[78] F.Özkan 28 Şubat 2001 Radikal Clinton'ın Marc Rich'i tanıdık çıktı

Times gazetesinin araştırmalarına göre; Gelirleri 600 milyar dolara ulaşan 65 ülkeye ait 600'e yakın banka ve bankerlik şirketi, yine gelirleri 15 milyar dolara yaklaşan 500'ü aşkın sigorta şirketleri, gelirleri 215 milyar doları bulan 3.000'i aşkın Mutual Funds'lar, 65.000'e yakın offshore şirketler bu adaları üs tutmuştur. Yüzölçümü 264 km² olan Adanın nüfusunun 40.000 olduğu dikkate alındığında kişi başına neredeyse 2 şirket düşmektedir. Kişi başına nerdeyse iki şirketin düştüğü bu takım adalarda kişi başı düşen gelir ise (1998 yılı için) 30.120 Dolardır.

Adada kurulan şirketler sömürgeci İngiliz ve Amerikan sermayesinin başka ülkelerde faaliyet göstermek üzere kurulan şirketlerdir. Örneğin; İflas eden sözde enerji devi Enron'un alt şirketlerinin tamamı Cayman adalarında kurulu şirketlerdir.

Politik ve Ekonomik Nüfuz, Egemen Güç ÇUŞ'lar

Çokuluslu şirketlerin ne kadar büyük ekonomik bir güç oldukları önceki sayfada yer alan toblolara yansıdığı gibi yalın bir biçimde ortada. Birden fazla ülkede faaliyet göstermeleri, bu faaliyetlerin merkez ülkedeki ana şirket tarafından denetlenmesi, Politikaların yine merkez ülkedeki ana şirket tarafından belirlenerek bu politikalara yavru şiketlerin harfiyen uyması, yürütülen

ekonomik faaliyet çeşitliliği (üretim,dağıtım, bankacılık,hizmet...) onların faaliyette bulundukları ülke hakkında daha hassas bilgilere sahip olması sonucunu zorunlu olarak beraberinde getiriyor. Çoğu zamanda içinde bulunulan dönemde kritik olmayan verilerin siyasî ya da ekonomik konjonktür içerisinde çok kritik bir hale gelmesi ve bu verilerin ekonomik çıkarlara dönüşüm fırsatının yaratılması, bu dönüşümün siyasî sonuçları, dünyanın gelişmiş ülkeleri ve onların hükümetlerinin çıkarları ile ÇUŞ'ların çıkarları ile iç içe geçirmiş durumda. Bu durum ise ÇUŞ'lara en az bir devlet kadar, Politik ve Ekonomik nüfuz sağlıyor. ÇUŞ'lar merkez ülkede üretim kapasitelerini arttırdıkça ülkede işsiz sayısı azalmakta, ülkenin vergi gelirleri artmakta. Aynı zamanda o ülkenin uluslararası ticaretten aldığı payda yükselmektedir. Sonuçta; ÇUŞ ların ekonomik faaliyeti ne kadar genişlerse. Merkez ülkelerde refah seviyeside o kadar yükselmektedir. Bu nedenledir ki ÇUŞ'ların üstlendiği merkez Ülkedeki hükümetler onların yayılması konusunda engin destek vermektedirler. ÇUŞ'lar çoğu zamanda merkez ülke gizli servis elemanlarını bir ticarî şirket çalışanı olarak gizleme fonksiyonu olan istasyon vazifesi de görmektedir.

Arkasına güçlü devletleri alan ÇUŞ'ların ekonomik faaliyetleri daha da agresif bir hal almaktadır. Bugün Küreselleşmenin sürükleyici aynı zamanda yıkıcı gücü olan ÇUŞ lar bir anlamda devlet rolü oynamaktadır.

Bugünkü dünya ekonomisi üzerinde ÇUŞ'ların önemi (ve etkinliği) her geçen gün artmaktadır. 1990'lı yıllarla birlikte ÇUŞ'lar dünya ticaretinin %70'ini, yabancı yatırımların %75'ini kontrol etmeye başlamışlardır.[79] Aynı zamanda ÇUŞ'lar dünya ticaretinin 1/3'ünü kendi şubeleri arasında yapmaktadır. Kendi şu-

---

[79] Eric Toussaint, Ta Paranı Ya Canını,çev. Meral Berberyan, Yazın Yayıncılık İstanbul, 1999, s.69, aktaran.Serhat Yaşgül Küreselleşme, Çokuluslu şirketler ve Şirket Birleşmeleri Dünya İlaç Endüstrisi Örneği adlı inceleme, Küreselleşme. Derleyen. Aklan Soyak, OM Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 223)

beleri arasında yapılan bu ticaretin ise büyük bir bölümünün transfer fiyatlaması yöntemiyle yapıldığı tahmin edilmektedir.

Bu şirketlerin yıllık gelirlerinin ve aktif varlıklarının çoğu ülkenin toplam ekonomik varlığından büyük olması, bizleri onların dünyayı yönettikleri kanısına ulaştırmaktadır.

İçinde bulunduğumuz süreçte Dünya Ekonomik Formu (W.E.F) ve buna üye çokuluslu şirketlerin, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar ve ABD ve İngiltere Yönetimi arasındaki ilişkilerinin Arjantin, Peru,Afganistan Irak, Venezüella,... gibi ülkeler üzerindeki etki örnekleri dikkate alındığında dünya ekonomisinin sayısı, 2000'i bulmayan çokuluslu şirket tarafından yönetildiği bu şirketlerin ülkelerin siyasî yönetimleri ve rejimleri üzerinde de sahip oldukları ekonomik güç sayesinde yeniden yapılandırma, yozlaştırma ya da yıkmak suretiyle ülkelerin sosyo-ekonomik ve politik yapılarının en derinlerine nüfuz etmeleri şeklinde genişleyerek sonuçta ülkelerin tüm piyasalarına eğemen olan kontrolsüz bir güce ulaştıklarına tanıklık edilmektedir..

Bugün kimi çevrelerce ÇUŞ'ların dünya ekonomisi üzerinde sahip oldukları kontrolden genel olarak çıkarılan sonuç; ÇUŞ'lar karşısında piyasanın işleyişini etkilemek üzere yapılabilecek hiçbir şey olmadığı şeklinde. Farklı bir ifade ile; ÇUŞ'ların kurduğu ekonomik düzenin işleyişini bozabilecek ekonomik ya da politik bir güç yoktur.

Geçtiğimiz yüzyılda ÇUŞ ve Güçlü devletler arasında geliştirilen, ortak bir amaca yönelmiş ekonomik ve siyasî ortaklıklar, 1980'li yıllarla birlikte küreselleşme adı altında bir saldırıya dönüştü. Küreselleşme olgusuna pembe gözlüklerle bakan ülkeler, küreselleşme doğrultusunda piyasalarını ÇUŞ'ların serbest giriş ve çıkışlarını sağlamak üzere açtılar. Yine **Küreselleşme adı altında ekonomik yayılmacılığın yönetildiği merkezlerden** dayatılan hukuksal düzenlemeleri sağlamak üzere yasalarını değiştirdiler. Sonuçta; ÇUŞ'ların egemenlikleri küreselleşme adına ulusal

egemenliğin önüne geçti ve ÇUŞ'ların çağdaş anlamda sömürge kurmaları ve bunu geliştirmeleri olanaklı hale geldi.

Çokuluslu şirketler geldikleri ülkelerde faaliyetleri üzerinde, önlerinde engel olarak gördükleri yasal mevzuatı hedef alıyorlar. Kendilerine bir sınır konulması hiç arzu etmedikleri bir durum. Örneğin; sermaye ve kârın yurtdışına serbestçe çıkarılması, kurulacak tesisin üzerine oturacağı arazinin bedavadan verilmesi, her türlü altyapı yatırımlarının da sağlanması, denetlenmemeleri en temel istekleri. Bu isteklerini de girdikleri ülkelerin yasal mevzuatı içerisine aldırtma yetenekleri oldukça yüksek. Bu şirketlerin girdiği ülkelerde devletlerin düzenleyici rolü üzerinde yok edici istek ve bu doğrultuda aldıkları sonuçları vatandaşların ve üreticilerin geleceklerini belirleme, çalışma, üretme haklarını da ortadan kaldırıyor. Devletin düzenleyici rolünün azaltılması, vatandaşların, işletmelerin, geleceklerini belirleme ve üretme haklarının ortadan kalkması ya da gerilemesi; çokuluslu şirketleri her geçen gün daha etkin ve güçlü hale getiriyor.

1998 yılında dünyanın toplam üretimi olan 29.070 trilyon doların, yaklaşık yarısı olan 14.051 trilyon dolarlık kısmı, 1.200 adet çokuluslu şirket tarafından gerçekleştirilmiş. Yine bugün en büyük iki yüz şirket dünya ekonomik faaliyetinin üçte birinden fazlasını kontrol ediyor. Sözde "küreselleşen dünya ekonomisinin üretken özü"(!) olarak belirtilen bu birkaç yüz uluslararası şirket, dünya sanayi kapasitesinin, teknik bilginin (uluslararası şirketler dünya ölçeğinde tüm teknoloji ve üretim patentlerinin %90'ını ellerinde tutuyorlar) ve finansal işlemlerin çoğunu ellerinde bulunduruyor.

ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERİN SEKTÖREL CİROLARI 1998 YILI

SEKTÖR/ ŞİRKET	MİLYON $	SEKTÖR/ŞİRKET	MİLYON $
Alış veriş (parakende ticaretşirketleri, 81 şirket (WalMart gibi.)	1,097	Basın Yayın şirketleri, 35 adet	183
Petrol şirketleri, 42 adet (Exxon gibi)	1,075	Elektroni ve malzeme ekipman şirketleri, 27 adet	167
Otomobil üretim şirketleri, 24 adet (GM, Ford gibi)	1,062	Makine ve Mühendislik ekipmanları şirketleri, 25 adet	158
Kanşık Şirketler, 43 adet (General Electrik gibi)	954	Endüstriyel Donanım ekipmanları şirketleri, 19 adet	153
Bankacılık şirketleri , 70 adet	853	Taşımacılık ve havacılık şirketleri (17)	152
sigorta şirketleri . 68 adet	823	Demir çelik şirketleri (13)	140
Elektirik– Gaz ve Enerji şirketleri, 80 adet	658	Kağıt ve ağaç malzeme şirketleri, 20 adet	139
Telekominikasyon servis şirketleri, 45 adet	632	Demiryolu taşımacılığı şirketleri, 15 adet	120
Genel Servis şirketleri, 76 adet	624	Eğlence endüstrisi şirketleri, 16 adet	117
Electrik -Elektronik donanım şirketleri, 39 adet	581	Eğlence diğer malzeme şirketleri, 19 adet	108
Gıda şirketleri, 47 şirketleri	574	Diğer metal malzeme şirketleri, 20 adet	97
Finansal servis şirketleri ,44 adet	493	Bina malzemesi şirketleri, 12 adet	76
Sağlık ve güzellik ürünleri şirketleri, 50 adet	414	İnşaat malzemesi şirketleri, 9 adet	58
Toptan ticaret şirketleri, 8 adet	375	Malzeme ve mal şirketleri, 9 adet	58
Veri Donanım şirketleri, 25 adet	360	Deniz taşımacılığı şirketleri, 7 adet	56
Kimyasal malzeme şirketleri, 37 adet	349	Enerji ekipmanları şirketleri, 5 adet	38
Tütün ve içki şirketleri, 25 adet	287	Hazır giyim tekstil şirketleri, 10 adet	35
Askeri ve Havacılık ekipman şirketleri, 17 adet	223	Gayrimenkul finans şirketleri, 4 adet	32
Ev aletleri şirketleri, 13 adet	220	TOPLAM: 1116 ŞİRKET 13 TRİLYON 541 MİLYAR DOLAR GELİR	

Kaynak: How the World Really Works, S, 21, www.gritty.org,

Çokuluslu şirketlerin dünya ekonomik faaliyetlerini kontrol ağırlığını arttıran önemli nedenlerden birisi özelleştirme uygulamaları. Çokuluslu şirketler özelleştirme yoluyla portföylerine aktardıkları işletmeler için uzun dönemli yatırın harcaması yapmadan gelir elde ediyorlar. Bir başka ifade ile sermaye anında özelleştirme yoluyla yatırıma dönüşmekte hazır yatırım (fabrika, telefon işletmesi,maden, hava yolu şirketleri vb.) portföye girer

girmez para kazanmaya başlamaktadır. Özelleştirme suretiyle portföye alınan işletmenin bedelinin vadeli olarak kamu otoritelerine ödenmesi, çoğu zaman özelleştirilen işletmelere çokuluslu şirketlerin sermaye yatırımı yapmadan ya da gerçek değerinin çok altında bir değerle sahip olması gibi özelleştirme işleminin rasyonel olmayan bir mülkiyet transferine dönüşmesi, 1980 yılından sonra gelişmekte olan ülkelerde yapılan özelleştirmelerde sık sık başvurulan bir yöntem. Bu durum özellikle 1980 sonrasında çokuluslu şirketlerin hızla büyümelerine Pazar hakimiyetlerinin artmasına neden olmuştur.

Çoğu zaman alınan şirketin küçük bir kısmı borsalarda arz edilerek özelleştirme sırasında ödenen sermaye (bedel) çok kısa süre içerisinde ana şirketin kasasına geri dönmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde özelleştirme hazırlık çalışmaları, özelleştirme işlemlerine dönük master plânların yapılması işlemleri genellikle Dünya Bankası finansman desteği ile geçmişleri karanlık ve suç dosyaları kabarık uluslararası (çokuluslu) bankalara ihale edilmiştir.

Ülkemizde de Özelleştirme hazırlık çalışmalarının yürütümünü sağlayacak master plânın hazırlanması için 1985 yılında beşi İngiliz ikisi de Amerikan olmak üzere toplam yedi çokuluslu bankadan teklif alınmış bu tekliflerin içinde **Morgan Guaranty Trust'**un teklifi uygun bulunarak yine aynı yıl Devlet plânlama Teşkilatı ve Morgan Guaranty Trust arasında sözleşme imzalanmıştır. **Morgan Guaranty Trust** Türkiye için uygulanacak özelleştirme hedeflerini Wyvern Research Assocatie ile birlikte belirlemiştir. Önceki sayfalarda; Morgan **Guaranty Trust, Guaranty Trost Co ve Morgan Guaranty Trust Bank'**ın birleşerek oluştuturduğu bir yatırım bankası olduğunu ifade etmiştik. Geçtiğimiz yüzyılın başında A.B.D'de para ve kredi işleri denetiminde kartelleşme yolunda piyasayı bozucu faaliyetleri nedeniyle soruşturmalara uğramıştır.

Aşağıdaki tablolarda yer alan Ülkeler ve çokuluslu şirketlerin gelirleri dikkate alınarak bir kıyaslama yapıldığında çokulus-

lu şirketlerin elinde ne kadar büyük bir güç olduğu ve bu gücün devletleri bile aşan bir boyuta ulaştığı görülecektir.

ÜLKELERİN 1998 YILI GSMH (Milyar Dolar)

DEVLETLER	GSMH ($)	DEVLETLER	GSMH ($)	DEVLETLER	GSMH ($)
1. ABD	7,903	20 Belçika	259	39 Malezya	81
2. Japonya	4,089	21 İsveç	226	40. Mısır	79
3. Almanya	2,180	22. Avustralya	217	41. Filipinler	79
4. Çin	2,081	23. Türkiye	201	42. Şili	74
5. Fransa	1,465	24. Danimarka	175	43. İrlanda	69
6 İngiltere	1,264	25. Norveç	152	44. Pakistan	61
7. İtalya	1,157	26. Polonya	151	45. Peru	60
8. Brezilya	768	27. Suudi Arabistan	143	46. Yeni Zelenda	55
9. Kanada	581	28. Güney Afrika	137	47. Çek Cumhuriyeti	53
10. İspanya	555	29. Tayland	132	48. Irak	50
11. Hindistan	427	30. Endonezya	131	49. Ukrayna	49
12. Güney Kore	399	31. Finlandiya	125	50. B. Arap Emirlikleri	49
13. Hollanda	389	32. Yunanistan	123	51. Cezair	46
14. Avustralya	387	33. Portekiz	106	52. Macaristan	46
15. Meksika	368	34. İran	102	53. Bangladeş	44
16. Rusya	332	35. Colombiya	101	54. Nijerya	36
17. Tayvan	300	36. İsrail	96	55. Fas	34
18. Arjantin	290	37. Singapur	95	56. Romanya	31
19. İsviçre	284	38. Venezüella	82	57. Vietnam	27

BÜYÜKLÜK SIRALAMASINA GÖRE ŞİRKET GELİRLERİ (1998 YILI)
ÇOKULUSLU İLK 100 ŞİRKET (Milyar Dolar)

ŞİRKETLER	GELİR ($)	ŞİRKETLER	GELİR ($)
1. General Motors	189	51. NEC	47
2. Exxon Mobil	186	52. Sumitomo Life	46
3. Wal-Mart Stores	167	53. Kroger	45
4. Ford Motor	163	54. State Farm	45
5. Daimler Chrysler 865	160	55. Vivendi (&Universal Canal+)	44
6. Mitsui	135	56. ENI	44
7. Itoçhu Shoji	135	57. Unilever	44
8. Mitsubishi	133	58. Fortis	44
9. Toyota Motor	123	59. Prudential	42
10. Marubeni	116	60. Sears Roebuck	41
11. General Bectnc (&NBC)	112	61. American International	41

12. Sumitomo	110	62. Japan Tobacco	41
13. Royal Dutch / Shell	105	63. Peugeot	40
14. Nippon Telg. & Telep. NTT	98	64. Veba	40
15. AXA UAP 2020	88	65. Enron	40
16. IBM	88	66. BNP Paribas	40
17. BP Amoco	84	67. Renault	40
18. Citigroup	82	68. Zurich Financial Services	40
19. Volkswagen	80	69. HSBC Bank	39
20. Philp Morris	79	70. ABN Amro	39
21. Nippon Life	79	71. Compaq Computer	39
22. Hitachi	77	72. Home Depot	38
23. Total Rna	76	73. Munich RE	38
24. Siemens	75	74. RWE	38
25. Alianz	74	75. Lucent Technologies	38
26. Matsushita Bectnc 2888	74	76. Legal & General	38
27. Nissho Iwai	68	77. Procter & Cambie	38
28. Sony (&Columbia)	66	78. Elf Aquitaine	38
29. Nisan Motor	64	79. Deutsche Telekom 5403	38
30. AT&T (&Liberty)	64	80. Albertsons	37
31. CGU ognu	63	81. Samsung Electronics	37
32. ING	62	82. MCI Worldcom	37
33. Honda Motor	60	83. McKesson HBOC	37
34. Deutsche Bank	59	84. Fannie Mae	37
35. Verizon (Bell Atlantic GTE)	59	85. Mitsubishi Electric	37
36. Boeing	58	86. BMW	37
37. Dai-ichi Mutual Life	55	87. Travelers Group	36
38. Toshiba	54	88. K. Mart	36
39. Assicurazioni Generali	54	89. Koninklijke Ahold	36
40. Bank of America	51	90. Texaco	36
41. Fiat	51	91. Munchener Rueck	36
42. Fujitsu	51	92. Koch Industries	36
43. Cargill	50	93. Merril Lynoh	35
44. Nestle	50	94. ABB AB-AG	35
45. SBC Communications	49	95. Coca-Cola / Enterprises	34
46. Credit Suisse	49	96. Hyundai Motor	34
47. Tokyo electric Power	49	97. Electricite De France	34
48. Metro	48	98. Bank of Tokyo – Mitsubishi	34
49. Hewlett-Packart	48	99-Mitsubishi Motors	34
50. Carrefour 4128	48	100. Mei ji Life	34
100 ŞİRKETİN TOPLAM GELİRİ 6 TRILYON 152 MILYAR DOLAR			

Kaynak: Forbes

1998 yılı için dünyanın en büyük 100 çokuluslu şirketin 6 trilyon 152 milyar dolar olan toplam geliri Japonya ve Almanya'nın toplam gayrisafi millî hasılasına neredeyse eşit. Almanya,

Fransa ve Çin Gayrisafi hasılasından büyük. Yine Fransa, İngiltere, İtalya,Brezilya,Kanada, İspanya, Hindistan gibi yedi ülkenin toplam gayrisafi millî hasılası ancak yüz büyük çokuluslu şirketin gelirleri toplamı kadar.

1998 yılı için şirket gelirleri ve devletlerin gayrisafi millî hasılaları kıyaslandığında dünyanın en büyük 54 ekonomisi arasına 87 çokuluslu şirket girmektedir. İlk 23 devletin ardından gelen General Motors dünyanın 24. büyük, Exon Mobil'inde dünyanın 25. büyük ekonomik güce sahip şirketler olarak sıralamaya girmektedirler.

1998 YILI DEVLETLER GSMH VE ŞİRKET GELİRLERİ DİKKATE ALINARAK YAPILAN BÜYÜKLÜK SIRALAMASI

SIRA	SIRA	DEVLET/ ŞİRKET	SIRA	SIRA	DEVLET/ ŞİRKET	SIRA	SIRA	DEVLET/ŞİRKET
1		ABD	35		Kolombiya		47	**Tokyo Power**
2		Japonya		14	**Nippon Tel**	49		Ukrayna
3.		Çin	36		İsrail	50		B. Arap Emir.
4		Almanya	37		Singapur		48	**Metro**
5		Fransa		15	**AXA**		49	**Hewlelt Packard**
6		İngiltere		16	**IBM**		50	**Carrelour**
7		İtalya		17	**BP Amoco**		51	**NEC**
8		Brezilya	38		Venezüella	51		Cezayir
9		Kanada		18	**Cili Group**		52	**Sumitomo Life**
10		İspanya	39		Malezya	52		Macaristan
11		Hindistan		19	**Volkswagen**		53	**Kroger**
12		Güney Kore	40		Mısır		54	**State Farm**
13		Hollanda	41		Filipinler		55	**Vivendi**
14		Avusturalya		20	**Philip Morris**	53		Bangladeş
15		Meksika		21	**Nippon Life**		56	**ENI**
16		Rusya		22	**Hitachi**		57	**Unilever**
17		Tayvan		23	**Total Final**		58	**Forlis**
18		Arjantin		24	**Siemens**		59	**Prudentiat**
19		İsviçre		25	**Allianz**		60	**Sears Roebuck**
20		Belçika		26	**Matsushila Elect.**		61	**American Int.**
21		İsveç	42		Şili		62	**Japan Tobacco**
22		Avusturya	43		İrlanda		63	**Peugeot**
23		Türkiye		27	**Nisso Iwai**		64	**Veba**
	1	**General Motors**		28	**Sony**		65	**Enron**
	2	**Exxon Mobil**		29	**Nissan Motor**		66	**BNP Paribas**
24		Danimarka		30	**AT&T**		67	**Renault**
	3	**Wal-Mart Stores**		31	**CGU**		68	**Zurich Financial**
	4	**Ford Motor**	44		Pakistan		69	**HSBC**

	5	**Daimler Chrysler**	45		Peru		70	**ABN Amro**
25		Norveç		32	**ING**		71	**Compaq**
26		Polonya		33	**Honda Motor**		72	**Home Depot**
27		Sudi Arabistan		34	**Deutsche Bank**		73	**Munich RE**
28		Güney Afrika		35	**Verizon**		74	**RWE**
	6	**Mitsui**		36	**Boeing**		75	**Lucent**
	7	**Itochu Shoji**	46		Yeni zelenda		76	**Legal & General**
	8	**Mitsubishi**		37	**Dal-ichi Life**		77	**Procter Gamble**
29		Tayland		38	**Toshiba**		78	**ELF Aquitaine**
30		Endonezya		39	**Assicurazioni Gen**		79	**Deutsche Telekom**
31		Finlandiya	47		Çek Cumhuriyeti		80	**Albertsons**
	9	**Toyota Motor**		40	**Bank of America**		81	**Samsung**
32		Yunanistan		41	**Fiat**		82	**MCI Worldcom**
	10	**Marubeni**		42	**Fujitsu**		83	**Mc Kesson**
	11	**General Electric**		43	**Cargill**		84	**Fannie Mae**
	12	**Sumitomo**	48		Irak		85	**Mitsubishi Elec.**
33		Portekiz		44	**Nestle**		86	BMW
	13	**Royal Dutch Shell**		45	**SBC**	54		Nijerya
34		Iran		46	**Credit Suisse**		87	Travelers Group

ÜLKELER 2001 YILI GSMH

ÜLKE	2001/$		ÜLKE	2001/$		ÜLKE	2001/$	
	D.B	O.E		D.B	O.E		D.B	O.E
1-A.B.D	9,780.8	9.039,5	21-Arjantin	260.3	280,0	41-Colombiya	81.6	98,0
2-Japonya	4,523.3	5.651,5	22-Avusturya	194.7	268,7	42-Filipinler	80.8	91,2
3-Almanya	1,939.6	2.701,9	23-Endonezya	144.7	215,9	43-Venezuella	117.2	82,1
4-Fransa	1,380.7	1.812,3	24-Danimarka	164.0	207,4	44-Şili	70.6	81,9
5-İngiltere	1,476.8	1.334,9	25-Türkiye	167.3	191,2	45-Mısır	99.6	80,8
6-İtalya	1,123.8	1.225,6	26-G.Afrika	121.9	175,9	46-Pakistan	60.0	71,3
7-Çin	1,131.2	1.113,6	37-Tayland	118.5	175,0	47-Y. Zelenda	-	71,0
8-Brezilya	528.9	771,5	38-Finlandiya	123.4	173,6	48-Suriye	17.3	61,0
9-İspanya	588.0	723,2	29-Norway	160.8	172,9	49-Peru	52.2	60,9
10-Kanada	681.6	718,1	30-Polonya	163.6	165,3	50-Çek Cum.	54.3	57,1
11-G. Kore	447.6	639,2	31-Hong Kong	-	164,6	51-Macaristan	49.2	56,5
12-Hollanda	390.3	502,6	32-Yunanistan	121.0	144,8	52-Cezayir	51.0	53,0

13-Hindistan	477.4	505,7	33-S. Arabistan	181.1	143,9	53-B.Arap Em.	-	49,4
14-Avusturalya	385.9	453,3	34-Portekiz	109.3	131,9	54-Fas	34.7	41,7
15-Meksika	550.2	372,4	35-Iran	108.7	127,1	55-Bangladeş	48.6	40,2
16-Rusya	253.4	366,9	36-Irlanda	87.7	112,9	56-Ukrayna	35.2	36,4
17-İsviçre	277.2	340,3	37-Malezya	79.3	112,2	57-Romanya	38.6	34,9
18-Tayvan	-	332,6	38-Singapur	88.8	112,0	58-Kuveyt	37.4	27,3
19-Belçika	245.3	321,6	39-Nijerya	37.1	110,2	59-Slovenya	19.4	23,9
20-İsveç	225.9	281,3	40-İsrail	106.6	107,3	60-Umman	-	16,9

KAYNAK: Official Energy Statistics from the U.S. Government, ve Dünya Bankası World Development Indicators 2003. Değerlendirmelerde Official Energy Statistics from the U.S. Government verileri kullanılmıştır. (D.B= Dünya Bankası, O.E= Official Energy)

DÜNYANIN EN BÜYÜK İLK 100 ŞİRKETİNİN 2001 YILI GELİRLERİ

SIRA	ŞİRKET İSMİ	GELİR MİLYON $	SIRA	ŞİRKET İSMİ	GELİR MİLYON $
1	Wal-Mart Stores	219,812.0	51	Vivendi Universal	51,365.7
2	**Exxon Mobil**	191,581.0	52	Fannie Mae	50,803.0
3	**General Motors**	177,260.0	53	Rwe	50,663.8
4	**BP**	174,218.0	54	**J.P. Morgan Chase**	50,429.0
5	**Ford Motor**	162,412.0	55	**Nestlé**	50,192.4
6	**Enron**	138,718.0	56	Kroger	50,098.0
7	**DaimlerChrysler**	136,897.3	57	McKesson	50,006.0
8	**Royal Dutch/Shell Group**	135,211.0	58	**Nissan Motor**	49,555.2
9	**General Electric**	125,913.0	59	UBS	48,503.4
10	**Toyota Motor**	120,814.4	60	State Power	48,374.5
11	**Citigroup**	112,022.0	61	Cardinal Health	47,947.6
12	**Mitsubishi**	105,813.9	62	Merck	47,715.7
13	**Mitsui**	101,205.6	63	State Farm Insurance	46,705.2
14	**ChevronTexaco**	99,699.0	64	**HSBC Holding PLC**	46,424.0
15	**Total Fina Elf**	94,311.9	65	**Peugeot**	46,264.1
16	Nippon Telegraph & Telephone	93,424.8	66	**PDVSA**	46,250.0
17	**Itochu**	91,176.6	67	Reliant Energy	46,225.8
18	**Allianz**	85,929.2	68	**Unilever**	46,130.6
19	Intl. Business Machines	85,866.0	69	SBC Communications	45,908.0
20	ING Group	82,999.1	70	**Hewlett-Packard**	45,226.0
21	**Volkswagen**	79,287.3	71	**ENI**	44,636.9
22	**Siemens**	77,358.9	72	**Metro**	44,346.8
23	**Sumitomo**	77,140.1	73	**Morgan Stanley**	43,727.0
24	**Philip Morris**	72,944.0	74	Nissho Iwai	43,703.2
25	**Marubeni**	71,756.6	75	Deutsche Telekom	43,260.6
26	Verizon Communications	67,190.0	76	Dai-ichi Mutual Life Ins.	43,145.2
27	**Deutsche Bank**	66,839.9	77	**Toshiba**	43,139.4
28	**E. ON**	66,453.0	78	Dynegy	42,242.0
29	U.S. Postal Service	65,834.0	79	Munich Re Group	41,894.0
30	**AXA**	65,579.9	80	Tokyo Electric Power	41,752.2
31	Credit Suisse	64,204.5	81	China National Petroleum	41,499.1
32	Hitachi	63,931.2	82	Mizuho Holdings	41,445.1
33	Nippon Life Insurance	63,827.2	83	Sears Roebuck	41,078.0

34	American Intl. Group	62,402.0	84	NEC	40,796.0
35	**Carrefour**	62,224.6	85	Fortis	40,528.8
36	American Electric Power	61,257.0	86	Sinopec	40,388.0
37	**Sony**	60,608.0	87	Aquila	40,376.8
38	Royal Ahold	59,633.9	88	**Fujitsu**	40,043.9
39	Duke Energy	59,503.0	89	Target	39,888.0
40	AT&T	59,142.0	90	**ABN AMRO Holding**	39,702.7
41	**Honda Motor**	58,882.0	91	HypoVereinsbank	39,405.4
42	**Boeing**	58,198.0	92	Pemex	39,400.0
43	**El Paso**	57,475.0	93	**Procter & Gamble**	39,244.0
44	**BNP Paribas**	55,044.4	94	Repsol YPF	39,091.1
45	Matsushita Electric Industrial	54,997.1	95	**Merrill Lynch**	38,793.0
46	Home Depot	53,553.0	96	Zurich Financial Services	38,650.0
47	Bank of America Corp.	52,641.0	97	France Télécom	38,529.6
48	Aviva	52,317.6	98	AOL Time Warner	38,234.0
49	**Fiat**	51,944.2	99	Suez	37,932.5
50	Assicurazioni Generali	51,394.3	100	Albertson's	37,931.0
Kaynak: Fortune 2001					

2001 YILI DEVLETLER GSMH VE ŞİRKET GELİRLERİ DİKKATE ALINARAK YAPILAN BÜYÜKLÜK SIRALAMASI

SIRA	SIRA	DEVLET/ŞİRKET	SIRA	SIRA	DEV-LET/ŞİRKET	SIRA	SIRA	DEVLET/ŞİRKET
1		United States		11	**Citigroup**		44	**BNP Paribas**
2		Japan	38		Singapur		45	**Matsushita Elec.**
3.		Germany	39		Nijerya		46	**Home Depot**
4		France	40		Israil	52		Cezayir
5		United Kingdom		12	**Mitsubishi**		47	**Bank of America**
6		Italy		13	**Mitsui**		48	**Aviva**
7		China		14	**ChevronTexaco**		49	**Fiat**
8		Brazil	41		Kolombiya		50	**Assicurazioni Gen**
9		Spain		15	**Total Final**		51	**Vivendi Universal**
10		Canada		16	**Nip.Tel&Telep**		52	**Fannie Mae**
11		Korea South	42		Filipinler		53	**Rwe**
12		Netherlands		17	**Itochu**		54	**J.P. Morgan Ch.**
13		India		18	**Allianz**		55	**Nestle**
14		Australia		19	Int Business		56	**Kroger**
15		Mexico		20	**ING Group**		57	**McKesson**
16		Russia	43		Venezuella		58	**Nisan Motor**
17		Switzerland	44		Şili		59	**UBS**
18		Taiwan	45		Mısır	53		Bir. Arap Emirlikle-ri
19		Belgium		21	**Volkswagen**		60	**State Power**
20		Sweden		22	**Siemens**		61	**Cardinal Health**
21		Argentina		23	**Sumitomo**		62	**Merck**

22		Austria		24	**Philip Morris**		63	**State Farm Ins.**
	1	**Wal-Mart Stores**		25	**Marubeni**		64	**HSBC Holding Plc**
23		Endonezya	46		Pakistan		65	**Peugeot**
24		Danimarka	47		Yenl Zelenda		66	**PDVSA**
	2	**Exxon Mobil**		26	**Verizon Com.**		67	**Reliant Energy**
25		Türkiye		27	**Deutsche Bank**		68	**Unilever**
	3	**General Motors**		28	**E.ON**		69	**SBC Communi.**
26		South Africa		29	**U.S.Postal Ser.**		70	**Hewlett Packard**
27		Thailand		30	**AXA**		71	**ENI**
	4	**BP**		31	**Credit Suisse**		72	**Metro**
28		Finlandiya		32	**Hitachi**		73	**Morgan Stanley**
29		Norveç		33	**Nippon Life İns.**		74	**Nissho Iwai**
30		Polonya		34	**American İnt.Gr**		75	**Deutsche Tel.**
31		Honkong		35	**Carrelour**		76	**Dai-ichi Mutual**
	5	**Ford Motor**		36	**American Elec.**		77	**Toshiba**
32		Yunanistan	48		Suriye		78	**Dynegy**
33		Suudi Arabistan	49		Peru		79	**Munich Re Group**
	6	**Enron**		37	**Sony**		80	**Tokyo Elec. Pow.**
	7	**DaimlerChrysler**		38	**Royal Ahold**	54		Fas
	8	**RoyalDuch/Shel**		39	**Duke Energy**		81	China National Pet.
34		Portekiz		40	**AT&T**		82	Mizuho Holdings
35		Iran		41	**Honda Motor**		83	Sears Roebuck
	9	**General Elektrik**		42	**Boeing**		84	NEC
	10	**Toyota Motor**		43	**El Paso**		85	Fortis
36		Irlanda	50		Çek Cumhuriye-ti		86	Sinopec
37		Malezya	51		Macaristan		87	Aquila

Official Energy Statistics from the U.S. Government ve Fortune verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Çokuluslu şirketlerin sirayet ettiği ekonomiler, sürekli kriz tehdidi altında yine onların ekonomi içerisinde köklerini derinleştirerek ekonomik yapılar içerisine derinlemesine nüfuz etmelerini kolaylaştırıcı yasal düzenleme dayatmaları ile karşı karşıya kalmakta, çoğu zaman kriz tehditlerine aksi takdirde demokrasiniz yara alır tehditleri de eklenebilmektedir. Yine ekonomik istikrar programları uygulayan ve yine bu doğrultuda IMF ve Dünya

bankası ile borç ilişkilerine giren ülkelerde çokuluslu şirketlerin taleplerinin, IMF'ye verilen niyet mektuplarına sokulması ve bu talepler doğrultusunda taahhütlerde bulunulması, sıradan işler haline gelmiştir. Yine, Dünya Bankası tarafından ekonomik istikrar programı uygulayan ülkeler için sözde kalkınmayı sağlayacak yapısal reform önerileri ve bu doğrultuda hazırlanan raporlar, yayılmacı çokuluslu şirketlerin işlerini kolaylaştıracak yasal düzenleme önerileriyle doludur. Bunun en somut ve en iyi örneğini yaşanan iki ekonomik krizin ardından 2001 yılı içerisinde ülkemize dayatılan 15 günde 15 yasa uygulaması teşkil eder.

Nitekim, krizlerin öncesinde hazırlanan **Dünya Bankası** 'nın Ağustos 2000 tarihli " **Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yapısal Reformlar**" başlıklı raporunda, krizler sonrası dayatılan 15 yasa sayılmaktaydı. Bu yasaların çıkması halinde sağlam gelir kaynaklarından mahrum kalmış Türkiye ekonomisine 12 milyar dolar borç verilebilecekti.

Sözde kamu bankalarının özerkleştirilmesini sağlayacak; Bankalar Kanunu, Banka tasfiyelerini kolaylaştıracak; İcra İflas Kanunu, Türk Telekom'un yüzde 51'inin daha sonra tamamının özelleştirilmesini sağlayacak; Telekom Yasası, hava taşımacılığında fiyat belirlemede Ulaştırma Bakanlığı onayının kaldırılarak serbest tarifelerin geçerli kılınacağı; Sivil Havacılık Yasası, Merkez Bankası Kanunu, tütün ekimini kısıtlayan Tekel'in özelleştirmesini sağlayacak; Tekel Kanunu, Şeker pancarı ekimini kısıtlayacak, şeker piyasasını düzenleyecek; Şeker kanunu, Endüstri bölgeleri yasası, Maden yasası, yine sözde kamu ihalelerini şeffaflaştıracak, kamulaştırmaları düzenleyecek; İhale mevzuatı...

Şeker yasasının Tütün yasasıyla önemli bir benzerliği vardı. Bu yasayla beraber tıpkı tütünde olduğu gibi, şekerin hammaddesi şeker pancarı ekim alanları daralacaktı. Oysa şeker pancarı, şekerin dışında alternatif ürünler sunması açısından önemli. Üstelik alternatif ürünler (alkol), pancarın şeker üretiminden arta kalan küspesinden (yem) yapılmakta. Hepsinden önemlisi şeker pancarı tarımı yaklaşık iki milyon Türk çifçisinin geçim kaynağı

olmasıydı. Bu açıdan pancar Türkiye ekonomisi açısından üst derecede önem taşıyordu. Asıl gariplik; Türkiye'nin her yıl yaklaşık bir milyon ton şeker ithal ederken, şeker pancarı ekimini sınırlayan yasal düzenlemelere yeşil ışık yakan bir tavır içerisine girmesiydi. Bu yasanın ülkemiz gündemine iç dinamiklerin bir zorlaması nedeniyle girmediği açık. Türkiye, kendisini IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlardan aldığı borçlar karşılığında; Avrupa ve ABD merkezli çokuluslu şirketlerin stoklarında bekleyen şeker üretim fazlalarının eritilmesi için Avrupalı ve Amerikalı çifçi ve tarımsal sanayicilere stratejik bir pazar olarak sunuyordu. Bu aynı zamanda çokuluslu gıda şirketlerinin pazar paylarını ve etkinliğini arttıran sonuç ortaya koymaktaydı

KÜRESELLEŞME-ÖZELLEŞTİRME VE BOZULAN GELİR DAĞILIMI "TÜM ZAMANLARIN EN BÜYÜK SOGUNU"

1980 lerle birlikte İngiltere'de başlayan özelleştirme çok kısa bir süre içerisinde dünya çapında bir uygulama boyutuna dönüştü. Kamu işletmeleri sadece OECD ülkelerinde değil aynı zamanda üçüncü dünya ülkelerinde, dağılan doğu bloku ülkelerinde büyük çapta özelleştirildi. Bir taraftan özelleştirme eğilimleri hız kazanırken diğer taraftan para ve sermaye piyasaları liberalleştiriliyor, yabancı sermaye yatırımları teşvik ediliyor, yabancı sermaye yatırımlarını engelleyen düzenlemeler her alanda kaldırılıyor, ithal ikameci politikalar terk ediliyor, tarımda uygulanan destekleme alımları sınırlandırılırken tarımsal sübvansiyonlarda bir bir ortadan kaldırılıyordu. Madenlerde özelleştirme kapsamına alınmaktaydı. Kısaca ulusal piyasalar, kendilerinden büyük çokuluslu şirketlerin eğemen olduğu uluslararası piyasalarda rekabete (!) açılmaktaydı. Bu uygulamalar sonucu devlet ekonomiden çekilerek küçülüyordu. Türkiye'de bu sürece esas olarak 24 Ocak 1980 kararlarıyla katıldı.

"Rekabetin kendi başına ve kendi içinde iyi bir şey olduğu varsayımı mevcut neo-liberal ekonomik model için merkezi bir önem taşıyor. Kamuya ait işletmelerin özelleştirilmesi için dünya çapında süren kampanya gücünü buradan alıyor. Bu bakış açısına göre devlet küçültülmeli ve kamu hizmetlerindeki rolü azaltılmalı. Neo-liberaller kamu kesiminin verimsiz çalıştığını şişirilmiş bürokrasinin halkın vergilerini israf ettiğini ve dolayısıyle sınırlanması gerektiğini savunuyor. 1970'lerin sonlarında bu analizde kamu sektörünün büyüklüğünü eleştirenlerin yeni taraftarlar ve uluslararası itibar kazanmalarına yetecek kadar doğruluk payı vardı. Ancak bunlar bürokratik hantallığı gidererek devleti güçlendirmek yerine, işleri özel sektörün yapmasının daha iyi olacağı iddiasındaydılar. "[80]

Ancak, hiçbir ekonomist de kamu sektörü tarafından üretilen mal ve hizmetlerin özel sektör tarafından üretilen mal ve hizmetlerden daha pahalı ve verimsiz olduğunu bilimsel olarak ortaya koyamadığı, gibi özelleştirme iddiasının arkasında bilimsel bir mantık ve ulusal bir akılda söz konusu değildi.

Özelleştirme; her şeyden önce ekonomik kaynakların, çok önemli ve büyük kısmını elinde bulunduran devletten alınmasının ve bu gücün bir şahıs ya da sermaye grubuna mal edilmesinin bir ifadesi. Üstelik özelleştirme uygulamalarına bir çok ülkede ABD ve İngiltere'nin aksine neo-liberal iktisatçıların bir düşüncesi olarak değil medyanın ve politikacıların gündem teşkil ettiren yayın ve tartışmalarının ve bu tartışmaların yanlış ve uydurma verilerle kamuoyuna yansıtılmasının bir sonucu olarak başlanılmıştır. Kabul etmek gerekir ki gerek yayın organları ve gerekse de özelleştirmeyi ülke gündemlerine aldıran politikacılar, iktisatçıların değil; daha ziyade çokuluslu şirketler ve yine çokuluslu şirketler güdümünde bulunan uluslararası kuruluşların etkisindedir.

---

[80] Wayne Ellwood,Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu, s.54, Metiş Yayınları, 2002

Bu nedenledir ki özelleştirmeyi bir zorunluluk haline getirecek gerekçeler zamanla üretilmiştir. Bunun için atılması gerekli olan ilk adım Kamu işletmelerinin kötü yönetildiğinin yine bu kurumlarca üretilen mal ve hizmetlerin verimsiz olduğunun ortaya konulması olacaktı. Dağılan Sovyetler Birliğinden çıkan cumhuriyetler, Doğu Bloku içinde yer alan ülkeler, dahası Avrupa'da, Afrika'da ve Asya'da yer alan onlarca devlet adeta sözbirliği içinde ne kadar yeteneksiz, yolsuz yönetici buldularsa hepsini profosyonel ya da prens adı altında kamu işletmelerinin başına getirdiler. Kamu kuruluşları aşırı istihdam merkezleri haline getirildi. Yatırımlar ve gerçekleştirilmesine dönük ihaleler, siyasî otoritelere yakın iş adamlarına dağıtıldı. Nihayetinde bir yılda bitirilebilecek idame yenileme yatırımları yıllara yayıldı, keyfi ücret artışları yapıldı, iş görenler arasında ücret dengesizliği yaratıldı, bankalar mali yeterliliği olmayan kişi ve kurumlara geri dönmesi imkânsız krediler dağıttılar. Sonuçta kamu işletmeciliği sistemleri, zorlamalarla verimsiz hale getirildi. Daha sonra verimsiz hale getirilen kamu işletmeleri yine devlet tarafından verimli çalışılabilecek şekilde rehabilite edilerek özelleştirme konusu yapıldılar.

Bu süreçte devletler elindeki ekonomik kaynakları transfer ederken, diğer bir anlatımla bir taraftan özelleştirmeye bahane üretmek için sistemi bozma, diğer taraftan özelleştirme için rehabilitasyon maliyetlerini de üstlendi. Tüm bunların sonucunda; devletler 1980 öncesi karlı ve verimli çalışan kamu işletmelerinin bozulan çalışma düzenleri sonucu ürettikleri zararları da finanse etmek durumunda kaldılar.

Devletin ekonomiden çekilerek boşalttığı alanlar gelişmiş ve zengin ülkeler merkezli çokuluslu şirketlerce dolduruldu. Anılan şirketler, azgelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde, yabancı yatırımları engelleyen düzenlemelerin ortadan kaldırılması nedeniyle de söz sahibi olmuşlardı. Gelişmemiş, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün, özelleştirme karşısındaki sermaye yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan boşluğu da çokuluslu şirketler dolduruyordu. Çoğu zaman taksitle yapılan özelleştir-

melerde, taksit vadesi yaklaşırken özelleştirilen şirketi alan yerli sermaye grupları, şirketin küçük bir kısmını ya borsalarda astronomik fiyatlarla halka açıyor ya da şirkete çokuluslu bir şirketi ortak olarak alıyorlardı.

Özellikle gelişmiş ülkelerin dışında kalan ülkelerde Özelleştirilen şirketler çokuluslu sermayeye ya da onun o ülkedeki stratejik yerli ortağına (!) altın bir tepsi ile sunulmaktaydılar. Bu şirketlerde emeklilik süresi dolan işgörenler emekliliğe sevk edilerek kıdem tazminatı ve benzeri yükümlülükler kamu üzerinde bırakılmakta, kıdem, iş görenin niteliği, eğitimi gibi farklı unsurlar nedeniyle yüksek ücretli iş gören, özelleştirmeyle birlikte diğer veren kamu hizmeti birimlerine kaydırılmaktaydı. **Bu durum aynı zamanda kamu hizmet maliyetini de arttırıyordu. Böylece bir taraftanda neo-liberallerin kamu işletmelerinin dışında kamu hizmetlerinin de özelleştirilmesine gerekçe hazırlanmaktaydı.**

Özelleştirilen şirketlerin borçları da özelleştirme süreci içerisinde kamu tarafından üstlenilerek sözde şirketler rehabilite edilmekteydiler. Genellikle özelleştirilen şirketler bulundukları sektörde tekel konumunda bulunduklarından çokuluslu şirketlere aynı zamanda hazır ve sonsuz güvenli ulusal pazarlarda terk edilmekteydi.

Küreselleşme doğrultusunda liberal genişlemeye dönük politikalar uygulayan ülkelerde gelir dağılımı bozulmuş, işsizlik artmıştır. Zaten sağlam vergi kaynaklarından mahrum olan gelişmemiş, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin ulusal piyasaları, yabancı çokuluslu şirketlere terk edildiğinden, yaratılan gelirde; kâr, sermaye transferleriyle birlikte ulusal sınırların dışına çıkmıştır. Çokuluslu şirketler, diğer taraftan transfer fiyatlaması yoluyla kâr, ulusal mali sistemlerden kaçırdıklarından, çoğunlukla bilançolarında üzerinden vergi alınabilecek bir kazaçta sunmamaktadırlar. Sonuçta ulusal piyasalarını denetimsiz ve neredeyse sonsuz muafiyet, istisna ve teşviklerle dışa açan ülkelerin, kamu harcamalarının finansmanında ciddi problemler ortaya

çıkmıştır. Kamu finansman açıkları nedeniyle borçlanmaya zorlanan ülkelerin bütçeleri sadece faiz ödemelerini sağlayan bir transfer bütçesi haline gelmiş, özelleştirme yanlıları tarafından kamu işletmeciliği nedeniyle verimsiz harcamalarda kullanıldığı iddia olunan halkın vergileri, daha verimsiz bir alana borç ve borç faizlerine kaydırılmıştır.

2000'li yıllara kadar küresel büyümede belirgin artışa, artan çokuluslu şirket gelirlerine yine gelişmiş ülkelerde artan kişi başına gelire rağmen hem gelişmiş ülkelerin içinde, hem de zengin ve yoksul ülkeler arasında gelir uçurum sürekli bir biçimde büyümüştür. Bunda, küreselleşmenin bir saç ayağı olarak dayatılan özelleştirme uygulamalarının, dünya ekonomisinin neo-liberal yaklaşımlar altında genişlemesinin payı yadsınamayacak derecede büyüktür. Kamuya ait kaynakların transferi bir taraftan işsizlik ve yoksulluk yaratırken, diğer taraftan da kaynakların transfer edildiği çokuluslu şirketler ve bunların merkezlerinin yer aldığı ülkeler zenginleşmiştir.

ZAMAN İÇİNDE KÜRESEL GELİR PAYLARI

YIL	EN ZENGİN %20	EN YOKSUL %20	ZENGİN/YOKSUL
1960	70,2	2,3	30/1
1970	73,9	2,3	32/1
1980	76,3	1,7	45/1
1989	82,7	1,4	59/1
1997	90,0	1,0	74/1

Kaynak: Human Development Report, UN Development Program, Oxford University Pres, 1992, Wayne Ellwood, Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu s.93 den aktarılmıştır.

1960 yılında; dünya nüfusunun en zengin %20'si, küresel gelirin %70'ini almaktayken, Dünyanın en yoksul %20'si gelirin %2,3'ünü alıyordu. 1997'de en zengin %20, payını %90'a çıkarırken; en yoksul %20'nin payı, %2,3'ten %1'e düştü. Bu düşüşün Özelleştirme uygulamalarının başladığı 1980'lerle birlikte dramatik bir boyuta ulaştığı görülmektedir.

Özelleştirme; özeleştirmenin ilk kez başlatıldığı İngiltere'de de benzer bir sonuç yaratmıştır. Margaret Thatcher'in 1979'da İngiltere'de iktidara gelmesiyle başlayan özelleştirme furyası sonu-

cunda; "Devlete ait işletmeler(ulusal havayolu, su, gaz, telefon ve elektrik hizmetleri, demiryolları) hızla satıldı. İngiltere'de 1979 ile 1994 arasında kamu sektöründeki işçi sayısı yedi milyondan beş milyona düşürüldü. Aynı dönemde özel şirketler tarafından yaratılan istihdam asgari düzeyde kaldı; bunların çoğu da sendikasız ve düşük ücretli hizmet sektöründeydi. İngiltere hükümeti kamu kasasına bir defalık bir ödeme yapılması karşılığında, hazineye yıllarca garantili kârlar getirmiş olan devlet işletmelerini sattı. Sıradan İngiliz vatandaşlarının yeni özelleştirilen kamu işletmelerinin hisse senetlerini satınalma fırsatı üzerine çok konuşulduysa da, gerçekler çok farklıydı. Dokuz milyon kişi hisse satın aldı. Ancak bunların çoğu hisselere 1.000 sterlinden az para yatırdı ve kısa yoldan kâr edebildiklerini anlayınca hisseleri hızla elden çıkardı. Eskiden kamuya ait olan işletmelerin hisselerinin çoğunluğu artık kurumsal yatırımcıların ve zengin şahısların elinde. Yazar Susan George özelleştirmeyi **" bizim ya da herhangi bir kuşağın yaşadığı en büyük soygun"** olarak niteledi. Özelleştirme **"binlerce insanın onlarca yıllık çalışmasının ürününü, büyük yatırımcılardan oluşan küçücük bir azınlığa teslim etmekten başka bir şey değil"**[81]

---

[81] Wayne Ellwood,Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu, s.54, Metiş Yayınları, 2002 (Susan George
"A short history of neo-liberalism" Küreselleşen Bir Dünyada Ekonomik Egemenlik Konferansına
sunulan tebliğ, Bangkok, Mart,1999

SANAYİ TOPLUMU HAÇLI SEFERİ: HEDEF KAYNAKLAR

" Bin Laden Bahane,
Kaynaklar Şahane"

> Gücünün zirvesinde bulunan batı alemi; dünyayı batılı olmayan usullerle şekillendirmek için artan biçimde istek duyan ve aynı zamanda GENİŞ KAYNAKLARA SAHİP "Batılı olmayan" güçlerle karşı karşıya gelmiştir.
>
> Samuel HUNTINGTON

CIA'NIN DİLİNİN ALTINDAKİ BAKLA

Djuvara'nın kaleme aldığı 'Türkiye'nin Paylaşılması Hakkında Yüz Proje (1281-1913)' adlı kitapta yer alan projelerden biri olan Erasmus'un projesi anlatılırken şöyle denilmektedir; Erasmus konuyla (Haçlı seferi taslağı) ilgili muhtırasında Türkleri **" karanlık kökenli barbarlar"** olarak nitelendirmişti; "gens barbara, obscurae originis". Bugüne kadar Türklere karşı pek çok başarısız savaş verildiği için üzgündü...imansızların (Türkleri kastediyor) Hıristiyanlar arasındaki görüş ayrılıkları nedeniyle Avrupa'yı fethedebilmiş olduklarını, şimdi bu din kardeşlerini boyunduruktan kurtarmak gerektiğini düşünüyordu. Erasmus, dinin savaşı haklı bulduğu görüşüne karşı çıkmakta, ancak Hıristi-

yanlığın varlığını sürdürebilmesi için Türkleri yok etmesi gerektiğine inanmaktadır.[82]

Yine aynı kitapta; "Türk'e karşı duyulan geleneksel kin ve nefretin ve daha sonra onları Asya'ya sürme konusundaki çok sayıda projenin kökenini Hıristiyanlık ile Müslümanlık arasında bulunan, ortadan kaldırılması olanaksız düşmanlıkta aramak gereklidir."[83] saptaması yapılmaktadır.

Ancak, Romanyalı diplomat Mösyö Djuvara'nın kaleme aldığı 'Türkiye'nin Paylaşılması Hakında Yüz Proje (1281-1913)' adlı kitabının önsözünü yazan hocası, elçi, Fransa Enstitüsü üyesi, Paris Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Okulu Profösörü Lois Renault' da önsöz de; Tarihçi Albert Sorel, "Doğu sorunu Türklerin Avrupa'ya girmeleriyle başlamıştır" demişti; buna o tarihten itibaren Türkleri Avrupa'dan atmak için plânlar yapılmış, hatta girişimler olmuştur sözleri de eklenebilir. Hıristiyan güçler, altı yüzyıldır. Osmanlı Devletine değişik saldırılar düzenliyorlar. Parçalanması yüzyıllardır plânlanan çeşitli iç ve dış güçlüklere rağmen son zamanlara kadar direnebilen başka bir devlete rastlamak mümkün değil. Osmanlı Devletinin sonunun geldiği çok söylenmiştir. Ancak Osmanlılar her seferinde ya kendi güçleriyle ya da beklenmedik yardımlar alarak ayağa kalkabilmişlerdir..." sözlerini hatırlatma gereğini hissetmiş.

BİZDE GEORGE W BUSH'A HATIRLATMAYI BİR GÖREV BİLİYORUZ

Haçlı seferleri (crusade) Katolik Kilisesi'nin önderliğinde 1095 yılında başlayan ve 1270 yılında sona eren Avrupa'dan Orta Doğu'ya yönelik olan dinsel görünümlü traji-komik yağma ey-

---

[82] Trandafir G. Djuvara, Türkiyenin paylaşılması hakkında yüz proje, sf,64, çeviren,Pulat Tacar, gündoğan yayınları

[83] Trandafir G. Djuvara, Türkiyenin paylaşılması hakkında yüz proje, sf,19, çeviren,Pulat Tacar, gündoğan yayınları

lemleridir. Haçlı seferleri adı Hıristiyanlığı çağrıştırsa bile hiçbir zaman sefere çıkartan asıl güdüler açısından kutsal olmamıştır. Haçlı seferlerinin kronolojisi bu traji-komik talan seferleri hakkında bir fikir vermekten uzak kalır.

HAÇLI SEFERLERİNİN KİLOMETRE TAŞLARI	
1095	Haçlı Seferi için çağrı
1099	Kudüs'ün alınması
1145	İkinci sefer için çağrı
1148	Şam önlerinde yenilgi
1188-1189	Üçüncü sefer çağrısı
1191	Akra'nın alınması
1199	Dördüncü sefer çağrısı
1203-1204	Konstantinopolis (İstanbul) fetihleri
1215	Beşinci sefer çağrısı
1219	Dimyat'ın alınması
1221	Dimyat'ın kaybedilmesi
1228	II. Frierich'in altıncı Haçlı Seferi'ne çıkışı
1229	Kudüs'ün anlaşma yoluyla alınması
1244	Kudüs'ün kaybedilmesi
1248	IX.louis'in yedinci Haçlı Seferi'ne çıkışı
1249	Dimyat'ın alınması
1250	Dimyat karşılığında serbest bırakılan IX. Louis'nin tutsak düşüşü
1270	IX. Louis'nin sekizinci haçlı seferine çıkışı ve Tunus'ta ölmesi

Kaynak: Théma larousse Sf,110

1095 yılında Clermont Konsili'nin kararıyla Papa Urbanus, Doğu Hristiyanlarının yardımına koşmayı amaçlayan bir sefer çağrısı yaptı, Doğu Kilisesiyle birleşme umudu besleyen Papalık; Anadolu'da Selçukluların baskısına boyun eğmeye başlayan Bizans'a yardım etmek istiyordu. Papazların, vaizlerin silahlı bir hac'ın Hristiyanların günahlarından arınmasının bir yöntemi olduğu çağrıları geniş destek bulmuş, kitlesel ve silahlı bir hac için Mesih tutkusuyla coşmuş geniş halk yığınları, bu haç için bir araya gelmeye başlamışlardı. **Katolik Kilisesi'nin Ortodoks Kilisesi'ni (Patrikhaneyi) kendi bünyesi içine alarak yutma hevesleri doruk noktaya ulaşmıştı.** Haçlı seferine katılacak halk bir taraftan kutsal Kudüs ve çevresini alarak günahlarından arınmayı,

düşlerken diğer taraftan Yoksulluk içindeki Avrupa'nın İslam ülkelerinin zenginliğine ve yeryüzündeki cennete kavuşmayı da düşlüyordu. Yoksul soylular (şovalyeler) gibi başka düş sahipleri de vardı. İtalyan tüccarlar da Doğu Akdeniz ve Karadeniz'deki ticaret merkezlerini ele geçirmek istemekteydiler.

Ancak Anadolu'da, Filistin'de Haçlı seferleri ve haçlıların umutları, düşleri; Selçukluların, Eyyubilerin kılıçlarıyla kırpılmış ve gürzleriyle ezilmiştir. Örneğin Birinci haçlı Seferinde Papaz Urbanus'un topladığı 100.000 haçlıdan müteşekkil ordu Bizans topraklarına girer girmez Bizanslı Hristiyanların mallarını yağmalamaya başlamış. Bizans İmparatoru çapulcu haçlı ordusunu alel acele Anadolu'ya geçirtmiştir. 100.000 kişilik bu ordu Anadolu Selçukluları tarafından imha edilmiştir. Bu öncü grubun arkasından Anadolu'ya geçen 600.000 mevcutlu asıl ordu, Anadolu'dan çıkarken 50.000 kişiye düşmüştür.

Haçlı seferlerinin en komiği ise dördüncüsüdür. Haçlılar Kudüse doğru giderken İstanbul'a uğrarlar. Hristiyan Bizans'ın cennete yolculuğa çıkmış, günahlarından arınacak dindaşı haçlı ordusunun hedefi haline gelmesi akla zarar bir düşünce olurdu. Ancak Haçlı seferleri akla zarar seferlerdi. Akla zarar düşünce gerçekleşti. Yağma (haçlı) ordusu Kudüse ele geçirme amacını İstanbul'da unuttu ve rehavet içinde savunmasız İstanbul, haçlı ordusu tarafından yağmalandı.

Aslında haçlı seferleri yukarıda saydığımız sekiz seferle sınırlı değil. "Haçlı saldırıları daha sonra Osmanlı devletine karşı da düzenlendi. 1364'te Sırp Sındığı, 1389'da Birinci Kosova, 1396'da Niğbolu, 1444'te Varna, 1448'de İkinci Kosova savaşları bu yüzden yapılmıştır. Bu savaşlarda Hıristiyan dünyasının ortak orduları Osmanlı ordusu tarafından perişan edilmiştir"[84].

---

[84] Son Haçlı Seferi, Rıza Zelyut, 09 Ocak 2003, Güneş Gazetesi

BİR TÜRK, BUSH'U E-MAİL İLE TEHDİT ETTİĞİ İDDİASIYLA YARGILANIYOR

Beyaz Saray'a, 11 Eylül saldırılarının ardından gönderdiği elektronik postalarda (e-mail) ABD Başkanı George W. Bush ile diğer üst düzey yöneticileri tehdit ettiği öne sürülen Ahmet Burak Ceylan'ın yargılanmasına başlandı. Beyoğlu 12. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmaya, tutuksuz sanık Ahmet Burak Ceylan katılmadı. Sanık Ceylan, mahkemeye gönderdiği mazeret dilekçesinde, "Gazetecilerin yoğun baskısı nedeniyle bunaldığını, psikolojik baskı altında olduğu için de duruşmaya gelemeyeceğini" belirtti. Hakim, ifadesi alınamayan sanığın dinlenilmesi amacıyla polis zoruyla duruşmaya getirilmesini öngören "ihzaren celp" kararı alarak duruşmayı erteledi.

Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan iddianamede, olay tarihinde Taksim'deki bir bilgisayar yazılım şirketinde çalışan Ahmet Burak Ceylan'ın, 11 Eylül saldırılarının ardından "tex Lincoln" rumuzuyla Beyaz Saray'a, "Ateşte boğulacaksınız. Beyaz Saray'daki koltuklarında oturan kişiler ve federal görevliler, kızılderililer gibi birer birer nallanacaksınız" yazılı "e-mail"ler gönderdiği belirtiliyor. İddianamede, Ceylan'ın, bu elektronik postalarla ABD Başkanı George W. Bush ile üst düzey yöneticileri tehdit ettiği gerekçesiyle 1 ile 3 yıl arasında hapis cezasına çarptırılması isteniyor.[85]

---

[85] Millîyet Gazetesi 06/05/2003

BİR ANALİZ: "EL KAİDE Mİ, EI-CIA – MI6 ORTAKLIĞI MI?"

Bir kısım çevrelere göre El Kaide, bilinen terör örgütlerinden farklı bir yapılanma gösteriyor. Çözülmez gizemli bir imaja kavuşturulan "El Kaide" tanımlanırken bir o kadar güçlü gösteriliyor.[86] El Kaide'yi tanımlayanlar aslında bunu anlatırken yazarken çözülmüş bir örgüt şeması çiziyorlar. Onlara göre El Kaide'nin;

- Piramit şeklinde hiyerarşik bir yapısı yok.
- Belirsiz ve son derece esnek bir yapılanması var.
- Sınırsız şiddet uyguluyor.
- Düşman saydığı sivil halka da en fazla zararı verdirecek yöntemleri seçiyor.
- El Kaide'nin dünyanın her yanına dağılmış çok sayıda küçük hücreleri var. Bunlar birbirini tanımıyor ve hiçbir zaman yan yana gelmiyor.Aralarındaki bağ, internet ve cep telefonu gibi çağdaş iletişim olanakları kullanılarak kuruluyor.
- Bunun dışında, eğitim kampları, resmi bir yayın organı ve Usame Bin Ladin dışında bilinen bir liderlik yapısı da yok.
- Bunlar bomba yapmayı internetten öğreniyorlar.
- Her hücresi, çağdaş iletişim olanakları kullanılarak tek bir eylem yapmak üzere hazırlanıyor ve belli bir zamanda verilen şifreli bir emirle eylemi gerçekleştirdikten sonra yok oluyor.
- Eylemleri gerçekleştirenler genelde eylemle beraber kendileri de intihar ettikleri için güvenlik güçlerinin elinde geriye doğru iz sürebilecekleri pek fazla bir delil kalmıyor.

---

[86] Bu teröre karşı savaşı sürdürülebilir kılmak, bu savaştan kirli iş çevrelerinin para kazanmasına olanak sağlamak ve terörizmle savaş adına ABD'nin emperyalist yayılmasını sağlayarak doğal kaynaklara el koymak için zorunlu bir tanımlama

11 Eylül saldırısının; ABD'nin Sovyet işgaline karşı Afganistan'a konuşlandırdığı **truva atı,** El Kaide ve onun lideri Bin Laden tarafından yapıldığı fikri; belki de okuduğum onlarca senaryonun izlediğim Afganistan'daki Özgürlük savaşçısı (!) Rambo filimlerinin etkisinde kaldığımdan hiç bir zaman bana inandırıcı gelmedi. Nedense bu fikir ya da ABD'nin söz konusu istihbaratından, dünyada hiç kimsenin görmediği sanal belgelerden, tıpkı haçlı seferleri gibi traji-komik bir masal tadı aldım. Üstelik bu örgütün elemanları yerleşik oldukları bir posta teşkilatı bile bulunmayan Afganistan'daki yerleşim birimlerinden ABD ile mektuplaşıyorlar, internet altyapısı bulunmayan bu ülkede internet üzerinden haberleşme ağlarını yönetiyorlar. Doğru saat ayarı bile yapmanın mümkün olmadığı bu ülkeden yönetilen hücreler eş zamanlı olarak ABD havaalanlarından kalkan uçakları kaçırarak ikiz kulelere, pentagona saplıyorlar.

Üstelik cep telefonları dinlenebiliyor, hatta bazı ülkeler cep telefonu konuşması sayesinde tespit ettikleri düşman saydıkları liderleri nokta atışıyla ortadan kaldırabiliyor. Keza internet üzerinden yapılan haberleşmeler ise tamamen kontrol altında, hele hele "yahoo" "msn/hotmail"... gibi portallardan alınan mail hesapları tamamen izleniyor, veb yayımı yapan sistemlerin hepsi kontrol altında. Velhasıl yukarıda verdiğimiz, Miliyet gazetesinde yer alan "BİR TÜRK, BUSH'U E-MAİL İLE TEHDİT ETTİĞİ İDDİASIYLA YARGILANIYOR" başlıklı haber, bu izlemenin hangi boyutta olduğunun en açık kanıtı. Başka kanıtlar da var. Örneğin tüm veb dünyasına yapılan virüs saldırıları çok geçmeden tespit edilerek, saldırıyı yapan suçlu yakalanabiliyor. Bir elektronik mektupla yapılan tehdidin hemen ardından mektubun hangi bilgisayardan kim tarafından yapıldığı tespit edilerek ilgili hakkında dava açılırken, bir örgütün hücrelerinin elekronik haberleşmelerine girilemiyor, telefonları dinlenemiyor buna inanmak gerçekten zor.

Bize el kaideyi anlatanlar ellerine tutuşturulmuş metinleri ya okuyor ya da yazıyorlar. Örneğin; "El Kaide'nin dünyanın her

yanına dağılmış çok sayıda küçük hücreleri var. Bunlar birbirini tanımıyor ve hiçbir zaman yan yana gelmiyor.Aralarındaki bağ, internet ve cep telefonu gibi çağdaş iletişim olanakları kullanılarak kuruluyor" iddiası tam bir aldatmaca. Birbirini tanımayan, hiçbir zaman bir araya gelmeyen hücreler bir birlerinin telefon numaralarını nereden biliyorlar. Bu telefon numaralarını ya da telefonları onlara kim dağıtıyor? Birbirleri arasında internet üzerinden kurdukları iletişim adreslerini nereden öğreniyorlar. Bu hücreler telefon numaralarının kimin üzerine kayıtlı olduğunu hiç merak etmiyorlar mı?

Türkiye, İspanya ve "11 Eylül saldırılarının sorumluları söz konusu olduğunda adres olarak gösterilen Usame Bin Ladin'i ve El Kaide'yi kimlerin yarattığı sorusunun yanıtı son derece açıktır. Amerika Birleşik Devletleri. ABD Afganistan'daki Rus işgaline karşı Müslüman fanatizmini kullanmış, geliştirmiş ve modern silahlarla ordulaştırmıştır. Müslüman fanatizmi kendi gündemini takip etmeyi sürdürdüğü ve özellikle Körfez Savaşı'ndan sonra ABD'yi açıkça karşısına almaya başladığında ise, "özgürlük savaşçıları" birden bire "terörist" olmuşlardır. Terör konsepti riya ve ideolojik bir söylem halini alan "reel politika" temelinde yorumlandığı sürece, sağlam öncüllere dayalı etik bir tutum geliştirmek mümkün olmadığı gibi, şiddet döngüsünün de önü açılmaktadır."[87]

Peki Müslüman fanatizmi gerçekten kendi gündemini mi takip ediyor? ABD tarafından kurulup geliştirilen bir örgüt gerçekten kendisini yöneten güçten bağımsız hareket edebilir mi? Bu soruya verilebilecek en iyi cevap, karşı bir sorudur. Bugüne kadar ABD tarafından ele geçirilen, kontrol edilen kaç ülke kendi gündemini takip edebilmiştir. Örneğin, Kuveyt, Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri...

---

[87] Noam Chomsky, 11 Eylül ve Sonrası - Dünya Nereye Gidiyor, sf,12, Aram Yayıncılık

ABD'nin hayali Müslüman fanatizminin iplerinin elinde olduğuna başka bir örnekte New York'taki Dünya Ticaret Merkezi ve Oklahoma bombalamalarıdır. Bu konuda Texe Mars'ın "İlluminati-Entrika Çemberi" adlı kitabında, 'Yaratılan Terörist Krizi' başlığı altında yazdıkları hayli ilgi çekici;

"1993 ve 1995 yıllarında patlayan "terörist" bombaları, New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nde ve Oklahoma'daki fedaral binada ağır hasara ve can kaybına sebep oldu. Kontrol altındaki medya, dehşete düşüren gerçekleri sakladı ama vatansever alternatif medya, her iki trajedide de hükümetin parmağı olduğunu ortaya koydu. Sonuç: İlluminati komplocuları halkta, vatansever milislere ve diğer Amerika sevenlere karşı nefret uyandırdı. Kongreden anti-terör yasalarının geçmesi için zorladı. Bu sırada. New York'taki fedaral mahkemede Dünya Ticaret Merkezi'ne bomba yerleştirmek suçundan yargılanan Arap sanıkların avukatı, bu bombalı saldırıya FBI'ın karıştığını ispat eden bir teyp bandını delil olarak sunduğunda, herkes hayrete düştü. Teypteki kayıtta bir FBI yetkilisinin Araplara bomba cihazıyla patlayıcı maddeler teklif ettiği duyuluyordu. **Tanık kürsüsündeki bu FBI ajanı, Arap komplocuların kullandığı patlayıcıları ve bombayı FBI'ın tedarik ettiğini itiraf etti.** Ayrıca kendisine, teröristlere bu ölümcül maddeleri vermesi için bir milyon dolar ödendiğini de kabul ediyordu".[88]

Başkan Bill Clinton'un duyduğu an İslamcı teröristlere atfettiği 19 Nisan 1995 tarihinde Oklahoma Ticaret Merkezine yapılan saldırı ise Timothy McVeigh adındaki bir Amerikan vatandaşı tarafından yapılmıştı. Üstelik Timothy McVeigh Katolik bir Hristiyan aynı zamanda savaş gazisiydi. Ancak **Timothy için hiçbir zaman basın ve yetkililer Hıristiyan terörist sözü kullanmadı.**

---

[88] Texe Mars, İlluminati-Entrika Çemberi Sf,113, Timaş yayınları

El Kaide Körfez Savaşından sonra gerçekten ABD'yi karşısına mı almıştır, yoksa El Kaide'nin yaptığı varsayılan eylemler, ABD tarafından terörizme karşı savaşın bir gerekçesi mi olmuşlardır. Diğer bir ifadeyle El Kaide ipleri ABD'nin elinde, ABD emperyalist saldırısının elini güçlendiren bir öncü gücümü dür?

Yapılan her El Kaide eylemi (!) teröre savaş açan ABD'yi ve onun çevresinde toplanan koalisyonu daha da güçlendiriyor, ve saldırganlaştırıyorsa, evet.

El Kaide liderlerinin yakalanması ABD'de politik bir malzeme oluyor, ve özellikle başkanların yeniden seçilmelerine olanak sağlayan etkili bir propaganda malzemesi oluyorsa evet.

Hepsinden önemlisi El Kaide'nin varlığı ABD emperyalizminin dünyanın geri kalmış ya da gelişmekte olan bölgelerine müdahalesine, işgaline ve bu bölgelerin yer altı kaynaklarına el koyma davetiyesi çıkarıyor ve bu imkânı sağlıyorsa. Evet.

21. yüzyılda El Kaide ve benzeri örgütler, Orta Çağda Papa Urbanus'un, Hristiyan vaizlerin yaptığı propaganda işlevini üstlenmiş. El Kaide vuruyor. Terörizme karşı Hristiyan koalisyon büyüyor. Nihayet Büyük Orta Doğu Projesine dönüşüyor.

"CRUSADE" "CRUSADER"SIZ OLMAZ*

11 Eylül'de A.B.D'de Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerine kamikaze dalışı yapan Boingler'in ardından ortaya çıkan, ortaçağı ve bu çağda Avrupa'daki karanlık zihniyeti anımsatan bir kavram "Haçlı Seferleri".

11 Eylül olayının hemen ardından George W Bush Washington'da halka hitaben yaptığı ve tüm dünya televizyonlarının naklen yayımladığı konuşmada; şeytani işleri yapanları temizlemek için, terörizme karşı 'Haçlı Seferi' başlattığını, 21. Yüz-

---

* **Crusade:** Haçlı Seferi
The Crusades: Katolik dünyasının İslam'a karşı başlattığı Haçlı Seferleri
Crusader: haçlı, mücahit

yılın ilk savaşını kararlı bir biçimde kazanma zamanın artık geldiğini, ulusunun korktuğunu ancak elinin kolunun bağlanmadığını, uluslarının büyük bir ulus olduğunu, bu kararlı ulusun ipten kazıktan kurtulmuşlar tarafından sindirilemeyeceğini, harekete geçtiğinde 2 milyon dolarlık füzeyi 10 dolarlık boş çadıra atıp bir deveyi kıçından vurmayacağını, harekete geçtiğinde, kararlı ve isabetli olacağını, yapılması gerekenin doğru yapılacağını, Ordunun yapacak bir işi olduğu ve bu işi yerine getireceği, dünyayı bu ipten kazıktan kurtulmuşlardan temizleyeceklerini, özgürlüğe tutkun bütün halkları terörizmle mücadeleye davet ettiklerini, savaşın uzun zaman alacağını, ancak kazanmak için ABD'nin bütün kaynaklarını kullanacaklarını, saldırıları düzenleyenlerin, güçlü bir devi uyandırdıklarını, söylüyordu.

Sözlüklerde haçlı seferi karşılığının açıkça 'curusade' kelimesi olmasına ve bu kelimenin açıkça duyulur bir biçimde Bush'un ağzından dökülmesine karşın, ertesi gün tüm dünyada basın yayın organları yaptıkları yayınlarda Bush'un Haçlı Seferi manasına gelebilecek bir kelimeyi telaffuz ederek bir gaf yaptığını yazmaktaydı. Hemen ertesinde Bush ortaya çıkan tepkiler nedeniyle; Washington'da İslam merkezini ziyaret ediyor ve dünyaya hoşgörü ve beraberlik mesajı vermek için "Crusade" sözcüğünü din savaşı anlamında kullanmadığını söylüyordu. Bush, görünürde Haçlı Seferi söyleminden çark etmiş bir görüntü vermeye çalışıyordu. Ancak, ABD güvenlik uygulamaları terör ve İslam arasında zoraki bir ilişki kurulduğu yönündeydi. Ülkedeki Müslümanlar ve ülkeye giren Müslümanlar fişlenmeye başlanmıştı.

Oysa bu kelime Bush'un ağzından yersiz çıkmış bir söz değildi. Haçlı Seferleri için mücahitlere yani haçlılara ihtiyaç vardı ve Bush daha önceden tasarlanmış ve pentagon politikası haline getirilmiş bir haçlı seferi fikrinin savunucusuydu ve böyle bir ekibin de liderliğini yapıyordu.

"Bush 2001 Eylül'ünde Amerikan Ordusu, United Defense Industries(UDİ) tarafından geliştirilen 12 milyar dolarlık

"CRUSADER" adı verilen gelişmiş toplar üretmek için düğmeye bastı (bu projenin başlangıcı 1999 yılına kadar uzanıyor. Ancak ABD ordusunda Crusader adıyla anılan başka bir projede 1980 yılından bu yana mevcut) 2002 Ocak başlarında ise, 487 milyon dolarlık başka bir silah üretim anlaşması imzaladı. (Dikkat edileceği üzere "Dubya" (Bush) 11 Eylül saldırılarından sonra "CRUSADE" [Haçlı Seferi] adını boşuna anmamış. El-Kaide'ye ve Usame Bin Ladin'e karşı yürütülen savaş için kullandığı crusade ifadesiyle tepki toplayan "Dubya" Müslümanları rencide edici bir ifadeye başvurduğu için daha sonra özür dileyecekti; ama silah şirketleri Crusader topları üretmeye devam edecek). Bu imzaların altında "Dubya" nın, 43. ABD başkanı olarak imzası vardı. Ve bu anlaşmalardan en fazla müstefit olacak şirkette Carlyle Group'tu. Çünkü (Carlyle) Group Eylül ayındaki ilk anlaşmadan sonra Aralık ayında 560 milyon dolar değerinde hisse satacaktı".89

United Defense Industries(UDİ) tarafından geliştirilen 12 milyar dolarlık "CRUSADER" adı verilen gelişmiş toplar üretimi projesinin orijinal ismi; **"Haçlı Arazi Ağır Silah Sistemi"** (Crusader Field Artillery System). **Bu proje üç tip ağır silahı içeriyor. Bu gerçekleştirilen proje ve Bush'un Haçlı Seferini" başlattığı ifadesi;** 1095 yılında Clermont Konsili'nin kararıyla Papa Urbanus'un **silahlı bir haç, yani "Haçlı Seferi" çağrısıyla inanılmaz bir biçimde örtüşüyor.**

Aşağıda, George W Bush'un açtığını söylediği Haçlı seferinin Haçlıları görülmektedir. Bu Haçlılar Irak'ın ABD öncülüğündeki Anglo-Amerikan güçlerce işgalinde kullanılmıştır. Bunlar;

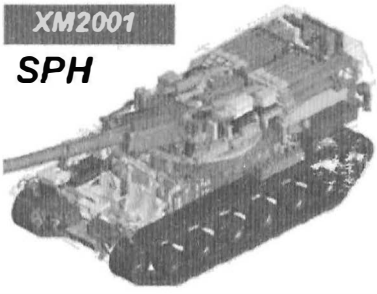
89 Adam Ironhouse,Bushlar'ın Gizli Tarihi, Başkan ve Adamlarının Gizli kapaklı İşleri, sf,241, Kim Yayınları

1- XM2001 Self Propelled XM2001 Self Propelled Howitzer; "Kundağı Motorlu Hovitzer Top"

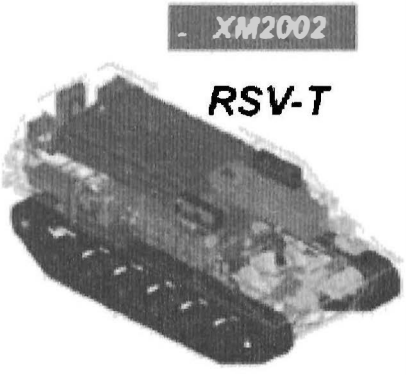

2- XM2002 Resupply Vehicle (XM2002 Resupply Vehicle (Tracked) "Paletli İkmal Aracı"

3- M1075/XM2003 M1075/XM2003 Resupply Vehicle (Resupply Vehicle (Wheeled) "Tekerli İkmal Aracı"

MEDENİYETLER ÇATIŞMASI MI? HAÇLI SEFERİ Mİ?

Daha önceki bölümde anlattığımız küresel alüminyum kartelinin kurucusu ve ABD metal piyasasının sözcüsü olan Paul O'Neil, 2004 yılının ilk günlerinde, CBS televizyonunun 60 dakika (60 minutes) adlı programında bir itirafta bulundu. Yaklaşık bir yıl Bush kabinesinde bakan olarak çalışan O'Neil; Irak'ın işgali çalışmalarının Ocak 2001'de, Başkan George W. Bush'un göreve başlamasının hemen ardından yapıldığını, Irak savaşının dayandığı temelin **"tehlike oluşmadan önce yok etme (pre-emptive)"** doktrini olduğunu ve bunun ABD'nin tek taraflı olarak yapmak istediği her ne olursa olsun yapma hakkına sahip olması anlamını taşıdığı ve bunun çok büyük bir sıçrama olduğunu söylüyordu. Programda görüşlerine başvurulan Beyaz Saray sözcüsü Scott MaClellan ise Beyaz Saray'ın Irak savaşına Bush'un göreve gelmesinin hemen ardından başladığı konusundaki iddiayı ne doğrulayacağını ne de yalanlayacağını ancak, "Saddam Hüseyin'in 11 Eylül'den önce barış ve istikrara tehdit oluşturduğunu, bu tehdidin 11 Eylül'den sonra daha da arttığını" ifade etmekteydi.

Aslında hem O'Neil'in hem Beyaz Saray sözcüsü Scott MaClellan'ın 11 Ocak 2004 tarihindeki ifadeleri tam on yıl önce **Samuel Huntington** tarafından yazılmış bir makaleye ve oradaki bir paragrafa atıf yapıyordu. **"Gücünün zirvesinde bulunan batı alemi; dünyayı batılı olmayan usullerle şekillendirmek için artan biçimde istek duyan ve aynı zamanda geniş kaynaklara sahip "Batılı olmayan" güçlerle karşı karşıya gelmiştir."**

Bir başka itirafta Eski NATO Komutanı Wesley Clark'tan geldi. ABD'de yapılan son kamuoyu yoklamalarında Başkan George W. Bush'u geride bırakan Demokrat Partinin başkanlık adaylarından emekli General Wesley Clark'a göre; Bush yönetimi 11 Eylül saldırıları sonrasında, 7 İslam ülkesini vurmak için 5 yıllık bir plân hazırlamıştı. Clark'ın bilgi kaynağı Kasım 2001'de Washington'da bir araya geldiği, ancak ismini açıklamadığı üst düzey bir askerî yetkiliydi ve Irak'tan sonra Suriye, Lübnan, Libya, İran, Somali ve Sudan vurulacaktı. Bu bilgilere "Clark Eleştirisi" adlı yeni kitabında yer veren emekli general, Bush ve kurmaylarının yanlış ülkeleri hedef aldığını, terörizme destek veren gerçek kaynakları göz ardı ettiklerini savunuyor. Clark, söz konusu ülkeler yerine terörizme destek veren ülkeler olarak tanımladığı Mısır, Pakistan ve Suudi Arabistan'a işaret ederek, bu ülkelere karşı önlem alınmasını talep ediyordu.

Aslında batılı olmayan güçlerin yine batılı olmayan usullerle dünyayı şekillendirmek gibi bir isteği yok. Kaldı ki birkaç yüzyıldan bu yana batılı usullerle dünyayı şekillendirmek çabası bizatihi Batıya ait. Küreselleşme olgusu da bu çabanın bir sonucu. Nitekim son yüzyılda çıkan savaşların altında (örneğin 1. ve 2. Dünya Savaşları, Afrika'da bitip tükenmek bilmeyen çatışmalar) Medeni (!) Batının imzası var ve gerçekte Batılı olmayan güçler Batı alemi tarafından şekillendiriliyor. Hatington'un makalesinde somutlaşan ve batılı olmayan güçlere atfedilen haksız saldırganlık iddiası temelinde Batılı güçler tarafından yaratılan cepheleşme, İnsanlık tarihine zoraki eklenen bir sayfaya korkunç ve utanç verici olaylar zincirini yazmaya başladı.

CIA Ajanı Samuel Hantington tarafından SSCB'nin çözülmesinden sonra kaleme alınan ve Foreign-Affairs dergisinin Summer 1993 sayısında yayınlanan "Medeniyetler Çatışması" adlı makale de; **Bush'un ağzından kaçırdığı haçlı seferinin temel mantığını, ortaçağdan günümüze bir öç alma duygusuyla taşınan bağnazlığı yakalamak olasıdır.** Nitekim 1990 yılından sonraki dünyada ortaya çıkan çatışmalar ve buna dayalı değişimler bu tezde yer alan öngörüler doğrultusunda (!) gelişmektedir.

Hantington'un ileri sürdüğü teze göre; yeni dünyada çıkacak mücadelenin temel kaynağının başlı başına ideolojik veya ekonomik mahiyette olmayacak, İnsanlık alemi içindeki büyük bölünme ve çekişmelerin kaynağındaki başat unsur, kültürel faktörler olacaktır. Bu çerçevede; Dünya olaylarında ulus devletler en güçlü aktörler olarak kalmaya devam ederlerken, küresel politikaların başlıca ihtilafları; farklı medeniyetlerden devletler ve toplumlar arasında oluşacak ve böylece medeniyetler çatışması küresel politikalara hakim olacaktır. Farklı medeniyetlere mensup ülkelerin yer aldığı bölgeler arasında bulunan fay (sınır) hatları, gelecekteki çatışmaların meydana geleceği alanlar olacaktır. Dolayısıyla, insanlık tarihi boyunca çekişme ve ihtilafların evriminde ulaşılacak en son aşamayı, modern dünyada medeniyetler arasındaki çatışma teşkil edecektir.

Yine **Hantington'a göre;**

Dünya soğuk savaş esnasında; birinci, ikinci ve üçüncü dünyalar şeklinde bölünmüştür. Bu bölünme şekli artık geçerli değildir. Şimdi ülkeleri, politik veya ekonomik sistemleri veya ekonomik gelişmişlik düzeyleri itibariyle değil, kültür ve medeniyetleri bakımından gruplandırmak daha anlamlı olacaktır.

Medeniyet kimliği gelecekte giderek artan biçimde önemli olacaktır. Dünyanın çehresi, mevcut yedi veya sekiz medeniyet çevresi arasındaki karşılıklı etkileşimler sonucu geniş ölçüde biçimlenmiş olacaktır. Bunlar; Batı, Konfüçyüs, Japon, İslam, Hindu, Slav-Ortodoks, Latin Amerikan ve muhtemelen Afrika medeniyet çevrelerinden oluşmaktadır. **Geleceğin en önemli çatışma-**

ları bu medeniyet çevrelerini bir diğerinden ayıran kültürel fay hatları boyunca meydana gelecektir.

Hantington tezini şu varsayımlara dayandırmaktadır.

1- Medeniyetler bir diğerinden tarih, dil, kültür, gelenek ve en önemlisi din açısından farklılık göstermektedir. Medeniyetler arasındaki farklılıkların asırlar boyunca en şiddetli ve en uzun süreli çatışmalara neden olduğu da bir gerçektir. Bununla beraber medeniyetler arasındaki farklılıkların asırlar boyunca en şiddetli ve en uzun süreli çatışmalara neden olduğu da bir gerçektir.

2- Dünya giderek küçülen bir mekan halini almaktadır, farklı medeniyetlere mensup insanlar arasındaki karşılıklı iletişim ters orantılı olarak artmaktadır. Artan bu etkileşimler medeniyet çevreleri içerisindeki toplumların ve medeniyet çevreleri arasındaki farklılıkların ayırdına varmayı ve sonuçta medeniyet bilincini yoğunlaştırmaktadır.

3- Dünyanın her yerindeki ekonomik modernizasyon ve sosyal değişim süreci, insanları çok eskilerden beri mevcut yöresel kimliklerinden ayırmaktadır. Bu süreç bir kimlik kaynağı olarak ulus devleti de zayıflatmaktadır. Dünyanın bir çok yerinde din, genellikle "kökten dinci" olarak tanımlanan hareketler şeklinde, bu boşluğu doldurmak üzere harekete geçmiştir. Bu tarz hareketlenmeler İslam'da olduğu kadar Batılı Hıristiyanlıkta, Musevilik, Budizm ve Hinduizmde de görülebilmektedir

4- Medeniyet bilincinin gelişmesi, batının uyguladığı çifte standartlar nedeniyle güçlenmektedir. Bir tarafta batı, gücünün zirvesinde iken, bunun yanı sıra batılı olmayan toplumlarda belki de bir sonuç olarak, köklere dönüş olayı yaşanmaktadır.

Gücünün zirvesinde bulunan Batı alemi; dünyayı Batılı olmayan usullerle şekillendirmek için artan bi-

çimde istek duyan ve aynı zamanda geniş kaynaklara sahip "Batılı olmayan" güçlerle karşı karşıya gelmiştir...

Batılı olmayan bir çok ülkedeki halk kitleleri arasında; Batılı, genellikle Amerikan kültürü, hayat üslubu ve alışkanlıkları daha popüler hale gelirken, bu esnada elit zümrenin yerli değerleri sahiplenmesi ve batılılaşmaya karşı çıkması gibi bir durum söz konusu olmaktadır.

5- Kültürel farklılık ve özellikler, politik ve ekonomik olanlara kıyasla daha kolay biçimdeki iki taraflı karışmıştır. Din olgusu halk tabakaları arasında etnik farklılıktan bile daha keskin ve istisnai biçimde ayırıma neden olmaktadır. Bir kimse yarı Fransız, yarı Arap ve hatta aynı zamanda iki ülkenin birden vatandaşı olabilir. Ancak yarı Katolik veya yarı Müslüman olmak daha da zor bir iştir.

6- **Ekonomik bölgecilik artmaktadır. 1980 ile 1989 arasında bölge içindeki toplam ticaretin payı Avrupa'da %51 den %59'a, Doğu Asya'da %33 ten 37'ye, Kuzey Amerika'da %32'den 36'ya yükselmiştir. Bölgesel ekonomik blokların önemi gelecekte de artmaya devam edebilir."**

Medeniyetler çatışması böylece iki düzeyde gerçekleşmektedir. Mikro düzeyde; medeniyet çevreleri arasındaki fay hatları boyunca komşu olan toplumlar, birbirlerini ve çevre araziyi kontrol edebilmek için genelde şiddete başvurarak mücadele ederlerken; makro düzeyde, farklı medeniyetlere mensup devletler nispi askerî ve ekonomik güç sağlama yolunda rekabet ederken, kendi politik ve dini değerlerini yükseltmeye ve üçüncü taraflar ile uluslararası kuruluşlar üzerinde kontrol sağlamaya çaba harcamaktadırlar.

Hantington'a göre; Medeniyetler Arasında Fay Hatları vardır. Bu fay hatları, kriz yaratılması ve kan dökülmesinde rol oynayan ısınan noktalar olarak, soğuk savaşın politik ve ideolojik

sınırlarında yer almaktadırlar. Soğuk savaş, demir perde politik ve ideolojik olarak Avrupa'yı böldüğü zaman başlamıştır.

Avrupa'nın ideolojik bölünmesi gözden kaybolurken bu defa bir tarafta Batı Hıristiyanlığı ve diğer tarafta Ortodoks Hıristiyanlık ve İslam arasında Avrupa'nın yeniden bölünmesi gerçeği ortaya çıkmıştır.

Avrupa'da en anlamlı "bölen hat"tın W. Wallace'in belirttiği üzere Batı Hıristiyanlığının 1500 yıllarındaki doğu sınırı olduğu kabul edilebilir. Bu hat; Finlandiya ile Rusya ve Baltık ülkeleriyle Rusya arasındaki şimdiki sınırlar boyunca ilerler;

- **Ortadoks Doğu Ukrayna'yı Katoliklerin yoğun olduğu Batı Ukrayna'dan ayıracak tarzda Beyaz Rusya ve Ukrayna üzerinden geçer,**
- Transilvanya'yı Romanya'nın kalan bölümünden ayırarak batıya doğru ilerler ve sonra neredeyse şimdiki Slovenya ve Hırvatistan'ı eski Yugoslavya'nın kalan kısmından ayıran hat boyunca Sırbistan üzerinden geçer. Bu hat, şüphe yoktur ki, Osmanlı ve Habsburg imparatorlukları arasındaki tarihi sınırlarla da çakışmaktadır.

Bu hattın kuzeyi ve batısında kalan insanlar, Protestan veya Katolik olsunlar, **ekonomik açıdan doğudaki insanlardan daha üstün durumdadırlar.**

Bu hattın doğusu ve güneyine geçtiğimiz de, buralarda yaşayanların Ortodoks veya Müslüman olduklarını görüyoruz. Bunlar, tarihi bakımdan Osmanlı ve Çarist imparatorluklara aittirler ve bunlar ekonomik açıdan genellikle daha az gelişmiştirler. Sabit gibi duran demokratik politik sistemlerini çok daha az geliştirebilecekmiş gibi görünmektedirler. Avrupa'yı bölen en anlamlı hat olarak, kültürün kadife perdesi ideolojinin demirperdelerinin yerini almıştır. Eski Yugoslavya'daki olayların da gösterdiği gibi, o yalnızca belirli değerlerin farklılaştığı bir hat değil, aynı zamanda üzerine kanlı bir mücadelenin cereyan ettiği bir hattır.

Batı ve İslam medeniyetleri arasındaki fay hattı boyunca mücadele 1300 yıldan beri sürüp gitmektedir... Haçlılar 11. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar kutsal topraklara Hıristiyanlığı ve Hıristiyan yönetimini getirmek için geçici başarılar kazandıkları bazı girişimlerde bulundular. **14. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar ise İstanbul'u ele geçirip egemenliğini Orta Doğu ve Balkanlar üzerine yayan ve Viyana'yı iki defa kuşatan Osmanlı Türkleri dengeyi tersine çevirdiler... Batı, enerji kaynakları bakımından Basra körfezi ülkelerine ağır biçimde bağımlı duruma geldi. Petrol zengini Müslüman ülkeler paraca zenginleşirken, bunun yanı sıra silah zengini haline de geldiler.**

Yine **Hantington'a göre medeniyetler zaten çatışmaktaydı.** Araplar ile İsrail arasında batı tarafından kışkırtılan muhtelif savaşlar cereyan etti. Fransa, 1950'li yılların uzunca bir bölümünde, Cezayir'de kanlı ve zalim bir savaşı sürdürdü. İngiliz ve Fransız birlikleri 1956'da Mısır'a saldırdılar. Amerikan birlikleri 1958'de bir ara Lübnan'a girdiler, sonraları Amerikan kuvvetleri tekrar Lübnan'a döndüler, Libya'ya saldırdılar, İran'la çeşitli çatışmalara angaje oldular. Bu arada en azından üç Orta Doğulu devlet tarafından desteklenen Arap ve İslamcı teröristler, zayıf tarafın silahını kullanarak batılı uçakları ve üsleri bombaladılar ve batılı rehineler ele geçirdiler. **ABD, bazı Arap ülkelerini bir diğerinin tecavüzüne karşı savunmak için Basra Körfezine güçlü bir ordu gönderdiğinde, Araplar ve batı arasındaki savaş hali, bu olayın cereyan ettiği 1990 yılında doruk noktasına ulaşmış oldu...**

...İçinde yaşadığımız zaman diliminde batı ile İslam arasındaki karşılıklı askerî etkileşimin azalma eğilimi göstermesi muhtemel değildir ve gelecekte de daha da tehlikeli hale gelebilir.

Körfez savaşı geride, İsrail'e saldıran ve batıya kafa tutan bir Saddam Hüseyin'den gurur duyan geniş bir Arap kitlesi bırakmıştır. Bu savaş aynı zamanda, Arapların kendi kendilerini şekillendirmedeki aşikar beceriksizliklerinin yanı sıra bunaltıcı askerî üstünlüğü ile Basra körfezinde varlığını sürdüren batıya karşı gu-

ruru kırılmış ve rencide olmuş bir takım duyguları da gerisinde bırakmıştır.

Petrol ihraç edenlere ilaveten bir çok Arap ülkesi, otokratik yönetim tarzlarının uygun olmadığı bir ortamda daha iyi ekonomik ve sosyal gelişme düzeylerine ulaştıklarından, daha da güçlü olabilmek için demokrasiyle tanışmaya da ilgi göstermemektedirler. Bununla beraber, hâlihazırda Arap politik sistemlerinde bazı esneklikler meydana gelmiştir ve bunlardan en fazla faydalananlar İslami hareketler olmuştur.

Kısacası, Arap dünyasındaki batı demokrasisi batı karşıtı politik güçleri kuvvetlendirmektedir. Bu geçici bir fenomen olsa da İslam dünyasıyla batı arasındaki ilişkileri karmaşıklaştıracağı doğaldır. Kaldı ki, bu ilişkiler aynı zamanda demografik faktörler tarafından da karmaşıklaştırılmaktadır. **Arap ülkelerindeki hayret verici nüfus büyümesi,** özellikle Kuzey Afrika'da, Batı Avrupa'ya göçün artmasına yol açmıştır. Batı Avrupa içerisinde hudutları belirsizleştirmeye yönelen hareket, bu gelişme konusunda, politik hassasiyetleri kamçılamaktadır.

İtalya, Fransa ve Almanya'da ırkçılık giderek artan biçimde kabuğundan çıkmakta, Arap ve Türk göçmenlere karşı şiddet uygulamaları ve politik tepkiler, 1990'dan beri daha yaygın ve yoğun hale gelmektedir. İslam ve batı arasında, her iki tarafta var olan karşılıklı etkileşmeler bir medeniyetler çatışması olarak görülmektedir.[90]

HUNTINGTON'UN MEDENİYETLER ÇATIŞMASI 21 YÜZYILIN 'MALTHUSYEN' HAÇLI SAVAŞLARI

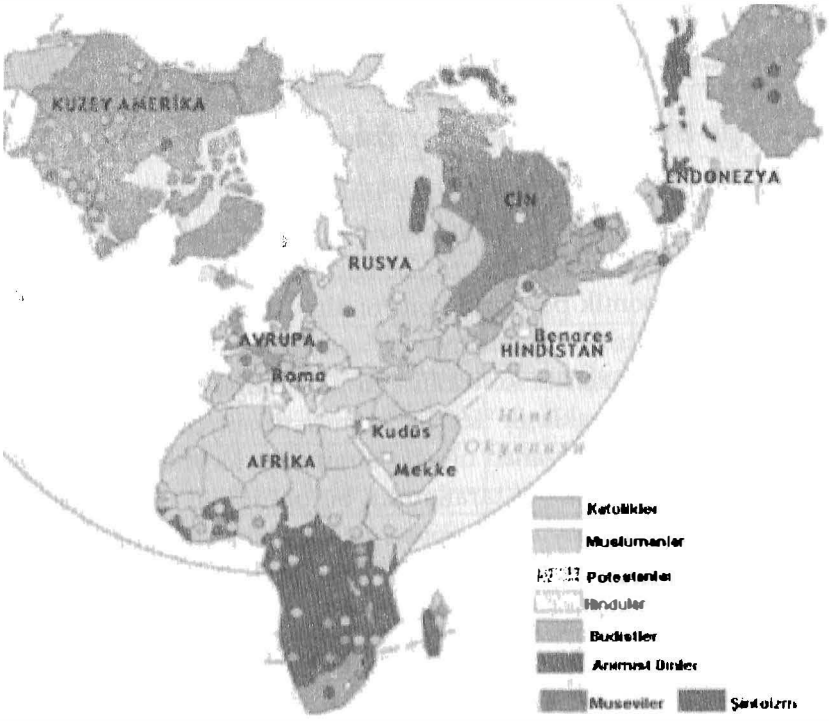
Hantington'un makalesinde göze çarpan ve medeniyetler çatışmasının gerekçelerinden biri olarak ileri sürülen demografik unsur; **"Arap (Müslüman) ülkelerindeki hayret verici nüfus**

---

[90] makale, (E.) Kurmay Albay Yüksel ÖZGÜR'ün çevirisinden özetlenmiştir.

büyümesidir." Hantington, buna bağlı olarak; Batı Avrupa'ya göçün artmasını Batı Avrupa içerisinde sınırları belirsizleştirmeye dönük bir hareket olarak tanımlamakta ve yine Batı Avrupa'daki artan Müslüman nüfusun politik hassasiyetleri kamçıladığını ifade etmektedir. Gerçekten de Batı Avrupa'da; İspanya, Fransa Belçika, İngiltere, Almanya, Hollanda, Avusturya ve İsveç, İsviçre Müslüman azınlığın yoğunlaştığı ülkeler olarak göze çarpmaktadır. Diğer taraftan; Yugoslavya'da, Bosna Hersek'te, Makedonya'da, Bulgaristan'da Müslümanlar demografik yapının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bu bağlamda; 1980'li yıllardan beri dünyaya dayatılan küreselleşme olgusunun ve buna bağlı olarak ABD ve Batı tarafından dayatılan **"artık sınırlar kalkmıştır"** biçimindeki dayatmasının da bir aldatmaca olduğu açıktır. Çünkü batı özellikle inaç açısından sınırların belirsizleşmesine tahammül göstermemektedir. Nitekim, Avrupa'daki çatışmalarda bu dinsel boyut oldukça belirgindir. Ve çatışmalar Müslüman nüfusun yoğun olduğu Batı Hıristiyanlığının Osmanlı ve Habsburg imparatorlukları arasındaki tarihi sınır boyunca gerçekleşmektedir. Hantington bu hattın Kuzeyi ve Batısında kalan Katolik ve Protestanların, **ekonomik açıdan** Doğu da kalan insanlardan daha üstün olduğunu söylemektedir ki Doğuda kalan insanlar ise Türk ve Arap Müslümanlardır.

Hantington'un makalesinde özellikle vurguladığı Arap (Müslüman) ülkelerindeki hayret verici nüfus büyümesi ve insanların ekonomik açıdan gerilik, fakirlik içinde bulunması, bu tezin **Malthusyen** alt yapısını oluşturmaktadır. Medeniyetler Çatışmasının sonucu hem Malthus'un hem de Darvin'in ileri sürdüğü fikirlere uygundur. **Çatışma sonucunda; Ekonomik yönden geri olanlar yok olurken nüfus da kontrol altında tutulacak, kaynaklarsa Batı dünyasının olacaktır.**

BİR TÜRK ATASÖZÜ: "BİRİ YER BİRİ BAKAR KIYAMET ONDAN KOPAR"

"İşte Bu Yüzden; Sırf Bu Yüzden"

Hepimizin bildiği bir ata sözümüz; "biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar." Bu söz belki bugün, en fazla uluslararası endüstriyel ilişkiler için geçerli. Zengin Kuzey hala; sömürgeleri askerî ve ekonomik paktlarla kontrol altında tuttuğu az gelişmiş ya da gelişmekte olan fakir üyeleri vasıtasıyla dünya zenginliğinin yarısından fazlasını kontrolü altında tuttuğu gibi, dünya doğal zenginliğinin yaklaşık %60'lık kısmını tüketiyor. Bu eşitsizlik tablosunun bir gün uyanan uluslar tarafından aleyhlerine dönüştürülebileceğini, en zayıf taraflarının bu olduğunu biliyorlar. Bu nedenle zengin kuzeyin asıl görevi bu eşitsizlik durumunun devamını sağlamak. Bu yüzden insanî değerlerden o kadar uzaklar, onlar Strateji uzmanı George Kennan'ın önerdiği gibi bu eşitsizliğin sömürünün devamını sağlamak için **duygusallıktan tamamen feragat etmiş durumdalar, İnsan hakları, yaşam standardı ve demokratikleşmenin genişletilmesi gibi konulara kafa yormuyorlar. Onların demokratikleşmeden, insan haklarından anladıkları, kaynak zengini ülkelerin sömürgeleştirilmesinden öte bir şey değil. Yoksul güneydeki bu yönlü açılım dayatmaları onları birer sömürge haline getiriyor.**

Sanayileşmiş ülkeler; A.B.D, Avrupa, Japonya yer altı kaynaklarının yetersiz ve önemli bir kısmında da dışa bağımlı olmalarına karşın dünya maden üretiminin de %60'lara varan kısmını tüketmektedir.

Aşağıdaki tabloda gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerin dünya nüfusuna oranı, yıllık kişi başına alüminyum, bakır, kurşun ve çelik tüketimleri görülmektedir.

ÜLKELER	NÜF. DÜNYA NÜF. ORANI	ALÜMİNYUM		BAKIR		KURŞUN		ÇELİK 1999	
		Kg/kişi	%	Kg/kişi	%	Kg/kişi	%	Kg/kişi	%
ABD	4,6	22,3	24,4	10,9	19,7	6,1	26,6	458,2	16,2
KANADA	0,5	26,6	3,3	8,9	1,8	2,1	1,0	606,4	2,4
B. AVRUPA	6,9	14,2	23,3	10	27,2	4	26,2	381,1	20,2
JAPONYA	2,1	17,7	8,9	10,8	8,9	2,7	5,5	562,8	9,1
AVUSTRALYA	0,3	18,3	1,4	8,9	1,1	2,4	0,7	340,7	0,8
ORTALAMA/TOP	14,6	17,8	61,5	10,3	58,8	4,4	60,1	438,4	48,8
GELİŞEN ÜLKELER									
GÜNEY KORE	0,8	17,6	3,3	18,4	5,7	6,6	4,9	756,8	4,6
TAIWAN	0,4	22,8	2,0	28,6	4,2	6,7	2,4	1.112,3	3,2
DIĞ. GÜN. D. ASYA	7,8	1,1	2,0	0,9	2,8	0,6	4,2	68,4	4,1
TÜRKİYE	1,1	3,3	0,8	3,7	1,6	0,9	0,9	188,8	1,6
FORMER SOVIET UNION	4,8	3,1	3,5	0,8	1,5	0,5	2,2	90	3,3
D. AVRUPA	1,8	6,5	2,8	3	2,1	1,8	3,0	193,5	2,7
LATİN AMERİKA	8,6	1,8	3,7	2	6,6	0,8	6,5	81,8	5,3
ORTALAMA/TOP.	25,2	3,1	18,3	2,5	24,6	1	24,2	128,4	24,8
ÇİN VE HİNDİSTAN	38,8	1,9	16,6	1	14,1	0,3	11,5	74,4	21,5
AFRİKA, ORTA DOĞU VE DİĞER ASYA	22,4	0,7	3,6	0,3	2,7	0,2	4,2	9,3	5
Kaynak: United Nations, WBMS, IISI, CRU International									

Tablodan açıkça anlaşılacağı üzere;

- Dünya nüfusunun %14,6' sını oluşturan gelişmiş ülkeler; dünya alüminyum, bakır, kurşun ve çelik üretiminin %48,8 ila %61,5'ini tüketmektedir. (ABD, Japonya ve birçok B. Avrupa ülkesi alüminyum hammaddesi açısından %100 dışa bağımlıdır. Japonya tabloda sayılan metallerin hammaddeleri açısından %100 dışa bağımlıdır.)
- Dünya nüfusunun %25,2 sini oluşturan gelişen ülkeler, Dünya alüminyum üretiminin %18,3'ünü, bakır üretiminin %24,6'sını, kurşunun 24,2'sini, çeliğin %24,7'sini tüketmektedir.

- Dünya nüfusunun %38.8'ini oluşturan Çin ve Hindistan Dünya alüminyum üretiminin %16,6'sını, bakır üretiminin %14,1'inİ, kurşun üretiminin %11,5'ini, çelik üretiminin %21,5'ini tüketmektedir
- Dünya nüfusunun %22,4'ünü oluşturan Afrika, Orta Doğu ve Diğer Asya Dünya alüminyum üretiminin %3,6'sını, bakır üretiminin %2,7'sini kurşun üretiminin %4,2'sini, çelik üretiminin %5'ini tüketmektedir.

Tabloda yer almamakla birlikte gelişmiş ülkeler petrol açısından da neredeyse %100 dışa bağımlıdırlar.

Gelişmiş ülkelerin hayat tarzı ve bu hayat tarzının devamını sağlayan sanayi yeterli hammadde kaynaklarına sahip değil. Bu durum aynı zamanda bu ülkelerin güvenliği ve gücünü de tehdit etmektedir. Gelişmiş ülkeler güvenliklerini sağlamak ve güçlerini korumak için, "zengin yer altı kaynaklarına sahip bölgelere" hammadde akışını lehlerine konuşlandırmak üzere ekonomik, idari, siyasî ve askerî müdahalelerde bulunuyor. Bu müdahaleler de KURAL YOK!

İşte Hantington'un makalesinde anlattığı medeniyetler çatışması bu.

BATI'NIN REFAHI; BİZİM YOKSULLUĞUMUZ ÜZERİNE KURULU !

Mahathir Muhammed (Malezya Başbakanı)

Meksika'yı hatırlayalım; Ülke içindeki yabancı para ani olarak çekildiği zaman ekonomisi hızla kötülesen Meksika, ekonomisini restore etmesi için, uluslararası finans odaklarınca 20 milyar ABD doları borç almaya zorlanmıştı. Biz ise kendi ülkemizin Meksika'yla ayni kaderi paylaşabileceği ihtimaline gülüp geçmiştik. Ekonomimiz iyiydi ve borcumuz yoktu. Büyüme oranı yüksek, enflasyon ise düşüktü. Politik olarak sorunsuz, sosyal olarak da uyum içindeydik. Nasıl maniple edilerek bir ekonomik krize girdiğimizi fark edemedik. Bugün artık Meksika'nın ekonomik gücünün ve gelişmekte olan diğer ekonomilerin nasıl maniple edildiğini ve büyük sermaye sahibi yöneticilere boyun eğmeye zorlandıklarını biliyoruz... Görünen o ki bir grup ultra-zengin hâlâ başkasını dilendirmek dürtüsüyle hareket etmekte. **Onların refahı başkalarının yoksulluğu üzerine kurulu ve onlar zenginliklerini başkalarının fakirliklerine karsı bir silah olarak kullanmaktalar.** Malezya bağımsızlığını aldığı 1957'de 5 milyonluk nüfusun yıllık ortalama geliri 350 dolarken 40 yıl sonra 1997'de bu oran 20 milyon nüfusa 5 bin dolara yükselmiştir. Bu süreçte biz pazarımızı yabancılara açtık fakat, ülkemizde iş gören yabancı şirketlerin çoğu kendi şirketlerine katılmamıza izin vermiyorlar.

Ticaret mal ve hizmet bazında yani reel olmalıdır. Oysa, uluslararası finansın yürürlükte tuttuğu ticaretin büyük bir kısmı, bankalardan bankalara aktarılan para üzerinden yapılmaktadır. Ticaretin bu koşullarda yapıldığı bir ortamda zaten zengin olanların zenginlikleri, zaten yoksul olan ülke ve insanların daha da yoksullaştırılması üzerinden islemektedir. simdi her birimiz devalüasyondan dolayı paramızın %20'sini kaybetmiş durumdayız. Malezya'daki zenginler bile fakirleşmiştir. Fakat mevcut sistem içinde, daha çok paraya ihtiyacı olmayan ve reel gelirden yüz çeviren zenginler daha da zenginleşmiştir.

Özetle biz uluslararası finans piyasasının fasist işleyişinden memnun değiliz. Zengin ve güçlü ülkeler bize bu durumu kabullenmek zorunda olduğumuzu söylüyorlar. Bunun sebebi uluslararası finans sektörünün onlar tarafından kuşatılmış olmasıdır. Açıkçası biz bu şekilde para kaybetmeyi ka-

bul edecek kadar sofistike değiliz. Olmamız da gerekmez. Ulusal akıl yerine, kapkaççı fırsatçılığını koyamayız. Eğer ki biz bunların islerini engellemek için herhangi bir eylemde bulunsak onları taciz(!) etmiş olacağız. Ve onlar da bizi çökertmek için bahaneye sahip olmuş olacaklar. Amerika monopollere izin vermiş, Rockefeller Amerika'daki petrol sanayiini tekeline almış ve küçük şirketleri devre dışı bırakmıştır. Bütün bunlardan bahsetmemin sebebi, toplum olarak kendimizi vicdansız piyasanın kâr güdücülerinden korumak zorunda oluşumuzdur. Bunları söylemekle nasıl bir risk aldığımın da farkındayım. Fakat yürürlükteki ticaret biçiminin zorunlu, güvenli ve ahlâki olmadığını düşünüyorum. Buna derhal dur demek ve bunun illegal olduğunun ilan edilmesi gerekmektedir. Biz asıl olarak bu tarz bir ticarete muhtaç da değiliz.

Dünya finans sistemi içinde tam anlamıyla bir kaos vardır. Bütün çabalarına ve kat ettikleri yola rağmen gelişmekte olan ülkeler hâlâ son derece fakir. Süreğen bir finansal desteğe muhtaçlar. Çünkü ekonomileri özerkliğini kaybetmiş durumda. Bitmeyen bir sivil savaş ortamı ve açlık ve çöküntü yaşıyorlar. Gelişmekte olan ülkelerin zenginliğinden korku duymanın gereği yoktur. Bu ülkelerin ayağını kaydırmanın, birbirleriyle ve zengin ülkelerle ilişkiye geçmelerini engellemenin kâri nedir ki. Onlar bir tehdit olamazlar çünkü kendi aralarındaki rekabetle meşgul olacaklarından gelişmiş ülkeler saldırmak gibi bir dertleri de olmayacaktır.

Elbette ki dünya hiçbir zaman tamamen barış içinde olmayacak. Fakat Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri hemen hemen aynı tarzda zenginleşebiliyorlarsa, biz de şu veya bu ölçüde zenginleşmemizin engellenmesinin anlamını görmek zorundayız. Biz, dışımızdaki dünyaya karsı bir eylemde de bulunacak değiliz. Ahlâken, Avrupalılara benzemeyiz. Bilakis, farklı renk, din, deneyim ve kültürlerden gelmiş farklı dilleri konuşan topluluklarız. Bu yüzden de onlarla tam bir ittifak içinde olmamız düşünülemez. Fakat asıl önemsenmesi gereken sudur: Bizim zenginliğimiz, batılıların aksine, dünyanın geri kalanının zenginliğine katkıda bulunacaktır.[91]

---

[91] Denetim Dergisi, Mayıs 2001-Aralık 2001, Sayı 108,109, sf 21,22

EL KAİDE BAHANE KAYNAKLAR ŞAHANE "BİRİNCİ MALTHUSYEN HAÇLI SEFERİ: "AFGANİSTAN"

"İkiz Kulelere Hangi Afganistanlı Saldırdı? "

Pentagon ve Dünya Ticaret Merkezinin yaşadığı 11 Eylül olayı ardından ABD, düşmanını yaratmıştı. Ancak kanıt yoktu. Zoraki yaratılan Sanal kanıtlar birkaç ülkeyle paylaşıldı. Bu kanıtların(!) inandırıcı olmayacağı açıktı. Nitekim, sözde kanıtlar ABD tarafından dünya kamuoyu dikkatine de sunulamıyordu. Bu nedenledir ki Tony Blair; "konunun hukuki temelde alınmaması gerektiğini" ifade etmekteydi. Anglo Amerikan ittifakı, Bin Ladin'in bulunduğu ülke, Afganistan'ı vurmak için sınır komşusu Pakistan'ı da kullanacaktı. Ekonomisi bıçak sırtında giden Pakistan'ın tehdit altında gönülsüz desteği alındı. General Pervez Müşerref'te Tony Blair'in ağzından konuşuyordu. Kanıtın hukuki incelemeden geçip geçmemesi önemli değildi. Önemli olan kanıtın (!) Usame Bin Ladin'i işaret etmesiydi.

Tarihler 8.10.2001 tarihini gösterdiğinde, gazeteler; "Amerika Vurdu" manşetiyle çıkıyordu. Anglo Amerikan ittifakı bilinmeyen ve görünmeyen düşmanı bombardımana başlamıştı. Bombalar bazen yolunu şaşırıyor ve açlıkla baş başa Afganlıların erzak depolarını uçuruyordu. Salkım bombaları Taliban'dan, El Kaideden ziyade sivil halkı öldürüyordu. Bir türlü ortadan kaldırılamayan Usame Bin ladin'in ABD'ye meydan okuyan görüntüleri televizyonlardan yayınlanmaktaydı.

Televizyonlardan yayınlanan bu görüntülerin ardından bir ABD vatandaşından ilginç bir açıklama geldi. Açıklamanın sahibi. John Ford Shroder'di ve **Shroder,** ABD'nin Omaha kentindeki Nebraska Üniversitesi'nde Jeoloji Profosörüydü ve uzunca bir müddet Afganistan'da kalmıştı. Amerikalı jeolog, Usame Bin Ladin'in görüntülerinin kaydedildiği video kasetleri izlemiş ve kasetlerde yer alan Bin Ladin'in görüntülerinin arkasında kalan ka-

yaların, tortul cinsi olduğunu ve bu kayaların Afganistan'da sadece başkent Kabil'in 200 kilometre güneydoğusundaki **Paktia** ve **Pakita** bölgelerinde bulunduğunu söylemekteydi.

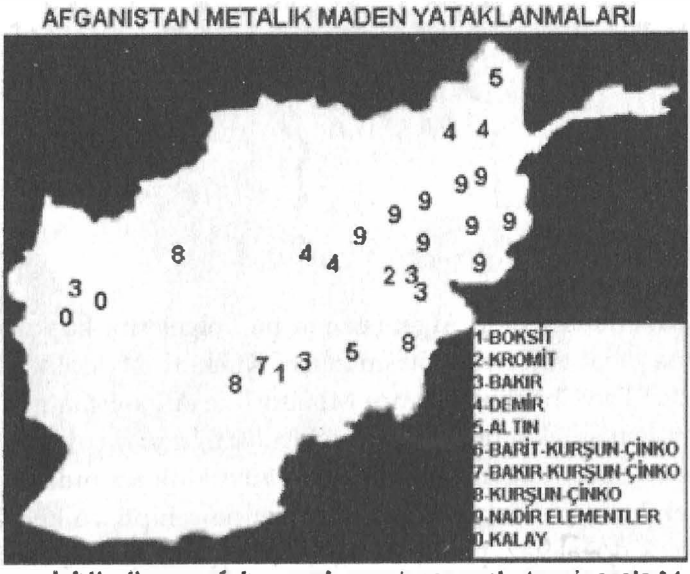

Shroder'in Afganistan Jeolojisiyle ilgili açıklamaları ve bu konudaki bilgileri bir anda kritik istihbarat bilgisi niteliği kazanmaktaydı ve Shroder bu kritik bilgileri ilk önce hükümete iletmiş, son olarakta kamuoyu ile paylaşmıştı.

Amerikalı Jeolog Afganistan'ın bu bölgelerini kuşkusuz turistik seyahat amacıyla dolaşmamıştı. Nitekim, 14 Aralık 2001 tarihinde "The Christian Science Monitor" de Afganistan'ın dünyanın en geniş bakır rezervlerine sahip olduğunu yazıyordu. Yine **Shroder'e** göre Afganistan dünyanın büyüklük açısından üçüncü yüksek kaliteli demir cevheri rezervlerine sahipti ve küçümsenmeyecek doğal gaz, petrol ve kıymetli taş(safir, yakut, elmas) rezervleri vardı. Açıktır ki Kabil'in Güney Doğusu **"rant lordları"** ve batı sanayisi için dünyanın en önemli bölgelerinden biriydi.

Paktika, Paktia ve Lowgar/logar bölgeleri maden kaynakları açısından inanılmaz rezerv büyüklüklerine sahip, üstelik bu rezervler bakirdi, yani üzerinde pek çalışılmamıştı. **BHP Billiton** adlı çokuluslu madencilik şirketi ABD ve İngiltere'nin meşru saymadığı Taliban yönetimiyle, özellikle Kabil'in güney doğusunda kalan bu bölgelerdeki maden rezervleri ile ilgili görüşmüştü. **BHP Billiton** Lowgar/Logar vadisi üzerinde önemle duruyordu. 1998 yılında Taliban yönetimi çokuluslu madencilik şirketlerinin bir araya geldiği bir konsorsiyumla anlaşma imzalamış, ancak iç savaş nedeniyle bu anlaşma uygulama imkânı bulamamıştı.

Aşağıda Afganistan'ın sahip olduğu yer altı kaynaklarının (metalik madenler) ait bir harita yer almaktadır. Haritada yer altı kaynakları bulunduğu yerde gösterilerek cinslerine göre numaralandırılmıştır.

Kaynak:http://www.afghan-web.com/geography/mminerals.html

Afganistan'ın Paktia, Pakita ve Logar bölgeleri Bakır, çinko, kurşun ve altın açısından oldukça zengin ve bu bölgedeki bakır rezervleri dünyanın en büyüğü olma özelliğine sahip. Logar'da SSCB işgali sırasında Sovyet firması Machinoexport 1985 yılında bir müddet çalışmış, hatta 600 milyon dolarlık bir bakır konsantre tesisi için proje kararı almışlar ancak gerçekleştirememişler.

Bölgede 11 milyar ton civarında %0,7 ila % 1,5 tenörlü (metal bakır içerikli) bakır rezervi var. Bu rezervin Ortalama %1 tenör üzerinden metal eşdeğeri; 110 milyon ton bakırdır.

11.000.000.000 ton rezerv X %1 = 110.000.000 ton

Bazı kaynaklar bu rezervin ortalama %2,3 tenörlü olduğunu yazmaktadır.[92] ortalama tenörü %2,3 olarak aldığımızda bu rezerv rakamı 0,023 ile çarpmamız gerekecektir. Bu halde Afgan bakır rezervlerinin metal eşdeğeri;

11.000.000.000 ton rezerv X %2,3 = 253.000.000 ton olacaktır.

Ortalama %1 tenör üzerinden hesapladığımız 110 milyon ton bakırın piyasa değeri 18 Mart 2004 Londra Metal Borsası'nda oluşan fiyatı (CASH BUYER) 3,050.- dolar üzerinden;

110.000.000 ton X 3.050.- dolar = 335 milyar 500 milyon dolar

Ortalama %2,3 tenör üzerinden hesapladığımız 253 milyon ton bakırın aynı borsa fiyatı üzerinden piyasa değeri;

253.000.000 tonX3.050.-$ = 771 milyar 650 milyon dolar olacaktır.

Henüz bu hesabın içinde bakırın elektrolitik bakır haline geçerken içinden çıkacak altının yine bu metal içinden alınacak nadir elementlerin parasal değerleri yoktur. Bu hesaba Afgan demir cevherinin, çinkosunun, kurşununun, kromitinin, boksitinin ve diğer yer altı kaynaklarının değerlemesi de yansıtıldığında ortaya çıkacak rakamın **en az birkaç trilyon dolar**_alacağından kuşku duyulmamalıdır.

Anglo Amerikan koalisyonuna El Kaide ve Bin Ladin avının Afganistan'daki **bonus**larından (hediyesinden) sadece bir tanesi en az 350 milyar dolarlık bakır rezervleri. Bu koalisyona göre El Kaide Asya'da, Orta Doğu'da ve Afrika'da. Ve ABD öncülüğün-

---

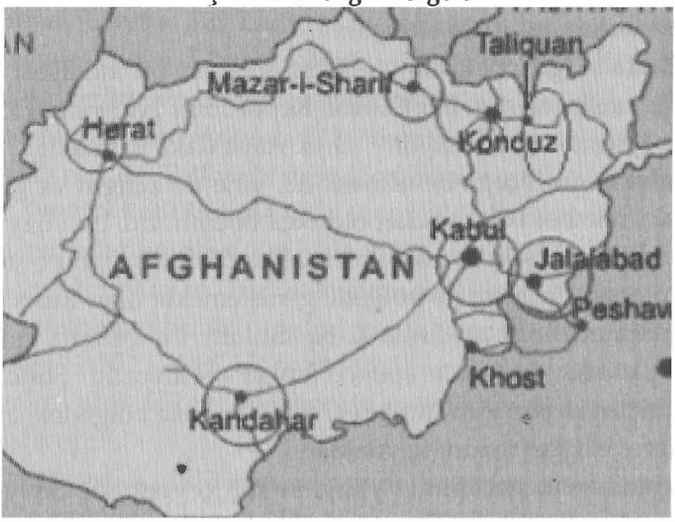
[92] Securing Afghanistan's Future, Accomplishments and the Strategic Path Forward, Mining Sector, Technical Annex, January 2004

deki koalisyon El Kaide ve Bin Ladin'leri yok etmek üzere sürek avına çıkmış.

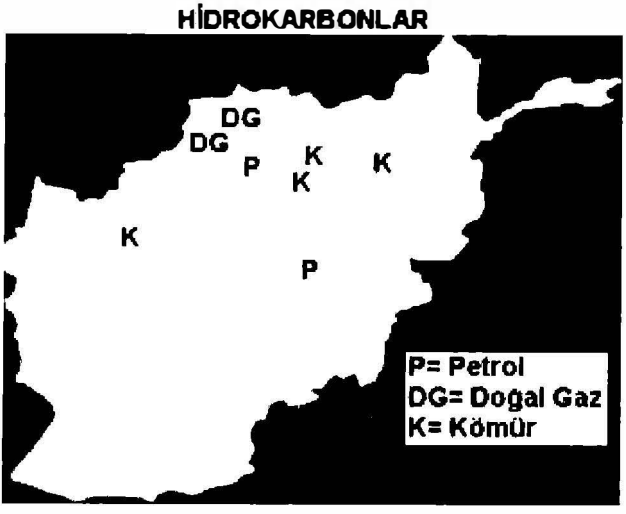
Şimdi bir soru soralım; Acaba siz olsanız El Kaide ve onun lideri Usame Bin Ladin'i ortadan kaldırır mısınız? Varsayalım ki konjonktür gereği (örneğin; kamuoyunu etkilemek ve bunu oya tahvil ederek seçimleri kazanarak tekrar başkan olmak için) yok etmek durumunda kaldınız. O zaman vakit geçirmeksizin yeni bir El Kaide ve Usame Bin Ladin yaratmaz mısınız?

11 Eylül olayından sonra, sözde bu eylemi yapan El Kaide ve Bin Ladin'i cezalandırmak üzere başlayan Anglo Amerikan harekatı başlangıcından itibaren bu ülkenin kaynakları üzerinde gelişmekteydi. Nitekim yapılan hava bombardımanı Afganistan'ın zengin yer altı kaynaklarının bulunduğu bölgeler üzerinde yoğunlaştı. Bombardıman uçakları, Cruse füzeleri; Mezar-ı Şerif, kunduz, Kandahar, Herat Celalabat ve Kabil'in dışına hemen hemen hiç uğramadılar. Operasyon sonuç itibariyle Afganistan'da yönetime el koyarak yönetimi değiştirme ve bu suretle bu ülkenin kaynakları üzerine oturma operasyonuna dönüşmüştü. Zaman geçtikçe anlaşıldı ki ABD vatandaşlarının yaşadığı ve ABD televizyonlarının tüm dünyanın tekrar tekrar vizyona sokarak gözüne ve zihnine yerleştirdiği, 11 Eylülün trajik görüntüleri ABD tarafından şeytani bir stratejiyle, vahşi bir emperyalist saldırıya dönüştürülmüştü.

Afganistan Savaşı sırasında bombalara hedef olan yer altı kaynakları açısından zengin bölgeler

Aşağıda Afganistan'ın sahip olduğu yer altı kaynaklarının (hidrokarbonlar) bir harita yer almaktadır. Haritada petrol, kömür ve doğal gaz bölgeleri gösterilmektedir.

Afganistan'ın petrol ve Doğal gaz rezervleri hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte "küçümsenmeyecek rezervler" **(Shroder)** olduğunu ifade etmiştik.

Aslında Afgan petrolü ve doğal gazının bir hikâyesi var. Noam Chomsky, Asheville Global Report'dan Nicholas Holt'la yaptığı söyleşide şöyle diyor; "Orta Asya'daki kaynaklar, İran körfezindekilerin ölçeğinde olmasa da, yine de zengin ve güçler arasındaki rekabet bakımından oldukça önemli. Bu 19. yüzyıl da bildik şekliyle "Büyük oyun" olarak adlandırılan şey. Bu o yıllarda esas olarak, her ikisi de bölgede genişlemekte olan Rus ve İngiliz İmparatorlukları arasında ki bir ihtilaftı. Bu ihtilafla ilgili olarak Afganistan üzerinde epeyce kavga veriliyordu. Şimdi bu yeni bir biçim alıyor; günümüzdeki temel mesele bölgedeki enerji kaynakları ve diğer maddi kaynaklar..."[93]

Afganistan'ın geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinde Sovyetler tarafından işgali "Büyük Oyun" da Ruslar'ı bir adım öne geçirmişti. Ancak 19. Yüzyıl büyük oyunculardan İngiltere yerini ABD'ye terk etmekle birlikte onun gücünün bir parçası olmayı sürdürüyordu. Anglo Amerikan ittifakı Afganistan'ı boş bırakmayarak "Büyük Oyun" da yerini almıştı. Ancak Rus oyuncuların karşısına doğrudan değil figüran kullanarak çıkıyordu. Afganistan'da Rus işgaline karşı direniş; Afganistan adına değil, Batı Emperyalizmi adına gelişiyordu. El Kaide gibi muhalif güçler ABD ve İngiltere tarafından yapılandırılıyordu. Nitekim; "Taliban, Amerikalılar ve İngilizlerin bir eseri. 1980'lerde, onları yaratan kabile ordusu, Ruslara karşı savaşmak için CIA tarafından desteklenmiş ve SAS tarafından eğitilmişti."[94]

"CIA uzmanlarından Milton Beardman "Arapları biz eğitmiyorduk" diyor. Ama Kahire'deki El-Aram Stratejik Araştırmalar Merkezi'nden Abdül Monam Saidali'ye göre bin Laden

---

[93] 11 Eylül ve Sonrası: Dünya nereye Gidiyor, Noam Chomsky, Sf 218, Aram Yayıncılık

[94] John Pilger, Batı Terörizminin Kurbanları, Evrensel 31 Ekim 2001

ve "Afgan Arapları CİA'nın kendilerine aktardığı çok ince eğitimlerden geçirilerek yetiştirilmişlerdi" CİA uzmanlarından Beardman; Usama Bin Ladin'in Washington hesabına oynadığı çok önemli rolden bihaber olduğunu söylüyordu. Beardman'ın aktardığına göre bin Laden "ne ben, ne de biraderlerim Amerikan yardımı aldığımızın farkındaydık" demişti."[95]

ABD'nin de Taliban'ı desteklemesinin temel nedeni; "Yeni Büyük Oyun" kapsamında Orta Asya hidrokarbon rezervlerinin dünya pazarlarına olası nakliyat yollarından birinin Afganistan olmasıdır. Kazakistan Türkmenistan-Afganistan-Pakistan güzergahını izlemesi plânlanan petrol ve doğalgaz boru hatları nedeniyle başta ABD şirketi Unocal olmak üzere uluslararası şirketler Taliban'ın tüm ülkeyi ele geçirerek istikrar ağlamasına sıcak bakmışlardır.[96]

Emperyalist güdülerin arkasında ister batı olsun, ister doğu (SSCB) sonuç değişmiyor. Her halde önemli olan olan işgal altında tutulan toprakların barındırdığı doğal zenginliklerin, güç merkezleri siyasal sınırlarına transfer edilmesi. Nitekim, 24 Aralık 1979'da başlayan Afganistan'daki Sovyet işgali de daha ilk günden bu amaca yönelmişti.

Afganistan'daki Sovyet işgali öncesi 1960-1970 yılları arası Sovyet petrol uzmanları Türkmenistan sınırı boyunca uzanan Afgan topraklarının petrol ve doğal gaz açısından varlıklı topraklar olduğunu keşfettiler. Sovyet **Rosneft** firması 8 doğal gaz bölgesi ve 5 petrol bölgesi keşfetmişti. 1970'ler de Sovyet uzmanların yeni keşifleriyle birlikte doğal gaz bölgesi 18'e petrol bölgesi 11'e ulaşmıştı. Sovyetler, Afganistan petrol ve gaz rezervleri büyüklüğünü 22 milyar dolar olarak veriyordu. Sovyetler'in Afganistan'ı işgalinin hemen ardından yaptığı ilk işlerden biri, **Sheberghan** bölgesi doğalgazını bir boru hattıyla Amu Derya (Ceyhun) ırmağı

---

[95] Osama Bin Laden'i ABD Silahlandırdı, Michel Chossudovsky,15 Eylül 2001, The Red Thread, Bağımsız iletişim ağı,www.bianet.org

[96] İran'ın Orta Asya, Afganistan ve Azerbaycan Politikası, Arş.Gör.Atay Akdevelioğlu

kenarındaki yerleşim yerlerine taşımak oldu. Boru hattı'nın bir ucu da Mezar-ı Şerife gaz taşıyordu. Bunun için 180 km uzunluğunda bir doğal gaz boru hattı inşa etmişlerdi. Bu boru hattı, bir çok kez Rus işgaline direnen ABD ve İngiltere desteğindeki o yıllarda özgürlük savaşçısı olarak adlandırılan güçler tarafından sabote edildi. 1994 yılından sonra bu boru hattı çalıştırılmadı.

AFGANISTAN D.GAZ BORU HATTI SHEBERGAN-MEZAR-I ŞERIF, SHEBERGAN-AMUDERYA

Kaynak: U.S. Geological Survey-Map of Afghanistan's Natural Resources, (.....) B.HATTI

Union Oil Company of California (Unocal) -Taliban ilişkisi

Afganistan'da en büyük güç olan Taliban 1996 yılında Kabil'i aldı. Aynı yıl Unocal yaklaşık 1000 kilometrelik Türkmenistan ile Pakistan'ın Mulan bölgesi arasında bir doğal gaz boru hattı anlaşması imzalamıştı. Ancak Mulan'dan sonra gazın hangi rotayı takip edeceği belli değildi. Bu arada ENRON şirketi Hindistan'da bir elektrik santrali **(Dabhol)** inşaa etmişti. Ancak, üretilen elektrik pahalıya mal olmaktaydı. Üretilen elektriğin maliyetini aşağıya çekmek için doğal gaza ihtiyaç vardı. Unocal'ın boru hattı

Mulan'dan Yeni Delhi'ye uzatılırsa, Enron aradığı gaz kaynağına kavuşacaktı.

Ancak ortada bir sıkıntı vardı. ABD ve İngiltere'nin besleyip büyüttüğü ve SSCB işgalinde bir maşa olarak kullandığı Taliban'ın, Afganistan'da kurduğu hükümet ABD tarafından tanınmıyordu.

"Taliban liderleri kısa süre sonra, petrol şirketi Unocal'ın yöneticileri tarafından ağırlanmak üzere Houston'a çağrıldılar. Hükümetinin gizli onayıyla, şirket, Amerika'nın Sovyet Orta Asyası'ndan Afganistan'a uzanacak olan petrol ve doğalgaz boru hatları inşa edilmesi karşılığında, Taliban'a kârdan cömert bir pay önerdi. Bir ABD'li diplomat, 'Taliban da, muhtemelen, tıpkı Suudiler gibi gelişecek' diyordu. Dediğine göre Afganistan Amerika'nın petrol sömürgesi olacaktı, Batıya devasa kârlar aktarılacak, ama demokrasi olmayacak ve kadınlar baskı altında tutulacaktı. 'Bunu hazmedebiliriz' diyordu diplomat ".[97]

1998 yılının Şubat ayında ise Unocal'ın Dış İlişkiler Başkanı John J. Maresca Amerikan Kongresi'nin Asya ve Pasifik Alt Komisyonu toplantısında; "Sonuç olarak, Afganistan bizim düşündüğümüz petrol boru hattı için en az teknik engeli içeren güzergahtır. Biz, Hazar Bölgesi petrollerini Asya pazarına ve Arap denizinden istediğimiz yerlere ulaştırmak için Afganistan üzerinden geçen 'yeni' ipek yolu açmayı öneriyoruz. Amerikan hükümetine gerçek ve büyük bir iş başarısına yardım etmeye çağırıyoruz."[98] diyordu.

Boru hattı görüşmeleri devam ederken, 1998 yılında Tanzanya'da ve Kenya'da ABD elçilikleri bombalandı. İddiaya göre; Afrika'daki ABD elçiliklerini Bin Ladin'in teröristleri yapmıştı, en azından El Kaide bu eylemleri kendisinin yaptığını söylüyordu. ABD hemen bu eylemlere Afganistan'ı bombalayarak yanıt verdi ve Taliban'dan Usame Bin ladin'in kendisine teslim edilmesini is-

---

[97] John Pilger, Batı Terörizminin Kurbanları, Evrensel 31 Ekim 2001

[98] Ece Temelkuran,Küçük bir şirket işi: Kanlı İpek Yolu16 Ocak 2002, millîyet

tedi. Taliban lideri Molla Ömer, Raşit Dostum ve Ahmet Şah Mesut güçlerine karşı birlikte mücadele ettiği ve Afganistan'ın şeref misafiri saydıkları Bin Ladin'i teslim etmedi.

Sonraki gelişmeler, ABD'nin Taliban'ı tehdit etmesi ve anlaşmanın neden suya düştüğü konusunda bir fikir vermektedir. Nitekim bu gelişmeler ABD'ni Sürekli olarak Afganistan'a kitlemiş, nihayetinde ABD Taliban'ı yıkarak yerine eski Unocal çalışanı başkanlığında oluşturduğu işbirlikçi sömürge idaresi eline Afganistan'ı teslim etmiştir.Unocal'ın eski danışmanlarından Zalmay Halilzad'da ABD'nin Afganistan özel temsilciliğine atanmıştır.

Enron'un Dabhol'da ürettiği elektriği "pahalı bulan Hint devlet elektrik kurumu Dabhol için yapılan ödemeleri Mayıs 2001'de durdurdu. Enron elektrik kurumunun kendilerine 64 milyon dolar borcu olduğunu belirterek parasını istedi. Faaliyetine son verdi... Bu arada ABD'nin Taliban'la pazarlığı da sürüyordu. Taliban boru hattına karşılık Afganistan'ın altyapısının yenilenmesini ve boru hattından Afganlıların yararlanmasını isterken, ABD buna yanaşmıyor ve boru hattının doğrudan geçmesini istiyordu. Sonuçta 2001'in Ağustos sonlarında pazarlık tıkandı ve ABD Taliban'ı tehdit etti".[99]

Pazarlığın tıkandığı noktada 11 Eylül olayları ABD'nin ve Unocal'ın inanılmaz bir biçimde işine yaradı. 11 Eylül'ün hemen akabinde yaralı süper güç (!) ABD "Teröre Karşı Savaş" bahanesiyle ilk önce Afganistan'a yöneldi. Taliban'dan bir kez daha Usama Bin Ladin'i istedi Taliban bu kez de ABD'nin bu isteğini geri çevirdi. Üstelik Taliban bu kez ABD'nin tehdit restini görmüş ve karşılık olarak ABD'ye karşı "Cihat" açmıştı. Artık koşullar hazırdı. Afganistan'a karşı operasyon düğmesine basıldı. Gerçekleştirilen operasyonlar sonucu kısa sürede Taliban rejimi dev-

---

[99] Bushlar'ın Gizli Tarihi,Başkan ve Adamlarının Gizli Kapaklı İşleri, Adam Ironhouse,sf,261 Kim
Yayınları

rildi ve yerine eski Unocal çalışanı Hamid Karzai başkanlığındaki Geçici Afgan Yönetimi atandı.

Karzai Göreve gelmeden önce Kandehar'da Washington Post gazetesine verdiği demeçte, Ülkesinin ABD'nin güvenilir bir dost ve müttefiki olacağını söylerken, ABD'nin 12 yıl önce Sovyet işgali sırasında Afganistan'a yardım edip, terk ettiğini bu yüzden Afganistan'da işlerin ters gittiğini ABD'nin bu hatayı bir daha tekrarlamaması gerektiğini vurguluyordu.[100]

AFGANİSTAN ve TALİBAN YÖNETİMİ HESAPTA HİÇ OLMADI

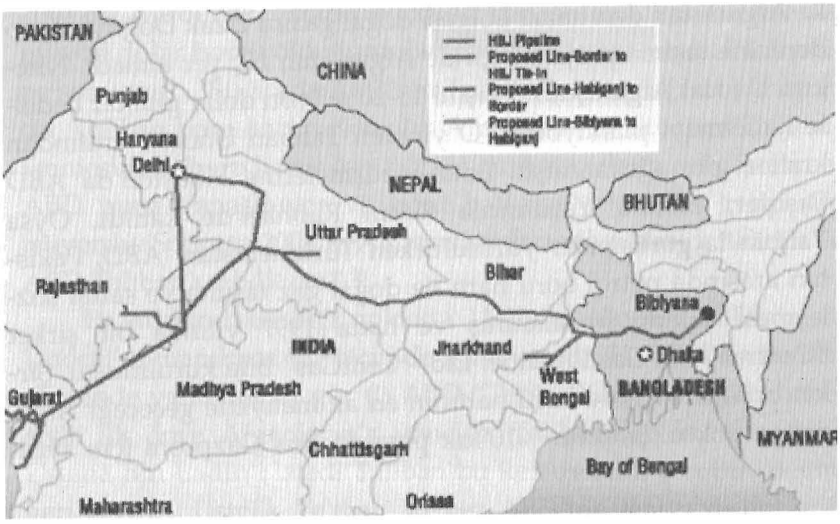
Unocal ve ABD hükümeti yeni ipek yolu üzerindeki kilit ülke Afganistan'dan hazar bölgesi doğal gazını Uzak Doğuya Arap denizine taşıma projeleri içinde Afganistan hiç yer almadı. Nitekim Unocal Afganistan geçişini 15-20 milyon dolar gibi bir bedelle halletmeyi plânlıyordu. O yüzden Taliban Unocal tarafından krallar gibi ağırlanmıştı. İkna görüşmelerine Houston'da ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı Robin Raphael'de katıldı. Oysa Taliban'la görüşmeler yürütülürken Türkmenistan, ABD, Pakistan arasında petrol boru hattı ile doğal gaz taşıma ve satım sözleşmesi çoktan imzalanmış ve hatta 1997 yılında bir şirket "Central Asia Gas Pipeline. Ltd - CentGas" bile kurulmuştu. Şirket ortakları içinde boru hattının en az maliyetle geçeceği Afganistan yoktu. Şirketin %10'luk payı da Rus Gazprom için ayrılmıştı.

---

[100] 12.12.2001 Türkiye Gazetesi

ŞİRKET(CENTGAS) ORTAKLARI	PAY %
Unocal Corporation (U.S.),	46.5
Delta Oil Company Limited (S.Arabistan),	15
Türkmenistan Devleti	7
Indonesia Petroleum, (INPEX) (Japonya)	6.5
ITOCHU Oil Exploration (CIECO) (Japonya)	6.5
Hyundai Engineering & Construction (Kore)	5
The Crescent Group (Pakistan),	3.5

Şirket 790 mil (1,271 kilometre) boru hattı inşa ederek Türkmenistan doğal gazını Pakistan ve Hindistan'a taşıyacaktı. Taliban'la anlaşmanın bozulması boru hattı projelerini ne Pakistan'da ne de Hindistan'da kesintiye uğratmadı. Hatta güzergah üzerine birde de Bengladeş eklendi.

Halen Hamid Karzai eski şirketi Unocal'ın Trans-Afgan Doğalgaz Boru Hattı projesi ile Türkmen doğalgazının Afganistan üzerinden Pakistan– Hindistan-Bangladeş'e sevkıyatı için yoğun çaba harcıyor.

Önemli Bir Jeostratejik Konum

Afganistan, Çin, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Pakistan ve İran'a komşu olan bir ülke. Afganistan bu konumuyla; bir taraftan Orta Asya'dan çıkan petrol, doğal gaz gibi hidro karbon kaynakların ve diğer yer altı kaynaklarının Pakistan Hindistan üzerinden Uzak Doğuya, yine bu ülkeler üzerinden dünya pazarlarına taşıyacak bir güzergahın tam ortasında bulunuyor. Diğer taraftan Afganistan'ın oldukça zengin ve herhangi bir envanter çalışması yapılmamış ve büyük bir potansiyel taşıyan yer altı kaynaklarının üzerinde. Ayrıca, belki de en önemlisi Afganistan **Şangay İşbirliği Örgütüne (1996) üye altı ülkenin** (Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan) üçüyle (Çin, Tacikistan ve Özbekistan) komşu.

Şangay İşbirliği Örgütü; kuruluşunda sınır anlaşmazlıklarının çözümünü ve gelişen İslami akımlara karşı işbirliğini amaçlamaktaydı. 2001 yılında Özbekistan'ın örgüte katılımının ardından örgütün güvenlik ve ekonomi konularında ki iş birliği daha kapsamlı hale getirildi.

Afganistan'ın jeolojik konumu, bir taraftan **ABD'nin bir tehdit olarak algıladığı** Şangay İşbirliği Örgütü üyesi ülkelere coğrafî kontak imkânı sağlarken, diğer taraftan da zenginliği öz kaynaklarına dayanmayan kaynak fakiri Anglo Amerikan emperyalizmine dünyanın el değmemiş hammadde depolarından olan bir bölgeye el atma, el koyma fırsatı sunmaktadır. Bölge ülkelerinin en büyük eksikliği yeterli sermaye birikimine sahip olmayışıdır. Anglo Amerikan emperyalizmi bu eksikliğin kendisine bir üstünlük sağladığı iddiasındadır. Esas itibariyle Şangay İşbirliği Örgütü üyelerinden Çin, Rusya ve özellikle Çin ABD'nin korkulu bir rüyası haline gelmiştir. **Daha önce Ulusların gücü bölümünde anlattığımız Wilhem Fucks tarafından geliştirilen demir çelik, enerji üretimi ve nüfusa dayalı matematiksel formül çerçevesinde ABD sahip olduğu gücü elinden kaçırmıştır.**

1995 yılında dünya demir çelik üretiminde ABD yaklaşık 123 milyon ton üretimle birinci, Çin 95 milyon ton üretimle üçüncü sırada yer alırken, günümüzde bu durum ABD'nin aleyhine dönmüştür. 2002 yılı itibariyle Çin demir çelik üretiminde yaklaşık 182 milyon tonla birinci sıraya yerleşirken ABD 1995 yılı üretim değerlerinin altına düşerek 92 milyon tonla üçüncü sıraya gerilemiştir. Çin demir çelik sektörü 2002 yılında, 2001 yılına oranla %20,3 büyüme kaydetmiştir. 2002 yılı itibariyle 181 milyon 552 bin ton olan Çin'in demir çelik üretim gücü ve kapasitesi tek başına; 183.milyon 830 bin ton olan ABD, Almanya, İtalya, Fransa demir çelik üretim toplamıyla eş değerdir. Şangay İşbirliği Örgütü üyelerinden sadece Çin ve Rusya'nın demir çelik üretim toplamı (240 milyon 114 bin ton) ABD ve Kıta Avrupa'sı üretiminden fazladır.

2002 YILI HAM ÇELİK ÜRETİMİ (1000 ton)

ÜLKE	ÜRETİM
A.B.D.	92.378
Almanya	45.004
İtalya	25.970
Fransa	20.478
Toplam	**183.830**

ABD'nin Afganistan'da Taliban rejimini devirmek ve yerine bir şirket hükümet atayarak bölgeye yerleşmesi, kendisine Enerji ve hammadde taşıma koridorlarından birini ele geçirmenin yanı sıra, bölgeye yerleştirmeye çalıştığı Pazar ekonomisi ve istikrarsızlaştırma politikalarıyla, tehdit olarak gördüğü Şangay İşbirliği Örgütü üyelerinin de gelişimine müdahalede bulunma fırsatı vermiştir.

Anglo Amerikan Emperyalizminin Konuşlandırdığı Yeni Sömürge: "Afganistan"

Afganistan'ın 2001 sonundan itibaren hangi yol haritası tatbik edilerek sömürgeleştirildiği konusunda Afganistan'ın Yeniden Yapılandırılması Ve Türkiye, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) / Türk-Afgan İş Konseyi Ekim 2003 tarihli rapor önemli bilgiler sunmaktadır. Raporda yer alan Afganistan hukuk sistemi ile ilgili yapılan değişiklikler ülkemizde 2003 yılında yapılan yasal değişikliklerle ilgili olarak bir paralellik arz etmesi düşündürücü ve bir o kadarda üzüntü vericidir.

Rapora göre; 2001 yılının sonbaharında ABD Kongresi, Afganistan'a dört yıllık bir dönem içerisinde toplam 3.3 milyar dolarlık askerî ve mali yardımda bulunulmasını kabul etmiş, 2002 yılının Ocak ayında yapılan Tokyo Konferansı'nda, diğer Batılı ülkelerin vaatleriyle beraber bu rakam 5.2 milyar dolara çıkmıştır.

Afganistan'ın işgalci güçlerce "yeniden yapılandırılmasında öncelikli alanlar ise şu şekilde belirlenmiştir:

- İdari yapının güçlendirilmesi
- Özellikle kız çocukları için eğitim imkânlarının geliştirilmesi
- Karayolları, elektrik ve telekomünikasyon başta olmak üzere altyapının yeniden inşa edilmesi
- Ekonominin yeniden yapılandırılması
- Uyuşturucu trafiği, kaçakçılık ve terörün önlenmesi.

Ne var ki, aradan geçen iki yıl içerisinde yukarıda belirtilen 5.2 milyar doların çok az bir kısmı kullandırılmıştır.[101]

Rapora göre; Eylül 2003 itibariyle 5,2 milyar dolarlık kaynaktan 192 milyon dolar yeniden yapılandırmaya harcanmış, Ocak 2002-Mart 2003 dönemi için taahhüt edilen miktar 2.1 milyar dolardan, 1.84 milyar dolarlık yardım serbest bırakılmış bu kaynak-

---

[101] Afganistan'ın Yeniden Yapılandırılması Ve Türkiye, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) / Türk-Afgan İş Konseyi Ekim 2003

tan Karzai hükümetine 296 milyon dolar kullandırılarak kalan kısım insanî yardım ve benzeri amaçlar için harcanmıştır. Tüm bunların karşısında, ABD'nin Afganistan'daki askerî faaliyetler için ayırdığı yıllık bütçe ise **11 milyar dolardır.**

Karzai hükümeti ise bu süreçte Afganistan'ın talanına dönük yasaları çıkarma konusunda önemli mesafeler kat etmiş örneğin;

- Afgan şirketlerinin yüzde 100 oranında yabancı yatırımcılar tarafından satın alınmasını mümkün kılan, 30 yıla kadar kiralama hakkı tanıyan ve yabancı yatırımların Afganistan'da elde ettikleri kârı istedikleri zaman yurtdışına çıkarılması imkânı sağlayan "yatırım kanunu" çıkarmış
- Afgan anayasa taslağına yabancıların sınırsız bir şekilde arazi almalarına olanak sağlayan maddeler koymuş,
- Yabancı yatırımcılar için sekiz yıla varan vergi muafiyeti getirmiş,
- Gümrük işlemlerini kolaylaştırmış,
- Afgan hükümeti, yasadışı usullerle (!) kamulaştırma ve mallara el konulması gibi durumlarda yatırımcıların haklarının korunması için önlemler almış,
- Ticari ihtilafların uluslararası mahkemelerde görüşülmesi (tahkim) mümkün kılınmış.
- Petrol ve doğalgaz rezervlerinin değerlendirilmesi için malum danışman şirketlerle anlaşmalar yapmış, Kuzey Afganistan'dan Kabil'e doğalgaz sevkıyatı için boru hattının fizibilite çalışması yapılmış ve bir istihsal geliştirme programı hazırlamış. [102]

---

[102] Daha geniş bilgi için bakınız Afganistan'ın Yeniden Yapılandırılması Ve Türkiye, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) / Türk-Afgan İş Konseyi Ekim 2003

ANGLO AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN KAYNAKLARA DAYALI OSMANLI'DAN BU YANA TÜRKİYE'Yİ DE HEDEFLEYEN "MEZOPOTAMYA SENDROMU"

"İKİNCİ MALTHUSYEN HAÇLI SEFERİ - IRAK"

"ABD, Arap dünyasına hegemonyasını empoze etmek istiyor. Bunun açılışını Irak ile yapmayı, Irak'ı kontrol altına aldıktan sonra da, bu hegemonyasına karşı çıkan diğer başkentleri birer birer vurmayı hedefliyor. Askerî olarak kontrol altına alacağı Bağdat'tan, Şam'ı ve Tahran'ı vuracak. Bu ülkeleri parçaladıktan sonra sırada Suudi Arabistan var. ABD, bölgede hiçbiri İsrail'den nitelik ve nicelikçe büyük olmayan ve kendi güvenebileceği yöneticiler tarafından kontrol edilen ülkeler yaratmak istiyor. Böylece, Arap petrolü ve başta petrol olmak üzere tüm bölge, Afganistan'ın yıkılmasından sonra ABD'nin tam kontrolüne girmiş olacak."[103]

Saddam HÜSEYİN

---

[103] Saddam Hüseyin'in, Mısır'da yayınlanan haftalık al-Usbou adlı yayına 5 Kasım 2002'de verdiği demeçten. (Kaynak: Middle East Economic Survey, Vol. XLV No. 45, 11 November 2002, p: A4.), Irak'a Müdahale ve Petrol Boyutu, A. Necdet Pamir, Konferans Notları Ocak 2003

Musul bölgesini de içine alan Mezopotamya'nın stratejik önemini çeşitli ulaşım yolları üzerinde bulunması göstermektedir. Arabistan yarım adası ve Doğu Akdeniz ülkelerini karadan Orta Doğu ve Uzak Doğuya bağlayan yolların üzerinde bulunması, Mezopotamya'ya ayrı bir önem kazandırmıştır. Hindistan'a yapılacak bir istila hareketinin ilk adımının Mezopotamya'ya atılması gerektiği gibi, Basra Körfezi yoluyla da Güneye yönelecek akımları göğüsler durumdadır. Mezopotamya'nın Mısır - Kalküta ekseni üzerinde bulunması da stratejik önemi arttırmaktadır. Doğu Akdeniz bölgelerine ve dolayısıyla Suriye, Arabistan ve Mısır'a karşı Kuzey ve Doğudan yönelecek bir harekatın ilk hedefi yine Mezopotamya olur ki, bu harekatı yapan ordu. Stratejik harekat için geniş bir ikmal üssü ve emniyet sahası olan bu bölgeyi ele geçirmek zorundadır.[104]

Mezopotamya diğer taraftan, Hazar havzası ve Orta Asya'yı Kuzey Afrika Üzerinden Atlantiğe bağlayan yolun tam ortasında bulunmaktadır. Yine bu yolun Atlantiğe bakan en uç noktasında yer alan Fas, Avrupa'nın Atlantik ve Akdeniz'e sarkan Güney ucu İspanya ile bir bağlantı noktasıdır ki bu nokta aynı zamanda Avrupa kıtasının Afrika kıtasına en yakın bölgedir.

Bu coğrafyanın neredeyse tamamı uzun yıllar Osmanlı devletinin sınırları içerinde yer almıştır. Nitekim Osmanlı devletine güneyden ve doğudan yönelen tüm harekatlar bu coğrafya üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bunun anlamı; Mezopotamya ve Doğu Akdeniz'in aynı zamanda Türkiye'ye yönelik bir harekata geniş bir ikmal üssü ve emniyet sahası sağlamasıdır.

Diğer taraftan, sözünü ettiğimiz coğrafya yani Afrika'nın Kuzeyi, Orta Doğu ve Orta Asya Müslüman nüfusun yoğunlaştı-

---

[104] Mim Kemal Öke, Musul Meselesi Kronolojisi, 1918-1926, sf,11, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1991

ğı bölgedir. Aynı zamanda bu bölge dünyanın hidrokarbon rezervlerinin %90'ından fazlasına sahiptir.

19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren petrolün öneminin anlaşılması bölgeye olan emperyalist ilgiyi arttırırken yine emperyalist çatışmaların odağı haline gelmiştir. Nitekim; 1871 yılında Mezopotamya'nın zengin petrol Kaynaklarına sahip olduğunu bölgede araştırma yapan Alman uzmanlar belirlemiş ve Osmanlı devleti de petrol varlığından haberdar edilmiştir. Bu arada Bölgede yapılan aramalara ve sondajlara hız kazandırılmıştır. 1888 ve 1889 yıllarında Abdülhamit iki özel fermanla Musul vilayetindeki petrol alanlarını Hazine-i Hassa'ya bağlamıştır. Ancak Berlin-Bağdat demiryolu yapımını üstlenen ağırlıklı olarak Almanlara ait olan "Anadolu Demiryolu Şirketi", 1888 yılında hattın geçtiği arazide bulunabilecek maden kaynaklarını 40 yıl süreli olarak çıkartma ve işletme imtiyazını almıştır. "Anadolu Demiryolu Şirketi" sahip olduğu imtiyazı 1904 yılında "Deutsche Bank" a aktarmıştır.

Almanya tarafından üstlenilen Berlin Bağdat demiryolu Projesi ile bölgeye uluslararası ilgi artmıştır. Bölgeye Osmanlı üzerinden özellikle Doğuya yayılmalarının bir aracı olarak Bankalarıyla ilk girenlerden olan Almanya, Osmanlı pazarlarının üzerinde hissedilir bir ağırlığa sahip olmuştur. Bu ağırlık Mezopotamya'da %65'lere kadar taşınmıştır.

Berlin Bağdat demir yolu projesinin hemen ardından 1907 yılında devreye İngiltere girmiş bölgenin Fırat ve Dicle nehirlerinden faydalanılarak, etkin sulama teknikleriyle bölgenin bir tahıl ambarına dönüşeceği ayrıca petrol imkânlarının çok karlı yatırım olanakları sunduğu belirlenmiştir. Bu yıllarda İngiliz Tüccarlar Mezopotamya'ya olan ticarî ulaşımlar üzerinde bir hakimiyet sağlamışlardır. Kumpanyacılık konusunda engin tecrübesi olan İngilizler, tecrübelerini bu bölgede de konuşturmuşlardır. 1859 yılında **HB LYNCH** tarafından kurulan **"Fırat ve Dicle Yolları Kumpanyası"** 400 tonluk Yük taşıma kapasiteli 2 adet buharlı

gemiyle Mezopotamya taşımacılığında rakipsiz bir lider konumuna ulaşmıştır.

20. yüzyılın başından itibaren İngilizler bölgeye var güçleriyle yüklenmişlerdir. Nitekim, 1901 İran petrol imtiyazını İngiliz William Knox Darcy almıştır. İngilizler bölgede esaslı rol üstlenme ve Alman varlığını bertaraf etme peşindedir. Bu nedenle İngiliz Elçiliği ve William Knox Darcy adlı İngiliz vatandaşı Osmanlı üzerinde rekabeti başlatan önemli bir baskı unsuru olmuştur. İngilizler tarafından Osmanlı nezdinde Mezopotamya petrolleri üzerinde başlayan görüşmelere "Shell ve Royal Dutch" şirketleri de ilgi gösterir. Ancak, 1908 ihtilaliyle Mezopotamya'daki Petrol alanları II. Abdülhamit'in özel mal varlığından ayrılıp, Maliye Nezaretine bağlanır. Bu dönemde D'arcy, Shell ve Royal Dutch ve Osmanlı arasında sürdürülen temaslar sonuçsuz kalmıştır.

D'arcy, Shell ve Royal Dutch ve Osmanlı arasında sürdürülen temasların sonuçsuz kalması, petrole sahip olma noktasındaki çabaları sonuçlandırmamıştır. Petrole mutlaka sahip olmak isteyen İngiltere, Osmanlı ile görüşmelere tekrar başlar. Ancak bu sefer görüşmelere Shell ve Royal Dutch doğrudan katılmaz. Görüşmeleri bir alt şirketleri olan Anglo-Saxon Oil Company yürütmektedir. Ancak bu sırada devreye üçüncü bir oyuncu olarak A.B.D. girmiştir.

Ermeni olayları ile ilgili olarak bir tazminat konusuyla görevli olarak İstanbul'a gelen Amerikalı Albay Chester'da petrolün cazibesine kapılmış, Babıali'nin kapılarını aşındıranlar arasına artık Amerika'da katılmıştır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bir demir yolu şebekesi kurmayı üstlenen bir İngiliz Amerikan ortaklığı olan **J. G. White'ın kazandığı projeye karşı, bir karşı teklif** Chester tarafından verilir. **Chester,** Nafia vekaleti ve Meclis-i Mebusan'a müracaat ederek, bu projeyi kendisinin daha iyi şartlarda yapacağını bildirmiştir. Üstelik Proje demiryolu hattının geçtiği güzergahta bulunan madenlerin işletilmesinden sağlanacak gelir ile finanse edilecek, Osmanlı maliyesine ek bir külfet getirmeyecektir. Üste-

lik Chester'in teklifi diğer tekliflerde olduğu gibi km garantisi de içermemektedir.

Bu dönemde böylesi bir proje Amerikan sermayesinin, ülkedeki diğer yabancı sermaye ve menfaatlerini dengelemek için kullanılabileceği düşünülmektedir.

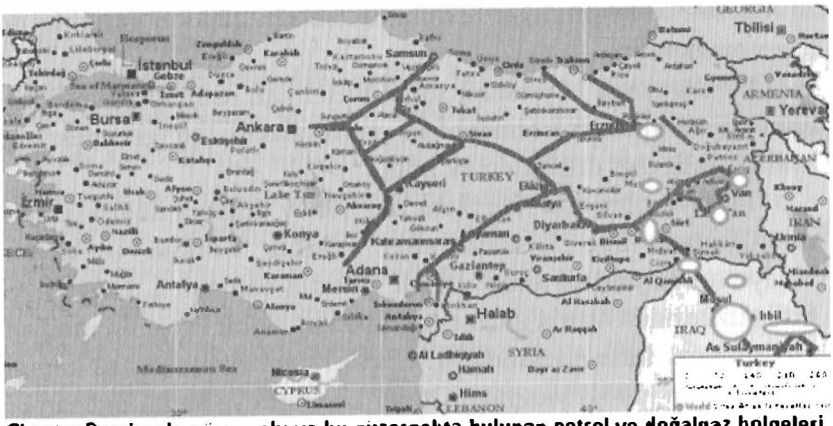
Projeye göre ana hat; Sivas'tan güney doğuya doğru uzanarak Harput, Ergani, Diyarbakır, Musul, Kerkük üzerinden Süleymaniye'ye uzanacak ve tali hatlarla Samsun'a, Halep'e ve Bitlis üzerinden Van'a gidecekti. 2000 km lik bu Projenin maliyeti yüz milyon dolar civarındadır. Chester demiryolu inşaatı karşılığında hattın her iki yanından 20 şer kilometreye kadar uzanan bir alan içindeki madenlerin işletim hakkını 99 yıllığına elde edecekti.

Chester imtiyazı 200.000.000 dolardan 300.000.000 dolara kadar harcama gerektirdiği hesaplanan inşaat sözleşmelerini ve 10.000.000.000 dolar değerindeki madenlerin ve öteki doğal kaynakların işletilmesini kapsayan bir çok ayrı imtiyazı kapsıyor. Van, Musul vilayetlerinin 8.000.000.000 varillik petrol potansiyeline sahip olduğu hesaplanıyor. Ergani bakır madeninin 200.000.000 ton yüksek derecede bakır cevherine sahip olduğu hesaplanıyor. Chester imtiyazının kapsadığı topraklarla ilgili İngiliz, Alman, Fransız ve öteki jeolojik incelemelerin gizli raporları, bu toprakların petrol, bakır, altın, plâtin, gümüş, demir, kurşun, çinko, kalay, civa, kobalt, magnezyum, nikel, antimuan, kömür ve tuz bakımından zengin olduğunu gösterir. Petrol alanlarının ve Ergani madeninin değeri, işletilerek fiilen kanıtlanmıştır.[105]

Daha sonraki bölümde gerçekleşmeyen Chester demiryolu güzergahı üzerinde bugün hangi çokuluslu madencilik şirketlerinin yerleştiğini ve ülkemizin iliklerinin nasıl sömürüleceğini, maden ruhsatlarını haritalar üzerinde göstererek anlatacağız.

---

[105] Current History,1923/6:396,Aktaran Bülent Bilmezcan, Demiryolundan Petrole, Chester Projesi (1908-1923), Sf;270,271, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul-2000

Chester Demiryolu güzergahı ve bu güzergahta bulunan petrol ve doğalgaz bolgeleri

Konu demiryollarından ve maden imtiyazlarından açılmışken Osmanlı coğrafyası üzerindeki demiryolu projeleri ve madencilik imtiyazları ilişkilerine değinmekte fayda var.

OSMANLI DEVLETİNİN VERDİĞİ DEMİRYOLU İMTİYAZLARI MADEN ARAMA VE İŞLETME İMTİYAZLARIDA İÇERMEKTEDİR

Osmanlı devleti sınırları içinde verilen demiryolu imtiyazları ile maden yatakları arasında sıkı bir ilişki vardır. Verilen her imtiyaz demiryolu güzergahı üzerinde, hattın her iki yanını kapsar bir biçimde 40-45 kilometrelik bölgede maden arama ve bulunan madenleri çıkarma imtiyazı da içermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk olarak 1851'de Mısır demiryolu inşaatına başlandı."İngilizlerin teşviki ile" inşa edilen bu ilk demiryolu İskenderiye-Kahire arasına döşendi. "Kısa ve emin bir Hindistan yolunun araştırılması (nedeni ile)... İskenderiye Kahire

demiryolu 1854 yılında tamamlanarak işletmeye açıldı. 1869 yılında Mısır demir yollarının uzunluğu 1300 kilometreyi aşmıştı.[106]

Osmanlı coğrafyası üzerinde ikinci demiryolu şebekesi Anadolu'da kurulan İzmir-Aydın demiryoludur. (The Ottaman Railway From Smyrna to Aidin) İngilizlere verilen imtiyazla yapımı iki aşamalı gerçekleştirilen bu projenin; ilk aşaması olan İzmir-Aydın hattının yapımına 1856 yılında, İzmir-Kasaba hattının yapımına 1863 yılında başlandı. Bu demir yolu şebekesi Osmanlının ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, Ege bölgesinin zengin maden kaynaklarının İzmir limanı üzerinden Avrupa (İngiltere) sanayisine aktarılması düşüncesi üzerinde projelendirilmişti. İmtiyaza göre; kurulacak şirketin tasarlanan sermayesinin %33'ü güvence olarak Osmanlı hükümetine verilecek ve demiryolunun 70 kilometrelik ilk bölümü 1860 yılı Eylül ayında bitirilecekti. Buna karşılık Osmanlı hükümeti demiryolunun ilk bölümünün açılmasından sonra 50 yıl süreyle her yıl şirket sermayesinin %6 kadarı bir kârı garanti ediyor ve eğer kâr bu oranın altına düşerse üstünü tamamlamayı yükleniyordu. %7'den fazla kâr şirket ile hükümet arasında eşit biçimde bölünecekti. Demiryolunun işletmeye açılmasından 50 ve bundan sonraki her yirmi yılda bir Osmanlı hükümeti, şirketle anlaşarak demiryolunu satın alma hakkına sahip olacaktı. Demiryolunun yapılması, işletilmesi ve yenilenmesi için gerekli mallar gümrük vergisi ödenmeden Türkiye'ye sokulabilecek ve demiryolunun yapımı sırasında şirket hükümete ait olan toprakları madenleri ve ormanları bedava kullanabilecekti. **Demiryolunun açılmasından sonra şirket, hattın 45 kilometre çevresinde bulunan madenleri az bir vergi vererek işletme hakkına sahip oluyordu.** Bütün bunlara ek olarak, Osmanlı hükümeti şirketin yönetimine hiçbir şekilde karışmamaya söz

---

[106] Bülent Bilmezcan, Demiryolundan Petrole, Chester Projesi (1908-1923), Sf;43, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul-2000

verdiği gibi Aydın demiryolu ile rekabet edebilecek şirketlerin kurulmasını da önleyecekti.[107]

İmtiyazı Edward Price üzerinde olan İzmir- Kasaba demiryolu daha sonra Belçikalı Georges Nagelmakers'in idaresinde bulunan bir Fransız sendikasına devredilmiş ve 1864 yılında İzmir'in Basmahane Garı'nda başlayan ferşiyat (ray döşemesi) 1866'da tamamlanarak demiryolu Kasaba'ya (Turgutlu) ulaşmıştır.[108]

İzmir-Aydın demiryolunun İngiliz sanayisi için taşıdığı önemi bölgede yoğunlaşan İngiliz madencilerden anlamak mümkündür. Bu madencilerin Ege bölgesinden çıkardıkları madenlerin bu kaynakları kullanacak sanayiden yoksun Osmanlı tarafından kullanılmadığı açıktır.

Aşağıda, İzmir-Aydın demiryolu ve daha sonra genişleyen güzergâh üzerinde bulunan, ağırlıklı olarak İngiliz madenciler yer almaktadır.

⇒ Abbot's Emmery Mines Ltd Zımpara Ve Çakmaktaşı Madeni Şirketi, bu şirket Aydın vilayetinde adı geçen madenlerin 3 te ikisini kontrol ediyordu.
⇒ Edward Hadkinson Maden Şirketi, İzmir'in içinde Göztepe ve Karataş'ta iki maden ocağı vardı.
⇒ P.G. Barf Ve Şürekası Altın Madeni
⇒ Peterson Ve Şürekası Krom Madeni
⇒ Edward Hadkinson'un Ören ve Ödemiş'teki gümüş madeni ocakları
⇒ Mr. Wılson'un maden ocakları Torbalı'da 3 kömür ve Ayazma'da demir madeni
⇒ J.Whittal'ın Ödemiş dolaylarındaki civa madeni

---

[107] Orhan Kurmuş, Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi,Sf;38 Savaş Yayınları, Ankara-1982

[108] Nurdoğan Taçalan, Eğe'de Kurtuluş Savaşı Başlarken, Hasan Tahsin, Aksoy Yayıncılık Sf;62,
İstanbul-1998

⇒ Alfred Charnaud'a ait mermer ocağı
⇒ Whıttal ve Şürekası kalemin madeni
⇒ Whittal ve şürekası krom madeni
⇒ Issigonis Demir İşletmesi Tesisleri
⇒ Mika madeni ; Gördes'in doğusunda Atalan ve Çomaklı mevkiindeki bu madeni 1910 yılında bir İngiliz kadını işletmiştir.
⇒ The Borax Cons Ltd (bugün bu şirketin adı Rio Tinto) Bu şirket Türkiye'deki bütün bor madenlerini tekeli altına almıştı.[109]

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi'nin Mayıs 2001 tarihli 52. sayısında yer alan Osmanlı İmparatorluğunda İmtiyazlar "Krom Madeni İmtiyazları" (V) Başlığı altında yer alan Tülay Duran tarafından yapılan incelemeden;

Osmanlı kayıtlarında; sadece krom madenleri ile ilgili olarak Ege ve Akdeniz bölgelerinde, 1882 yılından 1922 yılına kadar toplam 35 adet imtiyaz verildiği anlaşılmaktadır. Bu imtiyazların 20 si yabancı ve zimmi Türk tebasınındır. İmtiyazlar sürekli tedavül etmiş, İngilizlerin ve zimmi Türk tebasının elinde toplanmıştır. İngiliz Jon Peterson, Cevahirci Elize Leonikalaidi, Yazıcı Yuvanaki ve Şişmanoğlu Kosti, İngiliz M. Duglas ve Ernest Paterson, Dimitraki Meziki, Yorgaki ve Dimitri efendiler, Kozmaoğlu Yovan, Yani Levizidi, Hacı Likona Levizidi, M. Kangilari kerimesi Sevasti ve Filoya, Hirelambos Pavlidi, Lazari Lazaridi, Madam Lüsyen, İngiliz Stanley Peterson, İngiliz Chalton Venil... Ege ve Akdeniz bölgelerinin kromlarını İzmir-Aydın demiryolu üzerinden Avrupa'ya aktarmışlardır.

Osmanlı Devleti'nin maden imtiyazı içeren bir başka demiryolu anlaşması da Anadolu Demiryolu Şirketi ve hattın Konya'dan sonra yapımını üstlenen Bağdat Demiryolu Şirketleriyle

---

[109] Nurdoğan Taçalan, Eğe'de Kurtuluş Savaşı Başlarken, Hasan Tahsin, Aksoy Yayıncılık Sf;62, İstanbul-1998

yapılmıştır. Osmanlı devletinin Bağdat Demiryolu şirketiyle Yaptığı anlaşmaya göre; "Konya-Basra arasındaki bu hat, Karaman, Ereğli, Adana, Kilis, Nusaybin, Musul, Bağdat, Kerbela üzerinden geçecekti. (Anlaşmaya göre hat) ...birbirinden bağımsız 200 kilometrelik bölümler halinde inşa edilecek olan demiryolunun geçtiği yerlerde **"hatların her iki yanında yirmişer kilometrelik bir bölgede maden arama çalışmaları yapabilecek,** inşaat için kullanacağı keresteleri, devletin ormanlarından elde edebilecek" olan şirket "inşaatın yapımında kullanmak amacıyla yurt dışından getirecekleri makine, araç, gereç ve tüm diğer mallara gümrük vergisi ödemekten" kurtuluyordu. Ayrıca "sözleşme,demiryolu şirketine Dicle ve Fırat üzerinde gemicilik yapma hakkı veriyordu..."[110]

OSMANLI COĞRAFYASINDA AJANLAR CİRİT ATIYOR

Orta Doğu'da petrol savaşı, ilk petrol kuyuları açılmadan çok daha önce başlamıştı. Petrolün bölgede tarih boyunca hep kullanıldığı bilindiği için, Avrupalı müteşebbisler, jeologlar ve coğrafyacılar bölgedeki yer altı kaynaklarıyla ve özellikle petrolle çok ilgiliydi. Bunların hazırladıkları " bölgenin zengin petrol yataklarına sahip olduğu" yönündeki raporlar, büyük şirketlerin ve hükümetlerin ilgisini de bölgeye yöneltiyordu. Nitekim "...mali sermaye, yalnızca şimdiye kadar bilinen hammadde kaynaklarıyla değil, fakat muhtemel kaynaklarla da ilgilenir; çünkü bugünkü yöntemler uygulanırsa (...) ve büyük miktarlarda sermaye yatırılırsa yarı verimli hale gelebilir. Aynı şey zengin maden yatakları-

[110] Bülent Bilmezcan, Demiryolundan Petrole, Chester Projesi (1908-1923), Sf;62,63, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul-2000

nın araştırılması, hammaddelerin işlenmesi ve kullanılmasında yeni yöntemlerin uygulanması vb için de geçerlidir."[111]

Sözü edilen coğrafyacıların ve jeologların 1800'lerden sonra, Osmanlı coğrafyası üzerinde çok sık keşif gezilerine tanık olmaktayız. Örneğin; W.J.Hamilton 1835-1836 yıllarında Anadolu üzerinde çalışmıştır. Hamilton'un 1842 yılında Londra'da yayınlanan kitabının önsözünden; gerek bu yıllarda ve gerekse daha önceki yıllarda Osmanlı coğrafyasında hiç bir engellemeyle karşılaşmadan keşif çalışmaları yapan bir çok coğrafyacı ve jeolog olduğu anlaşılmaktadır. Kitabın önsözünde Hamilton şöyle demektedir;

"Küçük Asya'ya gittikten kısa bir süre sonra o güne kadar yapılmış haritaların yanlışlığı hemen dikkatimi çekti. Bu yüzden, kendimi zaman zaman baskısı altına almadan, mesafe ve istikametleri günlüğüme özenle not ettim; yaptığım astronomik gözlemlerin de yardımıyla Küçük Asya yarımadasının haritasını yapabileceğimi düşünüyordum. Bu nedenle özenle günlük tutmak yerine elimde pusula olduğu takdirde yolculuk sürelerini not ettim; saatte yirmi-yirmi beş defa yön değiştiren yolları tam olarak çizdim ve **ülkenin doğal yapısı üzerine notlar aldım**...Karadeniz kıyıları için de **Mr Ainswort**'un haritasının bir kısmı kullanılmıştır. Benim güzergahım dışında kalan yerleriyse, Ainsworth, **Fellowes, Brant** ve **diğer gezginlerin** gözlemlerinden benim aklıma yatanları seçtim. Bu veriler arasında hiç kuşku yok ki en doğru verileri veren, **İskenderun Körfezi,Suriye ve komşu dağlar üzerinde çalışan Albay Chesney olmuştur**. Batı kıyıları içinse, **Kaptan Copeland** ve **Graves** ile bu kıyıların deniz haritasını çıkaran **Kaptan Beaufort**'a ne kadar teşekkür etsem azdır"[112]

Hamilton'un sözünü ettiği gezginler, coğrafyacılar ve jeologların dışında 19. yüzyılın başından başlamak üzere Anadolu'da

---

[111] Lenin,1979:108-109 dan aktaran, Bülent Bilmezcan, Demiryolundan Petrole, Chester Projesi (1908-1923), Sf;75, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul-2000

[112] İlhan Pınar, Gezginlerin Gözüyle İzmir XIX. Yüzyıl (II) sf,20,21 Akademi kitabevi,İzmir-1996

araştırma inceleme yapan daha onlarcası vardır. Olıvıer, H. E. Strickland, T. Spratt Anadolu'nun neredeyse tamamını adım adım dolaşmışlardır. **A. Boue, A. Viquesnel** ve **De Verneuıe** Trakya ve İstanbul çevresinde; 1916 yılında **F. Frech,** Bağdat Demir yolu boyunca; 1848'de Profesör **Lawrence Smith** Anadolu'da cirit atanlardan bazıları.

"Orta Doğu'nun yüzyıl (20.) başındaki durumuyla ilgili kapsamlı araştırmalar yapmış olan Amerikalı gazeteci yazar Peter Hopkirk, 'Bitmeyen Oyun' adlı yapıtında şunları yazıyor; "İngiltere 1895 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması için bir teklif hazırladı ve Almanya'ya cömert bir parça sundu. Ancak Berlin buna şaşırtıcı bir ilgisizlik gösterdi. Almanya parçayı değil bütünü istiyordu. Sultanın onayı alınarak ülkenin iç bölgelerini araştırmak ve doğal kaynaklarının envanterini çıkarmak için Türkiye'ye alman uzmanlar gönderildi. Alman gezginleri ve kaşifleri, arkeolojik ve antropolojik araştırmalar yapma bahanesiyle tüm ülkeye yayıldılar. Haritalar çıkarıldı, her köy ve aşiretin sahip olduğu ev ve çadıra kadar her şey saptandı. Pan-Germen birliği geleceklerinin, zengin ve az kalabalık Osmanlı topaklarında yattığına inandılar. Geçmişte parlak uygarlıklar barındırmış olan verimli Mezopotamya topraklarının 'çalışkan' Almanların elinde büyük bir zenginlik kaynağı olacağına karar verildi. Kayzer II.Wilhem, 'Doğu birini bekliyor...', Paul Rohrback 'Almanya'nın geleceği Doğudadır...Türkiye'de...Mezopotamya'da, Suriye'dedir' diyorlardı... Türkiye ve onun 'bereketli topraklarıyla' ilgilenen yalnızca Almanya değildi. İngiltere Gizli Servis Başkanı Sir Walter Bullivant 1916'da şunları söylüyordu; "Her yandaki ajanlarımdan, yani Kafkasya'daki dilencilerden, Afgan at tüccarlarından, Türkmen tacirlerden, Mekke yolundaki hacılardan, Kuzey Afrika'daki şeyhlerden, Karadeniz takalarındaki denizcilerden, koyun postu içindeki Moğollardan, Hint fakirlerinden, Körfezdeki Yunan tüccarlardan, Bulgar çobanlardan, **şifre kullanan saygın konsoloslarımdan raporlar alıyorum**. Hepsi aynı şeyi söylüyor.Doğu bir vahiy bekliyor. Batıdan bir güneş doğuyor.

Almanlar dünyayı şaşkına çevirecek olan bu kozu kullanmak istiyorlar."[113]

Petrolün askerî düzene etkisi, Churchill tarafından kısa zamanda sezilmiştir. Dönemin İngiliz hükümetinde bulunan Churcill yeni çağın "hız çağı" olduğunu anlamış ve 1914 yılında İngiliz Deniz Kuvvetleri'ni kömürden kurtarıp petrol kullanan bir filoya kavuşturmuştur. Bu yüzden İngiltere'nin hegemonyası için; hep daha fazla "hıza" yani enerjiye daha doğrusu petrole ve petrol kaynaklarına ihtiyacı bulunmaktaydı. İngiltere'nin Donanma Bakanlığı'na getirilen Churcill, İngiltere'nin petrol konusunda yeni bir angajmana girdiğinin farkındaydı. Çünkü İngiltere'nin hegemonyası için oluşturduğu yeni deniz filosu artık sadece petrol ile besleniyordu. "Petrol nereden sağlanacak, yeteri kadar petrol dünyada hangi bölgede mevcut ve bulunan petrol askerî ve politik yönlerden güvenli temin edilecek miydi" soruları sadece dönemin hegemonik güç sahibi ülkesi İngiltere için değil, diğer merkezi güçler içinde yanıtlanması gereken sorular idi ve bu sorular ve ortaya çıkan çözümler yeni yüzyılın başında "dünya siyasî politiğini şekillendiren temel faktörlerden olmuştur. Churcill İngiliz hegemonyasının sürdürülebilirliği için, petrole bağımlı deniz filoları kurmakla erken davrandığını ve İngiltere'nin bu yeni enerji için jeopolitik bir strateji düşünmeden yeni yüzyılın çılgın sürecine katıldığını Bakalar Kurulu meclisinde yaptığı şu sözleriyle açıklamaktaydı; **"Petrole bağımlı çalışan çok sayıda gemi yaptık. Bu denizlerdeki üstünlüğümüzü petrole dayıyoruz anlamına geliyor. Öte yandan adalarımızda da işe yarayacak miktarda petrol mevcut değildir. Petrol istediğimize göre onu elde etmenin iki yolu bulunmaktadır. Ya barış içinde**

---

[113] Metin Aydoğan, Türkiye'yi Bekleyan Tehlikeler, Bitmeyen Oyun,sf;79,80 Kum saati Yayıncılık,İstanbul-2002

deniz taşımacılığı ile getirmek ya da savaş yaparak uzak ülkelerden elde etmek".[114]

Churchill dışında İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey'de 1911'de şöyle demekteydi:

"Temel hedefimizi daima hatırda tutmamızın önemli olduğuna inanıyorum; bu da, Basra Körfezi'ndeki ve onu tamamlar nitelikteki Mezopotamya'daki İngiliz çıkarlarını korumaktır."[115]

İTTİHAT TERAKKİ DÖNEMİ

İttihat Terakki dönemi Petrol pazarlıklarının en hareketli olduğu bir dönemdir. 1912'de Mezopotamya ve diğer Osmanlı vilayetlerinde Petrol imtiyazı sağlayıp işletmek amacıyla; Almanya doğumlu İngiliz Bankacı "Sir Ernest Cassel" tarafından kurulan "Turkısh Petroleum Company" 19 Mart 1914 yılında; % 50 hissesi D'arcy, %25 hissesi Deutsche Bank, %25 hissesi Anglo-Sakson Company arasında paylaşılan İngiliz hakimiyetinde bir ortaklık oldu. Bu ortaklığın kurulmasından 15 gün sonra İngiliz Büyükelçisinin mihmandarlığında Babıali'ye Musul'da petrol İmtiyazı verilmesi için başvurdu. 28 Haziran 1914'te sadrazam Said Halim Paşa'nın yazılı cevabı ile "Turkısh Petroleum Company" e Petrol imtiyazı veriliyordu. Ancak bu sırada çıkan Birinci Dünya Savaşı "Turkısh Petroleum Company" imtiyazının sürüncemede kalması sonucunu doğurdu.

---

[114] Emre Akbaş,Küreselleşen Dünyada Hegemonik Güç Arayışlarının Yansımaları: Küresel Enerji Politikaları, Küreselleşme İktisadi Yönelimler ve Sosyopolitik Karşıtlıklar, derleyen Aklan Soyak, Sf;168,169, Om Yayınevi,İstanbul-2002

[115] Emre Akbaş,Küreselleşen Dünyada Hegemonik Güç Arayışlarının Yansımaları: Küresel Enerji Politikaları, Küreselleşme İktisadi Yönelimler ve Sosyopolitik Karşıtlıklar, derleyen Aklan Soyak, Sf;169, Om Yayınevi,İstanbul-2002

I. KÖRFEZ TESLİMİYETİ ya da MAKUL ŞART "VER- KURTUL"

1901 yılında İngiliz William Knox Darcy İran petrolleri üzerinde imtiyaz sağlar, diğer taraftan da İngiliz Elçiliği vasıtasıyla Mezopotamya petrolleri üzerinde Osmanlı nezdinde baskı kurup imtiyaz sağlanırken, İngiltere'nin Hindistan'daki sömürgeci güçleri de boş durmuyor, Basra körfezinden Orta Doğu'daki petrol sahalarını ele geçirmek amacıyla, Orta Doğu'da Osmanlı toprakları üzerinde sinsice işgallere başlıyordu. İlk tasalluta uğrayan Kuveyt karşısında Osmanlının sessiz kaldığını gören İngilizler, Katar'ı da hedefleri arasına almışlardı. Acz içinde olan Osmanlı, bu tasallutların karşısında **"ver-kurtul"** yolunu seçiyordu.

Basra körfezinden Mezopotamya çıkan yolun en stratejik noktası olan Kuveyt ve petrol denizi üstündeki Katar, Bahreyn ve Aden Körfezi ve bu körfezin Kızıldeniz'e bağlandığı noktada bulunan Hadramut'un, Umman Denizi ve Hürmüz Boğazı'na hakim Umman'ın İngilizlere nasıl verdiğini, Osmanlı Sadrazamı ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın günlüğüne düştüğü notlardan okuyalım;

"11 Mart 1913 günü öğleyin harbiye nezaretinden Babıali ye geldim. **Kabine toplantısında İngilizlerin Kuveyt'ten başka Katar'a da tasallut ettikleri meselesi görüşüldü. Bu toprakların İngiltere'ye değilse bile İngiltere'nin nüfuz ve himayesine bırakılmasından başka çare göremiyordum.** Fakat Şurayı Devlet Reisi Sait Paşa, itiraz etti. Bu hususun hükümetin selahiyeti dışında olduğunu, Meclisi Mebusan toplanıp karar vermedikçe toprak terk edilemeyeceğini söyledi. İngiltere hükümetinin bile avam kamarasının tasvibini almadan bu gibi işler yaptığı cevabını verdim. Sait Paşa'nın geniş malumatı vardı. Fakat mesuliyetten çok korkuyordu.. Bu yüzden kendisinden layıki ile faydalanmak mümkün olamıyordu. **Kuveyt ve Katar gibi çölden ibaret iki kaza yüzünden İngiltere ile itilaf çıkaramazdık. Bu ehemmiyetsiz topraklardan ne gibi bir istifademiz olabilirdi? Kuveyt ve Ka-**

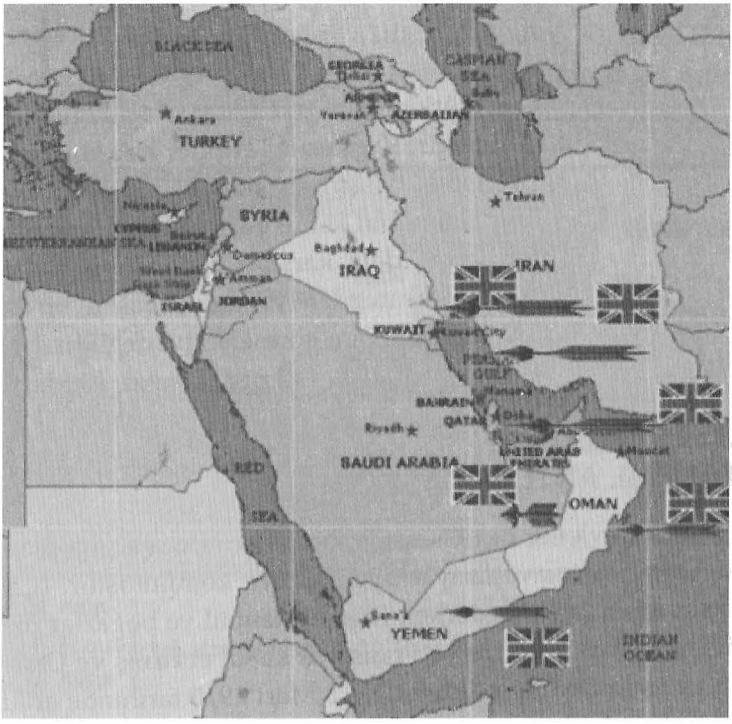
tar'ı İngiltere'ye bırakmaya ve zengin Irak vilayetlerimizle uğraşmaya karar verdim".[116]

Bilahare Hakkı paşa İngiliz Hükümetiyle anlaşmak üzere Londra'ya gönderilmiştir. Hakkı Paşa İngilizlerle mutabık kalarak hazırlanan antlaşma suretini Osmanlı Hükümetine gönderir. Basra Körfezi'ne ilişkin olan bu antlaşmaya göre; Kuveyt, Türkiye'nin Basra vilayetinin Lahsa sancağına bağlı bir kaza olmakta devam edecek, ancak Türkiye, bu kazanın iç işlerine karışmayacaktır. Kuveyt şeyhi, eskiden olduğu gibi veraset usulüyle, aynı aileden olmak üzere, Babıali tarafından kaymakam nasbedilecek, Kuveyt'te Türk askerî bulunmayacak, Katar kazasındaki Türk askeri ve jandarması geri çekilecektir. Antlaşma da Katar'a da aynı haklar tanınmaktadır. Türkiye Katar ve Kuveyt'e asker sevk etmek isterse mucip sebep gösterecek ve Londra'nın iznini alacaktır. Kuveyt, Türk bayrağını kullanmakta devam edecek, fakat isterse bayrağın bir tarafında "Kuveyt" yazacaktır. Bahreyn adalarına gelince, burası tamamen Osmanlı İmparatorluğundan ayrılacaktır. Bahreyn, İngiltere'ye tabi olacak, fakat İngiltere bu irsi şeyhliğin iç işlerine karışmayacaktır. Türkiye'nin Kuveyt ve Katar'a tanıdığı hakların aynını İngiltere Bahreyn'e tanıyacaktır. Türkiye Umman imamlığı ile Hadramut'taki şeyhlikler üzerinde de, padişahlığın halifelik sıfatı dışında hiçbir metbuluk hakkı iddia edemeyecektir. Umman ve Hadramut, dış işlerinde İngiltere'ye bağlı muhtar Arap ülkeleri olacaktır.[117]

---

[116] Sadrazam ve harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın Günlüğü, Sf;45, Arba Yayınları,1988,İstanbul

[117] Sadrazam ve harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın Günlüğü, Sf;177, Arba Yayınları,1988,İstanbul

İngiltere Orta Doğu'daki ilk işlerini halletmiştir. Sıra İngiltere lehindeki gaflet delalet ve belki de ihanete teşekkürdedir. Tarih 19 Mayıs 1913 gününü gösterdiğinde İngiltere Büyükelçisi Mahmut Şevket Paşayı ziyarete gelir. Paşa, bu ziyareti ve büyükelçi ile aralarında geçen konuşmayı günlüğünde şöyle nakletmektedir;

"...İngiltere büyükelçisi şundan bundan bahsetti. Sonra; Kuveyt meselesinde gösterdiğiniz anlayıştan dolayı teşekkür ederim, dedi. 5 yıldan beri İstanbul'dayım yakında ayrılacağım için çok müteessirim. İngiltere ile makul şartlar içinde olmak suretiyle daima uyuşmaya ve dost kalmaya kararlıyız dedim..."[118]

---

[118] Sadrazam ve harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın Günlüğü, Sf;45, Arba Yayınları,1988,İstanbul

Türkler için askerlik mesleği tamamen kapanmıştır. Kuşkusuz, Türkler askerlik yapmak isterlerse, başka bir yere gidebilirler. Fransız Lejyonu onları kabul edecektir. Ne var ki İngiltere buna dâhi karşıdır. Çünkü Türkler öteki düşmanlarımızdan farklıdır, başka bir yerde bile askerî eğitim görmeleri iyi değildir...

Lord Curzon, 20 Mart 1920

SEVR'E DOĞRU
İSTANBUL ANTLAŞMASI (1915)

İtilaf Devletlerinin Osmanlı topraklarını paylaşma plânı ilk defa Çanakkale savaşlarıyla uygulamaya konulmuştur. (Çanakkale savaşları devam ederken Rusya İstanbul ve boğazlar üzerindeki isteklerini İngiltere ve Fransa'ya kabul ettirmiş ve Osmanlının paylaşılması için müttefikler 18 Mart 1915 tarihinde aralarında İstanbul Antlaşmasını imzalamışlardır.) Bu antlaşma çerçevesinde; İstanbul, Boğazlar, Marmara Denizi'nin batı kıyıları, Midye – Enez çizgisine kadar Güney Trakya İstanbul'un Doğusunda bulunan Sakarya Irmağı sınır olmak üzere İzmit Körfezi dahil topraklar, ayrıca Marmara Denizi'ndeki adalar Rusya'ya verilecektir. Buna karşılık Anadolu ve Orta Doğu toprakları Fransa ve İngiltere arasında paylaşılıyordu. Bu paylaşım plânı Çanakkale Savaşları sırasında karşılıklı verilen notalarla teyit edilmiş ve kesinleşmiştir... Çanakkale Savaşlarının İtilaf Devletleri açısından başarısızlıkla sonuçlanması, İngiltere, Fransa ve Rusya'yı bu defa iki aşamalı bir paylaşım plânı üzerinde anlaşmaya itti. Bu plânın ilk aşamasında Anadolu paylaşılırken, ikinci aşaması Orta Doğu topraklarının paylaşılmasını içermektedir. Anadolu'nun paylaşılma plânı, Fransa ve Rusya arasında görüşmeler sonucu 26 Nisan 1916 tarihli bir anlaşmayla parafe edilmiştir. Buna göre Rusya Erzurum,Van, Bitlis, Muş, Siirt vilayetleriyle, Trabzon dahil Doğu

Karadeniz kıyılarını; Fransa, Adana, Mersin, Aladağ, Kayseri, Akdağ, Yıldızdağ, Zara, Eğin ve Harput arasında kalan toprakları; İngiltere ise Basra ve Bağdat arasındaki toprakları alacaktır.[119]

Bugünkü bakış açısıyla bu anlaşma değerlendirildiğinde; bu paylaşım plânının tamamen madenlere dayalı bir paylaşım plânı olduğu açıktır. Nitekim Rusya'nın payına düşen bölge bakır, kurşun, altın, petrol, soda, kömür, manganez, kromit, demir, asfaltit açısından azımsanmayacak ve yeni keşiflere açık bir bölgedir ve bu bölge Rus Jeolog Çarnışev tarafından titizlikle dolaşılmıştır. Çarnışev aynı zamanda Elazığ yöresindeki kromit madenlerini ilk bulan kişi olarak bilinmektedir.

Bölgedeki maden varlığına karşı Ruslar tarafından geliştirilen bir projeye de Emekli Öğretmen Osman İlker'in "Aşağı Maden ve Aşağı Madenliler" adlı kitabında rastlıyoruz. "Birinci Dünya Savaşından önce Yukarı Hod'da çalışan bakır madeninde aşağı Hod'lu bir çok kimsenin çalıştığı biliniyor. Yani Yukarı Ma-

---

[119] H. Berke Dilan, Siyasî Tarih, 181914-1939, Sf;18,19,Alfa Basım Yayım, İstanbul-1998

denliler gibi az da olsa Aşağı Madenlilerde yararlanıyorlar. Bu maden Cumhuriyet döneminde çalıştırılmadı. Yukarı Maden bakır madenleri ile ilgili MTA arşivinde bulunan raporlardan anlaşıldığına göre, Ruslar Aşağı Maden'in Çanaklı Salıçor mevkiinde bakır ve çinko madeni keşfetmişler. Yukarı Hod'un madeniyle birlikte bu madenleri de çalıştırmak için Sabah Tepesi'nden Artvin Ardahan yolu üstündeki Hamamhanları'na ulaşan 35 km'lik yol yapmışlar, elektrik santrali kurmaya başlamışlar. Ancak Birinci Dünya Savaşı sonunda bu projeler gündemden çıkmış. Zira Artvin yöresi Rusların elinden kurtulmuştur.[120] Yazar her ne kadar Rusların bakır işletmeciliği konusunda bilgi vermemekle birlikte; Yukarı Hod bakır yatağının işgal süresince Ruslar tarafından işletilerek çıkarılan bakır Rusya'ya taşındığı bilinmektedir.

Artvin/Yukarı Hod 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonucunda Ardahan ve Kars'la birlikte Rus'lara bırakılmıştı. Aşağı Hod Osmanlı'nın elinde kaldı. Birbiriyle iç içe olan bu tarihi yerleşim yerlerinden sadece Yukarı Hod'un Ruslar'ın elinde kalmasının nedeni hiç kuşkusuz buradaki bakır rezervlerinden kaynaklanmıştır.

Yine Ruslara bırakılan bölgeyle ilgili ilginç bir bilgi de Mining Magazin'in Mart 1978 sayısında yer almaktadır. Dergi; Hamburg Üniversitesi bilim adamlarının raporlarına dayanarak Türkiye'de Uranyum bulunduğu haberini veriyor. Bulunan uranyum rezervleri Karadeniz'in Türkiye kısmında kalan bölümünde ve 6,7 milyon ton uranyum cevheri var.[121]

Fransızlara ayrılan bölüm ise dünyanın en kaliteli kromit cevherleşmesinin görüldüğü alanlardır. Diğer taraftan Fransızlara bırakılan bölümde yer alan İskenderun, Osmanlı'da ilk sondajlı arama faaliyetinin yapıldığı yerdir. 1890 yılında yapılan bu son-

---

[120] Osman İlker, Aşağı Maden ve Aşağı Madenliler (Aşağı Hod ve Aşağı Hodlular, Cilt-I, Sf;234 Aşağı ve Yukarı maden Köyleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayını,1992

[121] Turkish U Find, Mining Magazine, Marc 1978, sf;263

dajlar İskenderun'un Güney Batısındaki Çengen' civarında olup bu kuyularda yapılan sığ sondajlardan bölgede doğal gaz bulunabileceği anlaşılmıştır.

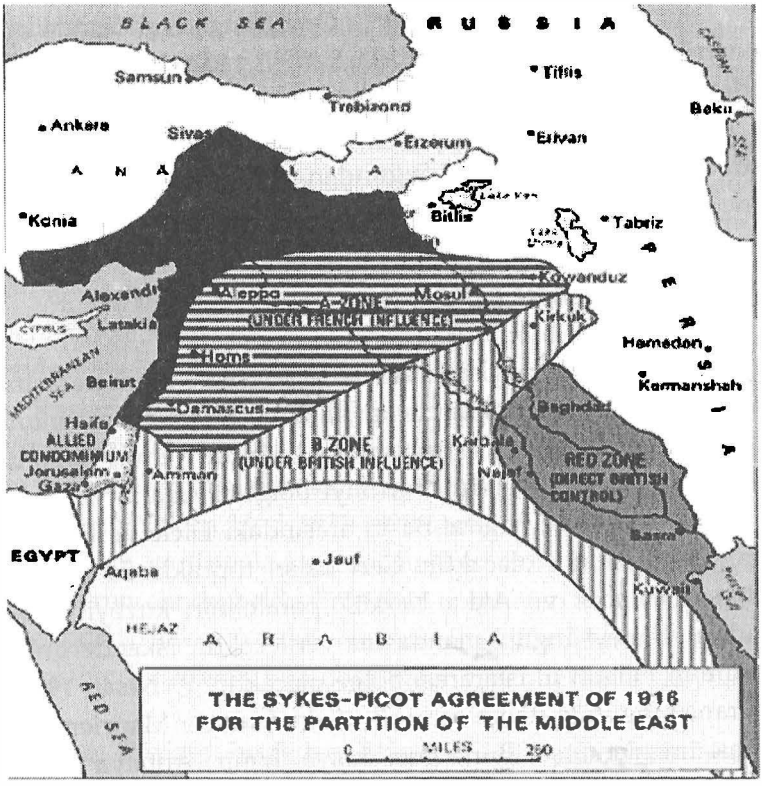
İngilizlerin ise gözü bir petrol denizi olduğuna inandıkları Bağdat ve Basra üzerinde olduğundan, anlaşma ile buraları kendisine ayırmıştır.

SYKES-PİCOT ANLAŞMASI

Orta Doğu'nun paylaşılması ise İngiltere ve Fransa arasında 9 ve 16 Mayıs 1916 tarihlerinde karşılıklı verilen notalar sonunda anlaşmaya varılmıştır... Bu anlaşmaya göre Suriye'nin Akka'dan Kuzeye doğru Beyrut dahil tüm kıyı bölgesi, Adana ve Mersin bölgeleri Fransa'nın; Bağdat-Basra arasındaki Dicle ve Fırat toprakları İngiltere'nin olacaktır. Geri kalan topraklarda bir Arap devleti kurulacak ve Akka Kerkük paralelinin kuzeyi Fransız mandası, Güneyi İngiliz mandasına verilecektir. İskenderun serbest liman Filistin uluslararası bölge olacaktır. 19 Nisan 1917'de ise Fransa-İngiltere-İtalya arasında Saint-jean-de Maurienne anlaşması imzalanmıştı. Buna göre İtalya, İzmir, Antalya ve Konya'yı alacaktır. Ancak bu sonuncu anlaşma Rus hükümetinin onayına sunulacaktı. Ancak Rusya'da 1917 Ekim Devrimi'nde Bolşeviklerin iktidara gelmesi ile birlikte Dışişleri Komiserliği'ne getirilen Trotsky, Çarlık Rusya'sına ait tüm gizli anlaşmaları ve belgeleri açıkladı. Böylece bu paylaşım plânları tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmış oldu.[122]

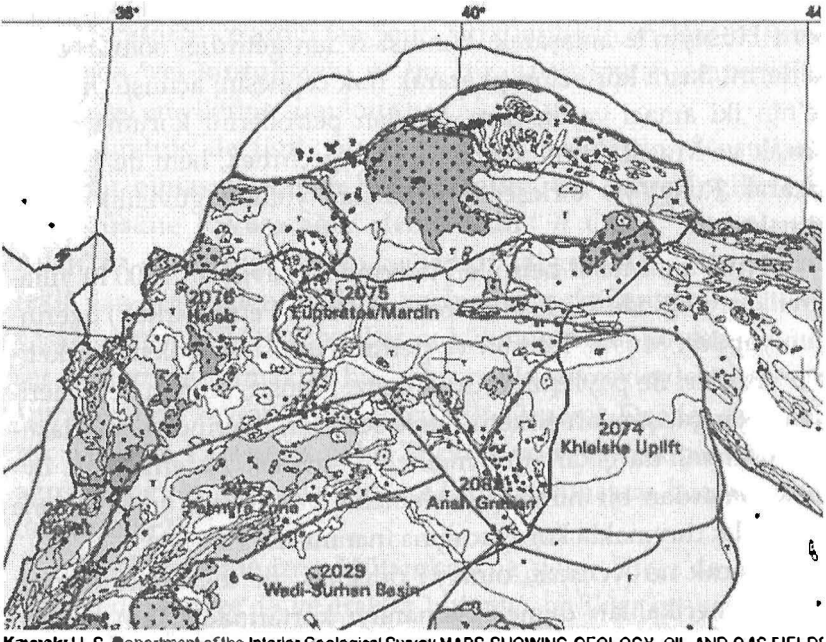
---

[122] H. Berke Dilan, Siyasî Tarih, 181914-1939, Sf;20,Alfa Basım Yayım, İstanbul-1998

Sevr anlaşması ile İngiltere Sykes-Picot'la Fransız mandası altına terk edilen Mezopotamya'daki topraklara el atacaktır. Çünkü bu bölge Orta Doğu'daki en zengin ve neredeyse sıfır maliyetle ulaşılabilecek petrol bölgesidir. Sykes-Picot anlaşmasıyla, Fransa'ya ve Fransız mandasına bırakılan bölgenin bugünkü bakış açısıyla petrol açısından da zengin bir bölge olmasının yanı sıra, Amerikan Jeoloji Kurumu (U.S Geological Survey) tarafından hazırlanan raporlara ve bu raporlarda yer alan haritalara göre de bölgede henüz el değmemiş bulunmayı bekleyen petrol rezervuarları bulunmaktadır. Aşağıda bu raporların birinde yer alan Orta Doğu haritasının ve Türkiye'nin güneyinde bulunan (Sykes-Picot'la) Fransızlara verilen bölgenin bir kısmında bu-

lunmayı bekleyen petrol rezervuarları ile dolu olduğu anlaşılmaktadır. Harita da görülen **siyah noktalar petrol ve doğal gaz bölgelerini** göstermektedir.

Kaynak: U. S. Department of the Interior Geological Survey MAPS SHOWING GEOLOGY, OIL AND GAS FIELDS AND GEOLOGIC PROVINCES OF THE ARABIAN PENINSULA Report 97-470B, by Richard M. Pollastro, Amy S. Karshbaum, and Roland J. Viger

Birinci Dünya Savaşı - Mondros Mütarekesi ve Sevr "Toptan ver Kurtul"

Göben ve Breslau adlı İki Alman savaş gemisi boğazları geçerek Rus limanlarını bombalamasıyla Osmanlı Birinci Dünya savaşına katılmış oldu. Bu savaş Osmanlının son savaşıydı ve Savaşın sonunda Asya, Avrupa ve Afrika'ya yayılan imparatorluğun 619 yıllık ömrü; İngiliz Amiral gemisi Agamemnon'da imzalanan 25 maddelik Mondros Ateşkes Anlaşmasıyla (30 Ekim 1918) son buluyordu.

Birinci Dünya savaşına katılan "Osmanlı Hükümeti savaş plânını üç cephede savaşacak biçimde tasarlamıştı. Ama İngiltere, Irak cephesini açınca, Osmanlı orduları dört cephede savaşmak zorunda kaldı. İngiltere, Necd Emiri İbni Suud ve Mekke Emiri Şerif Hüseyin'le anlaşarak, Hindistan'dan getirdiği sömürge askerlerini Basra körfezine çıkararak Irak cephesini açmıştı. İngiltere'nin iki amacı vardı; hem Abadan petrollerini koruma altına almak ve Musul petrol yataklarını ele geçirmek, hem de Kuzeye çıkarak Rusya'yla birleşerek Hindistan yolunu güvenlik altına almaktı".[123]

Nitekim, Musul petrolleri üzerindeki kavgalar, 1900'lü yılların ilk çeyreğinde Turkish Petroleum (Türk Petrol Şirketi) üzerinden yapıldı. Musul, Kerkük ve petrol, Turkish Petroleum şirketinin hisseleri ile paylaşılıyordu. İngiliz, Fransız, Alman ve Amerikan çıkar çatışmaları şirketin hisse senetleri üzerinde somutlaştılar. Osmanlı'da çıkarlarını İngilizleri sevmek Amerikalıları övmek, onlardan bir himmet beklemekle ve Avrupa'lı olmak ona hayranlık duymakla koruyacağına inanmıştı.

Ancak ne Avrupalı olmaya çalışmak, ne İngilizleri sevmek nede Amerikalıları övmek Osmanlıyı kurtarmadı. Tam tersine, **Asyalı bir millete yakışmayan Avrupalı olma sevdası** ve kendi dışındaki milletlere körü körüne bağlılık, bir devlet için yapılabilecek en büyük hataydı. Ve bu hatanın bedeli Osmanlı tarafından tarih sahnesinden silinmek olarak ödendi.

Oyunu kurgulayanlar için bir damla petrol bir damla kandan daha değerliydi ve onlar bunu açıkça ifade edecek kadar da barbardılar. Onların yazdıkları komployu oynayan ve oynatan hanedanlıkların elinde, Osmanlı devleti bir oyuncak olmuştu. 1913 yılında, Osmanlı coğrafyasının en uç güney noktalarından; Basra körfezinden, Aden'den '**ver-kurtul**'la başlayan aşağılık emperyalist istila, çok geçmeden, batıdan, Çanakkale'den Osman-

---

[123] H. Berke Dilan, Siyasî Tarih, 181914-1939, Sf;17,Alfa Basım Yayım, İstanbul-1998

lı'yı zorlamıştı. Çanakkale'de ağır bir hezimete uğrayan itilaf devletleri, 1915'de dünyanın en güçlü zırhlılarıyla geçemedikleri Çanakkale'yi, Mondoros Ateşkesinin ardından bu kez ellerini kollarını sallayarak geçtiler.

Mondoros ve ardından Sevr, Türk tarihinin en ağır ve kabul edilemez **'ver-kurtul'**uydu ve bu kez vatan toptan emperyalizmin vahşi emellerine sunulmuştu.

Mondros ile ilgili olarak Padişah Vahdettin; 'Koşulların çok ağır olmasına karşın kabul edelim. Biz sonra İngilizlerin hoşgörüsüne kavuşacağız' demektedir."[124] Oysa, "Umutlarımı Allah'tan sonra İngiltere'ye bağladım" diyen ve İngiltere'ye sürekli ilan-ı aşk eden Padişah ve İngiliz yetkililerin görüşmeleri yasaklanmıştır.[125] "İstanbul basını hükümet adına söylenen iyimser sözleri yansıtmakta, bu yansımayla gerçeklerden habersiz kamuoyunda sevinç belirmektedir.[126] **General Deedes ise; "Bir tek Türk'ün kafasında dâhi, Türkiye'ye verilecek cezanın çok ağır olacağı konusunda bir tereddüt uyanmasını istemiyoruz"** demektedir.[127]

Nitekim; **Mondros Mütarekesi'**ne göre; Hicaz'da Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'ta bulunan birlikler en yakın İtilaf Devlet komutanının boyunduruğuna girecek ve Kilikya'daki (Adana Bölgesi) kuvvetlerin güvenliği korumak için gerekli olandan fazlasını 5. madde gereği serbest bırakacaktı (16.Md). Trablus ve Bingazi'de bulunan Osmanlı subayları en yakın İtalyan birliklerinn boyunduruğuna girecek (17.Md) ve **Osmanlıların elinde bulunan limanlar en yakın İtilaf Devlet birliklerine bırakılacaktı** (18.Md). İtilaf devletleri Altı ilde (vilayeti sitte) Erzurum'da, Van'da, Harput'ta, Diyarbakır'da, Sivas'ta, Bitlis'te karı-

---

[124] Prof. Dr.Suna Kili, Türk Devrim Tarihi (I), Sf;15,16, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. Ekim-2000

[125] Doğan Avcıoğlu, millî Kurtuluş Tarihi, sf;100,Tekin Yayınevi,İstanbul,1989

[126] Prof. Dr.Suna Kili, Türk Devrim Tarihi (I), Sf;15,16, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. Ekim-2000

[127] **Doğan Avcıoğlu, millî Kurtuluş Tarihi, sf;100,Tekin Yayınevi,İstanbul,1989**

şıklık ortaya çıktığında bu illerin bir bölümünün ele geçirilmesi hakkını saklı tutacaktı (24.Md) yine 7. madde gereği İtilaf Devletleri, güvenliklerine yönelik bir durumun ortaya çıkması halinde istediği stratejik noktayı ele geçirme hakkına sahip olacaktı.

13 Kasım 1918'de Anlaşık Devletlerin (İtilaf Devletlerinin) altmış gemilik donanması İstanbul'da namluları kente dönük demirledi. 23 Kasım'da saldırgan devletlerin komutanları, limanda demirli gemilerinden İstanbul'a çıktılar. **İstanbul'u işgal altında tutan zorbaların yaptığı ilk işlerden biri; Osmanlı coğrafyasında yer alan madenlere el atmak olmuştu.**

Atatürk, bu durumu 1 Mart 1921'de T.B.M.M'nin I. dönem 2. yasama yılını açış konuşmasında şöyle ifade etmektedir; " Efendiler, ... **Ateşkesten sonra, yabancılar gelir kaynaklarımıza tümüyle el koymak için girişimlerde bulundular. İstanbul'daki zorbaların sözlerine dayanarak, maden aramak için gerekli izin belgelerinin verilmesini yasakladılar...**"[128]

Monros'un hemen ardından İngiliz ve Fransız anlaşması ve Amerika'nın müsaması ile Anadolu'yu paylaşım, İngiliz emperyalizminin zavallı piyonu Yunanistan'ın İzmir'e çıkmasıyla başladı. Bu yıllara ilişkin olarak Yunan yazar Niko Psyrukis 'Küçük Asya Dramı' adlı kitabında; "... Yunan ordusuna Calthorpe, Calthorpe'a Churchill ona da Shell şirketinin bir kolu olan Turkish Petroleum'dan Curzon emir veriyordu. Bay Curzon, Musul petrollerinin en büyük hissedarı olarak, İngiliz petrol tekellerinin çıkarları bakımından Yunan ordusunun nasıl hareket etmesi gerektiğini herkesten çok daha iyi bilecek durumdaydı..."[129] demek suretiyle aslında Osmanlı'nın paylaşılmasının altında yatan temel nedenin onun sahip olduğu zengin yer altı kaynakları ve petrol varlığı olduğunu ortaya koymaktaydı.

---

[128] Millet Meclisi Tutanak Dergisi. 1, C. 9, S. 2

[129] Nurdoğan Taçalan, Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken, Hasan Tahsin, sf;198 Aksoy Yayıncılık,İstanbul-1998

İstanbul'un işgalini izleyen süreçte İngiliz birlikleri; İzmit, Eskişehir, Afyon Samsun, Merzifon ve Batum'a ayak basmışlar ve Adana ve çevresindeki Türk kuvvetlerinin çekilmesini istemişlerdir. Hiç kuşkusuz, İngilizlerin saydığımız bu illeri işgali tesadüfi değildir. Saydığımız bu illerde madencilik açısından bugün itibariyle yabancı çokuluslu madencilik şirketlerinin yürüttükleri faaliyetlerine ileride değinilecektir. Ancak İngilizlerin Adana ve çevresindeki Türk kuvvetlerinin çekilmesini istemesinin nedenini yukarıda verdiğimiz, U.S. Geological Survey tarafından yapılan haritadan anlamak mümkündür. Nitekim, bu haritada, Adana ve civarı petrol ve doğalgaz bölgesi olarak işaretlenmiştir.

20 yüzyılın başında ABD henüz yeni gelişen bir güç konumundaydı ve Yakındoğu konusunda pek bilgi sahibi değildi. Meksika petrolleriyle, Doğu Hindistan'la, Burma ile uğraşıyordu. Ancak "2 Nisan 1917'de Almanya ile ilişkilerini kesti, 6 Nisanda bu ülkeye savaş ilan etti. On sekiz ay sonra da bir milyon askerini Avrupa kıtasına çıkardı. Rusya'dan boşalan yere, İtilaf Devletleri yanında savaşa katılırken dünyanın güç dengesini bozdu".[130] 18 Ocak 1919'da Paris Konferansı, Müttefikler adıyla (ABD, İngiltere, Fransa, Japonya, İtalya) beş devletin egemenliğinde toplandı. İngiltere yeni gücün farkına varmıştı. Nitekim Churchill 1 Şubat 1919'da Curzon'a yazdığı mektupta; **"Amerikalılar dışlandığı sürece Musul petrolleri meselesi çözümlenemez"** diyordu. Churchill'in düşüncelerini haklı kılan bir gelişme oldu. Paris'te Barış Konferansı görüşmeleri olurken Amerikan temsilcisi orada bulunan Albay Lawrance ile; Türkler, Ermeniler ve yakın doğu sorunu konusunda bir görüşme yapmış ve görüşme. ABD temsilcisi tarafından tutanağa bağlanmıştı. Tanzim edilen 3 kasım 1919 tarihli görüşme tutanağının Genel Gözlem başlığı altında şunlar yazılıydı; **"Kimse Doğu uluslarından minnettarlık beklemesin, becerebilirlerse tekmeyi vuracaklardır. Türkiye gelişmesi için**

---

[130] H. Berke Dilan, Siyasî Tarih, 181914-1939, Sf;34,Alfa Basım Yayım, İstanbul-1998

gerekli madenlere sahiptir. Kömür kötü nitelikli ama boldur. Mezopotamya da petrol sınırsız gibidir."[131]

Çerçevesi Nisan 1920'de San Remo Kanferansı'nda çizilerek 11 Mayıs 1920'de Osmanlı Devletine verilen Sevr Antlaşmasının ardından, antlaşmanın bir taraftan kabulünü sağlamak, diğer taraftan da maddelerde muhtemel bir değişikliği önlemek açısından itilaf devletlerinin kışkırtmasıyla, 23 Haziran 1920'de Yunanlılar; Trakya'da ve Anadolu'da saldırıya geçti. Bursa, Balıkesir, Uşak ve Nazilli ard arda işgal edildi. Bu saldırılar İstanbul'da yanıt bulmuştu. Şüra-yı Saltanat 22 Temmuz 1920'de Padişah Vahdettin'in başkanlığında, Sevr Antlaşmasını imzalamaya karar verdi. Padişah Vahdettin; **"Ya İstiklal Ya Ölüm"** diyen Türk ulusunun büyük önderi Mustafa Kemal karşısında, esareti ve yok olmayı tercih ediyordu.

İngiltere'nin Yunan ordusunu tahrik ederek Trakya'ya saldırtmasının arka plânında hiç kuşkusuz paylaşılan Osmanlı coğrafyasında petrol, gaz, bakır, çinko, molibdenyum,altın açısından zengin olan bu bölgeye bir an önce el koymak yatıyordu.

Kaynak; U.S. Department of the Interior ,U.S. Geological Survey, **Map Showing Geology, Oil and Gas Fields, and Geologic Provinces of Europe Including Turkey,** Compiled by Mark J. Pawlewicz, Douglas W. Steinshouer and Donald L. Gautier, Report 97-470I

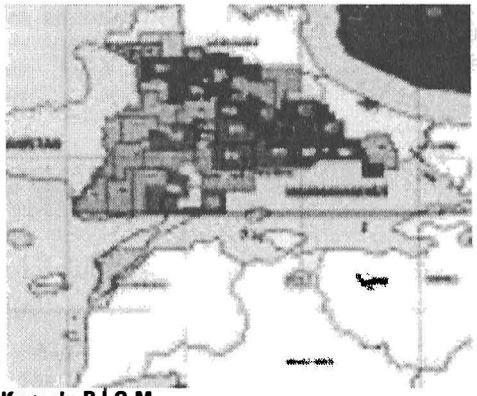
[131] Orhan Duru, Amerikan Gizli BelgeleriyleTürkiyenin Kurtuluş Yılları, Sf;61,62 Türkiye İş bankası Kültür Yayınları

Haritada görülen noktalar petrol ve doğal gaz alanlarını göstermektedir.

Nitekim,Trakya Ganos civarı Osmanlı zamanında, 1898 yılında ilk petrol aramacılığı yapılan bölgelerden birisiydi ve o yıllarda açılan sığ kuyularda petrol ve gaz bulgularına rastlanılmış, Horosan Deresi bölgesinde; **European Petroleum Company tarafından ilk üretim kuyusu açılarak bu bölgede petrol üretimi yapılmıştı.**

Üzülerek ifade etmek gerekir ki amaçları Anadolu'nun yer altı kaynaklarını sömürmekten ibaret işgalciler dün geçemedikleri Çanakkaleyi, Gelibolu yarımadasını ve elde edemedikleri Trakya'yı bugün 1 metre kare boş yer bırakmadan tamamen petrol ve maden ruhsatlarıyla işgal altına almıştır.

Aşağıdaki haritada Trakya'da ruhsatlandırılmış petrol, doğal gaz alanları görülmektedir.

Kaynak: P.İ.G.M.

Sevr sınırlarını belirleyen asıl unsur Türkiye toprakları altındaki petrol ve diğer yer altı kaynakları ve bunun itilaf devletlerince paylaşımıdır. Aynı zamanda Sevr Osmanlıyı paylaşmak için aralarında ittifak kuran devletlerin en somut plânını da içerir.

Sykyes Picot'la Fransız mandasına terk edilen Kerkük'ün Kuzeyi Sevr'de İngilizlerin payına düşmüştür. İngilizler bura da da ne kadar kurnaz bir politika yürüttüklerini bugün itibariyle anlamak mümkündür. U. S. Geological Survey'in haritalarından, İngilizlerin sahiplenmeye çalıştığı bölgenin Osmanlı Coğrafyası içinde en zengin petrol ve doğal gaz alanlarına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

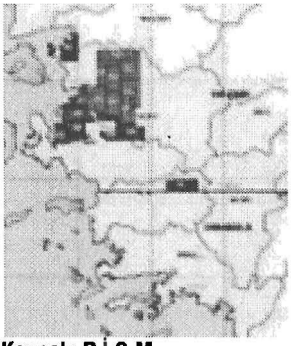

Kaynak: U. S. Department of the Interior Geological Survey MAPS SHOWING GEOLOGY, OIL AND GAS FIELDS AND GEOLOGIC PROVINCES OF THE ARABIAN PENINSULA Report 97-470B,by Richard M. Pollastro, Amy S. Kanhbaum, and Roland J. Viger

Haritada küçük siyak noktalı yerler petrol ve gaz bölgelerini göstermektedir.

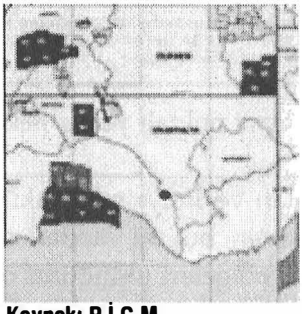
Sevr ile yunanistan ve İtalya'ya bırakılan batı ve ve güney Anadolu'nun bir kısmının, bugün yapılan araştırmalar sonucunda petrol ve doğalgaz bölgeleri olduğunu ortaya çıkmıştır. Aşağıda yer alan ve taranmış alanlar ruhsatla kapatılan petrol ve gaz alanlarıdır. (petrol gaz ruhsatlı alanları gösteren haritalar Petrol İşleri Genel Müdürlüğü kayıtlarıdır)

Aynı zamanda Yunanistan ve İtalya'ya bırakılan Batı ve Güney bölgelerimiz dünyanın en zengin bor, barit, kurşun, altın... madenlerini barındıran bölgelerdir. Son zamanlarda bölgenin petrol varlığı açısından da dikkat çektiği görülmektedir.

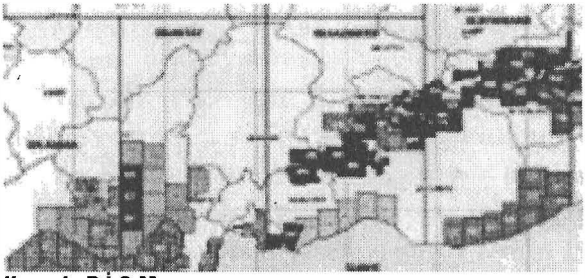
Kaynak: P.İ.G.M.

Yine Sevr ile Fransa'ya bırakılan İskenderun ve İtalya'ya bırakılan mersin Körfezleri karasuları içinde 13, karasuları dışında 2 ruhsatı kapsayan bir alanda, 2000 yılından bu yana EL PASO Production Company Turkey B.V. tarafından operatör sıfatıyla sismik çalışmalar yapılmaktadır. Şirket 2001 yılında 3 adet deniz arama kuyusu açmıştır. Bölgenin Kıbrıs'a kadar uzanan suları içinde EL PASO işletme yapmak için ortak arayışını sürdürmektedir.

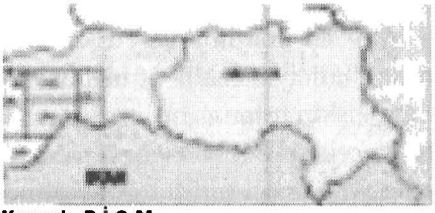
Kaynak: P.İ.G.M.

Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün güncel kayıtlarında petrol ve gaz bölgeleri ağırlıklı olarak Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgemizde yoğunlaşmaktadır. Bu bölgede Sevr ile Fransızlara bırakılan bölgedir.

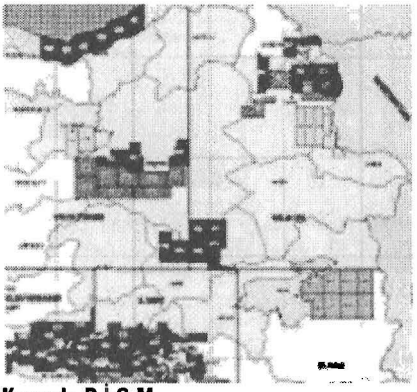
Kaynak: P.İ.G.M.

Sevr ile İngilizlere bırakılan Hakkari bölgesinde herhangi bir petrol ve doğal gaz varlığı görülmemektedir. Ancak gerçekte durum harita da görüldüğünden farklıdır. Nitekim, Lozan görüşmelerinde İngiltere için Hakkari görüşmelerin esaslı itilaflı alanlarından birisi olmuştur. Bu konuya ileride değinilecektir.

Kaynak: P.İ.G.M.

Sevr ile Ermenistan olarak öngörülen bölgeler, Anadolu'nun petrol ve gaz dışında madence en zengin olan bölgeleridir. Aşağıdaki haritada da Doğu Anadolu bölgemizde ruhsatlandırılmış petrol ve doğal gaz bölgeleri görülmektedir.

Kaynak: P.İ.G.M.

ANKARA ANLAŞMASI VE FRANSIZ AÇ GÖZLÜLÜĞÜ "Fransızlar Maden Kaynakları İçin Anadolu'da"

Ankara Antlaşması'nda Fransa hükümeti tarafından atanan görüşmeci Hanri Franklen Bouillon ve Türkiye Cumhuriyeti adına yetkili görüşmeci Hariciye Vekili ve mebus Yusuf Kemal arasındaki görüşmelere ilişkin tutanaklardan Fransa'nın işgal altında tuttuğu bölgelerden çekilirken bile gözü Türkiye'nin madence zengin bölgelerinde ve verimli tarım topraklarında olduğu anlaşılmaktadır. Hatta Fransızlar Ergani bölgesi madenlerinin Türklerin elinden alınarak bir kısmını ya da tamamının kendilerine verilmesini Türkiye Cumhuriyeti'nden isteyecek kadarda çirkin bir yüzsüzlük içindedirler. Nitekim Fransız yetkili Hanri Franklen Bouillon Türk yetkili Yusuf Kemal Beye şöyle demektedir; **"Londra'da 1921 senesi mart ayında icra edilen müzakerat esnasında murahhaslarınız, Fransa Cumhuriyeti Murahhaslarına, bir Fransız gurubunun pek etraflı tetkikatı iptidaiye icra etmiş olduğu. Ergani madenleri imtiyazını vadetmiş olduklarını zatı alilerine bildirmekle kesbi şeref eylemiştim. Zatı alileri bu imtiyazı daha evvel bir Türk gurubuna ita edilmiş olduğunu beyan buyurdunuz. Bunun üzerine zatı alinizden Fransız alâkadaranının dâhi adil bir nispet dahilinde bu işe istirakleri**

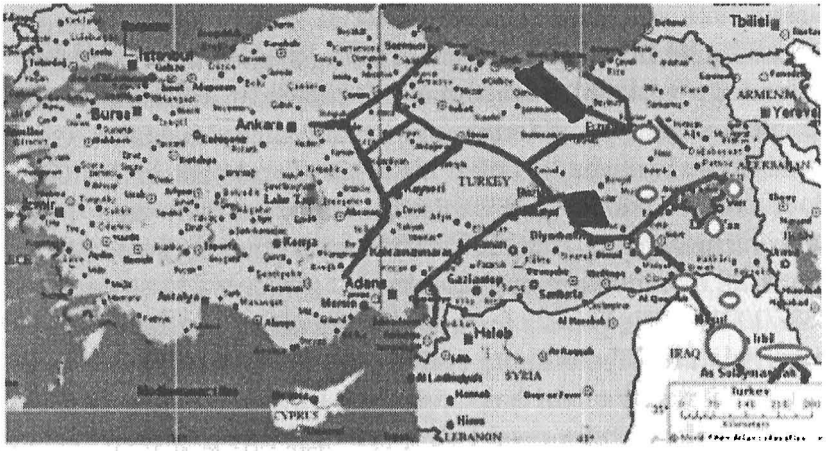
için mezkûr gurup nezdinde bütün gayretinizi sarf eylemenizi rica eylemiş idim. Aynı zamanda - Vandövr dö Leseps - naımdaki bir Fransız şirketinin, Kilikyada bir pamuk arazisi imtiyazı aldığını ve bu şirkete imtiyazı almış bulunduğu arazinin tevdiinde en büyük müşkilâtın ika edilmiş olduğunu zatı alilerine arzeylemiş idim. Zatı alileri bu işin tesrii tetkiki için mümkün olduğu kadar sarfı mesai eylemeği temin buyurdunuz. Bu hususiaki beyanatınızı senet ittihaz ederek ihtiramatı faikamın kabulünü rica ederim Efendim". (Ankara, 20 teşrievvel 1337/1921)

Hanri Franklen Bouillon'un sözlerinden Ankara anlaşmasına ilişkin 1921 yılı Mart ayında Londra'da yapılan görüşmeler de Fransız tarafının Ergani madenleri ile ilgili bir imtiyaz talebinde bulunduğu ve aynı zamanda mevcut imtiyazlar konusunda ortaya çıkan sorunların giderilmesini istediği anlaşılmaktadır. Oysa Fransızların imtiyaz talepleri ile ilgili olarak Hanri Franklen Bouillon'un sözünü ettiği vaade ilişkin herhangi bir yazılı belge sözkonusu değildir. Nitekim Yusuf kemal bey tarafından Henry Franklin Bouillon'a verilen cevapta (Ankara, 20 teşrinievel 1337/1921) ; **"Bir Fransız gurubunun Ergani madenine ve kablel harp Adana vilâyetinde ita edilmiş olduğu söylenilen bir imtiyazı ziraiye dair talebi hakkında irsal buyrulan 20 teşrinievvel 1921 tarihli mektuba cevaben bu iki mes'eleyi bilâ teehhür tetkik ettireceğimi beyan... eylerim..."** denilerek bu aşağılık Fransız talebi geçiştirilmiştir.

Görüşmeci Mösyö Henry Franklin'e Yusuf Kemal Bey'in verdiği bir cevaptan da Fransızların ayrıca, **Harşit vadisinde bulunan demir, krom ve gümüş madenleri ile ilgili bir imtiyaz talebi olduğu anlaşılmaktadır.** Nitekim; Görüşmeci Mösyö Henry Franklin'e Yusuf Kemal Bey'in verdiği bu cevapta; **" Harşit vadisinde bulunan demir, krom ve gümüş madenleri imtiyazını doksan dokuz sene müddetle yüzde elliye kadar Türk sermayesi ile Türk kanunlarına tevfikan teşekkül etmiş bir şirket tarafından işbu itilâfnamenin imzasından itibaren beş sene zarfın-**

da itmama mecbur olacak olan Fransız gurubuna vermeğe taraftar olduğunu beyan hususunda bana salâhiyet vermektedir. Bundan başka Türk Hükûmeti Fransız gurupları tarafından maadin, turuku hadidiye, limanlar ve enhara müteallik sair imtiyaz taleplerini, işbu talepler Türkiye ve Fransanın menafii mütekabilesine muvafık olmak şartile en büyük bir hayır hahi ile tetkik etmeğe amadedir..." denilmek suretiyle Fransızların bir kez daha geçiştirildiği anlaşılmaktadır.

Fransa'nın imtiyazını istediği Ergani ve Harşit vadisi Chester demiryolu imtiyazı üzerinde bulunmaktadır.

Türk-Fransız İtilafnamesi 20 Ekim 1921
Fransa'nın maden imtiyazı (demir, krom gümüş, Ergani madenleri bakır-krom)
talep ettiği bölgeler

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE İSTİKLAL SAVAŞINDA ANADOLU'DA BİR ANGLO-HELEN YIKIM İSTASYONU "BORAX CONSOLİDATED / RİO TİNTO"

Rio Tİnto o zamanki adıyla **Borax Consolidated** 1. dünya savaşının devamı süresince, Balıkesir/Susurluk civarında ki bor madenlerini işletmiş ve bu madenlerde Yunan ve Ermenileri kilit görevlere getirmiş, Yunan işgali sırasında ve İSTİKLAL savaşımız

müddetince, İngiliz şirket ve çalışanları bölgedeki Yunan kuvvetleriyle çok yakın dostane ilişkiler kurarak bu ilişkileri sürdürmüştür.

Şirketin (Rio Tinto/ Borax Consolidated) bölgedeki Rum ve Ermenileri işe aldığı, çalışan Rum ve Ermeni gençlerin bazılarının Yunan ordusuna katıldıkları, şirketin müdürü Faulkner'in İngiltere/Londra'ya gönderdiği raporlardan anlaşılmaktadır. Yunan ordusu bölgeden çekilmeye başladığını ilk kez şirketin Maden Müdürü Faulkner'e bildirmiştir. Yunan ordusunun bölgedeki garnizon komutanı, şirkette çalışan İngiliz, Ermeni ve Rumların bir an önce Yunan askerleri korumasında bölgeyi terk etmesini Faulkner'e söylemiş, ancak, bozguna uğrayan Yunan ordusu şirkette çalışan İngiliz, Ermeni ve Rumları toplayamadan kaçmak zorunda kalmıştır. Şirket Balıkesir'den bir tren temin etmiş, Rum ve Ermeniler bu trenle Türkiye'den kaçmak için gittikleri Bandırma'da mahsur kalmışlardır. (Bandırma, kaçan Yunan birlikleri tarafından yakılıp yıkılmıştır. Limanda Rum ve Ermenileri Türkiye'den kaçıracak bir tek gemi yoktur.) Yunan Ordusu Kahraman Türk Ordusu'nun önünde can havli ile bozguna uğramış bir halde kaçarken, Türkiye'de kendisine yardımcı olan Rum ve Ermeni işbirlikçilerini yüz üstü bırakmıştır. Türkiye'den kaçmak için Bandırma'ya gelen Rum ve Ermeniler Tekrar Susurluk'a dönmek zorunda kalmışlar. Bu esnada, muhtemelen bölgede Müslüman Türk köylerinde katliama karışmış olan Kirkor adlı Ermeni işçi, Müslüman ve Türk köylülere yaptıklarının aynen başına geleceği korkusuyla önce karısını öldürmüş, ardından kendisi de intihar etmiştir.

Tekrar Susurluğa dönen İngiliz, Rum ve Ermeniler, Yunan ordusunun tekrar geleceği inancı taşımaktadırlar. Bu beyhude bekleyiş içinde Rio Tinto/Borax Consolidated, Susurluk'a dönen Rum ve Ermenileri uzun süre bor madeni yer altı galerilerinde saklar.

Bölgede denetimin tamamen Türk Ordusunun eline geçmesinin hemen ardından, Balıkesir'den gelen Türk askerî birliği

Sultançayırı'nda bulunan bor madenlerinde karargah kurmuştur. Türk birliğinin komutanı, Borax Consolidated'in müdürü Faulkner'e; **"biz şu an sizin misafiriniziz ancak unutmayın ki sizde ülkemizde misafirsiniz"** der. Bu misafirlik sürecinde yer altı galerilerinde saklanan Rum ve Ermenilere Faulkner yemek ve su gönderemez. yer altı galerilerinde aç susuz kalan Rum ve Ermeniler teker teker ortaya çıkarak 4. Kolorduya ait Türk birliğine teslim olmak durumunda kalır. Tutuklama olayının ardından 4. **Kolordu Komutanı Kemaleddin Sami Paşa, başta şirketin müdürü Faulkner olmak üzere, tüm İngiliz yetkililerin ülkeden ayrılmalarını isteyerek bu misafirliğe son noktayı koyar. Şirket müdürü Faulkner ülkeyi terk ederken bile Anadolu'yu işgal eden Yunan ve İngilizlere ve özellikle İngiltere'ye ve İngiliz emperyalizmine karşı Türkiye'de yükselen tepkiyi anlamazdan gelmektedir.**

Faulkner; anlatımlarında Rum ve Ermenileri sütten çıkmış ak kaşık gibi suçsuz ve günahsız olduğunu söylerken, Türk askerini aşağılamakta ve İngiliz emperyalizminin Anadolu'daki piyonu Yunan ordusunun ve dolayısıyla İngiltere'nin yenilmesini içine de sindirememektedir. Faulkner, Yunan ordusunun İzmir'den denize dökülüşünü ve Türk zaferini; binlerce yıllık yıllık Türk yurdu **"Anadolu'nun ikinci kez Türkler tarafından istila edilmesi"** olarak değerlendirmektedir.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'ye gelen Rio Tinto/ Borax Consolidated hükümete müracatla, ellerinde Osmanlı'nın verdiği imtiyazlar olduğunu söylemek ve Sevr Antlaşmasını bahane etmek suretiyle bor madenlerinin tekrar kendilerine verilmesini istemiştir. Ekonomi Bakanı Mahmut Esat bey, İngiliz şirketin temsilcilerine Sevr anlaşmasının yürürlüğe girmediğini ve Lozan anlaşması çerçevesinde imtiyazların tekrar gözden geçirileceğini söylemiş, İngilizlerin ısrarı karşısında kendilerine %51'i devletin olmak üzere yeni bir ortaklık önerilmiştir. Ancak İngiliz şirket yetkilileri bu teklifi şiddetle reddetmişlerdir.

Yabancı şirketlerin ve madencilerin, madence zengin bölgelerde dolaşması ve hükümeti eski imtiyazlarla sıkıştırmaya çalışmaları, hatta madenlerin bulunduğu bölgelerde yabancı şirketlerin arazi alma girişimleri karşısında Lozan antlaşmasının hemen ardından 1924 yılında köy kanununa bir madde eklenerek yabancı gerçek ve tüzel kişilerin arazi almaları engellenmiştir. Böylece yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde, devlet denetiminin istenilen etkinlikte götürülemediği yörelerin yabancı unsurlara açık tutulmasının yaratabileceği sakıncalar ortadan kaldırılmıştır.

TARİH HİÇ BİR İŞİ YARIM BIRAKMAZ
"Dimyat'a Pirince giden Evdeki Bulgurdan Olur"

20. yüzyılın ilk çeyreği bittiğinde elimizde kalan petrolü alınmış (ilikleri boşaltılmış) Osmanlı topraklarıydı. Anadolu dışında kalan Osmanlı topraklarında sınırlar adeta harita üzerinde cetvelle çizilmiş ve her petrol bölgesinde ayrı bir sömürge kurulmuştu. Aradan geçen zamanda bu sömürgelere bir bir bağımsızlık verildi. Sömürge olmaktan kurtulduğunu sananlar, kukla yönetimler, kamufle edilmiş sömürü altında bağımsız yaşadıklarına inandılar. Ancak tarih hiçbir işi yarım bırakmazdı ve 20. yüzyıl, doğal kaynakların kendisine ait olduğunu sanan emperyalizme başkaldıranların tepelerinden bombalanmalarıyla noktalandı. Ne acıdır ki 21. yüzyılda bu namert savaş sahnesiyle açılmış olarak tarihe kazındı. **Şimdi tarih, Batının, 21. yüzyılda Asya, ve Orta Doğu'dan kazınması hazırlıklarını yapıyor.**

IRAK SINIRI VE LOZAN

Büyük önder Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde verilen Türk Ulusal Kurtuluş Savaşının zaferle sona ermesinden sonra, başlayan Lozan Barış Antlaşması görüşmeleri sırasında Türk tarafı (İsmet Paşa) Cebel-i Hamrin, Cebel-i Fuhul, Vadi-i Tatar, Cebel-i Sincar çizgisini Anadolu ve Irak arasında sınır olmak üzere ileri sürer. Bu belirtilen sınır aynı zamanda Misak-ı millî'de belirlenen sınırlardır.

İngilizler petrol bakımından zengin, stratejik yönden önemi nedeniyle Musul ve Kerkük'teki petrol sahalarını Türkiye'ye bırakmak istemezler. Bu nedenle görüşmeler sırasında Irak sınırı ile ilgili olarak bir anlaşmaya varılamamış ve antlaşmanın 3. maddesinde Türkiye ile Irak arasındaki sınırın dokuz ay içerisinde Türkiye ile İngiltere arasında saptanacağı, bu süre içinde iki hükümet arasında anlaşma olmadığı takdirde, anlaşmazlığın Milletler Cemiyetine sunulacağına yer verilmiştir. Sınır belirleninceye kadar taraflar arazinin mevcut durumunda değişiklik yaratacak askerî bir harekette bulunmayacaklardır.

NEDEN "HAKKARİ"?

İngiltere ve Türkiye arasında Irak sınırı konusunda ki görüşmeler, 19 Mayıs 1924'te İstanbul'da başlar. Türkiye İngiltere'ye Musul petrollerinden pay önerir ne var ki İngiltere toprağın altındakilerin kokusunu almıştır ve gözü bir şeyi görmez. Musul ve Kerkük'ün Irak'a verilmesini ister. "İngilizler Musul'un tam Kuzeyinde Hakkari'de Nasturilerin yaşadığını hatırlatırlar, Hakkari üzerinde iddialarda bulunurlar. Türkiye ile Irak arasında bir Nasturi tampon bölgesi kurma çabasındaki İngiltere, Hakkari'yi bombalayacak kadar ileri gider."[132] Sonuçsuz kalan görüşmelerin

---

[132] Doğan Avcıoğlu, millî Kurtuluş Tarihi, sf;195,Tekin Yayınevi,İstanbul,1989

ardından konu 20 Eylül 1924'te Milletler Cemiyeti'ne götürülür. Ancak bu arada yer yer çatışmalar başlamıştır. Milletler Cemiyeti alelacele 29 Ekim 1924'te geçici bir sınır (Brüksel Sınırı) tespit eder ve İngiltere ile Türkiye'den çatışmalara son verilmesini ister. İngilizlerin Hakkari'yi de kontrolleri altına almaya çalışmalarının altında yatan temel neden başta petrol olmak üzere bölgedeki zengin maden varlığıdır. Nitekim Bu bölgede Amerikan ve İngiliz şirketleri, Üniversiteleri buldukları her fırsatta bağımsız ve ortak çalışmalar yürütmüşler ve bunları raporlara bağlamışlardır. Bu raporlara Amerikan ve İngiliz Jeoloji kurumları, üniversiteler ve madencilik şirketlerinin kütüphanelerinde rastlamak olasıdır.

BÖLGE İLE İLGİLİ UTAH ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN RAPORLARDAN BAZILARI

REFERANS NO	YER	RAPOR ADI	RAPOR TARİHİ
I 00185	HAKKARI	GEOLOGICAL STUDIES IN SE TURKEY PERVARI-BEYTUSSEBAP, HAZRO, MARDIN)	Ocak 1987
I 00186	MIDYAT, HAKKARI COMPLEX	GEOLOGICAL STUDIES IN THE HAKKARI AREA OF SE TURKEY, TEXT AND 27 ENCLOSURES	Mart 1987
I 00192		GEOLOGICAL APPRAISAL OF THE SIVAS BASIN, TURKEY	Kasım 1987
I 00213	ARABIAN PLATFORM	GEOLOGY AND HYDROCARBON POTENTIAL OF THE WESTERN PART OF SE TURKEY	Aralık1989

İngilizlerin burnu çok iyi koku alır bakır,çinko, kurşun, altın, boksit... kokusunu iki kıta öteden alırlar. Petrolün ve 'bor'un cazibesi onları her zaman kudurtmuştur.

İNGİLİZLERİN HAKKARİ'YE HAVA SALDIRILARI

Bayur, bu çatışmayı şöyle anlatmaktadır; "İstanbul Konferansı dağıldıktan beş altı ay kadar sonra İngilizler Hakkari iline havadan saldırıya başlamışlar ve bazı yerlerde birliklerimizin Irak topraklarında bulunduklarını iddia ile üzerlerine ateş açmışlardır. En gergin durum 11 Ekim'de meydana gelmiştir. İngilizler verdikleri ültimatomda, birliklerimizin İngiliz bölgesine geçtiğini iddia ederek, oralardan 11 Ekim öğleye kadar çekilmedikleri takdirde Irak'taki İngiliz komutanının eski durumu sağlama hususunda askerî tedbir almakta serbest bırakılacağını bildiriyorlardı". İngiltere bu yoldan arazi sağlama çabasındadır. **Türk hükümeti, bir saldırı durumunda vatanı savunacağı cevabını verir.** İngiltere geriler. 1925 yılında İngiltere Milletler Cemiyeti'ni çıkarlarına alet ederek Musul'u kazanma çabasındadır.[133]

Milletler Cemiyeti günümüzde Kıbrıs'tan bildiğimiz bir metodunu uygulamak için devrededir. Hemen bir komisyon kurularak halk oylamasına temel olmak üzere Misak-ı millî sınırları içinde olan bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel yapısını belirleme çalışmalarına girer. Bu arada Türkiye'de Şeyh Sait isyanı başlar ve konsey 16 Aralık 1925'te Musul'u İngilizlere bırakır. 18 Aralıkta Mustafa Kemal kabineyi olağanüstü bir toplantıya çağırır. Musul için savaşmak söz konusudur. Fakat askerî konsey, 25 Aralıkta savaşı uygun bulmaz. Nihayet 5 Haziran 1926 anlaşmasıyla Musul İngilizlere bırakılır.

---

[133] Doğan Avcıoğlu, millî Kurtuluş Tarihi, sf;195,196,Tekin Yayınevi,İstanbul,1989

İLK ÇUVAL OLAYI YİNE 11 TÜRK SUBAYI

4 Temmuz 2003 günü Kuzey Irak'ın Süleymaniye kentinde **11 Subay ve Astsubayımızın Amerikan kuvvetlerince başlarına çuval geçirilerek tutuklanmaları** ve bunun karşılığın verilememiş olması yüreklerimizi ruhumuzu çaresizliğe, ezikliğe boğarak rencide eden, derin fırtınalar yaratmıştı. Aslında bu olay Yaklaşık seksen yıl önce ki bir olayın sadece sonuç bölümünün aynen tekrarından öte bir şey değildi ve muhtemelen İşgalci ABD bu vesileyle bir meydan okuyor ve vermek istediği mesajı sincice tezgahladığı bir operasyonla şifreliyordu.

"1926 yılında Şemdinli'de Şeyh Sait isyanı dolayısıyla asılan Ayan dan İngilizci Seyit Abdülkadir'in oğlu Apdullah, amcası Seyit Taha ile birlikte İngiliz altınlarıyla bir ayaklanma düzenler. Bu konularda geniş bir inceleme yayınlayan Nazmi Sevgen, şu bilgiyi vermektedir; Seyit Apdullah hazırlığını tamamladıktan sonra harekete geçmiş Seyit Fehim yönetimindeki 500 kişi Şemdinli merkezindeki Piyade Bölüğü ile jandarmalara, Seyit Müslih komutasındaki 500 silahlı Katuna'daki bölüğe, Benevik Köylü Ahmet Bey 400 kişilik kuvvetle Zinaber'deki bölüğe baskın yaparak bütün subayları, İlçe Jandarma Komutanı Üsteğmen Dursun'u ve yüzlerce eri tutsak alarak önce Katuna Köyü'ne sonra Revandiz'e götürmüşlerdir. Orada erlerin silahları, hatta elbiseleri alınarak serbest bırakılmış **on bir (11) subay Şemdinli'nin Şepatan ve Gerdi köylerine getirilerek feci biçimde şehit edilmişlerdir.** Olay üzerine bölgeye iki alay gönderilmişse de asilerin elebaşıları Irak'a kaçmışlardır. Seyit Taha Revandiz'deyken İngilizlerle ilişki kurmuş, İngilizler onun etki ve aracılığıyla Şemdinli bölgesine egemen olma sevdasına düşmüşlerdir. Seyit Taha bir gün yanında bir İngiliz politik yargıcı olduğu halde Şemdinli'nin Benevik Köyü'ne gelmiş, İngilizlerin verdikleri torbalar dolusu altınları Seyit Emin, Benevikli Ahmet ve bunlar gibi etkili kişilere dağıtmak yoluyla, onları elde etmek istemiştir. İngilizlerin amacı, bölgeye egemen olan Seyit, şeyh, Molla, Bey ve Ağa gibi kimsele-

ri elde ederek içeriye sızmak Musul'daki nüfuz ve egemenlik bölgelerine Hakkari'yi de eklemekti".[134]

IRAK'I PAYLAŞTIRAN ŞİRKET

Başlangıçta Musul'a ve tabi ki petrole tek başına sahip olmayı plânlayan İngiltere, petrol pazarlıklarının uluslararası bir boyut kazanması ve ABD, Fransa gibi devletlerin de tek başlarına bölgeye ve petrole sahip olma yaklaşımlarında ısrar etmeleri halinde kendisine karşı ve Türklere yakın tavır almalarından da korkmaktaydı.

İngiltere'nin bölgeyi ve petrolü kaybetmeye dönük korkuları bölge ve petrole karşı yeni bir politik yaklaşımın egemen olmasını sağladı. Bu politik yaklaşımın temelinde ise petrol alanlarının paylaşımı yatmaktaydı.

Paylaşım Turkish Petroleum Company hisseleri üzerinde yapıldı 31 Temmuz 1928'de akdedilen nihai anlaşmayla Turkish Petroleum Company'nin yeni ortakları ve bu ortakların payları; %23,75 ANGLO-PERSİAN (bugünkü adı BP-British Petroleum), %23,75 ROYAL DUTCH SHELL, %23,75 COMPAIGNE FRANÇAİSE DE PETROLES (FRANSIZ), %23,75 NEAR EAST DEVOLOPMENT COMPANY (AMERİKA), %5 GÜLBENKYAN (Osmanlı vatandaşı Ermeni KOMİSYONCU) şeklinde oluşmuştu. Near East Devolopment Company; üç Amerikan şirketinin birleşerek kurduğu bir şirketti. Bunlar; Standart Oil, Socony-Vacuum ve Gulf Oil'di

1929 yılında **TURKISH PETROLEUM COMPANY'**nin adı **"IRAQ PETROLEUM COMPANY"** olarak değiştirildi. 24 Mart 1931 de Iraq Petroleum Company, Irak hükümeti ile yeni bir imtiyaz anlaşması yaparak, Dicle Irmağının doğusunda kalan toprakları da imtiyazın kapsamına alınmıştır. Dicle Nehri'nin batı-

---

[134] Doğan Avcıoğlu, Millî Kurtuluş Tarihi, sf;195,196,Tekin Yayınevi,İstanbul,1989

sında kalan Irak topraklarındaki petrol ise 10 Nisan 1932 de **British oil Development Company**'ye Irak hükümetince verilen imtiyazın kapsamına alınmıştır. Bu imtiyazın ardından 1934'te Amerikan şirketi **Gulf Oil** gruptan çekildi. 1942 yılında ise bu imtiyaz Iraq Petroleum'un bir alt şirketi olan **Mosul Petroleum Company**'e devredilmiştir. Bu devirle birlikte **Iraq Petroleum Company,** petrol yataklarının tümünü denetim altına almıştır. Ancak hareketlenme grup içinde rekabetin başladığının önemli bir işaretiydi. Irak Petrol Şirketi, bu tarihten, İkinci Dünya Savaşı'na kadar hemen hemen eski Osmanlı İmparatorluğu topraklarına karşılık gelen sınırlar içinde yer alan ve 1928'de **"Red Line Ağreement"** (Kızıl hat anlaşması) hükümleriyle kabul edilen petrol bölgeleriyle ilgili ayrıcalıklar nedeniyle, grup şirketlerinin rekabet etmelerini önlemeye çalıştı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Anglo-Sakson grubun (Anglo-Persian ve Royal Dutch Shell), **Fransız petrol şirketiyle Gülbenkyan'ı düşman sayması** nedeniyle bu siyaset terk edildi.

Savaş sona erdiğinde Arabian American Oil Company'ye **(ARAMCO)** katılmak isteyen Standart Oil ve Socony-Vacuum bir kartel niteliğini haiz Irak Petrol Şirketi'nin kurallarından sıyrılmak amacıyla, Red Line Agreement'in geçersizliğini ve bu antlaşmanın yapısının, ABD'nin tröstleşme karşıtı yasalarını çiğnediğini ileri sürdüler. Aslında, Amerikan şirketlerinin kartelden ayrılmalarının altında yatan neden, kuşkusuz ABD'deki antitröst yasaları değildi. Temel neden ABD'nin bölge kaynakları üzerinde tek başına bir kontrol mekanizması kurma isteğiydi. Diğer taraftan 1948'de Irak Petrol Şirketini oluşturan şirketler, Orta Doğu petrollerini tek başlarına araştırma ve işletme düşüncesiyle gruptan ayrıldılar. Ancak şirket, ortakları arasında petrolün paylaştırılması işlevini sürdürdü.

1 Haziran 1972 yılında Irak yönetimince, Irak Petrol Şirketi'nin tüm tesisleri millîleştirilerek Irak Ulusal Petrol şirketi yönetimine bırakıldı.

Türk hakimiyetinden petrol ve para hırsıyla zorla çıkarılan Osmanlı döneminde **"Irak-ı Arap"** olarak adlandırılan Musul, Bağdat ve Basra vilayetlerinin olduğu bölgede, İngilizlerin petrol sevdasıyla kurduğu **Irak**, doğduğu günden bu yana hiçbir zaman huzurlu bir dönem yaşamadı. Irak'ın petrolleri üzerinde oturan bu şirket içindeki çıkar çatışmaları Irak'a aynen yansıyordu. Aşiret, din, mezhep ayrışmasının çok belirgin olduğu bölge, İngiliz ve Amerikan çıkarlarının tehlikeye düştüğü an, kaşınarak karışıklık çıkarmaya da uygun bir demografik yapıya da sahipti. İşin aslında İngilizler kurdukları, ancak 1970'lerde kontrolünü kaçırdıkları bu devletten pek hoşnut da olmadılar. Batının petrole ve diğer yer altı kaynaklarına olan olan bağımlılığı arttıkça bir taraftan zengin petrol rezervlerine ve askerî bir harekat için stratejik üstünlüğe sahip, Irak'ın Kuzeyine (Türkiye'nin Doğu, Güneydoğusu da dahil) yerleşme arzuları tekrar ihtiras halini aldı. Geçen zaman değişen egemenlik alanları kaynaklara duyulan acil ihtiyaç, **Kalküta(Hindistan)-Mısır eksenini Atlantiğe çıkış imkânı tanıyan Kalküta-Fas (Büyük Orta Doğu) eksenine dönüştürmüş, aynı zamanda Hazar havzası kaynaklarını Akdeniz'e taşıyacak ve Karadeniz üzerinden servis yapacak yeni bir eksen ortaya çıkarmıştır.** Eksenlerin Atlantiğe, Akdeniz'e,Karadeniz'e çıkış noktaları ve güzergahı el değmemiş zengin yer altı kaynaklarına sahiptir.

IRAK'TA KİLOMETRE TAŞLARI

Irakta İngilizlerin kurduğu manda yönetimi, Milletler Cemiyeti'nin Irak'ın bağımsızlığını kabul ettiği 30 Ekim 1932'ye kadar sürdü. Ancak Irak'ın bağımsızlığı kağıt üzerindeydi. Bağımsızlık öncesi Manda yönetimi tarafından İngiltere ile imzalanan 30 Haziran 1930 tarihli antlaşma, İngiltere ve Irak arasında 25 yıllık bir ittifak öngörüyordu. Bu antlaşmayla İngiltere Irakta hava üsleri bulundurmaya devam edecek ve İngiliz

birlikleri Irak toprakları içinde serbestçe yer değiştirebilecekti. Aynı zamanda, Irak petrollerinin imtiyazı tamamen İngilizlerin kontrolünde bulunmaktaydı. Bu durum bir yandan Irakta millîyetçilik duygularını, diğer taraftan İngiliz karşıtı hareketleri kuvvetlendiriyordu. Bağımsızlığın ertesi yılı (1933) İngiliz karşıtı hareketler önlenemez bir boyuta sıçradı. Irak'ta 1936-1941 arası 5 yıllık süreçte tam yedi (7) darbe yapıldı. Son darbe, Gazi'nin ölümünden sonra Kral ilan edilen 4 yaşındaki oğlu Faysal ve naibi amcası Abdullah'a karşı Reşit Ali tarafından yapıldı(1941). İkinci Dünya savaşı sırasında gelişen bu darbeyi yapan Reşit Ali, Almanya ve Japonya'ya yakın birisiydi. Hindistan yolu üzerindeki siyasal değişimlere duyarlı olan İngiltere, emperyalist çıkarlarının tehlikeye düştüğünü görerek aynı yıl Irak'ı işgal etti ve Abdullah'ı Irak'ın başına getirerek Irak'ın müttefik devletlerin yanında savaşa girmesini sağladı.

İngiltere'ye karşı duyulan tepkiler nedeniyle 1948 yılında yapılan gösteriler, Salih Cebr hükümetinin devrilmesine yol açtı. 1950 yılında, Irak ekonomisini geliştirme girişimi çerçevesinde petrol işletmelerinden sağlanan karın yarısının Irak'a verilmesi konusunda 1952 yılında yapılan bir antlaşma Irak kamuoyunu kısmen de olsa yatıştırdı. Ancak, 14 Temmuz 1958'de yapılan askerî darbe sonucunda; genç Kral Faysal, naibi amcası Abdullah ve Nuri es-Sait öldürüldü. Ülke yönetimi General Kasım yönetimindeki bir askerî komitenin eline geçti. Irak İngiliz etki alanından çıkarak, 1959 yılında SSCB ile bir iktisadi anlaşma imzaladı. Aynı yıl General Kasım'a karşı düzenlenen başarısız bir suikast içinde yer alan antikomünist Saddam Hüseyin, olay yerinden yaralı olarak Suriye'ye kaçınayı başarmıştı.

1961 yılında Irak'ın Kuveyt 'ten toprak talebinde bulunması başta Mısır olmak üzere diğer Arap devletlerinin ve en önemlisi İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinin tepkisini çekiyordu. Irak'la tüm diplomatik ilişkiler kesildi. Bunun ilk yansıması Irak petrol Şirketi üzerinde görüldü.

1961 yılında Irak yönetimi, Irak Petrol Şirketinin mülkiyetinde olan imtiyaz alanlarının %99,6'nı millîleştirdi ve şirketin %20 hissesini istedi. Şirketin %20 hissesini vermeyi reddetmesi üzerine Irak yönetimi ulusal bir petrol şirketi kurduğunu ilan etti.

Şubat 1963'te Baas partisinin verdiği destekle yapılan darbenin ardından Mareşallığa yükseltilen Abdüsselam Arif, Ulusal Devrim Konseyi Başkanlığı'na getirildi ve General Kasım ve yardımcıları idam edildi. Abdüsselam Arif döneminde Irak Petrol Şirketiyle olan ilişkiler şirket lehine düzeldi ve Irak Kuveyt üzerindeki iddialarından vazgeçti.

Baas Partisi Kasım 1963'te iktidardan uzaklaştırılırken Mareşal Arif tüm yetkileri ele geçirerek Başbakanlığını General Tahir Yahya'nın yaptığı bir hükümet kurdu. Irak Petrol şirketi ile olan anlaşmazlık yeni hükümet tarafından tekrar canlandırılmıştı. 1964 yılında millî Petrol Şirketi kuruldu, hemen ardından, bankalar, sigorta şirketleri tütün ve çimento sanayi millîleştirildi. Ertesi yıl altı bakan ve başbakan Yahya istifa etti, bu arada başarısız bir darbe girişimi daha yaşandı.

Abdurrahman El-Bezzaz'ın başbakanlığa atanmasının ardından Irak'ta yeni bir değişim dalgası yaşandı. Başbakan bir daha devletleştirme yapılmayacağını ilan ederken, ithalat üzerindeki devlet tekeli kaldırıldı.

1967 yılında, General Yahya'nın yeni bir hükümet kurmasının ardından Irak, Mısır ve Ürdün ortak savunma paktına katılarak 5 Haziran'da İsrail'e savaş ilan etti ve ABD ile diplomatik ilişkileri keserek Anglo-Sakson ülkelerine petrol ihracatını durdurdu.

17 Temmuz 1968'de bir askerî darbenin ardından General Bekr Devrim Komuta Konseyi tarafından Cumhurbaşkanlığına atandı. 1969 yılında Sovyetler Birliği ile işbirliği anlaşmaları imzalandı.

1970 yılında; Devrim Komuta Konseyi'ne göre İran ve ABD'nin karıştığı bazı subay ve polislerin içinde olduğu bir

komplo açığa çıkarılarak,20 kişi idam edildi. Nisan 1972 yılında Sovyetlerle yeni bir işbirliği ve dostluk anlaşması daha imzalandı. Mayıs 1972 yılında Komünist Partisi'nin iki temsilcisi hükümete girdi. Bu süreçte Komünist Parti yasal bir statüye kavuşurken, Baas Partisiyle arasındaki işbirliği güçlendi. Aynı yıl Irak Petrol Şirketi millîleştirildi.

Irak'ın Sovyet etkisine girmeye başladığı yıllarda ABD ile ilişkileri iyice pekişmiş olan İran, 1969 yılında Şattülarap'ı Irak'a veren 1937 sınır anlaşmasını tanımadığını ilan ederek ortak sınırın bu su yolunun ortasından geçmesi kararlaştırılmıştı. Arap ülkeleri içinde yanlız kalan Irak sadece bu kararı protesto edebildi. 1971 yılında Basra Körfezi'nde Serce ve Res ül-Hayma emirliklerine ait üç adacık, İran ordusu tarafından işgal edildi. İran ordusu bölgede artık kontrolden çıkan Irak'a karşı sadece batının çıkarlarına hizmet etmek gibi bir rol üstlendi.

Saddam Hüseyin üyesi olduğu Baas Partisini iktidara taşıyan 1968 darbesi içinde yer aldı. Bu darbeyle Devlet Başkanlığı'na getirilen Ahmet Hasan el Bekr'in yeğeni olması çok kısa sürede Saddam'a Irak'ın ikinci adamı olma yollarını açtı. 1979 yılında bir saray darbesiyle Irak'ın yönetimini ele geçirdi.

BAĞDAT PAKTINDAN CENTO'YA
"Emperyalizmin Manivelası Paktlar"

Irak'ta taşlar ve yer, yerinden sürekli oynatılırken ve Irak kamuoyunda İngilizlere karşı düşmanlık hissinin hızla geliştiği ve İngiliz ve Amerikalıların Irak petrollerinin ellerinden kaydığını hissettikleri bir dönemde Orta Doğu'da barış ve güvenliğin korunması için **"Bağdat Paktı"** kuruldu. 1955 yılında Türkiye ve Irak arasında kurulan pakta, **Pakistan** ve **İran**'da katıldı. Pakta katılan bir diğer ülke ise yaklaşık **bir yüzyıldır bölgede emperyalist amaçla manevralar yapan İngiltere idi.** Bir diğer ülke ABD ise, pakta gözlemci sıfatıyla bir delegasyon bulun-

durmaktaydı. Pakta davet edilen Arap Birliği üyesi ülkeler ve bazı Batı devletleri bu davete olumlu cevap vermediler. Paktın ilk toplantısında merkez Bağdat olarak belirlenirken, pakt içinde Askerî Komite ve İktisadi Komite isimlerinde iki birim teşkil ettirilmişti.

Pakta üye olan ülkeler, paktın varlığını bölgesel barış için büyük bir avantaj ve ticaret konusunda da büyük bir şans olarak görüyordu. Ancak bölge üzerinde emperyalist amaçlar taşıyan İngiltere ve ABD'nin gerek Bağdat ve gerekse diğer paktlara bakışı üye bölge ülkelerinden farklıydı. **Onlar paktları; sermaye, teçhizat, idari personel ve teknik uzman eksikliği olan ve dünyanın geniş bölgelerini kapsayan az gelişmiş ülkelerin kaynaklarına el koymanın bir manivelası olarak değerlendirmekteydiler.** Ayrıca Paktların öne çıkarılmış askerî nitelikleri, tedirgin oldukları bir Sovyet saldırısını ve pakta üye ülkelerde gelişecek ulusal hareketleri önleyecekti. Hepsinden önemlisi paktlar, İngiltere ve ABD'nin pakta üye ülkelerdeki pozisyonlarını her yönden sağlamlaştırmaktaydı. Ancak bunun için ekonomik yardımın hayata geçirilmesi bir zorunluluktu. Ekonomik yardım kaynaklara el koyma imkânı veriyor ve yardım alan ülkenin dış politikasını kontrol altına alıyordu. Böylece dış politikası kontrol altına alınan ülkenin bölgede dizayn edilen pakta üye olması sağlanıyordu. Girdikleri ülkede böylece pozisyonlarını sağlamlaştıran İngiltere ve ABD'ye ve onun elçiliklerine Başbakanlar, şahlar, Krallar danışmadan hükümetlerinde herhangi bir değişiklik yapmaya dâhi cesaret edemiyorlardı. **Bağdat Paktı** da en azından Kalküta Mısır ekseni üzerinde Pakistan, İran, Irak ve Türkiye gibi kilit ülkeleri kontrol altında tutabilecek, İngiltere ve ABD'nin bölgede pozisyonunu güçlendirecek bir oluşumdu.

Irakta monarşiyi ortadan kaldıran 1958 darbesinin ardından General Kasım yönetimindeki Irak 1959 yılında paktan ayrıldı. Aynı yıl Irak Sovyetlerle işbirliği antlaşması imzalandı. Irak'ın üyelikten ayrılmasının ardından Pakt "CENTO" (Merkezi Andlaşma Örgütü) adını aldı. Paktın yeni merkezi, Türkiye'nin

başkenti Ankara olarak kararlaştırıldı. Bağdat paktı Türkiye, Pakistan, İran ve İngiltere'nin üyeliğiyle garip bir şekil aldı. Asıl gariplik örgütün askerî plânlama kurulu başında yer alan generalin ABD'li olmasının kabul edilmesiydi. CENTO'nun bu yeni hali, bölgede barış ve güvenlik sağlamaktan ziyade; İngiltere ve ABD'nin bölgenin en ince kılcal damarlarına sızarak kendi güvenliklerini ve emperyalist amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlayacak aleni bir görünüm sergiliyordu. Çok geçmeden Kıbrıs ve Pakistan ve Hindistan arasındaki Keşmir sorunları karşısında ABD ve İngiltere'nin takındığı iki yüzlü hain tavır. Bugün siyasîlerin hala göremediği çirkin yüzü ortaya çıkardı. 12 ve 13 Mart 1979 tarihinde önce Pakistan, ardından da İran üyelikten ayrıldılar. Örgütte bir kuzu iki ehlileşmiş kurtla beraber bir müddet kaldılar. **1979'un Eylül** ayında Örgütün Daimi Konseyi CENTO'yu fesh etme kararı aldı. (Askeri paktların işlevi için bakınız **Rockefeller tarafından ABD Başkanı Eisenhower'e 1956 yılında yazılan mektup).**

CENTO'LU YILLARDAN BİR MANZARA: "ABD Büyükelçiliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin Maden Yasasını Hazırlamış !"

Werner Buehler 1978 öncesinde Türkiye'den bor madeni alarak Avrupa'da pazarlayan bir tüccar, Türkiye'de özel madencilerin üzerindeki bor ruhsatlarının iptal edilerek bor işletmeciliğinin devlet tarafından yapılmasını hiç içine sindirememiş, zaman zaman madencilik dergilerinde Türkiye ve yer altı kaynaklarının yönetimi aleyhine makaleler yazıyor. Birde 1999 yılında "Borasit" isimli bir kitap yazmış. Kitabın 110-114. sayfalarında Madencilik mevzuatımızın nasıl yabancılar tarafından şekillendirilmeye çalışıldığını ve yerli unsurların bu işlerde nasıl kullanıldığını bakın nasıl anlatıyor; "Dr.(Ferit) Kromer ayrıca; **Yabancı Yatırımı Teşvik Komitesinin onayının alınması halinde, mevcut Maden**

Kanunun oldukça olumlu olmasına rağmen yabancı yatırımcılar için yine de tam olarak tatmin edici değildir. Yeni bir Maden Kanunu için hazırlanan 3 adet taslak A.B.D Büyükelçiliği tarafından yetkililere teslim edilmiş fakat, her defasında (her bir) taslak reddedilmiştir. Ancak Türk Hükümeti, Amerikalıların Türk Cumhuriyeti'nin ekonomik durumunu kullanmayı kendileri için kolaylaştırmaya çalıştıkları hissiyatındadır. Dördüncü bir taslağı yazma görevi ODTÜ'deki iki Türk profesörüne verildi. Ancak, muhalefetteki AP bu sene iktidara gelmezse yeni Kanunun makul bir süre içerisinde kanunlaşması için çok az umut vardır."

ABD Büyükelçiliği tarafından önerilen Maden Kanunuyla günümüzün yasa tasarıları ve çıkarılan yasaları arasında şaşılacak bir biçimde benzerlikler vardır. Örneğin; madenlerin yönetiminin yeniden organizasyonu, Yabancı yatırımcıların net kârlarını, mutlak olarak herhangi bir hükümet kısıtlamasına tabi olmaksızın ülke dışına çıkarmalarına izin verilmesi gibi...

PAKT ÜYELERİ SAVAŞTIRILIYOR !

1979 yılında Cento'nun dağılmasının ardından eski ortaklar olan ve bölgesel barış, güvenlik ve işbirliği amacıyla bir araya gelen Irak, İran ve Türkiye'de bir şeyler olmaya başlar. Sanki birileri dizayn ettikleri paktlarla bir arada tutamadığı ve dünyanın en stratejik Orta Doğu ve Asya ülkelerini bir taraftan birbiriyle çatıştırıp zayıflatırken diğer taraftan bu bölgedeki uzun vadeli çıkar plânlarının daha kolay işlerliğini sağlayacak gelişmelere olanak tanıyacak, zincirleme bir reaksiyonu harekete geçiren düğmeye basmıştır. Bu tarihten sonra da Bağdat Paktı ve Cento'da bir araya gelen ve aralarında tarih, kültür ve coğrafya bağları olan ülkeler birbirlerine düşman olacaklar ve bu düşmanlık Batılı devletler tarafından sürekli tahrik edilecektir.

İRAN-IRAK SAVAŞI: "Önce İran Devrimi" ve "Saddam'ın Başkanlığı"

13 Mart 1979'da Cento'dan ayrılan İran'da işler pek iyi gitmiyordu. Ocak 1978'de İran'dan sürülen Şii lider Ayetullah Humeyni aleyhine yazılan hakaret dolu bir makalenin ardından, Kum kentinde başlayan protestolar şiddetlenerek genişlemiş, 1978'in Eylül'ünde ilan edilen sıkıyönetimde isyana dönüşen gösteriler durdurulamamıştır. Bunun üzerine İran şahı Rıza İran'dan kaçmak zorunda kalmış, üç gün sonra İran'da bir İslam Cumhuriyeti kurulması ve Ayetullah Humeyni'nin İran'a dönmesi için Tahran'da yapılan gösterinin ardından Humeyni, 1 Şubat'ta Fransa'dan ayrılarak İran'a gelmişti. Humeyni'nin İran'a geldiği İran'ı Bir İslam Cumhuriyeti yapan 1 Nisan 1979 tarihli referandum arasındaki süreçte İran Cento'dan ayrıldı. Savaşa giden süreçte önemli ve İran'daki değişime senkronize biçimde bir değişiklikte Irak'ta oluyordu. 16 Temmuz 1979'da Mareşal Bekr Baas partisindeki ve devletle ilgili tüm görevlerinden istifa ederek yerine, Saddam Hüseyin Irak Devlet Başkanı oldu.

Batının çıkarlarına ayrılmaz biçimde bağlı olan İran da ortaya çıkan değişim karşısında, özellikle İngiltere ve ABD'nin sesi çıkmamıştı. Üstelik Ayetullah Humeyni Fransa'dan elini kolunu sallaya sallaya İran'a giriyordu. Şurası açıktı ki, İngiltere ve ABD Şah'ı gözden çıkarmıştı.

Peki ne oluyordu da şah gözden çıkarılıyordu; İran'ın Irak'la olan sorunları antlaşmalarla giderilmiş olmasına rağmen, özellikle Basra Körfezi petrolleriyle ilgili olarak, İran'da Irak'a karşı bir korku duyulmaktaydı. Benzer korkular Kuveyt ve Suudi Arabistan tarafından da paylaşılmaktaydı. Korku, İran, Kuveyt ve Suudi Arabistan'ı birbirine yaklaştırmıştı. Bu, İngilizler ve ABD tarafından arzu edilen bir durumdu. Nitekim, petrolün asıl kullanıcıları da onlardı ve bu yakınlaşma özellikle Basra körfezi petrolleri üzerinde, İngiltere ve ABD açısından doğal bir savunma hattı oluş-

turuyordu. Irak korkusu İran, Kuveyt ve Suudi Arabistan'ı körfezde Batı çıkarlarını korur hale getirmişti.

Ancak, İran 1957 yılında İran Ulusal petrol Şirketiyle Petrol anlaşması yapan Fransız ERAP (bugünkü Elf) Grubuyla, 1966 yılında yeni bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmayla grup ihracatını %15 oranında arttırmak karşılığında İran'da sahip olduğu 260.000 km² lik imtiyazın (İran yüz ölçümünün yedide biri) dörtte birini hükümete geri veriyordu. Ayrıca ERAP, İran Ulusal Petrol Şirketine pazarlayabileceği ucuz petrol verecekti. 1967 yılında da İran ulusal petrol Şirketi ve Sovyetler Birliği petrol ve doğalgaz araması konusunda işbirliği yapmayı kararlaştırmışlardı. İran 1973 yılında batıyla arasında çatlaklar oluşturan yeni bir ulusal siyaseti tercih ediyordu. Bir taraftan petrol fiyatlarının artmasına dönük politikalar uygularken, diğer taraftan petrol ihracatından elde edilen kaynakları iddialı ve İran'ı bir dünya gücü haline getirecek; petrokimya, nükleer santraller, demir-çelik kompleksleri, altyapı yatırımları, gelişmiş silah satın alınması... içeren bir kalkınma programı uygulamaya konulmuştu. Gelişmiş güçlü bir İran, aynı zamanda kaynaklarının da kontrolünü ele alacaktı ve tıpkı 1951 yılında olduğu gibi İran'ın petrol kaynakları ulusal işletim altına alınabilirdi.Tüm bunlar İran'ın bölgede batı jandarmalığı rolünü yakın bir gelecekte terk edebileceğinin sinyali sayılmaktaydı.

Aslında, İran'daki siyasal değişim bir taraftan İran'ın gelişiminin önüne geçerken, genel olarak Orta Doğu'da, Asya'da ve Afrika'da ABD tarafından organize edilen yeniden yapılanmanın da ilk adımıydı..

Bir makaleyle Şah'a karşı gelişen hareket, basının bir ülkeyi hangi ölçüde karıştıracağının ve ne kadar önemli ve etkin bir silah olacağını ortaya koyması açısından da önemli ve düşündürücüdür.

Düşündürücü olan bir diğer hususta; İran'ın petrol kaynaklarının neredeyse tamamının İngilizlerin elinde olmasına rağmen, İkinci Dünya Savaşı sırasında (1941) Sovyetler ve İngiltere'nin Bölgede Alman etkisini azaltmak ve önlemek için Basra Körfe-

zi'nden SSCB'ye uzanan bir ikmal hattını kurmak üzere İran'ı işgal etmeleri ve Şah'ın İran'ın bölünmemesi karşılığında tüm ekonomik kaynaklarını, Sovyet ve İngilizlerin eline teslim etmesi karşısında, İranlıların sessiz kalmasına rağmen, bir makaleyle ayaklanmasıydı.

İran halkının Şaha karşı kitlesel gösteriler yaptığı süreçte, ABD, Şah'ı 'kayıtsız, şartsız' desteklediğini ilan ederken, Şah'a da kuvvet kullanması tavsiyesinde bulunuyordu. Bu destek hiç kuşkusuz Şahın lehine olamazdı. Çünkü, ABD'ye karşı duyulan öfke şaha karşı yapılan gösterileri daha da şiddetlendirmekteydi.

İran Şahı Muhammet Rıza Şah Pehlevi ABD'ye gelir gelmez Carter, İran'ın ABD'deki 12 milyar dolar tutarındaki varlığını dondurarak daha önce kararlaştırılan silah satışlarını durdurdu. Bu arada Humeyni hükümeti "Büyük Şeytan" olarak nitelendirdiği ABD ile diplomatik ilişkilerini kesti. 14 Aralık 1979'da ise Şah döneminde Rockefeller tarafından İran'ın yönetim merkezi olarak tanımlanan, Tahran'daki ABD Büyükelçiliğindeki diplomatlar rehin alındı. Rehineler 1981 yılında ABD Başkanı Ronald Reagan'ın göreve başlama töreni sırasında serbest bırakıldılar.

Ancak daha sonra patlayan; **dünya kamuoyunun pek tartışmadığı, arka plânını sorgulamadığı "İrangate" skandalı; ABD'nin İran'a gizli gizli silah sattığını su yüzüne çıkarıyordu. İran "Büyük Şeytan" olarak tanımladığı ABD ile işbirliği içindeydi ve ondan silah alıyordu.**

Sonra Savaş 1980-1988

Şah'ın ardından İran'da yönetimi ele geçiren mollalar bu değişikliğin üzerinden bir yıl geçmeden Irak'taki Şiileri Saddam Hüseyin'i devirmeye ve bir Irak İslam Cumhuriyeti kurmaya çağırırlar. 1980 baharında Irak Şiileri, Baas partisinin ileri gelenlerine karşı bazı saldırılar düzenlerler. Ardından Kasr-ı Şirin yakınlarında İran ve Irak sınır devriyeleri arasında küçük çatışmalar yaşanır.

4 Eylül 1980'de İran birlikleri Irak'ın Mandali Ve Hanakin sınır kasabalarına saldırırlar. Irak birlikleri İran'ın 4 Eylül saldırısına, 1975 Cezayir anlaşmasıyla Irak'a bırakılan ancak İran'ın henüz teslim etmediği, Musian yakınlarındaki 120 km² lik bölgeyi işgal ederek karşılık verir. 17 Eylül 1980'de Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin, İran-Irak sınırının zaten Irak çıkarlarına aykırı olarak saptadığını iddia ettiği 1975 Cezayir Anlaşmasını tek taraflı feshettiğini televizyondan resmen ilan eder. Ve nihayet 22 Eylül günü de Irak savaş uçakları, İran'ın başta Tahran olmak üzere pek çok kentinde özellikle havaalanları olmak üzere önemli noktaları yoğun bir biçimde bombalar. Irak piyadeleri İran topraklarına girer. Savaşı kim, ne zaman başlattı tartışmasının önemli tarihlerinden biridir 4 Eylül. Bütün dünyada genel kabul gören tez, savaşın 22 Eylül'de Irak savaş uçaklarının İran'ın pek çok kentine ve hava alanına saldırmaları üzerine başladığıdır. Irak ise, işte bu 4 Eylül Mandali ve Hanakin çarpışmalarını esas alarak savaşı İran'ın başlattığını iddia eder.[135]

Ancak savaşın kim tarafından başlatıldığından ziyade savaşın kara cephesinin neresi olduğu bugünkü bakış açısından daha önemlidir. Savaş başından sonuna kadar İran-Irak sınırı boyunca devam eden savaş, petrol bölgelerinde cereyan etmiştir. Aşağıdaki haritada İran Irak sınırı boyunca uzanan petrol bölgeleri görülmektedir.

---

[135] **Ali Tartanoğlu, Irak Saddam Körfez, sf 121 Çark Kitabevi Yayınları, Ankara**

Savaşın başlamasının ardından ABD, Irak tarafında yer almış gözüküyordu. Nitekim; Irak, İran'ı işgal ettiğinde, ABD, işgali kınayan bütün Güvenlik Konseyi karar ve eylemlerine muhalefet etmiş ayrıca, bu işgal süresince, ABD Irak'ı terörü destekleyen ülkeler listesinden çıkarmış ve Amerikan menşeli silahların Irak'a satışına izin vermişti. ABD savaş müddetince Irak'a destek oldu. 1984 yılında İran körfezi üzerinde iki İran savaş uçağını düşürdü. 1987 yılında, ABD deniz filosunu Irak'a destek olmak amacıyla Basra Körfezi'ne gönderdi, gemilerden birinin açtığı ateş sonucu sivil bir İran uçağı düşürüldü ve 290 kişi öldü.

Aşağıdaki harita ise Savaşın cereyan ettiği cepheleri göstermektedir. Eğer bu savaşın sonunda Irak kesin bir zaferle çıkmış olsaydı bugün, Anglo-Amerikan güçlerce işgal altında olan Irak sınırları içinde İran'ın zengin petrol bölgeleri de olacaktı. Nitekim

iki ülke arasındaki savaş yukarıdaki "petrol koridoru" haritasından da açıkça görüleceği üzere İran'ın petrolce zengin bölgeleri üzerinde cereyan etmişti.

Savaş başladığı gibi bitti. Irak sözde savaşın galibiydi ve Saddam ataşkese dünden razıydı. İran ve dolayısıyla Humeyni ateşkese razı görünmüyordu. "Rafsancani Humeyni'ye İran'ın savaşa devam edemeyeceğini 598 sayılı kararı kabul ederlerse Süper güçlerin İran'ı korumaya ve Irak'ın bir zafer kazanmasını önlemeye söz verdiklerini"[136] söylemesi üzerine Humeyni ikna edildi. Oysa İran, daha önce 598 sayılı kararı ABD'nin körfezdeki varlığına son verilmesinin garanti edilmesi halinde kabul edeceğini açıklamıştı.

"Savaşın maliyeti konusunda yüzlerce tahmin yapılmıştır. Amerikan Petrol Finans Kurumuna göre savaşın İran ve Irak için toplam maliyeti 154-193 milyar dolar arasında. Bunun 39-56 mil-

---

[136] **Ali Tartanoğlu,Irak Saddam Körfez,sf 144 Çark Kitabevi yayınları 1991-Ankara**

yarı İran'a, 115-137 milyarı da Irak'a ait. Toplam maliyet rakamına iki ülkenin fizik alt yapılarında meydana gelen yıkım dahil değil.

Japon Orta Doğu Ekonomileri Enstitüsü (JIME)'nin sadece 1980-1985 arası için yaptığı tahmin yukarıdakinin iki katından çok.

Petrol Finans'a göre; İran doğrudan silah alımlarına 7-10 milyar, savaşta ölen ve yaralananların ailelerine 8-10 milyar, savaş riski sigortası olarak 1-2, petrol ürünleri dışalımı içinde 4-6 milyar dolar harcadı. Buna ek olarak İran'ın bu dönemde elde edemediği petrol geliri 4-8 milyar, yine elde edemediği petrol dışı gelirde 15-20 milyar dolar tahmin ediliyor.

Aynı şekilde Irak'ın doğrudan silah alımları için 30-35, boru hattı finansmanı için 3-4 milyar harcadığı, elde edemediği petrol gelirlerinin 30-35, petrol dışı gelirlerin de 40-45 milyar dolar olduğu hesaplanıyor.

Petrol Finans'ın tahminlerine göre Irak, savaşta ölen her insan için 20, İran ise 12 bin dolar civarında tazminat türü ödemede bulundu. Irak'ın tahmini toplam insan kaybı. 350-400 bin, İran'ınki ise 650-750 bin"[137]

İran ve Irak arasında tam sekiz yıl süren savaş dünyanın en anlamsız savaşlarından biri olarak nitelendirilmektedir. Nitekim, bu savaş birbirine komşu ve zengin petrol kaynaklarına sahip iki ülkenin petrol kaynaklarından elde ettiği gelirin tamamının kan ve barut olarak harcanmasından öte bir şey değildi. Savaşın sonunda her iki ülkede gerek insan kaynaklarını ve gerekse ulusal birikimlerini buharlaştırarak bölgede hakimiyet kurmak isteyen Batılı güçlerin plânlarına karşı koyacak güçten yoksun kaldılar.

---

[137] **Ali Tartanoğlu,Irak Saddam Körfez,sf 144 Çark Kitabevi yayınları 1991-Ankara**

İrangate

İran-Irak Savaşının başladığı günler, ABD'nin arka bahçesinde yer alan Nikaragua'da Küba destekli Sandinista hükümetine karşı bir ayaklanma başladı. Ayaklanma devrik Eski diktatör Somosa ve ona bağlı kontralar tarafından örgütleniyordu. ABD'ye göre Sandinista yönetimi komünist 'haydut' Kontralar ise 'özgürlük savaşçıları' idi. Ronald Reagan başkanlığındaki ABD yönetimi, 1981 yılında kongrenin de desteklediği '17 sayılı millî güvenlik direktifi' adını taşıyan belge ile, Nikaragua'daki Sandinista hükümetini devirecek bir plânı onayladı. Bu belge Reagan ve CIA'ye gizli operasyon yapma yetkisi vermekteydi. Bu plânla birlikte CIA Kontralara para silâh ve eğitim yardımı sağlamaya başladı. Bu örtülü operasyonun başında emekli Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi Danışmanı Yarbay Oliver North bulunmaktaydı ve Yarbay North CIA ile sıkı temas halindeydi.

ABD Kontralara yaptığı yardımın finansman kaynağı silah ve uyuşturucu ticaretiydi. Operasyonla ilgili bazı bilgiler gazeteler tarafından ortaya çıkarılınca adı "Irangate" olarak anılacak bir skandal patladı. Duruma bir taraftan ABD senatosu el koyarken diğer taraftan da savcılar soruşturma açmıştı. Özel Araştırma Kurulu (Tower komisyonu) Ulusal Güvenlik Konseyi'nin bu skandal ile bağlantısını araştırma görevini aldı. Bu kirli operasyon deşildikçe ortaya inanılmaz bir tablo çıkmıştı. ABD sözde İran İslam Devrimi ve Rehineler Olayı sonucu ilişkilerini kestiği ve ambargo uyguladığını söylediği İran'a gizlice silah satarken aynı zamanda Güney Amerika'da uyuşturucu pazarlamaktaydı. Kazanılan milyonlarca doların bir kısmı Güney Amerika'da "solcu hükümetlere muhalif" guruplara aktarılırken, bir kısmı da bu işi yapan CIA ajanları arasında paylaşılıyordu. ABD Başkanı Reagan, İran'a silah satışı konusunda gizli emir verdiğini inkâr etmiyor ancak bu emri Irak'la savaşan ve silaha ihtiyacı olan İran destekli bir örgüt tarafından 1985 yılında Lübnan'da kaçırılan 3 Amerikalının serbest bırakılması için verdiğini söylüyordu. Silahlar İsrail kanalıy-

la İran'a ulaştırılmış ve rehinelerin serbest bırakılmaları sağlanmıştı. sözde Reagan Yarbay North'un "contra"larla ilişkileri hakkında bilgi sahibi değildi. Komisyon raporu delil yetersizliği nedeniyle, Başkan Ronald Reagan'ın bu olayla ilgili kişisel sorumluluğunun bulunmadığını açıklarken, İrangate skandalı davasında yargılanan Yarbay Oliver North, 3 yıl hapis ve 150 bin dolar para cezasına çarptırıldı. Hapis cezası tecil edilen North'un ayrıca, ömür boyu kamu hizmetlerinden yasaklı olması kararlaştırıldı.

Bush'un ABD Başkanı olmasının ardından İrangate skandalının kahramanlarından **John Poindexter** Pentagon'da bir istihbarat biriminin başına getirilirken, **Elliot Abrams** da Başkan Bush'un kadrosunda yerini aldı.

BİRDE UYUYAN UYUTULAN KENDİ KENDİSİYLE SAVAŞTIRILAN TÜRKİYEMİZE BAKALIM

"Savaş Kaldığı yerden, Hakkari'den Başlar"

Cento'nun fesh edildiği Eylül 1979' da Türkiye pek de iç açıcı bir görünüm içinde değildi. Yine bölgede etkin rol oynamak isteyen İngiltere ve ABD'nin istihbarat teşkilatlarının örgütlediğin de kışkırttığın da şüphe olmayan sağ sol çatışması tepe noktaya vurmuştu. İran-Irak sınır çatışmalarının top yekün bir savaşa dönüşmeye başladığı günlerde bölgede bir yönetim değişikliği daha yaşandı. İran-İrak savaşı başlamadan 10 gün önce, 12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye'de Silahlı Kuvvetler yönetime el koydu. Batılı güçlerin arkasında yer aldığı sol sağ kavgası da çok geçmeden ortadan kalktı. Ancak ortadan kalkmayan ve gittikçe şiddetlenen ayrılıkçı bir hareket yarattığı terörle, Türkiye'nin gündemini işgal etmeye başladı.

Batılı güçlerin bir piyonu olan PKK'nın temeli **Ankara Yüksek Öğrenim Derneği içinde** faaliyet gösteren **Abdullah Öcalan, Kesire Yıldırım (Öcalan), Haki Kararer, Cemil Bayık, Kemal Pir** isimli hainler tarafından, ülkemiz içinde siyasî çatışmaların yo-

ğunlaşmaya doğru, dolu dizgin yöneldiği 1970 -1974 yılları arasında atılmıştır. Örgütün stratejisi ve ideolojisi Sevr anlaşmasının 62, 63, 63.maddelerine uygun bir şekilde gelişme göstermiştir. Bu ilk çekirdek grup; **Kürtlerin Türklerden farklı bir halk olduğu ve Türk devletince siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan sömürüldüğü iddiasıyla amaçlarını;** Sevr anlaşmasıyla Emperyalist devletlerin tanımladığı bölgeye karşılık gelecek şekilde; İran'ın batısı, Irak'ın Kuzeyi ve Türkiye'nin Güneydoğu ve Doğu illerini içine alacak şekilde, parçaları birleştirerek, sözde Kürdistan adı verilen bağımsız birleşik Sosyalist Kürdistan kurmak şeklinde belirlemişlerdir. Örgüt ilk faaliyet alanı olarak **Diyarbakır, Şanlıurfa** ve **Gaziantep** illerini hedef seçmiştir. Örgüt, **27 kasım 1978** 'de Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Fis köyünde yapılan bir toplantıyla **PKK/KADEK** (Kürdistan İşçi Partisi-Partiya Karkaren Kürdistan) ilan edilmiştir. Bu aynı zamanda PKK/KADEK terör örgütünün 1. Kongresi dir.

Örgütün amacı; "**Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini de içine alacak şekilde Suriye, İran ve Irak toprakları üzerinde Kürdistan olarak adlandırdıkları bölgede Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda Bağımsız Birleşik Demokratik bir Kürdistan devleti kurmaktır.**" biçiminde tanımlanmakla birlikte, örgüt eylemleri, tamamen Güneydoğu ve Doğu vilayetlerimiz sınırları içerisinde ve özellikle kırsal kesimde silahsız ve savunmasız köylülerimizi, özellikle kadın çocuk ve bebekleri hedef almıştır. Demokrasi ve insan hakları savunuculuğunu hiç kimseye bırakmayan Batı dünyası, PKK'nın bu vahşi,aşağılık ve insanlık dışı eylemlerini bir türlü görmediği gibi her fırsatta suçlu olarak Türkiye Cumhuriyetini sanık sandalyesinde oturtmayı yeğlemiştir.

Türkiye'nin ezeli düşmanları olan dış devletlerin de desteğiyle PKK'nın; ülkemizin gelişmesini engellemeye yönelik ekonomik anlamda bir amacı da bulunmaktadır. Nitekim eylemlerin geliştiği bölgeler dikkate alındığında, PKK terörünün bu amacının daha da sivriltilerek ön plâna çıkartılmış olduğu görülmekte-

dir. Nitekim PKK eylemleri ülkemizin bu bölgesinde ekonomik hedeflere ve alt yapı yatırımlarını hedef almıştır. Diğer taraftan daha önceki bölümde verdiğimiz **"Petrol Koridoru" haritasında yer alan taranmış alanın ülkemiz sınırları içinde kalan bölümü PKK terör eylemlerinin geliştirildiği temel alan olmuştur. Batının** beslediği ve silahlandırdığı ve her türlü lojistik destek sağlayarak belli bir plân dahilinde Türk topraklarına saldırtığı bu işbirlikçi hain örgütün eylemlerinin niteliğine ve yarattığı sonuca bakıldığında; Batının terör örgütü karşısında takındığı çifte standardı anlamak mümkündür. Esasen bu çifte standart 20. yüzyılın başında Türkiye'yi parçalayarak yok etmeyi ve bu suretle yer altı kaynakları üzerinde yeni sömürgeler konuşlandırarak sömürmeyi amaçlayan İngiliz ve daha sonra Anglo-Amerikan emperyalizminin aklı sıra yarım bıraktığı bir savaşın yeniden başlatıldığının ilan edilmesidir.

Nitekim PKK'nın 15 Ağustos 1984'te gerçekleştirdiği Eruh ve Şemdinli baskınları İngiliz altınlarıyla satın alınmış Şeyh Sait isyanı dolayısıyle asılan Ayandan İngilizci Seyit Abdülkadir'in oğlu Apdullah, amcası Seyit Taha ile birlikte, Seyit Fehim,ve Benevik Köylü Ahmet'in adamlarıyla Şemdinli'deki piyade bölüğümüze, Katuna ve Zinaber'deki askerî birliklerimize 1926 yılında yaptığı baskının tarihi anlamda bir tekerrürü olduğunda kuşku yoktur.

Diğer taraftan, PKK'nın Türkiye'ye açılacak bir savaşın Batı tarafından örgütlenmiş bir piyonu olduğunun işaretlerini PKK (Partî Karkerî Kurdistan) programı vermektedir. Programın giriş bölümünde; **"10 Ağustos 1920 Osmanlı yetkilileriyle müttefik güçler (İngiltere, ABD, Fransa, İtalya v.s.) arasında imzalanan SEVR anlaşması Kürt milletini bir gerçek olarak tespit ve bu milletin kendi siyasî kaderini kendisinin tayin hakkını kabul ve ilan etti."**[138] denilmektedir.

---

[138] SEVR Madde 62: "İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetlerin tayin edecekleri birer üyeden oluşacak ve merkezi İstanbul'da olacak üç kisilik bir komisyon kurulacaktır.

Programın 6. maddesi ise ABD'li Chester'in demir yolu proje güzergahının, Fransa'nın göz koyduğu Ergani Madenleri dikkate alınarak dizayn edilmiştir. Bu maddeye göre; **"Kürdistan İşçi Partisi, yıllardan beri sömürgeleştirilmiş, yer altı ve yerüstü zenginlik kaynakları, büyük işgücü sömürülen ve halkın her türlü ulusal ve demokratik hakları yok edilen ülkemizde ulusal demokratik halk devriminin gerçekleştirilmesiyle, kurulacak olan demokratik halk iktidarı döneminde, Kürdistan'daki yer altı ve yerüstü zenginlik kaynaklarını, yabancı sermayeyi ve**

Bu komisyonun görevi bu antlasmanın imzalanmasından sonra altı (6) ay içinde, Fırat'ın doğusunda bulunan ve sınırları ileride saptanacak olan Ermenistan sınırının güneyi ile Osmanlının Suriye ile olan sınırının kuzeyinde ve Mezopotamya'da yer alan ve halkının çoğu Kürt olan bölgeler için, antlasmanın 27. Maddesinin II, 2 ve 3 derecelerine uygun olarak, dahili otonomi plânını hazırlayacaktır. Herhangi bir sorun karşısında oybirliğine varılmaması halinde, komisyon üyeleri durumu kendi hükümetlerine ileteceklerdir. Adı geçen plân, bu bölgeler icinde bulunan Süryani, Keldani ve diğer etnik, dini toplulukların tüm azınlık haklarını garanti altına almak zorundadır. Ve bu amaçla İngiliz, Fransız, İtalyan, Acem ve Kürtleri temsilen kurulacak bir komisyon, bizzat yerinde incelemelerde bulunulacak ve gerek Osmanlı devleti dahilinde ve gerekse aynı şekilde İran sınırında yapılacak bir değişiklik sözkonusu olursa, bu degisiklikler, antlaşmanın iceriğine uygun bir şekilde gerceklestirilecektir."

SEVR Madde 63: "Türk hükümeti, 62. maddede öngörülen komisyonlardan birinin ya da ötekinin kararlarını,kendisine bildirildiğinden başlayarak, üç ay içinde kabul etmeyi ve yürürlüğe koymayı şimdiden yükümlenir."

SEVR Madde 64: "Eğer Komisyonun saptadığı tarihten itibaren geçecek en çok bir yıllık süreç icerisinde, 62. maddenin kapsamı içinde bulunan Kürt halkı yani bu bölgede oturan halk çoğunluğu, Osmanlı devletinden ayrılarak tamamen 'Bağımsız' olmak arzusunu belirtir ve Milletler Topluluğu Cemiyeti'ne başvurursa ve eğer Cemiyet bu halkın bagımsızlık isteğini gerçeklestirebilecek kapasitede bulunduğuna inanırsa ve bunun yerine getirilmesini tavsiye ederse, Osmanlı devleti bu isteğe aynen uymayı ve bu bölgedeki bütün hak ve ünvanlarından vazgeçmeyi ve kendisini buna göre ayarlamayı şimdiden üstlenir. Bu vazgeçme işleminin ayrıntıları, başlıca müttefik güçlerle Osmanlı devleti arasında varılacak özel bir sözleşmeye bağlanacaktır. Bu vazgeçme işi tamamlandıktan ve Kürdistan devletinin bağımsızlığı gerçekleştirildikten sonra, bu bağımsız Kürt devletiyle günümüze kadar Kürdistan'ın bir parçası olan Musul ilinde yaşayan Kürtlerin kendi istekleriyle birleşmeyi istemeleri halinde müttefik güçler bu birleşmeye karşı hiçbir itirazda bulunmayacaklardır."

ona bağlı tüm emlak ve kurumları millîleştirecek ve yabancı sermayeye bir daha izin verilmeyecektir. millîleştirmeye girecek belli başlı alanlar şunlardır: Madenler, petrol, ormanlar, göller, büyük sanayi kuruluşları, dış ticaret, bankalar, sigortalar, demiryolları, telefon ve telgraf şebekeleri, radyo TV gibi haberleşme araçları, devlet üretme çiftlikleri, hazine ve vakıf malları, turistik alan ve tesisler v.s. dir. Bunlar halk iktidarının eliyle işletilecektir."

PKK terörünün ülkemizin bu bölümünde yarattığı ilk sonuçlarından biri, bu bölgede zengin olduğu konusunda hiç bir kuşku bulunmayan ve batının çok şiddetle ihtiyaç duyduğu yer altı kaynakları ve bu kaynakları geliştirmek üzere arama çalışmalarını durdurulmasıyla alınmıştır. Zaten Türkiye tarafından sınırlı ve zoraki bir şekilde yürütülen bu çalışmaların kesilmesi batılı güçlerin arzu ettiği bir sonuç olmuştur. Bu yıllarda siyasetçiler inanılmaz bir gaflet içinde batılı güçler tarafından ülkemizde Türkiye Cumhuriyetini parçalamak üzere savaşa sürülen emperyalizmin piyonu PKK'yı "üç beş baldırı çıplak" olarak nitelemişlerdir.

Oyun İçinde Oyun:
"Kurt kuzuyu yiyecek; bahane Kuveyt"

Saddam Hüseyin'in 1979 yılında Irak Devlet Başkanı olmadan önce, 1973 petrol ambargosunun ardından Irak yabancıların elinde bulunan petrol imtiyazlarını ortadan kaldırarak millîleştirdi. Bu millîleştirme operasyonunun arka plânında Saddam Hüseyin yer almaktaydı. Aynı tarihlerde başta Kuveyt olmak üzere diğer Arap ülkeleri de petroller ve buna ilişkin imtiyazlar millîleştirilmeye başlandı. Bu süreçte Suudi Arabistan petrolleri üzerinde imtiyaz sahibi olan Aramco'nun ortakları Mobil, Exxon, Chevron ve Texaco şirketin %60'lık payını Suudilere vermek zorunda kalmıştı. Suudi Krallığı topraklarındaki petrol gayrimenkul ve yatırımları 1976 mutabakatı ile millîleştirilmiş, Amerikan şirketlerine sadece Suudi petrolünün yüzde 80'ini pazarlama önceliği tanınmıştı. Saddam'ın Kuveyt'i işgal etmesinin ardından yaratılan Saddam korkusu akut bir sendroma dönüştürüldü. Aglo-Amerikan güçleri davet eden Şeyh ve Krallar daha önce millîleştirdikleri petrol imtiyazlarını ABD ve İngiliz askerlerinin ayakları altına serdiler.

KÖRFEZ SAVAŞI

Petrolü elde tutmanın büyük bir güç olduğunu bilen Saddam, İran Savaşı'ndan umduğunu elde edememiş üstelik Irak ekonomisi savaşın başladığı 1980 yılından daha kötü bir duruma

gelmişti. Saddam'a göre; Irak savaş müddetince İran'ın rejim ihracı tehdit ve tehlikesinden de diğer Arap ülkelerini korumuştu. Saddamın ülkesiyle birlikte katlandığı bu maliyet ve fedakarlığın karşılığı ödenmeliydi.

"Suudi ailesi ve Kuveyt'in Sabah ailesi savaş boyunca Irak'a milyarlarca dolar akıtmışlardı. Sadece Kuveyt 15 milyar dolar borç vermişti. Ne var ki faizsiz de olsa bu borç geri ödenecekti. Irak'ın borcu sadece Kuveyt'e değildi savaş içinde çeşitli kaynaklardan 60-80 milyar dolar borç almıştı. Azalan petrol fiyatları yüzünden bu borcu ödeyemiyordu. Saddam yakın çevresine; "hemen 30 milyar dolara ihtiyacım var, bunu vermezlerse, ben alırım" diyordu. İsrail'e ve İran'a ve Arap ailesinin tüm düşmanlarına karşı bu kadar büyük bir orduyu ayakta tutmanın bedeline, zengin Araplarda katlanmalıydı. Bu düşünceyle Saddam Kuveyt'ten savaş zamanı borcunu silmesini istedi. Kuveytliler yanaşmadılar, bunun yerine proje kredisi verebileceklerini söylediler. Bu yanıt Saddamı çileden çıkardı.

Diğer yandan Kuveyt başta olmak üzere Körfezin küçük prenslikleri OPEC tarafından kendilerine tanınan kotadan daha fazla ham petrol çıkarıyorlar ve dünya pazarlarına sürüyorlardı. Petrol bolluğu, fiyatları düşürüyor, Irak ne borçlarını ödeyebiliyor nede olukla para tüketen askerî harcamalarından geriye halkın refahını yükseltecek kaynak kalıyordu. Saddam, zengin körfez ülkelerinden 30 milyar dolar yardım yanında petrol üretimlerini kısarak, varil başına fiyatın yükseltilmesini istedi. İstediği 25 dolarlık fiyatın kabul edilmesini beklemeden Kuveyt sınırına asker yığmaya başladı."[139]

ABD bölge kaynaklarına el koyacak altın bir fırsat elde etmek üzereydi. zamanın hızla akarak Orta Doğu'da tüm kontrolün eline geçmesi için sabırsızlanıyordu. Sovyetler birliğinin dağıtıldığı ve soğuk savaşın bittiği bir ortamda ABD hegemonyasına

---

[139] Prof. Dr. Doğu Ergil, Körfez Bunalımı, sf 34,35, Gündoğan Yayınları Ankara 1990

kim karşı durabilirdi ki! ABD büyükelçisi April Glaspie işgalden iki gün önce Saddam'a; **ABD'nin Irak-Kuveyt diplomatik tartışmalarında tarafsız bir konumda** olduğunu söylemesi, Saddam'ı cesaretlendiren temel unsurdu ve Saddam'ın bu görüşmenin ardından 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etti. Artık zaman emperyalist güçlerin lehine akmaya başlayacaktı.

Kuveyt'in işgali, körfezde yer alan ve 1913'te Osmanlı Sadrazamı Mahmut Şevket Paşanın sadece toprağın üstüne bakarak çölden ibaret saydığı topraklarda kurulan, altı petrol dolu, genetik şeyhliklerin, krallıkların (devletlerin) hepsine derin bir korku salmıştı. Dünyanın kabadayısı köşesinde, Saddam ve Irak korkusunu tahrik ederek derinleştiriyor ve ellerini oğuşturarak bu ülkelerin kucağına koşmasını bekliyordu. Çok geçmeden körfez ülkeleri bir bir ABD'nin kucağına düştüler.

Orta Doğu'nun çelimsiz Arap kabadayısına karşı, diğer Arap ülkelerini, ABD koruması altına aldı. Yalnız ABD'nin bazı şartları vardı. Sözde korunanlar savaşın faturasını ödeyeceklerdi. Suudi Arabistan, Katar hemen ABD'ye askerî üs verecekti.

29 Kasım 1990'da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,Irak'a Kuveyt'in boşaltılması için 15 Ocak 1991'e kadar süre veriyor, buna ilave olarakta Irak Kuveyt'i boşaltmazsa Irak'a karşı kuvvet kullanmaya izin veren bir kararı onaylıyordu. Saddam'ın Kuveyt'i boşaltması durumunda, ABD körfezde yakaladığı Emperyalizm tarihinin en yağlı fırsatını elinden kaçırmış olacaktı. Birinci Dünya Savaşından bu yana tüm dünyaya yayılan 2. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemi boyunca komünizm korkusunu yayarak üs kurmadık, kontrol altına almadık ülke bırakmayan ABD'nin, bu fırsatı elinin tersiyle itmesi beklenemezdi. Irak korkup çekilmeyi arzu etse bile perde gerisinden birileri Saddam'a **"işgale devam ortak, sen bizim en sadık müttefikimiz olacaksın"** demiş olabilirler miydi? Kurduğu paktları emperyalist yayılmacılığının bir manivelası olarak kullanan ABD'nin Saddam Hüseyin'i cesaretlendirecek bu tür girişimleri olmadığını

geldiğimiz nokta itibariyle söylemenin pek de olanaklı olmadığı açık.

Dünyanın beklemediği işgal, Saddamın beklemediği bir müdahaleyle noktalandı. Anglo Amerikan güçlerce oluşturulan koalisyon Irak'ı en derin noktalarına kadar işgal edebilecek bir üstünlüğe sahipken, Irak'ın kara ve Hava güçleri tamamen imha edilmişken, Dünyanın beklemediği gelişme, savaşın Irak hududunda durmasıydı.

Saddam'ın varlığı ABD emperyalizmi açısından bir nimetti ve öyle kalmalıydı. Çünkü Saddam korkusu, İçinde Ülkemizin'de bulunduğu coğrafyanın, bölge ülkelerinin hamisi sıfatıyla ABD'ne bu ülkelerin ekonomilerinin ve kaynaklarının kılcal damarlarına kadar nüfuz etmesini sağlayacaktı.

Savaşın sonunda Irak'ta 36. paralelin üstü ve 33.paralelin altı uçuşa yasak bölge ilan edilerek, Irak iki paralelin arasına sıkıştırıldı. Kuzey'de Kürtler, Güney'de Şiiler ve ortada Iraklı Sünni Araplar. Irak fiilen üçe bölünmüştü. **Kuzey'de Kürtler saddam tehdidinden uzak ve ABD korumasında bir devlet kurdular.** Türkiye ısrarla ve inatla bu devletin varlığını görmezden geldi. Kuzeyde Türk nüfusun yoğun olduğu Kerkük, Musul kentlerindeki Türk varlığı, Türkiye'nin sözde müttefiki ABD tarafından da yok sayılıyordu.

Körfez savaşının ABD'ye ve İngiltere'ye bir maliyeti yoktu. Onlar ordu depolarında evsaf dışı kalacak silah ve mühimmatlarını ve top mermilerine uçak bombalarına yüklenmiş etkisi milyonlarca yıl sürecek, kesintisiz ve uzun yıllara yayılmış sessiz bir soykırıma neden olabilecek nükleer atıklarını (uranyum, amerikyum,plütonyum) ırak topraklarında imha ettiler, yeni silahlarını denediler. Ve bu arada uzun zamandır ciro yapamayan silah şirketlerine yeni siparişler vererek ordu mühimmat stoklarını yenilediler. Tüm bunların faturasını Başta Kuveyt olmak üzere Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar ödemek zorunda kaldı. Daha önce millîleştirilmiş petrollerin ya üretim ya da ihracat hakları yeniden Anglo-Amerikan şirketlerin eline geçti. Savaşın faturasını ödemekte zorlanan bu ülkeler borçlandırılarak tamamen ABD'ye bağımlı hale geldiler. Bu ülkelerin orduları lejyon birliklerine dönüştü. Ve ülkelerin her birine en az bir ABD üssü yerleştirildi.

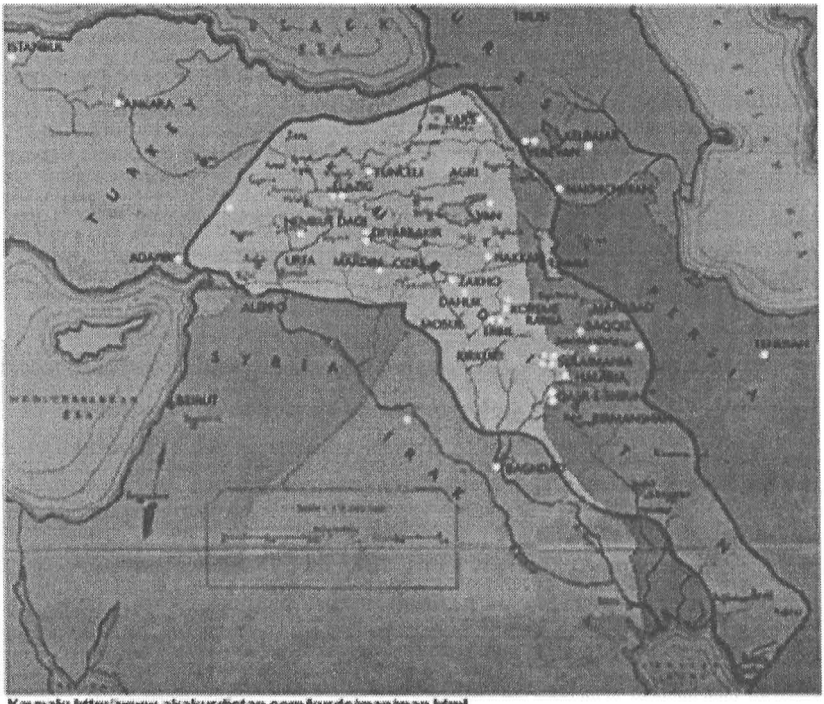
KÖRFEZ SAVAŞI VE TÜRKİYE

"Çember Daralıyor"

Körfez Savaşı'nın başlamasının hemen ardından Türkiye sınırlarına 600 bin civarında mülteci toplanmıştı. Bu mültecilerle Türkiye'ye (Hakkari ve Şırnak) aynı zamanda Bölücü terör örgütü militanları da sızıyordu. Nitekim savaşın ardından Türkiye içinde bölücü terör hızlı bir tırmanış içine girdi. ABD tarafından uçuşa yasak bölge olarak ilan edilen 36.paralelin üstü, Kuzey Irak bölücü örgütün adeta bir üssü haline geldi. Terörden en fazla faydayı sağlayan hiç kuşkusuz Türkiye üzerinde emelleri olanlardı. Çünkü terörle mücadele çok geniş bir alanda ve yüksek bir maliyetle yapılmaktaydı. Bir taraftan Körfez Savaşı, diğer taraftan Bölücü PKK terörüyle mücadele Türkiye ekonomisi üzerinde çok ağır bir yük bindirerek direncini de törpülemekteydi. Körfez savaşının hemen ardından ülke yöneticilerinin ağzından **"Güney-**

doğu'yu verelim kurtulalım, Güneydoğudan vergi toplayamadığımız gibi Türkiye'nin Batısından topladığımız vergileri Güneydoğu'da Doğuda harcıyoruz, burası bize yüktür" mealinde Sevr'i gönüllü gerçekleştirmeyi arzulayan açıklamalarda dökülüyordu. Bazen daha yumuşak bir görünümde, yine ayrışmayı öngören üniter devlet yapısına aykırı eyalet ve başkanlık sistemi gibi açıklamalarda yapılmaktaydı.

Bu açıklamaların aynı tarihlerde tarihin karanlık sayfalarından çıkarılan ve yoğun bir biçimde tedavüle sürülen aşağıda görülen Kürdistan haritasıyla bir ilgisi olabilir miydi?

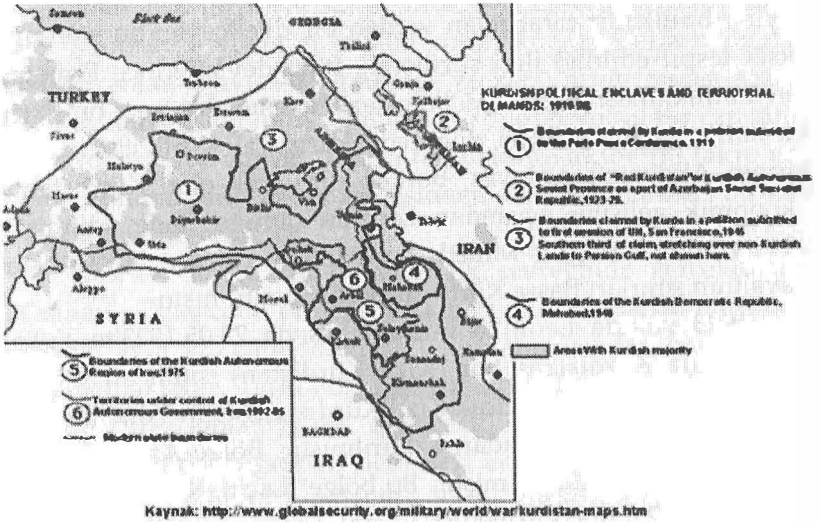

Kaynak: http://www.akakurdistan.com/kurds/map/map.html

Sevr'le ortaya çıkarılan yukarıdaki harita, bugün itibariyle daha önceki sayfalarda yer verdiğimiz "Petrol Koridoru" haritasıyla büyük ölçüde örtüşmekle birlikte, Türkiye sınırları içinde

kalan bölümünde yer alan topraklar Osmanlı'nın Vilayet-i Sitte'sini oluşturmaktaydı ve Mondros Ateşkes Antlaşmasının 24.maddesi; Vilâyât-i Sitte'de (Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Elazığ, Van, Bitlis) herhangi bir karışıklık çıkacak olursa, İtilâf devletlerine bu bölgede önemli gördükleri yerleri işgal edebilme hakkı veriyordu. İtilaf devletleri, Osmanlı devletinin bu bölgesinde cirit atan coğrafyacılardan, jeologlardan, madencilerden ve petrolcülerden derlediği bilgilerden bu bölgenin öneminin farkındaydı.

İtilaf devletleri Vilayet-i Sitte olarak adlandırılan bu bölgelerde çıkacak bir olaydan emindi, çünkü bu bölgede gelişecek olay ve taleplerin ardında organizatör sıfatıyla bizzat İngiltere ve üzerinde kraliçesinin resmi bulunan altınları yer almaktaydı. Lozan Atlaşmasıyla Türkiye Cumhuriyetinin sınırları ve egemenlik alanları belirlenmekle birlikte; İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği Birleşmiş Milletler ve ABD bölgede asla rahat durmayacak; bir taraftan kışkırtıcı bir rol üstlenirken bazen bölgede defakto durumlar yaratacak ve aynı zamanda işi teslimiyete vardıran, direnç kırıcı, satın alma faaliyetlerinde bulunacaklardı. Nitekim yukarıda yer alan harita böylesi faaliyetlerin bir sonucudur. Ve bu şekli alana kadar muhtelif aşamalardan geçmiştir.

Kaynak: http://www.globalsecurity.org/military/world/war/kurdistan-maps.htm

18 Ocak 1919 günü, Birinci Dünya Savaşının sona ermesinden iki ay sonra, savaşın galip devletleri ile yenilenleri arasında Paris'te Barış Müzakereleri başladı. Bu müzakerelere 32 devlet delegeleriyle, bir çok etnik grubu temsil ettiklerini iddia eden kişiler de katıldı. Bu kişilerden biri de Kürtler adına katıldığını bildiren Stokholm'daki Türk eski büyük elçişi Şerif Paşa'ydı.

Ermenileri temsilen Bagos Nubar Paşa'yla Aharonyan katılıyordu. Kürt ve Ermeni temsilcileri, Doğu Anadolu'nun Osmanlı topraklarından ayrılıp Ermeni ve Kürt bölgelerine bölünmesi hususunda müşterek gayret gösteriyorlardı.[140]

Paris Barış Konferansı esnasında Şerif Paşa'nın verdiği ya da Şerif Paşaya İtilaf Devletlerinin yazdırdığı dilekçeyle yukarıdaki haritada kırmızı sınır çizgisi içinde kalan bölgede (Diyarbakır, Harput-Elazığ, Bitlis, Musul, Urfa sancaklarının birleştirilmesi ve bu topraklar üzerinde) bir Kürt devletinin kurulması talep edilmiştir. Daha sonra İstanbul'da bulunan Fransız Komiserliği'ne

---

[140] Selehattin Çetiner, 1800'lerden Bu Yana Yabancı Devletlerin Yürüttükleri Siyasî Kürtçülük Faaliyetleri, Müdafaa-i Hukuk Dergisi, sayı 69, Mayıs 2004 sf,10

Seyit Abdulkadir tarafından verilen bir dilekçeyle; bu sınırların eksik tespit edildiği ileri sürülerek, İtilaf devletlerince Ermenistan'a bırakılması tasarlanan bölgeleri de içine alan yeni bir harita bir harita tanzim edilmiş, dilekçede; kurulacak Kürdistan'ın sınırlarının Akdeniz'e açılması, bunun kurulacak olan Kürdistan'ın ekonomik gelişimi açısından zorunlu olduğu ifade edilmiştir. 1945 yılında Birleşmiş Milletlere verilen bir dilekçeyle Kürdistan hayalinin sınırları Basra Körfezine kadar uzatılmıştır.

1923 yılında Lenin'in müsamahasıyla 23.05.1923'te Yukarı Karabağ'da Kurdistana Sor (Kızıl Kürdistan) isimli bir otonom cumhuriyet kurulmuş ancak Kızıl Kürdistan Stalin Yönetimi tarafından 1929 yılında ortadan kaldırılmıştır. Bölge Azeri Türklerinin kontrolüne terk edilmiştir. Bu bölge (Laçin, Kelbecer,Cebrail, Kubatlı) 1992 yılında Ermenistan tarafından işgal edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, İran'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilen kesiminde, Sovyet desteği ve yönlendirmesi ile 1946 yılında Mahabad Kürt Cumhuriyeti kurulmuş ancak, Sovyetler geri çekilince bu devlet yıkılmıştır.

TESADÜF YOK

Bugüne kadar PKK terörünün ve Körfez Savaşının ülkemizin sırtına yüklediği maliyetin ciddi bir hesabı yapılmamış. Ancak, neresinden bakılırsa bakılsın Türkiye ekonomisi üzerine binen yük 150 milyar doların altında değil. Bu hesabın içinde ödenen faizler yok. Emperyalist güçler, Türkiye Cumhuriyeti ile düşük yoğunluklu bir savaşı, ihanet ve yolsuzluklarla besleyerek, ortaya çıkardıkları yüklü faturayı Türk Ulusuna ödetmekteydiler. Ödemelerde açık kalan finansman IMF'ye borçlanılmak suretiyle karşılanıyordu. Emperyalist güçler bir taraftan Türkiye'yi borçlandırırken diğer taraftan ve ani mali krizler çıkarmak suretiyle yurt içinde yaratılan gelirin yurt dışına çıkarılmasını sağlayacak bir mekanizma geliştirmişlerdi. Her kriz Türkiye'yi IMF ile ku-

caklamak için bir fırsat sunuyordu. İMF'de onlara dolaylı, ancak net kontrol ve yönetim imkânı sunmaktaydı. Gelinen nokta da Başbakanlar, Duyun-u Umumiye'ye karşı açtığı savaşı kazanan TBMM gibi Millet iradesinin temsil edildiği kutsal bir çatı altında **"Batıda bir söz vardır, borç veren paranın akıbetini takip eder"** gibi, teslim olmuş, millet iradesinden uzak bir mandacı bir zihniyeti seslendireceklerdi.

Körfez Savaşı, 20 yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekleşen ve Osmanlı Devletinin ortadan kalkmasıyla sonuçlanan olaylar zincirinin aynı yüzyılın sonunda tekrarlanmasından öte bir anlam taşımamaktadır. Tarih bize yaşatarak öğretmiştir ki, **Basra körfezinde Mezopotamya'da gelişecek bir emperyalist saldırı, Anadoluyu'da doğrudan hedefleri arasına almaktadır.** Bu bağlamda 1913 yılında İngilizlerin Basra körfezine çıkmaları ve bu bölgede hakimiyet sağlamalarının hemen ardından, Anadolu'yu ele geçirmek üzere 1915 yılında Çanakkale önlerine kadar gelmeleri bir tesadüf değildir. **Çünkü Mezopotamya küçük Orta Doğu'nun, Anadolu ise Büyük Orta Doğu'nun kontrol noktasıdır.** Türkiye 20. yüzyılın son çeyreğine çok kritik bir görünümle girmiş, gelişen olaylar bu kritik yapıyı daha da kırılgan hale getirmiştir. İş başında olan hükümetler Orta Doğu'da gelişen olaylar karşısında ciddiyetten uzak, tarih bilincinden ve ulusal kimlikten yoksun politikalar izlemişler **"bir koyup üç alacağız"** gibi safsata, kumarbaz, gerçek olmayan ve tarihimize ve inançlarımızla asla bağdaşmayan düşüncelere boğulmuşlardır. 1980'li yıllarda temeli atılan bu anlayış, zamanla gelişerek "at pazarlığı" noktasına taşınmıştır. **Tarihi boyunca türlü her zorluğa ve bedele rağmen mazlumun yanında yer alan Türk ulusu, büyük bir talihsizlik eseri niteliksiz, basiretsiz yöneticileri devletinin yönetimine taşıyarak mevcut statüsünü, geleceğini, egemenliğini, tarih karşısında verdiği varolma savaşıyla elde ettiği kazanımları "ne idüğü belirsiz bir manda" uğruna sattırma noktasına itilmiştir.**

Türkiye'yi Körfez Savaşı'na, aldıkları talimatla Amerikan güçleriyle birlikte sokmak arzusuyla yanan ve bu arzuyu gerçek-

leştirmek için kamuoyunu bir koyup üç alacağız diyerek aldatmak isteyen siyasîler, bu amaçlarına ulaşamayınca; savaş esnasında Anglo-Amerikan güçlerine destek vermişler, Bu emperyalist güçlerde aldıkları destek karşısında, Türkiye'ye karşı kinlerini kusmakta gecikmemişlerdir. Örneğin 31 Mart 1995 tarihinde Londra'dan uydu kanalıyla MED-TV yayına girerek PKK'nın propagandasını yapmaya başlamıştır. Güneydoğu'da PKK tarafından yapılan katliamlar, Türkiye Cumhuriyetine başkaldırı övülmüş, tahrik edilmiştir. İngiltere bu televizyonun yayınlarının durdurulması konusunda kılını dâhi kıpırdatmayarak bir anlamda PKK propagandasını koruması altına almıştır. Bu süreçte PKK terörü ciddi bir tırmanış içine girmiştir.

Fransa'nın eski Cumhurbaşkanı Mitterrand'ın eşi Danielle Mitterrand'ın PKK'ya verdiği açık desteğe birde İngiltere Kraliçesi'nin; desteği eklenmiştir. Kraliçe Elizabeth kendisine ait Londra'da Suite 319, The Linnen Hall 162-168, Regent Street adresinde bulunan iş hanını PKK'ya bağlı 'Kürt İnsan Hakları Projesi'ne, PKK'nın diplomat yetiştirmesi için kiraya verdiği gibi, İngiltere aynı zamanda bu kuruluşa piyango idaresi vasıtasıyla yardımda bulunmayı da ihmal etmemiştir...

DÜN BUNLARI SÖYLÜYORLARDI

"Türkler insanlığın insan olmayan numuneleridir. medeniyetimizin bekası için onları Asya steplerine geri sürmeli veya Anadolu'da yok etmeliyiz. Türklerin yaptıkları kötülükler yalnız bir suretle ortadan kaldırılabilir. Kendileri yok olmakla"

William Ewart Gladstone
İngiltere Başbakanı

...Aynı maskara Osmanlılık devam ediyor. Fanatik cahil insanlar, barbar millet, kapitülasyonların da kalkmasını istiyorlar. Türkler daima Türk kalacaklar, hiçbir zaman Avrupalılaşmayacaklar..."[141]

Lord Salisbury

BUGÜN DÜNDEN FARKLI MI?

---

[141] Erol Ulubelen,İngiliz belgelerinde Türkiye, İstanbul Çağdaş yayınları Eylül 1982 sf, 77

AFGANİSTANLILAŞTIRILAN, IRAKLAŞTIRILAN, AFRİKALILAŞTIRILAN TÜRKİYE

LOZAN KARARTILIP SEVR PARLATILIYOR

"İhanetin Ayak Sesleri"

Avrupa Parlamentosu'nda hazırlanan "Türkiye'nin AB üyeliği" konulu rapor Geçtiğimiz Mayıs ayında (2003) AB Genel Kurulu'na sunuldu. 1 Nisan 2004 tarihinde Fransa'nın Strazburg kentinde yaptığı Genel kurul toplantısında oylanan Rapor, Hollandalı muhafazakar parlamenter Arie Oostlander tarafından kaleme alındı. **Oostlan**der raporuna göre;

- Türkiye Fundemantalizm (Kökten dincilik) korkusundan arınmalıdır.
- Türkiye katı laik tutumunu değiştirmeli ve laikliği, Avrupa ülkelerindeki örnekleri esas alarak yorumlamalıdır.
- **Kemalizm ideolojisi, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma yolunu kapatmaktadır.**
- Türkiye'de Kemalizm'in esas alınmadığı yeni bir anayasaya ihtiyaç bulunmaktadır.
- Heybeliada'daki ruhban okulu açılmalıdır.
- Türk ve Ermeniler arasında diyalog yoluyla kurulacak bir müzakere ortamıyla tarihi gerçekler konusunda uzlaşmaya varılmalıdır. (Ermeni soykırımı kabul edilmelidir) Bu konuda AP'nun daha önceki aldığı kararlar hususunda Türkiye duygusal olmamalıdır
- Türk Ordusu Türkiye'nin çoğulcu demokratik bir devlet olması önünde frenleyici bir unsurdur. Ordu'nun ve derin devlet olarak adlandırılan bürokratik kesimlerin reformlara ve uygulanmasına karşı dirençlerinin kırılması gerekir. Ordu'-

nun MGK, YÖK, RTÜK ve benzeri kurumlarla, ülke ekonomisi, eğitimi, kültürü üzerindeki etkisi tamamen kaldırılmalı, Devlet Güvenlik Mahkemeleri lağvedilmelidir.

- Lozan Antlaşmasının "azınlıklar" maddesinin geniş bir şekilde algılanmaması, yeni hazırlanacak anayasada bu hususun vurgulanması ve azınlıkların kültürel haklarının verilmesi,
- "Kürt Bölgeleri" olarak isimlendirilen bölgelerin sosyo-kültürel düzeylerinin yükseltilmesi,
- Azınlıklarla (Kürtler, Aleviler ve Roma Halkları) ilgili yasal düzenlemelerin desteklenmesi, ve bu düzenlemelerin hayata geçirilmesi,
- Leyla Zana ve arkadaşları serbest bırakılmalıdır.

SİZCE BU NE?

``Hep konuştular, demir ağlarla ördük dediler. Ne ördünüz, bugüne kadar laftan başka...``

Geçmişten adam hisse kaparmış. Ne masal şey!
Beş bin senelik kıssa yarım hisse mi verdi?
Tarihi tekerrür diye tarif ediyorlar.
Hiç, ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?

Mehmet Akif, Safahat

DEMİR AĞLARLA ÖRENLER

MAYIS 1919

Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk 1919 yılı Mayısının 19'uncu gününde Samsun'a çıktığında Ülkenin genel durumu ve görünüşünü Nutuk'da şöyle tasvir etmektedir.

- Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu grup, I. Dünya Savaşı'nda yenilmiş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır bir ateşkes anlaşması imzalanmıştır.

- Büyük Savaşın uzun yılları boyunca millet yorgun ve fakir bir durumda. Milleti ve memleketi I. Dünya Savaşı'na sürükleyenler, kendi hayatlarını kurtarma kaygısına düşerek memleketten kaçmışlar. Saltanat ve hilâfet makamında oturan Vahdettin soysuzlaşmış, şahsını ve bir de tahtını koruyabileceğini hayal ettiği alçakça tedbirler araştırmaktadır.

- Damat Ferit Paşa hükümeti âciz, haysiyetsiz ve korkak. Yalnız padişahın iradesine boyun eğmekte ve onunla birlikte kendilerini koruyabilecekleri herhangi bir duruma razıdır.

- Ordunun elinden silâhları ve cephanesi alınmış ve alınmaktadır.

- İtilâf Devletleri, ateşkes anlaşmasının hükümlerine uymayı gerekli bulmuyorlar.

- Birer bahane ile İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul' da. Adana ili Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntap (Gaziantep) İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da İtalyan askerî birlikleri, Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor.

- Her tarafta yabancı subay ve memurlar ile özel ajanlar faaliyette.

- 15 Mayıs 1919'da, İtilâf Devletleri'nin uygun bulması ile Yunan ordusu da İzmir'e çıkartılıyor.

- Memleketin her tarafında Hristiyan azınlıklar gizli veya açıktan açığa kendi özel emel ve maksatlarını gerçekleştirmeye devleti bir an önce çökertmeye çalışıyorlar.

- İstanbul Rum Patrikhanesi'nde kurulan Mavri Mira Heyeti illerde çeteler kurmak ve idare etmek, gösteri toplantıları ve propagandalar yaptırmakla meşgul. Yunan Kızılhaç'ı ve Resmî Göçmenler Komisyonu, Mavri Mira Heyeti'nin çalışmalarını kolaylaştırmakla görevli. Rum okullarının izni teşkilâtları, yirmi yaşından yukarı gençleri de içine almak üzere her yerde kuruluşunu tamamlıyor.

- Ermeni Patriği Zazen Efendi, Mavri Mira Hey'eti ile birlikte çalışıyor. Ermeni hazırlığı da tıpkı Rum hazırlığı gibi ilerliyor. Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz sahillerinde örgütlenmiş olan İstanbul'daki merkeze bağlı bulunan Pontus Cemiyeti hiç bir engelle karşılaşmadan kolaylıkla ve başarıyla çalışıyor.

- Bu dernekler dışında, Diyarbakır, Bitlis, Elâzığ illerinde, İstanbul'dan idare edilen Kürt Teali Cemiyeti vardı. Bu derneğin amacı yabancı devletlerin himâyesi altında bir Kürt devleti kurmaktı. Konya ve dolaylarında İstanbul'dan yönetilen Tealî-i İslâm Cemiyeti'nin kurulmasına çalışılıyordu. Memleketin hemen her tarafında itilâf ve Hürriyet, Sulh ve Selâmet Cemiyetleri de vardı.

- İstanbul'da çeşitli maksatlarla gizli ve açık olmak üzere kurulmuş, parti veya dernek adı altında birtakım kuruluşlar da vardı.

- İstanbul'da önemli sayılabilecek kuruluşlardan biri İngiliz Muhipleri Cemiyeti idi. (...) Bu derneği kuranlar kendi şahıslarını ve kendi çıkarlarını gözetenler ile, kendi çıkarlarının korunma çaresini Lloyd George hükümeti aracılığı ile İngiliz himâyesini sağlamakta arayanlardır. Bu zavallıların, İngiliz Devleti'nin Osmanlı

Devleti'ni bir bütün olarak korumak ve himaye etmek isteğinde olup olamayacağını bir defa olsun dikkate alıp almadıkları, üzerinde düşünülmeye değer. Bu derneğe girenlerin başında Osmanlı Padişahı ve Halîfe-i Rûy-i Zemîn unvanını taşıyan Vahdettin, Damat Ferit Paşa, **Dahiliye Nâzırı olan Ali Kemal (ARTİN KEMAL)**, Adil ve Mehmet Ali Beyler ile Sait Molla bulunuyordu. Dernekte **Rahip Frew** gibi İngiliz milletinden bazı macera heveslileri de vardı. (...) Bu derneğin iki yönü ve iki ayrı niteliği vardı. Biri açık yönü ve usulüne uygun teşebbüslerle İngiliz himâyesini sağlama amacına yönelmiş olan niteliği idi. Öteki de gizli yönüydü. Asıl faaliyet bu gizli yöndeydi. Memleket içinde örgütlenerek isyan ve ihtilâl çıkarmak, **millî şuuru felce uğratmak, yabancı müdahalesini kolaylaştırmak gibi haince teşebbüsler**, derneğin bu gizli kolu tarafından idare edilmekte idi.

ADAM GİBİ ADAMLAR: "YA İSTİKLAL YA ÖLÜM !"

İşte bu şartlar altında; **"YA İSTİKLAL YA ÖLÜM"** kararı alındı. Yine büyük önder Mustafa Kemal ATATÜRK bu kararın dayandığı güçlü muhakeme ve mantığı şu sözlerle ifade etmektedir;

"Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke, ancak tam istiklâle sahip olmakla gerçekleştirilebilir. **Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun istiklâlden yoksun millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye layık görülemez."**

"Yabancı bir devletin koruyup kollayıcılığını kabul etmek insanlık vasıflarından yoksunluğu, güçsüzlük ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten de bu seviyesizliğe düşmemiş olanların, isteyerek başına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez. Halbuki Türk'ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir!"...

"O halde, ya istiklâl ya ölüm! İşte gerçek kurtuluş isteyenlerin parolası bu olacaktır. Bir an için, bu kararın uygulanmasında başarısızlığa uğranacağını farz edelim. Ne olacaktı? Esirlik! Peki efendim. Öteki kararlara boyun eğme durumunda sonuç bunun aynı değil miydi? Şu farkla ki, **istiklâli için ölümü göze alan bir millet, insanlık haysiyet ve şerefinin gereği olan bütün fedakarlığı yapmakla teselli bulur ve hiç şüphesiz, esirlik zincirini kendi elleriyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete bakarak dost ve düşman gözündeki yeri bambaşka olur.** Sonra, Osmanlı hânedan ve saltanatının devam ettirilmesine çalışmak, elbette Türk milletine karşı en büyük kötülüğü işlemekti. Çünkü, millet her türlü fedakarlığı göze alarak istiklâlini kazanmış olsa da, saltanat sürüp gittiği taktirde, bu istiklâle kazanılmış gözüyle bakılamazdı. Artık, vatan ve milletle hiçbir vicdan ve fikir bağlantısı kalmamış bir sürü delinin, devlet ve milletin istiklâl ve haysiyetinin koruyucusu mevkiinde bulundurulmasına nasıl göz yumulabirdi?"

Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Samsun'da yaktıkları meşale'nin aydınlığı dalga dalga Anadolu'ya yayıldı. O gün Samsun'da doğan Mayıs güneşinin başlattığı ayaklanma, Ulusal Kurtuluş hareketine ve Emperyalizmin Anadolu'daki kanlı elini bileklerinden kesip atan, Ulusal Kurtuluş Savaşına dönüştü. Kazanılan Büyük Zaferden sonra Kurulan Türkiye Cumhuriyeti, siyasal ve ekonomik bağımsızlığı temel aldı. İzmir'de 17 Şubat- 4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanan iktisat kongresinde ekonominin inşası bu doğrultuda olmuştu. 1929 yılında çıkan dünya ekonomik krizi ulusal ekonomi içinde özel ekonomi yanında kamu ekonomisinin de bulunmasının bir zorunluluk olduğunu ortaya koyuyordu.

Atatürk bu durumu şöyle tanımlamaktaydı; "...İktisat politikasının önemli amaçlarından biride halk çıkarlarını doğrudan doğruya ilgilendirecek iktisadi müessese ve teşebbüsleri, mali ve fenni gücümüzün el verdiği oranda devletleştirmektir... **Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sistemi 19. yüzyıldan beri sosya-**

lizm kuramcılarının ileri sürdükleri fikirlerden alınarak Türkçe'ye çevrilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye has bir sistemdir"

İLK ZAMANLAR DEMİRYOLLARI, BANKALAR,SU, ELEKTRİK, TRAMVAY, MADENLER, TELEFON, KİBRİT VE ÇAKMAK, HAVAGAZI, RIHTIMLAR, DOKLAR, ANTREPOLAR, TÜTÜN, İNCİR... YABANCILARIN ELİNDEYDİ. DUYÜNU UMUMİYE TÜM GELİR KAYNAKLARINI ELİNDE TUTUYORDU

Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün verdiği direktif doğrultusunda, ekonomisi tamamen yabancıların elinde olan Türkiye Cumhuriyetinin mevcut durumu değişmeye başlamıştı. Tamamen yabancıların elinde olan demiryolları, su, elektrik, tranvay, tünel,madenler telefon işletmeleri rıhtımlar, dok ve antrepolar, havagazı işletmeleri... 1928 den başlayarak 1943 yılına kadar millîleştirildi. Kibrit ve çakmak, bankacılık ve sair alanlarda verilen imtiyazlar bir bir fesih edildi.

Cumhuriyeti kuranlar borçtan, borçlanmadan uzak kaldılar. Çünkü borç, onlar tarafından "Düyunu Umumiye" Türk köylüsünün dökülen kanı, eli kolu bağlanmış bir devlet, ülke kaynaklarına el koymanın en kestirme yolu olarak tanımlanmakta ve öylede algılamaktaydılar.

Fesih edilen kurumların içinde kuşkusuz en önemlisi Düyunu Umumiyedir. 1933 yılında Bütçe Encümeni Reisi Hasan Fehmi Ataç Düyunu Umumiye kurumunun feshi ile ilgili olarak söyledikleri kulaklara küpe olacak cinstendir.

Düyunu Umumiye; "Türkiye'yi yaklaşık seksen yıl süre ile baskı altında tutarak mali varlığını ve ekonomisini tahrip eden sömürü kurumundan başka bir şey değildir. Fakat, Cumhuriyet Hükümeti her yıl oldu bittileri biraz daha genişleterek birkaç yıl içerisinde Düyunu Umumiyenin elinde hiçbir gelir bırakmadı. Eski sözleşme ve ayrıcalıkları hukuken iptal etmiş oldu.

1928 sözleşmesi iki önemli sonuç ifade eder. Biri Düyunu Umumiye müessesesinin sonsuza kadar toprağa gömülmüş olması. Diğeri de borç miktarını ortalama hesapla yarıya indirmesidir. Millete ve tarihe diyebiliriz ki çok kötü mirasları içte ve dışta tamamen hallettik ve azami menfaatinizi de temine muvaffak olduk. Bütün gelir kaynaklarınız hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmayarak elinize ve emrinize hazırdır. Borç işlerinde hiçbir imtiyaz kalmamıştır."[142]

1931 yılında İktisat Vekili Mustafa Şeref bey (Özkan) ise genç Türkiye Cumhuriyetinde gelişmeye başlayan ulusal ekonomiyi değerlendirirken; "Bu memlekette bir vakitler şimendiferler, bankalar ticaret, sanayi, millî şirketlerin hisse senetleri hatta en iyi tarlalar ve şehirler dahilindeki en iyi emlak Türklerin değil yabancıların elinde idi. Bu memleket tarihinde millî iktisat namıyla hiç bir mevhum kavrayamamıştır. millî iktisattan bahsetmek bir vakitler bir kabahat, bir vakitlerde bir muammadan bahsetmek gibi bir şeydi."[143] demekteydi.

Buradan hareketle, bu zor yıllarda kurulan Sümerbank, Etibank, İş Bankası, Emlak Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası... gibi Kamu İktisadi Kurumları sanayiden-ticarete, tarımdan- hayvancılığa, madenden-bankacılığa, tekstilden-enerjiye... kadar uzanan alanlarda Türkiye ekonomisini omuzlamıştı.

1939 yılında Manisa Milletvekili Hikmet Bayur, Cumhuriyetin kuruluş dönemini tanımlarken Türkiye ekonomisini omuzlayan bu kuruluşların önemini ve bu kuruluşları var edebilmenin ne denli büyük bir zafer olduğunu: "**Müesseseler (kurumlar) devletin sermayesinin bulunduğu müesseseler; fabrika, maden vs işleten veya sadece bankacılık yapan müesseselerimizin bugünkü çalışma sahaları doğrudan doğruya gayri Türklerin e-**

---

[142] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 225, Bilgi Yayınevi, Aralık – 1987

[143] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 46, Bilgi Yayınevi, Aralık - 1987

linden alınmış olan mühim sahalardır. Bu ise cumhuriyetin çok esaslı fütuhatıdır. kıymeti büyüktür. Osmanlı İmparatorluğunun büyüklük devrinde yaptığı fütühattan (zaferler) daha büyük fütühattır. İktisat sahası, para işleri sahası Türk'e tamamıyla yeni açılan sahalardır ve Türk bu işlerin yabancısıdır. acemisidir. Yeni başlayan öğrencisidir. iki asırdır iktisat sahasında sıfıra inmişizdir. Cumhuriyet bugünkü tutumla memleketi bugünkü hale getirmiştir. Onun için bunun üzerine titremeliyiz."[144] demek suretiyle vurguluyordu.

Türkiye Cumhuriyetini kuran kadroların küreselleşme, uluslararası piyasa işleyişinin tehlikeleri konusunda bir şey söylememiş olmaları elbette düşünülemez. Çünkü serbest ticaret ve ihanetlerin yıktığı bir imparatorluğun külleri ve yıkıntılarının üstünde her türlü zorluğa bilgi ve inançla direnerek bir ulus yaratanlar, gerek içinde bulundukları zamanın ekonomi politiğini ve gerekse geleceğin dünyasına hakim olacak ekonomi politik eğilimlerin ne denli bir tehdit unsuru olabileceğini öngörebilecek kadar basiret sahibiydiler.

İşte yine 1931 yılında İktisat Vekili Mustafa Şeref bey (Özkan) bugünkü anlamda küreselleşme ve uluslararası piyasanın işleyiş sistematiği hususundaki tehdit ve tehlikeleri şu sözlerle açıklamaktadır; **"Eğer bir millet istihsal hususunda geri ise, teknik amiller (güçler) hususunda ilerlememiş ise, o memleketin dengesini vücuda getirmeyi uluslararası piyasanın düzenleyişine terk etmek o memleketin yıkılışına göz yummak olur. Her sene bilanço açığını (dış ticaret açığı) milletin öteden beri toplamış ve asırlardan beri biriktirmiş olduğu menkul kıymetlerle ödemek mecburiyetine düşer. Açık senelerce devam ettiği takdirde; memleket dahilinde mücevherat ve sair değerli eşyadan, ev ağırlıklarından başlayarak, nihayet o memleketin şimendi-**

---

[144] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 19, Bilgi Yayınevi, Aralık – 1987

ferlerinin, bankalarının, ticarî ve sınai teşebbüslerinin, arazinin ecnebilere geçmesine kadar varabilir".[145]

O yıllarda bugünün uluslararası kuruluşları yoktu. Türkiye Cumhuriyeti ve onun inançlı açık sözlü kadroları tarihinden aldığı dersi bir taraftan topluma anlatarak ulusal bilincin uyanık kalmasını sağlarken, diğer taraftan içimizden çıkması olası hainlerinde hafiften kulaklarını çekiyorlardı.

Onlardan biriside Rasih Kaplan'dı Rasih Kaplan, yabancılar ve onlarla olan ilişkiler konusunda 1939 yılında bakın ne söylüyor; "Özellikle yürütme işlerinde yabancılardan rapor almak kadar tehlikeli bir şey yoktur. Onun için, onlar yalnız hoca olarak kalmalıdır. Müdür olamazlar. Yabancı müdür olduğu zaman çok tehlikelidir. Zararlı sonuçlar alırız."[146] (

Peki Mustafa Kemal Atatürk'ün; **"Çalışmadan, yorulmadan öğrenmeden rahat yaşama yollarını aramayı alışkanlık haline getirmiş milletler, evvela haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini ve daha sonra istiklâllerini kaybetmeye mahkumdurlar"** sözü o yıllarda bakanlıkların koridorlarında iş bağlamak için dolaşan hangi komisyoncu ve hangi bezirganlara ve hangi yabancı uzmanlara atılmış bir tokattı?

Her şey, uykusuz soğuk geceler, bir karış şimendifer ve sanayileşme, hepsinden önemlisi tam bağımsız bir ülke içindi. Tüm zamanlarını sömürge ekonomisinden kurtulmak ve kalkınabilmek için harcadılar. Ceplerinde Türk lirasının dışında para taşımadılar. Bitkin, topraksız köylüyü milletin efendisi, Bütçeyi denk yaptılar. Sorumsuzca harcayabilecekleri bir miras da yoktu. Aslında var olan, parayla ölçülebilen bir değer bulabilmek de olası değildi. Var olanlar da Albert'in, Hadkinson'un Alfred'in, Artin'in, Hirelambos'un, Yovan'larındı

---

[145] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 33, Bilgi Yayınevi, Aralık - 1987

[146] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 211, Bilgi Yayınevi, Aralık - 1987

ONLARIN CESARETİ SADECE SAVAŞ MEYDANLARINDA KAHRAMANLIK DESTANLARI YAZMADI. ONLAR AYNI ZAMANDA SANAYİLEŞMENİN ALFEBESİNİ DE YAZACAK KADAR BİLGİ VE İNANÇ ABİDESİYDİLER

Uykusuz geceler, inanç hammadde kaynağını fabrikaya, fabrikada üretileni pazara bağladı. Bu akımın üzerinde inatla durdular. Üzerinde inatla durdukları ise sanayileşmenin alfabesinden öte bir şey değildi.

1932 yılında Mustafa Şeref Bey; **"Hiç tereddüt etmeksizin arz edeyim ki, hükümet millî fabrikaların memleket hammaddeleri kullanmasını, üretim kaynaklarımızın gelecekteki güvencesi bakımından en önemli dayanak saymaktadır. Hükümetin esas programı, millî fabrikaların memleket hammaddelerini kullanmaları hususunu temindir. Bu hususta memleket ekonomisini en iyi surette koruyacak tedbirler alacağız."**[147] derken, ülkenin özel sektörünün içinde bulunduğu durum pek de iç açıcı bir noktada değildir. Ülkenin özel sektörünün içinde bulunduğu durumu, bir memleket gezisi sonrası Celal Bayar şöyle açıklamaktadır.

Celal Bayar'a göre ülkenin özel sermayesi; **1-**Belli alanlarda yerleşmeyi salt kendi açılarından karlı gören yabancı sermayeye paravanlık edenler. **2-**Fabrika kurmadan, kurma izni alıp, spekülasyon amacıyla bu izni sermaye gibi ellerinde tutanlar. **3-**Milli ekonomi gereklerine aldırmaksızın, devletin yüksek himaye tedbirlerini kişisel gündelik çıkarları için sömürenler. Olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. Kısaca Cumhuriyeti kuranların gösterdiği çalışma ve inançlarının getirdiği başarıya, özel kesim ortak olmamış ya da olmayı istememişti. **İşin özünde, bugün devleti ve devlet kurumlarını kötüleyenlerin de öyle başarılı bir**

---

[147].Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 109, Bilgi Yayınevi, Aralık - 1987

geçmişleri yoktu. Ancak bu bugün için özel sermayenin Celal Bayar'ın tanımladığı noktadan uzak olduğu anlamına da gelmiyor.

Celal Bayar ülkenin özel sermayesini gruplandırırken ardından bunun nedenlerine iniyordu. Celal Bayar'a göre; Sanayileşme konusunda devletler birbirine karışmaktaydılar. Artık bir ülkeyi sanayileştirmemek, sanayileşme sürecinden alıkoymak önemli bir iş halini almıştı. Hatta bazı devletler için bir diğer devlette sanayileşmeye karşı insanları bulmak ve hatta bu gibi insanları yaratmak bu işin önemli bir parçasıydı. Çünkü; **bir ülkeyi sanayileştirmemek, sanayileşme sürecinden alıkoymak üretimine pazarına ve önemlisi hammadde kaynaklarına el koyma imkânı vermekteydi.**

1933 'ün Aralık ayında Eskişehir Şeker Fabrikası'nda Başbakan İsmet İnönü ise; **"Sanayisi geri kalmış memleketler sanayi tesisi kurmaya teşebbüs ettikleri zaman sanayisi ileri memleketler ona gülerler. Bir memlekette sanayi tesisi heves edildiği kadar kolay değildir. Bunun için teşkilat ister, sermaye ister. En hevesliler iki senelik zorluk karşısında teşebbüslerinden vazgeçerler. Yüksek hayat yaşamak isteyen milletler, bu davadan vazgeçemezler.ve geçemeyeceklerdir. Milletler ailesi içinde layık olduğu yüksek yeri tutmak için sanayii ne olursa olsun kurmak lâzımdır."**[148] demekteydi.

Türkiye Cumhuriyetini kuranların Anadolu'ya çaldıkları sanayileşme mayasının yavaş yavaş demir çelik, lokomotif, demiryolu, motor, makine uçak, tekstil fabrikalarına dönüşmeye başlamasından sonra, Türkiye'yi sanayileştirmemek, sanayileşme sürecinden alıkoymak yönünde güçlü devletlerin karışmaları, çok net bir şekilde görülmeye başlanır. Üstelik Türkiye Cumhuriyetini sanayileşme yolundan alıkoymak isteyenler niyetlerini gizleme ihtiyacını dâhi hissetmezler.

---

[148] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf 111, Bilgi Yayınevi, Aralık - 1987

İşte bunlardan biri "Thornburg Raporu", belki de niyet ve amaçların hiçbir yoruma meydan vermeden açık ve anlaşılabilir olması açısından en önemlisi

TÜRKİYE'Yİ SANAYİLEŞTİRMEK İSTEYENLERE AMERİKALILAR İYİ MESAİ ARKADAŞI OLARAK BAKMAZLAR !

1946 yılında Türkiye'ye yapılacak ekonomik yardım öncesi ABD kongresine bir rapor sunmak üzere 20.yüzyıl vakfı tarafından görevlendirilen ve hiç bir resmi sıfatı olmayan Thornburg Türkiye'de büyük ilgi ile karşılanmıştır. Hatta Vatan Gazetesi Thornburg için "Büyük Türk Dostu" şeklinde manşet atar. Türk devleti bu şahsa tüm kuruluşlarının bilgilerini açar. Nihayetinde Thornburg; Türkiye'nin bugünkü ekonomik durumunun tenkidi adlı bir rapor hazırlar.

İşte Thornburg'un 1946 tarihli raporunda yazılanlar; "Türkiye'nin ağır sanayi kurması gerekli değildir. Karabük Demir Çelik fabrikası tasfiye edilmelidir. Yine Türkiye; uçak, makine, motor projelerini iptal etmeli, bu tür yatırımlara yönelmemelidir. Sanayi bırakılmalı, tarımla kalkınmaya yönelinmelidir. Demiryolları yerine karayolları yapılmalıdır. ve diğerleri tüm bunlar için gerekli sermaye ABD tarafından verilecektir."

Thornburg devam eder; **"Esas itibariyle ziraatçı olan ve ziraat için lüzumlu olan çelik saban ve sair malzemeyi henüz yapamayan bir memleketin lokomotif inşaa etme arzusu mevsimsizdir. Türk makamları bu şekilde düşündükleri müddetçe dolarlarımızın ve bu gibi makineleri imâl edecek malzemelerimizin vatanımızda kullanılması daha iyi olacaktır. (Türkiye bu rapor öncesi, 125 lokomotif imâl edebilecek bir fabrika kurmak için Amerikan İthalat ve İhracat bankasından 14 milyon dolar kredi istemiştir.)**

Uçak ve dizel motorlarıyla sair girift makineler imâli için Ankara'da bir fabrika tesis etmek tasavvuru da aynı sınıfa da-

hil edilebilir. Lokomotif imâline ve bu sayfalarda zikrettiğimiz sair imâlata ait tasavvurları da aynı şekilde telakki etmemiz lâzımdır. Bu gibi tasavvurları hazırlayan veya mütâlaa eden kimselere Amerikalılar iyi mesai arkadaşı nazarıyla bakamayacakları gibi, memleketin mali kaynaklarını böyle projelere tahsis eden bir hükümetin de yabancı sermayedarlara itimat telkin ettiği iddia olunamaz..."[149]

Thornburg'a göre iyi dost olmak için; teslim olmak, üretmek yerine tüketmek, sanayileşmemek, tüketim için verilecek sözde sermeyenin daha sonra tahsil edilecek bir borç olduğunu düşünmemek gereklidir. Yani **Çalışmadan, yorulmadan öğrenmeden ve üretmeden rahat yaşayacağız ve bunu alışkanlık haline getireceğiz. Bunların karşılığında evvela haysiyetimizin, sonra hürriyetimizin ve daha sonra istiklâlimizi kaybettiğimizin farkında olamayacak kadar gaflet içerisinde olacağız.**

Tamamlayamadığımız, esasen başlayamadığımız sanayileşme sürecinde, Thornburg'un raporu ne ilk ne de son. Dün Celal Bayar'ın ulusların sömürgeleştirilmesi noktasında dikkatimizi çektiği "bazı devletlerin bir diğer devlette sanayileşmeye karşı insanları bulmak ve hatta bu gibi insanları yaratmak " için ortaya koyduğu çabalar, 1940'lı yıllardan sonra meyvelerini vermeye başlar. İçinde bulunduğumuz yıllarda artık bu insanlar, yine bu amaca yönelik olarak kurulmuş dernekler, vakıflar kurumsallaşmış, üstelik bir okul görevi üstlenmiş olarak dallanıp budaklanıp köklerini de ekonomik, siyasal, sosyal ve akademik yapılarımızın en derinlerine salmışlardır.

İşte kurumsallaşmış bu yapı, Türkiye Cumhuriyetinin medeniyet seviyesini aşağılara çeken en önemli unsurların başında gelir. Çünkü Türkiye Cumhuriyetinin temelindeki medeniyet algılaması sanayileşme ile eş anlamlı kullanılmaktadır.

---

[149] Ersal Yavi, Batırılan Bir Ülke Nasıl Kurtarılır, sf,563, Yazıcı Yayınevi, İzmir-2001

Yıl 1935. İktisat Vekili Celal Bayar bakın neler söylüyor; **"...Benim nazarımda endüstri müsavi (eşit) medeniyet, medeniyet müsavi endüstri demektir. Toplumsal hayat seviyesini yükseltmek için mutlaka endüstri sahasında çok ileri adımlar atmak mecburiyeti vardır."** [150]

1933 yılında, modern ve ileri bir milletin endüstrisiz olamayacağını söyleyen, Siirt Milletvekili ve İş Bankası İdare Meclisi Başkanı Mahmut Bey de bugünün Türkiye'sinin ekonomi-politiğinin yanlışlığını 69 yıl öncesinden aydınlatıyor;

"İktisadiyatımızı gelişigüzel bir cereyana bırakmak bugünkü zorunlulukların gereklerine hiç uymaz. Onu pek sıkı bir kontrole tabi tutmak lâzımdır. Bu kontrolü ancak ve yalnız devlet yapabilir. Sanayiimizi yeni baştan kuruyoruz. Bu hareket bir çok fedakarlıkları icap ettiriyor. Hiçbir memleket tüketim maddelerini mutlaka dışarıdan aldığı fiyatlardan daha ucuza sağlamak kararıyla sanayisini kurmaz. millî sanayisini kurmak için yapar. Sanayi çok ileri olan memleketlerde bile, öyle maddeler var ki, serbest rekabet karşısında ayakta durmasına imkân yoktur. Rekabetin ekseni maliyet fiyatıdır. Maliyet fiyatı ise özel mahalli, maddi ve hatta manevi bir çok etkenlerin tesirinden kurtulamaz. Bütün memleketlerin maliyet fiyatını azaltmak kabiliyeti aynı derecede değildir. Onun için, sanayiini kuran her memleket gümrük korumalarıyla onu müdafaa etmeye mecburdur. Biz bile eğer buğdaya gümrük koymamış olsa idik. Türkiye bugün ekmeğini hariçten tedarik mecburiyetinde kalırdı."[151]

Siirt Milletvekili ve İş Bankası İdare meclis Başkanı Mahmut Beyin ifadelerinden yapılacak çıkarımlardan en önemlilerinden biri sanayileşmenin altındaki ulusal bilincin ortaya çıkarılmasıdır.

---

[150] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf112, Bilgi Yayınevi, Aralık - 1987

[151] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf118, 119, Bilgi Yayınevi, Aralık -1987

Buna göre **sanayileşme**; bir malı ucuza üretmek ya da o malı ucuza sağlamak için değil, millî **sanayii kurmak için yapılmalıdır**.

Bir diğer önemli çıkarım ise; gümrük korumalarıyla millî sanayiinin korunmasıdır. Dün Celal Bayar'ın işaret ettiği, sanayileşme konusunda devletlerin birbirine karıştığı, bazı devletlerin bir diğer devlette sanayileşmeye karşı insanları bulmak ve hatta bu gibi insanları yaratmak noktasında çaba sarf ettiği gerçeğinden hareketle bugün, **ele geçirilmiş insanlar yine sanayileşme sürecinden Türkiye Cumhuriyetini alıkoymak üzere kurulmuş dernek, vakıf ve onların sömürgeleştirilmiş kafalara sahip sözcüleri tarafından bizlere çağdışı olarak sunulan cumhuriyet yaklaşımları,** içinde bulunduğumuz süreçte ABD ve Avrupa Birliği tarafından uygulanan temel ekonomik politikalar olarak tezahür etmesi, Türk Devriminin yapıcılarının ne kadar basiretli ve ne kadar büyük vatansever olduklarının en önemli kanıtıdır.

Örneğin; son birkaç yıldır dünya demir çelik endüstrisinde yaşanan kriz nedeniyle, ABD Ticaret Bakanı ve yardımcısı, ABD'nin yüksek maliyetli demir çelik üretimini ucuz ithalattan korumak amacıyla (ABD demir çelik üretimi ucuz ithalat karşısında rekabet gücünü kaybetmişti) demir çelik üreticisi Çin, Japonya, Rusya, Almanya, Kore'yi dolaşıp dünyanın çelik devlerine "üretimi azaltıp fiyatları arttırın" baskısını uyguladı. Bundan sonuç alamayan ABD Ticaret Bakanlığı bir kez de ikna turu yaptı. Tüm bu baskı ve ikna çalışmalarından bir sonuç alamayan ABD demir çelik sektöründe başlayan iflasların hemen ardından demir çelik ithalatına %30 lar mertebesinde gümrük vergisi koyarak kendi demir çelik sanayisini koruma altına aldı. Benzer bir uygulamada Avrupa birliğinden geldi. Avrupa Birliği de demir çelik ürünleri ithalatına kota koyarak üye ülkelerin demir çelik sanayiini koruma altına aldı. İşin garip tarafı gümrük birliği ile tek taraflı AB kapısı önüne bağlanan Türkiye'nin de AB tarafından kota uygulamasına dahil edilmiş olmasıydı!

Bir o kadar garip olanı da her fırsatta Türkiye Cumhuriyetinin, kalan en son komünist devlet olduğu iddiasında olan, ele geçirilmiş, yürekleri gaflet, dalalet ve ihanet olarak atan, küreselleşme, serbest ticaret havarisi kafalardan bir tek çıt çıkmamasıydı.

Küreselleşmenin, imtiyazcılığın, liberalliğin, klerikallik ve irticanın cumhuriyet karşıtlığını 1937 Şubatında Recep Peker şu sözlerle ifade etmektedir.

"Milliyetçiliğin nakızı (çelişkisi) olan beynelmilelcilik ve halkçılığın nakızı olan imtiyazcılık (ayrıcalıklık) veya sınıfçılık, devletçiliğin nakızı olan liberallik, laikliğin nakızı olan klerikallik ve inkilapçılığın nakızı olan irtica lehinde hiçbir faaliyet yapılamayacaktır. Bugün liberalizm her yerde ya çökmüş, tarihe intikal etmiş veyahut ta sarsıntı nöbetleri içinde can çekişmektedir. Hayata yeni doğmuş olan **Türkiye devletinin hayatı için liberalizm çok fena ve çok zararlı bir unsurdur. Bugün liberalizm demek hukuk bakımından bir anarşi, ekonomi bakımından da bir kısım yurttaşları diğer yurttaşlara istismar ettirmeye (sömürtmeye) açık bir kapı demektir.** Bu sadece yeni ve nizamlı (düzenli) bir devlet kurup işletmek yolunda olan bizler için değil asırlık devletler için bile bir afettir (büyük beladır). **Eğer biz sadece kopya edilmiş liberal fikirlerle dolu bir cumhuriyetçi olmakla yetinseydik, güç ve çetin zamanlarımızda yurtdışından içeriye dökülen zehirlerle memleketi alt üst etmek isteyenlere karşı durabilir miydik?** " [152]

İHANETE KUCAK AÇANLAR VE BUGÜNKÜ ŞARTLAR "NE DERSİNİZ DOĞRU ANLAMIŞLAR MI?"

Aradan bir insan için çok, ancak bir devlet için kısa sayılabilecek bir zaman geçti. Cumhuriyetimizi kuranlar aramızdan bir

---

[152] Bilsay Kuruç, Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Sf139, 140, Bilgi Yayınevi, Aralık -1987

bir ayrıldılar. Sonrasında, Cumhuriyetimizin 80'inci yaşında, yani bugün. Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün penceresinden Ülkenin genel durumu ve görünüşüne baktığımızda, bugünün şartlarının 84 yıl öncesi şartlara ne kadar büyük benzerlikler taşıdığı gerçeğiyle karşı karşıya kalıyoruz. Karşı karşıya kaldığımız bir diğer gerçek onların yapmadıkları ve yapılmasını istemediklerinin onlardan sonra gelenler tarafından yapılması.

Tüm bunlar nasıl oldu?

Her şeyden önce Büyük Önder Atatürk'ün ve Cumhuriyeti kuran kadroların ellerinin tersiyle ittikleri, çöpe attıkları raporlar. Onlardan sonra çöplerden çıkarılarak kutsal metinler olarak benimsendi. Sonra kafaları ele geçirdiler. Radyolar, gazeteler, televizyonlar ele geçirilmiş kafaların at koşturduğu alanlar oldu. İzleyenler dinleyenler küreselleştiklerinde zengin olacaklarına inandırıldı. Kim istemezdi ki küreselleştiği zaman oturduğu yerden cebine her yıl on bin dolar konulmasını?

İşte Cumhuriyeti kuranların ardından işbaşına gelenlerin, bizleri yaşamak zorunda bıraktıkları bugünün şartları;

Türk ekonomisi ve maliyesi her alanda zedelenmiş, şartları ağır stand-by anlaşmaları imzalanıyor. Ortalarda bu anlaşmalara dayalı alınan borçların kefareti, adı niyet özü teslimiyet olan mektuplar uçuşuyor.

Millet yorgun, işsiz ve fakir bir durumda. Açlık ve sefalet sıradan görüntüler halini aldı. İktidara sahip olanlar kendilerini ve koltuklarını koruyabileceğini hayal ettiği, hukuka aykırı tedbirleri her fırsatta almakta.

Hükümetler âciz, içinde Yalnız IMF ve finans kapitalin iradesine boyun eğmekte ve onunla birlikte kendilerini koruyabilecekleri herhangi bir duruma razılar. Yargı kararlarını Bakanlar Kurulu hiçe sayabiliyor.

Dost ve müttefik sayılan devletler, stratejik ortak ilan edilen süper güçler, ulusal hukuk sistemine uymayı gerekli bulmuyorlar. Her alanda Türk milletinin yaşam damarlarını kesecek yasal düzenlemeler dayatıyorlar.

Her tarafta yabancı ajanlar ve faaliyette. Yabancı vakıf ve dernekler, şirketler, kiliseler ülke içinde karanlık pusular atıyorlar. Artık mahalle aralarında bile boy göstermeye başladılar. İşbirlikçi yerli dernek ve vakıflar bunlara açıktan destek veriyorlar. Yöneticiler sessiz. Üstelik ıslahat fermanlarını aratır bir şekilde mal edinme hakkına sahip oldular.

Memleketin her tarafında Hıristiyan azınlıklar gizli veya açıktan açığa kendi özel emel ve maksatlarını gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Hükümetler bu çalışmalara her türlü desteği veriyor.

Dün; Mavri Mira heyetine hem kuruluşunda hem de faaliyetlerine yataklık yapan İstanbul Rum Patrikhanesi ekümeniklik iddiasında. Gittiği ülkelerde bir devlet başkanı gibi görkemli karşılamalar yapılıyor.

Hemen yanı başımızda İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin himâyesi altında bir Kürt devleti kah kendini ilan ediyor, kah geri adım atıyor. Ülkemizin güney doğusunu bu kukla ve sanal devletin bir parçası gibi gösteren haritalar ortalıklarda.

Cumhuriyeti kuranların; "Türk milleti haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamalıdır. Bu ise, ancak tam istiklâle sahip olmakla gerçekleştirilebilir. **Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun istiklâlden yoksun millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye layık görülemez.**"şeklindeki "temel ilkesi" terk edilmiş.

Dün, iktisat politikasının önemli amaçlarından biride halk çıkarlarını doğrudan doğruya ilgilendirdiği için millîleştirilen **demiryolları, su, elektrik, tranvay, tünel, madenler telefon işletmeleri rıhtımlar, limanlar, dok ve antrepolar, havagazı işletmeleri, bankalar.** Bugün, mafya, IMF ve Dünya Bankası, çokuluslu emperyal şirketlerin gözetiminde haraç mezat satılırken, Türk ekonomisi içinde yabancıların ağırlığı her geçen gün artmakta. Dış ticaret dengesindeki sürekli hale gelen açık, bu süreci hızlandırırken, Ülkemizin sahip olduğu kıymetler bu suretle yurtdışına aktarılıyor.

"Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sistemi 19. yüzyıldan beri sosyalizm kuramcılarının ileri sürdükleri fikirlerden alınarak Türkçe'ye çevrilmiş bir sistem değildir." diyen Atatürk'e inat, Türkiye Cumhuriyetinin son Komünist ülke olduğu söyleniyor.

Bankacılık, enerji, madencilik ve sair alanlarda dün iptal edilen imtiyazlar, bugün bu alanlarda yabancılara bilabedel ve hatta üstüne para verilerek yenilenmekte. Bunlar yapılırken Cumhuriyetin temel kurumları yıkılıyor ve kapatılıyor. Kimileri tasfiyeye alınmış.

Dün; Cumhuriyeti kuranlar borçtan, borçlanmadan uzak kalırlar, borcu; "Düyunu Umumiye" Türk köylüsünün dökülen kanı, eli kolu bağlanmış bir devlet, ülke kaynaklarına el koymanın en kestirme yolu olarak tanımlarlarken, bugün borcun yiğit kamçısı olduğu söyleniyor. Oysa kamçının yiğide değil kölelere vurulduğunu düşünemiyorlar.

Dün; Düyunu Umumiye müessesesini, çok kötü mirasları içte ve dışta tamamen halledilmiş, bütün gelir kaynakları hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmayarak Türk milletinin emrine hazır bir miras bırakıldığı halde bugün; tüm bu cumhuriyet kazanımları mirasyediler tarafından tüketilmiş ve tamamen iptal edilmiş vaziyette.

Ulusal ekonomi her alanda ciddi bir gerileme içinde. Hisseler, şirketler, en iyi toprak, bankalar, rafineriler, iletişim çok ucuz bedellerle ya yabancıların eline geçmiş ya da geçmek üzere. Ulusal ekonomiden bahsetmek atık bir muamma ve bir kabahat.

Ekonomi ve para işleri Türklerin elinden bir bir alınıyor. Dünün zaferleri bugün hezimete dönüştürülmüş.

Sanayileşme ve üretim konusunda gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça geri olduğumuz, üretim, enerji, malzeme ve diğer konularda teknoloji üretemediğimiz halde, **ulusal ekonomiyi uluslararası piyasanın düzenleyişine terk ederek, ülkenin yıkılışı seyredilmekte.**

Cumhuriyeti kuranların kesinlikle red ettiği, çok tehlikeli gördüğü, yürütme işlerinde yabancılardan rapor alma, ülke eko-

nomisinin gelişigüzel bir cereyana bırakılmaması işleri, bugün; ulaştırmadan enerjiye, özelleştirmeden bütçeye ve hatta kalkınma plânlarına kadar tüm ulusal etkinlik ve egemenlik alanlarında yabancılardan raporlar ve talimatlar alınmak suretiyle sıradan işler haline getirilmiş, tüm kamu kurumlarının kapıları ardına kadar yabancılara açılmış. Ekonomi, IMF ve Dünya Bankasına gelişi güzel teslim edilmiş. Üstüne üstlük ulusuna hesap vermeyenler, ulusötesi şirketler tarafından kurulan Dünya Ekonomik Formu'na Davos'ta, Newyork'ta hesap veriyorlar. Dün bu ülkeden kovulanlara her alanda imtiyaz vermek için kur yapıyorlar. Bu da yetmiyormuş gibi "ben bunu İMF'ye nasıl açıklarım" diye ağlayan kamu görevlileri devlet yönetiminde.

Hammadde kaynağını fabrika yerine, fabrikayı kapatarak limana, limandan Avrupa ya da Amerika'daki herhangi bir fabrikaya, ulusal pazar ve yerli tüketici de gayri Türk bu fabrikalara bağlanmış durumda. Üretim kaynak ve imkânlarımızın en temel hazinesi olan yer altı kaynaklarımız, Ulusun gelecekteki güvencesi değil, ulusötesi şirketlerin ve emperyalist ülkelerin geleceğinin güvencesi olarak sunuluyor.

Geleceğimizin, varlığımızın güvencesi olarak gördüğümüz ulusal özel sermayede ciddi etik erezyonlar var. Celal Bayar'ın yaptığı sınıflandırma güncelliğini en az dün kadar koruyor. Özel sermayeden kimisi, belli alanlarda yerleşmeyi salt kendi açılarından kârlı gören yabancı sermayeye paravanlık ediyor, kimisi fabrika kurmadan, kurma izni ve teşvikleri alıp, spekülasyon amacıyla bu izni sermaye gibi ellerinde tutuyor, kimileride; millî ekonomi gereklerine aldırmaksızın, devletin yüksek himaye tedbirlerini kişisel gündelik çıkarları için sömürüyor. Buda yetmiyor. Kimileri sahip oldukları bankaların, şirketlerin içini boşaltıyor.

Sanayileşmemizi engellemek isteyenler bunu açık açık raporlara bağlıyorlar. Türkiye'de sanayileşmeyi öngörenlere Amerikalıların iyi mesai arkadaşı nazarıyla bakamayacaklarını yazıyorlar. **Ülkemizi sanayileştirmeyenler, sanayileşme süreciden alıkoyanlar üretime pazara ve önemlisi hammadde kaynakları-**

na el konulmasını pembe küreselleşme gözlüklerinden kılları kıpırdamadan seyir halindeler.

Ulusların sömürgeleştirilmesi noktasında, dün Celal Bayar'ın dikkatimizi çektiği; "bazı devletlerin bir diğer devlette sanayileşmeye karşı insanları bulmak ve hatta bu gibi insanları yaratmak " noktasında ortaya koyduğu çabalar, meyvelerini vermiş. **Ele geçirilmiş bu insanlar, yine bu amaca yönelik olarak kurulmuş dernekler, vakıflar kurumsallaşmış, üstelik bir okul görevi üstlenmiş olarak dallanıp budaklanıp köklerini de ekonomik, siyasal, sosyal ve akademik yapılarımızın en derinlerine salmışlar.**

Cumhuriyeti kuranlar, sanayileşmeyi; medeniyet ve medeniyeti yakalamak olarak tanımlar, toplumsal hayat seviyesini yükseltmek için mutlaka endüstri sahasında çok ileri adımlar atmak mecburiyeti vardır yalın bir gerçeğini hayata geçirmeye çalışırlarken, ele geçirilmiş kafalar medeniyeti Batılı, Avrupa'lı olmak olarak sunmakta, Avrupa'lı olunca toplumsal hayat seviyesinin yükseleceği yalanıyla, sanal umutlar yaratmaktalar.

Cumhuriyeti kuranlar **sanayileşme; bir malı ucuza üretmek ya da o malı ucuza sağlamak için değil, millî sanayii kurmak için yapılmalıdır** der ve bunu hayata geçirirken, ele geçirilmiş kafalar, **"ucuza almak varken neden sanayi kuralım"** yalanına tüm toplumu inandırdılar. Üstelik en liberal gözüken ülkede bile gümrüklerle maliyet avantajı olmayan sanayiler korunurken.

Dahası da var !

Takiyye ustası kesilen küreselleşmeci millîyetçiler, her alanda verilmiş imtiyazlara sahip çıkan, sınıfçılık yapan halkçılar, liberal devletçiler, klerikalci laikler, irticacı inkilapçılar

Özelleşecek kurumu alana yine devlete ait kurumlardan kredi verilmesi suretiyle yapılan haksız mülkiyet transferleri, enerji, madencilik, finans,... alanında verilen imtiyazlar. Bu imtiyaz sahiplerinin istekleri doğrultusunda değiştirilmek istenen, değiştirilen, kültür ve tabiat varlıkları, kıyılar, orman, imar, çevre, me-

ra, kamulaştırma, tarım toprakları, millî parklarla ilgili geniş serbestiler sağlayacak yasalar,

Ülkemizdeki yabancı vakıflar bu vakıfların kontrolündeki yerli vakıf ve derneklerin varlığı,

Gelişmiş batı ülkelerinin ekonomilerinde %60'a varan kamusal ağırlık görmezden gelinerek, ülkemizin ekonomik ve sosyal yapısından sökülüp atılan devlet.

Hovardaca harcanan kamu kaynakları ve ektirilmeyen, ekilse bile biçtirilmeyen topraklar. Elinden tütünü, pancarı, buğdayı, pamuğu ve bilumum zairesi alınmış Türk köylüsü.

Ülkenin bir kısmını, Kıbrıs'ı verelim kurtulalım diyen Mahmut Şevket, Damat Ferit ve Artin Kemal artıkları. İş bilir bürokrasi, iş bitirir siyasetçi ve iş adamının teslim aldığı Türk İnkılabı,...

Ne dersiniz!

Doğru anladılar mı 23 Nisanları, 19 Mayısları, 30 Ağustosları 29 Ekimleri ve Atatürk'ü?

Hiç akıllarına düştü mü 23 Nisan'ın, 19 Mayıs'ın, 30 Ağustos'un, 29 Ekim'in; Ulusa ölümüne bağlılık, laiklik, hukuk düzeni, inanç ve Cumhuriyete mecburiyet, çağdaşlık, tam bağımsızlık, ulusal egemenlik ruhu?

CUMHURİYETİN ALTI İŞTE BÖYLE OYULUR

ADI ÖZELLEŞTİRME: Kamusal Servetin, Üstüne Para Vererek Transferi

CUMHURİYET KAZANIMLARI NASIL YOK EDİLDİ

Kamusal mal ve hizmet, kamusal alandaki hemen hemen herşey anlamına geliyor; eğitim, sağlık, madenler posta, telefon, rafineriler... demokrasinin cumhuriyetin altını oymanın yollarından biride bu kamusal mal ve hizmetlerin hepsini özel güçlere devretmekten geçer. Özel güç hesap vermez, hele hele bu özel güç çokuluslu bir şirket ve sizin ülkeniz bu çokuluslu şirketin merkezinin bulunduğu ülkelere bağımlı hale gelmiş, siyasetçileriniz bu güç merkezlerinden aldığı talimata göre hareket ediyorsa hesap sormayı aklınızın ucundan bile geçiremezsiniz.

Bizler bu özel güçlerin içinde neler olup bittiğini, yönetim kurullarında, başkanlarının dünya haritasının hangi bölgesine ya da noktasına parmak bastığını, parmak basılan ülkelerde işlerini hangi yöntemlerle hallettiklerini tam olarak bilemeyiz. Bu güçlerin her biri, örneğin; **Exxon Mobil, Chevron Texaco, BP Amoco, Royal Dutch Shell Alcoa, Rio Tinto, BHP Billiton, Anglo American...** en az Türkiye'nin bir kaç katı kadar toprağa sahipler. Ve bu topraklar zengin maden kaynaklarıyla dolu. Bu güçler yer altı kaynakları açısından fakir ancak, ultra zengin ve sanayileşmiş ülkelerin örneğin; ABD'nin, İngiltere'nin gözbebekleri.

1980'li yıllarla birlikte insanlık tarihi tüm zamanların en büyük soygununa talanına tanıklık ediyor. Bu şirketler fütursuzca yağmalıyorlar, yağmalanan sadece gelişmekte olan dünya değil. Ülkemiz, Türkiye Cumhuriyeti'de yağmalanıyor. Bu şirketler Küreselleşme masalıyla girdikleri ülkeleri yerelleştiriyorlar, özelleştirme dayatmasıyla devletlerin, ulusların elindeki kaynaklara el koyuyorlar.

Gelişmekte olan ülkeler küreselleşme saldırısının önünde diz çökerek ulusal ekonomilerini yine insanlık tarihinin en vahşi emperyalist devletleri olan İngiltere ve Amerika'nın her türlü yolsuzluğu, haksızlığı mübah sayan, ve hatta en önemlisi girdikleri ülkelerde sömürüyü yasalaştıran devlet içinde devletten daha güçlü ve egemen bir devlet kuran çokuluslu şirketlerin ellerine teslim ediyorlar.

Doğal kaynaklar ve doğal kaynaklara dayalı endüstriler hızla sayısı 20'yi bulmayan çokuluslu şirketlerin portföylerine geçiyor. Gelişmekte olan dünya hızla liberalleşir, ulusal sınırlarını, ulusal etkinlik alanlarını çokuluslu şirketlere açar elllerini eteklerini ulusal ekonomilerinden çekerlerken hızla sanayi öncesi toplumlar halinde devşiriliyorlar. Oysa, gelişmiş dünyada devletler biraz daha ekonominin içine giriyorlar örneğin; OECD'nin 2001 yılı verilerine göre "devletlerin ekonomideki payı" 20. Yüzyılın başından bu yana devamlı artış gösteriyor. Almanya, Fransa ve İşveç'te devletin ekonomideki payı % 53'e, Avusturya ve İsviçre'de % 49,a Belçika'da % 48'e, Norveç ve Hollanda'da % 47'ye, Japonya ve Kanada'da % 41'e, İspanya'da % 40'a, İtalya'da % 31''e ulaşıyor.

TÜRKİYE SANAYİ ÖNCESİ TOPLUMA DEVŞİRİLİRKEN OKUS POKUS ÖZELLEŞTİRME: "SIFIRA SIFIR ELDE VAR EKSİ BELİRSİZ"

Ülkemizde özelleştirme; 1984 yılında kamuya ait yarım kalmış tesislerin tamamlanması veya yerine yeni bir tesis kurulması amacı ile 1984 yılında başlamış, 1986 yılı itibariyle hız kazanarak bugüne gelinmiştir.

Özelleştirme İdaresi kayıtlarına göre; 2002 yılı sonuna kadar ülkemizde **167 kuruluşta** hisse senedi veya varlık satışı devir işlemi yapılmıştır. 1985 yılından 2002 yılı sonuna kadar **8.1 milyar dolarlık** yapılan özelleştirmeden **7.2 milyar dolar tahsilat** yapılmıştır. 2002 yılı sonuna kadar özelleştirme idaresine devredilen şirketlerden toplam **2.1 milyar dolar temettü geliri elde edilmiş** ayrıca özelleştirme idaresi **1,9 milyar dolar borçlanma** yoluyla finansman yapmıştır.

OKUS POKUS ÖZELLEŞTİRME

Toplam 11.2 milyar kaynak yaratan özelleştirme bunun %31.1 olan 3.484 milyar dolarını hazineye aktarmış, 11.2 milyar dolar kaynağın hazineye aktarılan kısmı dışında kalan 7,716 milyar doları da özelleştirilen kuruluşlar ve özelleştirme idaresi için harcanmış, **kısaca 7.2 milyar dolarlık özelleştirme karşılığı 7.716 milyar dolar harcama yapılmıştır. 1.9 milyar $ borçlanılmıştır.**

Hazineye aktarılan sözde özelleştirme geliri (aslında böyle bir gelir yok) özelleştirilen kuruluşlardan alınan 2.1 milyar dolar temettü ve 1.9 milyar dolar alınan borç toplamı olan 4 milyar dolardan yaklaşık 550 milyon dolar azdır.

Kısaca Türkiye Cumhuriyeti inanılmaz zorluklarla onlarca yılda milyarlarca dolar harcayarak kurduğu ve Türk ulusunun üretim gücü ve yeteneğini sergilediği, on binlerce istihdam sağlayan, milyarlarca dolar vergi ödeyen, Türkiyenin sosyal güvenlik kurumları olan SSK, Emekli Sandığı gibi kurumlara finanman

sağlayan ve sayısız dışsal sosyal ve ekonomik faydalar üreten 167 kuruluş ve bu kuruluşlardaki kamu sermaye ve paylarının satışı (üstüne para vererek hediye edilmesi) karşılığında bilançosuna zarar yazmıştır.

SIFIRA SIFIR ELDE VAR EKSİ BELİRSİZ

Ülkemizin özelleştirme serüveninin 2002 yılı sonu itibariyle geldiği noktada; Türkiye Cumhuriyeti ve Türk halkı kandırılmış kamu işletmeleri ve kamu mal varlığı, kamusal servet, kamusal mülkiyet alanından özel ya da küresel sermayeye üstüne para vererek transfer edilmiştir.

Aşağıda özelleştirme sürecinin başından 2002 yılı sonuna kadar yapılan işlemlerin bir özet bilançosu yer almaktadır

GELİR	ÖZELLEŞTİRME İDARESİ (1984-2002)	GİDER
ÖZELLEŞTİRME..... 7.2 MİLYAR $		HAZİNE ..... 3.4 MİLYAR $
TEMETTÜ.....2.1 MİLYAR $		HARCAMA.....7.7 MİLYAR $
BORÇLANMA.....1.9 MİLYAR $		BORÇ ÖD..... 1.9 MİLYAR $

GELİR	TÜRKİYE CUMHURİYETİ (1984-2002)	GİDER
O.İ.B..... 3.4 MİLYAR $		
		MALİYETİ BİLİNMEYEN
ZARAR.... HESAPSIZ/ BİLİNMİYOR		167 KURULUŞ

167 kamu işletmesi 3.4 milyar dolar gelir için; 7.7 milyar dolar harcama ve 1.9 milyar dolar borç ve borç faizi olmak üzere toplam 9.6 milyar dolar harcama (gider) yapılarak satılmıştır. Buna satış denilebilirse!

ANAKONDA

BENZER BİR DURUMDA IRAK'TA SİLAH ZORUYLA YAPILAN ÖZELLEŞTİRME: "Esir Petrollere Özgürlük"

Irak'ta körfez savaşının ardından uygulanan yaptırımlar ve Irak'ın 36. paralel üstü 36.ve 33. paralel arası ve 33.paralel altı olarak harita üzerinde üçe bölünmesi Irak'ın yıkılmasını sağlayacak bir etnik sınır niteliğindeydi. ABD ve İngiltere için ne Saddam, ne de Irak halkının bir önemi vardı. Onlar için önemli olan Irak'ın petrol kaynaklarıydı. Ve Körfez savaşının yalın sonucu, Irak petrol kaynaklarının tutsak olarak alınmış olmasıydı.Bunun anlamı petrolün Irak egemenliğinden Anglo-Amerikan emperyalizmi tarafından çıkarılmasıdır ki, bu noktada harita üzerinde bölünmüş Irak'ta, millîleştirilmiş kaynakların Emperyalist güçlerin kucağına düşmesi ve bu suretle hiçbir bedel ödenmeden sahipliği, fiili bölünmeyi ve rejimin yıkılmasını sağlayacak bir iç savaşı, isyanı tahrik ederek beklemek en kestirme yoldu. Nitekim Saddam nefret edilen bir yöneticiydi. Üstelik uygulanan yaptırımlar, yokluk, yoksulluk isyana uygun bir zemin hazırlardı. Nasıl olsa, Irak'ın denetim altında sattığı petrolün nihai tüketicisi yine ABD' idi ve mevcut durum onun çıkarlarını zedelemiyordu.

Nitekim; "Irak'ta üretilip, uluslararası piyasalara ihraç edilen petrolün satış haklarının yaklaşık % 40'ının Rus şirketlerine ait olduğu belirtilmektedir. ABD Enerji Bakanlığı kaynakları ise, bu oranı % 30 olarak belirtmektedir. Bu şirketlerin başlıcaları; Emerkom, Kalymneftegas, Machinoimport, Rosnefteimpex, Sidanco, Slavneft, Soyuzneftegaz, Tatneft ve Zarubzhneft'tir. Geri

kalan satın almalar; Kıbrıs Rum Kesimi, Sudan, Pakistan, Çin, Vietnam, Mısır, İtalya, Ukrayna ve diğer ülke şirketleri tarafından yapılmaktadır. İlk alımları yapan bu şirketler, daha sonra üzerine ekledikleri bir kar payı ile, Irak petrolünü son tüketim noktasına ulaşmadan önceki alıcılara devretmektedirler. Örneğin, 2001 yılı içindeki Basra Light (hafif Basra) petrolünün % 80'i ile, Kerkük petrolünün % 30'u, bu ilk el alımlardan sonraki ikinci el olarak, ABD'li şirketler tarafından satın alınmıştır. Bu şirketlerin başlıcaları ExxonMobil, Chevron, Citgo, BP(ABD), Marathon, Coastal, Valero, Koch ve Premcor'dur. 2002 yılının ilk 7 ayında ABD'nin Irak'tan aldığı ham petrol hacmi günde ortalama 566,000 varil olarak rapor edilmektedir"[153]

Ancak her türlü olumsuzluğa rağmen geçen zaman içinde Irak halkı arasında Irak'ın ayrışmasını sağlayacak ve rejimi yıkacak bir çatışma, isyan olmadı. Üstelik ambargo delinebilir bır noktaya taşınmıştı. ABD ve İngiltere tarafından esir edilen Irak petrolleri üzerinde; Rusya, Çin, Fransa ve İtalya Saddam yönetimiyle arama, sondaj, ihracat anlaşması yapıyor ve ortak şirketler kuruyordu. "Deutsche Bank'ın tahminine göre, Irak'ın ispatlanmış 112.5 milyar varillik rezervlerinin, bu rezervin 50 milyar varillik bölümünün geliştirilmesine yönelik parselasyonunun, Amerikalı olmayan şirketler tarafından imzalanan kontratlarla tamamlandığı belirtilmektedir. Gene bu bankanın tahminine göre, bu yatırımların toplam maliyeti 20 milyar dolar tutarındadır."[154]

Deutsche Bank'ın yaptığı tahminler içinde kendisinin Rus ve Fransız şirketlere finansman desteği vereceği anlaşmaları dahil etmemiştir ki, Rus Lukoil, Fransız Elf ve Total şirketleri Birleşmiş Milletlerin uyguladığı ambargo kalktıktan sonra geçerli olacak 40 milyar dolarlık bir petrol anlaşması imzalamış bu anlaşmaya Deutsche Bank'ın finansman garantisi de sağlanmıştır.

---

[153] A. Necdet PAMİR Irak'a Müdahale ve Petrol Boyutu, Konferans Notları, Ocak 2003
[154] A. Necdet PAMİR Irak'a Müdahale ve Petrol Boyutu, Konferans Notları, Ocak 2003

Tutuklanmış, esir edilmiş Irak petrolleri üzerinde Anglo Amerikan Emperyalizminin dışındaki sarkmalar karşısında. Aniden ABD öncülüğünde özgürlük verilmesi kararlaştırılır. Bunun anlamı Irak petrollerinin artık mülkiyetini Amerikan ve İngiliz şirketlerin üzerine almasıdır.

Bahane ise hazırdır. Birleşmiş Milletler silah denetçilerinin Irak'ta kimyasal ve biyolojik silah yok demesinin de artık bir anlamı yoktur. İngiliz ve Amerikan istihbarat örgütlerinin verdiği uyduruk raporlara göre; İngiltere ve ABD Irak'ta kimyasal ve biyolojik silahların olduğu iddiasındadır ve Irak'ın bu silahları ABD ve müttefikleri için büyük tehdit oluşturmaktadır. Üstelik Irak El-Kaide ile bağlantılıdır. Saddam ve Irak'ın biyolojik ve kimyasal silah yapacak kapasitesi yok edilmelidir. ABD'de Merkezi Haber alma Teşkilatı CIA'nın Başkanı George Tenet konuşturulmuş, Tenet; Bağdat'ın, El-Kaide örgütüyle temaslarda bulunduğunu ve Irak veya İran'ın ABD'de 11 Eylül 2001'de düzenlenen saldırıları desteklediğini düşündüklerini Amerikan ve Dünya kamuoyuna duyurmuştur. Saddam Hüseyin'in şiddetle ellerinde biyolojik ve kimyasal silah bulunmadığını açıklamasına rağmen, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, BM Güvenlik Konseyi'ni ikna etmek için BM Genel Kurulu'nda CIA'nın istihabari bilgilerini delil (!) olarak sunmaktaydı.

Saddam'ın çırpınmasına rağmen ABD başkanı Bush 2002 yılı Ocak ayında ulusa sesleniş konuşmasında, Irak, İran ve Kuzey Kore'nin "Şer Üçgeni" oluşturduğunu ve buna karşı harekete geçeceğini söylüyordu. Aynı yılın Eylül ayında Bush Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Irak'ı hemen silahsızlanmaya çağırarak, uluslararası müdahale olmaması halinde ABD'nin tek başına müdahale edeceğini söylemekteydi.

2003 Ocak ayına geldiğimizde 50 binden fazla Amerikan askerî Körfez'e konuşlandırılmış, ve ABD'de yedek askerlere de sefer görev emri çıkarılmaktaydı. Mart ayı içinde ABD-İngiltere ve İspanya'nın, Azor Adaları'nda yaptıkları zirvede Bush, Irak'ta olası bir savaşı başlatmaya karar vermesi için BM'ye 24 saat süre

tanıyordu. Bu arada ABD 150 bini Kuveyt'te olmak üzere bölgedeki asker sayısını 225 bine yükseltmişti.

ABD IRAK'IN YANISIRA ÜLKEMİZİ DE İŞGAL EDECEKTİ!

ABD bir taraftan Güneye yığınak yaparken diğer taraftan da Kuzeyden Türkiye üzerinden bir cephe açma arzusundaydı. Bu arzu gerçek bir ihtiyaçmış gibi haksız ve hukuksuz savaşın Türkiye üzerindeki bir dayatmasına dönüşmüştü. Yetkililer **"Kuzey Cephesi açılmazsa, ABD daha fazla asker kaybeder ve bizi sorumlu tutar"** şeklinde inanılmaz açıklamalarda bulunmaktaydı. Nitekim ABD Türkiye'den; Sabiha Gökçen, Afyon, Balıkesir, Diyarbakır, Batman havaalanlarını, Trabzon, Samsun, İskenderun, Mersin limanlarını ve Türkiye'de sayısı 40 bin ile 100 bin arasında asker konuşlandırmak istiyordu. Türkiye'de konuşlandırılacak asker sayısının 120 bine kadar çıkacağı da ifade edilmekteydi.

ABD'nin 'Türkiye'deki bazı askerî üs ve tesisler ile limanlarda gerekli yenileştirme, geliştirme, inşaat ve tevsi çalışmaları ile altyapı faaliyetlerinde bulunmasına imkân veren ve TBMM tarafından onaylanan 6 Şubat tarihli tezkerenin ardından oldukça karışık bir durum yaşandı. Türkiye'de yabancı asker bulundurma konusunda ortada bir izin yokken ve bu konudaki tezkere (1 Mart) TBMM'ce kabul edilmemişken, ABD ordusu Türkiye topraklarında lojistik yığınak için merkezler kurmaya başlamıştı. İskenderun ve Mersin'e yanaşan gemilerden indirilen ve meraklı gözlerden üstleri örtülerek, etrafı bezlenerek, ambalajlanarak saklanan malzemeler Güney limanlarımızdan hızla Kızıltepe, Nusaybin, Silopi'ye Irak'a taşındılar. ABD ordusu güzergah boyunca arazi kiralıyor, belki arazi bile satın alıyordu. Türkiye'ye giren bu güçler ve askerî malzemeler 1 Mart tezkeresinin TBMM tarafından kabul edilmemesi üzerine ülkemizi terk etmek zorunda kaldılar.

İŞGAL EDİLECEKTİK!

"Anakonda"

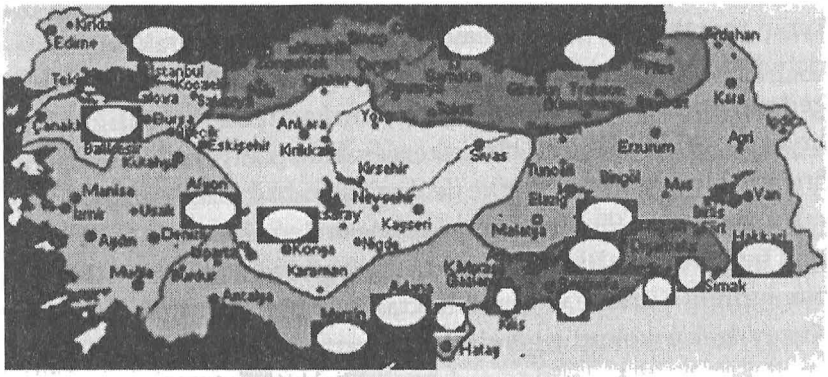
Irak savaşından önce 17 Eylül 2002 tarihinde New York'ta ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'la görüşen, ardından Washington'a geçerek Pentagon'da üst düzey yetkililerle bir araya gelen Dışişleri Bakanı Şükrü Sina Gürel, ABD ile yapılan gizli görüşmelerin perde arkasıyla ilgili olarak 18 Eylül 2003 tarihli Akşam gazetesinde çok çarpıcı açıklamalarda bulunmuştu.

Gürel; "Limanlarımızı, demir yollarımızı, hava alanlarımızı istiyorlardı. Sabiha Gökçen'i bile **istediler. Samsun, Trabzon limanlarını istemelerine anlam verememiştik.** ABD'nin plânlarını gördükten sonra Türkiye'nin açık bir üs haline getirilmesine karar verdiklerini anladık. **Gaziantep'te 100'lerce dönüm toprak satın aldıklarını bizzat gözlerimle gördüm.** Bir ülkenin bir başka ülkenin topraklarını satın almaya başlaması doğal olarak kuşku vericiydi. **O zaman ABD'nin bölgeye geçici bir süreyle değil, bölgede uzun süreli varlığını devam ettirme niyeti ile geldiği görülüyordu.** 90 bin ila 120 bin askerden bahsediliyordu. Askerlerin önemli bir bölümü Türkiye'de konuşlandırılacak, parti parti Irak'a geçecekti. 90 bin askerin gelmesinden önemlisi, nasıl çıkacağı belli değildi. Bu bir anlamda işgal gibiydi." diyerek ABD'nin plânlarının Türkiye'yi işgal noktasına geldiğini anladıklarında Kuzey Irak'a kolordu göndermeye karar verdiklerini söylemekteydi.

Gürel ayrıca; Pentagon'da Irak plânlarının kendisine ayrıntılı bir şekilde anlatıldığını, ABD'nin 'Savaş plânında güneyden bir harekatın görülmediği. Her şeyin Türkiye üzerinden plânlandığı, buna karşılık tek bir Türk askerinin Irak'a geçişinin öngörülmediği, bununun nedenini sorduklarında ; "Siz bize lojistik destek olun, gerisini biz hallederiz" yanıtını verdiklerini, Başbakan Bülent Ecevit'in ABD'nin Irak politikasına kuşku ile baktığının altını çizen Gürel, "Bu nedenle Başbakan ABD ile temasın koparılma-

masını ancak hiçbir konuda bağlayıcı söz verilmemesini emrettiğini" söylüyordu.

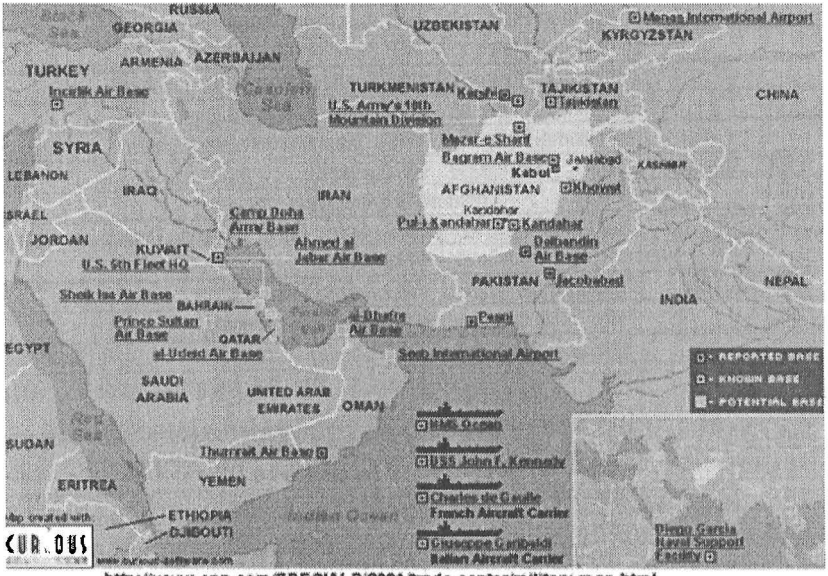
Gerçekten gerek Gürel'in anlatımları ve gerekse o tarihlerde gazetelerde yer alan haberler dikkate alındığında şayet bu talepler yerine getirilmiş olsaydı, ülkemiz toprakları tam anlamıyla bir işgal altına girecekti. Yüzsüz ABD'nin Amasya'yı, Sivrihisar'ı, Eskişehir'i, Malatya'yı, Antalya'yı, Erzurum'u Erzincan'ı... isteyip istemediğinden bilgimiz yok. Bu konudaki bilgiler; pazarlığı yapanlarda mahfuz. Ancak, en azından ABD'nin istediği üs ve limanlar ve yerleşeceği noktalar Türkiye haritası üzerine işlendiğinde ortaya çıkan görüntü, işgal edilerek bir ABD üssü haline getirilmiş, Türkiye Cumhuriyetini görüntüsünü açık olarak vermekteydi.

ABD'nin talep ettiği liman,havaalanı ve yerleşeceği bölgeler

Haritaya bakıldığında ABD tarafından istenen Samsun, Trabzon, Mersin limanlarının Sabiha Gökçen, Balıkesir,Afyon, Konya havalimanlarının ABD'nin Irak savaşıyla ilgisi olmadığı çok açık, nitekim Irak savaşı sırasında Kuzeydeki Irak birlikleri de tek kurşun sıkmadan dağıldılar. O halde bu plân Irak'a Kuzeyden bir cephe açmak için yapılmış olamazdı. Bölgedeki Amerikan askerî varlığına bakıldığında, bu varlığın Amerika'daki askerî varlığın çok çok üzerinde olduğu net bir biçimde görülmek-

tedir. Bölgedeki ABD askerî varlığı Son zamanlarda "Büyük Orta Doğu Projesi" olarak adlandırılan ve Türk siyasetçilerinin balıklama daldığı projenin muhtemel gelişim ve açılımına uygun bir yapıdadır. Orta doğu ve Asyanın Orta Doğu sınırlarına açılan koridoru tamamen ABD üsleriyle çepeçevre sarılmış durumdadır.

http://www.cnn.com/SPECIALS/2001/trade.center/military.map.html

ABD'nin bu sabit üslerine bölgedeki yüzer üsleri olan uçak gemileri ve zırhlıları da ilave edildiğinde karşımıza oldukça ürkütücü bir manzara çıkmaktadır. Aşağıda tabloda yer alan, tüm dünyaya yayılmış ABD üsleri ve özellikle bu tabloda yer alan İtalya, Kıbrıs, İspanya dikkate alındığında Orta Doğu'nun Kuzey Afrika'nın her geçen gün biraz daha daraltılan derin bir kuşatma altına alındığı görülür.

ÜLKE	YER	ÜS
AFGANİSTAN	Paktia	AB Khost
	Parvan	AB Bagram/ Charikar
	Kandahar	AB Kandahar
	Mazar-e-Sharif	AB Mazar-e-Sharif
AVUSTRALYA	Woomera	AS Woomera

	Australia	RAAF Richmond
BIOT	Diego Garcia	Diego Garcia (Air Force)
KIBRIS	Akrotiri	RAF Akrotiri
DANIMARKA	Greenland	AB Thule/ Thule
ALMANYA	Hessen	AB Rhein-Main/ Frankfurt/Main
	Nordrhein-Westfalen	AB Geilenkirchen (NATO Base)/Geilenkirchen-Teveren
	Rheinland-Pfalz	AB Ramstein/ Ramstein
	Rheinland-Pfalz	AB Sembach/ Kaiserslautern
	Rheinland-Pfalz	AB Spangdahlem/ Spangdahlem
	Rheinland-Pfalz	AS Einsiedlerhof/ Kaiserslautern
	Rheinland-Pfalz	AS Kapaun/ Kaiserslautern - Kapaun (Vogelweh)
GUAM	Guam	AB Andersen/ Yigo
HONDURAS	Honduras	AB Soto Cano (Camp Picket) – Army/ Comayagua
MACARISTAN	Macaristan	AB Taszar/ Pecs
İTALYA	Italy/ Friuli	AB Aviano/ Pordenone
	Italy/ Vicenza	AB Ghedi
	Italy	AS San Vito dei Normanni (closed 2001)/ Brindisi
JAPONYA	Honshu	AB Misawa/ Misawa
	Honshu	AB Yokota/ Tokyo
	Okinawa	AB Kadena / Kadena
KORE	Cheong Ju	AB Cheong Ju/ Cheong Ju
	Pusan	AB Kimhae/ Pusan
	Kunsan City	AB Kunsan/ Kunsan City
	Osan	AB Osan/ Osan
	Seoul	AB Seoul (K-16) – Army/ Seoul
	Seoul	AB Suwon/ Seoul
	Taegu	AB Taegu (K-2) – Army/ Taegu
KUVEYT	Kuveyt	AB Ahmed Al Jaber/ Al Jaber
	Kuveyt	AB Ali Al Salem
KIRGIZISTAN	Bişkek	AB Ganci (IAP Manas)/ Bişkek
HOLLANDA	Soesterberg	AB Soesterberg /Soesterberg
NORVEÇ	Norway	AB Sola Sea
	Norway	AB Stavanger/ Stavanger
PORTEKİZ	Portugal/ Azores	AB Lajes Field/ Terceira Island
KATAR	Qatar	AB Al Udeid /Al Udeid
S.ARABİSTAN	Suudi Arabistan	AB Eskan Village
	Suudi Arabistan	AB King Abdul Aziz / Dhahran
	Suudi Arabistan	AB King Fahd/ Taif

	Suudi Arabistan	AB King Khalid/ Khamis Mushayt
	Suudi Arabistan	AB Riyadh / Riyadh
SİNGAPUR	Singapore	AB Paya Lebar/ Sembawang
İSPANYA	Spain	AB Moron/ Sevilla
TÜRKİYE	Türkiye	AB Incirlik/Adana
	Türkiye	AB Izmir/ Izmir
B. ARAP. EMİR.	Birleşik Arap Emirlikleri	AB Al Dhafra/ Abu Dhabi
İNGİLTERE	Cambridgeshire	RAF Alconbury /Huntingdon
	Cambridgeshire	RAF Molesworth /Huntingdon
	Cambridgeshire	RAF Upwood/ Ramsey
	Gloucestershire	RAF Fairford / Fairford
	Newbury	RAF Greenham Common (closed 1992)/ Greenham
	Norfolk	RAF Feltwell / Thetford
	Suffolk	RAF Lakenheath/ Lakenheath
	Suffolk	RAF Mildenhall/ Mildenhall
	ingiltere	RAF Croughton
ÖZBEKİSTAN	Özbekistan	AB Khanabad/ Khanabad

Irak'a saldırı ya da diğer bir ifadeyle; esir petrollerin özgürleştirilmesi, CIA'nın verdiği bilgilere dayalı olarak ve Birleşmiş Milletler kararı olmaksızın, 20 Mart'ta başladı. Televizyon stüdyolarına kurulan karargahlardan anlı şanlı stratejistler, uzmanlar savaşın nasıl süreceğini anlatıp durdular. Onlara göre saddam bir diktatördü ve ABD ile senkronize bir biçimde savaşın nedenini "Irak'ın Özgürleştirilmesi" olarak sunuyorlardı. Ve savaş aylarca sürecekti. Savaş öngörüleri altüst ederek seyretti ve 4 Nisan' da Bağdat uluslararası havaalanı, 9 Nisan'da Bağdat, 11 Nisan'da Kerkük ardından Musul hiçbir direniş olmadan ele geçirildi. 21 Nisan'da geçici sivil idareci emekli general Jay Garner saddamın koltuğuna oturmuştu. 1 Mayıs'ta ABD Başkanı George Bush çatışmaların ve dolayısıyla savaşın bittiğini söylemekteydi. Irak'ın silahla değil parayla ve ihanetle düşürüldüğü açıktı. Petrol kuyuları ve bölgeleri Halkın özgürlüğünü bahane edenler tarafından kuşatılmıştı. Irak halkının özgürlüğünün önüne Irak petrollerinin

özgürlüğü geçmişti ve Irak halkı daha en az bir yüzyıl boyunca konuşmaya da değmezdi.

Hiç kuşkusuz Irak'ın bu kadar kısa süre içinde işgal edilerek düşürüleceği Pentagon tarafından öngörülebilir bir durumdu. 1991 yılından bu yana Kuzeyden Keşif Gücünün varlığı ve bu gücün her gün Irak'ı bombalaması, yürütülen ambargonun silahlanma açısından deliksiz uygulanması karşısında, Irak'ın savaşma yeteneğinin çökertildiği, Türkiye tarafından bilinen bir hususstu. Üstelik Türkiye, Irak'ın Kuzeyinde bu güç sayesinde bir Kürt devletinin kurulmasına ve bu devletin kendini bir anayasa ile sessiz sedasız ilan etmesine de bu kukla devletin silahlı güçlerinin ABD tarafından silahlandırılmasına da ses çıkarmamıştı. Tüm bunların karşısında, ABD ve İngiltere'nin Irak savaşı için bir Kuzey cephesi açmasının ve bunun için ülkemizde asker bulundurmalarının ve bu askerlere üs vermenin tartışılmasının anlamsızlığı ortadaydı. Böyle bir talebin altında mutlaka başka ve sinsi bir amaç olmalıydı ve bakan gözler 20.yüzyılın başında yarım kalmış bu sinsi ve hain amacı görüyorlardı ve sözde müttefik ABD çok geçmeden en yetkili ağızlardan bu sinsi ve hain amacı yine sinsice ve yüzsüz bir biçimde açıklayacaktı.

CONDELEZA RICE; "22 ÜLKENİN SINIRLARI DEĞİŞECEK"

ABD'nin Irak savaşı üzerinde çok konuşuldu. Bu savaş ve ardından gelişen işgalin can acıtıcı sonuçları hem çok konuşulacak hem de bedeli ödenerek yaşanacak. Kimilerine göre ABD ve İngiltere'nin Irak operasyonunun esas hedefi petrol değil, **"su".** Gariptir ki bölgedeki su kaynakları da Türkiye'nin Güneydoğusunda bulunuyor. Ancak Bölgedeki emperyal güçlerin varlığını sadece petrol ya da su ya bağlamakta olanaklı değil. Daha önceki anlatımlarımızda açıkça ortaya koyduğumuz gibi Başta ABD olmak üzere sanayileşmiş ülkeler sadece petrole ihtiyaç duymuyorlar. Üstelik birçok maden kaynağı açısından duyduk-

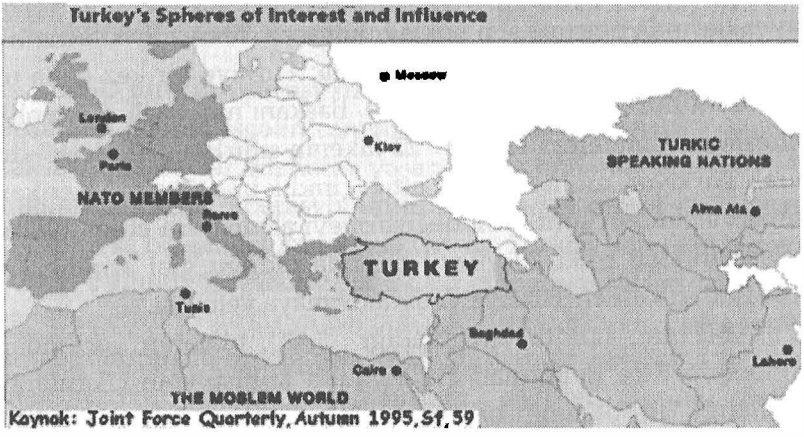
ları ihtiyacın şiddeti petrolden kat be kat fazla. Üstelik bölgede suya olan ihtiyaç şimdilik karşılanabilir düzeyde, ancak suya duyulan ihtiyacın şiddeti önümüzdeki zaman diliminde giderek artacak.

Bu noktada; anlaşılacağı üzere, kitabımız en başından beri farklı bir konuya dikkat çekmeye çalışıyor. doğal kaynaklar kendilerini yenileyemiyorlar ve her geçen gün tüketim karşısında varlıkları biraz daha marjinalleşiyor. Her ne kadar cümleye anlaşılacağı gibi diyerek başladıysam da bu husus bizim gibi sanayileşme sürecini tamamlayamamış ve küreselleşme, özelleştirme rüzgarları altında mevcut statüsü ve birikimlerini kaybeden ülkelerin farkında olmadıkları bir konu. Giderek marjinal sınırlara yaklaşan kaynakların başında petrol geliyor ve petrole bağımlı ülkeler bir taraftan dünya petrol rezervlerinin kendi ihtiyaçlarını daha kaç yıl karşılayacağını hesaplarken, diğer taraftan da petrolün yerini alacak kaynakları araştırıyor ve bu kaynakları şimdiden kontrol altına almak, elde etmek için can havliyle çırpınıyorlar. Bugün sanayi devrimlerinin temel kaynaklarından biri olan petrol yine sanayileşmiş ülkeler tarafından geliştirilen teknolojilerle bir enerji hammaddesi olma fonksiyonunu yavaş yavaş kaybederken yerini bir başka kaynağa terkediyor. Üstelik bu kaynak sadece petrolün değil; kömür, doğalgaz gibi diğer hidrokarbon kaynaklarında ömrüne son noktayı koyacak. Ne acıdır ki insanlık tarihinin bu önemli dönüm noktasında; Türkiye bir kez daha uyur, uyutulurken yakalandı. ABD Başkanı'nın millî Güvenlik Danışmanı Condeleza Rice'ın "22 ülkenin sınırları değişecek" diyerek Türkiye Cumhuriyeti'ne attığı çimdik bile Anglo Amerikan emperyalizminin sınırlarını değiştirmeyi alenen ifşa ettiği, ulusal reflekslerinden tıpkı 20 yüzyıl başında olduğu gibi arındırılan, duyargaları kesilen Türkiye'yi uyandırmaya yetmedi.

ABD'nin Irak'ta uyguladığı "A" plânının ardından Condeleza Rice tarafından Pandora'nın kutusundan çıkarılarak açıkladığı "B" plânının orijinal bir adı vardı, **"Greater Middle East Project " Türkçesi Büyük Orta Doğu Projesi.** Her tarafı ya-

kıp, yıkan, tecavüz eden, sistemli işkence programları uygulayan, milletleri köle yapıp özgürleştirdim diye ortaya çıkan ABD, bu projeyle; Orta Doğu'nun, Asya'nın ayrılmaz bir parçası olduğunu ilan etmekteydi. Cilalanıp parlatılmış sömürgeleştirme projesine, Türkiye; "gelin beni parçalayın" dercesine cevap veriyordu. **" Diyarbakır'ı istiyorum ki şu anda Amerika'nın da Büyük Orta Doğu Projesi var ya, genişletilmiş Orta Doğu, yani bu proje içerisinde Diyarbakır bir yıldız olabilir. Bunu başarmamız lâzım..." Anlaşılıyordu ki Türkiye'nin şimdilik Güneydoğu'su yıldız olabilme sevdasıyla bu projeye feda edilmişti. Orta Doğu genişletilirken daralan Türkiye olabilir miydi? Elbette evet.**

ABD'de Ulusal Savunma Üniversitesi Ulusal Stratejik Çalışmalar Enstitisü Editörlüğünde yayımlanan ve profosyonel askerî haber dergisi olan Joint Force Quarterly'nin Autumn 1995 sayısında yere alan, Jed C. Snyder imzalı "Turkey's Role in the Greater Middle East" Büyük Orta Doğu'da Türkiye'nin Rolü başlıklı makale de yer alan harita bunun açık bir kanıtı. Bu proje daha en başında Türkiye'nin Avrupa kıtasında kalan topraklarını Yunanistan'a bırakıyor. Haritada o kadar açık anlatıyor ki; Türkiye ne Türkçe konuşuyor ve nede Müslüman. İşin garip tarafı bu haritaya göre Türkiye NATO ülkesi bile değil(!)

Kaynak: Joint Force Quarterly, Autumn 1995, Sf, 59

Makaleye göre; " Son beş yıldır (1990-1995) Türkiye bir çok Avrupalı gözlemci tarafından **NATO'nun önde gelen bir üyesi olarak değil** ancak, stratejik bir müttefik olarak görülmektedir. Türkiye'nin Batıyla bağımlı güçlü bir Osmanlı geleneğine sahip gelişmekte olan bir İslam ülkesi olarak ittifak konumu, onu politik olarak ayrı tutmama eğiliminin yanı sıra ülkenin kimliğinin de sorgulanmasına sebep olmuştur. Bir çok Türk Ankara'nın Batı güvenliği ve savunma konularında önemli bir görev olarak algıladığı rolünün yeterince önemsenmediğini düşünmektedir. ABD politika çevrelerinde Türkiye'nin bir Batılı olarak rolünün azımsandığı ve sesinin sadece Avrupa'da çok az çınladığı tartışılmaktadır. Bu marjinal yaklaşımı Türkiye'nin farklı iki imajı pekiştirmektedir. **Bir yanda altı yüzyıldır despot Osmanlı sultanları ile Avrupa'yı zalimce yöneten savaşçı insanlar; öte yanda haremler, camiler ve dervişlerden oluşan romantik bir diyar...**"

Makale ağırlıklı olarak Türkiye'nin kimliğini sorgulamaktadır. Nitekim bu kimlik makalede yer alan ve yukarıda verdiğimiz haritaya yansıtılmıştır.

Makalenin sonunda ileri sürülen fikirlerse oldukça ilginç. Makaleye göre; **kimliksiz Türkiye'nin güvenlik sorunu var**. Bu ise şu cümlelerle ifade ediliyor;

"... Türkiye'nin soğuk savaş sonrası güvenlik düzenine uyumsuzluğu, Batılı ve batılı olmayan komşuları tarafından da paylaşılmaktadır. Bu geçiş dönemi fırsatlar kadar risklerde içermektedir. Türkler çok kutuplu bu yeni dünyadaki fırsatların onları daha fazla güvenlik arayışında olan ülkeler ile çatışmaya düşürebileceğini fark etmiştir.Ancak Türkiye'nin ikilemi so-

ğuk savaş sonrasında Batılı ve Batılı olmayan toplumlarda kimliğini kabul ettirmek kaynaklıdır.

Soğuk savaş sırasında, Türkiye'nin de dahil olduğu batılı müttefikler, koalisyon zorluğu yüzünden ittifaktaki belirsizlikleri kabul etmek zorunda kalmıştır. Fakat bu belirsizlikler gerginlik kaynağı olmaya başlamış ve birlikteki uyumun bozulmasına neden olmuştur. Türkiye'nin yeni bir merkez ve bölgesel rolü için arayışı, ABD'ye daha fazla bağımlı hale gelmesine ve Avrupa'dan yabancılaşmasına sebep olmaktadır.

Türkiye'nin NOTO'daki benzersiz rolü ve ABD ile yakın ilişkileri bir değer olarak görülebilse de bu durumu aynı zamanda Batı ittifakı dışında kalan milletlerle arasındaki ilişkilerini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, daha geleneksel olan Arap ve İslami dostlarından yabancılaşması, Türkiye'nin Orta Doğu bölgesinden izole olmasına ve NATO çevresindeki köprü görevinin azalmasına sebep olabilir. Türkiye'nin karşı karşıya olduğu güvenlik seçeneklerinden çok azı karşılıklı fayda sağlayıcı niteliktedir. Türkiye için şu anda zor olan Avrupa, Rusya, Orta Doğu ve Asya'da ki ilişkilerini genişletme yönünde bir seyir izlerken, aynı zamanda Avrupa güvenlik ortakları ve sistemin dışındakiler arasında hareket edebilme kabiliyetini muhafaza etmek olacaktır. Türkiye seçimlerini çok dikkatli tartmalıdır."

Peki bu projeye katıldığını açıklayanlar bu işi körü körüne bilgisizce mi sahiplenmişti? Yoksa bu konuda yeterince bilgi sahibi miydiler? Ya da en azından yukarıda aktarılan makalede; 1995 yılı itibariyle Türkiye'nin Güneydoğusunda 14 milyon Kürt olduğu ve bölgedeki en yoğun Kürt nüfusun Türkiye'de bulunduğu, ayrılıkçı PKK hareketinin Ordu tarafından bastırılamadığı, bölgenin yönetilemediği yakıştırmaları karşısında Bu projeye sahip çıkarlarmıydı.

Makalede "Kürtler" başlıklı bölüm şu sözlerle bitiyor; " Hükümet PKK tehdidinin şiddeti ve Batının Kürt sempatisine karşı büyüyen Kürt millîyetçiliği ile AB'ye, hatta Gümrük birliğine tam

üyelik için ilk adım olarak Türkiye'nin önüne sürülen insan hakları ve azınlıklara karşı Türkiye'nin tavrı konusunda Avrupa'nın ısrarı (ki bir çok Türk bu ön koşulu oldukça pahalı bir ödün olarak görmektedir) gibi sorunları karşılaştırmalıdır."

"Avrupa Birliği'nin yolu Diyarbakır'dan geçer" diyenler kuşkusuz bu karşılaştırmayı yapmış olmalıydılar. Nitekim bu ilk direnç testinin ardından gerekli refleksin ortaya çıkmayışı, AB ve ABD açısından kimliksiz bir millet ve ülke görünümünde olan Türkiye Cumhuriyetine Sevr dayatmaları yolunu açacaktı.

Büyük Orta Doğu Projesi, 21. yüzyılın başında emperyal merkezlerde üretilerek tedavüle sürülen tanımsız bu coğrafî kavram. sürenler projenin coğrafî sınırlarının nerelere kadar uzandığı konusunu tartışmıyor ve tartışmıyorlar. Adı "büyük" ya o halde güzel bir şey. Gerçekten bu projenin sınırları nerede başlıyor ve nerede bitiyor cevap yok. Anlaşılıyor ki projenin sınırları seyyar, yer değiştirebiliyor, ya da bir lastik gibi hangi taraftan çekerlerse o tarafa genişleyerek uzuyor. Şimdilik sınırlar Orta Doğu ve Kuzey Afrika olarak dillendiriliyor.

Proje Orta Doğu'da Yoksulluğun ortadan kaldırılması(!), demokratikleşmenin(!) cesaretlendirilmesi, bölge ülkelerinin reformlar yapması, özgür(!) basın, Serbest(!) seçim, okur yazar (ancak düşünmeyen) bir toplum vs, vs gibi amaçlar gütmekteydi. Özgürlükten bahseden proje; Orta Doğu kültürünü maniple etmeyi de bu projenin bir amacı olarak ortaya koyuyor. Bunun için Batı klasikleri Arapça'ya çevrilecek, Batı ülkeleri, özel ve ceza hukuku konularında ve özellikle **(Musevi-Hıristiyan değerler bütünü Batı)** İslam hukukuna ilişkin konularda tavsiyelerde bulunacak merkezler kuracak.

Kısaca medeniyet ulaştırma bahanesiyle İngiltere, Belçika, Fransa, Hollanda, Portekiz tarafından üşüşülerek sömürgeleştirilen Afrika kıtası gibi. Şimdi de içinde Türkiye'nin de olduğu Büyük Orta Doğu medenileştirilecek(!).

MONDOROS ANTLAŞMASI VE ABD'NİN ÜS TALEPLERİ

ABD'nin Büyük Orta Doğu Projesinin yanında Balkanlar Kafkaslar ve Karadeniz kıyıları içinde parlak emperyalist politikaları olduğu, Türkiye'den karşılanmasını istediği bazı talepleriyle birlikte yeni bir durum olarak ortaya çıkıyor. Türkiye sadece Orta Doğu'da değil Orta Doğu'ya komşu coğrafyalarda da kullanılacak bir merkez üs olarak konuşlandırılacak. ABD Irak savaşının başından beri Türkiye'de daha fazla savaş uçağı bulundurmak özellikle Samsun ve Trabzon'u bir deniz üssü olarak konuşlandırmayı inatla talep ediyor. Gazete haberlerine bakılırsa bu talepler ile ilgili olarak ABD, yeni tezkere şoklarıyla karşılaşmamak için Meclisi devre dışı bırakmayı ve tüm isteklerine hükümet kararlarıyla ulaşmayı plânlıyor. NATO anlaşmalarının bazı maddelerini kendine göre yorumlayan ABD, resmi olarak yeni isteklerde bulunmadığını açıklamasına rağmen askerî konulardaki dayatmalarını sürdürüyor. ABD bu amaçla Türkiye'ye bir 'mutabakat zaptı' imzalatmak için bastırıyor. Çeşitli zeminlerde ve 2 ayı aşkın süredir yapılan görüşmelerde ABD, bu isteklerini NATO anlaşmalarına dayandırmaya çalışıyor ve faaliyetlerini 'barış dönemi tatbikatları' olarak niteliyor. Türkiye'nin bu istekleri kabul etmesi durumunda TBMM'den onay almasına gerek kalmayacağını savunan ABD, NATO anlaşmaları gereği hükümet kararının yeterli olacağını savunuyor.

Tüm bu gelişmeler Mondoros Mütarakesi'nin bazı maddeleriyle inanılmaz bir çakışma gösteriyor. Mondoros'u hatırlamamızı gerektiren neden ise; sözde müttefikimiz ABD'nin Lozan Antlaşmasını tanımamış olması.

618 senelik Osmanlı devletinin yaşamına son veren 25 maddelik Mondoros Mütarekesinin bazı maddeleriyse şöyle;

- Karadeniz'e geçisi sağlamak üzere boğazlar açılacak ve geçiş güvenliği için Çanakkale ve istanbul boğaz-

larındaki istihkâmlar îtilâf devletleri tarafından işgal edilecek. (Madde:1)

- Osmanlı sularındaki bütün mayın tarlaları ve öteki engeller gösterilecek; bunların taranmasına ve kaldırılmasına yardım edilecek. (Madde: 2-3)
- Itilâf devletleri güvenliklerini tehlikede gördükleri herhangi bir stratejik bölgeyi asker çıkarmak suretiyle işgal edebilecek. (Madde:7)
- Osmanlı Devleti'nin bütün liman ve tersaneleri îtilâf devletleri gemilerinin faydalanmasına açık bulundurulacak. (Madde: 8-9)
- Toros tünelleri îtilâf devletlerince işgal edilecek; (böylece güneydeki Türk kuvvetlerinin geri çekilmesini önlemek ve Güney Anadolu'yu işgal öngörülüyordu). (Madde:10)
- Kafkasya ve İran'ın Kuzey-Batısında Türk kuvvetleri savaştan önceki yerlerine çekilecek, (Bu bölgede bir Ermenistan devleti kurulmasını öngören madde) (madde: 11)
- Hükümet haberleşmeleri dışındaki her türlü haberleşme, îtilâf devletlerince denetlenecek. (Madde:12)
- Bütün demiryolları îtilâf devletleri memurlarınca denetlenecek; Kafkas demiryollarını ise, doğrudan doğruya îtilâf devletlerinin memurları idare edecek ve Batum'un işgaline karşı durulmayacak. (Madde:15)
- Mısır da dahil olmak üzere Trablus ve Bingâzi'de işgal edilmiş bütün limanlar, İtilâf kuvvetlerine teslim edilecek. (Madde:18)
- Îtilâf devletleri vazifelilerin çıkarlarını kollamak üzere, iaşe nezâretinde kontrol memurları bulunacak. (Madde:21)
- Osmanlı Devleti, merkezi hükümetlerle bütün münasebetlerini kesecek. (Madde:23)

- Vilayet-i Sitte'de (Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Elazığ, Van, Bitlis) herhangi bir karışıklık çıkacak olursa, Itilâf devletleri bu bölgede önemli gördükleri yerleri işgal edebilecek. (Madde:24)

Söz konusu hatırlatmayı yapmada pek de haksız olmadığımızı, aşağıda yer verdiğimiz 24.05.2004 tarihli, Yeni Çağ Gazetesi'nde yer alan "Egemenlik Tehlikede" başlıklı bir haber açıkça ortaya koyuyor;

"...Konunun bir başka boyutunu da Anadolu'da cirit atan ABD ajanları oluşturuyor. Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana'da görevli ABD Hava Kuvvetleri Özel Araştırma Bürosu (AFOSI)'ndan bazı askerlerin Anadolu'nun bazı kentlerinde istihbarat faaliyetinde bulunduğuna dair güçlü şüpheler oluştu. Adana'da görevli bir AFOSI personelinin Türk makamlarının resmi izni ve bilgisi dışında Giresun'da bazı görüşmeler yaptığının belirlenmesi, adeta bardağı taşıran damla oldu. Genelkurmay'ın tepkisi üzerine, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Sebati Buyuran valiliklere bir uyarı yazısı göndererek, bu tür eylemlere kesinlikle izin verilmemesini istedi... "[155]

Samsun ve Trabzon limanları isteniyor ancak, ABD ajanları Anadolu'nun her tarafında cirit atıyor ! Türk ulusunun egemenlik ve bağımsızlık uğrundaki yolculuğuna Mustafa Kemal önderliğinde Samsun limanından başlanışı ve bugün bu limanın ABD tarafından istenmesi egemenliğimizin tehlikede olduğu duygu ve düşüncelerini daha da kuvvetlendiren bir olgu.

Görünen o ki Mondoros ve Sevr antlaşmalarında yer alan güncelleştirilmiş yeni taleplere hazırlıklı olmak gerekiyor.

---

[155] 24.05.2004 Yeni Çağ Gazetesi

BİR TARAFTA BÜYÜK ORTA DOĞU PROJESİNİN YILDIZI DİĞER TARAFTA KÜRDİSTAN BÖLGE DEVLETİ ANAYASASI

Türkiye, körfez savaşının ardından yıllarca savunduğu tezlerine aykırı bir biçimde, ABD'ne İncirlik üssünü, özellikle 36. paralel ve Türkiye arasındaki bölgede kullanmasına izin vermesini, her ne kadar millî menfaatlere uygun olarak değerlendirdiyse de bu iznin sonuçları millî menfaatlere uygun sonuçlar doğurmamıştı. Her ne kadar zaman zaman Kuzey Irak'taki otorite boşluğu tartışıldıysa da bunun bölgedeki gelişmelere ve millî menfaatlerimize olumlu bir katkısı olmadı. Otoritesiz bölgede gelişerek bir devlet olmaya dönüşen Kürt hareketi yetkilisi Behram Salih; **"Biz zaten 10 yıldan beri bağımsızız. Bunu da ABD ve Türkiye'nin İncirlik Üssü vasıtasıyla bize sağladığı korumaya borçluyuz"** demek suretiyle ifade etmekteydi.

Irak'ın Kuzeyinde oluşturulan Kürt devletinin hamisi ABD' idi ve bu devlet İncirlik Üssü kullanılarak koruma altına alınmıştı. Bu husus Behram Salih tarafından açıkça ifade edilmekteydi. Aslında ortaya çıkan bu sonuç; Özellikle İngiltere ve ABD'nin Birinci Dünya savaşından bu yana bölge politikalarının değişmediğinin açık bir kanıtı sayılmalıydı. Nitekim, ABD koruması altında Kuzey Irak'ta 36. paralel ile Türkiye arasındaki bölgede ilan edilen "Kürdistan Bölge Devleti" Anayasası, bu bölge üzerinde ABD ve İngiliz politikalarının aynen devam ettiğini ortaya koymaktaydı. Çünkü "Kürdistan Bölge Devleti" Anayasası devletin varlığını Wilson Prensiplerine ve Sevr Anlaşmasına dayandırmaktaydı. ABD ile İngiltere korumasında dikte ettirilen aşağıda özetlenerek verilen ve anayasanın giriş bölümünde, Kürdistan Bölge Devletinin Güneydoğumuzu da hedefler yaklaşımlar içermesi karşısında sessiz kalışımız, hatta muhtemel olumsuz gelişmelere hukuki zemin sağlayan **"Kamu Yönetimi Reformu Yasa Tasarısı"; "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası**

Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" ve **"Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun"** gibi bazı yasal düzenlemeler yapmamızı, bir anlamda; Ulus Devletimizin **"ötenazi"si** ve Lozan'ın kendi ellerimizle yırtılarak çöpe atılması olarak değerlendirmek gerekecektir. Özellikle yukarıda verilen yasa ile uluslararası sözleşmeler millet kavramı, yer altı kaynakları ve bunların kullanım işletim ve mülkiyet hakkı açısından Türkiye Cumhuriyeti'ni parça parça etmeye olanak sağlayacak, Kürdistan Bölge devleti anayasası ile senkronize hükümlerle doludur. Anayasanın giriş bölümüne geçmeden, Diyarbakır'ın 1970'li yıllardan bu yana, gerek PKK ve gerekse Kuzey Irak'taki oluşumlar tarafından, kurulacak Kürt devletinin başkenti olarak nitelendirildiğini hatırlatmakta fayda var.

"KÜRDİSTAN BÖLGE DEVLETİ" ANAYASASI "GİRİŞ BÖLÜMÜ"

"Anavatanları Kürdistan`da binlerce yıl yaşamış eski bir halk olan **Kürtler,** tıpkı dünyanın diğer ulusları ve halkları gibi, self-determinasyon hakkını kullanabilecek niteliklere sahip **bir ulustur. Self-determinasyon hakkı,** Birinci Dünya Savaşı sonunda çıkarılan ve ilkeleri uluslararası hukukun temeli haline gelen Woodrow **Wilson`ın on dört maddelik prensiplerinde kabul edilen bir haktır.**

1920 yılında imzalanan Sevr Anlaşması`nın 62-64 nolu maddeleri Kürtlere self-determinasyon hakkını tanımasına rağmen, uluslararası çıkarlar ve siyasal dengeler Kürtlerin bu hakkı elde edip uygulamaya geçirmelerini engellemiştir. Sevr Anlaşması`na konulan maddelerin tersine, Güney Kürdistan 1925 yılında, kendi halkının iradesi dikkate alınmadan, dört yıl önce, yani 1921 yılında kurulmuş olan Irak devletine müsadere edilmiştir. Sevr Anlaşması, Kürtlerin kendi topraklarındaki yönetim için Kürt kö-

kenli memurların atanmasını ve eğitim, hukuk ve sağlanan tüm hizmetlerin dilinin Kürtçe olmasını şart koşmuştur. O tarihten bu yana Kürdistan'ın bu kısmı Irak Kürdistan'ı olarak biline gelmiştir. 25 Aralık 1992 tarihinde, İngiliz ve Irak hükümetleri Kürtlerin kendi yönetimlerini kurma hakkını tanıyan bir açıklama yayınlamışlar ve Kürt temsilcilerinden, hükümet biçimini, coğrafî sınırları ve Irak ile siyasal, ekonomik ilişkilerin biçimini belirlemeleri istenmiştir.

Irak Milletler Cemiyeti kabul edilirken, Irak'ın bir açıklama yapması şart koşulmuştu ve Irak bu açıklamayı 30 Mayıs 1932 yılında yaptı. Söz konusu açıklama bir dizi uluslararası yükümlülüğü kapsamakta ve Kürtlerin haklarına ilişkin olarak, sözü edilen açıklamanın 10. maddesine göre, Milletler Cemiyeti üyelerinin çoğunluk oyu olmaksızın Irak'ın tek başına ne iptal edebileceği ne de düzeltebileceği bir takım güvenceler sağlamaktadır. Bu yükümlülükler Birleşmiş Milletler örgütüne aktarılmıştır ve günümüzde halen yürürlüktedir.

1958 yılında çıkarılan Irak Cumhuriyeti geçici Anayasası'nın 3. maddesinde Arapların ve Kürtlerin Irak devletinin ortak sahipleri oldukları belirtilmiş ve ardından, 11 Mart 1970 yılında, Kürt liderliği ile Irak hükümeti arasında, Irak Kürdistan bölgesinde, Irak'taki anayasal haklar gereğince Kürtlere özerklik tanıyan bir anlaşmaya varılmıştır. Buna rağmen, daha sonraki Irak hükümetleri, Irak'ın Kürtler karşısındaki bu yükümlülüklerini göz ardı etmişler... ve bunun yerine, her türlü siyasal ve askerî yöntemi kullanarak, ırkçı ve şovenist bir etnik temizlik ve yıkım politikası yürütmüşlerdir...

BM Güvenlik Konseyi, İkinci Körfez Savaşı'nın ardından, 5 Nisan 1991 tarihinde, Müttefikler tarafından Kürtlere Güvenlikli Bölge kurulmasını öngören 688 sayılı kararı... Kürtleri uğursuz bir gelecekten korumuştur. Bu olanaktan faydalanan Kürtler, 19 Mayıs 1992 tarihinde ilk parlamentolarını seçerek Kürdistan Bölgesel Hükümetini kurmuşlardır. Irak Kürdistanı Ulusal Meclisi'nin, yani "Parlamento"nun ortak oyuyla, Kürdistan bölgesinin

halkı, Irak hükümeti ile gelecekte kuracağı anayasal ilişkinin türünü tercih etme konusundaki hakkını kullanmış ve bu vesileyle Irak Hükümeti'nin anayasal temeli olarak federalizmde karar kılmıştır; bu karara göre, Irak Kürdistan Bölgesi, Irak Federal Cumhuriyeti'nin gelecekteki bölgelerinden biri olacaktır.

Federalizm formülü, etnik bir çoğulculuğa sahip olan Irak toplumu için ideal bir çözüm olarak görülmektedir; böyle bir formül hem Irak'ın bütünlüğünü güvence altına alacak hem de, Irak Kürdistan halkının istemlerini büyük ölçüde tatmin edecektir, çünkü bu formül bir yandan Irak'ın entegrasyonunu ve birliğini korurken, diğer yandan da Kürtlerin karar alma sürecine katılmalarını güvence altına alacaktır, işte bu noktadan hareketle söz konusu anayasa taslağının hazırlanması Irak Kürdistan Ulusal Meclisi'nin federalizm kararını hayata geçirme girişimi anlamına gelmektedir... Yeni Dünya Düzeni'nin ilkeleri ile de uyum içindedir. Federalizm yolunu seçen Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Belçika gibi halklar ve uluslar büyük başarılar kaydetmişler, tüm millîyetlere, gruplara, federal düzeyde karar alma sürecine ve yönetime katılma imkânı verilmiş ve böylelikle demokrasinin fiilen hayata geçmesi ve gerçek anlamda uygulanması mümkün kılınmıştır. **Bunun da ötesinde, federalizm farklı bölgelerin insanlarına iç bağımsızlık getireceğinden, ülkenin bütünlüğünün korunması için en ideal çözüm olarak görülmektedir.**

...Geride bıraktığımız on yıl uluslararası korumanın değerini göstermiş ve Kürdistan halkına, baskının ve zulmün olmadığı güvenli ve özgür bir ortamda, kendi özgürlüklerini ve ulusal haklarını hayata geçirme imkânı sağlamıştır. Bu yüzden, nihai, adil, kalıcı ve uluslararası güvencelere dayalı bir anlaşmaya varılıncaya kadar böyle bir korumanın devam etmesi başat öneme sahip bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir."

GÜNÜMÜZ EŞKİYALARI NEREDE BULUNURLAR?

"ÜRETİCİDEN TÜKETİCİYE ULAŞAN SÜREÇ İÇİNDEKİ AKIMIN, ARALARINDAN GEÇMESİ GEREKEN BAZI DAR GEÇİTLER VARDIR. EN BÜYÜK EKONOMİK GÜCE SAHİP OLANLAR İŞTE BU DAR GEÇİTLERİ DENETİMLERİ ALTINDA TUTABİLENLERDİR. SAYGIDEĞER OKUYUCU BİR AN İÇİN KENDİNİ YOL KESİCİ BİR EŞKİYA OLARAK DÜŞÜNSÜN VE YOLCULARI SOYMAK İSTEDİĞİNİ VARSAYSIN. YOLCULAR BİR ÇOK YOLLARDAN BİRER İKİŞER GELEREK DEMİRYOLU İSTASYONLARINDA TOPLANIRLAR. GELİŞTE VE VARIŞTA BİLET KONTROL MEMURUNUN ÖNÜNDEN GEÇEREK YİNE GİDECEKLERİ YERLERE DOĞRU DAĞILIRLAR. BU DURUMDA ADAM SOYMAK İSTEYEN İÇİN EN UYGUN YER BİLET KONTROL MEMURUNUN YERİDİR. **GÜNÜMÜZ EŞKİYALARI DA BU GİBİ YERLERİ TUTARLAR. MADENLER KONUSUNDA EN DAR GEÇİT SÜRECİN BAŞINDADIR VE BURADAKİ MADEN SAHİBİ GÜÇ KAZANIR...**" [156]

Dora ve Bertrand RUSSELL

---

[156] Endüstri Toplumunun Gelecegi, Sf 165,Tercüme Melih Ölçer, Bilgi Yayınevi, Ankara-1979

TÜRKİYE'YE ULUSLARARASI KOMPLO İDDİASI

14.07.2002 tarihinde Habertürk adlı televizyonun 'basın kulübü' adlı haber programına konuk olan DSP'li Bakan Masum Türker, hükümetin uluslararası komployla ilişkili iç dinamiklerin komplosuyla karşı karşıya olduğunu, sınırsız vergi muafiyeti getirilen maden yasası ve petrol yasasının meclisten geçirilmeye çalışılmasını bu komplonun bir parçası olduğunu iddia ederken, sözünü ettiği komplonun içinde ABD'nin olup olmadığı yolundaki sorularda isim vermekten kaçınıyordu. Aynı programda; DSP'den ayrılan milletvekili ve bakanların bu yasalara karşı olmadığını, kendilerinin ise bu yasalara karşı olduğunu savunan Türker, bu yasaların geçmesinin söz konusu olduğunu söylüyordu.

EMPERYALİZM KAYNAKLARA ULAŞIRKEN, EL KOYARKEN, KAYNAKLARI KORURKEN "MAŞA" KULLANIR

1917 yılına kadar doğrudan Ruslar, İngilizler ve Fransızların at oynattığı Osmanlı coğrafyasından, 1917 Ekim devriminden sonra Ruslar geri çekilirken, bölgedeki her türlü entrikaların içinde doğrudan İngilizler ve dolayısıyla İngiltere yer almıştır. Ancak bu süreçte ABD'de bölgede etkin bir emperyalist oyuncu olarak yerini almış, başlangıçta İngiltere ve ABD arasında pay kapma

kavgası daha sonra sıkı bir emperyalist ortaklığa dönüşmüştür. Bu iki ülke bölgeden ellerini çekmemişler ve asla çekmeye de yanaşmamışlardır. Türkiye'de gelişen PKK hareketi arka plânında, hem İngiltere hem ABD, Sevr'e atıf yapan oyunun kurgulayıcıları olarak yer almışlardır.

Bu satırları okurken bazıları hala tarihin karanlık sayfalarında dolaşıyoruz gibi bir yaklaşımda bulunabilir. Ancak tarihin karanlık sayfalarında dolaşmadığımız gelinen nokta açısından oldukça açık. Böylesi bir düşünce içinde olanlar ya derin bir uyku halindedir. ya da ihanetin bir sujesi olarak fonksiyon ifa etmektedir.

İngiliz ve ve ABD'li gizli servislerinin çalışmaları ve toplantılarıyla ilgili 1919 yılına ait bazı vesikalarını ortaya çıkaran ve bunları **Doğu Aşiretleri ve Emperyalizm** adlı bir kitapta yayınlayan Mahmut Rişvanoğlu Kürt devleti ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir.

"... Evvela İngiltere Rusların bu isteklerini (Skyes-Picot anlaşması ile ilgili) uygun buldu. Fakat yarın Doğu Anadolu'nun Rusya tarafından istilası halinde, Irak'ın idaresi kendilerinde olduğu için Ruslarla hem sınır olma durumu ortaya çıkacaktı. Halbuki Orta Doğu'da emperyalist çıkarları olan (özellikle petrol yatakları) İngiltere, böyle bir durumun ortaya çıkması ile bu çıkarları diğer bir emperyalist güç tarafından tehlikeye sokulmuş olacaktı. Böyle bir tehlikeyi azaltmak için önceleri Rusların tezgahladığı Ermeni komitecilerinden bazıları ile satılmış Kürt aşiretleri ile temas kurarak, kendilerinin Ermeni ve Kürdistan hareketini destekleyeceğini söyleyerek, **Irak ile Türkiye ve Rusya arasında tampon devletciklerin kurulmasını desteklemeye başladı.**

1917 Ekim Komünist ihtilaline kadar, petersburg İlimler Akademisi ileri gelenlerinden V. Minorsky, Güney Azerbaycan'ın şimdi Rızaiyye denilen Ürmiye şehrinde konsolos olarak vazifeliydi. Daha sonra V. Nikitin buraya tayin edildi ve kendisi Moskovaya çağrılarak, Rus ordusunun Doğu Anadolu'yu işgali sırasında buradaki Kürmanç aşiretlerinden nasıl faydalanacağı

hakkında Rus Genel Kurmay Basımevinde gizli olarak bastırılan "Kürtler" adlı bir kitap yazdırıldı. Daha öncede söylediğimiz gibi bu kitapta Kürt'lerden bahsedilirken gerçekler ters yüz edilip Rus emperyalizminin çıkarlarına göre tanzim edilmişti.

İşte bu iki Rus ajanı, Komünist ihtilalinden sonra sözüm ona kendilerini yeni rejimin düşmanları olarak tanıtarak Avrupa'ya geçmişler ve V.Minorsky Prof. sıfatıyla Londra'da, Vasil Nikitin'de Paris'te yerleşerek hem komünist emperyalistlerden ve hem de İngiltere ve Fransa gibi kapitalist emperyalistlerden aldıkları karşılıklı emre göre "Kürtler Masasını" tekrar teşkilatlandırıp, Türkiye, Irak ve İran'daki Kurmançları isyana teşvik için geniş çapta propagandaya giriştiler.

...İngilizlerin Kuzeyden gelecek tehlikelere karşı Irak petrollerini korumak için kurmak istedikleri **"Kürdistan devletçiğini"** işte bu V.Minorsky'nin plânları ile İngiliz entelijans servisine bağlı bir çok ihtilal örgütleri ile gerçekleştirmeye koyuldular ki, bu teşkilatın en önemlisi **"Kürt Teali Cemiyeti"** idi.

Bu cemiyetin kurulmasında özellikle Siyonist emperyalizmin büyük emeği olmuştur. Her ne kadar hareket İngiliz gizli örgütünün teşvikiyle başlamışsa da, ipler başkalarının eline geçmişti. Cemiyet 1919'da faaliyetlerini iyice arttırarak, bir taraftan kandırılmış Kürtler arasında, bir taraftan da azalarından "Şerif Paşa'yı Paris Konferansına iştirak için Paris'e gelen Loyd Corc ile görüştürerek ilerdeki isyan hareketleri için görüşmeler yapıp nasıl hareket edeceklerine dair plânlar hazırlıyorlardı. İngilizlerin bu gafil ve hainleri nasıl kullandıklarını, kendi vesikalarına dayanarak gözler önüne serip, oynanan korkunç oyunları açıklamak, gören körler için belki bir yol gösterici ışık olabilir kanaatindeyim. Şimdi İngiliz gizli örgütünün bu hususlaki vesikalarını takip edelim.

1- Mr. Ryan'ın raporu

"... Reşit Paşayla Kürt meselesini görüştüm ve Albay Noel'in Malatya'yı ziyaretinin zamansız olacağını söyledim. Gerçi Majeste'nin hükümetinin Kürt meselesinde büyük menfaatı olduğu

doğrudur. Fakat bu sadece Mezopotamya ile ilgilidir ve sırf orayı korumak içindir."

2- 21 Temmuz 1919 Mr. Hohlerd'den Sir Tilley'e

"... Mezopotamya şimdi bizim olacağına göre Albay Noel'e bir Kürt devleti kurdurup, Kuzey dağlarını böylece koruyabiliriz..."

3- 28 Kasım 1919 Mr. Kitston'dan Sir E. Crowe'a

"...Kürtlere her ne kadar inanmasak da onları kullanmamız menfaatımız icabıdır. Doğu Anadolu'yu ancak savaş çıkartarak Ermenistan ve Kürdistan diye bölebiliriz..."

4- 17 Aralık 1919 Sir E. Crowe'den Mr. Kitston'a

"... Mustafa diye biri var Kürtleri ayaklandırabilir ve Erzurum ile merkezi Anadolu köylülerinin çarpışamayacağı bir güç haline getirebilir...

5- 9 Aralık 1919 Amiral Sir F.Robeck'ten L. Curzon'a

"...Mr. Hohler Kürt meselesi hakkında Kürt lideri olan Şeyh Sait Abdülkadir Paşayla görüştü. Kürtler bütün ümitlerini İngiliz hükümetine bağlamış durumdalar. Bu ara Mustafa Kemal gittikçe tehlikeli olmaya başlıyor. İngilizler (kuvvetleri) Kürtleri Mustafa Kemal'e karşı kullanmak için her parayı ödemeye hazırdırlar..."

6- 26 Aralık 1919 Kürt meselesinde üçüncü toplantı

"...Bir tek Kürt devleti mi yoksa bir çok küçük Kürt devleti mi kurulacağı düşünülecek. Ermenilere Amerikalılar kanalıyla silah temin edilecektir."

7- 19 Ağustos 1919 Amiral Webb'den Lord Curzon'a

"... Amerika, Trabzon ve Erzurum'u içine alan bir Ermenistan'ı himaye edecek, geri kalan dört vilayeti de bir Kürt devleti olarak İngilizlerin himayesine bırakıyor..." (Bugün belki ABD'nin ısrarla Samsun ve Trabzon limanlarını istemesinin altında yatan temel neden)

8- 27 Ağustos 1919 Mr. Hohler'den Mr. C. Kerr'e

"...Kürtlerin ve Ermenilerin diğer meseleleri beni ilgilendirmez. **Bizim Kürt meselesine verdiğimiz ehemmiyet**

Mezopotamya'daki kaynaklarımız içindir. Diğer taraftan Wilson beni korkutuyor, ajanları devamlı hatalar yapıyor..."

9- 25 Aralık 1919 Mr. Ryan'ın raporu

"...Diyarbakır'daki Türk memurları tarafından Bedirhan'ın ve Albay Noel'in tevkifleri kötü bir şey oldu. Bunları kurtarmak için Albay Noel'in Kürt meselesinde bir mütehassıs olduğunu, propaganda yapmadığını, Bedir Han'ın da Albay Noel'e kılavuzluk ettiğini ve gayelerinin o bölgelere sulh ve sükun götürmek olduğunu söyledim... Bizim şimdi gayemiz arkadaş gibi davranıp daha sonra bölmek ve hükmetmek olmalıdır..."

10- 13 Aralık 1919 Mr. Ryan'ın raporu

"...İngiliz petrol şirketleri kendilerini Amerikan petrol şirketlerinden kurtarmak istiyorsa Batum, Tiflis Bakü'den başka yeni kurulacak Ermenistan'daki petrol işini de ele almalıdır. Bundan başka Musul, Kerkük ve Mezopotamya petrolleri İngilizlerin kontrolünde kalacaktır."[157]

Yazdıklarımıza "Tarihin karanlık sayfalarında dolaşmış", "modası geçmiş ulusalcılık söylemleri" deseler de özellikle Türkiye'mizin Doğu, Güneydoğu ve Güney bölgelerinde oynanan oyun tarihin şahitliğinde tüm çıplaklığıyla ortada. Geçtiğimiz yüzyılın başında Anadolu'daki kök salmış Türk varlığına karşı tezgahlanan emperyalist oyunlar hiç ara verilmeden sürdürülmüş ve bugün bugün meyvelerini vermiş. Bunlardan biri anayasasıyla gözümüzün içine sokulan "Kürdistan Bölge Devleti" bir diğeri Büyük Orta Doğu Projesi ve bir yıldız olacağı söylenen Diyarbakır. Tarih ve ulus bilincinden yoksun politikalar benimseyip Anglo Amerikan emperyalizminin peşine takılanlar, Diyarbakır'ın bir yıldız değil olsa olsa kurulacak ikinci federe Kürt devletinin başşehri olmak üzere yola çıkarıldığını görmek zorundalar.

Bu gözler kanıt istiyorsa Kürdistan Bölge devleti anayasasının **"...Sevr Anlaşması, Kürtlerin kendi topraklarındaki yöne-**

---

[157] Dr Mahmut Rişvanoğlu, Doğu Aşiretleri ve Emperyalizm,sf 262,263,264,265,266, Türk Kültür Yayını 1976,İstanbul

tim için Kürt kökenli memurların atanmasını ve eğitim, hukuk ve sağlanan tüm hizmetlerin dilinin Kürtçe olmasını şart koşmuştur. O tarihten bu yana Kürdistan'ın bu kısmı Irak Kürdistan'ı 25 Aralık 1992 tarihinde, İngiliz ve Irak hükümetleri Kürtlerin kendi yönetimlerini kurma hakkını tanıyan bir açıklama yayınlamışlar..." açıklamalarını sindire sindire okumalılar. Ve kendilerine sormalılar.

"Kürdistan'ın bu kısmı Irak Kürdistan'ı olarak biline gelmiştir." İfadesi hangi anlama geliyor? Kürdistan'ın diğer kısımları nerede? Sevr antlaşmasıyla Kürtlere verilen topraklar nereleri?

İngiliz gizli belgelerinde yer alan ve yukarıda yapılan alıntılarda açıkça itiraf edilmektedir ki rant lordlarının egemen olduğu emperyalist güç merkezlerini ne Kürtler, ne Ermeniler, ne Iraklılar, ne İranlılar ve nede Türkler ilgilendirmemektedir. Onları tek ilgilendiren husus petrol ve diğer maden kaynaklarıdır.

İKİZ YASALAR

İçinde bulunduğumuz süreçte karşı karşıya kaldığımız şartlar altında ülkemizde yapılan bazı yasal düzenlemelerde bu emperyalist güç merkezlerine Türkiye Cumhuriyetinin varlığının temel belgelerinden biri olan Lozan antlaşması hilafına inanılmaz manevra imkânı sağlayan fırsatlar sunmaktadır. Bu yasal düzenlemelerden biride ikiz yasalar olarak bilinen; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ve Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanunlardır. Bu kanunlarda yer alan;

"Bütün halklar uluslararası hukuka ve karşılıklı menfaat ilkesine dayanan uluslararası ekonomik işbirliği yükümlülüklerine zarar vermemek koşuluyla, **doğal kaynakları ve zenginlikleri üzerinde kendi yararına serbestçe tasarrufta bulunabilir.** Bir

halk sahip olduğu maddi kaynaklardan hiç bir koşulda yoksun bırakılamaz."[158]

"Bu Sözleşmedeki her hangi bir hüküm, halkların kendi doğal zenginliklerini ve kaynaklarını tam olarak ve serbestçe kullanma ve yararlanma haklarını zayıflatacak bir biçimde yorumlanamaz."[159] şeklindeki maddelerdir.

Her iki sözleşmede yer alan ortak hükümler esasen Anayasamızın 168. maddesine de aykırıdır. Anayasamızın 168. maddesi; Tabii servetler ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu, bunların aranması ve işletilmesi hakkının da Devlete ait olduğunu ifade etmektedir. Anayasamız doğal kaynakları devletin hüküm ve tasarrufuna bırakırken, Sözleşmeler; halkların hüküm ve tasarrufuna bırakmaktadır. Ancak son yapılan anayasa değişiklikleriyle; Devletimizin üniter yapısını hedef alan ve ülkemizde tanımı, kimliği yapılmamış halklar olduğunu kabul eden Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Medeni ve Siyasî Haklar Uluslararası Sözleşmesinin ulusal hukuk üzerine oturtan Anasayamızın 90. maddesine ilave edilen "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklar da milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." şeklindeki düzenleme; doğal kaynak ve zenginliklerin üzerindeki devlet egemenliğine son vermiştir.

Burada ortaya konulması gereken çok önemli bir sonuçta Anayasamızın 4. maddesinde değiştirilemeyecek, değiştirilmesi dâhi teklif edilemeyecek 3.maddesinin "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." hükümlerinin de anayasa

---

[158] Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Medeni ve Siyasî Haklar Uluslararası Sözleşmesi madde 1/2

[159] Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi madde 25, Medeni ve Siyasî Haklar Uluslararası Sözleşmesi madde 47

ve yasaların üstünde olan bu sözleşmelerde yer alan "halklar" ifadesiyle ortadan kaldırılmasıdır.

Burada görülmesi gereken bir başka hususta anayasalarıyla "BM Güvenlik Konseyi, İkinci Körfez Savaşı'nın ardından, 5 Nisan 1991 tarihinde, Müttefikler tarafından Kürtlere Güvenlikli Bölge kurulmasını öngören 688 sayılı kararı oylarını ve böylece Kürtleri uğursuz bir gelecekten korumuştur." şeklinde açıkça itiraf ettikleri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin milletiyle birlikte varlığı, bağımsızlığı yaşaması ve geleceği için şer merkezlerine dönüşerek Sevr'i hayata geçirmeye programlanmış yerleşkelerdir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

Biz emperyalizmin ülkemize yaşattığı bu kabustan nasıl kurulacağını düşüne duralım. Gelişmeler Türkiye'nin yakın bir gelecekte bir karabasan yaşayacağı yönünde. Nasıl mı? Irak'ın işgalinin hemen ardından bir taraftan işgal kuvvetlerinin Irakta, diğer taraftan Afganistan'da çokuluslu şirketlerin atadığı Karzai yönetiminin Afganistan'da hayata geçirdiği yasal düzenlemeler, işgal altında olmayan, üstelik kapütülasyonları Lozan'la çöp sepetine atan Türkiye'mizde (yabancı yatırım aşkıyla olmayacak duaya amin dercesine istihdamı, kalkınmayı bu yatırımlara bağlayanlar, küreselleşiyoruz, medeni (!) Batı'ya entegre oluyoruz, AB'ye uyum sağlıyoruz saflığıyla) 05.06.2003 tarihinde TBMM'de **çokuluslu şirketlere hizmet veren Doğrudan Yabancı Sermaye Danışma Servisi adlı bir yabancı kuruluş** tarafından hazırlanan "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu"nu kabul edildi. Bu yasa 1919 yılında İngiliz entelijansına bağlı ajanlar tarafından Kürtler kullanılarak silah zoruyla kaynaklar üzerinde Majestelerinin ülkesinin çıkarlarını korumaya dönük faaliyetlerin farklı bir yansımasıydı. Bu kere, Majestelerinin şirketleri ve Anglo Amerikan emperyalizminin silahla alamayacakları kaynaklar üzerinde oturma, sahip olma hakkını yasal düzenlemelerle alıyordu.

Bu yasayla;

- Yabancı yatırımcıların yurt içinden sağladıkları doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin hakları (maden arama ve işletme ruhsatları) doğrudan yabancı yatırım kapsamına alınıyor,
- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabi oluyorlar,
- **Doğrudan yabancı yatırımların,** yürürlükteki mevzuat gereğince; kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe **kamulaştırılamıyor** veya **devletleştirilemiyor,**
- Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi ana para ve faiz ödemeleri, bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edebiliyor,
- Özel hukuka tabi olan yatırım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti **imtiyaz şartlaşma ve Sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının** çözümlenmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, millî **veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurabiliyor,**
- **Yabancı yatırımcıların** Türkiye'de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin (ki bu şirketlerin neredeyse tamamında majestelerinin hissesi var), **Türk vatandaşlarının edinimine açık olan bölgelerde taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynî hak edinmeleri serbest oluyordu.**

Yabancı şirketlere tanınan böylesi bir serbestiyetin ardından bazı gelişmeler olması ve bu gelişmelerin ülkemiz ve ulusumuz çıkarları aleyhine olması doğal bir sonuç. Nitekim Anglo Amerikan çıkarları Irak'ta silah zoruyla sağlanırken, ülkemizdeki gelişmeler bu çıkarların yasal düzenlemelerle sağlanmaya başlandığını göstermektedir. Bu konuda PKK/Kadek'in yayın organlarından biri olan "Özgür Politika" adlı gazetenin 23 Eylül 2003 tarihli nüshası ilginç bilgiler vermektedir;

"YABANCI ŞİRKETLER KÜRDİSTAN YOLUNA DÜŞTÜ

MEHMET YAMAN/MHA/ZAHO

ABD'nin Irak'a askerî müdahalesiyle yol açtığı ekonomik imkânlar, yabancı şirketleri de Güney Kürdistan'a çekti. Alınan bilgilere göre, birçok yabancı şirket şimdi Irak ile birlikte **Güney Kürdistan ve Türkiye'de** de faaliyete geçti. Savaştan sonra bölgeye gelen şirketler, petrol başta olmak üzere maden aramaya başladı. Türkiye'de AKP hükümetinin, Kürdistan'da "ormanlık vasfını yitirmiş araziler"i ABD, İsrail ve Kanadalı şirketlere verdiği ortaya çıktı. AKP'nin onayı ardından şirketler Kürdistan'daki illere uzman ekipler gönderdi. Ekipler petrol, altın tozu (altın denilmek isteniyor), kömür, çinko, fosfat gibi madenlerin bulunduğu yerleri incelemeye aldı. Ruhsat alan şirketlerden birinin Kanada şirketi **Teck Cominco Madencilik San. AŞ.** olduğu belirlendi. Teck Cominco şirketinin Kürdistan'a olan ilgisi 1973'te başlıyor. Bu şirket dışında özellikle Kuzey Kürdistan'da ABD, İsrail ve Kanadalı şirketlerin yoğunlukta oldukları belirtiliyor. Bu ülkelere bağlı şirketler, **Şırnak, Hakkari, Van, Siirt, Ağrı, Erzurum ve Kars**'ı stratejik öneme sahip yerler olarak belirledi. **Şirketlerin en çok faaliyet yürüttükleri, arazi satın aldıkları, kiraladıkları ve ilgilendikleri alanlar ise şunlar: Hakkari, Şırnak, Cudi Dağı, Maden, Besta, Uludere, Beytuşebap, Şırnak-Maden ve Çukurca.**

Şirketler, Irak'ta Saddam Hüseyin rejiminin yıkılmasından sonra Güney Kürdistan'da da faaliyete geçti. Türkiye ve Irak'ta inceleme ve araştırma yapmak için birçok uzman heyet

Botan ve Behdinan bölgelerine gönderildi. **Bu heyetlerin elinde yer altı ve yerüstü zenginlik kaynakları ile madenleri tespit edecek teknik araçlar bulunuyor.** ABD, İsrail ve Kanada'nın başını çektiği şirketlerin **Kürdistan'daki ekonomik faaliyetlerini çeşitli isim ve ortaklıklarla yaptıkları belirtiliyor.** Öte yandan, İsrail'in GAP projesiyle birlikte Urfa'ya daha özel bir ilgiyle yaklaştığı uzun suredir dikkat çekiyor. İsrail, bu vesileyle Urfa'da çeşitli yatırımlar yaptı ve ortaklıklar kurdu.

Güney Kürdistan'da ABD ve İsrail ikilisi daha çok görülüyor. Bu şirketlerin faal oldukları bölgeler ise şunlar: Duhok (Gare Dağı), Zaho (Tavike bölgesi), Zaho'ya bağlı Batufa'nın Irak-Türkiye sınırına yakın bölgeleri ve Zagroslara doğru giden yol silsilesi, Tirbila-Gare ve Baske Sindiyan ormanlık koylu ve dağlık mıntıkaları. Bu bölgelerde petrol, altın tozu ve alüminyum (boksit denilmek isteniyor) gibi birçok maden ve hammadde bulunuyor. Türkiye'nin bu şirketler aracılığıyla PKK'yi terorist ilan etmek ve Kürtlerin ulusal kurtulus mücadelesini şiddet yoluyla bertaraf etmek amacıyla uluslararası alanda lobi faaliyeti yürüttüğü ve karşılığında büyük tavizler verdiğine de dikkat çekiliyor.

1996-1997 yıllarında Şırnak'a bağlı Besta alanında maden arama ve tenkit (tetkik denilmek istiyor) çalışma yapmak isteyen ABD'li şirketler, kendisini feshetmiş PKK'nın "Türkiye yerine Kürt halkından izin almalısınız" yaklaşımından dolayı araştırmalarını yarıda bırakarak gitmişlerdi.

Şirketlerin çalışması güvene bağlı

Birçok maden kaynağı Türkiye-Irak sınırında bütünleşiyor. Bu nedenle çalışmaların ortaklaşa yürütülmesi gerektiği dile getiriliyor. Yol güzergahları, nakliye, teknik araçların kullanımı ve benzeri nedenler de bunu zorunlu kılıyor. Kürtler, hem kuzeyde, hem de güneyde yabancı şirketlerin faaliyetlerini denetlemek ve kendi zenginliklerinden yararlanmak istiyor. Ancak istikrarsızlık, barış ve demokrasinin henüz yerleşmemesi, iş çevrelerini de zorda bırakıyor. **MHA'ya bilgi veren işverenler ve şirket yöneticilerinin ortak görüşü şu:** "Ekonomi güvenli yer arar. Güvensiz yere yatırım yapılmaz. Araştırma yapılır, ama çalışma yapılamaz. Türkiye KADEK ile olan sorununu çözemedi. Irak'ta istikrarlı tek bölge Kuzey bölgeleriydi. Buralar da yeniden karışıyor. Barış ve demokrasi şart."

Kürt kentlerindeki değişik halklardan yerel yöneticiler bu noktada Türkiye'yi eleştiriyorlar. Türkiye'nin Irak'taki değişimleri bile kaldırmadığını dile getirerek, şu mesajı veriyor: "TC devleti ve hükümeti pişmanlık yasası çıkarıyor. Ardından vasfını yitirmiş orman arazilerini yabancı şirketlere satarak ekonomik ve diplomatik rant peşine düşüyor. Aynı dönemde Güney Kürdistan'da ortalık karışıyor. İmha plânlarıyla ne kendine yarar sağlayacak, ne de başka güçlere." Kuzey ve Güney Kürdistan'da görüştüğümüz birçok kişi, AKP hükümetinin birçok yabancı şirkete sözler verdiğini ruhsatla işletme sağlayacağını belirtiyor. Bu arada ABD, Türkiye'nin bölgede faal olmasından rahatsız. 1998'de Güney Kürdistan'da Zaho'ya yakın olan Tavke bölgesinde Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) ile Barzani aşiretinin **"Asya" ve "Şirin"** adlı şirketleri birlikte petrol arama çalışması başlatmıştı. Petrol bulundu ve olumlu sonuçlar alındı. Ancak kısa bir süre sonra ABD müdahale ederek çalışmaları durdurdu. Tavke bölgesi o günden sonra koruma altında bulunuyor. ABD şirketlerinin önümüzdeki günlerde burada petrol çıkarma çalışmalarına başlaması bekleniyor.

Belgelere göre, Teck Cominco şirketinin Türkiye'den 1973'ten bu yana istediği ve ruhsatını 2001'de aldığı, çalışmalara 2003'te AKP'nin onayı ile başladığı yerler şunlar:

* **Bağlıca;** 740.93 hektar, müracaat tarihi: 02/08/1973, ruhsat tarihi: 09/11/2001

* **Derecam Köyü;** 479.90 hektar, müracaat tarihi: 02/08/1973, ruhsat tarihi: 13/11/2001

* **Şenoba;** 2210.68 hektar, müracaat tarihi: 02/08/1973, ruhsat tarihi: 13/11/2001

* **B. Şebab. Aksüt Köyü;** 2596.O9 hektar, müracaat tarihi: 02/08/73, ruhsat tarihi: 19/11/2001

* **Ballıkaya;** 2026.65 hektar, müracaat tarihi: 02/08/73, ruhsat tarihi: 19/11/2001

* **Şırnak;** Maden (Cudi Dagı). hektar 3234.75, müracaat tarihi: 02/08/73, ruhsat tarihi: 19/11/2001

* **Ortabağ;** 1590.45 hektar, müracaat tarihi: 02/08/2001, ruhsat tarihi: 19/11/2001

Teck Cominco, Türkiye ile güçlü ekonomik bağları olan bir şirket. Bunu http://www.teckcominco.com adlı internet si-

tesi de belgeliyor. Teck Cominco şirketi ile diğer birçok şirketin yeni orman yasası ardından tespit ettikleri alanları yeniden satın almaya başladığı ve uluslararası alanda AKP için diplomasi yapacağı belirtiliyor."[160]

YABANCI GERÇEK VE TÜZEL KİŞİLER KÖYLERDE ARAZİ ALABİLİRLER Mİ?

Ülkemizde yabancıların taşınmaz mal edinmeleri konusunda Anayasa da özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak 2003 yılı Temmuz ayına kadar, Tapu Yasası'nın 35 ve 36 ile Köy Yasası'nın 87. maddesinde yabancıların taşınmaz mal edinmelerini kısıtlayıcı yönden bazı hükümler bulunmaktaydı. Köy Kanunu 87 maddesi yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köy sınırları içerisinde taşınmaz edinimi kesinlikle yasaklanmıştı. Tapu Kanunu'nun 35. maddesi; yasal sınırlayıcı hükümlere uymak (*Askerî yasak bölge ve güvenlik bölgeleri dışında olmak*) ve karşılıklı olmak koşulu ile gerçek kişilerin taşınmaz edinimine izin vermekte. Ancak yasanın 36. maddesi, yabancıların ülkede taşınmaz mal edinmelerine olabildiğince sınırlama getirmek doğrultusunda, belediye sınırları içinde olmak koşuluyla 30 ha. dan fazla arazi edinimine izin vermemekteydi.

Köy sınırları içinde yabancıların taşınmaz mal ediniminin yasaklanmasının ardında; Yabancı şirketlerin ve madencilerin ülkemizde madence zengin bölgelerde dolaşması ve hükümeti eski imtiyazlarla sıkıştırmaya çalışmaları, hatta; madenlerin bulunduğu bölgelerde yabancı şirketlerin arazi alma girişimleri yatmaktaydı. Bu girişimler karşısında **Lozan antlaşmasının hemen ardından 1924 yılında** köy kanununa bir madde eklenerek yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köylerde arazi almaları engellenmiştir. Böylece yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde, devlet denetiminin istenilen etkinlikte götürülemediği yörelerin yabancı

---

[160] **23-Eylul 2003 Salı Özgür Politika**

unsurlara açık tutulmasının yaratabileceği sakıncalar ortadan kaldırılmıştır.

Ancak 3.7.2003 tarihinde kabul edilen, 4916 sayılı Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 38 maddesiyle; Köy Kanununun 87. maddesi ve Tapu Kanununun 36. maddesi yürürlükten kaldırılmış, bu suretle "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu" uygulamasında ortaya çıkacak engeller yok edilmiştir.

Bu değişiklikler bugün maden kaynakları üzerinde daha önce sözünü ettiğimiz anlamda, özel mülkiyet tesisi için yabancı madencilik şirketleri tarafından kullanılmaktadır.

KAPİTÜLASYONLARLA İLGİLİ HATIRLATMALAR

"Osmanlı Devleti Yok Olurken Maden imtiyazları"

"Saltanat Ali Osman'daydı; fakat bu saltanatın en büyük nimetleri Frenklere düşüyordu! Düyun-u Umumiye'nin, bankaların, Galata'nın, Beyoğlu'nun Frenkleri, bu saltanatın gölgesinde yaşayan para krallarıydılar! **Bütün imtiyazlar** ve teşebbüsler hükümet merkezinde tevzi olunurdu. Şirketler burada teşkil ediliyor, mali kombinezonlar burada hazırlanıyordu. İşlerle politika buradan bir hamur haline getiriliyordu. Bu kaynağın etrafında Avrupa için büyük kârlar ve temettü hisseleri fışkırıyordu. Bu hırs ile buraya atılan atılanaydı. Faaliyet ve teşebbüs ihtirasları ile mümtaz iş adamları yepyeni işlerde çalışmak, böyle işler yaratmak hevesleriyle mest olarak buraya koşuyorlardı. Fakat aynı zamanda medeni ve insanî duygulardan mahrum, iman ve kanunun ne olduğunu bilmez nice serseriler, maceraperestler de yırtıcı tırnaklarını böyle mali ve iktisadi teşebbüslere takmak fırsatlarını kaçırmamak için bu kafile arasına katılıyordu. Bu tırnaklar sayesinde ve esrarengiz yollardan zengin olanların mazilerini sorup araştırmak İstanbul'da adet değildi...

Yalnız şurası kat'iyetle bilinmek lâzımdır ki,... imtiyazlar verilirken perde arkasında mutlaka birçok dolaplar dönerdi. Bunlardan hemen hiçbirisi, şüpheli vasıta ve yollardan geçmeden elde edilmek kabul olamazdı, komisyonlar, yüzdeler vaad olunur, alınırdı. Hele maden imtiyazları dolaplar çevrilmeye en müsaid bir zemindi. Bazen padişah vükelasından, müşürlerden, bendeganından birine ya mükafat ve cemile olarak yahut mukabilinde kendisine karşı bir "eser-i sadakat" bekleyerek bir maden imtiyazı verirdi. Bu imtiyazı alanın bunu Avrupa mali ve sınai müesseselerinden birine devretmesi zamanı gelince Galata ve Beyoğlu finansiyelerine iş çıkardı. Bunlar ya davet üzerine imtiyaz sahibi nezdinde gelirler, yahut işi haber alıp kendileri müracaat ederler, imtiyazı satmak için şartları anlaşırlar, Avrupa müesseseleriyle münasebete girerlerdi. Arada tabii komisyonlarını da alırlardı. Bazen bu satım ve devir muamelelerinin kolaylaştırılması yolunda edilen tavassutlar, devletin büyük mali kombinezonlarında imtiyaz sahiplerinin kombinezon müteşebbislerine müsaid bulunması suretiyle mukabele görürdü. Bunlar bir rüşvet sayılmazdı."[161]

"Lozan'da İmtiyazlar"

Sevr, Kapitülasyonların, daha geniş hale getirilmesini hüküm altına almıştı. Şanlı istiklâl mücadelemiz sonucunda ülkemizi işgale yeltenenlerle oturduğumuz Lozan barış görüşmelerinde Lozan 'a giden kuruldan **Ermeni yurdu** ve **Kapitülasyonlar** konusunda kesinlikle ödün verilmemesi istenmişti. Görüşmelerin can alıcı noktasını da bu iki konu oluşturuyordu. Nitekim Türk tarafının ödün vermez tavrı barış konferansının dağılmasıyla sonuçlandı. (20 Kasım-4 Şubat 1923)

---

[161] Ersal Yavi, Bir ülke Nasıl Batırılır, Osmanlının İflasından Günümüz Türkiyesine "Kıssadan Hisseler", sf;287,288, Yazıcı Basım Yayıncılık San. Ve Tic.Ltd Şti, İzmir-2001

23. Nisan 1923'te başlayan ikinci konferans anlaşma ile sonuçlanmış ve **antlaşınayla Kapütülasyonlar tümüyle kaldırılmıştı.** İsmet İnönü, Lozan'da Kabul Olunan Barış Antlaşması, Mukavele ve Senetlerin Onaylanmasına Dair Kanun Tasarısı dolayısıyla **23 Ağustos 1923 tarihinde T.B.M.M.'de yaptığı konuşmada şöyle diyordu;**

"Arkadaşlar! **Bazı devletlerle müttefik olarak kan döktüğümüz zamanlarda kapitülasyonlar konferanslarda mevzubahsolunca müttefiklerimiz hasımlarımızla beraber bulunuyorlardı.** Kapitülasyonların Türkiye'den kalkması lâzım geldiğini Sivastopol seferinden sonra Paris Muahedesi müzakeratında vaatetmişlerdi. Arkadaşlar! Bütün memleketin mevcudiyetini girdaba düşüren **Harbi Umumiye girdiğimiz zaman da zimandaran bizi kapitülasyonları ilga ediyoruz ve ilga edeceğiz diye tatmin etmişlerdi.** Mesele o kadar mühim idi. Size derhatır ettiririm ki: **Harbi Umumiye henüz Türkiye girmemiş iken ve müttefikler Türklerin Harbi Umumiye girmesini esaslı bir amilimüessir addederlerken bizim kapitülasyonları ilga ettiğimizi Almanlar, Avusturyalılar, Ruslar, Fransızlar ve İngilizlerle beraber protesto etmişlerdi.** Mevzu o kadar büyük ve mühim bir hadisedir. **Arkadaşlar, Harbi Umumideki müttefiklerimize kapitülasyonların ilgası için Harbi Umuminin neticesi tamamen meşkuk olduğu zamanlarda, yani 1916'da bizimle konuşmak yoluna girdiler. Ama biz evvela başladık kan dökmeye ve atimizle mukadderatımız tamamiyle meçhul bir safhaya girdi.** Arkadaşlar! Daha fazlası vardır. 1916'da Almanlarca kabul edilen kapitülasyonların ilgası keyfiyeti, nazari ve hayali idi. Hakikatte ilga ettirilememiştir. Kabul ettirilememiştir. Bunu bilirsiniz. Muahede imza edildi. Ondan sonra ellerine mektup verildi. Eğer diğer herhangi bir millete kapitülasyonların ilgası kabul ettirilirse kendiliğinden o müttefiklere de kapitülasyonların ilgası şamil olacaktır. Bu ne demektir? İlgayı dünyadaki devletlerin her birine ayrı ayrı kabul ve imza ettireceksiniz. Herhangi bir millet için bütün dünyaya ayrı ayrı dikte edecek kuvvet maddiye kabili tasavvur mudur? Demek ki, Harbi Umuminin gayesi olarak yapılan ilk ilan müttefiklere de kabul ettirilmedi. Harbin neticesi meşkuk olduğu zamanlarda ancak nazari ve hayali ku-

ru bir teselli elde edildi. Sonra bugünkü vaziyeti düşününüz. Türkiye bütün cihan muvacehesinde davasını takib ediyor. Sarih ve şüpheden azade olarak kati bir ifade ile kapitülasyonları ilga ettiriyor. Bu Türkiye'nin kendi evi içinde diğer herhangi bir millet gibi tamamen müstakil ve efendi olduğunu kabul ve tasdik etmek demektir."

GİRDİKLERİ ÜLKENİN BAZI BÖLGELERİNİ KİRLETMEYECEKLERMİŞ ÜLKELERİN GERİ KALAN KISMI TALANA AÇIK

22.08.2003 Tarihli Radikal gazetesi Dünyanın en büyük 15 maden firması, BM'nin doğal ve kültürel miras ilan ettiği yerlerde madencilik yapmama kararı aldığını, bunların içinde Türkiye'den de dokuz bölge bulunduğunu Türk kamuoyuna duyuruyordu.

Haberin tamamı şöyleydi; "Dünyanın en büyük 15 madencilik firması, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından dünyanın doğal ve kültürel mirası olarak ilan edilen, Türkiye'den de dokuz bölgenin bulunduğu alanlarda madencilik faaliyeti göstermeme kararı aldı. Bu tür alanları güvence altına alan anlaşma, Dünya Koruma Birliği (IUCN) ile görüşmelerin ardından imzalandı. IUCN'nin internetteki ana sayfasında yayımlanan açıklamaya göre, anlaşmaya, **Uluslararası Madencilik ve Metalurji Konseyi'ni oluşturan şu firmalar imza attı: Alcoa Inc., Anglo American PLC., Anglo-Gold, BHP Billiton Ltd, Freeport-McMoRan, Mitsubishi Materials, Newmont, Nippon Mining&Metals, Noranda, Pasminco, Placer Dome, Rio Tinto, Sumitomo Metal Mining, Umicore ve WMC Resources.** (Bu şirketlerin tamamının bir biriyle Anglo American PLC üzerinden ortak olduğunu grafiklerle göstermiştik, Birbirinden ayrı şirketlermiş gibi bir görüntü çizen bu çokuluslu madencilik şirketleri aslında bir ve kartelleşmiş)

128 ülkede, bu özelliğe sahip ve birinci dereceden dördüncü dereceye kadar sınıflandırılan 754 alan bulunuyor. Bunlardan 582'si kültürel, 149'u doğal miras, 23'ü hem kültürel hem doğal

miras olarak kabul ediliyor. Bu listeye Türkiye'den, İstanbul'un tarihi alanları, Göreme bölgesi, Safranbolu, Nemrut Dağı dahil toplam dokuz bölge giriyor. Söz konusu anlaşma Türkiye'deki sivil toplum örgütleri tarafından olumlu karşılandı."[162]

Haber, insaf dedirtecek cinsten; her şeyden önce hepsi birbiriyle ortak aslında bir anlamda hepsi tek bir şirket olan sözde 15 şirket bir araya gelmiş **"Uluslararası Madencilik ve Metalurji Konseyi"** diye bir konsey oluşturmuşlar, aslında ortada konsey falan filan yok. Var olan sadece Anglo American Plc ve bu da İngiliz ve Amerikan sanayiinin kaynak çıkarlarının temsilcisi. (bu konuda "Çokuluslu Madencilik Şirketleri " ve "farklılık yanılsaması" adlı başlıklı bölümde yer alan şemalara bakınız) sayılan diğer şirketler yaptıkları iş bölümü nedeniyle kimisi metaller konusunda, kimisi endüstriyel mineraller konusunda uzmanlaşmış. Hepsinin güttüğü amaç, çıkarları, hizmet ettiği ülkeler belli. Ancak amaç göz boyamak ve bir yanılsama yaratmak olunca bir bukalemun gibi farklı renkler alabiliyorlar. Bu konsey bir tekel yönetim kurulundan başka bir şey değil. Ve bu sömürgecilik konusunda uzmanlaşmış duygusuz şirketler aslında tüm dünyaya şunu ilan ediyorlar. Biz 128 ülkede 754 alanın dışında istediğimiz gibi çalışırız. Bu alanların dışında kalan bölgeleri istediğimiz gibi talan ederiz. Türkiye'nin belirlenmiş Göreme bölgesi, Safranbolu, Nemrut gibi dokuz bölgesi dışında kalan tüm yüzölçümü bizim egemenliğimiz altında kalan talan alanlarımızdır. Eh bundan sonra okuyacağınız bölümler göreceğiniz harita ve grafikler karşısında pek de haksız sayılmazlar.

---

[162] **22.08.2003 Radikal**

MADENLERİ İNGİLİZ VE ABD MÜLKÜ HALİNE GETİRECEK YOL AÇIK

"Tek Kurşun Sıkmadan İşgal, Zaten Hesapta Bu"

Bir taraftan özelleştirme uygulamaları Madencilik sektörünün verimsizleşmesi ve maden sahalarının yabancıların ellerine geçmesini sağlarken, diğer taraftan bu madenlerin hammadde olarak kullanıldığı tesislerde hızla kapatılma yoluna koyulmuştur. Bu durum kısmen de olsa fark edilmektedir. Nitekim T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı (10/211-245-198-204) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporu bu durumu; "Mevcut özelleştirme yasası madencilik faaliyetlerinde başarılı olamamıştır. Özelleştirme idaresine devredilen çok sayıda maden işletmesi (KBİ, Eti Gümüş, Eti Bakır, Eti Elektrometalurji, Eti Krom) yıllardan beri özelleştirilemedikleri ve yeni yatırım yapılmaması nedeniyle daha verimsiz hale gelmişlerdir." demek suretiyle bu hazin sonu bir anlamda itiraf etmektedir.[163]

Aslında bu itirafın bir de görünmeyen yıllara yayılmış çok vahim bir boyutu vardır ki, o hiç konuşulmaz ve tartışılmaz.

24 ocak 1980'le başlayan bu süreç madencilik alanında Türkiye'nin sanayileşme sürecine çok ciddi bir darbe vurmuştur. Türkiye'nin en büyük ve dünyanın sayılı madencilik, metallürji, kimya ve bankacılık kurumu olan Etibank, ve halka açık anonim şirketler olarak kurulan Çinkur, KBİ, TKİ gibi kuruluşlar özelleştirme idaresine devredilmeden önce hammadde, maden kaynakları açısından bir taraftan talan edilirlerken, diğer taraftan kamu kurumlarının yürüttüğü madencilik faaliyetleri bir bir tatil edilmeye başlanmıştır. Örneğin; dünyada civa ticaretinin bittiği iddiasıyla; **Konya Civa İşletmesi, Halıköy Civa İşletmesi,** kükürt

---

[163] T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı (10/211-245-198-204) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporu "Maden Kaynaklarının Değerlendirilmesi Ve Madencilik Sektörünün İçinde Bulunduğu Durum İle Bor Ve Altın Madenleri Konusunda Meclis Araştırması Komisyon Raporu" Sf; 300

kaynaklarının bittiği iddiasıyla; **Keçiborlu Kükürt İşletmesi,** boksit ve zımpara taşının bittiği ve satılamadığı iddiasıyla; **Milas Boksit İşletmesi,** Satamıyoruz, astarı yüzünden pahalı diye; **Beyşehir Barit İşletmesi,** verimsiz kuruluş yeri iyi değil satamıyoruz diye; **Uludağ Volfram İşletmesi,**

Üç aşağı beş yukarı benzer bahanelerle; **Orhaneli Krom İşletmesi, Ürgüp Diatomit İşletmesi, Keban Simli Kurşun İşletmesi, Murgul Bakır İşletmesi,Ergani Bakır İşletmesi, Mazıdağı Fosfat İşletmesi, Gazipaşa Barit, Çinkur, Sivas Demir Çelik** gibi işletmeler kapatılmıştır.

Ancak bu tespitler hiç bir işe yaramıyor. Hükümetler demokrasinin ve cumhuriyetin altını oyan özelleştirmelere, hipnoza yakalanmışçasına devam ediyorlar. Özelleştirmenin bir fazilet olduğu söyleniyor. Kimileri satma histerisine kapılmış "babalar gibi satarım, önüme ne çıkarsa satarım" diyor. Aslında, cumhuriyet kazanımlarını babalar gibi satarım sözünün ardından bir tesadüf müdür bilinmez? Mafya, kara para, kadın ticareti, yolsuzluk cinayet konularında uluslararası uzmanlığa sahip haklarında onlarca dava açılmış eski KGB ajanlarından müteşekkil mafya çetelerinin kurduğu şirketlerce, Türk ekonomisinin gözbebeği KİT'ler (Tüpraş, Petkim, Eti Elektrometallürji, Eti Krom, Eti Alüminyum) alınmak üzere geziliyor. Bir taraftan cumhuriyetin en önemli kazanımı olan kamu kurumları parçalanır, kapatılır, özelleştirmeye devredilerek yok edilirken, Türkiye'de inanılmaz bir sömürgeci madencilik gelişiyor. Geldiğimiz nokta itibariyle ülkemizde ortaya çıkan temel sorunda bu gelişen **"sömürgeci madencilik" tablosu ki, bu tabloyla** ancak ve ancak daha önce sözünü ettiğimiz Afrika ülkeleri, Afganistan...gibi ülkelerde karşılaşılmaktadır.

Ülkemizin bir madencilik plânlaması, stratejik stok tutma yaklaşımı maalesef yoktur. Madenciliğe dayalı sanayiinin ihtiyaçlarının tedarik plânları stratejileri tespit edilmemiştir. Zaten bu sanayide hızlı bir çöküş içine sokulmuştur. **Gelişmiş dünyanın üstüne titrediği, elde etme uğruna savaşlar açarak nehirler dolusu kan akıttığı maden kaynaklarının ülkemiz için taşıdığı an-**

lam ne yazık ki en ilkel düzlemde "çıkaralım satalım" noktasına dönüşmüş bulunmaktadır.

Bu yönde yapılan dış destekli iç çıkar çevreleri maniplasyonları genellikle **"madenleri çıkaramıyoruz", "madenlerimiz esir"** gibi emperyalist ülkelerin sömürge ülkelerde kullandığı sloganların, basın ve yayın kuruluşları vasıtasıyla toplum hafızasına kazınmasıyla yapılmaktadır. Bu maniplasyon toplumda madenlerin topraktan çıkarıp satılması gerektiği gibi genel bir kanı oluşturmuştur. Bazı akedemik kariyer sahibi kişilerde bu kanıyı toplumda yaygınlaştıracak olağanüstü bir çaba sergilemektedirler. Hatta bu hususta vakıf ve dernekler kurarak kamusal karar mekanizmalarına ve toplum düşüncesine sızma yöntemini benimsemişler ve bu hususta da önemli başarılar sağlamışlardır. Bu çevreler kamu madencilik teşebbüslerinin üzerinde bulunan maden ruhsatlarını hedefleri arasına almış ve **"devlet madenlerin üzerine çöreklenmiş"** nidalarıyla bu sahaları ele geçirme savaşı başlatmıştır. Savaş, dış güçlere iç güçlerin verdiği destekle, Türk ulusu ve geleceği aleyhine hızla kaybedilmektedir.

Bu çerçevede son yıllarda siyaset inanılmaz bir biçimde başta Rio Tinto olmak üzere İngiltere merkezli sömürgeci maden şirketlerin güdümü altına girmiştir. Küreselleşme adı altında Türk tarihinin eşine ve benzerine rastlanmadık bir şekilde, Türkiye toprakları ve onun altında yatan maden hazineleri İngiliz şirketlerine teslim edilmektedir. **Rio Tinto, Anatolia Minerals, Riotur, Anglo American/Newmont(Bergama altın yataklarını İngiltere'ye aktarmaktadır), Cominco, Odyssey Reseurces, Eldorado Gold, KNAUF, Dardanel, Omya, Geomar...gibi** şirketler. Ankara'da, Ordu'da, Sinop'ta, Kayseri'de, Gümüşhane'de Artvin'de, Balıkesir'de, Tunceli'de, Elazığ'da, Diyarbakır'da, Uşak'ta, Çanakkale'de, Hakkari'de, Şırnak'ta, Manisa'da... ulusal kaynaklarımızı kendi mülkleri haline getirmektedir. Bu çokuluslu şirketler, siyasetle kurdukları yakın ilişkiler sayesinde, önlerindeki her türlü engeli birer birer aşmakta, bir anlamda Türkiye'yi işgal etmektedir. Türk köylüsüne "gözünü toprak doyursun" diyenler.

İngiliz sömürgeci güçlerine (İngiliz madenci şirketleri) ülke topraklarını hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın açmaktadırlar.

Bu bağlamda; Türkiye'nin elinde sadece bor madenlerinin (oda kısmen) kaldığını söylemek mümkün. Ancak gelişmeler bu kaynağında elimizde tutulamayacağını gösteriyor.

Ülkemiz maden kaynaklarının neredeyse tamamı yabancı çokuluslu şirketlerin üzerine geçmiş durumdadır. Şimdi ülkemizde faaliyette bulunan şirketlerin önemlilerini saydıktan sonra hakkında bilgi toplayabildiğimiz ve önemli gördüğümüz şirketlerin üzerindeki ruhsatların büyüklüğüne bakalım.

ÜLKEMİZDE FALİYET YABANCI ŞİRKETLERDEN BAZILARI

ŞİRKET	ÜLKE	FAALİYET
Magnesit A. S (Societe D'Interests Magnesians)	Holland	Magnezit
Türk Maadin A.S./ Metallurg Inc.	ABD	Kromit
Tüprag A. S./ S. G. Resources B. V.	Hollanda	Altın
Süd C Chemie Tr Madencilik ve Tic A.Ş./ Sud Chemie Mining	Almanya	Endüstriyel Mineraller, Bentonit
Cominco Madencilik Sanayii A.Ş./ Cominco Resources Int.	Kanada	Altın, Bakır, Çinko, Kurşun, Gümüş
Dardanel Madencilik A.Ş./ Corona Corporation	Kanada	Altın, Bakır
Soylu End. Min. ve Ürt.San. Tic.A.Ş/ Compagnie Int. Dev. (CIDEM)	Fransa	Endüstriyel mineral
Yeni Anadolu Madencilik (YAMAS)/ Richard C. Moores	ABD/Cayman Adaları	Altın, Bakır
Rio Tinto Mining Exploration Ltd. Turkey Branch/ Rio Tinto	İngiltere	Altın Bakır
Rio Turkey/Rio Tinto	İngiltere	Trona, Bor

BHP Madencilik Ltd./BHP Billiton	İngiltere	Altın, Bakır
Normandy Madencilik A.Ş/ Autin Investment B.V.	Hollanda	Altın
Omya	İsviçre	Kalsit,talk,barit,kaolen
Tepe Knauf	Almanya	Alçı taşı
Odyssey Resources	Kanada	Çinko,Kurşun,Gümüş,Bakır,Altın
Noranda	Kanada	
Inmet Mining Corporation	Kanada	Bakır,Çinko
Anatolia Minerals Development Ltd.	Kanada	Bakır, Çinko, Molibdenyum, Altın, Gümüş, kurşun

Aşağıda ülkemizde faaliyet gösteren ve çoğunlukla altın aramasına odaklanmış gözüken bazı şirketlerin 2002 Mayıs ayı itibariyle üzerinde bulunan arama, ön işletme ve işletme ruhsatları adedi ve toplamı görülmektedir. Diğer şirketler dikkate alındığında verilen ruhsat sayısının daha yüksek olacağı açıktır. Bu arada ihale suretiyle satışa çıkarılan yüzlerce maden sahası ve bunlara ilşkin ruhsatların da bu şirketlerin üzerinde toplandığını ifade etmek gerekir.

MADEN İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN BAZI YABANCI ŞİRKETLERE VERİLEN RUHSATLAR (2002 MAYIS)

ŞİRKET	ARAMA	ÖN İŞLETME	İŞLETME	TOPLAM
RIO TUR	29	1	-	30
ORION MÜH İTH-İHR TUR ŞTİ	2	-	-	2
COMINCO	141	31	18	190
YAMAS	199	28	6	233
SOYLU ENDÜSTRİ MİNERAL	56	42	23	121
GEOMAR	2	1		3
TUPRAG	33	16	14	63
OMYA	57	14	14	85
TEPE KNAUF	45	14		59

DARDANEL	35	2	1	38
NORMANDY	86	57	6	149
TOPLAM	685	206	82	973

Kaynak: T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı (10/211-245-198-204) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporundan derlenmiştir. "Maden Kaynaklarının Değerlendirilmesi Ve Madencilik Sektörünün İçinde Bulunduğu Durum İle Bor Ve Altın Madenleri Konusunda Meclis Araştırması Komisyon Raporu"

ÜLKEMİZİN EN AZ 100.000 KM²'Sİ İŞGAL ALTINDA

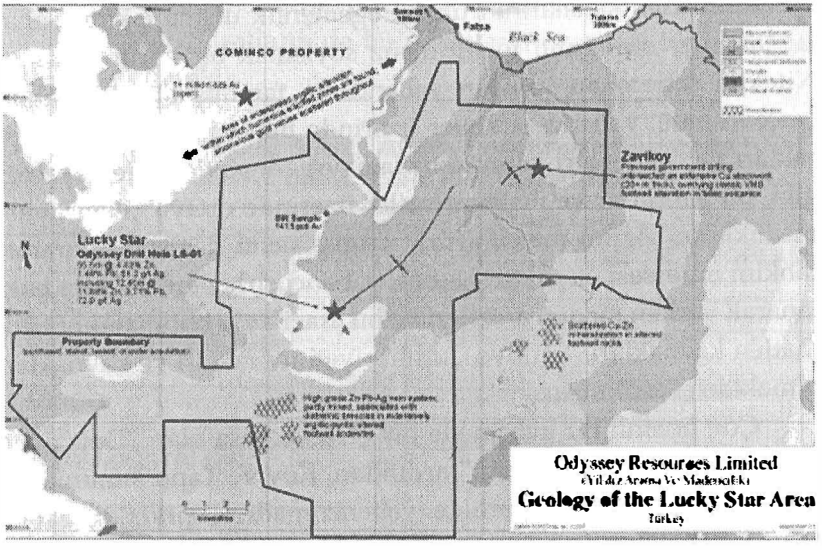
Şimdi yukarıda ruhsat sayılarını gösterir tabloda yer alan toplam ruhsat sayısına farklı bir gözle bakalım ve her bir ruhsatın ortalama 100 km² olduğunu varsayalım. Bu takdirde ,ülkemizde faaliyet gösteren sadece 11 şirketin üzerinde 97.300 km ruhsata bağlanmış maden sahası olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalırız ki, bu durum **"Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu"** çerçevesinde değerlendirildiğinde; yabancı şirketlere ruhsata bağlanarak verilen maden sahalarının ulusal egemenlik dışına çıkmış sahalar, araziler olduğunu tereddütsüz söylemek bir zorunluluktur. Nitekim sadece bu yasanın yabancılara tanımış olduğu haklar çerçevesinde; yabancı şirketler üzerinde bulunan memleket toprakları ve madenleri kamulaştırılamayıp, devletleştirilemeyeceği gibi, bu ruhsatlar ve ilişkin araziler üzerinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözüm mercii, Türk yargı sistemi değil, uluslararası tahkim müessesi olacaktır. Kısaca, yabancı şirketlere ruhsata bağlanarak verilen maden arazileri ve bu arazilerde bulunan kıymetli maden kaynakları, Türkiye Cumhuriyeti toprakları ve kaynakları olmaktan çıkarılmıştır.

Çok önemli bir gelişmede bir çerçeve yasa olan "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu" ardından, Köy ve Tapu kanunlarında yapılan değişiklikle birlikte, yabancı madenci şirketler maden arama ve işletme ruhsatına bağladıkları arazileri hızla satın almaya başlamasıdır. Bazı şirketler sahip oldukları ruhsatların sınırları içinde kalan arazilerin tamamını satın almıştır.

Bu maden ruhsatları ve büyüklüklerini ve sahibi şirketleri okuyucuya bir fikir vermek açısından kısaca örneklemek gerekirse;

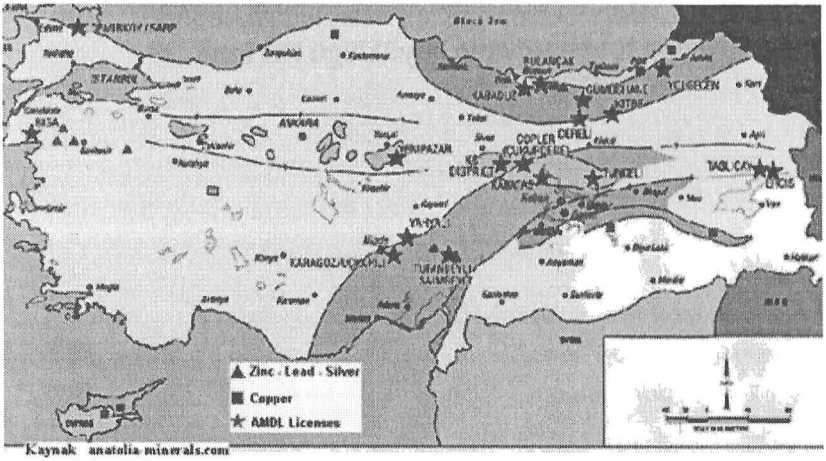
ORDU/FATSA - ODYSSEY RESOURCES LIMITED (YILDIZ ARAMA VE MADENCİLİK)

Anılan şirketin sadece Ordu ilimizin Fatsa ilçesi, Zaviköy mevkiinde bulunan, şirketin kendi dökümanlarında 258 km² olarak verdiği ve **"Lucky Star"** (şanslı yıldız) olarak isimlendirdiği çinko, kurşun,gümüş ve altın sahası, aşağıda bir krokisi verilen sahanın hemen bitişiğinden **"Cominco Resources"** ün ruhsatlı alanı başladığı, yine bu kroki üzerinde **"Odyssey"** tarafından düşülen notlardan anlaşılmaktadır. Bu ruhsatın büyüklüğü de en az Odyssey'in ruhsat sahası büyüklüğündedir. Kısaca, Fatsa'da 500 km² büyüklüğünde madence zengin vatan toprağı ulusal hukuk sistemi ve egemenlik alanı dışına çıkarılmıştır.

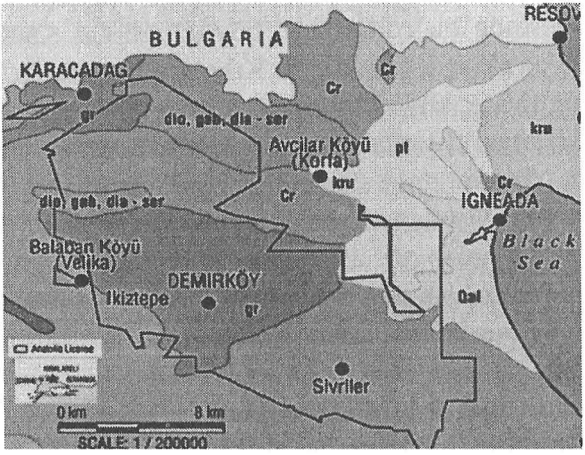
ANATOLIA MINERALS DEVOLOPMENT LTD.

Kanada'da kurulmuş ve kanada borsasına kote edilmiş olan Anatolia Minerals Devolopment Ltd. Bir Rio Tinto ve Kinross Gold ortaklığı. Ülkemizin özellikle Güneydoğu, Doğu ve Doğu Karedeniz bölgelerine yerleşmiş. Üzerinde yüzlerce ruhsat var. İnternet sitesinde bu ruhsatların büyüklüğünün **5.500 mil² nin (14.245 km², yaklaşık bir buçuk Kıbrıs adası büyüklüğü)** üzerinde olduğunu açıklıyor. Giresun, Artvin, Van, Tunceli, Adana, Kayseri, Malatya, Gümüşhane, Çanakkale, Bursa'da maden ruhsatları var. Yine internet sitesinde (www.anatolia-minerals.com) sahip olduğu ruhsatların bazılarına ilişkin projelerini Kanadalı yatırımcılarına anlatıyor. Bastırarak dağıtımını yaptığı tanıtıcı broşürlerinde Türkiye'den Federe Cumhuriyet olarak söz etmesi bazı gazeteler tarafından haber yapılan şirketin; özellikle Doğu ve Orta Karadeniz bölgesini milyarlarca dolarlık rezerv içeren, İncildeki altın üke **(Multibillion-Dollar Deposits; 'The Bible's Land of Gold')** olarak tanımlamaktadır Aşağıdaki grafikte Sözünü ettiğimiz şirketin sahip olduğu bazı ruhsatların dağılımı görülmektedir.

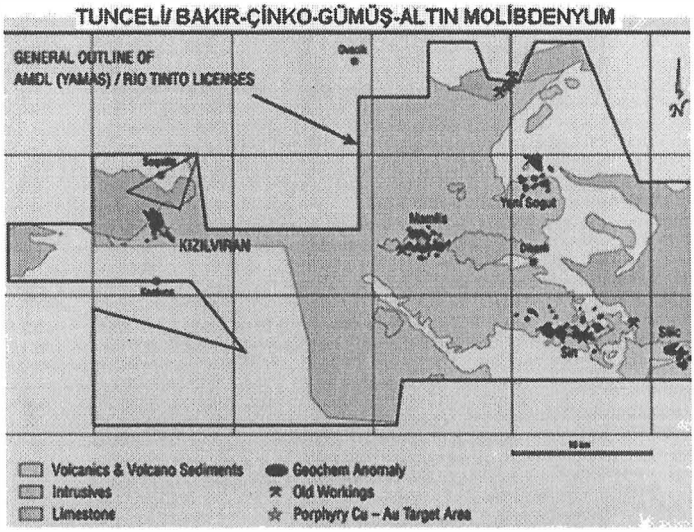

Kaynak: anatolia-minerals.com

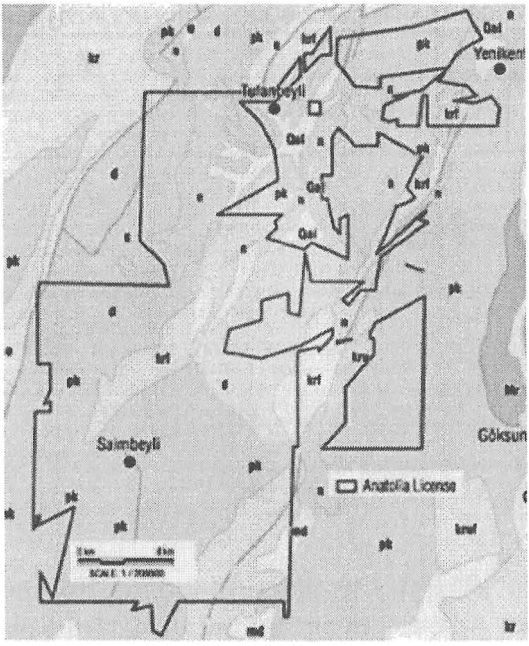
Şirketin sahip olduğu ruhsatlardan bir kısmı (bakır, altın ve molibdenyum) Türkiye Bulgaristan sınırına yayılmış (İkiztepe-Demirköy-Sarp), 373 km² büyüklüğünde olan bu ruhsat Türkiye Bulgaristan sınırında bir tampon bölge gibi uzanıyor.

Şirketin Malatya Sivas ve Tunceli üçgeninde bulunan ruhsatlarının büyüklüğü toplam **4.694 km²**. Bu ruhsatlı alanların biride **Tunceli / Ovacık** ilçesinde bakır, çinko, gümüş, altın ve molibdenyum içeren sahanın büyüklüğü **781 km²**

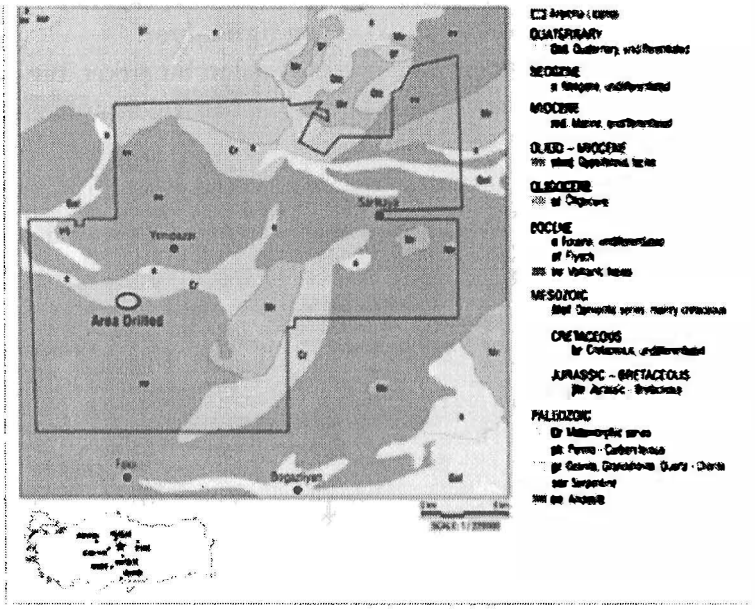

Anatolia Minerals Devolopment Ltd'nin **769 km²** lik bir çinko ruhsatı da Adana ilimizin Saimbeyli ve Tufanbeyli ilçelerini içine almaktadır. Bir Hitit yerleşim merkezi olmuş bu ilçeler tarih boyunca yerleşime konu olmuştur. Bu alanda zengin arkeolojik buluntular vardır. (Sar harabeleri, Roma ve Bizans eserleri, kilise kalıntıları, Hitit kaya kabartmaları vb)

Aynı şirketin sahip olduğu ruhsatlara son örnek Yozgat/ Boğazlıyan ve Sarıkaya ilçeleri arasında yer alan yaklaşık **1.000 km^2** lik **Yenipazar** bakır altın ruhsatıdır.

YENİPAZAR BAKIR - ALTIN

RIO TURKEY / RİO TİNTO

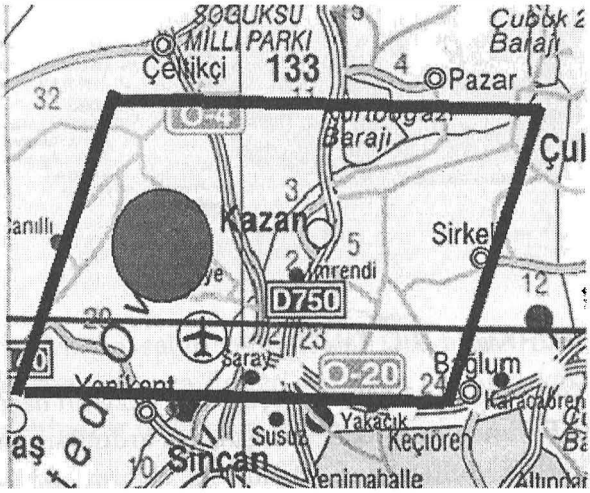
Rio Tinto muhtelif adlarla geçtiğimiz yüzyılın başından beri ülkemizde bulunan ve istiklâl savaşımızın ardından, savaş esnasında Susurluk, Sultançayırı, Bandırma civarındaki Müslüman Türk köylülerine soykırım uygulayan, Ermeni ve Rum çetecilere yataklık yapan, İngiliz uşağı Yunan ordusuyla sıkı ilişkiler kurduğu için ülkemizden kovulan bir şirket, bir şirket o yıllarda Borax Consolidated adıyla ülkemizde faaliyet yürütüyor.

Rio Tinto ikinci kez 1978 yılında elinde bulunan bor sahaları devletleştirilerek ülkemizden kovulmuş, devletleştirme esnasında birçok usulsüz ve yolsuz işlemleri tespit edilmiş, elindeki sahaların bazılarının geri alınma nedeni de bu.

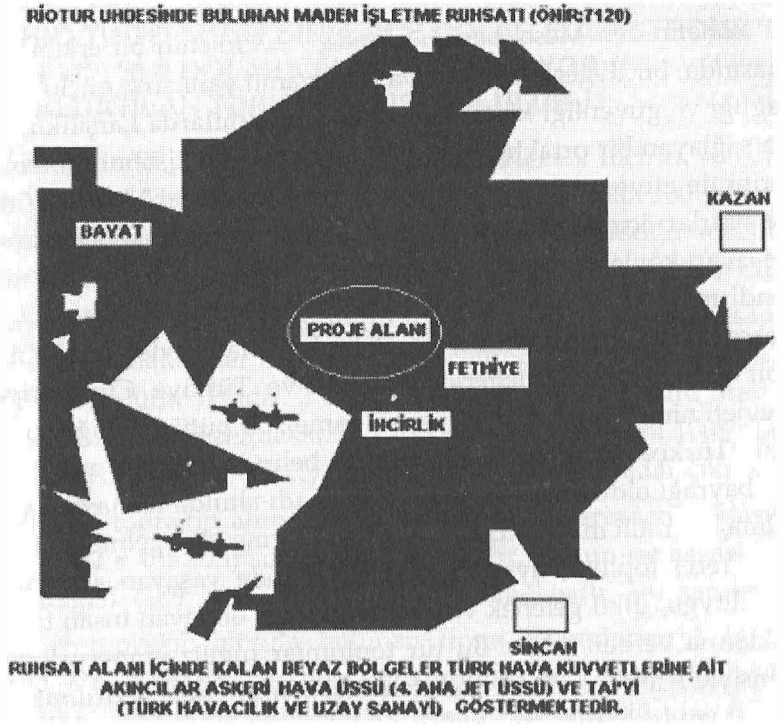
Sözünü ettiğimiz İngiliz şirketi, etrafında örgütlediği şirketlerle bugün yine ülkemizde. Bir taraftan **trona**, bakır, altın, çinko

gibi madenlerin ruhsatlarını bir bir üzerinde topluyor. diğer taraftan **bor tuzlarıyla oldukça yakından ilgileniyor.**

En son 1978 yılında ülkemizden kovulan bu şirket, bir daha ayrılmamak üzere Türkiye'ye gelerek Başkent Ankara'yı kendisine mesken edinmiş. Üzerindeki Ruhsatlardan biri Ankara'nın kazan ilçesi ile Güdül, Sincan ve Eryaman'ın oluşturduğu dörtgende, yaklaşık **500 km²** lik bir ruhsatla dünyanın en büyük trona (doğal soda) madenleri üzerine çöreklenmiş.

Muhtemelen Kazan trona yatağı bir taraftan Beypazarı'na kadar ulaşıyor. Şirketin bu alanda bor bulduğu konusunda yapılan dedikoduları bölgedeki su kaynaklarında bulunan yüksek bor konsantrasyonu doğrular gibi. Şirketin üzerinde bulunan ÖNİR:7120 ön işletme ruhsatı içinde 4. ana Jet Üs Komutanlığı ve TAİ (Türk havacılık ve Uzay Sanayi) bulunmaktadır.

Maden Ruhsatının bulunduğu alan ve çevresi İlk çağlardan bu yana yerleşimlere konu olmuştur. Bölge Hitit, Firig, Pers, Makedon, Galat, Roma ve Bizans egemenliği altında kalmış, zengin arkeolojik kalıntıları barındıran el değmemiş bir tarih ve kültür alanı niteliğindedir.[164]

RİOTUR/RİO TİNTO TÜRK MİLLETİNİN VARLIĞINI İNKAR EDEREK BÖLÜCÜLÜK YAPIYOR: " TÜRK MİLLETİ 'YEREL TOPLUM' MUŞ ! "

Rio Tinto/Riotur tarafından hazırlanan "Kazan Trona Projesi – Sosyal ve Çevresel Etkileşim Raporu" nda Riotur Genel Müdü-

---

[164] Bu konuda geniş bilgi için Bakınız; Burhanettin Baykurt, Ankara Akıncı Ovası Tarihi ve Kültürü, Ankara-2003, Kozan Ofset

rü Yönetimden Mesaj başlığı altında; "...Projenin bu erken aşamasında, bir değer oluşturmaya çalışmanın yanı sıra, güçlü bir iş sağlığı ve güvenliği kültürünün **yerel toplumlarda** karşılıklı fayda sağlayan bir ortaklığın ve şeffaf bir yönetim sisteminin temellerini de atıyoruz..." demektedir. Anlaşılan Genel Müdür Türkiye sınırları içinde yaşayan Türk milletinin bir parçası olan Kazan ve civarı köylerinde yaşan köylülerimizi yerel toplum olarak nitelendirmektedir. Şirket bu yaklaşımıyla Türk milletinin şerefli bir parçası olan köylülerimizi; **yerel toplum** ifadesiyle "bir kabile" "bir aşiret" olarak değerlendirmekte ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğunu, dilinin Türkçe olduğunu, şekli kanunla belirtilmiş beyaz ay yıldızlı bir bayrağı olduğunu **"İstiklal Marşı"** adı altında kanla canla yazılmış bir millî marşı olduğu gerçeğini görmezden gelmektedir.

Yerel toplum; aynı topraklar üzerinde yaşayan aralarında dil, duygu, ülkü gelenek ve görenek birliği olmayan insan topluluklarına verilen addır. Bu tür toplumlar İngiliz emperyalizmin etkisiyle Afrika ve Amerika kıtasında, belirgin hale getirilmiş, aynı zamanda İngiliz emperyalizmi bu toplumlar arasındaki inaç, dil, kültür farklılıklarından kaynaklanan düşmanlıkları körükleyerek, bu kabile ve aşiretleri birbiriyle savaştırmış, bu arada bu insanların zenginliklerine de el koymuştur.

Ankara'nın ilçesi Kazan'da ve onun civarında (Fethiye köyünde, Kınık'ta Bayat'ta, Mülk köyünde, İncirlik köyünde, İlyakut'ta, Ayaş'ta Yenikent'te, Güdül'de, Beypazarı'nda, Çubuk'ta, Akyurt'ta,Çankırı'da, Kızılcahamam'da, Polatlı'da..." **Yerel Toplum Yoktur**. Bu topraklar aralarında dil, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insanlardan müteşekkil, **Türk Milletinin** yaşadığı topraklardır.

RİO TİNTO M² ' Sİ BİNLERCE DOLAR EDEN "TRONA" YI M² ' Sİ 4 DOLARA ALMAYA ÇALIŞIYOR: "ALDATILAN TÜRK KÖYLÜSÜ VE ULUSU"

Riotur adlı şirketin dökümanlarından Kazan/ İncirlik ve Fethiye köylerini kapsayan 30 km² lik bir arazinin altında 100 metreyi aşkın kalınlıkta yataklanmış trona cevheri bulunduğu anlaşılmaktadır. Trona cevherinin yoğunluğu 2,17 gr/cm³'dür Dolayısıyle $1m^3$ tronanın ağırlığı 2 ton 170 kg dır. Kaba bir hesapla 30 km²lik alanın her metre karesinin altında (100X2,17 ton) 217 ton trona bulunmaktadır. 2 ton trona'dan 1 ton soda külü üretildiğini ve ayırım gözetmeksizin 1 ton soda külü fiyatını 100$ olarak varsaydığımızda (bu fiyat gerçekte 200 dolara kadar çıkmaktadır) $1m^2$ toprağın altında bulunan trona cevherinden yaklaşık (217ton / 2 = 108 ton) soda külü üretilebilir. Bunun ise asgari piyasa değeri (108 ton X 100) 10.800 $ etmektedir. Bu şartlarda $1.000m^2$ toprağın altında bulunan trona cevherinden 1.000 X 10.800 = 10.800.000$ lık soda külü üretilebilir. (hesaplamalarda 106 metre olan trona kalınlığı 100 metre 200 dolara kadar çıkan soda külü fiyatı 100 dolar/ton alınmıştır.)

Şimdi sıkı durun (!) İngiliz şirketi kendisine $1m^2$ de 10.800$, $1.000m^2$ de 10.800.000$ kazandıracak Türk köylüsünün elinde bulunan toprakların, metrekaresine yaklaşık 6 milyon 500 bin Türk lirası (4,5$), $1.000m^2$ 'ne 4.500$, yaklaşık 6,5 milyar Türk Lirası teklif ederek, korumasız kalmış, bırakılmış, "Milletin Efendisi Türk köylüsünü" **"aptal"** yerine koymakta, aynı zamanda Türk köylüsüne **yerel toplum** diyerek onun millî kimliğini yok etmeye çalışmaktadır. Bu şirketler kendi aralarında maden sahalarını alıp satarlarken milyonlarca dolar ödemektedirler. Örneğin; Rio Tinto Türkiye'de Cominco adlı şirketin elinde bulunan bir çinko sahasının sadece altın işletme hakkına matuf joint-venture (mülkiyet yok) bir ortaklık için 6 milyon dolar ödemiştir.

Rio Tinto; sahipsiz, korumasız Türk köylüsünü sık aralarla toplayarak, kendi hukukçularına hazırlattığı satır araları tuzaklarla dolu kira sözleşmesini imzalatmaya çalışıyor. Kira sözleşmeleri, aynı zamanda Gayrimenkul satım vaadi ve ön alım hakkını da içeriyor. Bir kere araziyi Rio Tinto'ya kiralayan köylünün, arazisini gönülsüzde olsa Rio Tinto'ya satmaktan başka çaresi yok.

"Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez"
yada
"Türkiye'de camiye yardım Irak'ta bomba"

MÜSLÜMAN MAHALLESİNDE SALYANGOZ SATANLAR

İngiliz şirketi Fethiye, İncirlik ve diğer köylerde kendisini şirin göstermek ve ne kadar yardım sever olduğunu kanıtlamak istercesine köylüleri etkileme ve bu suretle köylülerin arazilerini almaya çalıştığı görülmektedir. Bu amaçla Rio Tinto/Riotur İncirli, Kınık, Fethiye, Bayat, İlyakut, Mülk köylerinde Ramazan ayında sözde iftarlık, vb adlarla ayni yardımlar yapmıştır. İngiliz şirketi "kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez" sözünü doğru çıkarırcasına yaptığı bu yardımlarla köylülerimizin gönlünü fethetmeye çalışmaktadır.

Dış destekli misyoner faaliyetlerinin çok yoğunlaştığı ülkemizde İngiliz şirketin (Rio Tinto/Riotur) İncirlik köyünde Camiye yardım yapmasını hangi çerçevede değerlendirmek gerekir? Bu şirket daha işin başında köylümüzün samimi din duygularını para kazanma, sömürme amaçları doğrultusunda kullanmaya başlamıştır. Rio Tinto belki de iyimser bir ihtimalle Camilere doldu-

rulup erkek kadın çocuk demeden savunmasız Türk köylülerini bombalarla tüfeklerle katlettikten sonra kaçacak delik arayan Kirkor'ları saklayan Borax Consalidated'in işlediği günahları bir anlamda çıkarmaktadır. Kimbilir (!)

Rio Tinto'nun Kınık köyüne içme suyu götürmek için başlattığı çalışmalar; çevrede su kaynağı bulunamadığı için sonuçsuz kalmıştır. Rio Tinto/Riotur saydığımız bu köylerde köy misafirhanelerine, köy konaklarına yardım etmektedir. Rio Tinto/Riotur babasının hayrı için mi Kınık köyünün su problemini çözmek, fakir köylüye gıda yardımı yapmaktadır? Elbette hayır. Rio Tinto bu işi hayır için yapmış olsaydı, örneğin; Kızılcahamam'ın, Çamlıdere'nin, Bala'nın köylerine nihayetinde bürosunun bulunduğu Ankara'nın fakirlerine yardım etmesi, gerekmez miydi?

Burada, içinde bulunduğumuz zaman dilimi içinde ortaya çıkan bir çelişkiyi ifade etmekte fayda var, Rio Tinto Türkiye'de Türk köylüsüne yardımsever görünürken, ülkesi İngiltere'nin Askerleri Irak'ta; Cami bombalıyor, Iraklıların üzerine işiyor, onlara tecavüz ediyor, gözlerini kırpmadan Iraklı çocuklara kurşun yağdırıyor. Şehirleri köyleri ablukaya alıp kuşatarak Iraklıların susuzluktan, açlıktan kırılmasını sağlıyor.

Köylümüzü, Türk insanını kandırmaya bu suretle uyutmaya çalışarak elini kolunu sallaya sallaya Türkiye'nin Başkenti Ankara'da dolaşan İngiliz madencilik şirketlerinin yaptıklarını,yapacaklarını ve bunların sonuçlarını en iyi bir Afrikalının söylediği şu sözler açıklamaktadır.

"Beyazlar Afrika'ya geldiklerinde bizim topraklarımız, onların İncilleri vardı. Bize gözlerimizi kapatarak dua etmeyi öğrettiler. Uyandığımızda gördük ki onların toprakları bizim İncillerimiz vardı."

Ülkemizdeki gerçekte bundan farklı değildir. Rio Tinto/Riotur Kazan civarındaki köyleri dolaşarak köylülerin ellerindeki toprakları alabilmek için kira sözleşmesi adı altında arazi sahibi köylülerimizle Şufa (önalım) ve gayrimenkul satım vaadi sözleşmesi imzalattırmaya çalışmaktadır. Bir avukat ordusuyla dolaşan şirketin karşısında köylülerimiz maalesef yalnız bırakılmıştır.

RioTinto/Riotur Kazan Trona Projesi Arazi kiralama Şartları aşağıda sıralanan hükümleri içermektedir.

- ... dönüm altı aylık dönem için kiralanacak,
- Pilot çalışmaya geçme aşamasında bir sorun olursa ikinci bir altı aylık kiralamaya gidilebilecek,
- ÇED izni alınıp pilot çalışma başlayınca, üç yıllık bir kira sözleşmesi yapılıp yıllık bazda kira ödenecek,
- Pilot aşamasında havuz alanı (200-300 dönüm) satın alınacak, diğer arazilerin kiralanmasına işletme süresince devam edilecek,
- Kiralama süresi boyunca, mümkün olduğunca arazilerin ekilmesine devam edilebilecek,
- Araziyi Riotur'a kiraya verenler yarıcıdan (ortakçı) başka hak talep etmeyecek, yarıcı ürünün tamamını alacak,
- Eğer ekim mümkün olmuyorsa kazanç bedelinin 1,5 katı kira bedeli, olarak ödenecek, (kazanç bedeli 53 milyon TL/dönüm –yıl)

- Ticari işletmeye geçilince kira bedeli kazancın 1,5 katına çıkarılacak (Kazanç 71 milyon TL)
- Eğer arazi işlenemiyorsa bu miktar kazanç bedelinin iki katına çıkarılacak,
- Arazi sahibi mülkünü satmak istemesi halinde **Riotur'un öncelik hakkı olacak**,
- Riotur ihtiyaç duyduğunda kiralanan arazilerin bir kısmını veya tamamını satın alma hakkına sahip olacak, Bedel 6,5 milyar + indeks şeklinde belirlenecek,
- Kira anlaşması imzaya açılacak, 15 gün içinde bütün mal sahiplerinin imzalaması halinde, anlaşma Riotur'u bağlayıcı olacak.

Arazi kiralama şartlarının hemen arka sayfasında kazanç bedeli olarak 53 milyon lira olarak belirlenmiş, yani arazi sahibi köylü, arazisinin dönümü bir yıllığına Rio Tinto'ya 79 milyon 500 bin Türk Lirasına kiraya verilecek. Bu rakam arazinin ekilememesi halinde 106 milyon Türk lirası olacak. Tabi kiraya verilen arazinin bir daha kullanılma şansı büyük ölçüde yok olduğundan; köylünün arazisini satmaktan başka şansı kalmayacak, yine bu satış anında Riotur sadece 6,5 milyar dönümüne fiyat ödeyecek.

Afrika'ya gelen beyazlar İngiliz'di üstelik hepsi de madenciydi. Zencilerin ellerine İncil tutuşturarak onların topraklarını aldılar ve o topraklardan çıkan madenlerden de hiçbir suretle ne zencilere, nede onlar bağımsızlıklarını kazandıktan sonra devletlerine bir pay vermediler. Afrika'nın maden kaynaklarını sömürürken Hıristiyanlaştırılmış zenciler ve çocukları maden ocaklarında köle olarak çalıştırıldılar. Çalıştırılmakla kalmadılar bir mal gibi alınıp satıldılar.

Bugün ülkemizin hemen hemen her bölgesinde tıpkı Kazan ve civarında olduğu gibi, İngiliz madenciler, İngiliz maden şirketleri cirit atmakta, köylülerimizi ve ülkemizi uyutarak yer altında şehit kanıyla sulanmış milyarlarca dolarlık madenlerimizin üstündeki arazileri, uyutulmuş ve korumasız bırakılmış Türk insanından alarak, araziler altındaki madenleri mülkleri haline getire-

rek, ülkemizi daha da fakirleştirmeye çalışıyorlar. Üstelik Türk insanına da **"sizi madende çalıştıracağız"** demek suretiyle, milyarlarca dolarlık hazineye sahip TÜRK MİLLETİNE **"asgari ücret" "afyonu"** sunarak.

Aslında bu afyonculuk işi Rio Tinto'nun kanında, genetik yapısında var. Çünkü Rio Tinto, afyon (uyuşturucu), ticaretinden kazanılan parayla, 1873 yılında Jardine Matheson firması tarafından kuruldu. Jardine Matheson firması İngiliz kraliçesinden aldığı imtiyazla Hong Kong Shangai Bank Corporation (HSBC) nin finansal desteğinde Çin'e uzun yıllar "Afyon" satınıştı. Tarihe de "Afyon Savaşları olarak kazınan bu gerçek, afyon müptelası haline getirilen ve savaşma yeteneğini kaybeden Çinlilerin yenilmesiyle sonuçlanmış, savaşın sonunda Nanking anlaşması imzalanmış, Çinliler tazminat ödemeye mahkum olmuşlar ve Hong Kong İngiltere'nin olmuştu. Afyon Hindistan'da ekiliyor ve Çin'de pazarlanıyordu. Afyon borsası İngiliz sömürgecilerin Hindistan'daki ilk yerleşim yeri Kalküta'daydı. Osmanlı Devletine Basra Körfezi'nden, yönelen ilk saldırılarda da Hindistan'da bulunan İngiliz sömürge güçleri kullanıldı.

Şimdi Afrikalı'nın söylediği sözü Türk köylüsü için uyarlayalım; **"İngiliz madenci şirketleri geldiğinde Türk köylüsünün ekilecek arazisi, toprağı, toprağın altında milyarlarca dolarlık madeni vardı. İngiliz şirketler hükümetlerle girdikleri yakın ilişkiler sayesinde Köylünün toprağını ekmesini engelleyici yasalar çıkarttırdılar, toprağını ekenin topladığı mahsul masraflarını karşılamaz hale getirildi, toprağını ekemeyen köylü fakirleşti. İngiliz şirket fakir köylüye birkaç öğünlük gıda yardımı yaptı. Camiye yardım yaptı. Köy odasına yardım yaptı. Onu işe alacağını söyleyerek umut sattı. Bu hayali güzelliğe kapılarak uyutulan köylü toprağını İngiliz şirketlere sattı. Köylü uyandığında ne elinde toprağı, ne toprağın üstünde bir yapı, nede Ulusunun milyarlarca dolarlık maden kaynağı kalmıştı."**

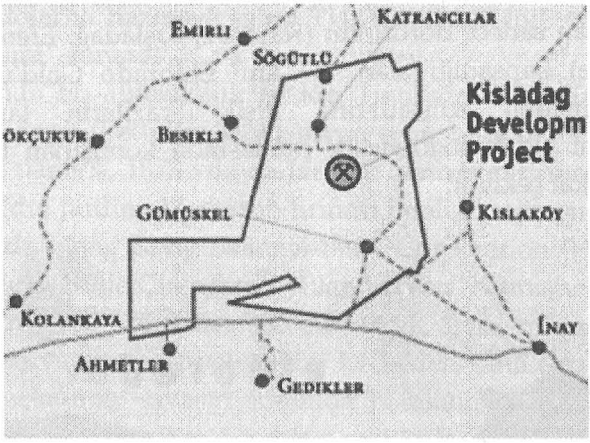
ELDORADO GOLD

Eldorado Gold'un üzerinde altmıştan fazla ruhsat var bu ruhsatlardan sadece dördünün (Kaymaz, Kışladağ, Efemçukuru, Küçükdere) kapsadığı alan 447 km² Eldorado Gold'un sahip olduğu maden ruhsatlarına ilişik arazilerin tamamının mülkiyetini aldığı madencilik camiasında konuşulan bir konu olarak dikkat çekiyor.

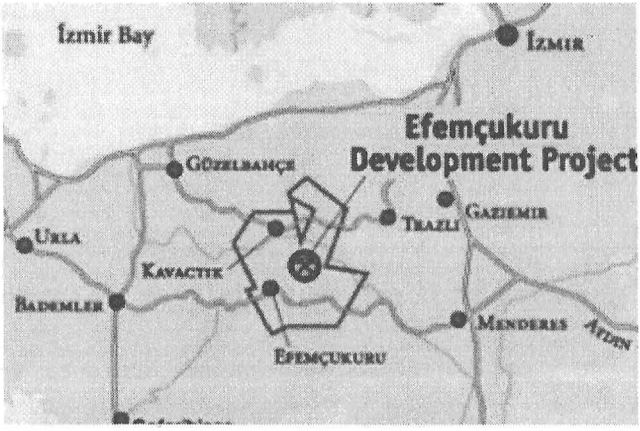

Bu ruhsatların bazılarının krokileri aşağıda verilmiştir.

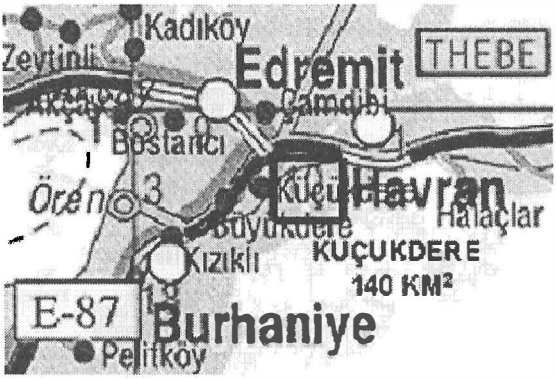
Kışladağ Altın ruhsatı 157 km²

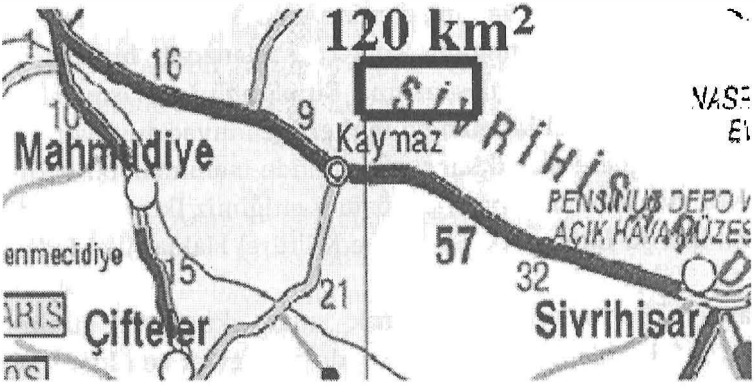

Efemçukuru ruhsatlı alanı 30km²

Havran Küçükdere ruhsat alanı **140 km²**

Nedense yabancı şirketler özellikle jet üslerimizin bulunduğu topraklarımızın etrafında dolaşmayı bu civarlar da yerleşmeyi çok seviyorlar! İşte onlardan biri de 120 km²' lik kaymaz ruhsat alanı. Kaymaz Sivrihisar Eskişehir karayolu üzerinde Mahmudiye kavşağı ile Sivrihisar arasında yer almaktadır.

Kaymaz'ın bir başka özelliği daha var. Kaymaz dünyanın en büyük ve kaliteli bor (tinkal) kaynaklarının bulunduğu Eskişehir/Kırka'ya kuş uçuşu 40 km civarında bir uzaklığa sahiptir. Gerek kaymaz ve gerekse Kırka aynı jeolojik oluşum özelliklerine

sahiptir. Şimdi sorulması gereken soru şudur: Acaba Kaymaz'da altın mı yoksa bor mu vardır? Duyumlar bu ruhsatlı alan içinde bor olduğu yönündedir.

NEDİR BU ELDORADO DEDİKLERİ

Bu isim çok tuhaf ve ürkütücü bir etki bırakıyor. Biraz araştırınca hemen bu etkinin kaynağına ulaşıyorsunuz. "Eldorado" Voltaire'nin "Candid" adlı kitabında canlandırdığı **"hayal ülkesi"** ve bu ülkede din ve din adamları yok. Ancak Voltaire'ye göre dünya; aklın egemenliğinin kolayca sağlanacağı bir yer değil. Dünya bu olgunluğa ulaşamamış. Bu olgunluğa ulaşma sürecinde **insanlar ve halklar manevi rehberliğe** ihtiyaç duyuyor.

Bu bilgilere ulaştıktan sonra zihinde inanılmaz bir etkileşim oluyor ve aklımıza daha önce sözünü ettiğimiz İkiz yasalar düşüyor. Hani şu Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar ile Medeni ve Siyasî Haklar Uluslararası Sözleşmeleri. Voltaire'den günümüze uzanan köprünün altından çok sular akmış ve günümüze Voltaire'nin düşünceleri ve Eldorado'su; **devlet ve ulusun olmadığı, kişi ve halkların rehberliğinin** Birleşmiş Milletler (ki bu örgütte İngilizce konuşan ülkeler etkili) tarafından sağlanarak garanti altına alınması şeklinde yansıyor. Ve bu sürece Türkiye'de ulus devletini, ulusal kimliğini kendi elleriyle yok ederek katılıyor.

Birde Edgar Allan Poe tarafından, Voltaire'nin **"hayal ülkesi"** için yazılmış bir şiiri var. Adı da **"Eldorado"**. Ama siz şiiri okurken **"Eldorado"** yerine **"Anadolu"** koymayı ve ardından işgal mi edilecektik sorusunu kendinize sormayı ihmal etmeyin. Aslında şövalye yiğit değil, sinsi; korkusuz değil, korkak. Üstelik o **"gölge güçler"** den yardım alıyor.

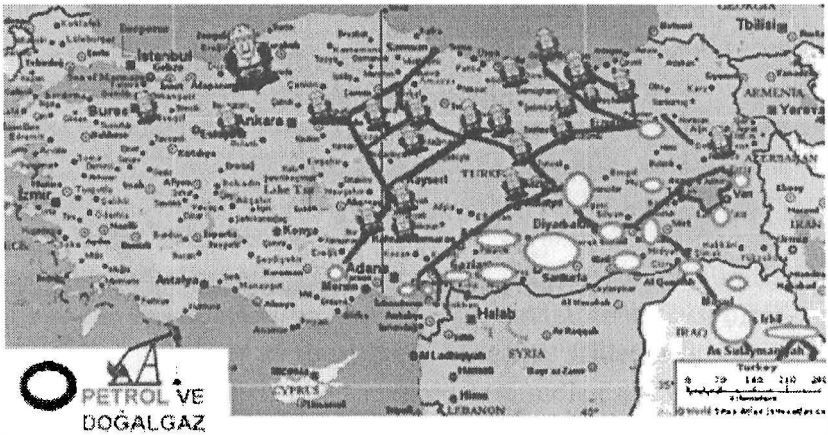
ELDORADO

Kuşanmış keyifle,
Yiğit bir şövalye,
Gün ışığında ve gölgede,
Bir şarkı söyleyerek,
Yol almıştı epeyce,
Arayarak Eldorado'yu.
Ama yaşlandı / Bu korkusuz şövalye
Ve bir gölge düştü yüreğine
Bulamamayınca hiçbir yer
Anımsatan Eldorado'yu.
Ve en sonunda
Gücü tükendiğinde,
Rastladı bir gezgin gölgeye/ "Gölge" dedi
Nerede olabilir / Bu Eldorado denilen ülke
"Sür atını aydaki
Dağların üzerinden
Aşağıya gölgeler vadisine,
Korkmadan sür"
Diye yanıtladı gölge,
"Arıyorsan eğer Eldorado'yu"

HORTLATILARAK CAN VERİLEN SÖMÜRGE PROJESİ: "Chester Demiryolu Projesi"

Geçtiğimiz yüzyılın başında Chester demiryolu güzergahı üzerinde, güzergahın her iki tarafında 20 şer km lik bir bant içinde (toplam 40 km lik bir bant) bulunan tüm maden kaynaklarının işletimini hiçbir bedel ödemeden almayı hayal ediyordu. İnkitaya uğrayan hayal, büyük önder Atatürk'ün talimatıyla başlayan maden devletleştirmeleri ile tam anlamıyla bir kabusa dönüşmüştü. Her şey onun aramızdan ayrılmasıyla başladı. Onun ölümünden sonra adım adım kaybedilen mevziler, Türkiye Cumhuriyeti yer altı kaynaklarının tümüyle sömürgeci şirketlerin ellerine geçmesiyle noktalandı. Özellikle 1980'den sonra akın akın Türkiye'ye gelen, zaman zaman bazı çevrelerce davetiye çıkarılarak ülkemize çağırılan... bu şirketler. Başta bu demiryolu güzergahında olmak üzere bütün maden kaynaklarının üzerine oturdular

Aşağıdaki krokide **Chester Demiryolu Projesi üzerinde sadece Anatolia Minerals Devolopment Ltd.'in aldığı maden ruhsatlarıyla yerleştiği bölgeler görülmektedir.**

Bu harita üzerinde diğer sömürgeci maden ve petrol şirketleri de yerleştirildiğinde boş bir yer bulmak olanaklı değildir.

Üzücü olan bir nokta da **Ankara Antlaşmasıyla Fransızlar** tarafından göz konulan **Harşit vadisi madenlerinin** tamamen Anglo-Amerikan şirketlerin eline geçmiş olması ve **Ergani bölgesi madenlerinin** ise kısmen yabancıların elinde olmakla birlikte. Elazığ kromlarının özelleştirme kapsamında ihaleye çıkılması sonucu çok yakın bir gelecekte bölge kaynaklarının tamamının yabancı sömürgeci şirketlerin egemenliğine terk edilecek olmasıdır.

TÜRKİYE'DE BUNCA SÖMÜRGECİ MADEN ŞİRKETİ YER TUTMUŞKEN NEDEN MADENCİLİK FAALİYETLERİ İCRA EYLEMİYORLAR?

Bir soru ve bir hatırlatma ile başlamak en doğrusu. Siz mülkiyeti kendinize ait olduğunu düşündüğünüz bir şeye, para ödeyip satın alır mısınız? Elbette hayır. Nitekim Lyndon H. Larouche'da Oligarşik finansör gücünün **İngilizce konuşan birliği** dünyanın geneli için mülkiyet hakkına sahip olduğunu, Amerikaların, Afrika'nın, **'Avrasya'** ve Avustralya'nın **hammaddelerinin** (Körfez petrolü gibi), İngilizce konuşan güçlerin Locke'cu anlamda mülkiyet hakları olduğunu söylüyordu.

Türkiye Cumhuriyetinin tüm kaynaklarını ele geçiren Anglo Amerikan güçler bu kaynakların tam anlamıyla portföylerinin parçasını oluşturacak, mülkiyet haklarını tescil edecek eksik kalmış birkaç hukuki düzenlemeyi beklediklerinden faaliyet icra etmiyorlar. Çünkü onlar vergi vermek ve çıkardıkları madeni limanlara oradan da merkez ülkelerine ve sanayi tesislerine taşırken taşıma ücreti de ödemek istemiyorlar. onlar ayrıca bu madenleri ülkemizden söküp götürürlerken kendilerine ne kadar müteşekkir olduğumuzu da kanıtlamamızı sağlayacak bir jest bekliyorlar. Bekledikleri bu jest ise **ülkemizden söküp götürdükleri her ton maden için bizim kendilerine bir bedel ödememiz. Tıpkı Gana, Papua Yeni Gine, Endonezya, Afganistan'da olduğu gibi.**

Bu şirketler söz konusu olanakları kendilerine sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması için titiz, karmaşık ve hummalı bir çalışma içindeler. Hazırladıkları ve dikte ettirdikleri yasaları bazen beğenmiyor bazen değiştirme gereği hissediyorlar. Bu hummalı çalışma içinde, çıkarttıracakları yasalar deşifre olup kamuoyunun tepkisini çekince, hemen strateji değiştirip arzu ettikleri düzenlemeleri başka yasal düzenlemeler ya da bazı yasalarda değişiklik öngören yasa tasarıları içine serpiştiriyorlar. Ancak son 25 yıl içinde aldıkları yol özellikle son 5 yıl içinde inanılmaz bir hıza ulaştı ve içinde bulunduğumuz süreçte Maden yasası ve ikinci kez yabancı sermayeli yatırımları teşvik için yapılan yasal düzenleme çalışmaları son noktayı koyacak.

Aslında 29.1.2004 tarihinde yasalaşan Yatırımların Ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna ait tasarında yer alan;

- 5 vergilendirme dönemi gelir ve kurumlar vergisinden muafiyet,
- 5 vergilendirme dönemi sonunda; %60'a kadar varan gelir ve kurumlar vergisinden muafiyet,
- Çalışan işçilerden stopaj yoluyla kesilen beyan edilerek tahakkuk ettirilen gelir ve damga vergileri beyanname verme süresini izleyen ikinci yılın aynı döneminde ödeme, işlemlerde vergi resim ve harç istisnası,
- Veraset ve intikal vergisi, damga vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, emlak vergisi ve harçlar ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununa göre alınan vergi, resim ve harçlardan muafiyet,
- İşyerinde çalışan işçilerin Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73. maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden tahakkuk ettirilecek primlerin işveren hissesi Hazinece ödenmesi,
- Madenci gerçek ve tüzel kişilere 10 kişilik istihdam öngörülen teşvik belgeli yatırımları için Hazineye ait

arazi ve arsaların mülkiyeti bedelsiz olarak devredilmesi,

- Yasadan faydalanan işletmelerin faaliyetleri ile ilgili elektrik ücretleri %50 indirimli olarak tahsil edilmesi
- ürettikleri mal ve hizmetlerden KDV alınmaması,
- Devlet Demir Yolları navlun ve yolcu ücretleri %50 oranında indirimli uygulanması,
- Bankaların ulusal ölçekte toplamış oldukları mevduatın %4'ünün ortalama finansman maliyetleri üzerinden yatırım ve işletme kredisi olarak kullandırılması,...

gibi hükümler sömürgeci maden şirketlerinin tüm beklentilerini hemen hemen karşılamaktaydı. Ancak ne olduysa çıkan yasada bu istisna ve muafiyetlerin büyük bir bölümü yoktu. Yasa bazı bazı illerde gelir vergisi stopajı terkini, sigorta pirimi işveren paylarının hazinece karşılanması bedelsiz yatırım yeri (arazi) tahsisi, Enerji giderlerinin %20-%50 arası değişen oranlarda hazinece karşılanması, serbest bölgelerde gelir veya kurumlar vergisi muafiyeti tanıyordu. Ancak, bunlar yeterli değildi. Bu düzenlemeler genel bir vergi muafiyeti tanımıyordu. **Türkiye'yi kalkındırmak için yatırım yapma ve Türk insanına istihdam sağlamak konusunda sabırsızlanan !** çokuluslu ahtapotlar, önceki yasa tasarısında bulunan 5 yıllık vergi muafiyetini az buluyorlardı. Ayrıca vergi muafiyeti sermaye tasnifi yapılmadan küçük sermayeye verilirse, ülke kaynaklarını tamamen ele geçirmek pek de kolay olmayacaktı. Hoş, beşinci yılın sonunda da vergi ödemeyeceklerdi. Ancak, 5 yıllık muafiyet kamuoyunda da kanıksanmıştı. Bu muafiyet neden Afganistan'daki gibi 7 yıla çıkarılma sındı? **Üstelik ABD senatosunun önünde ABD şirketlerinin yurtdışındaki gelirlerine vergi muafiyeti getiren bir yasa tasarısı bekliyordu. Ve Senato paneli bu yasayı hararetli bir şekilde desteklemekteydi.**

YENİ YASAL DÜZENLEMELER MI? "ÇIRAĞAN PALACE"

Yatırımların ve İstihdamın Teşvik İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 29.1.2004 tarihinde yasalaşmasının ardından İlginç bir gelişme oldu. Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Yabancı Sermaye Derneği (YASED), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) gibi kuruluşlarının işbirliğiyle İstanbul'da Yatırımcı Danışma Konseyi adı altında bir zirve organizasyonu yapılıyordu. Bu toplantı; tıpkı daha önce sözünü ettiğimiz, 1967 yılında Cenova'da The Time-Life adlı şirketin önderliğinde, Endonezya'nın dünyanın en büyük çokuluslu şirketlerince nasıl kalkındırılacağı (!) adına yapılan, ancak; gizli olarak Endonezya'nın parselasyonunun ve talanının yapıldığı toplantıyı andırıyordu. Nitekim toplantıya katılacak çokuluslu şirketler de (ki toplantıya katılan 20 şirketin tamamı Dünya Ekonomik Forumu'nun en seçkin üyeleriydi) bu izlenimi kuvvetlendirmekteydi.

15 MART İSTANBUL - ÇIRAĞAN PALACE
YATIRIMCI DANIŞMA KONSEYİ ZİRVESİ KATILIMCILARI

ŞİRKET	ÜLKE	ŞİRKET	ÜLKE
1- Ford	ABD	11-Unilaver	Hollanda
2- Citigroup	ABD	**12-RİO TİNTO**	**İngiltere**
3- NEWMONT MİNİNG	**ABD**	13-İscar	İsrail
4- Metro AG	Almanya	14-Nestle	İsviçre
5- Siemens	Almanya	15-Merloni	İtalya
6- Lafarge	**Fransa**	16-Fiat	İtalya
7- NBP Paribas	Fransa	17-Pirelli	İtalya
8- Arcelor	Fransa	18-Mitsui	Japonya
9- Hyundai	Güney Kore	19-Toyota	Japonya
10-Nunza	Hollanda	20-Nortek	Japonya

Kaynak: Hürriyet Gazetesi 15.03.2004

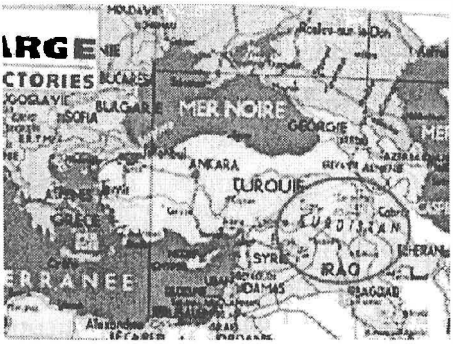
Toplantıya katılan sadece çokuluslu şirketlerin üst düzey yöneticileri değildi. Toplantıya **Dünya Bankası** Başkanı **James**

Wolfensohn ile IMF İcra Direktörleri Kurulu Başkanı Horst Köhler'in yerine (Köhler'in Almanya Cumhurbaşkanlığı adaylığı için istifa etmesi nedeniyle) **IMF** Birinci Başkan Yardımcısı **Anne Krueger** ile **uluslararası ekonomi ve finans kuruluşları** da katılmaktaydı

Toplantının amacı "Türkiye'nin yabancı sermaye stratejisi konusunda **kalan eksiklikler,** bu işin içerisinde olan insanların bakış açısıyla **ortaya koymak,** onların Türkiye'den beklentilerini dinlemek ve **tavsiyelerini almak,** bunun sonucunda alınması gerekli **ilave tedbirler belirlemek**" olarak açıklanırken, Dünya Bankası ve IMF gözetiminde yapılan toplantı da, Türk tarafı çokuluslu şirketlere; özelleştirme sürecinin nasıl hızlandığı, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu toplantılarının gerçekleştirildiği, yabancı sermayeyi engelleyici hükümler ile Türkiye'nin uluslararası taahhütleriyle bağdaşmayacak maddelerin kaldırılmaya başlandığı, vergi teşvikleri, serbest bölgeler, azaltılmış bürokratik işlemler gibi unsurların yanı sıra Türkiye'de, ekonomik ve siyasî yönden istikrarlı, dinamik bir pazarın mevcut olduğu anlatılacaktı. Toplantı da ayrıca 2003'te yürürlüğe giren "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu" ile yatırım ortamının iyileştirilmesine dönük olarak "**reform programı**" kapsamında kurulan birimlerden de bahsedilecek ve "**Yatırım Promosyon Ajansı**" nın kurulmasına yönelik çalışmalara da değinilecekti. Toplantı basına ve kamu oyuna kapalı olarak yapıldı.

Toplantıya katılan şirketler içinde dikkati çeken iki çokuluslu madenci şirket de vardı NEWMONT MINING ve RIO TINTO. Belki de en tuhafı, Doğu ve Güneydoğu bölgemizde yer alan 7 ilimizin Kürdistan olarak gösterildiği, Trakya'nın Yunanistan'a dahil edildiği bir haritayı 2004 yılı ajandası içinde bastırıp dağıtımını yapan LAFARGE'ın da bu toplantı da yerini almasıydı.

Aşağıda Fransız Lafarge firmasının 2004 yılı ajandasında yer alan Türkiye haritası görülmektedir.

Bu haritanın daha önceki sayfalarımızda verdiğimiz Joint Force Quarterly'nin Autumn 1995 sayısında yer alan Jed C. Snyder imzalı "Turkey's Role in the Greater Middle East" Büyük Orta Doğu'da Türkiye'nin Rolü başlıklı makale de yer alan harita ile taşıdığı benzerlik ise Trakya bölgesinin Yunanistan sınırları içinde gösterilmesi.

EVET YENİ YASAL DÜZENLEMELER

Yaşamları "beleş" üzerine kurulu olan çokuluslu şirketler; kalkınmasını kendi iç dinamikleri yerine yabancıların yatırımı gibi ham bir hayale bağlayan ulusal akıldan yoksun bir ülkeyi yakaladıkları zaman bırakırlar mı? Elbette bırakmazlar. önlerine ne çıkarsa hepsinin kendilerine, mülkiyetleri altına verilmesini isterler. Onlara elinizi kaptırdığınız zaman kolunuzu, hepsinde önemlisi, kolunuzun bağlı olduğu ve varlığınızın somut bir kanıtı olan gövdenizi de kurtaramazsınız. Onlar girdikleri ülkelere bir şey katmadıkları gibi gibi girdikleri ülkede yaratılan değerlerin tamamını kendi ülkelerine transfer ederler. Bu onlar için kafi değildir. Üstüne de bir şeyler isterler. Nitekim Çırağan Palace toplantısı öncesi anlaşılmıştır ki ülkemizde **"Yatırım Promosyon Ajansı"** diye bir ajans kurulacak ve bu şirketlere ne olduğunu şimdilik bilmediğimiz promosyonlar verilecektir.

Basına ve kamuoyuna kapalı yapılan zirvenin islimi üzerinden bir ay geçtikten sonra ortaya çıkar. Yerli ve yabancı sermayeyi Türkiye'de yatırıma yöneltmek ve istihdamı artırmak için yeni vergi düzenlemeleri yapılacak ve 100 milyon doların üzerindeki yatırımlara 5-7-10 yıl arasında değişen sürelerde kurumlar vergisi muafiyeti getirilecektir.

2001 SWISS OTEL BASKINI, REHİNE KRİZİ VE YER ALTI KAYNAKLARIMIZ

Ülkemizde faaliyet gösteren neredeyse tamamı Dünya Ekonomik Forumu üyesi olan yabancı madencilik şirketleri, 2001 yılı Nisan ayı içerisinde sessiz sedasız İstanbul **"Swiss Otel"** de toplanmışlardı. Toplantı da ülkemizde faaliyette bulunan ve özellikle madencilik alanında ortak çıkarları bulunan Rio Tinto, BHP-Billiton, Anglo-American Corp. Portman Mining gibi çokuluslu maden tekelleri bulunmaktaydı. Toplantıların sürdüğü günün akşamı Otel basılmış ve oteli basanlar tesadüfen Rio Tinto, BHP-Billiton ve Portman Mining'in yetkililerini de rehin almışlardı. Haberi duyuran Türk televizyonları ve gazeteleri rehineler ve orada neden bulundukları konusunda bir tek satırlık açıklamada bulunmuyorlardı. (acaba rehin kalanlar içinde bir Türk var mıydı?) Ancak, yukarıda ifade ettiğimiz bilgiler, otel baskınıyla birlikte yabancı basın ajanslarına düşmüştü. Yabancı ajanslar ve gazetelerin internet portallarında adı geçen şirketlerin metalik madenlerle ilgili toplantı yaptıklarını, BBC; **"Eyewitnesses tell of hotel drama",** The Russia Journal; **"Pro-Chechen hotel hostages on trial",** Avusturalya gazeteleri; **"Australian hostages tell of terror", "Pro-Chechen gunmen end action at Istanbul hotel"** başlıklı haberleriyle duyurdular.

Bu tarihlerde TBMM'de bulunan "Endüstri Bölgeleri Yasa Tasarısı" ve tasarıda yer alan yabancı yatırımcılara; **Endüstri bölgelerinde yapılan yatırımlarda 3194 sayılı İmar Kanunu, 2863**

sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 3213 sayılı Maden Kanunu ile 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15 nci maddesinin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendi hükümlerinin uygulanmayacağı 4325 sayılı Kanunda olağanüstü hal bölgesinde yapılan yatırımlar için öngörülen teşvik tedbirlerinin, endüstri bölgelerinde yapılan yatırımlar hakkında da uygulanacağı, bu bölgeler içinde kalan özel mülkiyet konusu arazi ve arsaların, yatırım faaliyetlerine tahsisi amacıyla Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nce 4.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kanunun 27 nci maddesi hükümlerine göre acele kamulaştırma yapılabileceği, Endüstri bölgelerinin kurulması için gerekli arazi temini ve alt yapı ile ilgili giderlerin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanacağı, bu ödeneğin harcanmasında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu, 832 sayılı Sayıştay Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmayacağı, hükümlerinin varlığı, **Swiss Otelde bulunan Çokuluslu madencilik tekellerinin varlığını daha da anlamlı kılmaktaydı.** Nitekim aynı günlerde devletçe işletilecek madenleri düzenleyen 2840 sayılı yasa kapsamından bor madenlerinin çıkarılmasına dönük girişimlerin varlığı da bir anlam kazanıyordu. Kaldı ki o günlerde sözü edilen madencilik tekellerinin yerli temsilcileri ve çalışanları TBMM'de kulis yapmaktaydılar.

Aslında Rio Tinto, BHP-Billiton, Anglo-American Corp. Portman Mining gibi çokuluslu madencilik tekellerini Swiss otelde bir araya gelmesini anlamlı kılan başka nedenler de vardı. Örneğin; Rio Tinto Türkiye'deki bor madenleri ile yakından ilgileniyordu ve 2840 sayılı yasa kapsamından bor madenlerinin çıkarılması girişimlerinin ardında duruyordu. Hatta bu konuda bir kanun teklifi Ankara'da bir büroda Rio Tinto'nun adamları ve yerli iki şirket elemanları tarafından hazırlanmıştı. Tasarı, üzerinde büronun kapı numarasıyla elden ele dolaşıyordu. Rio Tinto, trona madenleri ile ilgili olarak İngiltere Büyük elçiliğinin engin

desteğini de arkasına almıştı. Hatta Mc Dermont isimli Büyükelçilik çalışanı? bu konuda Şirketler arasında Rio Tinto adına arabulucuğa soyunmuş, Anglo-Amerikan çıkarları doğrultusunda kamu kurumlarına mektuplar yazmaktaydı. Yine ülkemizin metalik maden yataklarının neredeyse tamamı çokuluslu madencilik tekellerinin eline geçmişti. Rio Tinto bu paylaşımdan da çok önemli paylar sağlamıştı. IMF'ye, uygulanan İstikrar Programı çerçevesinde 18.12.2000 tarihinde verilen Niyet Mektubunun ardından, 20 Aralık 2000 tarihinde 2000/92 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu kararıyla; "... Eti Holding A.Ş.'nin özelleştirme kapsamına alınması ve hazırlık işlemlerinin 6 ay içinde tamamlanması..." kararı alınmış bu sürenin bitimine 2 ay kalmıştı.

Türk kamuoyundan gizlenen bu toplantının gizlenme nedenleri arasında o tarihlerde toplumda özellikle bor madenlerinin özelleştirilmesine karşı yükselen tepki olabilir miydi? Hiç kuşkusuz otelde rehin kalan bu şirketlerin, Türk basın ve yayın organlarında yer almayışının nedenleri arasında bu da vardı. Çokuluslu madencilik tekelleri ülkemizde, 1950'li yıllardan beri sayısız gizli ve açık operasyonlar yürütüyorlardı. Swiss otelde düzenlenen bu toplantı da böylesi bir operasyonun harekat üssüydü.

YABANCI MADENCİLİK ŞİRKETLERİNİN FAALİYETTE BULUNDUKLARI ÜLKELERDE YAPTIĞI MADENCİLİK FAALİYETLERİ SOYGUN VE TALAN ESASINA DAYALIDIR

Bundan tam iki yıl önce (01.05.2002 tarihinde) çokuluslu madencilik şirketlerinin girdikleri ülkelerde yürüttükleri faaliyetlerin soygun ve talan esasında yürütüldüğünü, Türkiye büyük Millet Meclisince; Maden kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Madencilik Sektörünün İçinde bulunduğu Durum ile Bor ve Altın Madenleri Konusunda Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu

Başkanlığı'na sunduğumuz raporun ekinde yer alan bir tabloyla sunmuştuk. Tabloda şu bilgiler yer almaktaydı.

Kıymetli maden işletmeciliği yapan çokuluslu madencilik şirketleri;

- ✓ **Madenin kıymetli metal içeriğini kesinlikle saklarlar,**
- ✓ Madenin deklere edilen kıymetli metal içeriği ile gerçek metal İçeriği arasında madencilik yapılan ülkenin aleyhine ciddi farklılıklar vardır.
- ✓ Ürettikleri kıymetli metal içeren dore külçeler hiçbir zaman madencilik faaliyetinin yapıldığı ülkede rafine edilmez. Bundan ısrarla kaçınılır.
- ✓ **Dore külçelerdeki kıymetli metal içerikleri çok düşük gösterilir,**
- ✓ **Sonuçta şirket ya zarar eder ya da başabaş noktasında bulunur. Vergi verilmez.**
- ✓ İstihdam en düşük seviyede ve taşeron vasıtasıyla asgari ücretle yapılır.
- ✓ Sosyal güvenlik **yükümlülüklerinden azami ölçüde kaçınılır. İşgören sirkülasyon hızı çok yüksektir.**
- ✓ **Kıymetli metal kaçakçılığı** yaparlar,...

Genel madencilik faaliyetleri açısından çokuluslu madencilik şirketleri;

- ✓ Rezerv miktarını saklarlar,
- ✓ Madenin tenörünü düşük gösterirler,
- ✓ İhraç fiyatlarını reel piyasa fiyatlarının çok altında tutarlar,
- ✓ İhraç edilen ülkedeki alıcı ya ana grup ya da para ve sermaye ilişkileri olan emanetçi bir şirkettir.
- ✓ Faaliyet gösterilen ülkelerde madene dayalı metalurji ve rafineri tesislerini ya kapattırırlar, ya da alarak kapatırlar,
- ✓ Sonuçta şirket ya zarar eder ya da başabaş noktasında bulunur vergi vermez,

- ✓ İstihdamı en düşük seviyede taşeron vasıtasıyla ve asgari ücretle yaparlar,
- ✓ Sosyal güvenlik yükümlülüklerinden azami ölçüde kaçarlar,
- ✓ İşgören sirkülasyon hızı çok yüksektir.Bu suretle kıdem tazminatı ödemezler,
- ✓ Faaliyet gösterilen ülkedeki benzer ve eş madenler ruhsatları ve işletimini kontrolleri altına alırlar,
- ✓ Eğilimleri madenin kullanılacağı sanayi tesislerin faaliyet gösterilen ülkede kurulmaması yönündedir. toplumsal baskı altında en fazla cüz-i kapasite aramal üretimi yaparlar,
- ✓ Teknoloji transferi asla yapmazlar,
- ✓ Aynı sektörde madencilik faaliyetinde bulunan ve tüvenan ya da konsantre maden ihracatında bulunan diğer küçük ölçekli madenlerle rekabet başlatarak ihraç fiyatlarını sürekli aşağıya çekerler,

Çokuluslu madencilik şirketleri Hukuk sistemi ve baskı grupları üzerinde kontrol sağlayarak;

- ✓ Faaliyet gösterilen ülkenin, orman,çevre,tabiat ve kültür varlıkları imar, mülkiyet ve yerel yönetime ilişkin yasal düzenlemelerinin madencilik faaliyetlerini engellediği savıyla yasal düzenlemelerin yeniden ele alınması talepleri gündem teşkil ettirilir. Baskı grupları vasıtasıyla kendilerine uygun yasal düzenleme tasarıları hazırlanarak bunların çıkartılması yönünde faaliyette bulunulur,
- ✓ Vergi mevzuatının madenciliği engellediği ileri sürülerek önemli vergi istisna ve muafiyetleri sağlanır.
- ✓ Madencilikle ilgili vakıf ve üst düzey dernekleşmeler desteklenir. yayın ve faaliyetlere sponsor olunur. Dernek ve vakıflar yüksek maddi yardım ve reklamlarla güçlendirilir,

- ✓ Daha önce ulusal kamu şirketlerinde çalışan ve yöneticilik yapan (müsteşar, genel müdür ve genel müdür yardımcıları,...) yüksek ücretle işe alınır. bu suretle argümanların ciddiye alınması sağlanır,
- ✓ Ait oldukları ulusun elçilikleri faaliyetlerde destek olur,
- ✓ Gazeteler, köşe yazarları, televizyon programlarında hukuka,çevreye saygılı oldukları maden ihracatının ve yabancı sermayenin ülke ekonomisini kurtaracağı yönünde yayınlar yapılması sağlarlar,
- ✓ Ünivesitelerle stratejik ortaklık sağlanır,
- ✓ Maden iş kolunda en az bir sendikayı kontrol altına alırlar,...

Çokuluslu madencilik şirketleri üçüncü dünya ülkelerinde;

- ✓ Çocuk işçi çalıştırıyor
- ✓ Ayrılıkçı hareketleri destekliyorlar,
- ✓ Rüşveti çok yaygın bir biçimde kullanıyorlar,
- ✓ Çevre felaketleri yaratıyorlardı (sıradan olaylardır)

Tüm bu bilgilere rağmen ülkemizde çokuluslu madencilik şirketlerinin madencilik yapmasının önündeki tüm engeller kaldırılarak onlara dikensiz bir sömürge bahçesi yaratıldı, yaptığımız bilgilendirme dikkate alınmamış verdiğimiz bilgilerde yer alan hususlar bu şirketlerin yasal hakkı haline getirilmişti. Aradan geçen zamanda bizde bu şirketlerin dünyanın başka yerlerinde daha başka numaralar çevirdiklerini öğreniyorduk,

- ➢ Çokuluslu madencilik şirketleri girdikleri ülkelerde misyonerlik faaliyetleri de yürütüyor ya da bu faaliyetlere destek sağlıyorlardı,
- ➢ Yanlarında Özel askerî şirket diğer bir ifadeyle özel ordu taşıyorlardı, hatta kimilerinin asıl faaliyeti de özel askerî ordu mahiyetindeydi.
- ➢ Faaliyet gösterdikleri arazileri satın alıyor arazideki köyleri boşalttırıyor, hatta bunun için yasal olmayan

yollarla yanlarında taşıdıkları özel orduları kullanıyorlardı, köylüler dövülüyor ya da öldürülüyorlardı

- Ülkelerinin İstihbarat örgütlerine, (CIA, MI6 gibi) ileri istasyon işlevleri üstleniyorlardı,
- Girdikleri ülkeyi (cumhuriyeti) yıkarak sömürgeleştirmek için uğraş veriyorlardı,
- Hastane zincirleri kuruyor, İngiliz Amerikan kurumlarına araştırma olanakları sağlıyorlardı,
- İlaç şirketleriyle yakın ilişkiler kurup ücret-ilaç bedelleri arasında paslaşıp bulundukları ülkenin sosyal güvenlik kurumlarının içini boşaltıyorlardı...

SINIRLARIMIZI DEĞİŞTİRMEYE HEVESLENDİREN BÜYÜK ORTA DOĞUNUN EN BÜYÜK PROJESİ

21. YÜZYILIN PETROLÜ KÖMÜRÜ

DOĞALGAZI URANYUMU

"BOR"

BİR DAMLA BOR BİR DAMLA KANDAN ÜSTÜN MÜ? BİR DAMLA PETROL BİR DAMLA KAN'DAN ÜSTÜNDÜ. BİZSE DERİN BİR UYKUDAYDIK.

Geçtiğimiz yüzyılın ilk yıllarında petrol bugün olduğu gibi herkes tarafından tanınan ve kıymeti bilinen bir şey değildi. Ancak, 19. yüzyılın sonlarına doğru İngilizler petrole sahip olanların büyük güç kazanacağına kesin gözüyle bakıyor ve Osmanlı Devletinin, İran'ın petrollerini çoktan hedefleri arasına alıyorlardı. Bu yıllarda Amerika'da meşhur Standart Oil'in kurucusu, uyanık bir o kadarda üç kağıtçı Rockefeller'i 19.yüzyılın ikinci yarısında petrolü küçük şişeler içerisinde doldurup "romatizma ilacı" olarak Amerika'nın her tarafında yutturmakta ve iyi para kazanmaktaydı.

Yine bu yıllarda birisinin çıkıp; "Bakın beyler! Petrol denen bu kara sıvı ilerde rafine edilecek ve bu kara sıvıdan gazyağı, mazot ve benzin gibi beyaz ürünler elde edilecek Dünyanın her tarafı şose ve asfalt yollarla kaplanacak ve bu yollarda milyonlarca otomobil mazot ve benzini yakarak yol alacak.." deseydi ne kadar inandırıcı olurdu? Şurası kesin ki o yıllarda sanayi devrimini, buharın makineye uygulanışını vurdumduymazlık içinde seyreden Osmanlı için bu ve benzeri söylemin hiçbir anlamı olamazdı ve olmadı da. Aslında Osmanlı için odunun kömüre nazaran tartışmasız bir üstünlüğü vardı. Bu nedenledir ki Cumhuriyetin ilanından sonra tanıştı Anadolu insanı kömürle. 1856'da Kırım savaşı sırasında bile Zonguldak kömürlerine el koyan müttefiki İngiliz ve Fransızların savaş gemilerinin bedavadan kullandı-

ğı kömürler bile uyandıramamıştı onu, kendisini batılı sayan gafletten.

Oyunu kurgulayanlar bir damla petrolün bir damla kandan daha kıymetli olduğunu ileri sürecek kadar da barbardılar. Oyunu kurgulayanlar yazdıkları komployu oynayan ve oynatan hanedanlıkların ve onların finans sihirbazlarının (Rockefeller, Rothschild) elinde devletler oyuncak olmuştu. Önce bizim Anadolu'muz onların Küçük Asya dedikleri ve asla Avrupa saymadıkları **CANPARÇAMIZ,** sonra Orta Doğu, sonra Avrupa ve daha sonra Uzak Doğu, bir damla petrol için milyonlarca gövde dolusu kana değişildi.

20. yüzyılın ilk çeyreği bittiğinde elimizde kalan petrolü alınmış (ilikleri boşaltılmış) Osmanlı topraklarıydı. Anadolu dışında kalan Osmanlı topraklarında sınırlar adeta harita üzerinde cetvelle çizilmiş ve her petrol bölgesinde ayrı bir sömürge kurulmuştu. Aradan geçen zamanda bu sömürgelere bir bir bağımsızlık verildi. Sömürge olmaktan kurtulduğunu sananlar kukla yönetimler, kamufle edilmiş sömürü altında bağımsız yaşadıklarına inandılar. 20. yüzyıl petrolün üstüne oturmuş emperyalizme, başkaldıranların tepelerinden bombalanmalarıyla noktalandı. Ve 21. yüzyılda bu namert savaş sahnesiyle açıldı.

ÇEVRE HUKUKU

DÜŞÜK ya da SIFIR EMİSYONA DOĞRU

20. yüzyılın son çeyreğinde çevre hukuku gelişmeye başladı. Yıllardır Green Peace örgütünün eylemlerini ve uyarılarını takmayanlar bir damla petrolü bir damla kandan üstün görenler için Küresel iklim sisteminin korunması birden önem kazanmaya başlamıştı. 1988 yılında düzenlenen Değişen Atmosfer konulu Toronto Konferansı'nda uluslararası bir hedef olarak, küresel CO2 emisyonlarının 2005 yılına kadar %20 azaltılması ve protokollerle

geliştirilecek olan bir çerçeve iklim sözleşmesinin hazırlanılması önerilmekteydi.

Bir damla petrol için milyonlarca gövdeden kan boşaltanlar, Aralık 1988'de Birleşmiş Milletleri devreye sokuyor, Genel Kuruldan " İnsanoğlunun Bugünkü ve Gelecek Kuşakları için Küresel İklimin Korunması" konulu 43/53 sayılı kararını aldırıyorlar, küresel iklimin insanoğlunun ortak mirası, iklim değişikliğinin ortak sorunu olarak nitelendiriyorlardı.

1989 yılının Kasım ayında, Hollanda'nın Noordwijk şehrinde Atmosferik ve klimatik değişiklik konulu bir Bakanlar Konferansı düzenlendi. Konferansta Birleşmiş milletlerin etkin üyeleri ABD, Japonya ve Sovyetler Birliği dışındaki ülkelerin çoğu CO2 emisyonlarının %20 oranında azaltılmasını desteklediklerini deklere ettiler.

Dünya Meteoroloji Örgütünün öncülüğünde 1990'da Cenevre'de düzenlenen İklim Değişikliği ve Sera Gazları konulu konferansın Bakanlar deklarasyonu aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 137 ülke tarafından onaylanmaktaydı. Bu konferans da sera gazlarının atmosferdeki birikimlerinin azaltılması savunulmaktaydı.

Sera gazı salınımlarını belirlenmiş bir yıl seviyesinde stabilize etme veya belirlenmiş bir yıla kadar arzu edilen oranda azaltma girişimlerinin sonuncusu, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesidir. Birleşmiş Milletler nezdinde imzaya açılan sözleşmeyi Avrupa Birliği ve 180 ülke imzaladı. 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe giren sözleşmeye göre; insan kaynaklı sera gazı salınımları 2000 yılına kadar 1990 düzeyine çekilecekti.

Nihai olarak 1998'de New York'ta imzaya açılan KYOTO protokolu ile 2008-2012 yıllarında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 37 ülke doğrudan sera etkisi yaratan Karbon dioksit (CO_2), Metan (CH_4), Azot Oksitler (N_2O), HidroFloroKarbonlar (HFCS), PerFloroKarbonlar (PFCS), Kükürt Hekza Florid (SF6) gazlarının toplam emisyonunu, 1990 yılındaki seviyesinin %5 altına çekeceklerdir. Ülkeler bu protokole göre 2005 yılında bu gaz-

ların azaltıldığı yönünde bir ilerleme kaydedeceklerdir. Ülkeler öngörülen hedefleri tutturamazlarsa bunlar için uygulanacak bir yaptırım henüz söz konusu değildir. Kyoto protokolunun imzaya açıldığı sıralarda Liderliğini William O'Keefe'nin yaptığı ABD demir-çelik, enerji ve kömür şirketlerinden oluşan bir grup milyonlarca dolar tutan bir kampanya yürütmüştü.

Peki neden bunca tartışma ve konferanslarda küresel iklimin insanoğlunun ortak mirası, iklim değişikliğinin ortak sorunu olarak ortaya konmasına rağmen özellikle sanayileşmiş ve iklim değişikliğinden birinci dereceden sorumlu ülkeler iklim değişikliği anlaşmasına sahip çıkmıyorlar? Neden, Kyoto protokolunun bir yaptırım gücü yok?

Çünkü emisyonları azaltmak bir teknolojik gelişimi ve bunu sağlayacak yatırımları zorunlu kılıyor. Bu gelişimi sağlayacak yatırımlar büyük maliyetler ortaya çıkaracak ve bu maliyetler gelişmiş ülkelerin siyasal yapıları üzerinde olumsuz baskılar yaratacaktır.

· Çünkü Kyoto Protokolunda emisyonlarına sınırlama getirilen en önemli sera gazı Karbon Dioksit (CO2) gelişmiş ülkelerin toplam sera gazı emisyonlarının beşte dördünü oluşturmakta. Karbon Dioksit emisyonlarının biricik kaynağı ise kömür petrol gibi fosil yakıtlardır. Ormanların yok olması da Karbon Dioksit emisyonunu arttıran bir nedendir. Fosil yakıtların kullanıcısı demir-çelik, enerji şirketleri ve fosil yakıtları toprak altından çıkaran kömür ve petrol şirketlerini diğer taraftan ormanları ve yine ormanların altındaki maden kaynakları peşinde koşan madencilik şirketlerinin bir araya gelerek oluşturduğu kartelleşmiş yapı, gerekse fosil yakıtları kullanan metalurji, madencilik ve petrol şirketlerinin hem yatay hem de dikey anlamda entegre olmuş yapıları, Kyoto protokolunun kısa vadede uygulanmasını engellemektedir.

Peki demir-çelik, enerji ve kömür madenciliği petrol gibi ulus ötesi şirketler, bunlardan oluşan bir grupların ya da sanayileşmiş ülkelerin fosil yakıtların fiziki olarak tükenebileceğini ve

her geçen gün fiziki tükenmişlik sınırına yaklaşıldığını ön görmemeleri mümkün mü? Emisyon sınırlaması getiren prosedürlere neden karşı çıkıyorlar ya da karşı çıkıyormuş gibi görünüyorlar.?

Hiç kuşkusuz bu şirketlerin ve sanayileşmiş ülkelerin en iyimser tahminle 50 yıl sonra fosil yakıtların fiziki anlamda tükeneceğini bilmemeleri gibi bir durumun varlığı olanaksız. Nitekim; OPEC gibi bir kartelin kuruluşu bir fosil yakıt olan petrolün güvenli, istikrarlı olarak temini ve tüketim-üretim-fiyat politikalarını belirlemeye dayanıyor. Ayrıca, 1973 Arap petrol ambargosu, dünyayı krize sokmuş, Petrol piyasaları daralmış, fiyatlar yükselmişti. Bol ve ucuz petrole alışmış olan ABD'de petrol ürünleri karneye bağlanmıştı. Bunun sonucunda petrolün paylaştırılmasını koordine etmek üzere 1974'de Paris'te Uluslararası Enerji Ajansı kurulmuştu. 1977 yılında ABD Başkanı Carter, petrol darlığı nedeniyle halkı uyarmış, Petrol ürünlerini israf edenlerin cezalandırılacağını belirtmişti. Üstelik Başta ABD olmak üzere tüm gelişmiş ülkeler 1950'li yıllardan beri alternatif enerji kaynakları üzerinde önemli çalışmalar yapmaktaydı.

Emisyon sınırlamalarına karşı duruşun nedeni ise; bu sürecin hukuki anlamdaki gelişiminin teknolojik anlamdaki gelişiminden hızlı olması, Dünyanın fosil kaynaklı enerji madenlerine sahip olanların halen sahip oldukları rezervlerin şimdilik endüstriyel kullanıma oldukça karlı bir şekilde cevap vermesi ve hepsinden önemlisi bu süreçte ulus ötesi sermayenin henüz kontrolünde yeterli, temiz ve emisyonsuz yakıt kaynakları olmaması ve bu kaynakları kullanacak tekamül etmiş bir teknolojinin yokluğu sayılabilir. Belki de en önemlisi bu karşı duruşun temelinde yatan neden; **belirlenmiş bir enerji kaynağı üzerinde yeterli kontrolün sağlanamamış olması sayılabilir.**

Burada sorulması gerekli en önemli sorulardan biriside Kyoto Protokolü'nün geleceği bir diğer ifade ile insanoğlunun ortak mirası olan küresel iklimin ve ortak sorunu olan iklim değiş-

şikliğinin önüne geçilmesi noktasında geleceğin nasıl şekilleneceğidir.

Kyoto Protokolu'nun bugün itibariyle azaltılmasını hedeflediği en önemli emisyon karbon Dioksit olduğuna ve Karbon Dioksit emisyonunun en önemli kaynağının da fosil yakıtlar olması dikkate alındığında; gelecekte endüstride ve günlük hayatta fosil yakıtlar ve bunlardan elde edilen enerjinin tedricen azalacağı, yerine çevre ile çelişmeyen, daha temiz, düşük emisyonlu ve hatta sıfır emisyonlu enerji kaynaklarının geçeceğini söylemek kehanet olmayacaktır.

Özellikle geçtiğimiz yüzyılda dünya siyasetinde ve endüstriyel gelişiminde belirleyici bir rol üstlenen petrolün, kömürün yerini 21. yüzyılda yerini farklı bir elemente ya da elementlere teslim edeceğini öngörmekte bir kehanet sayılmamalıdır. Nitekim sadece ABD'de daha temiz yeni teknoloji ve yakıt araştırmaları için milyarlarca dolarlık fonlar ayrılmakta yine bu çalışmalar için Üniversiteler, araştırma ve proje grupları hatta özel şirketler bile desteklenmektedir.

Hepsinden önemlisi, geçtiğimiz yüzyılın başında dünya siyasetinde, çıkan savaşlarda, özellikle Osmanlı devletinin parçalanmasında, petrol havzalarını paylaşan sınırların belirlenmesinde etken olan petrol şirketlerinin arkasında olan ulusötesi sermaye, bu teknoloji ve kaynak araştırmalarının tam merkezinde yer almaktadır.

21. YÜZYILIN ENERJİ KAYNAĞI "BOR" OLACAKTIR

Bor minerali kendisinden enerji üretilebilen elementler içinde litre başına 92.77 megajul yanma enejisiyle 1. sırada yer almaktadır. Diğer taraftan bor bilinen en iyi hidrojen taşıyıcısır. Bu nedenle alternatif enerji kaynağı olarak kullanılabilirliği üzerinde 1950'li yıllardan beri yapılan çalışmalar, son yıllarda kritik teknolojiler olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Üstelik bu teknolojik

uygulamalarda kullanılan bor ya da bor bileşikleri çevreyi kirletici ve insan sağlığına zararlı emisyonu olmayan uygun ve ucuz maliyetli kaynaklardır.

ENERJİ KAYNAĞI	ENERJİ (megajul/ litre)
Hydrojen	8.03
Lityum	15.69
C8H18	33.22
Berilyum	86.15
BORON (BOR)	**92.77**
Karbon	54.01
Magnezyum	29.52
Alüminyum	57.42
Silikon	51.55
Phosphorous	43.01

BOR HEM BİR ENERJİ HAMMADDESİDİR HEMDE ENERJİ KAYNAĞI HİDROJENİ EN İYİ TAŞIYAN MADENDİR

ENERJİ HAMMADDESİ OLARAK "BOR" VE BUNA DAYALI TEKNOLOJİLER

Günümüzde gelişmiş ülkelerde bir çok uygulama için hidrojenden faydalanılmaktadır. Bilim çevreleri fosil yakıtların kullanıldığı her yerde hidrojen kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Kara, hava ve deniz ulaşımında araçların yakıtı olarak, ısı enerjisi üretiminde, gaz ve elektrik üretiminde yakıt olarak kullanımı üzerine bir çok araştırma yapılmıştır. Bugün gelişmiş ülkelerde yoğunlaşan bu araştırmalar artık ticarî ve endüstriyel bir boyuta taşınmış olup. Bir çok başarılı projenin tanıtımı kamuoyu önünde yapılmakta ve birkaç yıl içinde hidrojen enerjisine dayalı araçların seri üretimine geçileceği yönünde deklerasyonlar yapılmaktadır.

Hidrojen üretimi için bilinen yöntemler; güneş-buhar güç çevrimi elektroliz yöntemi, güneş enerjisi-termokimyasal yolla

suyun ayrıştırılması, ağır petrol kalıntılarından, kömürden, benzinden hidrojen üretimi şeklinde sıralanabilir. Söz konusu yöntemlerden elde edilen hidrojenin depolanması, taşınması ve kullanımı hidrojenin tabiatından kaynaklanan bir çok güçlük taşımaktadır. Aynı zamanda bir diğer güçlükte hidrojenin eldesi ve elde edilme maliyetidir.

Bilim çevreleri hidrojenin araçlarda kullanımı için üç depolama alternatifi sunmaktadır.

- sıkıştırılmış gaz şeklinde depolama,
- sıvı halde depolama,
- metal hidrürler şeklinde depolama.

Yapılan araştırmalar bu alternatifler içinde metal hidrür şeklinde depolamayı başlangıçta ön plâna çıkarmıştır ancak bu depolama şeklinin de bor minerali üzerinde yapılan çalışmalar sonucu verimli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bu alanda yapılan çalışmalar sonucu yakıt pilleri (fuel cell) Hidrojenin araçlarda enerji kaynağı olarak kullanımının önünü açmıştır. Yakıt pilleri, sistemi hidrojeni elektrik enerjisine dönüştürmekte, elde edilen elektriğin kullanıldığı doğru akımlı elektrik motoru sayesinde aracı hareket ettirmektedir. Yakıt pilleri fosil yakıtlardan daha pahalı, eldesi, depolaması nakli zor olan hidrojenin bu dez avantajını ortadan kaldırmıştır.

HİDROJEN TAŞIYICISI OLARAK BOR

Bor minerali bir enerji hammaddesi olarak 1950 yılından bu yana üzerinde en yoğun çalışma yapılan bir mineraldir. Bu bağlamda bor mineralinin üç özelliği üzerinde ticarî saikle önemle durulmaktadır. Bunlar;

hidrojen taşıyıcısı olarak bor mineralinden faydalanma,

- hidrojenden daha iyi bir enerji hammaddesi olması,

- Füzyon(fusion) reaktörlerinde yakıt olarak bor kullanımı olarak sayılabilir.

Yakıt pilleri üzerinde yapılan çalışmalar bor mineralini ön plâna çıkarmış ve ticarî olarak kullanılabilirliği üst seviyede kanıtlanmıştır.

SODYUM BOR HİDRÜR YAKITLI FUEL CELL (YAKIT PİLİ)

Amerika Bileşik Devletleri OPEC petrol ambargosunun hemen ardından, İthalata dayalı enerji teminin yarattığı ekonomik güçlüklerden kurtulmak, sürdürülebilir bir enerji ekonomisine sahip olmak ve Fosil yakıtların yakın bir gelecekte tükeneceği gerçeğinden hareketle; ulusal enerji ihtiyacının temini ve bunun garanti altına alınmasını teminen 1970 li yıllarda Enerji Bakanlığı kontrolünde alternatif enerji kaynakları ve teknolojileri programı başlatmıştır.

Bu projelerden biride **"The New Jersey Genesis Project"**tir. Bu projeye aynı zamanda Amerikan Resmi Kurumları; **NJ Department of Transportation's Technology Bureau, NJ Board of Public Utilities, NJ Departmen of Environmental Protection ve NJ Commerce Commission**'un yanı sıra H Power Corparation(fuel cells), MG Industries (gas Supply), Advanced Power Associates (Power Conversion), Neocon Technologies (system integratör), Fully Independent Residential Solar Technologies (energy systems) şirketleri ile Rutgers University, Mercer County Vocational School, School District, Burlington County College ortaktır.

Bu proje kapsamında 1998 yılında "yeni, temiz ve zengin" enerji kaynakları üretmek için New Jersey'de kurulan Millenium Cell **çevre dostu hammaddeler kullanarak** hidrojen ve elektrik enerjisi üreten teknolojiler geliştirmektedir. Geliştirilen teknolojilerde **enerji elde etmek için kullanılan hammaddeler; saf su ve**

sodyum borhidrür dür. Geliştirilen bu teknoloji taşımacığın yanı sıra taşınabilir enerji sağlayıcı piller için de uygulanabilir bir teknoloji olarak ortaya çıkmıştır. Millennium Cell firması Sodyum Bor hidrür solüsyondan "Hydrogen on Demand ™" (ihtiyaç kadar hidrojen) sistemi kullanarak hidrojen üretmekte ve bu hidrojeni elektrik enerjisine dönüştürmektedir. Millenium Cell firması Newyork borsasında Nasdaq teknoloji endeksine dahil bir firma olup, bor bazlı solüsyondan hidrojen üretip, bunu enerjiye dönüştüren ve yine bor bazlı uzun ömürlü pil teknolojilerinin patentini almıştır. Şirket bor elementinin elektrokimyası üzerine çalışmakta, elde ettiği, ticarî uygulanabilir teknolojilerin patentini üzerinde toplamaktadır. Şirket sodyum borhidrür ün suyla karıştırılması sonucu elde edilen sıvıyı "yakıt" olarak tanımlamaktadır.

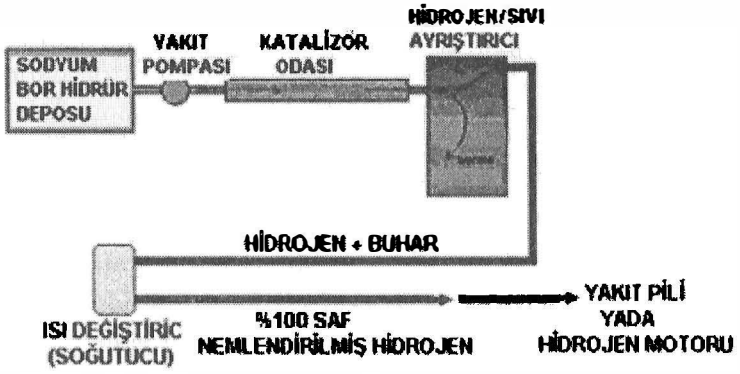
Söz konusu yakıtın kimyasal reaksiyonu;

$$NaBH_4 + 2H_2O \rightarrow katalizör \rightarrow 4H_2 + NaBO_2$$

formülü üzerine kurulmuştur. Su içerisinde çözünen sodyum borhidrür, bir karışım olarak depolanmakta, enerji üretmek için hidrojen ihtiyacı gerektiğinde bu karışımın içine tatbik edilen katalizör vasıtasıyla kimyasal reaksiyon başlatılmaktadır. Reaksiyon sonucunda gaz halinde serbest kalan H_2 (hidrojen) yakıt pili vasıtasıyla elektrik enerjisine dönüştürülmektedir. Elde edilen hidrojen doğrudan içten yanmalı bir motorda da kullanılabilir. Bu reaksiyonun arkasında sodyum bor tuzu atık olarak birikmektedir. Sistemde enerji kaynağı olarak kullanılan hidrojen, sadece ihtiyaç halinde üretileceğinden, burada kullanılan katalizör çözeltiden istenildiği zaman ayrılabilmekte ve reaksiyon kontrollü olarak durdurulabilmektedir. Söz konusu teknolojinin kullandığı karışımın içinde çözelti halinde bulunan sodyum borhidrürün yanıcı olmaması, Kullanılan hidrojenin yarısı sodyum borhidrür den diğer yarısının ise sudan alınması, katalizörün defalarca kul-

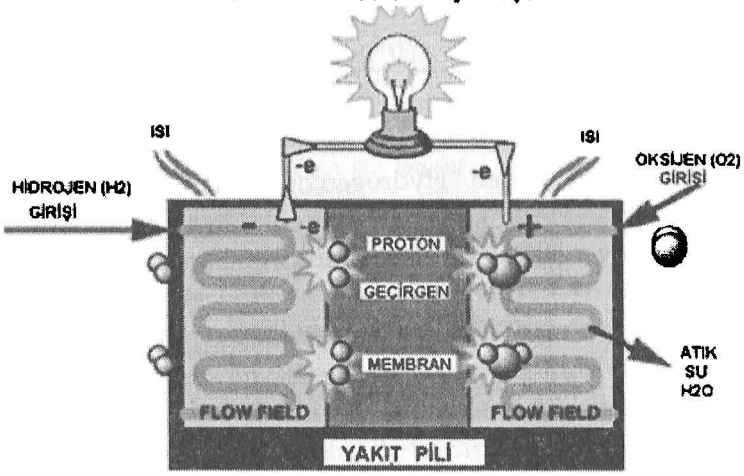
lanılmaya uygun olması, reaksiyon sonrası ortaya çıkan Sodyum bor tuzunun kolaylıkla sodyum borhidrüre dönüştürülebilmesi sistemin önemli avantajlarını oluşturmaktadır.[165]

HYDROGEN ON DEMAND SİSTEMİ NASIL ÇALIŞIR

Kaynak: http://www.millenniumcell.com

YAKIT PİLİ NASIL ÇALIŞIR

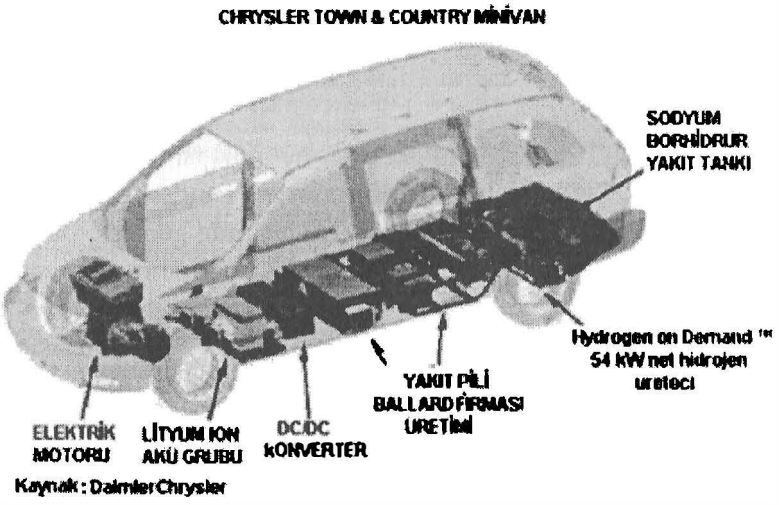

[165] http://www.millenniumcell.com

OTOMOBİL FUARLARINDA TEŞHİR EDİLEN BOR HİDRÜR'Ü HİDROJEN-ENERJİ KAYNAĞI OLARAK KULLANAN TAŞIT ARAÇLARI

DaimlerChrysler 12 Aralık 2001 tarihinde Detroit Otomobil Fuarında tanıttığı Chrysler Town& Country Natrium aracı ile ilgili olarak yaptığı açıklamada; **Natrium'un gerek benzinli ve gerekse bugüne kadar yapılan tüm hücre yakıt sistemli araçlardan çok üstün olduğu, Natrium'a bu üstünlüğü kazandıran hususun yakıtı ve yakıt hücre sistemi olduğunu Yakıt olarak bir bor türevi olan sodyum borhidrürün ($NaBH_4$) kullanıldığı, Sodyum borhidrürün kuru halde kullanılabileceği, Sodyum borhidrürün pil yakıtlı araçlar için önerilen diğer yakıtların elde edilmesinden daha zahmetsiz olduğu, Sodyum borhidrürün diğer yakıtlara göre hiçbir dezavantajı bulunmadığı gibi bazı üstünlükleri olduğu, işlem sonucu yakıt atığının kimyasal olarak bor'a eşdeğer sodyum bor olduğu, atığın tekrar işleme tabi tutularak sodyum borhidrüre dönüştürülebildiği,** Natrium'un pil yakıt sisteminin DaimlerChrysler'in pil yakıt ortağı Ballard/XCELLSİS tarafından üretildiği, hidrojenin Millennium Cell şirketince geliştirilen "Hydrogen on Demand™" (talep kadar hidrojen) mekanizması kullanılarak üretildiği, sodyum borhidrür yakıt deposu ve işletim sisteminin aracın tabanına yerleştirildiği ve aracın kullanılabilirliğini olumsuz etkileyecek,azaltacak yer ve kabin kaybının olmadığını ifade etmektedir.

U.S Geological Survey'den Phyllis A. Lyday tarafından hazırlanan 2000 yılı "bor" raporunda, (Tullo 2001a) referans gösterilerek "Hydrogen on Demand™" sisteminde %30 soyum borhidrür içeren sıvı çözelti yan ürün olarak hidrojen ve sodyum borat üretmek üzere bir katalist ile tepkimeye tabi tutularak üretilen hidrojenin enerjiye dönüştürüldüğü reaksiyon atığının süt benzeri ve asla çevre kirliliği yaratmayan bir mayi olduğu, Hydrogen on Demand ™ " sisteminin stoklama yoğunluğu açı-

sından litre başına 63 gram hidrojen üretimiyle sıvılaştırılmış hidrojenle rekabet edebilecek güçte olduğu ifade edilmektedir.

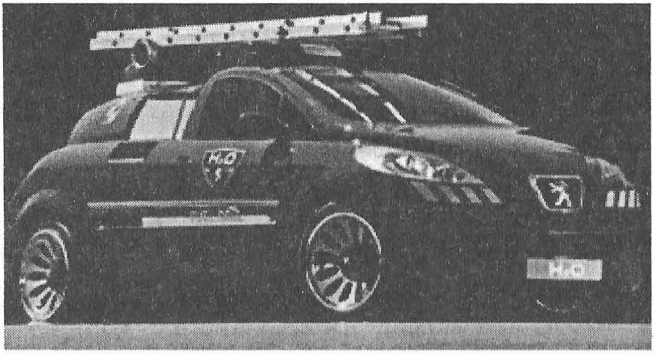
Bir diğer anlatımla; 1 litre %44'lük bor hidrür çözeltisinden 5,11kWh enerji elde edilebilir. Bu enerji teorik olarak 1 litre benzinden elde edilebilen enerjinin %56'sına eşittir. Ancak yakıt pilinde elektrokimyasal yolla elde edilen enerjinin dönüşüm verimi içten yanmalı motora kıyasla yaklaşık 3 kat daha fazladır. dolayısıyla benzinli araçlarda mevcut yakıt tanklarıyla katedilen yol sodyum borhidrür için de geçerli olduğu gibi hidrojen yakıt sistemi hidrojen ile ilgili bir çok lojistik sorunlarını da minimize etmektedir. Örneğin borhidrür sıvı petrol yakıtları için kurulu mevcut altyapı (benzinlikler ve ikmal) ile uyumlu olup aynı miktardaki benzin/mazotun beher galonunun sağlamış olduğu enerji miktarının aynısını sağlayabilmekte ve üretimi, depolanması ve taşınması tam anlamıyla güvenli olup hiçbir risk taşımamaktadır.

Millennium Cell'in hidrojen talep teknolojisi (Hydrogen on Demand) **Oak Ridge National Laboratory/ Tennessee** tarafından uygulanan beta test programını başarılı biçimde geçerek, bu yeni yakıt sisteminin yüksek enerji yoğunluğu, mükemmel güvenlik özellikleri, tutuşmaz alev almaz ve olumlu çevresel etkiye sahip olması nedeniyle sahip olunan ve uygulanması en iyi olan sistemlerden biri olduğunu ispatlamıştır.

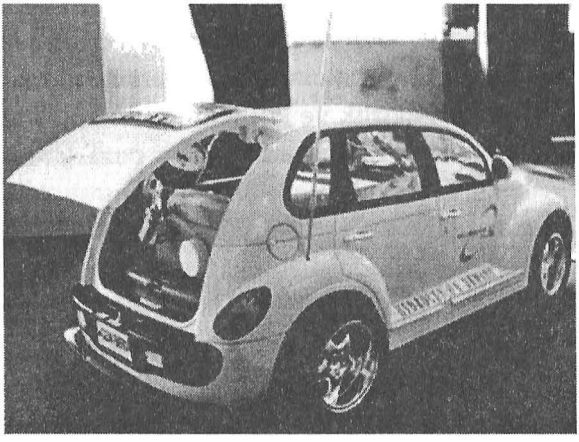
Millenium Cell firması tarafından 11 Nisan 2002 tarihinde yapılan ve internet sitesinde de yayınlanan açıklamada da; Elektrik motorlu, sıfır emisyonlu taşıt aracı üretiminde önemli, kendilerince de evrensel lider olarak tanımlanan PEUGEOT ve CITROEN şirketlerinin elektrikli taşıt araçları için değerlendirme ve üretim maksadıyla sahip oldukları iki sistemi satın almak için kendileri ile anlaşmaya vardığı, HYDROGEN ON DEMAND (TM) FUEL-SYSTEM üzerinde önemle çalıştıkları, yakıt pilli araçların menzilini önemli mesafelerde uzatmak için HYDROGEN ON DEMAND (TM) teknolojisinin PEUGEOT ve CITROEN'in teknolojik yeteneğiyle birlikte büyük bir işbirliğine dönüştüğü, Bu işbirliğinin sağlam uzun menzilli elektrik taşıtlarını gerçekleştirerek tüketicilere sunacağını, PEUGEOT ve

CITROEN'in taşıt araçlarında bor hidrür güç yakıt hücrelerinin en emin ve sağlam yakıt sistemi olduğuna inandıkları, ifade edilmektedir.

Nitekim **Peugeot** ve **Citroen** çok geçmeden, Sodyum borhidrürü yakıt olarak kullanan Peugeot 206 tip, bir itfaiye prototip aracı üreterek Paris Oto Fuarında tanıtmıştır.

Ertesi yıl (2003) yapılan Hannover Fuarında Millennium Cell adlı şirketin standında tanıtımı yapılan Mini Chrysler "Rex Jr."

U.S. Missile Defense Agency, AP Materials Inc.(APM) ve onun ortağı Millennium Cell ile ileri batarya ve diğer enerji depo-

lama sistemlerinde kullanmak üzere nanoscale titanyum diborat (TiB(2)) geliştirme çalışmalarını yürütme çeçevesinde The Phase 1 Small Business Innovation Research (SBIR), AP Materials'ı devam eden yeni jenerasyon ana bataryaların depolama kapasitelerini arttırma çalışmalarını (bu bataryalarda materyali elektrik enerjisine çevirmek için hava kullanılmaktadır) destekleme yönünde sözleşme yapmıştır.

Hava bataryaları projesi, varolan teknolojilerin üzerinde yüksek enerji yoğunluğu tutabilme kapasitesine sahip olup aynı zamanda batarya ömrünü uzatmakta ve batarya boyutlarını da küçülterek önemli bir avantaj sağlamaktadır. Projenin yöneticilerinden Douglas P. DuFaux, AP Materials, ortakları Millennium Cell ile birlikte hem askerî hem de ticarî alanda talep edilebilecek bir ürün geliştirme yönünde kararlı olduklarını söyleyerek çalışmalarını sürdürdükleri yüksek yüzey alanlı /düşük oksijenli nanosclae titanyum diboratın çok geniş bir alanda uygulama potansiyelinin olduğunu belirterek geliştirdikleri ilk bataryaların uygulamalarının mükemmel olduğunu, ürünlerinin kalitesinin diğer pek çok alanda da uygulanabilirliğinin kapılarını açacağını belirtmektedir. Dr. Terry M. Copeland, Nano-sized TiB(2) tozları halihazırdaki yeni ana batarya sistemlerinin performansını yükseltecektir. Böylece portatif elektronikteki artan güç talebi karşılanacak diğer yandan ağırlık ve kütlenin azalması, çevreyle dost sistemler olması itibariyle de askerî ve ticarî pazarlarda kabul görecektir.

AP Materials, seramik ve metalik nanopowders'ların (elektronik, enerji ve diğer pazarlardaki kullanılan) geliştiricisi ve üreticisidir. Nanomateryallerin üretimi çok önemli bir teknolojik gelişme olup bu ürünler uzay, savunma, elektronik, enerji ve diğer alanlarda pek çok uygulama potansiyeline sahiptir.

Bu anlaşma çok kısa sürede sonuçlanmış olup bugün ABD ordusu personel tip 10 - 1000 Watt taşınabilir bor pilleri kullanmaktadır.

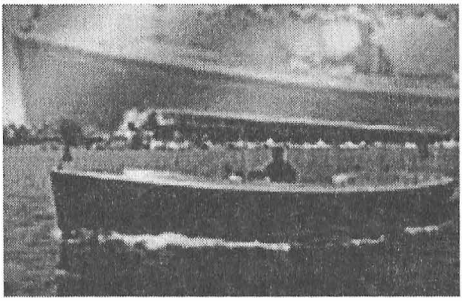
Yine Millennium Cell Firması tarafından 15 Nisan 2002 tarihinde yapışan açıklamaya göre; **Millennium Cell** ve **Seaworthy Systems** arasında denizcilik (gemiler ve liman hizmetleri) sektöründe "Hydrogen on Demant ™" sistemini kullanılabileceğini göstermek üzere anlaşma imzalamışlardır. "Hydrogen on Demand ™" yakıt sisteminin gemilere ve liman hizmetleri için enerji üretmek amacıyla da kullanılabilecektir. Zira bu sistem geri kazanılabilen, yakıt hücrelerinde, benzin ve dizel motorlarında temiz yanan enerji kaynağıdır. Tek emisyonu su buharıdır. Denizcilik sektöründe "Hydrogen on Demand ™" teknolojisinin mühendislik ve sistem entegrasyonunu sağlayacak olan U.S. Maritime Administration **(MARAD)** programının **Seaworthy Systems tarafından yönetilmektedir.** Söz konusu anlaşma ABD'de bir çok limanın, Çevre Koruma Ajansı'nın belirlemiş olduğu hava, su kalite standartlarının dışına çıktığı ve ciddi miktarlarda cezalarla hatta kapatılma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı sırada imzalanmıştır.

Seawort Systems'in Başkan Yardımcısı Matthev Winkler şirketlerinin "Hydrogen on Demand ™" sisteminin hidrojen kaynaklı yakıt hücrelerini ve içten yanmalı motorları da bünyesine alan denizcilik uygulamalarında kullanımı konusunda sağlayacağı faydaları değerlendirme imkânına kavuştuklarını ifade etmektedir.

Seoworthy Systems'in Başkan Yardımcısı Matthew Winkler ayrıca "Millenium Cell'in kattetmiş olduğu gelişme ve araştırmalardan son derece etkilendiklerini ve Hydrogen On Demand sisteminin, hidrojen kaynaklı yakıt hücreleri ve içten yanmalı motorlar da dahil denize yönelik uygulamalarında başarı sağlanacağı konusunda son derece umutlandık ve bu uygulamaların gerçekleştirilmesi için son derece istekli ve kararlıyız" demektedir.

Millennium Cell ve **Seaworthy Systems** arasında imzalanan anlaşma **MARAD'**ın hedeflediği hem Amerikan gemilerinde hem de liman hizmetlerinde enerji kaynağı olarak kullanılabilen yakıt hücrelerinden (0) emisyonlu enerji sağlama yönündeki a-

maçlarını karşılamak üzere dizayn edilmiştir. MARAD programı; gözden geçirme ve dizayn ve ticarî teknolojik tanıtım olmak üzere iki aşamalıdır. Bu anlaşmada gerçekleştirilmiş olup bugün sodyum borhidrürü hidrojen kaynağı olarak kullanan sisteme sahip elektrik motorlu deniz taksileri Kaliforniya limanı Newport Beach'de tanıtılmaktadır

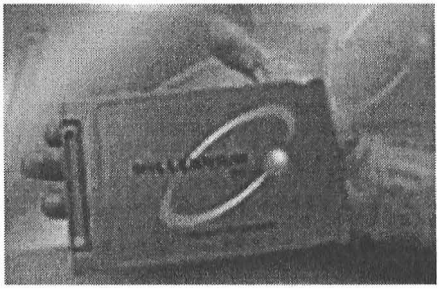

Samsung İleri Teknoloji Enstitüsü ile birlikte yakıt hücrelerinin güç kaynağı olarak taşınabilir bilgisayar ve iletişim araçlarından kullanım alanını arttırmak için işbirliği yapmaktadır. Samsung söz konusu işbirliğinin; Hydrogen On Demand yakıt teknolojisi ile Samsung'un proton geçirgen membranlar (PEM) ve metanol geçirgen membran sistemleri (MEMS) teknolojileri konusundaki tecrübesi ve elektronik tüketim malzemeleri sektöründeki liderlik pozisyonunu bir araya getirecek ve yeni bir sinerji oluşturacak demektedir.

İş birliğinin amacı, günümüzün yeniden şarj edilebilir pilleri ile aynı ağırlık ve hacimde olacak ancak mukayese edildiğinde oldukça daha uzun süreler için güç kaynağı özelliğini taşıyacak ve elektronik tüketim malzemelerinde kullanılacak yakıt hücrelerini geliştirmektedir. İşbirliği Anlaşması kapsamında, Samsung ve Güney Kore Hükümeti Millenium Cell'e bahsedilen uygulama alanlarında kullanılmak üzere Hydrogen On Demand yakıt hücrelerinin dizaynını işbirliği içinde gerçekleştirmek üzere acil fon sağlamayı taahhüt etmiştir.

Samsung firması Millenium Cell ile birlikte dünyanın ilk ticarî kullanıma uygun yakıt hücrelerini güç kaynağı olarak kullanan elektronik tüketim malzemelerini piyasaya sunmayı hedeflemektedir.

Samsung ve Millenium Cell'in yaptığı işbirliğinin üzerinden bir yıl geçmeden taşınabilir elektronik cihazlarda kullanılacak bor bazlı pil üretimi gerçekleşmiştir. Aşağıda diz üstü bilgisayarlar için üretilmiş bir bor bazlı batarya görülmektedir.

BORHİDRÜR AĞIRLIK VE HACİM İTİBARİYLE EN FAZLA HİDROJENİ TAŞIR

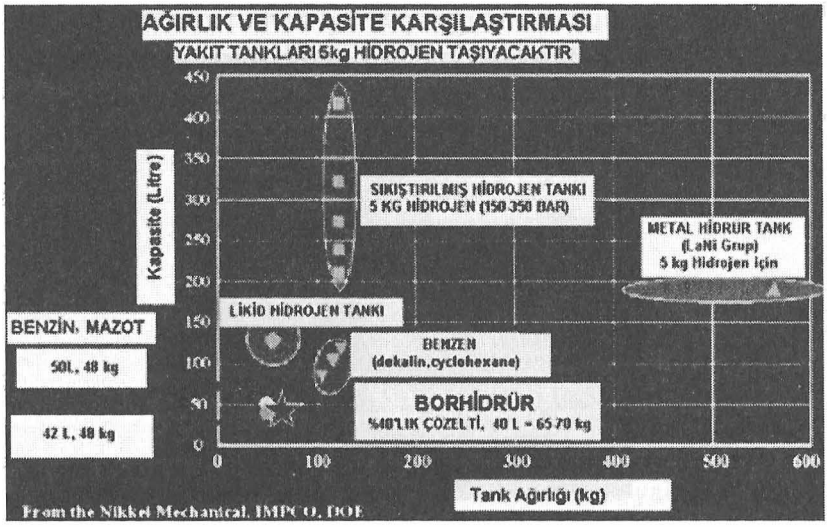
Aşağıdaki grafikte 5 kg hidrojeni taşımak için gerekli olan tank ağırlığı ve kapasite verilmektedir. Grafikten de açıkça anlaşılacağı üzere;

5 kg Hidrojeni;

- 150-350 bar basınç altında depolayabilmek için 200-450 litre hacimli ve 100-150 kg ağırlığında bir yakıt tankına,
- LaNi Grup metal hidrür halde depolamak için 200 litre hacimli ve yaklaşık 600 kg lık ağırlığında bir yakıt tankına,

ihtiyaç duyulurken; **5 kg hidrojeni 40 litre hacimli 65-70 kg ağırlığında %40'lık (sulu) BORHİDRÜR çözeltisi taşıyabilmektedir. Bu miktar borhidrür 42 ile 50 litre arasında değişen hacimli**

ve 48 kg ağırlığında benzin ya da mazota eş değer enerji üretmektedir.

YAKIT OLARAK BİR BOR RAFİNE ÜRÜNÜ OLAN BOR HİDRÜR PETROLDEN UCUZ VE ÜSTÜN BİR ENERJİ KAYNAĞIDIR

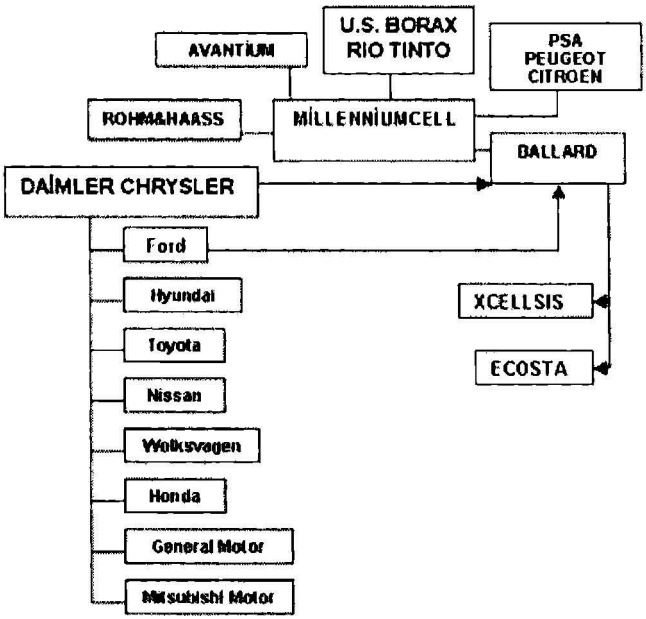
Seaworthy Systems ve Millennium Cell tarafından yapılan çalışmalarda, günde 2.500 ton borhidrür üreten bir rafinerinin 200 milyon doların altında bir maliyetle inşaa edilebileceği. Bu kapasite rafinerinin her gün 900.000 yakıt pilli aracın yakıt ihtiyacını karşılayacağı ve bu rafineride üretilen borhidrüre taşıtılan 1 kg higrojenin maliyetinin 2 dolar 34 sent olacağı ifade edilmektedir.

5 kg hidrojen taşıyabilen %40'lık borhidrür çözeltisi (40 litre) kullanan bir yakıt pilli araç ile 42-50 litre benzin ya da mazotla çalışan bir aracın kat edeceği mesafenin aynı olacağı dikkate alındığında borhidrürün ne kadar büyük bir maliyet avantajı taşıdığı açıktır. Diğer taraftan borhidrürün atığı olmaması ve geri dönü-

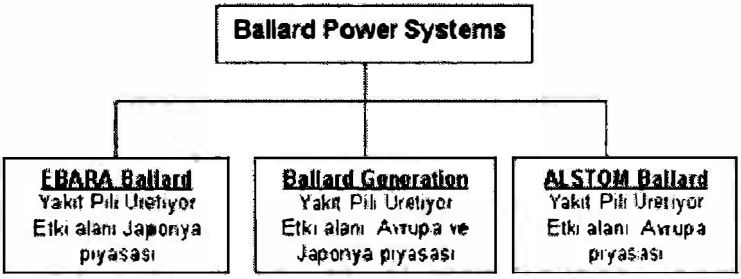
şümlü olması ona diğer enerji kaynakları arasında inanılmaz bir üstünlük sağlamaktadır.

ONLAR CİDDİYE ALIYOR BİZ BAKIYORUZ

Milleniumcell şirketi başta **ülkemizdeki bor kaynaklarına göz diken ve geldiğimiz noktada bu konuda önemli başarılar sağlayan Rio Tinto / U.S. Borax, Dünyanın en büyük kimyasalcılarından ve bor hidrür üreticisi olan Rohm&Haass,** bir teknoloji geliştirme şirketi olan Avantium, Yakıt pili üreticisi Ballard ve DaimlerChrysler ile PSA Peugeot Citroen ile stratejik ortaklıklar kurmuştur. DaimlerChrysler ve Ford aynı zamanda Yakıt pili üreticisi Ballard'ın en büyük ortaklarıdır. DaimlerChrysler ayrıca Ford,Hyundai, Toyota, Nissan, Wolksvagen, Honda, General Motor ve Mitsubishi Motor, bor bazlı yakıt sistemleri ve bunların uygulanması konusunda stratejik ortak olarak belirlemiştir.

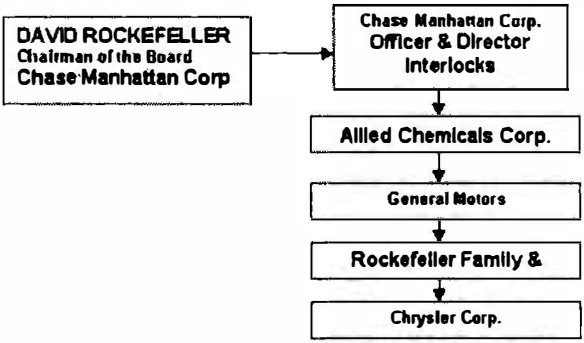
Ballard kurduğu yakıt pili fabrikalarıyla gelişen hidrojen piyasasının en etkili bir oyuncusu olmak üzere yapılanmıştır.

Yukarıda yer alan şemalardaki organizasyon yapısı incelendiğinde; Mıllennium Cell firmasının Stratejik ortaklarının çok seçkin(!) şirketlerden oluştuğu görülmektedir. Örneğin; ortaklardan sadece DaimlerChrysler'in, ükemizde yaratılan Gayrisafi millî hasılaya yakın cirosunun olması bu anlamda üzerinde düşünülmesi gereken bir hususdur. Söz konusu şirketler, Millenium Cell firmasının Stratejik ortakları olarak gözükmesine rağmen, Millenum Cell'in esasen partnerleri hüviyetindedirler.

YİNE ROCKEFELLER AİLESİ

Chrysler Corp Chase Manhattan Corp altında **ROCKEFELLER** ailesine ait bir şirkettir. Yine DaimlerChrysler'in stratejik ortağı olan General Motors'da **ROCKEFELLER** ailesine aittir.

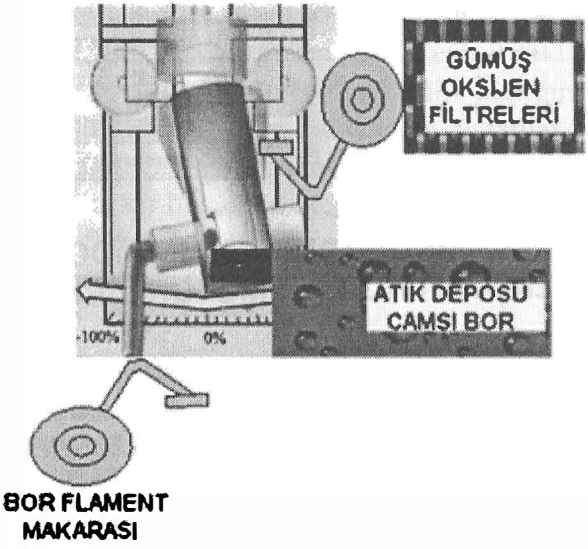

TAŞIT ARAÇLARINDA YAKIT OLARAK DOĞRUDAN BOR "İÇTEN YANMALI BOR MOTORLARI"

Amerika Bileşik Devletlerinde bir taraftan Sodyum Bor Hidrür yakıtlı piller(Fuel Cell) üzerinde çalışmalar son sürat ilerler ve ticarî projelere dönüşürken, diğer taraftan da bor elementinin taşıt araçlarında içten yanmalı bor motorlar vasıtasıyla doğrudan yakıt olarak kullanımı üzerindeki çalışmalar sürdürülmekte. Bu projeyle ilgili bilim çevreleri, Bor elementinin hidrojenden daha iyi bir yakıt olduğunu ifade etmektedirler.

Elementer boru saf oksijenle motor içerisinde yakarak, elde edilen enerjiyle taşıt araçları için itme gücü yaratma prensibine dayalı olan bu çalışmalarda; aracın yakıtının bobine sarılmış bor flamentleri olacağı, aracın **sıfır emisyonlu** olduğu, tek atığın yanma işlemi sonucu oluşan ve tekrar motora besleme yapılabilen B_2O_3 külü olduğu ifade edilmektedir.

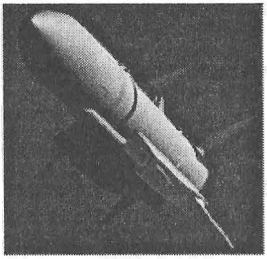
Saf bor, ¾ oranında saf oksijenle karışım haline getirilip, karışıma 100 bar basınç uygulandığında, egzotermik bir reaksiyon başlayarak patlama meydana gelmektedir. Sistem bu reaksiyon ve patlama üzerine kurulmuştur. Yanma odasına alınan karışıma piston vasıtasıyla 100 bar basınç uygulanmakta, patlama pistonu yukarı itmektedir.

Sözünü ettiğimiz saf katı 'bor' u yakıt olarak kullanan motorun; 17-20 Haziran 2001 tarihinde Victoria/Kanada'da yapılan 11. Hidrojen Konferansı Final Programında; Graham Cowan tarafından tanıtımı yapılmıştır.

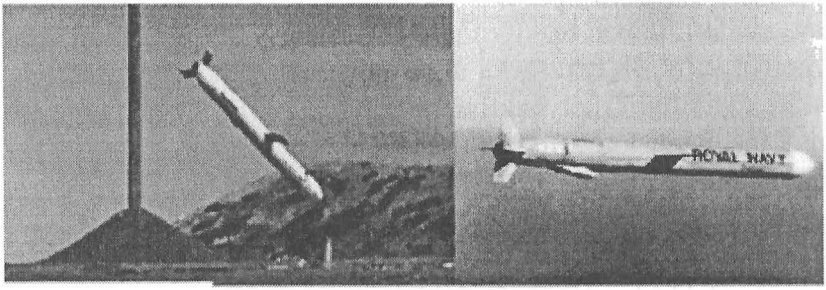

SAF BOR ROKET YAKITI OLARAK KULLANILMAKTADIR

Son zamanlarda Avrupa ve ABD'de geliştirilen askerî amaçlı roketler, katı boru (saf bor) yakıt olarak kullanmaktadır. Aşağıda saf boru yakıt olarak kullanan havadan-havaya, havadan- yere roketler görülmektedir.

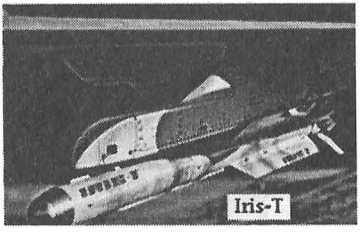
Meteor (MRAAM)

TOMAHAWK

AIM-9B - AIM-9D/G/H

Iris-T

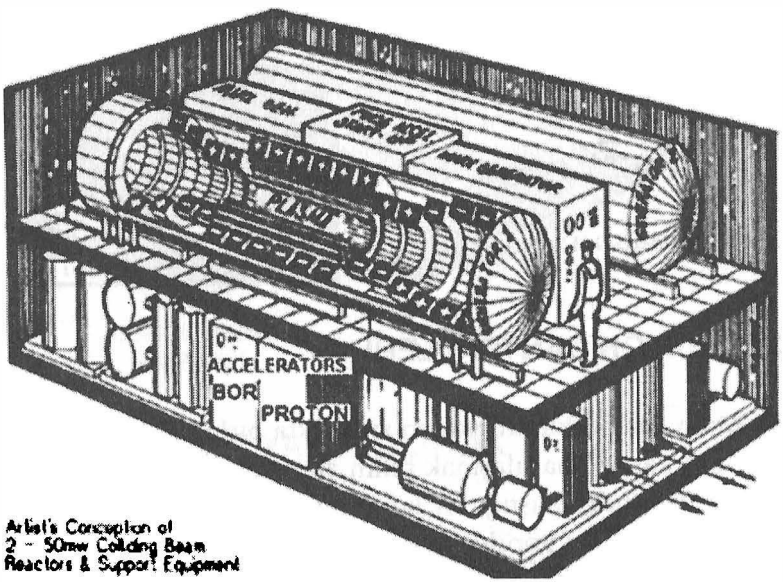
BOR FÜZYON SANTRALLERİ

Atom çekirdeklerini yoğun sıcaklıkta birleştirerek bol ve ucuz enerji kaynağına ulaşmak bilim adamlarının, üniversitelerin yıllardır üzerinde çalıştığı bir konudur. Gösterilen çabalar sonucu, bazı çevrelerde görülen kötümserliğe karşın, çekirdek tepkimelerinin düzenli bir şekilde kontrol altında tutulması yolunda önemli adımlar atılmaktadır.Yine bilim adamlarının, saygın bilimsel dergilerin ifadelerine göre; Füzyon yakın gelecekte enerji

pazarlamasında, yeni ve ileri teknolojileri kullanarak gündemdeki başka teknolojilerin üzerinde tartışılmaz bir üstünlüğe sahip olacaktır.

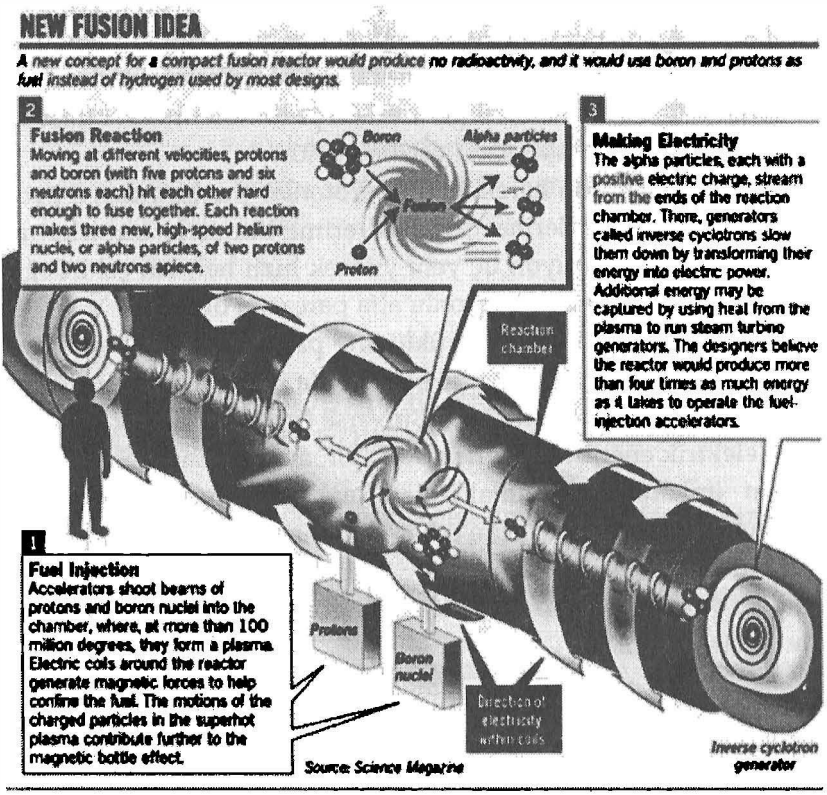
Füzyon enerjisi üzerine çalışma yapan üniversitelerden biride Florida üniversitesidir. Florida üniversitesi, füzyon enerjisi araştırmalarına oldukça ciddi bütçeler ayırmaktadırlar.

Florida üniversitesi öğretim üyeleri Profesör Norman Rostoker, araştırmacı fizikçi Michl · Binderbauer ve Profesör Hendrik Monkorst'un birlikte yürüttükleri çalışmalar sonucu tasarladıkları füzyon reaktörü esas itibariyle, **"bor" füzyonuna** dayanmaktadır. **Bu reaktörün diğer füzyon ve nükleer reaktörlere olan üstünlüğü radyoaktivite üretmemesi ve hiçbir çevresel risk taşımamasıdır.** Bu nedenle, bu tür kompakt reaktörler şehir merkezlerine diğer bir ifade ile enerji tüketim merkezlerine yakın yerlere kurulabilecektir.

Artist's Conception of
2 - 50mw Colliding Beam
Reactors & Support Equipment

BOR FÜZYON REAKTÖRÜ VE ÇALIŞMA PRENSİBİ

Bor füzyon reaktörü tasarımcılarından fizik Profesörü **Hendrik Monkorst'un ifadesine göre; Bor Füzyon reaktöründe günlük 200 gram borla 100mw elektrik enerjisi üretilebilecektir.**

Bor füzyon reaktörlerine ilişkin olarak, Norman Rostoker Michl Binderbauer ve Profesör Hendrik Monkorst imzasıyla 27 Kasım 1997 tarihinde SCIENCE dergisinde ve SCIENCE Magazin'de yayımlanan makalelere göre; Bir çok füzyon reaktörlerinde kullanılan hidrojen yerine bu reaktörlerde yakıt olarak sadece bor ve protonlar kullanılacaktır. Bu reaktörün çalışma prensibi ise

şöyledir; Hızlandırıcı, reaktör odasına bor çekirdeklerini ve proton ışınlarını gönderirken odada sıcaklıklığı 100 milyon derecenin üzerinde bir plazma oluşturur. Reaktörün çevresindeki elektrik sargıları bir manyetik alan oluşturarak yakıt rejimini ayarlar. Süper sıcaklıktaki Plazma içine gönderilen partiküllerin davranışları manyetik boğazın oluşmasına yardımcı olur.

Değişik hızlarda hareket eden protonlar (herbirinden 5 proton 6 nötron) birbirlerine çarparak erime suretiyle birbirlerine bağlanırlar her reaksiyon üç yeni yüksek hızlı helyum çekirdeği, üç adet; iki nötron ve iki protonlu alfa parçacığı üretir.

Her biri pozitif elektrik yüklü alfa parçacıkları reaktör silindirinin her iki ucuna doğru akar. Burada, yani reaktörün iki ucunda parçacıklar ters siklotron "inverse cyclotrons" ile yavaşlatılarak elektrik enerjisine çevrilir. Reaktör, ayrıca ikinci kez elektrik üretim imkânı da sunmaktadır. Reaksiyon odasında oluşan plazma ısısından buhar elde edilerek buhar tirbün jenaratörü vasıtasıyla ilave elektrik üretilebilir. Hızlandırıcı vasıtasıyla klasik nükleer yakıt enjeksiyonlu santrallere göre 4 kat daha fazla enerji üretebilir.

"Hydrogen On Demand sistemi ve bu sistemde kullanılan Sodyum borhidrür; geri dönüşümlü, yakıt hücrelerinde, gaz ve dizel türbün motorlarında kullanılabilen yanma sonucu atığı olmayan temiz bir enerji kaynağıdır."

BUS'H'UN SENATODAKİ KONUŞMASI TÜRK 'BOR'UNU İŞARET EDİYOR

2003 yılının Ocak ayı sonlarına doğru ABD Irak'a bir saldırı için körfeze yığınak yaparken Başkan Bush Kongre Temsilciler Meclisi'nde yıllık olağan "Birliğin Durumu" konuşmasını yaptı. Bush Temsilciler meclisinde;

"...İçinde bulunduğumuz yüzyılda, çevre açısından en önemli ilerleme gerçekleşmek üzere ve bu sonu gelmeyen davalar veya komuta kontrol düzenlemeleri ile değil buluş ve teknoloji yoluyla gerçekleşmekte. Bu akşam 1,2 milyar dolarlık bir fonu temiz ve hidrojene dayalı otomobillerin geliştirilmesinde ABD'nin dünyaya liderlik yapması için öneriyorum.

Hidrojen ile oksijen arasındaki çok basit bir kimyasal reaksiyon kirli emisyon değil, sadece su atığı üreten bir arabanın güç kaynağı olarak kullanılabilecek enerjiyi üretmektedir. Yeni millî bir taahhüt ile; bilim adamlarımız ve mühendislerimiz bu arabaların labaratuarlardan teşhir odalarına taşınmasının önündeki engelleri aşacaklar ve bu sayede bugün doğan bir çocuğun kullanacağı ilk araba çevreyi kirletmeden güç kaynağı olarak hidrojeni kullanabilecektir. Havamızı önemli ölçüde daha temiz yapacak ve ülkemizi yabancı enerji kaynaklarına

çok daha az bağımlı kılacak bu önemli buluşta benimle birlikte olunuz, bana katılınız." diyordu.

Bush'un konuşmasında dikkati çeken iki husus vardı;

- **"...temiz ve hidrojene dayalı otomobillerin geliştirilmesinde ABD'nin dünyaya liderlik yapması..."**,
- **"...ülkemizi yabancı enerji kaynaklarına çok daha az bağımlı kılacak bu önemli buluş..."**

Bush'un sözünü ettiği buluş muhtelif kaynaklardan elde edilen ve depolanıp yakıt olarak kullanılan hidrojen olamazdı, çünkü; hidrojenin araçlarda yakıt olarak kullanılması 1940'lı yıllardan beri bilinen ancak hiçbir zaman uygulama olanağı bulamayan hantal bir buluştu. Bush'un kastettiği; hidrojen arabalarında kullanılan borhidrür ve bunun taşıdığı hidrojeni elektro kimyasal yöntemle enerjiye dönüştüren sisteme ilişkin buluştan başka bir şey değildi. Nitekim bu tarihlerde ABD enerji çevrelerinde, senatoda sözü edilen tek buluş da buydu.

Bush'un sözünü ettiği buluşun kullanacağı kaynağın temin adresinin Türkiye olduğu da Bush'un konuşmasında satır aralarında gizliydi. Kaldı ki fizik Profesörü **Hendrik Monkorst** yazdığı makalede bunu açıkça ifade etmekteydi. Nitekim Bush; bu buluşun hayata geçmesiyle ABD'nin yabancı enerji kaynaklarına daha az bağımlı olacağını söylüyordu.. Demek ki sözü edilen buluşun kullanacağı kaynağın önemli sayılacak bir kısmı ABD'de bulunmaktaydı. Bu petrol olamazdı çünkü ABD petrol de %60'ı geçen oranda ABD dışındaki kaynaklara bağımlıydı ve en iyimser tahminlerde ABD petrol rezervlerinin 10 yıllık bir ömrü olduğu yer almaktaydı. Eğer doğrudan hidrojenden söz ediliyorsa en azından suyun elekroliz suretiyle ayrıştırılması sonucu elde edilecek hidrojen için ABD su kaynakları fazlasıyla yeterdi. Ancak burada da hidrojenin depolanması ve elde edilme maliyeti hidrojenin dağıtımı, nakliyesi gibi sorunlar halledilebilecek problemler değildi.

Geriye tek bir kaynak kalıyordu o da BOR. ABD'nin bor rezervleri şayet dikkatli kullanılabilirse bu buluşun hammadde tabanı en azından yarı yarıya halledilmiş sayılırdı, diğer taraftan Arjantin bor kaynakları az olmakla birlikte tamamen ABD bor kaynaklarını elinde tutan US Borax adlı İngiliz şirketin elindeydi. Üstelik; Türkiye'den sorunsuz bir biçimde yapılan ithalat da ABD'nin enerji açısından dışa bağımlılığını neredeyse ortadan kaldırıyordu. Birde Türk bor kaynakları ele geçirilirse ABD'nin enerji bağımlılığı diye bir hususta söz etmek artık imkânsız olacağı gibi, dünya enerji kaynağı açısından ABD'ye bağımlı olacaktı.

IRAK SAVAŞINDA BORHİDRÜR YAKIT OLARAK KULLANILDI MI?

Bush'un Irak'ta savaşın bittiğini açıkladığı 1 Mayıs tarihinden tam 10 gün önce **Pentagon**'da **"Yeryüzü Günü Etkinlikleri"**nde borhidrürden elde edilen hidrojeni elektro kimyasal yöntemle enerjiye dönüştüren **buluş ve buna ait teknolojilerin** büyük bir çoğunluğunu elinde tutan Millennium Cell'in Başkanı Dr Stephan S. Tang, Pentagon yetkililerine gazetecilerin önünde şöyle seslenmekteydi;

"Her bir askerin bireysel kullanımı için dizayn edilen hidrojen gücü ile çalışan araç ve elektronik malzemeler askerî kullanımlar için bir çok avantaj sunmaktadır. Millennium Cell'in Hydrogen on Demand yakıt sistemleri, yanıcı ve patlayıcı değildir. Sessiz çalışır ve atık sorunu yoktur. Bütün bunlar sahradaki (arazideki) askerî birlikler için açık avantajlar sunar. Aynı büyüklükteki diğer hidrojen stoklama sistemleri ile mukayese edildiğinde, "Hydrogen on Demand" sistemini güç kaynağı olarak kullanan araçlar daha uzun mesafeleri kat edebilmekte veya bölgelerde yakıt nakli yapmadan çok daha uzun süreler çalışabilmektedirler. Bu ise daha dar kapsamlı lojistik destek anlamına gel-

mektedir. Bu Irak'ta ta bulunan birliklerimize yardımcı olacak bir unsurdur. Ayrıca yüksek enerji yoğunluklu katı sodyum borhidrür yakıtının havadan ikmali (doğrudan uçaklardan atılarak birliklere ulaştırılması) ve sınırsız bir süre stoklanması mümkün olacaktır. Bu ise petrole dayalı ürünlerin düşman hedefi olmasını önleyecektir.

Millennium Cell, elektronik tüketim malzemeleri ulaşım ve stand-by enerji güç uygulamaları (enerji yedekleyebilen enerji stoğu yapabilen, cep telefonu, taşınabilir diz üstü bilgisayarların pilleri...) gibi alanlarda faaliyette bulunmakta ve bu alanların hepside ordunun petrole olan bağımlılığa karşı çözüm aradığı alanları oluşturmaktadır. "

'BOR' UN ENERJİ HAMMADDESİ NİTELİĞİNİ KAZANMASI ÜLKEMİZİ BİR KEZ DAHA HEDEF ÜLKE HALİNE GETİRMİŞTİR

Yakın gelecekte her türlü enerji ihtiyacının giderilmesinde başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkeler bor kaynaklarına ihtiyaç duyacaklardır. (Hemen belirtelim Avrupa kıtası bu kaynaklar açısından %100 dışa, Türkiye'ye bağımlıdır.) Bu ihtiyacı şimdiden hissetmek de mümkündür. Kara ulaşım, deniz ulaşım araçları günlük enerji evsel ve kentsel (ısınma, aydınlanma, elektronik cihaz vb) ile sanayi enerji ihtiyaçları borhidrürden ya da saf bordan karşılanmaya başlandığı sürecin en başından itibaren, ABD, Avrupa ülkeleri, japonya için tıpkı Churchill'in petrol için; "**Petrol istediğimize göre onu elde etmenin iki yolu bulunmaktadır. Ya barış içinde deniz taşımacılığı ile getirmek ya da savaş yaparak uzak ülkelerden elde etmek"** dediği gibi **boru elde etmenin iki yolu olacaktır.** Ya barış içinde deniz taşımacılığı ile getirmek ya da savaş yaparak uzak ülkelerden elde etmek.

Dikkat edilirse Churchill'in ifadelerinde petrolün ticaret yaparak yani bir parasal bedel ödenip satın alınıp taşınarak elde e-

dilmesi yok. Bizde bor için bu uyarlamayı yaparken sözün aslına sadık kaldık. Neden mi? Çünkü daha önce birkaç kez ifade ettiğimiz gibi; burada da **Lyndon H. Larouche'un** yaptığı açıklamalar geçerli. Oligarşik finansör gücünün **İngilizce konuşan birliği** dünyanın geneli için mülkiyet hakkına sahip bulunduğundan Amerikaların, Afrika'nın, '**Avrasya**' ve Avustralya'nın **hammaddeleri** (Körfez petrolü gibi, Türkiye'nin '**bor**'u, Afganistan'ın bakırı gibi...), İngilizce konuşan güçlerin Lockecu anlamda mülkiyet haklarıdır.

Lord Curzon'un İsmet paşaya lozan'da kapitülasyonlar ile ilgili olarak söylediği "İleride dara düşüp bize yardım için geldiğinizde, burada reddettiğiniz her şeyi, cebimden çıkartıp önünüze koyacağım" sözü de, söz konusu anlayıştan kaynaklanan haksız ve hukuksuz zorba mülkiyet haklarıyla ilgilidir

O yüzden Ülkemizde de bor üzerine yapılan tartışmaların bir tarafı bizlere bu mülkiyet hakkını tanıtmaya çalışır. Ülkemizde Özellikle bor için ifade edilen **"esir madenler"** tanımlaması bu mülkiyet hakkını yok varsayan **ulusal akla karşı** ileri sürülür. Ve yine bu yüzdendir ki Oligarşik finansör gücünün İngilizce konuşan birliği kendi mülkiyeti altında gördüğü bor kaynaklarımız üzerinde egemenlik haklarımızın kullanılmasını ve bu kaynakları teknolojik imkânlarla değerlendirmemizi engellemişler, bir anlamda onların kendilerinde var saydıkları "korunma hakkını" kullanmışlardır.

Ve o yüzden IMF, Dünya Bankası, Dovos zirvelerinde Dünya Ekonomik Forumu; İngilizce konuşan oligarşik finansör gücün zorba ve haksız sözde mülkiyet haklarının sağlanması için;

- ✓ Çokuluslu sermayenin serbest dolaşımı önündeki engelleri kaldırın, **(!)**
- ✓ Uluslararası tekellere **her sektörde mülkiyet edinim hakkı verin, (!)**
- ✓ Yabancı ülkelere yatırım yapmak için yerli şirketlerle ortaklık kurma zorunluluğunu ortadan kaldırın, **(!)**

- ✓ Özelleştirme uygulamalarında devletin, doğal tekel durumunda bulunan alanlarda altın hisse uygulamasına son verin, tüm tekelleri çokuluslu sermayeye açın ve çalışanlara satışı yasaklayın, **(!)**
- ✓ Yabancı yatırımlarda;gelirin belli bir kısmının yeniden yatırıma yönlendirilmesi, teknoloji, istihdam yaratma zorunluluğu vb. koşulları ortadan kaldırın**(!)**
- ✓ **Doğal kaynakların tüketiminde ulusal ve toplumsal çıkarın gözetilmesi şartını kaldırın, uluslararası tekellere petrol, maden ve orman gibi yenilenemeyen ya da uzun vadede yenilenebilen (orman gibi) kaynakları sınırsız kullanma yetkisi tanıyın(!)**
- ✓ Yabancı yatırımlarda, ülke içerisinde elde edilen kârın ülke dışına taşınmasında (kâr transferi) uygulanan şartları tamamen ortadan kaldırın, Yabancı yatırımcıya sınırsız kâr transfer etme hakkı verin, **(!)**
- ✓ Yabancı yatırımlar karşısında yerli yatırımcının korunmasına ve teşvikine yönelik tüm uygulamaları ortadan kaldırın, **(!)**
- ✓ Yabancı yatırımcılarla anlaşmazlıklarda çözümü ulusal hukuk sistemine değil uluslararası tahkime devredin, **(!)**

dayatmaları yapar.

Nitekim ulusal maden varlığımız üzerindeki son gelişmelerde bu kaynaklar üzerindeki **Larouche'un** ifade ettiği biçimiyle; Oligarşik finansör gücünün **İngilizce konuşan birliğinin** mülkiyet hakkının kamusal yararın aksine Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu,İkiz Yasalar, Geri kalmış İllerde İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi Hakkında Kanunlarla, tanınması yönünde olmuştur. Anayasa değişiklikleriyle bu mülkiyet hakları uluslararası koruma altına alınmıştır.

Yabancı yatırımcılara (!) vergi muafiyeti getirecek yasal düzenlemeler de onların sözde mülkiyet haklarını tescil eden, mülk

olarak gördükleri kaynakları bedel ödemeden edinmelerini sağlayan ek ve temel yasal düzenlemelerden olacaktır.

ÇIRAĞAN'DA "ÇIRA" GİBİ YAKILAN TÜRK ULUSUNUN GELECEĞİ

"Sözde Mülkün İadesi"

Ancak bir tesadüf sayılabilir mi bilinmez ama, 21.yüzyılın enerji hammaddesi bor kaynaklarımızın Rio Tinto/ U.S Borax'ın eline geçmesi de Çırağan Palace toplantısının hemen ardından gerçekleşecek gibi. Üstelik hani şu 1922 yılında, Türk'ün istiklâl zaferini; **"Anadolu'nun ikinci kez Türkler tarafından istila edilmesi"** olarak değerlendiren, kahraman **Türk askerini katliam yapmakla, sarhoşlukla suçlayan, Rum ve Ermeni çetecileri Susurluk/Sultançayırı'nda bor madenleri yer altı galerilerinde saklayan,** en sonunda **suçüstü yapılarak 1922 yılında, 4. Kolordu Komutanı, Kemaleddin Sami Paşa tarafından bizzat ülkemizden kovulan şirketin** kucağına teslim edilerek. Üstelik bu şirket ikinci kez de 1978 yılında bor madenlerinin devletleştirilmesi sırasında elindeki bor işletme ruhsatları devletleştirilip iptal edilerek ülkemizden kovulmuş. Bu kez de faaliyetlerinin Türk ekonomisi aleyhine olduğu belgelenmiş.

Tarihin cilvesine bakın ki 1922 ve 1978 yılında yılında ülkemizden iki kez kovulan genetiğinde Türk ulusuna ve onun ekonomisine zarar verici unsurlar taşıyan bu şirket, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Yabancı Sermaye Derneği (YASED), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) gibi kuruluşların işbirliğiyle İstanbul'da Yatırımcı Danışma Konseyi adı altında düzenlenen bir zirveye neredeyse yalvarılarak çağrılıyordu.

Peki **"Çırağan Palace"** de yapılan zirve de Maden Yasası ve Maden Yasasında Değişiklik Öngören Yasa Tasarısı konuşulmuş muydu? Türkiye dışında kalan ülkelerde bor kaynaklarının tü-

kenmeye yüz tuttuğu, üstelik ABD bor kaynaklarının 10 yıl gibi bir ömrü kalması karşısında, dünyanın en büyük endüstriyel hammadde tröstü, bor kartel lideri olan **RIO TİNTO' nun konuşacak başka neyi olabilirdi ki.** Üstelik o elindeki bor kaynakları tükenmeye yüz tutarken, borhidrürden hidrojen üretip onu elektrik enerjisine çeviren teknolojileri üreten şirkete bor tedarikçisi olarak stratejik ortak olmamış mıydı. Bu stratejik ortaklık Rio Tinto'yu aynı zamanda Yakıt pili üreticileriyle ve DaimlerChrysler ile PSA Peugeot Citroen Ford,Hyundai, Toyota, Nissan, Wolksvagen, Honda, General Motors ve Mitsubishi gibi otomotiv devleriyle hammadde temincisi olarak stratejik ortaklığa taşıyordu. Gerçekten ABD'nin batısından (Kaliforniya) çıkardığı boru, (Lojistik olarak) Doğu eyaletlerine sevk edemeyen bunun yanı sıra yakın bir gelecekte biteceği için neredeyse rölantiye alınan bor madenleri karşısında ABD'nin ihtiyacı Türkiye'den ithal edilerek karşılanırken Rio Tinto hangi kaynakları göstererek otomotiv devlerine hammadde garantisi vermişti.?

Hiç kuşkusuz Türk bor madenleri.

Ancak Rio Tinto'nun önünde 3213 sayılı maden yasası gibi önemli bir yasal engel vardı. Nitekim anılan yasanın 49. maddesi; **"2840 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Ancak, bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra bulunacak bor, trona ve asfaltit madenlerinin aranması ve isletilmesi bu Kanun hükümlerine tabidir. Bunların ihracatına ait usul ve esaslar Bakanlar Kurulunca tespit edilir."** Hükmü Rio Tinto'nun önünde kapı gibi durmaktaydı. Bu maddede yer alan ve devletçe işletilecek madenler kapsamında değerlendirilen trona madenlerinin bu yasa kapsamından nasıl çıkarılarak Rio Tinto'nun eline bırakıldığını önceki sayfalarda açıklamıştık.

3213 sayılı yasa aslında kısmen Bor madenlerinin devlet tarafından işletilmesini öngören 2840 sayılı yasayı delmekteydi. 3213 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 14.06.1985 tarihinden sonra

özel sektöre bor madenleri arama ve işletme izni veriyor ancak, bunun ihracatına ait usul ve esasların tespitini bakanlar kuruluna bırakıyordu. Bunun anlamı; bulunacak ve işletilecek bor madenleri serbestçe ihraç edilemeyeceğiydi. Bu kanun yürürlüğe girdikten sonra bulunan bor madenlerinin üzerinde ses çıkartılmadan yatılmaya başlandı. Ne zamanki bor madenlerinin bir enerji hammaddesi niteliği net bir biçimde ortaya çıktı işte o zaman bor madenlerinin özelleştirilmesi ve 2840 sayılı yasanın yürürlükten kaldırılma tartışmaları Türkiye'nin gündemine bir alev topu gibi oturtuldu. Bor tartışmaları tıpkı Osmanlı devletinin coğrafyası altında yatan petrol kaynakları üzerinde kopartılan fırtınalar gibiydi.

Görünen o ki Çırağan Palace zirvesi Bor madenlerinin mülkiyet sorununu çözen yolda önemli bir kilometre taşı görevi üstlenmişti. Ve **Rockeffeller Family**, ortağı Rio Tinto/US Borax'a ve memurlarına (!) **"o nu bana getir"** talimatını vermişti. **İstanbul rüzgarıyla** tarih bir kez daha o **"meşhur Standart Oil tröstü için iyi olan ABD için de iyidir" tekerlemesini bir fısıltı halinde kulaklarımıza taşıyordu. Talimatı alan güç merkezinde Eisenhower'ın koltuğunda bugün George W Bush oturuyor, oda, "...temiz ve hidrojene dayalı otomobillerin geliştirilmesinde ABD'nin dünyaya liderlik yapacağını söyleyerek bu talimatın yerine getirilmesinde ABD'nin üstüne düşen görevi yerine getireceğini açıkça ifade ediyor ve 2004 yılı Ocak ayının ilk haftasında, ABD öncülüğünde ABD ve Japonya hidrojen teknolojileri ve bunların uygulanması konusunda ortak olarak işbirliği içinde hareket edeceklerini tüm dünyaya duyuruyorlardı.**

Çırağan zirvesinin hemen ardından 3-4 yıldan beri meclis koridorlarında dolaşan Maden yasasında değişiklik öngören yasa tasarısı hızla plân bütçe Komisyonuna ulaşıyor ve oradan da Genel kurula gönderiliyordu.

Genel Kurala gelen tasarının 22 maddesinde Maden Kanununun 49 ncu maddesinin birinci fıkrası "2840 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra buluna-

cak bor madenlerinin aranması ve işletilmesi 2840 sayılı Kanun hükümlerine tabidir." Şeklinde değiştirileceği öngörülmüştü.

Yasanın değişmeden önceki haliyle tasarıda değişiklik yapılmış hali arasında önemli bir farklılık bulunmaktaydı. İlk bakışta sanki bor madenleri tamamen devletçe işletilecek madenler kapsamına alınıyordu. Ancak fark ayrıntı da gizliydi. Yasanın eski hali kanunun yürürlüğe girdiği tarihten (1985) itibaren bulunacak bor tuzlarının aranması ve işletilmesini 3213 sayılı yasa kapsamına alır ve bunların **ihracatına ait usul ve esasların Bakanlar Kurulunca tespit edileceğini öngörürken tasarının 22. maddesinde öngörülen değişiklik kanunun** yürürlük tarihinden (2004) sonra bulunacak bor madenlerinin aranması ve işletilmesi 2840 sayılı Kanun hükümlerine tabi kılmaktaydı. 3213 sayılı yasanın 49 maddesinde değişiklik öngören tasarı, bir yasal boşluk oluşturuyor ve 1985 yılından 2004 yılı arası geçen 19 yıllık sürede verilen bor ruhsatlarına ilişkin bir düzenleme getirmiyordu.

Ancak, 26.05.2004 tarihinde kabul edilen; 5177 sayılı, Maden Kanununda Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 22. maddesiyle, 3213 sayılı maden Kanununun 49. maddesinin birinci fıkrası Genel Kurulda **"2840 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce bulunmuş ve sonra bulunacak bor madenlerinin aranması ve işletilmesi 2840 sayılı Kanun hükümlerine tâbidir." şeklinde değiştirilerek kabul edildi.**

Peki 1985 yılından 2004 yılına kadar geçen 19 yıllık sürede bulunan ve şayet verilmişse(!) işletme ruhsatına bağlanan bor tuzları ne olacaktı?

Yasanın değişik 49. maddesinin birinci fıkrası uyarınca şayet verilmişse bor arama ve işletme ruhsatlarının iptal edilmesi ya da diğer bir deyimle devletleştirilmesi bir yasal zorunluluk olarak ortaya çıkıyordu.

Peki şayet varsa ve verilmişse yabancı yatırımcının elindeki bor tuzu ruhsatları için yasada yapılan değişikliğin bir yaptırım gücü var mıydı? Yani bu ruhsatlarla verilen izinlerin iptali dev-

letleştirilmesi söz konusu olabilir miydi. Görünen o ki bu o kadar da kolay çözümlenebilecek bir sorun değil. Nitekim; Doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muameleyi kapsayan, 4875 sayılı **Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 2. maddesiyle** Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının, Yurt içinden sağladıkları, Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin hakları, hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın yabancı yatırım kapsamına almış, 3. maddesiyle; bu haklara ilişkin; Doğrudan yabancı yatırımların, yürürlükteki mevzuat gereğince; kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamulaştırılamayacağını veya devletleştirilemeyeceğini, 5. maddesiyle Bu Kanun hükümlerine ilişkin değişikliklerin, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenleneceğini.hüküm altına almıştı.

3213 sayılı yasanın 49 maddesinde yapılan değişiklik bir yasal boşluk oluşturuyor ve 1985 yılından 2004 yılı arası geçen 19 yıllık sürede doğrudan yabancı yatırım kapsamında şayet verilmişse (!) bu bor tuzu ruhsatlarına ilişkin bir düzenleme getirmiyordu. Düzenleme getirmediği gibi bir uyuşmazlıkta yaratıyordu. **Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu uyuşmazlıkların çözümünü de 3. maddesiyle; "**Özel hukuka tabi olan yatırım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözümlenmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, millî veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurula bilinir." şeklinde hükme bağlamıştı.

"Bu sürede yabancı yatırım kapsamında kimler ve hangi şirketler bor bulmuş ve buna ilişkin ruhsatları uhdesinde toplamıştı?" bilmiyoruz! Ancak, bu noktada yapılan düzenlemenin önemi bir kez daha artıyordu. Çünkü yasa maddesinin yeni hali yabancı yatırım kapsamında ruhsat alana devlet tekeli yanında ve bu te-

keli hükümsüz kılan, ancak bor ruhsatlarını elde edenlere yeni bir tekel hakkı tanıyacak ya da milletlerarası tahkim yoluyla hak sağlayacak bir süreç işlemeye başlamıştı. Üstelik bu hak üstün bir hareket imkânı da sağlayacaktı. Bor işletmeciliği ancak devlet ve 1985-2004 arasında ruhsat alanlar tarafından yapılabilecekti. Alıcısı ve satıcısı belli kartelleşmiş bir uluslararası Bor piyasası karşısında borun devlet tarafından işletileceğini öngören 2840 sayılı bir yasanın artık hiçbir anlamı yoktu. Çünkü; eskiden bu hakkı kullanan kamu işletmesi tarafından yürütülen faaliyetler karşısında, alıcıların ihtiyacı ortaya çıkan yeni bor işletmeleri tarafından karşılanacak, bunun karşısında; kamu işletmesi sürekli kan kaybederek fonksiyonlarının tamamını yitirecekti.

Üstelik bu, muhtemel kamu yararı aleyhine gelişmeler; Bor'un bir enerji hammaddesi niteliği kazandığı, bor tuzu kaynaklarından rafine edilen borhidrür den kilogramı 2 dolar gibi bir maliyetle hidrojenin üretilebileceği ve bu maliyetin benzin mazot gibi yakıtlarla kıyaslanmayacak bir maliyet avantajı sunduğu, 5 kilogram hidrojenin yaklaşık 50 litre benzin ve mazottan daha kıymetli olduğunun kanıtlandığı sırada oluyordu.

ÖNEMLİ BİR HATIRLATMA VE BUGÜNE YANSIMALAR

Ahlâksız Teklif: "Ülkenizin Tapusunu Verin Kolonize Edeceğiz"

Son günlerde bazı gazeteler devletin elindeki arazilerin ne kadar büyük olduğu konusunda yayın yapmaya başladılar. Yayınlarda bu arazilerin bazı Avrupa ülkeleri büyüklükleriyle kıyaslamasını yapıyorlar. Nitekim madencilik alanında da ele geçirilmiş kafalar devlet kurumlarının elindeki maden ruhsatlarının büyüklüğünden uzun yıllardan beri dem vurmaktalar. Tüm bunların bir tesadüf olmadığı bu konuların bilinçli bir şekilde gündeme taşındığı açık. Aslında bu yeni bir konu da değil, yüzyılı aşkın sinsi bir plân. Anlattıklarımız dikkate alındığında; gerçekte bu plâna son noktanın da konulmuş ve gelişmelerin plânın uygulamasına dönük faaliyetler olduğu kuşku götürmez bir biçimde açık. Yazılıp çizilenler ise ahlâksız bir teklife verilen olumlu yanıtın Türk toplumu tarafından sindirilmesini kolaylaştırma çabalarından başka bir şey değil. Sihirli sözcüklerse; **"istihdam", "katma değer"** ve **"yatırım"**

Şimdi yıllar öncesine bir bakalım. Yıl 1881. Osmanlı devleti başta Osmanlı Bankası olmak üzere Galata Bankerlerinden aldığı kısa vadeli avans ve borçları ödeyemez duruma gelmişti. Osmanlı Bankası ve Galata bankerleri ile bunların temsilcileri alacaklarının ödenmesi için hükümete bir teklif sunmuşlar ve bu teklifte çaresizlik içindeki Osmanlı yönetimi tarafından kabul edilerek taraflar arasında 22 Kasım 1879 tarihinde bir sözleşme imzalanmıştı. Bu sözleşmeye göre; oluşturulan komisyon hükümet tarafından teminat olarak gösterilen; tütün, tuz, pul, müskirat (alkollü içecekler), bazı yerlerin ipek üşürü ve balık avı resminin gelirlerini yönetecek, Osmanlı Bankası ve galata bankerlerinin alacağı olan 8.725.000 Osmanlı altını tutarında bulunan devlet borçlarını

10 yıl içinde geri ödeyecekti. (Her yıl anapara, faiz ve amortisman olarak 1.100.000 lira 3'er aylık parçalara bölünerek ödenecekti.) Osmanlı devletinin Rüsum-u Sitte (altı rüsum) idaresi adını verdiği bu idare her yıl altı rüsumun toplamının 1.100.000 lirayı aşan kısmını hükümete verecekti.

Osmanlı Devletinin, Osmanlı Bankası ve Galata Bankerlerinin alacaklarına karşı gösterdiği bu ayrıcalıklı tutum, Osmanlıya borç veren, Osmanlıya aldığı dış borçlar için aracılık eden; **Palmers-Goltschmit, Rothscilds, Devaux and co.of London, General Credit, Societe Genarale, Comptoire D'escompte,Louis Kohensons, DENT Palmers and Co., Credit Mobilier De Paris, Glyn Mills, Currie and Co Of London gibi kurumlar ile ellerinde borçlanma kağıdı bulunanlar tarafından tepkiyle karşılanmış, İngiltere ve Fransa elçileri hükümet nezdinde bu ayrıcalıklı uygulamayı protesto ederek, Osmanlı Devletinden bu ayrıcalıklı durumun düzeltilmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Osmanlı Hükümeti bir proje hazırlayarak bunu alacaklı ülke elçiliklerine göndermiş** (23 Ekim 1880) ve alacaklıların Osmanlı hükümetiyle plânı görüşmek üzere vekillerini İstanbul'a göndermeleri istenmiştir. Yapılan görüşmeler sonunda varılan anlaşma 20 aralık 1881 tarihinde "Muharrem Kararnamesi" olarak bilinen nizamnameyle ilan edilmiştir. Muharrem Kararnamesi'nin 15. Maddesi hükümlerine göre Rüsum-u Sitte idaresi yerine Düyun-u Umumiye gelirlerini idare etmek üzere İstanbul'da bir "Düyun-u Umumiye-i Osmaniye" idare meclisi kurulmuş tüm Avrupalı alacaklılara genişletilmiş vergi gelirlerinin (Düyunu Umumiye idaresinin temel gelir kalemleri, doğrudan topladığı gelirlerdi. Tütün ve tuz tekeli, pul resmi, alkollü içkiler, ipek öşrü ve balık vergisi bu gelirlerdendi.) ve bir kısım üretim işletmelerinin tahsisi suretiyle tasfiye edilme yoluna gidilmişti. Resmi olarak sömürge statüsünde olmayan Osmanlı, Avrupa ile ve yine Avrupa'nın koyduğu kurallarla oynadığı İnsan hakları ve ticaret oyununda, egemenlik haklarını Muharrem Kararnamesi ardın-

dan kurulacak Duyunu Umumiye idaresi üzerinden Avrupa'ya aktardı.

Osmanlı'nın son derece zayıflığını ve mali olarak iflasa sürüklendiğini gören İngiltere Osmanlı toprak bütünlüğü aleyhine yürüttüğü faaliyetlerine Osmanlı'dan Batı Anadolu'da Afyon, Kütahya, Eskişehir, Bursa, Balıkesir, Çanakkale ve İzmir gibi vilayetlerin tapusunu istemeyi de kattı. Muharrem kararnamesinden önce Osmanlı Sarayı'na teklif edilen bu kolonizasyon plânı İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na ve sonradan bu kanal vasıtasıyla Osmanlı Sarayı'na sunulmuştur.

Batı Anadolu'yu koloni haline getirecek, bu ahlâksız tekliflere ilişkin olarak **"Osmanlıların Yarı Sömürge Oluşu"** adlı kitabında Tevfik Çavdar şunları yazmaktadır.

"...Teklif bir kolonizasyon plânı olarak hazırlanmıştı. Hedef Osmanlı toprak düzenine göre; Sultana ait olan toprakların borçlara karşılık tutularak kolonizasyonudur. Sultana ait olan bu toprakların dönümünün iki buçuk İngiliz lirasına satışını öngören teklifin ana ilkeleri şöyle özetlenebilir.

a) Sultana ait toprakların bir akr'ı (yaklaşık olarak dört buçuk dönüm, 4.047 metre) on İngiliz lirasından borç bonolarına sahip olanlara devredilecektir. (Burada sözü edilen bono sahipleri, Osmanlı istikraz (borçlanma) senetlerine sahip olan kişilerdir.)
b) Bu topraklar kolonize edilecek, eğer varsa üzerlerindeki madenler, ormanlar v.b. gibi tabii kaynaklar, sahipleri tarafından ek bir bedel ödenmeksizin işletilecektir.
c) Kolonizasyon sırasında hükümet kolonistlerden herhangi bir şekilde ithal resmi, gümrük resmi v.b adlarla vergi isteyemeyecektir.
d) Herhangi bir istila anında koloniler halkı kendi sermayelerini ve komşu toprakları korumak için gönüllü olarak çarpışabileceklerdir.

e) Bu işe tahsis edilecek topraklar Küçük Asya'nın batı yörelerinden, Boğazlar çevresinden seçilecektir. Böylece bu bölgelerin ileride bir saldırıya karşı savunulması da sağlanmış olacaktır.

f) Aşağıda belirtilen yerler, öncelikle bu kolonizasyona tahsis edilecektir.

i. Gediz nehrinin Uşak İzmir arasındaki kıyıları: 853.332 dönüm,
ii. Bakır çayı kıyıları: 256.000 dönüm,
iii. Sandıklı Edremit arası: 1.278.804 dönüm,
iv. Menderes nehri kıyıları: 407.440 dönüm,
v. Kocaçay kıyıları: 455.680 dönüm,
vi. Mihalıççık, Susurluk, Edremit ve Simav dörtgeni: 2.370.560 dönüm,
vii. İznik gölü çevresi: 204.800 dönüm,
viii. Aşağı Sakarya bölgesi: 300.504 dönüm,
ix. Yukarı Sakarya bölgesi: 363.636 dönüm.

Toplam olarak 7.770.000 dönümlük bir arazinin kolonizasyona ayrılması isteniyordu.

a) Bu toprakların geliştirilmesi hükümet tarafından sağlanacaktır.

Bunun için hükümet şunları yapmak zorunluluğundadır.

i. Bölgede toprakların sınırlarını en küçük ayrıntısına kadar gösteren bir kadastro çalışması,
ii. Bölgedeki ulaşımı kolaylaştıracak yolların yapımı, ve yapılmış olanların bakımı,
iii. Eski çeşme değirmen gibi yapıların tamiri,
iv. Sulamanın düzenlenmesi için rezervuar v.b. tesislerin kurulması, taşkınlara karşı nehir kıyı bentlerinin inşaası,
v. Madenlere giden yolların tamamlanması,

Bu koşulların yerine getirilmesinden sonra toprakların satımına başlanacaktır. Bir ön hesaba göre bu geliştirme işlerinin yapılması 6.769.140 Sterline çıkacaktır. Bu işlere karşılık Osmanlı hükümetinin 5 milyon İngiliz lirasını geçmemek şartıyla sahiplerinden kredi alması öngörülmektedir.

Projede yapılan hesaplara göre, gelişme işlerinin bitirilmesinden sonra ancak eski Osmanlı borçlarının bir bölümünü karşılamaktadır. Fakat gelişme işlerinden dolayı alınan yeni borç ve bunların faizleri ilave bir kredi yükü olarak Osmanlı hükümetinin karşısına çıkmaktadır. Yeni borçların yarattığı sömürü kısır döngüsü devam edecektir. İmparatorluğun, daha doğru bir deyimle ana vatanın en verimli bölgelerinin ipotek edilmesi de yeni bir durum yaratacaktır.

Bu kolonizasyon plânının yanı sıra, aşağıda ayrıntısını vereceğimiz yerler arasındaki demir yollarını da yapma ve işletme imtiyazının bono sahiplerine ve onların göstereceği kuruluşlara verilmesi istenmektedir. Doğal olarak alışılagelen kilometre garantileri ile birlikte imtiyazı istenen hatlar şunlardır.

1. İzmir-Manisa-Kasaba-Alaşehir-Uşak-Afyon,
2. İstanbul-İzmit-Gevye-Bursa-Balıkesir-Akhisar-Manisa-İzmir,
3. İzmir-Manisa-Kasaba,
4. İzmir- Aydın-Denizli-Isparta-Antalya,
5. Gevye-Kütahya-Afyon Eskişehir-Ankara,
6. Gevye-Eskişehir-Ankara,
7. Ankara-Çankırı-Havza-Samsun,
8. Afyon-Akşehir-Konya-Aksaray-Kayseri-Sivas,
9. Samsun-Havza-Amasya-Turhal-Sivas,
10. Ankara-Koçhisar-Aksaray-Kozan-Adana,
11. Konya-Ereğli-Niğde,
12. Mersin-Adana-İskenderun-Kilis-Antep-Urfa-Diyarbakır,
13. Kozan-Maraş-Şavşat-Urfa,

14. Maraş-Keban-Harput-Maden-Diyarbakır-Mardin-Musul,
15. Musul-Bağdat,
16. Harput-Muş-Bitlis,
17. Muş-Doğubeyazıt,
18. Sivas-Divriği-Erzincan-Erzurum,
19. Isparta-Konya.

Bu plân gerçekleşmemiştir. Kolonizasyon düşüncesi reddedilmiştir.Ama ciddiyetle tartışılmıştır. Böyle bir plânı 1870'lerde sunanların devletin daha güç durumlarında bundan daha korkunç tasavvurları gerçekleştirmek isteyecekleri o günlerde batılılaşma hevesindeki yöneticilerin aklına bile gelmemiştir.

Nitekim yukarıdaki proje, değişik biçimlerde sık sık Devlet-i Aliye'nin karşısına çıkmıştır. Batı illerinin kolonizasyonu ile bölgenin Yunanistan'a verilmek istenmesi arasında ne gibi bir fark vardır? Osmanlı İmparatorluğu'nun verdiği ya da verilmesi istenen demir yolu imtiyazlarını, yukarıdaki hatlarla harita üzerinde karşılaştırın, bir ayrılık görebilecek misiniz? Kapitalist ülkeler soğukkanlılıkla insandan yana gözükerek Osmanlı İmparatorluğunu öldürmeye, mirasını paylaşmaya kararlıydılar ve bunun pazarlığı 19. yüzyılın son çeyreğinde doruğa erişmişti.[166]

[166] Tevfik Çavdar, Osmanlıların Yarı Sömürge Oluşu,sf; 44,45,46,47, Dünya Yayıncılık,İstanbul Haziran 2000

Onlara mutsuzluğu haber veriyorum!
Bu topraklar onları bir kez daha kusacak.
Onlar asla bu milletin, bu toprakların
ve bu topraklar altındaki hazinelerin
hakimleri olamayacaklar.
Görecekler ve bir kez daha yaşayacaklar.
Bu bir kehanet değil !
Bu damarlarında asil bir kan akan milletin
mevcut kudretinin onlara yaşatacağı
yalın bir gerçek.
M.Ç.

SONSÖZ

Peki bugün rant lordlarının Anadolu'yu kolonize etme plânları ne aşamada? Batılılaşmak ve Avrupa ailesine girmek için egemenliğin devri dahil her fiyatı ödemeye gönüllü olanlar ülkemizi nereye sürüklediklerini biliyorlar mı? Ülkemize ulusumuza ve ulusumuzun geleceğine ipotek koyan ahlâksız tekliflere verilen cevap ne? Bu cevabı verenler bugünkü nesillerin yaptığı alışverişin hesabını, gelecek nesillerin ödediğini hiç akıllarına getirdiler mi? En azından şöyle bir geçmişe bakıp ders aldılar mı?

Görünen o ki almamışlar.

Ancak aldıkları bir şeyler var borç. Ülkemize borç verenler borç alanlar gibi bir türlü doymayı bilmiyorlar.

Her alınan borcun ardından ülkemizin en iyi şirketleri, en değerli toprakları, değerli madenleri bir bir satılıyor. Hepsi yabancıların eline geçiyor. Buda onlara yetmiyor. Onlar hastaneler,

posta, enerji, telefon, okullar, rafineriler... gibi tüm kamusal mal ve hizmet üreten kurumlarımıza talipler.

Dün sultanlara ait olan ancak bugün devletin, kamunun elinde bulunan araziler bedavadan bizlere borç verenlere, sultanların yerini alan rant lordlarına tapulanıyor, Her köy, her ilçe, her il hızla bir koloni haline geliyor. Bu kolonileri ellerine geçirenler, Vergi vermeyecekler, çalışanlardan kesilen vergileri ceplerine koyacaklar, yurttaş kolonilere köle gibi sunuluyor. Yurttaşımızı çalıştıranlar onun sosyal güvenliğinden sorumlu değil, tıpkı Afrikalı köleler gibi, elektrik, su, nakliye bedava, Tüm bunlar yetmiyor ülkemizi kolonizasyona tabi tutanlar bir de promosyon istiyorlar.

Kolonize edilmiş topraklarda devletin işi ne? Bunun alt yapısı da hazır. Kamu yönetimini reforma tabi tutuyorlar. Üniter devlet artık yok, sosyal devlet bir masal, piyasa ve rant lordları adına devlet yasaklanıyor. Merkezin yetkileri yerele (koloniye), koloniye devredilen yetkilerin kullanımı şirketlere devrediliyor. Bu şirketlere de **ABD ve İngiltere bu kolonilerden elde edilen gelirleri, kaynakları ABD ve İngiltere'ye getirilerse bunlar üzerinden vergi muafiyeti tanıyor**. Kısaca ABD ve İngiltere kolonizasyonu teşvik ediyor, destekliyor.

Ulus halklara bölünmüş ve halklar kendi kaderlerini tayin hakkına sahip, halklar kendi siyasal statülerini serbestçe tayin edebilecek ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerini serbestçe sürdürebilecek, halklar ulusal hukuka zarar verir bir şekilde doğal kaynakları ve zenginlikleri üzerinde kendi yararına serbestçe tasarrufta bulunabilecek. Ancak uluslararası ekonomik işbirliği yükümlülüklerine (çokuluslu şirketlere) zarar vermeyecek. Vatan parçalanacak ve vatanın parçalanması hakkına (!) vatanı parçalananlar, vatansız kalacaklar saygı gösterecek !

ATATÜRK DİYOR Kİ !

"...BİR DEVLET Kİ TEBAASINÂ KOYDUĞU VERGİYİ ECNEBİLERE KOYAMAZ, BİR DEVLET Kİ GÜMRÜKLERİ İÇİN RÜSUM MUAMELESİ VE SAİRE TANZİMİ HAKKINDAN MEN EDİLİR, BİR DEVLET Kİ ECNEBİLER ÜZERİNDE HAK-I KAZASINI TATBİKTEN MAHRUMDUR. O DEVLETE MÜSTAKİL DENİLEMEZ... HAYATINI TEMİNDEN ÂCİZ OLAN BİR DEVLET MÜSTAKİL OLABİLİR Mİ? "

"...BU UMDE İCABI BÜTÜN CİHAN BİLMELİDİR Kİ, ARTIK TÜRKİYE HALKI; HAKİMİYETİNİ HİÇBİR ŞAHIS VE MAKAMA VEREMEZ. HAKİMİYET DEMEK ŞEREF DEMEK, NAMUS DEMEK, HAYSİYET DEMEKTİR. BİR MİLLETİN BU EVSAF-I MEDENİYE VE İNSANİYESİNİN TERKİNİ TALEP ETMEK ONU İNSANLIKTAN ÇIKARMAK DEMEKTİR."

"MAZİDE, TANZİMAT DEVRİNDEN SONRA ECNEBİ SERMAYESİ MÜSTESNA BİR MEVKİE MALİKTİ. DEVLET VE HÜKÜMET ECNEBİ SERMAYESİNİN JANDARMALIĞINDAN BAŞKA BİR ŞEY YAPMAMIŞTIR. HER YENİ MİLLET GİBİ TÜRKİYE BUNA MUVAFFAKAT EDEMEZ. BURASINI ESİR ÜLKESİ YAPTIRMAYIZ."

Mustafa Kemal ATATÜRK

Birinci İktisat Kongresi'ni Açış Konuşmasından

EK

DÜNYADAKİ İNSANLAR ADINA

Hastalığa Dayalı İlaç Endüstrisi
ve Yakın Zamanlı Irak Savaşı ile
Bağlantılı Olarak İşlenen
Soykırım ve İnsanlığa Karşı Diğer Suçlarla
İlgili şikayet

Bu şikayet
Matthias Rath MD ve diğerleri tarafından
dünyadaki insanlar adına
Uluslararası Suçlar Mahkemesine sunulmuştur
Hague, 14 Haziran 2003

Uluslararası Suçlar Mahkemesi savcısı
Senatör Louis Moreno-Ocampo'ya,
c/o Uluslararası Mahkeme,
Maanweg 174
NL-2516 AB Den Haag/ Hague

ÖZET

Bu şikayet, Uluslararası Adalet Mahkemesine (ICC) insanlık tarihinde işlenmiş en büyük suçları bildirmektedir. Sanıklar, hastalığa dayalı **endüstri. aracılığıyla milyonlarca insanın yaralanmasına ve ölümüne yol açmak, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenmiş diğer suçları işlemekle suçlanmaktadır. Bu suçlar Uluslararası Suçlar Mahkemesinin yetki alanına girmektedir.**

Sanıklar, bu suçlardan dolayı sorumlu tutulacaklarını bilmektedir ve kendilerini uluslararası hukukun üzerinde tutmak ve tüm insanlığı yok edecek suçları işlemeye devam etmek için ICC'nin otoritesini etkisiz kılmaya yönelik global bir kampanya başlatmışlardır. Bu yüzden, bu şikayet ICC tarafından acil olarak ele alınmalıdır. Daha da ötesi, doğaya inanan her insan ve her hükümeti, bu suçları tamamen ortadan kaldırmak amacıyla bu şikayete katılmaya çağırıyoruz.

GİRİŞ

Kartel

Bu şikayette sunulan suçlamalar, iki ana suç alanı ile ilgilidir:

- Hastalığa dayalı ilaç endüstrisi ile bağlantılı, soykırım ve insanlığa karşı işlenen diğer suçlar,
- Yakın zamanlı Irak savaşı ve bir dünya savaşına yönelik gelişmeler ile bağlantılı, savaş ve saldırganlık suçları ve insanlığa karşı işlenen diğer suçlar.

Bu iki suç alanı doğrudan ilişkilidir ve bir faktör ile birbirine bağlıdır: Aynı yatırım gruplarının ve politik yandaşlarının adına ve çıkarına işlenmektedir. Bu delili belgeleyebilmek ve sanıkların ortak saiklerini göstermek için, kısa bir tarih hatırlatması gereklidir.

20. yüzyıl boyunca ilaç endüstrisi, doğal, patentsiz tedavilerin yerine, patentli ve bu yüzden kârlı yapay ilaçları koyarak dünya çapında sağlık hizmetleri sistemlerini kontrol etmek üzere yapılanmış ve organize olmuştur. Bu endüstri doğal olarak ge-

lişmemiştir. Tersine, bir avuç zengin ve vicdansız girişimci tarafından alınmış bir yatırım kararının sonucudur. Daha da zengin olmak için, insan vücudunu açıkça bir pazar alanı olarak tanımlamışlardır. Bu yatırım endüstrisinin itici gücü Rockefeller Grubu olmuştur. Bu grup, 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başlarında Amerika'daki petrokimya endüstrisinin %90'ından fazlasını elinde tutuyordu ve yeni global yatırım fırsatları arıyordu. Bu alanda etkin olan diğer bir yatırım grubu, Rothschild finans grubu etrafında şekillenmişti.

KARTEL VE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Rockefeller'in Standart Oil'inden (günümüzde EXXON) sonra, 20. yüzyılın ilk yarısındaki ikinci en büyük ilaç/petrokimya şirketi, Almanya merkezli IG Farben holding şirketiydi. Bu şirket, Hitler'in siyasî iktidarı ele geçirmesi ve Avrupa ve dünyanın fethedilmesinin arkasındaki en önemli faktördü. Gerçekten, İkinci Dünya Savaşı, IG Farben'in plânlama bölümlerinde plânlanmış, başlatılmış ve yürütülmüş bir saldırganlık savaşıydı. IG Farben, bu kimya kartelinin Almanya dışındaki en büyük endüstriyel tesisi olan IG Auschwitz'in ana şirketi idi. Bu kartelin zenginliğinin büyük bir kısmı, Auschwitz'toplama kampındakiler dahil, köle işçilerin kanı ve acıları pahasına elde edilmiştir. IG Farben, Avrupa ve dünyanın geri kalanı üzerinde ekonomik hakimiyet kurma amacıyla, gönüllü maşaları olan Almanya'nın vicdansız siyasî yöneticilerini desteklemiş ve kullanmıştır.

IG Farben, Rockefeller'in Standard Oil'inin en büyük hissedarı idi ve Rockefeller' da IG Farben'in en büyük hissedarı idi. Müttefik Kuvvetlerin Nazi Almanya'sına karşı kazandığı zafer, IG Farben'in ilaç ve petrokimya alanında dünya lideri olma plânlarını sona erdirdi. Aynı zaman diliminde, Standard Oil ve Rockefeller konsorsiyumunun diğer ilaç/petrokimya şirketleri, bu endüstrinin kontrolünü ele geçirdi ve bu durum günümüze kadar sürdü.

1947'deki Nuremberg Savaş Mahkemesinde IG Farben Karteli yöneticilerinin bir çoğu suçlu bulundu ve katliam, yağmacılık ve diğer suçlar dahil, insanlığa karşı işlenen suçlardan mahkum oldular. Nuremberg Savaş Mahkemesi, ayrıca, IG Farben Kartelini, Hoechst, Bayer ve BASF olarak üçe böldü. Günümüzde, bu şirketlerin her biri o zamanki IG Farben'den daha büyüktür. Günümüzde, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere, en büyük iki ilaç ürünleri ihracatçısı ülkedir. Gerçekten, dünyada pazarlanan ilaçların üçte ikisi bu iki ülkedeki şirketlerden gelmektedir.

İLAÇ ENDÜSTRİSİNİN TEMELLERİ

Sanıklar, kalp damar hastalıkları, kanser ve uzun zaman önce önlenebilecek ve büyük ölçüde yok edilebilecek diğer hastalıklar nedeniyle ölmekte olan milyonlarca insanın ölümünden sorumludur.

Milyonlarca insanın erken ölümü tesadüfün veya ihmalin sonucu değildir. Bu durum, trilyonlarca dolarlık global ilaç piyasasını genişletmek amacıyla, ilaç endüstrisi ve yatırımcıları adına, bilerek ve sistematik olarak organize edilmiştir.

İlaç endüstrisinin pazar alanı insan vücududur ve yatırımının getirisi, hastalıkların sürmesine ve yayılmasına bağlıdır. Karları, bu endüstriyi dünyanın en karlı endüstrisi yapan, ilaçların patentinin alınmasına bağlıdır. Tezat olarak, hastalıkların önlenmesi ve yok edilmesi, ilaç pazarını büyük ölçüde küçültür veya tamamen ortadan kaldırır. Bu yüzden, ilaç şirketleri, hastalıkların önlenmesini ve yok edilmesini sistematik olarak engellemektedir. Bu suçları işlemek üzere, ilaç şirketleri, bilim, tıp, medya ve politikadan işbirlikçiler ve suç ortaklarını kullanmaktadır. Ulusların hükümetleri, lobiciler ve ilaç endüstrisinin eski yöneticileri tarafından manipüle edilmekte, hatta yönetilmektedir. Onlarca yıldır, ulusların yönetimleri, bu trilyonlarca dolarlık hastalığa dayalı endüstriyi desteklemek amacıyla, yolsuzluk batağına sokulmuş ve kullanılmıştır, böylece milyonlarca masum hastanın ve insanın sağlığı ve hayatı riske atılmıştır.

Başarılı bir yatırım endüstrisi olarak ilaç endüstrisinin gelişmesinin bir önkoşulu, güvenli ve doğal tedavilerden gelen rekabeti ortadan kaldırmaktır, çünkü bunlar patentsizdir ve kar oranları düşüktür. Ayrıca, bu doğal tedaviler, hücre metabolizmasındaki rolleri nedeniyle hastalıkları etkin bir şekilde önlemeye ve ortadan kaldırmaya yardımcı olabilir.

Doğal sağlık tedavilerinin sistematik olarak saf dışı bırakılması ve dünyanın çoğu ülkesinde sağlık hizmetleri sistemlerinin ele geçirilmesinin sonucu olarak, ilaç endüstrisi milyonlarca insanı ve neredeyse tüm ulusları kendine bağımlı hale getirmiştir.

ORGANİZE SAHTEKARLIK ENDÜSTRİSİ: İLAÇ ENDÜSTRİSİ

İlaç endüstrisi insanlara sağlık sözü verir ama teslimatı yapmaz. Bunun yerine, gelecekteki işinin ön koşulu olarak sadece semptomları gideren ve asıl hastalığı güçlendiren ürünleri sunar. Bu sahtekarlığı örtmek amacıyla, gelecekteki tedavilerle ilgili araştırmalara harcadığı paranın iki katını gerçekleri gizlemeye harcar.

Bu organize aldatma yöntemi, ilaç endüstrisinin yaklaşık yüzyıldır.hayırseverlik. maskesi altında işlerini yürütebilmesini sağlamıştır. 6 milyar insanın hayatı ve dünyadaki çoğu ülkenin ekonomisi, bu endüstrinin suç teşkil eden uygulamaları tarafından esir alınmıştır.

HASTALIĞA DAYALI İLAÇ ENDÜSTRİSİNİ TEŞHİR ETME

Son on yılda, dünyanın en büyük endüstrisinin organize sahtekarlığının maskesini düşürme çabalarına önderlik ettim. Gezegenimizdeki insanların sağlığının iyileştirilmesinin önündeki en büyük engelin ilaç endüstrisinin kendisi olduğunu ve hastalıkların yayılması ile gelişen bir yatırım endüstrisi olarak yapısını ortaya koydum.

Bir bilim adamı olarak, kalp damar hastalıkları ve diğer kronik hastalıkların gerçek nedenini keşfetme ayrıcalığını yaşadım.

İş arkadaşlarım ve diğerleri ile birlikte,.hastalığa dayalı. ilaç endüstrisinin, etkin, doğal ve patentsiz alternatiflerini belgeledim. Hücre metabolizmasını optimize eden doğal moleküllerin belirlenmesi, insanlığın, kalp damar hastalıkları, kanser ve diğerleri dahil günümüzün en yaygın hastalıklarını önlemesini ve büyük ölçüde ortadan kaldırmasını mümkün kılmaktadır.

Mevcut Uluslararası Krizin ve Irak'a Karşı Yürütülen Saldırganlık

Savaşının Arka plânı

Şu anda dört ana faktör, ilaç endüstrisinin varlığını ve dolayısıyla yüz trilyonlarca dolarlık uzun vadeli yatırım endüstrisinin temelini tehdit etmektedir:

1. Ürün yükümlülüğü ile ilgili birçok ilaç şirketine açılan ve sayıları hızla artan davalara neden olan, çözümsüz hukuki çelişkiler.

2. Pazar alanı olan hastalıkları etkin bir şekilde ve büyük ölçüde yok eden doğal, patentsiz tedaviler alanındaki ilerlemelere bağlı, çözümsüz bilimsel çelişkiler.
3. Fahiş patent ücretlerinin, insanların çoğunluğun ilaçlara ulaşmasını engellemesi ve milyonlarca insanın erken ölümü riskini doğurması gerçeğine bağlı olarak tüm ilaç endüstrisinin güvenilirliğinin kaybolmasına neden olan, çözümsüz ahlâki çelişkiler.
4. Çözümsüz şirket çelişkileri. İlaç endüstrisi iş modelinin bir organize sahtekarlık olarak maskesinin düşürülmesi.

Onlarca yıldır, İlaç Karteli, patentli ilaçlara dayalı global faaliyetini korumak ve rakip, patentsiz sağlık alternatiflerinin yayılmasının yasaklanması için her türlü çabayı göstermektedir. Bu çabalar, Avrupa Parlamentosuna sızılması ve Dünya Sağlık Örgütünün ve diğer Birleşmiş Milletler Örgütlerinin kötüye kullanılması yoluyla, uluslararası seviyede sürdürülmektedir. Şimdi,

dünya üzerindeki en büyük yatırım endüstrisinin. on binlerce dava tehdidi altında olan. organize sahtekarlık endüstrisi olduğunun ortaya konulması ile, global koruma yasaları, bu suçları örtmek ve.hastalığa dayalı. yatırım endüstrisinin dünya çapında insan sağlığı üzerindeki süregelen denetimini güçlendirmek üzere, acil önlem olarak gündeme gelmiştir.

Organize sahtekarlık sektörü için getirilen bu geniş kapsamlı koruma yasaları, sivil haklan kısıtlanmasının ve barış zamanında uygulanamayacak diğer sert önlemlerin habercisiydi. Bu önlemlerin uygulanması için, uluslararası bir krizin tırmandırılması, kitle imha silahlarının kullanımını içeren bir dizi askerî çatışma ve bir Dünya Savaşının tetiklenmesi gerekliydi. Sivil hakların yok edilmesi, sıkıyönetim yasalarının geçirilmesi ve sanıkların.hastalığa dayalı işlerini. Ve diğer suçları işlemeyi sürdürmelerini sağlayacak koruma yasalarının dünya çapında uygulanmasını mümkün kılacak psikolojik ortam ancak bu şekilde oluşturulabilirdi.

Bu durumda, ilaç endüstrisi, dünyanın en güçlü siyasî ve askerî merkezini etkisi altına almak üzere, George Bush'un seçim kampanyasına en büyük bağışı yapan sektör olmuştur. George Bush'un seçilmesi ile birlikte, Rockefeller yatırım grubu, Beyaz Saray'a Pentagon'a ve buralarda alınan siyasî kararlara doğrudan erişim olanağına kavuşmuştur. Benzer bir durum, İngiltere'de Rothschild grubu ile Tony Blair hükümeti arasında geçerlidir. Bu yüzden, en büyük ilaç ürünleri ihracatçısı iki ülke olan Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin mevcut uluslararası krizin başını çekmeleri ve Irak savaşının kışkırtıcısı olmaları şaşırtıcı değildir. Bu savaşın gerekçesi olarak, Amerika, İngiltere ve dünyadaki insanlara, terörizme karşı global mücadele, tehlikeli hükümetlerin ortadan kaldırılması ve kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi bahaneleri sunulmuştur. Böylece, hastalığa dayalı endüstri nedeniyle milyonlarca kişinin ölümünden sorumlu olan çıkar grupları ve siyasî ortakları, şimdi de Irak'ta on binlerce masum insanın ve Amerika, İngiltere ve diğer ülkelerden

genç askerlerin ölümünden sorumlu durumundadır. Herhangi bir uluslararası karar olmadan Irak'a karşı saldırgan bir savaş başlatmak ve yürütmekten sorumludurlar. Köleleştirme, yağma ve işgal altındaki Irak.ta işlenmekte olan diğer suçlardan sorumludurlar.

Bu çıkar grupları ve siyasî ortakları, bu suçlardan acilen sorumlu tutulmazlarsa, kitle imha silahlarının kullanıldığı bir savaşa yol açma tehlikesi bulunan mevcut uluslararası krizi tırmandırmayı sürdüreceklerdir. Bu kritik ve tarihi durumda, bu insanlığa karşı işlenen suçları, bu savaş suçlarını, saldırganlık ve soykırım suçlarını Uluslararası Suçlar Mahkemesi savcısının dikkatine sunuyorum ve sayın savcıyı daha başka suçların işlenmesini ve bir dünya savaşı felaketini önlemeye çağırıyorum.

Bu suçların zarar verdiği ve bu suçların işlenmesini sona erdirmek isteyen her birey, hükümet, şirket veya kuruluşu bu şikayete katılmaya çağırıyorum.

SUÇLAMALAR

Bu şikayetteki suçlamalar, iki ana alandaki suçlarla ilgilidir:

- Soykırım ve insanlığa karşı işlenen diğer suçlar dahil, hastalığa dayalı ilaç endüstrisinin işlediği suçlar.
- Savaş suçları ve insanlığa karşı işenen diğer suçlar dahil, 2003 Irak savaşı ve bir dünya savaşına doğru uluslararası gerilimin tırmandırılması ile ilgili suçlar.

Bu iki suç alanı doğrudan bağlantılıdır çünkü bu suçlar aynı çıkar gruplarının ve siyasî ortaklarının adına ve çıkarına işlenmektedir. Sanıklar, tüm insanlığa karşı en ağır suçları işlemekle suçlanmaktadır ve bu yüzden uluslararası mahkemelerde yargılanmalıdır.

1. HASTALIĞA DAYALI İLAÇ ENDÜSTRİSİ İLE BAĞLANTILI OLARAK İŞLENEN SUÇLAR

1.1. Soykırım Suçu

Sanıklar, ICC Tüzüğünün 6. Maddesine göre yargılanmalarını gerektiren soykırım suçunu işlemişlerdir. Bu, aşağıdaki suçları içerir:

1.1.1. Cinayet yoluyla soykırım (Madde 6a)

1.1.2. Ağır fiziksel ve ruhsal zarar verme yoluyla soykırım (Madde 6b)

1.1.3. Fiziksel tahribata neden olacak şartlara maruz bırakma yoluyla soykırım (Madde 6c)

1.2. İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar

Sanıklar, ICC Tüzüğünün 7. Maddesine göre yargılanmalarını gerektiren insanlığa karşı suçları işlemişlerdir. Bu, aşağıdaki suçları içerir:

1.1.1. İnsanlığa Karşı Suç: Cinayet (Madde 7a)

1.1.2. İnsanlığa Karşı Suç: Yok Etme (Madde 7b)

1.1.3. İnsanlığa Karşı Suç: Köleleştirme (Madde 7c)

1.1.4. İnsanlığa Karşı Suç: Fiziksel Özgürlüğün Ağır Şekilde Kısıtlanması (Madde 7e)

1.1.5. İnsanlığa Karşı Suç: Diğer İnsanlık Dışı Eylemler (Madde 7k)

HASTALIĞA DAYALI İLAÇ ENDÜSTRİSİ İLE BAĞLANTILI SUÇLAR İLEİLGİLİ SUÇLAMALARIN İSPATI (SUÇLAMALAR 1.1. - 1.2.)

1. Sanıklar, doğal yollarla önlenebildiği ortaya konan, yüksek tansiyon, kalp yetmezliği, diyabetik komplikasyonlar ve diğer hastalıklar dahil kalp damar hastalıkları, kanser, AIDS dahil bulaşıcı hastalıklar, osteoporoz ve günümüzün diğer birçok yaygın hastalıklarının, bilerek ve sistematik bir şekilde, sürmesini sağlamaktadır. Sanıklar, yüz milyonlarca insanın gereksiz yere acı çekmesine ve erken ölümüne neden olmuştur.

2. Sanıklar, doğal patentsiz tedavilerin sağlığa yararları ile ilgili hayat kurtarıcı bilginin yayılmasını engelleyerek, kalp damar hastalıkları, kanser ve diğer hastalıkların yok edilmesini, bilerek ve sistematik bir şekilde, önlemektedir. Böylece, sanıklar,

daha da fazla insanın gereksiz yere acı çekmesine ve erken ölümüne neden olmuştur.

3. Sanıklar, bilerek ve sistematik bir şekilde, varolan hastalıkları yaymakta ve kısa vadede semptomatik rahatlama sağlayan ama uzun vadede bilinen ve yıkıcı yan etkilere sahip ilaçlar üretip pazarlayarak yeni hastalıklar yaratmaktadır. Böylece, sanıklar, daha da fazla insanın gereksiz yere acı çekmesine ve erken ölümüne neden olmuştur. Detaylar, aşağıdaki delil bölümünde sunulmaktadır.

2. IRAK SAVAŞI VE MEVCUT ULUSLARARASI KRİZ İLE BAĞLANTILI OLARAK İŞLENEN SUÇLAR

2.1. Soykırım Suçu

Sanıklar, ICC Tüzüğünün 6. Maddesine göre yargılanmalarını gerektiren soykırım suçunu işlemiştir. Bu yönetmeliğe göre soykırım, bir ulusu, ırkı, etnik veya dini grubu tamamen veya kısmen yok etme amaçlı aşağıdaki eylemlere denir. Bu, aşağıdaki suçları içerir:

2.1.1. Cinayet yoluyla soykırım (Madde 6a)

2.1.2. Ağır fiziksel ve ruhsal zarar verme yoluyla soykırım (Madde 6b) Fiziksel tahribata neden olacak şartlara maruz bırakma yoluyla soykırım (Madde 6c)

2.2. İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar

Roma Tüzüğünün 7. Maddesine göre insanlığa karşı işlenen suçlar, bir sivil nüfusa karşı düzenlenen yaygın veya sistematik saldırıların parçası olan aşağıdaki eylemlere denir. Bu aşağıdaki suçları içerir:

2.2.1. İnsanlığa Karşı Suç: Cinayet (Madde 7a)

2.2.2. İnsanlığa Karşı Suç: Yok Etme (Madde 7b)

2.2.3. İnsanlığa Karşı Suç: Köleleştirme (Madde 7c)

2.2.4. İnsanlığa Karşı Suç: Sürgün veya zorla göç ettirme (Madde 7d)

2.2.5. İnsanlığa Karşı Suç: Hapsetme veya ağır fiziksel özgürlük kısıtlanması (Madde 7e)

2.2.6. İnsanlığa Karşı Suç: Kasıtlı olarak vücudun, ruhsal veya fiziksel sağlığın ağır zarar görmesine veya büyük acılara neden olan benzer yapıdaki diğer insanlık dışı eylemler (Madde 7k)

2.3. Savaş Suçları

Roma Tüzüğünün 8. Maddesine göre savaş suçları, 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin (Savaş Esirlerine Yönelik Muamelelerle ilgili Cenevre Sözleşmesi, Savaş Zamanında Sivillerin Korunması ile ilgili Cenevre Sözleşmesi) ağır ihlali anlamına gelmektedir. Bu tüzüğe göre Savaş suçları aşağıdakileri içerir:

2.3.1. Savaş suçu: isteyerek öldürme (Madde 8(2)(a)(i))

2.3.2. Savaş suçu: işkence (Madde 8(2)(a)(ii)-1)

2.3.3. Savaş suçu: insanlık dışı muamele (Madde 8(2)(a)(ii)-2)

2.3.4. Savaş suçu:biyolojik deneyler (Madde 8(2)(a)(ii)-3)

2.3.5. Savaş suçu: bilerek büyük acılara neden olma (Madde 8(2)(a)(iii))

2.3.6. Savaş suçu: mülkiyeti tahrip etme ve gasp etme (Madde 8(2)(a)(iv))

2.3.7. Savaş suçu: adil yargılanma hakkından mahrum etme (Madde 8(2)(a)(vi))

2.3.8. Savaş suçu: yasadışı sürgün ve göç ettirme (Madde 8(2)(a)(vii)-1)

2.3.9. Savaş suçu : yasadışı hapsetme (Madde 8(2)(a)(vii)-2)

2.3.10. Savaş suçu: rehin alma (Madde 8(2)(a)(viii))

2.3.11. Savaş suçu: sivillere saldırma (Madde 8(2)(b)(i))

2.3.12. Savaş suçu: sivil varlıklara saldırma (Madde 8(2)(b)(ii))

2.3.13. Savaş suçu: aşırı miktarda ölüm, yaralanma veya tahribata yol açma (Madde 8(2)(b)(iv))

2.3.14. Savaş suçu: savunmasız bölgelere saldırma (Madde 8(2)(b)(v))

2.3.15. Savaş suçu: çatışma dışı bir kimseyi öldürme veya yaralama (Madde 8(2)(b)(vi))

2.3.16. Savaş suçu: sakat bırakma (Madde 8(2)(b)(x)-1)

2.3.17. Savaş suçu: düşman mülkiyetini tahrip etme veya ele geçirme (Madde 8(2)(b)(xiii))

2.3.18. Savaş suçu: ulusları haklarından mahrum etme (Madde 8(2)(b)(xiiv))

2.3.19. Savaş suçu: zehir veya zehirli silahlar kullanma (Madde 8(2)(b)(xvii))

2.3.20. Savaş suçu: yasaklanmış mermileri kullanma (Madde 8(2)(b)(xix))

2.3.21. Savaş suçu: onur kırıcı eylemler (Madde 8(2)(b)(xxi))

2.3.22. Savaş suçu: bir savaş yöntemi olarak açlığa mahkum etme (Madde 8(2)(b)(xxv))

2.3.23. Savaş suçu: cinayet (Madde 8(2)(c)(i)-1)

2.3.24. Savaş suçu: zulüm (Madde 8(2)(c)(i)-3)

IRAK'A KARŞI DÜZENLENEN SALDIRGAN SAVAŞ VE MEVCUT ULUSLARARASI KRİZ İLE BAĞLANTILI SUÇLAR İLE İLGİLİ SUÇLAMALARIN İSPATI (SUÇLAR 2.1.1 - 2.3.24)

1. Sanıklar, uluslararası hukuk dahilinde alınmış herhangi bir karar olmadan Irak'a karşı saldırgan bir savaş başlatmışlardır.

2. Sanıklar, psikolojik savaş ve askerî savaş dahil uluslararası kriz durumunu kasten tırmandırmaktadır. Bu tırmandırma stratejisinin amacı, geniş kapsamlı koruma yasalarının yürürlüğe sokulması dahil, sivil hakların dünya çapında askıya alınmasını mümkün kılacak global bir acil durum yaratmaktır. Terörizmle global mücadele ve kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi bahanesi ile gerçekleştirilen Irak savaşı bu stratejinin bir parçasıdır.

3. Sanıklar, Irak halkına karşı yürüttükleri saldırgan savaş sırasında, soykırım, cinayet, sakat bırakma ve ağır fiziksel ve ruhsal tahribata neden olma suçlarını işlemişlerdir.

4. Sanıklar, saldırgan savaşları sırasında ve sonrasında, kamusal ve özel mülkiyeti tahrip etme ve gasp etme suçlarını işlemiştir. Irak, dünyadaki ikinci en büyük petrol kaynaklarına sahiptir ve bu kaynaklar sanıkların özel çıkarları adına yağmalanmaktadır.

Detaylar aşağıdaki Deliller. bölümünde belgelenmiştir.

BU ŞİKAYET İÇİN TARİHTEN ÖRNEK

İlaç/petrokimya karteli IG Farben'in yöneticilerinin yargılandığı Nuremberg Savaş Mahkemesi

Yarım yüzyıldan fazla bir süre önce, dünya savaşı öncesi Avrupa'nın en büyük ilaç/petrokimya karteli olan IG Farben Şirketinin yöneticileri Nuremberg Savaş Mahkemesinde yargılandılar. Nuremberg Savaş Mahkemesi, İkinci Dünya Savaşının sorumlularının adalet önüne çıkartılmasını sağladı ve savaş suçlarının uluslararası mahkemelerde yargılanması ve sonuç olarak Hague Uluslararası Suçlar Mahkemesi için emsal oluşturdu. Günümüzde çoğu insanın bilmediği bir konu, Nuremberg Savaş Mahkemesinde siyasî ve askerî liderler yanında, Hitler'i iktidara getiren şirket yöneticilerinin de cezalandırılmış olmasıdır. Bu Savaş Mahkemesinde IG Farben'in 24 yöneticisi hakkında dava açılmıştır. Amerikalı başsavcı Telford Taylor açılış konuşmasında şöyle demiştir: Bu iddianame, bu kişileri insanlık tarihindeki en yıkıcı ve tahrip edici savaşa yol açmakla suçlamaktadır. Köleleştirme, yağma ve cinayet suçlamalarını yöneltmektedir. Bunlar korkunç suçlardır..

Telford Taylor şöyle devam etti: Asıl savaş suçluları, çılgın Naziler değil, bu sanık şirket yöneticileridir. İşledikleri suçlar gün ışığına çıkarılmazsa ve cezalandırılmazsa, gelecekte, Hitler'in işleyebileceğinden daha büyük suçlar işleyeceklerdir.

1947'de, IG Farben yöneticilerine yöneltilen temel suçlamalar şunlardı:

- Suçlama 1: tüm dünyada görülmemiş yıkıma, milyonlarca insanın ölümüne ve milyonlarcası-

nın acı çekmesine yol açan, saldırgan bir savaşın ve diğer ülkelerin fethinin plânlanması ve yürütülmesi.

- Suçlama 2: sürgün, işgal edilen ülkelerde ekonomik denetimi ele geçirmek amacıyla bu ülkelerdeki kamusal ve özel mülkiyetin yağmalanması ve gasp edilmesi ve diğer ağır suçlar.
- Suçlama 3: köleleştirme, kötü muamele, şiddet, işkence ve milyonlarca insanın katledilmesi.
- Şimdi, yarım yüzyıl sonra, bu şikayetteki suçlamalar yukarıdakilerle şaşırtıcı bir benzerlik taşımaktadır:
- Uluslararası terör ve kitle imha silahlarının yayılması ile mücadele bahanesi altında, ülkenin birçok bölgesinin tahrip edilmesi, binlerce insanın ölümü ve yüz binlercesinin yaralanması ile sonuçlanan, Irak savaşının plânlanması ve yürütülmesi.
- Dünyanın tüm bölgelerinde ekonomik gücü ve denetimi ele geçirmek amacıyla, uluslararası bir kriz yaratarak, kamusal ve özel mülkiyetin yağması ve gasp edilmesi. Sanıklar, bu saldırgan savaşta nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar dahil kitle imha silahlarının kullanımını gündeme getirmekteydi.
- Cinayet, ağır fiziksel zarar verme ve fiziksel tahribat yaratacak şartlara maruz bırakma yoluyla soykırım, cinayet ve diğer insanlık dışı eylemlerden oluşan insanlığa karşı işlenmiş suçlar.

İŞLENEN SUÇLARLA İLGİLİ DELİLLER

Bu şikayette yöneltilen suçlamalarla ilgili deliller, iki ana suç alanı ile bağlantılıdır:

- Hastalığa dayalı ilaç endüstrisi ile bağlantılı olarak işlenen, soykırım ve insanlığa karşı diğer suçların delilleri.
- Irak savaşı ve bir dünya savaşına doğru uluslararası gerilimin tırmandırılması ile bağlantılı olarak işlenen, savaş ve saldırganlık suçları ve insanlığa karşı diğer suçların delilleri.

1. HASTALIĞA DAYALI İLAÇ ENDÜSTRİSİ İLE BAĞLANTILI OLARAK İŞLENEN, SOYKIRIM VE İNSANLIĞA KARŞI DİĞER SUÇLARIN DELİLLERİ.

Sanıkların, kasten, hastalıkların sürmesini ve yayılmasını, yeni hastalıkların ortaya çıkmasını ve bir hastalık için tescil edilen bir ilacın kullanımının mümkün olduğu kadar çok sayıda hastalığa yaygınlaştırılmasını sağladıklarını ispatlayan deliller sunulmuştur. Bu hedeflere ulaşmak için, sanıklar, ekonomik büyüklük açısından insanlık tarihinde benzeri olmayan, global çapta bir sahtekarlık projesini tasarlamış, uygulamaya koymuş, yürütmüş ve organize etmiştir.

1.1. Hastalığın Kasıtlı Yayılması

Günümüzün en yaygın hastalıklarının etkin bir şekilde önlenmesi, büyük ölçüde yok edilmesi ve bu sayede milyonlarca insanın hayatının kurtarılması mümkünken, sanıkların kasten bu hastalıkların sürmesini ve yaygınlaşmasını sağladıklarını ispatlayan deliller aşağıda sunulmuştur.

1. Koroner kalp hastalığı

Koroner atardamar hastalığı ve kalp krizlerinin ana nedeni, (iskorbütte olduğu gibi) vitamin ve diğer gerekli besinlerin uzun süreli yetersiz alımına bağlı olarak gelişen, atardamar duvarının zayıflaması ve işlevini yerine getirememesidir. Tezat olarak, kalp damar hastalıklarının önlenmesi ve tedavisine yönelik farmasötik (ilaca dayalı) yaklaşımlar, bu gerçeği göz ardı etmekte ve kandaki kolesterol seviyesinin düşürülmesi gibi, semptomların tedavisine

odaklanmaktadır. Bilinçli olarak ilgili hastalığı tedavi etmekten uzak olması sağlanan bu ilaçların yıkıcı yan etkileri yeni hastalıklara yol açmaktadır. Sanıkların kasten işlediği bu suçların sonucu olarak her yıl tüm dünyada kalp damar hastalıklarından ölenlerin sayısı 12 milyondan fazladır.

2. Yüksek Tansiyon

Yüksek tansiyonun ana nedeni, atardamar kas hücrelerinde gerekli besinlerin yetersizliği sonucu atardamar duvarında artan gerilme ve dolayısıyla atardamar çapının küçülmesi ve kan basıncının artmasıdır. Patentsiz mikro besinlerin, özellikle amino asit arjinin ve magnezyumun faydalarını belgeleyen çok sayıda klinik çalışması mevcuttur. Bu besinler, milyonlarca damar kas hücresindeki eksikliği tamamlayarak, kan damarı duvarlarının gevşemesini ve kan damarı çapının artmasını sağlar ve yüksek kan basıncının normal değerlere inmesine yardımcı olur. Yüksek tansiyonun tedavisi için satılan ilaçlar semptomların tedavisine odaklanmaktadır. Örneğin, beta blokerler kalp atış hızını düşürür ve diüretikler kan hacmini düşürür. Bu ilaçlar, bilinçli olarak, yüksek tansiyonun ana nedeni olan, kan damarı duvarlarının.spazmlarını düzeltmek üzere tasarlanmamıştır. Böylece, hastalığı tedavi etmeyen bu ilaçlar, birçok yeni hastalığa ve böylece yeni ilaç pazarlarının oluşmasına neden olan, uzun vadede yıkıcı yan etkilere sahiptir. Dünya çapında, yüz milyonlarca yüksek tansiyon hastası, sanıkların bu eylemleri sonucunda tedaviden mahrum kalmakta ve ölümlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

3. Kalp Yetmezliği

Kalp yetmezliğinin ana nedeni, milyonlarca kalp kas hücresinde, hücresel biyokatalizörlerin, belirli vitaminlerin, minerallerin, karnitinin, koenzimQ10'un ve diğer biyoenerji taşıyıcılarının eksikliğidir. Bunun sonucunda, kalp, pompalama fonksiyonunu tam olarak yerine getiremez ve vücutta su birikir.

Tezat olarak, kalp yetmezliğinin tedavisine yönelik farmasötik (ilaca dayanan) yaklaşımlar, bu gerçeği göz ardı etmekte ve semptomlara odaklanmaktadır. Kalp yetmezliğinin te-

davisi için satılan diüretikler, sadece vücutta biriken suyu ortadan kaldırmakla kalmaz, vitaminler, mineraller ve diğer suda çözünen biyoenerji taşıyıcılarının da vücuttan atılmasına yol açar. Böylece, kalp yetmezliği için satılan ilaçlar, gerçekte hastalığı kötüleştirir ve diüretik ilaç tedavisine başlandıktan sonra kalp yetmezliği hastalarının hayat sürelerinin kısa olmasından sorumludur. Hastalığı tedavi etmeyen bu ilaçlar, gerekli besinlerin vücuttan atılmasına neden olur ve böylece hastalığa neden olan durumun kötüleşmesine yol açar. Sanıkların eylemlerinin direkt sonucu olarak, dünya çapında yüz milyondan fazla kalp yetmezliği hastası tedaviden mahrum kalmakta ve erken ölmektedir.

4. Düzensiz kalp atışı

Düzensiz kalp atışının ana nedeni, milyonlarca elektriksel kalp kası hücresinde mikro besinler, vitaminler, mineraller, ubikinon ve diğer biyoenerji taşıyıcılarının eksikliğidir. Bu da, normal kalp atışı için gerekli olan elektrik sinyallerinin üretimi veya iletiminin yetersiz olmasına yol açar. Yakın zamanlı, etkisiz ilaç kontrollü bir çalışma, mikro besinlerin tedavi amaçlı kullanımının düzensiz kalp atışına yol açan sağlık durumunu düzeltmek için etkin, güvenli ve ucuz bir yol olduğunu açık bir şekilde belgelemiştir. Tezat olarak, düzensiz kalp atışının tedavisine yönelik farmasötik (ilaca dayanan) yaklaşımlar, bu gerçeği göz ardı etmekte ve semptomlara odaklanmaktadır. Aritmi tedavisi için satılan anti-aritmi ilaçları, çoğu zaman düzensiz kalp atışını daha kötüleştirir, kalp durmasına ve hastaların erken ölümüne neden olur. On yıl önce, yazar Thomas Moore.Ölümcül İlaç. adlı kitabında yeni bir anti aritmi ilaç sınıfının, sadece ABD'de Vietnam Savaşındaki Amerikan kayıplarından daha fazla ölüme yol açtığını belgelemektedir. Sanıkların eylemlerinin direkt sonucu olarak, dünya çapında yüz milyondan fazla düzensiz kalp atışı hastası tedaviden mahrum kalmakta ve ölü sayısı her gün artmaktadır.

5. Kanser

Yakın zamana kadar kanser bir ölüm hükmü olarak görülüyordu. Doğal sağlık ve hücresel tıp alanındaki yakın zamanlı gelişmeler bu durumu tamamen değiştirdi. Bu hastalık için de, patentsiz tedavilerle ilgili tıbbi araştırmaların, kanser salgınının en kârlı pazarları olarak sürmesine yol açan etkisiz ilaçlar lehine göz ardı edilmiş ve devre dışı bırakılmış olduğu aşikardır. Sanıkların kanser salgını ile bağlantılı olarak işledikleri suçların ciddiyeti nedeniyle, bu konu burada daha detaylı olarak ele alınmıştır.

Tüm kanserlerin aynı mekanizmayla, kolajen sindiren enzimleri (kolajenazlar, metaloproteinazlar) kullanarak yayıldığı bilimsel bir gerçektir. Doğal amino asit lisinin. özellikle diğer patentsiz mikro besinlerle birlikte tedavi amaçlı kullanımı, bu enzimleri bloke edebilir ve böylece kanser hücrelerinin yayılmasını engelleyebilir. Göğüs kanseri, prostat kanseri, akciğer kanseri, deri kanseri, fibro blastoma, sinovya kanseri ve diğer kanserler dahil, şimdiye kadar üzerinde çalışan tüm kanser tipleri, bu tedavi yöntemine cevap vermiştir. Tıptaki bu ilerlemenin daha fazla incelenmemesi ve dünya çapında kanser hastalarının tedavisinde uygulanmamasının nedeni bu maddelerin patentsiz olması ve bu yüzden düşük kâr oranına sahip olmalarıdır. Daha da önemlisi, herhangi bir hastalığın etkin tedavisi, sonuç olarak bu hastalığın yok olmasına ve trilyonlarca dolarlık ilaç pazarının ortadan kalkmasına yol açacaktır.

Kanser hastalarına yönelik ilaç pazarlaması, sahtekarlık ve kötü niyet içermektedir. Kanseri tedavi etme iddiası ile, hastalara kemoterapi adı altında hardal gazı dahil zehirli maddeler uygulanmaktadır. Bu zehirli maddelerin aynı zamanda milyonlarca sağlıklı hücreyi yok ettiği bilinen bir gerçektir. Bu bilgi ile, aşağıdaki sonuçların ortaya çıkması kasten sağlanmıştır: İlk olarak, kanser global bir salgın olarak sürecektir ve trilyonlarca dolarlık hastalığa dayalı iş sektörü için ekonomik temel oluşturacaktır. İkinci olarak, kemoterapi çerçevesinde zehirli maddelerin sistematik uygulaması, bu maddeleri alan kanser hastalarında yeni has-

talıklar salgınına yol açmaktadır. Bu stratejinin sonucu olarak, bu ilaçların tehlikeli yan etkilerini enfeksiyonlar, enflamasyon, kanama, organ yetmezliği - tedavi eden ilaçların pazarı kemoterapi ilaçlarınınkinden daha büyüktür. Böylece, sanıklar yüz milyonlarca kanser hastasının aleyhine organize aldatma projelerini tek bir amaçla uygulamıştır: zenginliklerini artırma.

6. AIDS ve diğer Bulaşıcı Hastalıklar

Benzer bir kasıtlı aldatma projesi, insanlık tarihindeki en ölümcül salgınlardan biri olan AIDS'in tedavisine de uygulanmıştır. 10 yıl önce yapılan bilimsel çalışmalar C vitaminin HIV virüsünün çoğalmasını %99'dan fazla bir oranda yavaşlattığını göstermiştir. Sanıklar bu gerçeği on yıldan fazla bir süredir bilmektedir.

Sanıklar, bu güvenli ve ucuz patentsiz tedaviyi görmezden gelerek ve devre dışı bırakarak, AIDS'e karşı, ağır yan etkileri olan ve fahiş patent ücretleri nedeniyle,bu gezegendeki insanların çoğunluğu için ulaşılması mümkün olmayan patentli ilaçlar geliştirmiştir. Bu iş projesini uygulayan sanıklar, Afrika, Güney Amerika, Asya ve dünyanın diğer tüm bölgelerindeki yüz milyonlarca insanın hayatını tehlikeye atmaktan ve ölümüne yol açmaktan suçludur.

Benzer şekilde, bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklık sistemini güçlendirmenin en etkili yolunun B6, B12 vitaminleri, Folik Asit ve diğer gerekli besinlerin optimum alımı olduğu bilgisini gözardı etmişlerdir. Bu hücre metabolizması biyokatalizörlerinin, herhangi bir enfeksiyona karşı vücudun en önemli silahı olan lökositlerin üretimini artırdığı bilimsel bir gerçektir. İlaç endüstrisi bu bilgiyi, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yüz milyonlarca çocuk ve yetişkinden saklayarak, dünyanın bu bölgelerindeki insanların hayatını bilerek tehlikeye atmaktadır. Sanıkların hepsi, dünyanın bu bölgelerindeki insanların çok azının ekonomik gücünün bu ilaç tedavilerine yeteceğini ve sonuçta çoğunun öleceğini bilmektedir.

Bulaşıcı hastalıkları önleme ve bunlarla mücadele etmeye yönelik doğal patentsiz alternatifler ile ilgili hayat kurtaran bilgiyi saklamak, sadece milyonlarca insanın ölümüne yol açmakla kalmayıp aynı zamanda birçok gelişmekte olan ülkenin ekonomisini tahrip etmektedir. Bu durumun direkt bir sonucu olarak, dünya ekonomisindeki mevcut dengesizlik daha da kötüleşmektedir. Bu ülkeler, kaybetmeye mahkum oldukları bir ihtilafın ortasına kasten yerleştirilmiştir.

7. Diğer hastalıklar

Benzer şekilde, diğer dejeneratif, enflamatuar, bulaşıcı hastalıklar ve günümüzün diğer yaygın hastalıkları sağlık sorunları olarak varlığını sürdürmektedir çünkü sanıklar bunları.hastalığa dayalı işleri. için pazar olarak tanımlamakta ve korumaktadır.

1.2. SANIKLARIN PAZARLAMA PROJELERİ İLE İLGİLİ DELİLLER

1. İlaç Pazarlarını Genişletmek Amacıyla Hastalıkları Yayma ve Hastalarda Yeni Hastalıklara Neden Olma

Pazarlarını genişletmek amacıyla, aşağıdaki ilaç grupları, bilinen yıkıcı yan etkilerine rağmen, sanıklar tarafından üretilmekte ve pazarlanmaktadır. Suç teşkil eder bir şekilde, sanıklar, varolan hastalıklarla mücadele etme bahanesiyle yeni hastalıkların ortaya çıkmasına kasten neden olmaktadır. Bu ilaçların yan etkilerinin neden olduğu yeni hastalıkların yıllarca sonra ortaya çıkması bu aldatma projesi için ek bir gizlenme yoludur: *Kolesterol düşürücü ilaçlar*, özellikle *statinler* ve *fibratlar*, kalp damar hastalıklarını önleme iddiası ile büyük miktarlarda pazarlanmaktadır. Bu ilaçların, şu anda dünya üzerindeki milyonlarca hastaya uygulanmakta olan dozlarda, kanseri tetiklediği bilinmektedir. *Kemoterapi ilaçları* kanser, tedavi etme iddiası ile pazarlanmaktadır. Gerçekte, en yaygın rastlananı, yeni kanserlere yol açmak olan, bir dizi ağır yan etkiye yol açmaktadır. Kemoterapi ile ilgili pazarlama projesinin yürümesinin tek nedeni sanıkların kanseri bir ölüm hükmü olarak göstermeleridir ve kemoterapi uygulanan bir hastanın birkaç ay yaşaması bile sanıklar tarafından başarı olarak pazarlan-

maktadır. *Aspirin*, kalp krizlerini ve felç ataklarını önlediğine dair gerçek dışı iddialarla büyük miktarlarda pazarlanmaktadır, öte yandan bu ilacın uzun süreli kullanımının, mide ülserleri ve gastrointestinal kanamaya yol açmak yanında, kolajeni yok ettiği ve kalp krizi ve felç atağı riskini yavaş yavaş artırdığı bilinmektedir.

Anti-enflamatuar ilaçlar, (örneğin artritiste) acıyı ve enflamasyonu tedavi etmek için kullanılır. Ancak, bu ilaçların çoğu, (örneğin eklemlerde) bağ dokusunu tahrip etmektedir. Uzun süreli kullanıldığında bu ilaçlar, sağlık sorunlarını iyileştirmek yerine kötüleştirmektedir.

Kalsiyum antagonistleri, yüksek tansiyonu tedavi ettiği ve kalp krizlerini önlediğine dair gerçek dışı iddialarla büyük miktarlarda pazarlanmaktadır, öte yandan uzun süreli kullanıldığında bu ilaçların kalp krizlerini, felç ataklarını ve diğer hastalıkları artırdığı bilinmektedir. *Östrojen* ve diğer hormon ilaçları, osteoporoz ve kalp hastalığını önlediğine dair gerçek dışı iddialarla büyük miktarlarda pazarlanmaktadır, öte yandan uzun süreli kullanıldığında bu ilaçların, kullanan kadınların %30'unda kansere neden olduğu bilinmektedir. Bu ilaçların neden olduğu kanser tipleri, göğüs ve uterus kanseri gibi hormonlara bağlı kanserlerdir. *Sakinleştiriciler ve anti depresanlar.* Sanıkların, pazarlarını sistematik olarak genişletme yöntemlerinden bir diğeri de ilaç satışlarını artırmak amacıyla kasten bağımlılık yaratmaktır. Yaygın kullanılan diazepam (Valyum) dahil birçok sakinleştirici ve anti depresanın bağımlılık ve alışkanlık yaptığı bilinmektedir. Bu bağımlılık yapıcı ilaçların global çapta satışını artırmak için, sanıklar bu ilaçları doğrudan kamuya yönelik tam sayfalık reklamlarla methetmektedir.

Diğer ilaçlar. Patent alınabilirlik, ilaç yatırım endüstrisi için bir önkoşul olduğundan, ilaçlar sentetik moleküllerdir ve bu yüzden insan vücudu için toksik etkiye sahiptir. Neredeyse tüm ilaçlar için aynı sahtekar iş ilkesi geçerlidir. kısa vadede semp-

tomları giderirler, öte yandan tahribata yol açarak yeni hastalıklara neden olurlar ve yeni ilaç pazarları yaratırlar.

1.3. İlaç pazarlarını yeni hastalıklara genişletme

Sanıkların işlediği suçlardan biri de, daha önce diğer hastalıklar için tavsiye ettikleri ilaçları yeni icat ettikleri sağlık sorunları için tavsiye ederek var olan ilaç pazarlarını genişletmektir. Birinci delil olarak aşağıdaki örnekler sunulmuştur:

Baş ağrısı hapları sözde kalp hastalığını da önlemektedir. Ağrı kesici bir hap olarak geliştirilen Aspirin şimdi, kalp hastalığının ve diğer ağır sağlık sorunlarının önlenmesi ve tedavisi için uzun süreli kullanılmak üzere sanıklar tarafından, sağlıklı bireylere dahi, tavsiye edilmektedir.

Antibiyotikler koroner kalp hastalığına sözde iyi gelmektedir. Sanıklar, global antibiyotik pazarlarını genişletmek amacıyla, kalp krizleriyle ilgili sözde bakteri teorisini üretmiş ve dünya çapında yaymışlardır. Klamidya ve diğer bakterilerin gerçekten ateroskleroza veya kalp krizlerine neden olduğuna dair herhangi bir klinik bulgu olmadan, sanıklar, kalp krizini önlediği iddiasıyla, sağlıklı insanlarda dâhi antibiyotiklerin genel kullanımını yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. Bunlar, sanıkların ilaçlarının kullanımını sistematik olarak diğer hastalıklara yaygınlaştırma uygulamalarına dair birkaç örnektir. Gerçekte, bu pazarlama projesi istisna değil kuraldır. Bu kapsamda işlenen suçlar, daha fazla araştırılmalı ve bu konudaki bilgi eksikliği tamamlanmalıdır.

1.4. SUÇ İŞLEMEYİ KOLAYLAŞTIRMAK ACIYLA, SİSTEMATİK OLARAK TOPLUMUN ÇEŞİTLİ KESİMLERİNE SIZMA FAALİYETİ İLEBAĞLANTILI SUÇLAR

Sanıklar, hastalığa dayalı işlerini yürütmek ve diğer suçları işlemek üzere finansal ve diğer şekillerde bağımlılık yaratmak için dünyadaki birçok ülkenin tıp ve sağlık sektörlerine sistematik ve bilinçli bir şekilde sızmışlardır. Tıbbi araştırmalar, bir hastalığa karşı en etkin, en güvenli ve en ucuz tedaviyi bulmak için değil, en büyük hastalık pazarlarını belirlemek ve bu pazarda ilaç üreti-

cileri için en büyük kazancı elde etmek amacıyla yapılmaktadır. Sanıklar, bu stratejinin bir parçası olarak, geçtiğimiz birkaç on yılda etkin, patentsiz doğal tedavilerle ilgili bilgileri tıp fakültelerinin programlarından sistematik olarak çıkartmıştır. Bu doğal tedavilerin hayat kurtarıcı faydaları ile ilgili çok az bilgiye sahip olan ya da hiç bilgiye sahip olmayan doktor nesilleri yetiştirilmektedir. Aynı zamanda, tıp fakültelerindeki tedavi eğitimi, *farmakoloji* adlı yeni üretilmiş bölümler tarafından üstlenilmiştir. Böylece, onlarca yıldır, doktorlar tıp fakültelerinden hastalığa dayalı, ilaç endüstrisinin eğitimli satış gücü olarak ayrılmaktadır. Bu stratejiyi gizlemek için, patentli ilaçlar.bilimsel. olarak nitelenmiş ve hatta, etik ilaçlar. olarak kutsanmıştır, öte yandan patentsiz doğal tedaviler bilimdışı nitelemesiyle karalanmıştır.

Benzer şekilde, sanıklar, sistematik ve bilinçli bir şekilde dünya medyasına sızarak, finansal ve diğer şekillerde bağımlılık yaratmış, suç teşkil eden uygulamalarını gizlemek için aldatıcı ve yanlış bilgi yaymış,.hastalığa dayalı işlerinin promosyonunu yapmış ve diğer suçları işlemiştir. Sanıklar, etkili ve güvenilir olmayan fakat yüksek kâr getiren ilaçlarının satışını artırmak amacıyla, çoğu ülkenin hukuki ve siyasî sistemini bilinçli ve sistematik bir şekilde kötüye kullanarak yasaların, yönetmeliklerin geçirilmesini ve diğer önlemlerin alınmasını sağlamıştır. Sanıklar siyasî etkilerini kötüye kullanarak,.sağlık sigortası ve diğer kamusal ve özel sağlık fonları adı altında kendilerine trilyonlarca dolar gelir kazandıracak yasaların çıkmasını sağlamıştır. Hastalığa dayalı sahtekar işlerinin promosyonunu yaparak, etkisiz ve zararlı tedavileri için ödeme talep edip, dünya üzerindeki bireyler, şirketler ve hükümetlerden bu parayı almışlardır. Böylece, sanıklar, yüz milyonlarca insanın gereksiz yere acı çekmesine ve erken ölümüne yol açarak, ilaç endüstrisi için fahiş miktarlardaki kazancı -güvenceye almıştır.

Sanıklar, insanlık suçu niteliğindeki suçları işlemek üzere, Avrupa Parlamentosu'na, Birleşmiş Milletler Örgütleri, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) dahil diğer

bölgesel ve uluslararası kuruluşlara ve diğer ulusal ve uluslararası siyasî kurumlara bilinçli ve sistematik bir şekilde sızmış ve bunları kötüye kullanmıştır.

1.5. ETKİN, PATENTSİZ SAĞLIK ÖNLEMLERİNİN SİSTEMATİK BİR ŞEKİLDE ENGELLENMESİ İLE BAĞLANTILI SUÇLAR

Sanıklar, hastalığa dayalı yatırım endüstrilerini korumak amacıyla, dünyadaki insanların patentsiz doğal tedavilere erişimini engellemeye çalışmıştır. Bu hedefe ulaşmak için, sanıklar, birçok stratejik önlem uygulamıştır:

a. ***Patentsiz doğal tedavilerle ilgili hayat kurtarıcı bilginin saklanması.***

Sanıklar, insan vücudunun kendi C vitaminini (askorbik asit) üretmediğine dair temel sağlık bilgisini milyonlarca insandan bilinçli ve sistematik bir şekilde saklamıştır. Bu bilgiden mahrum olmaları nedeniyle neredeyse tüm insanlar C vitamini eksikliği çekmektedir ve kalp damar hastalıkları ve diğer hastalıklara açık durumdadır. Benzer şekilde, sanıklar, insan vücudunun doğal amino asit lisini üretmediğine dair temel sağlık bilgisini milyonlarca insandan bilinçli ve sistematik bir şekilde saklamıştır. Bu bilgiden mahrum olmaları nedeniyle neredeyse tüm insanlar lisin eksikliği çekmektedir ve kanser ve diğer hastalıklara açık durumdadır. Böylece, sanıklar bilinçli olarak yüz milyonlarca insanın daha da fazla acı çekmesine ve erken ölümüne neden olmaktadır.

b. Patentsiz doğal tedavilerin toplum önünde karalanması.

Sanıklar, patentli ilaçları temel alan.hastalığa dayalı işlerini korumak ve genişletmek ve diğer suçları işlemek amacıyla, patentsiz doğal tedavileri karalayan yanlış, aldatıcı ve yapay bilgileri yayarak, toplumu bilinçli ve sistematik bir şekilde aldatmışlardır. Böylece, sanıklar bilinçli olarak yüz milyonlarca insanın daha da fazla acı çekmesine ve erken ölümüne neden olmaktadır.

c. *Patentsiz doğal tedavilerle ilgili sağlık bilgisinin yayılmasının yasa dışı ilan edilmesi.*

Sanıklar, patentsiz doğal tedavilerle ilgili önleyici ve iyileştirici bilginin yayılmasını yasa dışı ilan edecek, ulusal ve uluslararası yasaların uygulamaya sokulması için siyasî nüfuzlarını kötüye kullanmıştır. Aynı zamanda, bu yasalarla, bu doğal ve güvenli tedaviler için düşük üst limitler. belirlenerek, doğal tedavi maddeleri olarak kullanılmasının engellenmesi hedeflenmiştir. Suçlular, Birleşmiş Milletler, Codex Alimentarius Komisyonu'nu kötüye kullanarak, Birleşmiş Milletlerin tüm üye ülkelerinde, yani tüm dünyada bu yasaların uygulamaya konulması için çalışmaktadır.

Hastalığa dayalı ilaç endüstrisini korumak için barışçı çabaların başarısızlığa uğramasıyla, sanıklar başka bir stratejiyi uygulamaya koymuşlardır. Korumacı yasaların global çapta ve acilen uygulamaya konmasını ve hastalığa dayalı endüstrinin varlığını sürdürmesini ve diğer suçları işlemeye devam etmelerini mümkün kılacak psikolojik ve hukuki şartların oluşturulması için bilinçli olarak uluslararası kriz ortamını tırmandırmaktadır.

2. IRAK'A KARŞI YÜRÜTÜLEN SALDIRGAN SAVAŞ İLE BAĞLANTILI OLARAK İŞLENEN SOYKIRIM, SAVAŞ SUÇLARI VE DİĞER İNSANLIK SUÇLARI İLE İLGİLİ DELİLLER

Sanıklar, saldırgan bir savaş dahil uluslararası krizi, kitle imha silahlarını içeren bir savaşa doğru bilinçli olarak tırmandırma suçunu işlemektedir. Sanıklar, 11 Eylül trajedisini uluslararası bir kriz senaryosu oluşturmak için kullanmış ve sonuç olarak saldırgan savaşlarını haklı göstermek için kullanmıştır. Sanıklar bir yandan bu trajedinin psikolojik etkisini en üst düzeye çıkarmaya çalışırken, öte yandan 11 Eylül'ün gerçek olayları ve arka plânı ile ilgili resmi soruşturma yapılmasını engellemiştir. Bir yıldan fazla bir süre boyunca bağımsız bir komisyon kurulmasını engelleyen Beyaz Saray'ın kendisidir. Böylece, bu trajedi ile ilgili

gerçekler kamuoyuna tam olarak açıklanmamakla birlikte, 11 Eylül olayları o günden bu yana uluslararası kriz durumunu haklı göstermek için kullanılmıştır. 11 Eylül'le ilgili ikna edici deliller ortaya koyamamakla birlikte, bu trajediyi Afganistan'ı fethetmek için kullanmışlardır. Afganistan'ın askerî fethini, sanıklar tarafından maddi çıkar için yağmalanması takip etmiştir. Benzer şekilde, sanıklar bu bahaneyi bir sonraki ülkeyi, Irak'ı fethetmek için kullanmıştır. Sanıklar, kitle imha silahlarının yayılmasını önleme adı altında, dünya toplumunu Irak'a karşı saldırgan bir savaşa zorlamaya çalışıyordu.

BM Güvenlik Konseyinin büyük çoğunluğu, BM üye devletlerinin ezici çoğunluğu, dünya kamuoyunun bu savaşa karşı olmasına rağmen, sanıklar saldırıyı başlatmaktan geri durmadı. **Sanıklar tarafından, uluslararası bir karar olmadan, plânlanan, başlatılan ve yürütülen bu savaş, saldırgan bir savaş ve insanlığa karşı işlenmiş bir suç niteliği taşımaktadır. Sanıklar bu suç için adaletin önüne çıkarılmazsa, insanlığı yıkımdan korumak üzere İkinci Dünya Savaşından sonra oluşturulan uluslararası hukuk sistemi çökecektir.**

Uluslararası bir kararın yokluğunda, sanıkların işlediği suçu haklı göstermek için geriye kalan tek yol bir bahane üretmekti. Bu da Irak'ta sözde kitle imha silahı aramaktı. Bugün tüm dünya bunun da bir aldatmaca olduğunu bilmektedir.

Irak'a karşı yürüttükleri saldırgan savaşta, on binlerce Iraklı insan, asker ve sivil öldürüldü. Uluslararası bir karara dayanmayan bir savaşta bu kadar ölüm olması, soykırım suçu oluşturmaktadır. Ayrıca, sanıkların eylemleri nedeniyle, yüz binlerce masum insan, çoğu çocuk yaralanmış, sakat kalmış veya fiziksel veya ruhsal zarar görmüştür. Daha da ötesi, sanıklar, kendi zenginliklerini artırmak amacıyla kullanmak için petrol alanlarını ve Irak'ın diğer doğal kaynaklarını bilinçli ve sistematik bir şekilde ele geçirmişlerdir. Sanıklar, suçlarını örtmek için, petrol kaynaklarının ele geçirilmesinin Irak halkının çıkarına ve yararına olduğu iddialarını yaymaktadır.

Irak'ın işgali ve saldırgan bir savaşta kaynaklarının ele geçirilmesi ile, sanıklar, yağma ve düşman mülkiyetini gasp etme suçlarını da işlemiştir. Sanıklar, sözde.anti-terör. yasaları ile sivil hakların daha da fazla sınırlandırılması amacıyla bu krizin tırmanmasını sistematik bir şekilde desteklemiştir. Bu suçları işlerken, insanların gözünü boyamak için bu yasalara.Anavatan Güvenlik Yasası. veya.Vatanseverlik Yasası, gibi aldatıcı isimler verilerek sivil hakların kaldırılmasına yönelik siyasî destek sağlanmaya çalışılmıştır.

Sanıklar, bir yandan gerilimi sistematik bir şekilde tırmandırmayı organize ederken, öte yandan medyanın dikkatinin dağılmasından yararlanarak ilaç kartelinin yararına korumacı yasaları uygulamaya koyma yolunda ilk adımları atmıştır. O günlerde, Amerikan Kongresinden habersiz olarak, Anavatan Güvenlik Yasasına, ilaç üreticilerine ürün tazminat davalarına karşı bağışıklık veren bir madde konuldu. Bu metin, sanıklar tarafından işlenen savaş suçları ve insanlık suçlarının ve global.hastalığa dayalı işerini güçlendirmek gibi daha büyük boyutlu suçlar işlemek üzere bu savaş suçlarını kullanma stratejilerinin bir özetidir. Bu savaş suçları daha fazla araştırılarak, sanıkları adalet önüne çıkartmak için mevcut tüm kaynaklar kullanılmalıdır. Bu, Birleşmiş Milletler örgütleri ve BM silah denetçilerinden elde edilebilecek tüm bilgileri, Irak'lı ve uluslararası kaynaklardan ve diğer kaynaklardan gelecek savaş suçları ile ilgili belgeleri içerir.

Dünyadaki insanlar, bu sürecin bir parçası olmak isteyeceklerdir ve adalet sürecini hızlandırmak için, bu savaş suçları ile ilgili belgelendirmeye katkıda bulunacaklardır.

SANIKLAR

Sanıklar, şirketlerden, askerî ve siyasî sektörlerden gelen, farklı uluslara mensup,aşağıdaki kişilerdir:

1. **George Walker Bush**, A.B.D Başkanı. İlaç/petrokimya kartelinin çıkarlarının en büyük siyasî takipçisidir. Irak'ta işlenen savaş suçlarının ve bu şikayetteki diğer suçların en önemli failidir.

2.**Anthony Charles Lynton (Tony) Blair,** İngiltere Başbakanı. Bu şikayette listelenen suçlarla ilgili, George Bush'un suç ortağı olmakla birlikte, siyasî lider ve faildir.

3.**Richard Bruce (Dick) Cheney**, A.B.D Başkan Yardımcısı. Cheney, Dallas merkezli petrol hizmeti sağlayıcısı Haliburton & Company'nin icra kurulu başkanıydı. Irak'ın fethedilmesinden sonra, Haliburton, Irak'ın yeniden yapılandırma bahanesi ile ekonomik olarak yağmalanmasında önde gelen şirket olmuştur.

4. **Donald Rumsfeld,** Savunma Bakanı. Rumsfeld, aralarında şu anda Pharmacia'nın bir parçası olan ilaç konzerni G.D. Searle'nin de bulunduğu birçok biyoteknoloji ve ilaç şirketinin İcra Kurulu Başkanlığını yaptı. On yıllar boyunca, hastalığa dayalı ilaç endüstrisinin stratejik düzenleyiciliği rolünü üstlendi. İlaç endüstrisinden birçok ödül aldı. George W. Bush'la birlikte, Donald Rumsfeld Irak'a karşı yürütülen saldırgan savaşın önde gelen kışkırtıcılarından biri olmuştur.

5.**John Ashcroft**, A.B.D Başsavcısı. Sanıkların Amerika'da sivil hakları sistematik olarak sınırlandırmak amacıyla kullandıkları sözde Anavatan Güvenlik Yasasının stratejistlerinden biridir. İlaç endüstrisine Amerika'da işledikleri suçlarla ilgili cezai bağışıklık kazandıracak korumacı yasaların sorumlusudur.

6. **Tom Rich**, Anayurt Güvenlik Bakanı, hastalığa dayalı vicdansız işlerini ve diğer suçları işlemeyi sürdürmek amacıyla Amerika'da sivil hakları sistematik olarak sınırlandırarak sanıkların siyasî ve ekonomik nüfuzlarını güçlendirme çabalarında John Ashcroft'un suç ortağı.

7.**Condoleezza Rice**, A.B.D Güvenlik Danışmanı, petrokimya konzerni Chevron'un eski yöneticisidir ve sanıkların saldırgan savaşını desteklemiştir.

İlaç sektöründe, aşağıdaki şirketler suçlanmaktadır:

1. **Pfizer Inc.,** İcra Kurulu Başkanı Henry A. McKinnell, Ph.D., diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

2. **Merck & Co., Inc**., İcra Kurulu Başkanı Raymond V. Gilmartin, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

3. **GlaxoSmithKline PLC**, İcra Kurulu Başkanı Dr Jean-Pierre Garnier, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

4. **Novartis AG,** İcra Kurulu Başkanı Dr Daniel Vasella, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

5. **Amgen Inc**., İcra Kurulu Başkanı Kevin Sharer, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

6. **Astra Zeneca,** İcra Kurulu Başkanı Tom McKillop, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

7. **Ely Lilly and Company**, İcra Kurulu Başkanı Sidney Taurel, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

8. **Abbott Laboratuarları**, İcra Kurulu Başkanı Miles D. White, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

9. Diğer ilaç şirketleri, hastalığa dayalı iş yatırımını sürdüren ve destekleyen İcra Kurulu Üyeleri ve Yönetim Kurulları.

Petrokimya sektöründe, aşağıdaki şirketler ve yöneticileri suçlanmaktadır:

1. **ExxonMobil** şirketi, İcra Kurulu Başkanı Lee R. Raymond, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

2. **British Petroleum** (BP), İcra Kurulu Başkanı Madingley Lordu Browne, Freng, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

3. **Chevron Texaco Corp**., İcra Kurulu Başkanı David O.Reilly, diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

4. Irak savaşındaki yağma ve soygundan faydalanan diğer petrokimya şirketleri.

Bu çokuluslu şirketlerin arkasındaki finans grupları:

1. **Rockefeller Finans Grubu** ve işlenen suçlardan faydalanan Rockefeller Ailesi üyeleri.

2. **Rothschild Grubu** ve bu suçlardan finansal çıkar sağlayan tüm üyeleri.

3. **JP Morgan Grubu** ve bu suçlardan finansal çıkar sağlayan tüm üyeleri.

4. **Üçlü Komisyon ve üyeleri**, dünyanın üç bölgesinde, A.B.D., Avrupa ve Japonya.da (üçlü. ismi buradan gelmektedir) bu yatırım grubunun çıkarlarını koordine etmek üzere David Rockefeller tarafından kurulmuş örgüt ve bu suçlara katılmak ve bunlardan çıkar sağlamaktan suçlu bulunan, komisyonun tüm üyeleri.

5. Soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine katıldıkları veya bunlardan çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan **diğer şirket lobi ve çıkar gruplarının üyeleri**.

6. **J.P. Morgan Chase Bank,** İcra Kurulu Başkanı William B. Harrison Jr., diğer Yöneticiler ve Yönetim Kurulu.

7. **Diğer finansal kurumlar**, İcra Kurulu Üyeleri, Yönetim Kurulları, hissedarları ve soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine katıldıkları veya bunlardan finansal çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan diğerleri.

8. Soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine katıldıkları veya bunlardan finansal çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan **politikacılar ile ulusal ve uluslararası politik kurumlar**.

9. Bu suçların işlenmesine katılmış olan veya soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine katıldıkları veya bunlardan finansal çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan, **ordu mensupları**.

10. Soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine bilinçli ve sistematik olarak katıldıkları veya bunlardan finansal çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan **farmasötik sağlık yöneticileri**.

11. Soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine katıldıkları veya bunlardan finansal çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan, **medya mensupları** ve diğerleri

12. Soruşturmanın ileriki aşamalarında bu suçların işlenmesine katıldıkları veya bunlardan finansal çıkar sağladıkları ortaya çıkarılacak olan **her birey, kuruluş veya örgüt.**

BU ŞİKAYETE TEMEL TEŞKİL EDEN ULUSLARARASI ANLAŞMALAR

Uluslararası Adalet Mahkemesinin Roma Tüzüğü yanında, bu şikayetteki ağır suçlamalar için aşağıdaki anlaşmalar ve deklarasyonlar temel teşkil etmektedir:

1. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
2. 8 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Deklarasyonu
3. 12 Ağustos 1948 tarihli Cenevre İnsan Hakları Sözleşmesi
4. 12 Ocak 1951 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına dair Sözleşme
5. 1968 tarihli Savaş Suçları ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar için Tüzük,Sınırlamalarının Geçersizliğine dair Sözleşme
6. 1973 tarihli Savaş Suçları ve İnsanlığa Karşı İşlenmiş Suçların Faillerinin Saptanması, Tutuklanması, İade Edilmesi ve Cezalandırılması için Uluslararası İşbirliği İlkeleri

ULUSLARARASI SUÇLAR AHKEMESİNİN SANIKLARI YARGILAMA HAKKI

Sanıklar, bilerek ve isteyerek ve eylemlerinin sonuçlarının farkında olarak, yukarıda belirtilen suçları işlemiştir. Burada ortaya konan suçlar tüm insanlığa karşı işlenmiştir. Hague'deki Uluslararası SuçIar Mahkemesi (ICC), bu acil durumları ele alan uluslararası hukukun geçerli olduğu bir mahkemedir. Daha da ötesi, ICC, İkinci Dünya Savaşı ve Nuremberg Mahkemesinden sonra, (bir dünya savaşı gibi) yeni bir trajedinin önlenmesi hedefiyle kurulmuştur.

1. İktidar sahiplerinin yargılanabilirliği

Sanıklar, Uluslararası Suçlar Mahkemesi tarafından mahkum edilebilir ve cezalandırılabilir. Tüzük, resmi konumundan bağımsız olarak herkese eşit olarak uygulanır. Devlet veya Hükümet Başkanı, Hükümet veya parlamento üyesi, seçilmiş bir temsilci veya bürokrat gibi resmi bir konuma sahip olmak ICC Tüzüğü çerçevesinde cezai sorumluluktan muaf olmaya veya ceza indirimine tabi olmaya yol açmaz (Tüzüğün 27 Maddesinin 1. Paragrafı).

Ulusal veya uluslararası hukukta yer alan, bir kişinin resmi konumuna bağlı olan bağışıklık veya özel kurallar, Mahkemenin yargılama yetkisini o kişiye uygulamasına engel değildir (Tüzüğün 27 Maddesinin 2. Paragrafı).

2. Cezai yükümlülükten muafiyet

Sanıkların hiçbiri, Tüzüğün 31. Maddesinde belirlenen cezai yükümlülük muafiyetinden yararlanamaz. Sanıklar, eylemlerinin yasa dışı olduğunun bilincindedir. Bu yüzden tersine bir iddia boş ve geçersizdir. Sanıkların, diğer uluslarla fikir.koalisyonu. oluşturarak işledikleri suçları haklı göstermeye çalışmaları aynı şekilde boş ve geçersizdir.

3. Amerikan hükümeti ve vatandaşlarına ceza uygulama yetkisi

Sanıklardan Amerika vatandaşı olanlar, A.B.D.nin dünya çapındaki 90 ülkenin (yani Birleşmiş Milletler üyelerinin yaklaşık yarısının) tersine Roma Tüzüğüne imza koymamış olmasına dayanarak, Uluslararası Suçlar Mahkemesinde yargılanma bağışıklığına sahip olduklarını iddia edemez.

Sanıklar uzun süredir Uluslararası Suçlar Mahkemesinin cezalandırma gücünden kaçma plânları geliştirmektedir. Ancak bu, sanıkları Uluslararası Suçlar Mahkemesinin yetki alanının dışına çıkarmaz çünkü ICC.de ele alınacak eylemlerdeki suç unsurları Tüzük şartlarına göre cezai yükümlülük oluşturmaktadır. Belirli bir Üye Devlete mensup olmanız önemli değildir, çünkü Uluslararası Suçlar Mahkemesinin yetki alanına Devletler değil insanlar

girmektedir, ve cezalandırma için bireysel sorumluluk ve yükümlülük geçerlidir (Tüzüğün 25. Maddesinin 1. ve 2. paragrafları). ICC Tüzüğü, A.B.D yönetiminin küçük ulusları ikili.bağışıklık anlaşmalarına zorlama çabalarını geçersiz kılmaktadır. Ayrıca, BM Güvenlik Konseyi, Amerikan hükümetinin ve dolayısıyla sanıkların çoğunluğunun, Uluslararası Suçlar Mahkemesinin kendileri ile ilgili eyleme geçip geçemeyeceğine kendilerinin karar veremeyeceğini hükme bağlamıştır. Bu karar haklı bir nedenle alınmıştır: Nuremberg Duruşmalarında suçlanan kişilerin yargılanıp yargılanmayacaklarına kendilerinin karar vermesi durumunda olacakları hayal etmek bile zordur. Bu nedenlerle, sanıklar, Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olsalar bile,

Uluslararası Suçlar Mahkemesinin ceza uygulama yetkisine tabidirler.

NİHAİ BAŞVURU

İsmi verilen kişiler hakkında, bu şikayetteki haklı gerekçelere dayanarak, Uluslararası suçlar mahkemesinde dava açılmalıdır. Sanıkların bireysel sorumlulukları ile ilgili soruşturmalar Uluslararası Suçlar Mahkemesi Savcısı tarafından başlatılmalı ve sürdürülmelidir. Bu soruşturmalar, bizim tarafımızdan, dünyadaki insanlar tarafından da sürdürülecek ve yoğunlaştırılacaktır.

Sanıklar aşağıdaki eylemlerle suçlanmalıdır:

- insan hakkı olan barışın bilinçli ve kasıtlı ihlali;
- insan hakkı olan yaşama hakkının bilinçli ve kasıtlı ihlali;
- insan hakkı olan sağlıklı yaşama hakkının bilinçli ve kasıtlı ihlali.

Bu şikayet, sanıklar hakkında yasal işlemler başlayana kadar, sürekli gelişen bir sistem içinde güncellenecek ve tamamlanacaktır. Bu şikayet, insanlık tarihindeki en büyük suçlar ile ilgilidir. Uluslararası Suçlar Mahkemesinde sanıklar hakkında yasal işlemlerin başlamasının ertelendiği her günün bedelini, dünya üzerindeki milyonlarca insan hayatlarıyla ödeyecek ve dünya bir

sonraki dünya savaşına daha da yaklaşacaktır. Artık gecikme olmamalıdır. Amerikalı Başsavcının Nuremberg Savaş Mahkemesinde ilaç/petrokimya karteli IG Farben yöneticileri hakkında söylediği gibi: Sanıkların işlediği suçlar gün ışığına çıkarılmazsa ve bu kişiler yaptıklarından sorumlu tutulmazsa, gelecekte daha büyük kötülükler yapacaklardır. Dünyadaki her insanı ve her Hükümeti bu suçlamalar arkasında birleşmeye çağırıyoruz. şimdi harekete geçme zamanıdır.

Hague, Hollanda
14 Haziran 2003

Dünyadaki insanlar adına,

Matthias Rath, M.D.
Dr. Rath Health Foundation (Sağlık Kuruluşu)
Muzenstraat 89
2511 WB Den Haag
Hollanda

Dünya nüfusunun %15'ini oluşturan gelişmiş ülkelerin, tükenmeye yüz tutmuş maden kaynaklarının %60'ını, dünya nüfusunun geriye kalan %85'inin ise, bu kaynakların %40'ını tükettiğini ve kaynakların %60'ını tüketen azınlığın elinde bu ihtiyacı karşılayacak maden kaynağı bulunmadığını biliyor muydunuz? Küreselleşmenin, bu eşitsizliği süreğen kılacak emperyalizmin bir türevi olarak ileri sürüldüğünden haberiniz var mı? Çokuluslu madencilik şirketlerinin yanlarında "Özel Ordular"la dolaştığını, bu yasal olmayan askeri güçleri girdikleri ülkelerde kullandıklarını biliyor muydunuz? 21. yüzyılın eşiğinde yapılan kaynaksız kalma korkusuna dayalı bilimsel çalışmaların, bu yüzyılın ilk çeyreğinde kaynakların önemli bir bölümünün fiziken tükeneceğini ortaya koyduğunu bir yerlerde okumadınız mı? Fakir, ancak dünyanın tüm kaynaklarını elinde tutan dünya nüfusunun %85'inin yaşadığı ülkelere karşı açılan savaşın Malthusyen bir haçlı seferi, Afganistan savaşının bir bakır savaşı, Büyük Ortadoğu Projesinin Malthusyen haçlı seferlerinin bir parçası olduğunu, 21. Yüzyılın başında bir enerji devrimi doğumu yapıldığını, 21. yüzyılın ve gelecek yüzyılların enerji kaynağının tek temin adresinin ülkemiz olduğunu ve bu yüzden ülkemizin tıpkı 19. ve 20. yüzyıllarda olduğu gibi emperyalizmin açık bir hedefi haline geldiğini, oligarşik finansör gücün İngilizce konuşan birliğinin, dünyanın geneli için mülkiyet hakkı iddia ettiğini, çokuluslu madencilik şirketlerinin, gıda ve ilaç şirketleriyle iç içe bulunduğunu, rekabet kavramının bir masal ve dünyada ticaret ve üretimin kartellerin kontrolü altında olduğundan haberiniz var mı?

Kitabımız, yukarıda kısaca saydığımız ve bunlara ilave onlarca soruya cevap veren araştırma sonuçları ve gerçekleri ortaya koymak, Türk kamuoyunu doğru bir biçimde bilgilendirerek tercihlerinin doğru noktalarda oluşmasına katkıda bulunmak, ulus ve devletimizin karşı karşıya kaldığı NEO-MALTHUSYEN tehdit ve tehlikelere işaret etmek amacıyla yazılmıştır.

ISBN 975-98790-0-X

9 789759 879006